

~~D~~ 129.

403
W. E. DUIJS.
LONDON AMSTERDAM

Digitized by the Internet Archive
in 2014

1100.3A

LIBRARY

THE GETTY CENTER
LIBRARY

T.

TAATS, (RUTGER MOENS) geboren te *Middelburg*, in *Zeeland*, en leerling van AART SCHEUWMAN, schilderde historiën, portretten en landschappen. Na zich eenigen tijd te *s' Gravenhage* te hebben opgehouden, is hij, vandaar, naar zijne geboorteplaats vertrokken. Volgens *P. Terwesten, Ms.*, die hem in het jaar 1761, op de Lijst der *Haagsche Confreriekamer* plaatst.

TAERLINGH, (J. VAN) een onbekend kunstgraveur. De eenige, voor als nog van hem bekende arbeid in zwarte kunst is *een Man, bij kaarslicht, eene pen vermakende*, in 4°, hetgeen in alle geval werk is van een leerling van N. VERKOLJE. — *Laborde, Histoire de la Gravure en manière-noire; Paris, 1839*, maakt geen gewag van hem. Dit berigt is uit *Weigel's Kunst-Catalog*, Nr. 12057. — Een dergelijk onderwerp gaat er van N. VERKOLJE, naar O. SCHALKE, in kl. 4°. uit, dat hoogst-zeldzaam is, en waarvan ik een exemplaar bezit, door *Heller (L.)* beschreven als van en naar genoemde meesters, hoewel er geen naam op voorkomt. — Dewijl op de eerstgenoemde gravure staat N. VERKOLJE in. J. V. TAERLINGH *sc.*, zoo zou dit prentje wel eene kopij naar dat van VERKOLJE kunnen zijn.

TANJE (PIETEA) staat bij *Immerzeel* vermeld. — Ik voeg er bij, dat zijne gravuren naar T. VAN THULDEN, *Venus, met de wapens van Mars*, en, *De Cyclopen in de smederij van Vuleaan*, op 't *Huis-ten-Bosch*, te *s' Gravenhage*, gelijk ook zijn *Liereman*, naar C. TROOST in gr. f^o. wel als de laatste fraaije graveerwerken der Nederlandsche School van dien tijd mogen worden beschouwd. — *Nagler* vermeldt 94 nummers zijner werken, en ik voeg er nog bij „*Procession des Disciplinans dans la ville de Madrid en Hispanie*, benevens den *etsdruk* dezer prent. Zie *Catalogus van Mr. J. J. van Buren, 's Hage, 1808*, bl. 230. — Op mijn exemplaar van zijn *Portret*, zittende voor eene nis, een koperen plaat vasthoudende enz., J. M. QUINCKHARD *pinx.*, P. TANJE *sculp.*, 1760, in gr. f^o. staat geschreven: „*Deze prent is door den Heer TANJE aan het Konstgenootschap verceerd den 8. November, 1760.*” — Bovendien bezit ik de *teekening*, door hem-zelfen naar de schilderij, voor die gravure, vervaardigd. — Een *Idem*, QUINCKHARD *pinx.*, zittende voor een schilderzel, daar het *Portret* van TANJE op staat enz., door hem *sculp.*, in gr. f^o. Deze prent wordt genoemd TANJE *bij de Plank*. — Een *idem* geteekend *Portret*, in 8°, zittende voor eene tafel, bezig met den toeschouwer af te teekenen, met een nits op, en een kort pijpje in den mond, beteekend SE IRSE *pinxit* P. TANJE; allen in mijn bezit.

TANTZ, (VICTOR) een kunstschilder, die als lid van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, in 1537, voorkomt. Het *Gildeboek*, beginnende met 1454, is nog voorhanden, zegt *Nagler*, en daarin komt ook deze TANTZ voor.

TASSAERT (JAN PETER) was de zoon van *Peter*, en van *Johanna Floquet*, geboren te *Antwerpen*, 7 Maart, 1651. Hij is, in 1689, als meesterszoon, in het *St. Lucasgild*, aldaar, ingeschreven. In 1701 werd hij *Deken*, en in 1702 kocht hij zich van die betrekking vrij; hij is te *Antwerpen*, in 1724 (?), overleden, en in de O. L. V. Kerk, aldaar, begraven. In 1690 huwde hij *Catharina Lidts*, bij wie hij zes kinderen verwekte. Zij is den 18. Julij, 1734, in gemelde kerk ter aarde besteld. Hij heeft niet alleen binnenhuizen enz., maar ook historische onderwerpen geschilderd. In de kamer van het gewezen Diamantslijpersgild, aldaar, waren zes zijner schilderijen. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers, 1857*, waarin tevens eene schilderij, *Les Philosophes*, afkomstig uit het Bisschoplijk Paleis, te *Antwerpen*, vermeld wordt. Men zegt, dat hij, in 1717, naar *Munchen* vertrok, en daar

eenige portretten schilderde, doch daarna weder naar zijne geboorteplaats terugkeerde. Hij had den bijnaam van *den Engelschman*. — *Nagler* noemt dezen JAN PETER den vader van JAN PETER ANTON, — Zie aldaar. — doch hij vergist zich, want het vierde kind uit gemeld huwelijk, *Jan Peter*, geboren 19 Februarij, 1700, was de vader, die niet als kunstenaar staat bekend.

TASSAERT. (JAN PETER ANTON) Deze vermaarde beeldhouwer is, zonder doopnaam, bij *Immerzeel* vermeld. Hij was de zoon van *Jan Peter* en de kleinzoon van JAN PETER, den schilder, geboren te *Antwerpen*, 1729, overleden te *Berlijn*, 1788. — *Nagler* kan zich met dat geboorte- en het sterfjaar 1725, van zijn vader, niet vereenigen. Dit is regt, want dien hij voor zijn vader opgeeft, was zijn grootvader. Zie op TASSAERT. (JAN PETER) — Zijne oudste dochter, HENRIETTE FELICITAS, heeft het *Portret* van haren vader, J. P. A. TASSAERT, geschilderd, en in zwarte kunst *sculp.*, in f^o. — Nog eene jongere dochter, ANTONIA, beoefende de graveerkunst in pointillce-manier. Zij stierf te *Berlijn*, in 1787. — Zijn zoon, JAN JOSEPH FRANS, insgelijks teekenaar en graveur, werd, in 1765, te *Parijs*, geboren, en overleed, aldaar, in 1812.

TASSAERT, (PETER JOSEPH) een Vlaamsch schilder, plaatetser en graveur, ook in zwarte kunst, werd geboren te *Brussel*, omstreeks 1736. Zijn schilderwerk is weinig bekend, maar hij heeft eenige platen geëst, voornamelijk naar RUBENS. — Zijn sterfjaar is niet geboekt, zegt *Nagler*, die 17 nummers zijner prenten beschrijft.

TAUREL (ANDRÉ BENOIT BARREAU) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik moet er, tot toelichting en als vervolg zijner talentvolle loopbaan, dit nog bijvoegen. In 1828 werd hij door Z. M. Koning Willem I., van *Parijs* naar *Holland* geroepen, om, gelijk *Immerzeel* berigt, als Directeur voor de Graveerschool der Kon. Academie, te *Amsterdam*, op te treden. Wat aanleiding tot die daad gaf, zou, wanneer ik daarvoor niet de noodige opheldring gaf, vreemd kunnen klinken. De Kon. Academie heeft ingesteld, dat aan het behalen van den grooten prijs, in elk vak der kunst, de bepaalde toelage, of een pensioen, om de verdere studiën te *Rome* voort te zetten, is verbonden. Dit ging steeds goed, doch voor het vak der Graveerkunst was het gevolg, dat de heeren die zich, om gegronde redenen, te *Parijs* moesten oefenen, wanneer de pensioen-jaren verstreken waren, meestal buiten'slands bleven, waardoor de genoten Hollandsche bescherming ter dienste van het buitenland werd besteed. Dit liep zóó in het oog, dat de heer JACOB DE VOS *Willemsz.*, die, als Lid van den Raad van Bestuur der gemelde Academie, bezielde voor alles, wat tot nut van zijn Vaderland kon strekken, zich, met eene Geschiedkundige Memorie dienaangaande, tot het Ministerie van Binnenlandsche Zaken wendde, en als advies voorstelde, om, in plaats van de som voor het pensioen voor de Graveerkunst te verlenen, een bekwaam talent van elders te doen overkomen, en zelf een Graveerschool, te *Amsterdam*, op te rigten, zooals er vroeger, als het ware, steeds eene had bestaan, en te doen, even als onzo voorvaders, die, tijdens de stichting der Academiën, bij gebrek aan bekwaame personen voor sommige Faculteiten, vreemde planten op den vaderlandschen grond overbragten, dáár wortel deden schieten, en langs dien weg in overvloed vruchten bekwamen. Dit werd, zooals boven vermeld staat, in zijn geheel toegepast, en TAUREL was de plant, waaraan onze toenmaals kwijnende Graveerschool, tot roem zijner nagedachtenis, haren luister te danken heeft. Het lag in den aard der zaak, dat een vreemde kunstenaar, gewoon aan kunstbroederschap, inzag, hoe noodig en nuttig het zou zijn, kunstbroederlijke bijeenkomsten te houden, welke hij te zijnen huize, met zijne vrienden, de Heeren J. A. KRUSEMAN en M. G. TETAR VAN ELVEN, door betoogen trachtte voor te bereiden, en waarbij zich de Heeren

J. W. PIENEMAN en L. ROYER aansloten. Door de krachtadige ontwikkeling, aan dit plan gegeven, groeide reeds spoedig hun getal tot 19 aan. Daarna werden allen in het Lokaal de *Kersenboom* opgeroepen, om de teen aangeboden grondslagen voor eene Maatschappij, onder den naam van *Arti et Amicitiae*, te onderzoeken, die vervolgens haar beslag verkreeg, zoodat men deze zoo bloeiende en nuttige Inrigting voor de Beeldende Kunsten, alsmede het edel en loflijk doel, daarmee verbonden, aan de vijf gemelde beroemde Kunstenaars, te danken heeft. — De vele vereeringen, welke de nederige man, die zich nimmer op den voorgrond plaatste, mogt verwerven, zijn voor hem als dubbel vereerend te beschouwen, dewijl hij ze nimmer heeft nagejaagd. Zoo werd hij, in 1843, kort nadat hij het fraaije *Portret van Z. M. Koning Willem II.*, naar de schilderij van J. W. PIENEMAN, gegraveerd had, tot *Ridder der Orde van de Eikenkroon* benoemd, en door het voormalige Instituut tot Lid der 4. klasse verkozen, terwijl hij reeds lang Correspondent van dat van *Frankrijk* was. — In 1844 of 1845, heeft hij van de Academie, te *Brussel*, de *grote gouden Medalje* verkregen. — Daarna graveerde hij zeer fraai het *Portret van Z. M. Koning Willem III.*, naar de schilderij van S. PIENEMAN, waarvan H. M. de Koningin goedgunstig de Opdragt heeft willen aannemen. Hoogstdezelve betuigde hare bijzondere tevredenheid ever deze uitmuntend geslaagde onderneming, door den vervaardiger tot een aandenken te vereeren een *ring met briljanten*, met H. D. Naamcijfer, en eene *Doekspeld*, gelijk de openbare berigten, van Januarij 1852, ons dit met welgevallen hebben vermeld. — In 1853, mogt hij, bij gelegenheid zijner 25-jarige ambtsbetrekking, als Directeur van de Afdeeling-Graveerkunst, bij de Kon. Academie van Beeldende kunsten, te *Amsterdam*, een blyk van hooge achting en vriendschap ontvangen, daar de Raad hem een *zilveren Gedenkpenning*, met toepassijk opschrift, aanbod, zijnde dit eene nieuwe verzekering, op welchen prijs die Raad zijne veeljarige, ijverige en welbekreonde bemoeijingen wist te schatten. — In 1858, werden de Heeren A. B. B. TAUREL en Mr. J. van *Leunep* als afgevaardigden der gemelde Academie naar het Congres te *Brussel* gezonden. — Onder de Portretten, door hem gegraveerd, zijn wel de voornaamste die onzer beide Vorstinnen *Anna Polowna* en *Sophia*; dat van Keizer *Nicolaas*, ten voeten uit; NICOLAAS PIENEMAN, Prof. *Royaards* en *Suerman*, en dat van *Tollens*, hetgeen voor zijn beste werk gehouden wordt. — Het laatste zijner werken is zijne vermaarde *Catharina, voor de Galerij, te Florence*, en het *Portret van Prof. J. Bosscha*, naar S. PIENEMAN, dat half-voltooid gebleven is, dewijl hij, onverwachts, in den nacht van den 12. Februarij, 1859, tot diepe droefheid van zijn gezin overleed. Treffend was dit voorval, want, otschoon hij enige dagen ongesteld geweest was, had hij op dien dag de gelukwenschingen voor zijne koperen bruiloft ontvangen, en, een paar uren daarna, was hij niet meer. Hij is door de Leden van *Arti et Amicitiae*, door den Raad van Bestuur der Kon. Academie enz., en door zijne leerlingen, waarvan J. W. KAISER en D. J. SLUYTER de slippen van het lijkkleed droegen, op het R. C. Kerkhof, bij de Raampoort, te *Amsterdam*, plegtig ten grave gebracht. In de Kunstzaal waren zijne werken ten toon gesteld. Zijn roem zal door die werken, en nog verder door zijne leerlingen, die in dit kunstvak de schitterendste proeven hebben geleverd, als door H. W. COLWENBERG en nog door J. W. KAISER, D. J. SLUYTER, W. STEELINK, RENNEFELD en zijn zoon C. E. TAUREL, die bunne kuustleiding aan hem verschuldigd zijn, werkelijk worden verhoogd. — *Immerzeel* heeft niet vermeld, dat zijne echtgenoot, *Ursule Claire*, in 1836, te *Amsterdam*, is overleden. Uit dien echt sproten vier zonen, waarvan de oudste, CHARLES EDUARD, de graveer-, en AUGUSTIN de schilderkunst beoefent. — In 1846, trad onze TAUREL andermaal in het huwelijk met Meisjefvrouw

Augustine Deria, bij wie hij twee kinderen verwekte, terwijl deze moeder den 17. April, 1861, in den ouderdom van 48 jaren, te *Amsterdam*, overleden is. De twee uit dit huwelijk verwekte kinderen worden onder de vaderlijke leiding van den oudsten zoon verzorgd.

TAUREL, (CHARLES EDUARD) de oudste zoon van ANDRÉ BENOIT BARREAU TAUREL, en van *Ursule Claire*, geboren te *Parijs*, 15 Maart, 1824, heeft de graveerkunst bij zijn vader geleerd, en is nimmer tot voortzetting zijner studiën uitlandig geweest. — Reeds in 1843, behaalde hij den *twoeden Prijs*, in den grooten kampstrijd bij de Academie, te *Amsterdam*, terwijl de eerste niet werd uitgereikt. In 1850, mogt hij de onderscheiding verwerven, dat hem van wegen het Kon. Ned. Instituut, eene vereering van f 100 voor zijne gravure naar het *Standbeeld van Willem I*, van L. ROYER, werd toegekend. — In 1855, heeft hij, voor de *Maatschappij ter bevordering der Beeldende Kunsten*, het *Portret van FRANS VAN MIERIS, den Oude*, naar DENZELVEN fraai gegraveerd. Nog in dat-zelfde jaar vervaardigde hij eene schoone gravure van het *Portret van Dr. L. S. P. Meyboom*, naar de schilderij van L. KOOPMAN, een werk, dat, wegens de zuiverheid en nethcid van uitvoering, algemeen bijval vond; — naar ARY SCHEFFER's *Christus Crucifer*, en naar ISRAEL's tafereelen, de *Mijmerij* en *Na den Storm*, de laatste als niet-prijs, voor *Arti et Amicitiae*; — verder eene gravure naar de schilderij van EGENBERGER en WYNVELD, voorstellende *Kenau Hasselaar, hare moedige vrouwschaar op Haarlem's wallen aanvoerende enz.*, die door den Heer *Wilson* aan de stad *Haarlem* is geschonken, en waarvan gezegd werd, dat deze gravure met de beste buitenlandsche graveerwerken wedijveren kan. — Zie *Handelsblad* van 29 Januarij, 1858. — Zijn laatste belangrijkste werk is het *Portret van wijlen N. PIENEMAN*, staande, dijsruk, en dat onder de schoone werken gerangschikt worden mag. Het batig saldo en de plaat zijn door HEM aan het Weduwen-fonds der Maatschappij *Arti et Amicitiae*, te *Amsterdam*, geschonken. — De kroon werd, laatste-lijk, als het ware, op de voortreffelijkheid van zijn talent gezet, daar ik in de openbare berigten van 28 September, 1860, las: „de Raad van Bestuur der Kon. Academie van Beeldende Kunsten, te *Amsterdam*, heeft de Heer C. ED. TAUREL, kunstgravcur, overhandigd eene *Gouden Medalje*, hem door Z. M. den Koning van *Zweden en Noorwegen* geschonken.” — De Heer C. ED. TAUREL is den 20. Mei, 1847, in den echt getreden met Mevrouw *Anna Catharina Lambert*, en heeft hij haar vier kinderen verwekt.

TAVENIER (HENDRIK) staat bij *Immerzeel* geboekt. Ik voeg er hij, dat zijn *Portret*, met paruik en punthoed, zeer hoog op het hoofd geplaatst, in prent is gebracht, waarschijnlijk, door C. VAN NOORDE. Het vleesch is in aqua-tinta bewerkt en het overige geëtst; niet beteekend, h. 76, br. 65 str. Ned. Daaronder TAVENIER *Pictor*.

TAVENRAAT. (JOHANNES) Ofschoon hij door *Immerzeel* is vermeld, moet ik er hier eenige teregtwijzingen en bijvoegingen op doen volgen. Hij werd den 20. Maart, 1809, te *Rotterdam*, geboren, waar zijn vader fabrickant en koopman, en lange jaren Wetbouders is geweest. Zijne bestemming was voor den handel; echter werd tevens zijne natuurlijke ueiging tot de beoefening der Beeldende Kunsten, onder de lessen van C. BAKKER, met ijver voortgezet, terwijl hij, na eenige vorderingen, als leerling bij het Kunstgenootschap, aldaar, *Hierdoor tot hooger*, de *Medalje* behaalde. Nu ontstond bij hem de verdere zucht, om zich geheel aan de kunst te wijden, doch dit werd door zijne ouders niet goedgekeurd, en hij moest zich dus op den handel blijven toelleggen. Nadat hij vier jaren op een kantoor en vijf jaren als associé in een handelshuis had doorgebracht, werd, na de likwi-

datie daarvan, weder door zijn vader er op aangedrongen, dat hij deel zou nemen in den handel in verwaren van den Dichter *Tollens*, waartoe hij besloot, echter onder voorwaarde, om na het afgeleopen eerste jaar te kunnen terugtreden, zooals dan ook in het voorjaar van 1839 plaats gegrepen heeft. Nu stond zijn besluit, om als Schilder in de maatschappij te willen optreden, vast. Hij maakte zich de lessen van H. W. SCHMIDT ten nutte, en vergezelde dien reeds in den volgenden zomer op reis naar *Noordbrabant*, en vervolgde zijne studie-reizen van 1840—1841, voornamelijk in 1842 te *Brussel*. In 1843 bezocht hij het atelier van EUGÈNE DE BLOCK, te *Antwerpen*, dien hij ook meer bepaald voor zijn meester erkent, en waar hij tot 1846 bleef gevestigd. — Sedert dien tijd, heeft de Heer TAVENRAAT te *Cleef* gewoond, en, na *Duitschland* in vele rigtingen, als ook *Boheme*, *Oostenrijk*, *Tyrol*, *Zwitserland*, *Beijeren* en den *Bovenrijn* te hebben doorkruist, vestigde hij zich, in April, 1861, weder in zijne geboortestad. — Hij heeft vele werken vervaardigd, welke hij wel in *Duitschland*, maar niet in *Holland* ten toon stelde, waardoor velen in de meening zijn gebragt, dat hij het palet had neergelegd; doch thans zijn de Tentoonstellingen, hier te lande, getuigen van het tegendeel. — Ofschoon zijne tafereelen meestal in *Duitschland*, *Engeland*, *Polen* enz. geplaatst werden, zoo zijn er toch ook hier te lande aangekocht, als door wijlen Z. M. Koning *Willem II.* een *bergachtig Landschap, met signren*. — De Baron van *Drakel*, te *Aruhem*, bezit verscheiden zijner beste werken. In al zijne stukken, meestal op jagten, in woeste bergachtige streken, betrekking hebbende en in vreemde landen naar de natuur genomen, is de werking van het licht, vooral bij ondergaande zon, zoo geheel vreemd aan de *Hollandsche School*, dat buitenlanders steeds vermeenen, dat hij geen *Hollander* is. Het ware echter te wenschen, dat elk oorspronkelijk genio zijne opvatting van de natuur met zulk gevoel teruggave, hoe vreemd die ook mogt wezen, en niet aan de zoogenaamd vereischte regelen der voorbeelden van anderen bleef hangen. Hoevele proeven van miskennung van oorspronkelijke opvatting levert de kuustgeschiedenis niet op, waaraan door de waarheid eerst in later tijd de verdiende hulde gebragt wordt. — In 1841, heeft hij, als proeve, een prentje geëtst, een *Straatlooper, in half beschonken toestand*; onder in de plaat: *Ge mot niet pysen da 'k zat zy*; beteekend TAVENRAAT; h. 48, br. 118 str. Ned. — *Nagler* vermeldt dit prentje op TAVENRAAT, en zegt, dat er *Genrestukken* van zijne hand bestaan; wellicht studiën van vroeger tijd. — De Heer TAVENRAAT is den 16. September, 1841, in den echt getredeu met Mejufvrouw *Anna Catharina van Dyck*, geboren te *Meersel*, Provincie *Antwerpen*, bij wie hij negen kinderen heeft verwekt, en waarvan vijf zonen en twee dochters in leven zijn. Den 15. April, 1855, werd zijne beminde echtgenoot, te *Cleef*, van zijne zijde door den dood weggenomen. — Zijn vriend EDUARD NAMMAN, thans (1861) te *Parijs*, heeft de *Portretten van deze echtgenooten* geschilderd.

TAVERNIER (...) is bij *Immerzeel* vermeld; ik moet er nog bijvoegen, dat hij op den 21. Julij, 1859, te *St. Josse-ten-Noode*, bij *Brussel*, is overleden. Hij was van *Vannes*, in *Frankrijk*, geboortig.

TAVERNIER, (GABRIEL en MELCHIOR) vader en zoon, geboren Belgen, die de graveerkunst, den plaatdruk en den kunsthandel, ook later te *Parijs*, hebben uitgeoefend. — Het strekt tot eene bijdrage voor de Geschiedenis, hier te vermelden, dat GABRIEL de eerste is geweest, die de Graveerkunst in koper, om daarop prenten af te drukken, in 1573 te *Parijs* heeft ingevoerd. In 1618, beklaagde zijn zoon MELCHIOR zich bij de regering, aldaar, dat zijn bedrijf door de gewone loekdruckers zeer benadeeld werd, terwijl zijn vader daarbij de volgende *Memorio*

voegde: „GABRIEL TAVERNIER, père du deffendeur, a le premier apporté en ceste ville de *Paris* l'art de graver, imprimer en taille douce, s'y estant venu habiter en l'an mil cinq cens soixante et trêze. Il n'y avait alors personne en ce royaume qui eust connoissance de cest art; encore moins qui sceust l'excellence d'icelluy, ainsi, que le père du deffendeur.” enz. (Dit komt voor in een Werk, onder Nr. 9544, bl. 193, deel II. der *Bibliotheca Hulthemiana*, getiteld: *Mémoire pour MELCHIOR TAVERNIER, graveur-imprimeur en taille-douce, dont le père GABRIEL TAVERNIER, natif d'Anvers, avoit apporté l'art de taille douce à Paris, en 1573* etc., 24 blz. in 4°. In eene er bij gevoegde Noot staat: Waarschijnlijk, het eenigste exemplaar, dat daarvan bestaat. — Dit Werk is ook door *Huber*, in de Voorrede tot zijne *Notice sur les graveurs Français* genoemd, doch hij heeft, even als *Heineken*, onjuist het jaar der invoering van de Graveerkunst te *Parijs* opgegeven, zegt *Van Hulthem*. Zie *l'Annuaire de la Bibliothèque Royale de Belgique*, 1840, blz. 152, waarin tevens, op bl. 150, volgens *F. Malpé, Notice sur les Graveurs etc.*, onze MELCHIOR als in 1594 geboren, en omstreeks 1620 te *Parijs* gevestigd, staat vermeld. — Bij *Nagler* is in zijn Artikel eene grove fout ingeslopen, die MELCHIOR in 1544 doet geboren worden, en, terwijl hij aan eene verbeterde kaart van *Engeland* werkte, in 1641, door den dood laat verrassen, waarop hij zegt: „hij was toen 97 jaren oud.” — Dit geboortjaar zal dat van GABRIEL en het sterfjaar dat van MELCHIOR moeten zijn. — Hij vermeldt 16 zijner uitgegeven werken, 6 *Portretten* en 3 *historiële onderwerpen*, als door hem gegraveerd.

TAYLOR, (ISIDOR JUSTIN SEVERIN, *Baron*) een vermaard teekenaar, in 1789, te *Brussel*, geboren. Hij heeft zijne opleiding te *Parijs* verkregen, vervolgens *Europa* en *Azië* doorreisde, en vele aanzienlijke Werken, die werelddeelen betreffende, uitgegeven, als, onder anderen, *Voyage pittoresque dans l'ancienne France*, 3000 afbeeldingen bevattende, waarvan de meesten door hem geteekend, met beschrijving, in 1820, te *Parijs*, in gr. f^o. in het licht gegeven zijn. — Zie *Nagler*.

TEERLINK (ABRAHAM, gezegd ALEXANDER) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld, en steeds als beroemd landschapschilder te *Rome* gevestigd gebleven. Onder de schoonste zijner werken wordt genoemd een *Gezigt van Camaldoli, op de kusten van Bajü en Messina*, in 1842 geschilderd. In een berigt uit *Rome*, van 4 Junij, 1857, las ik: „Van onze oude kunstenaars heeft een der besten ons verlaten, namelijk de schilder A. TEERLINK, uit *Dordrecht*. Hij bereikte den hoogen ouderdom van 80 jaar.” — *Eene Magdalena*, door HEM naar TITIAAN geteekend, is door J. BEMME, ADZ., gegraveerd, in 4°. — Hij was ook dichter, zooals mij is gebleken uit een Fransch vers van 34 regels, hetwelk hij den 13. *Januarij*, 1835, bij gelegenheid van een vereerend feestmaal te *Rome*, in hartlijke kunstbroedertaal, heeft voorgedragen, en waarvan het opschrift luidt: *A Mr. le Chevalier HORACE VERNET, ex-Directeur de l'Académie de France, à Rome, à l'occasion de son départ de la Capitale du monde chrétien*; geteekend: A. TEERLINK. Dit gedicht, door HEM eigenhandig geschreven, is mij door Dr. *Wap* voor mijn *Atlas* ten geschenke gegeven, en daarbij tevens eene Adreskaart gevoegd, welke hij, in 1837, te *Rome* zijnde, van hem heeft ontvangen: Mr. TEERLINK, *Palazzo de' Pupazzi Nr. 3. Salita de S. Giuseppe a capo le case 3° piano*. — In 1839 benoemde Koning *Willem I.* hem tot *Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw*.

TEIGMULLER (...) komt als teekenaar voor in den *Catalogus van D. Vrijdag, Amsterdam*, 1825, bl. 16, Nr. 22, *Gezigt op het Keerweer en Werkhuis, te Amsterdam*, door TEIGMULLER.

TEISIER, (J. D.) een zeer bekwaam kunstenaar, die in de tweede helft der XVIII. eeuw bloeide. Ik bezit onderscheiden Gezigten om den *Amstel*, waar

sehermutselingen zijn voorgevallen, als, onder anderen: *Aanval op Amstelveen door de Pruisische troepen enz.*, den 1. October, 1787, door J. D. TEISSIER *ad viv. del.* en G. BROUWER *sculp.*, 1791, in plano, eene zeer goede historische print. — Of die nu tot het kunstwerk van JEAN GEORGE TEISSIER, bij *Immerzeel* vermeld, behoort, en de G. eene D. of andersom moet zijn, en hier in den naam eene S. is wegge laten, — welke fouten zeer ligt door de lettergraveurs kunnen zijn begaan — mag ik voor alsnog niet beslissen; doch het is zeker, dat zij alsdan tijdgenooten waren.

TEIXEIRA DE MATTOS. Br. (J.) Het is hier de plaats, om dezen kunstenaar te vermelden, die, zoo ik 't wèl heb, het vak als liefhebber beoefent. Op verseheiden Tentoonstellingen, te *Amsterdam*, onder anderen, op die van 1840, was een schilderij, *Een Filosoof in zijn studeervertrek*, waarschijnlijk, werk van een kunstminnaar, dat vrijwèl voldeed. — Destijds woonde hij te *Amsterdam*.

TEIXEIRA DE MATTOS. (S.) Deze dame heeft op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1840, twee schilderijen van haar werk doen plaats, zijnde een *Bloem-* en een *Fruitsluk*, welke zij naar de natuur geschilderd had, zooals zij zelve, in den daarbij behoorenden nederigen geleibrief, meldt. Deze stukken werden aldaar met genoegeen beschouwd. — Destijds woonde zij te *Amsterdam*, doch niet in hetzelfde huis van den voorgaanden liefhebber van dien naam.

TELLIER (JOHANNES) is een beeldhouwer geweest, door *Pieter Terwesten, Ms.*, op het jaar 1673 vermeld, die zijne kunst te 's *Hage* heeft uitgeoefend, doch van wien hij geen verdere levensbijzonderheden kent.

TEMMERMAN, (FRANZ) een beeldhouwer, omstreeks 1724, te *Gent*, geboren, die eenige vermaardheid verkreeg, doch wiens werken geeno bekendheid hebben, zegt *Nagler*. — Men weet, dat hij zijn neef, JAN DE VAERE, tot een voortreffelijken beeldhouwer gevormd heeft.

TEMMINCK. (LEONARD) Deze voorname miniatuurschilder wordt door *Immerzeel* opgegeven, als, in 1746, te 's *Gravenhage*, geboren, terwijl het moet zijn 1753, volgens *P. Terwesten, Ms.*, zijn tijd-, stad- en kunstgenoot. — Het Portret van *Petrus Faassen de Heer, Predikant, te Scheveningen*, is naar zijn miniatuur in koper gebracht, 1799, in 4°. — De beroemde ornitholoog en teekenaar C. S. TEMMINCK is, waarschijnlijk, zijn zoon.

TEMMINK (E.) heeft, waarschijnlijk, de kunst voor uitspanning beoefend, daar mij slechts ééno schilderij is voorgekomen, en wel in den *Catalogus* van *H. Muilman, Amsterdam*, 1813, onder Nr. 155: *Een Gezicht op de Kerk en het Kerkhof, te Drempt, bij Doesburg*, gestoffeerd met een hnijskar en paard, waarbij eene vrouw en twee kinderen; uitvoerig gepenseeld door F. TEMMINK en W. HENDRIKS; bijgevolg een tijdgenoot van den laatstgemelden, die in de tweede helft der XVIII. eeuw bloeide. Welligt was hij aan LEONARD TEMMINCK verwant.

TEMPEL. (ABRAHAM VAN DEN) Bij het bericht van *Immerzeel* moet ik nog voegen, dat zijn eigenlijke naam was ABRAHAM LAMBERT JAKOBZE, doeh, „omdat in den voorgevel van 't huis, waarin hy tot *Leyden* woonde, een *Tempel* stond, werd hy ABRAHAM van den *Tempel* genoemd,” zooals *Houbraken*, II., bl. 47, ons berigt. Ik acht het voor de Geschiedenis noodig, dit te herinneren. — *Balkema* zegt, dat hij, in 1618, te *Leyden*, werd geboren. Het is gemaklijker een jaartal in te vullen, dan soms de bronnen er van aan te wijzen, waarom andere auteurs van meer gezag, om die gegronde reden, het jaar zijner geboorte ook oningevuld laten. — In het *Museum-van-der-Hoop*, te *Amsterdam*, is een *Portret van Hugo de Groot*, door hem zeer seboon geschilderd. Heeft hij dit naar de natuur genomen, of is het eene door hem vervaardigde kopij? *De Groot*, in 1583 geboren, was tot 1618 een vrij man, doch van toen af tot 1621 op *Loevestein* gevangen en vervolgens

naar *Frankrijk*, gevlugt; ter sluk kwam hij, den 29. October, 1631, te *Rotterdam*, en heeft zich toen, „ten aanzoek zyner vrienden,” door M. MIEREVELT, te *Delft*, doen schilderen, waarnaar dadelijk de fraaije gravure door W. DELFT, met het vers van *Vondel*: „*De Zon des Landts wiert dus door MIEREVELT's penseel*” enz., is verschenen. Den 17. April, 1632, heeft hij zijn vaderland andermaal moeten verlaten. In Mei 1645, vertrok hij van *Parijs* naar *Zweden*, en heeft toen slechts eenige dagen *Rotterdam* en *Amsterdam* aangedaan. — Wanneer kan onze ABRAHAM hem nu geschilderd hebben? Alleen ware dit mogelijk geweest in 1631; doch *De Groot* had destijds hier wel andere dringende zaken te behandelen, behalve uog het overwinnen der moeilijkheden, die werden aangewend om zich door MIEREVELT te doen schilderen. Ook bij *Brandt, Leven van Hugo de Groot* enz., waarin alles, hem betreffende, naauwkeurig is beschreven, vond ik geen woord, dat ABRAHAM, *De Groot* geschilderd heeft. Mijns inziens, zullen er dus nog nadere bewijzen, dat het bewuste Portret naar de natuur genomen is, moeten volgen.

TENGNAGEL. (...) Op eene Kunstverkoop, te *Amsterdam*, in April, 1735, staat, onder Nr. 61 van den *Catalogus*, vermeld: *Een Landschap met Beeldjes op koper*, door TENGNAGEL. Zie *G. Hoet, Catalogus* enz. I., bl. 441. — Later is mij niets meer van zijn werk voorgekomen, waardoor ik bijna zou gelooven, dat deze en A. TYNAGEL — Zie aldaar. — één-en-dezelfde persoon is.

TENIERS, (ABRAHAM) in 1608, te *Antwerpen*, geboren, was een leerling van zijn vader, DAVID TENIERS, *den Oude*, en schilderde, gelijk deze, volksfeesten, kermissen, rookende en spelende gezelschappen enz., die elkaër zeer nabij kwamen; doch hij werd door zijn broeder DAVID ver overtroffen, wien hij dan ook zijne betrekking, als Hofschilder van Hertog *Leopold*, overlaten moest. — Prins Karel van *Lotharingen* bezat, in 1754, een *Gezelschapsstuk* van HEM. Zie *Nagler*. — *Felix Bogaerts* zegt, dat er voorheen in de *Jezuïten-kerk*, te *Bergen (Mons)*, eene *Kruisverheffing* van HEM aanwezig was. — In het Register van *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, staat: „ABRAHAM TENIERS, meesterszoon, ontvangen, 1646, als meester;” zoodat hij toch zijne opleiding in de kunst wel bij RUBENS kan hebben genoten. Zie daarover op MOERMANS. (JACOB) — Naar gemeld wordt, is hij, in 1671, te *Antwerpen*, overleden. — Hij heeft ook kunsthandel gedreven, want ik heb een prentje door F. VAN DE STEEN, naar D. TENIERS gezien, door HEM *excudit*. — Zijn Portret, door HEM *pinx.*, is door EDLINCK *sculp.* in 8°, waaronder *Peintre de son Altesse Illustrissime l'Archiduc Leopold Gouvern^r. des Pais-Bas*.

TENIERS, (DAVID) *de Oude*, is bij *Immerzeel* geboekt, als geboren te *Antwerpen*, in 1582, en in 1649 overleden. Ik voeg er bij, dat zijne ouders waren *Juliaan Teniers* en *Johanna van Maelbeke*, diens tweede vrouw. In het *Gildeboek* van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, komt voor: „DAVID TENIERS werd ontvangen als leerling by JULIAEN TENIERS in 1596, meester 1607, stierf 1649.” Deze „JULIUS TENIERS werd Meester in de Confrerie van *St. Lucas* A^o. 1595, schilder,” zoodat de eerste leermeester van onzen DAVID wel bekend is, en zijn halve broeder schijnt te zijn geweest, uit het eerste huwelijk van *Juliaan* met *Francisca Francqz*. Dat hij niet als discipel van RUBENS in die Registers voorkomt, en dit toch wel kan geweest zijn, daarover zie men op MOERMANS. (JACOB) — Voorts zijn er een aantal TENIERS, tot 1690, als schilders ingeschreven, zooals *Mols, Ms.*, in die Registers ze aangetroffen heeft. Hij is den 12. October, 1608, gehuwd met *Dympne Cornelissen de Wilde*, of eenvoudig genoemd *Dympne Hendrickx*, dochter van *Cornelis Hendrickx*, bijgenaamd *Platvoet*, kapitein op de *Schelde*, en later Admiraal. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857. — In de meeste Muscums

en Kabinetten van *Europa* vindt men van zijne fraaije werken, en, om der Geschiedenis wil, moet ik hier een stuk boeken, dat onder Nr. 291 van den *Catalogue des Tableaux etc. du feu Comte Despinoy etc., Versailles, 1850*, voorkomt: „*Charles-quin, après son abdication, au moment de s'embarquer à Wisbourg (West-Zouburg), Zélande, pour retourner en Espagne; il reçoit les députations des villes des Pays-Bas, qui viennent lui rendre leurs hommages et lui témoigner leur regrets. Le fond représente un port où l'on voit en rade un vaisseau prêt à appareiller.* TENIERS, en peignant les costumes de son époque et non ceux du temps de Charles-quin, a commis un anachronisme de plus d'un siècle; b. 60, l. 1.01 metre.” — *Zijn Portret*, met eene hand, levensgroot en de weergaê van zijne echtgenoot, uitmuntend geschilderd door zijn zoon, DAVID, waren, onder Nr. 287 en 288 der Verzameling van *J. Clemens, Chanoine de St Baron à Gand*, verkocht te *Gent, 1779*. — Ook komt hij voor in *de Bie, r. v. MOL pinxit. r. v. LEYSEBETTEN sculp.*, in 4°.

TENIERS, (DAVID) de Jonge, is, naar waarde, door Immerzeel beselreven, en het zou overbodig zijn, om den roem van dezen Europeesch beroemden kunstenaar nog meer te verbreiden; trouwens hij behoorde tot die geniën, wier werken, evenals die van ADRIAAN VAN OSTADE en van JAN STEEN, bij alle volksklassen gewild zijn en bekend. — Ik zal echter eenige aantekeningen, zijn persoon en werken betreffende, hier doen volgen. Hij was de zoon van DAVID TENIERS, den Oude, en van *Dympne Cornelissen de Wilde*, of gewoonlijk genoemd *Dympne Hendrickx*, dochter van *Cornelis Hendrickx*, bijgenaamd *Platvoet*, Kapitein op de *Schelde*, later Admiraal, en van *Dympne Cornelis*. Hij zag het levenslicht te *Antwerpen*, en werd in de *St. Jacobs-kerk*, aldaar, den 15. December, 1610, gedoopt. Zijn oom, de schilder JULIAEN TENIERS, en *Maria Janssens* waren de doophefers. — Hij heeft zeker, de kunst bij zijn vader geleerd, en later in de school van RUBEENS, die hem bijzonder genegen was, voortgezet, en behoefde daarom ook niet als leerling aan het *St. Lucasgild* te voldoen; — Zie daarover op MOERMANS. (JACOB) — doch hij komt daarin wel voor als „DAVID TENIERS (meesterzoon) werd ontfangen 1633 als Meester, diende als Deken A^o. 1645—46. 18 Octob.” — In den *Catalogue du Musée d'Anvers, t857*, vind ik het sterfjaar van onzen DAVID, volgens *J. Wauters (Histoire des Environs de Bruxelles, 2 vol. p. 706)* den 5. April, 1691, te *Brussel*, opgegeven. Dit jaar vindt men ook bij Immerzeel, gelijk bij meest alle andere auteurs; doch zij allen verkeeren in dwaling. Ziehier wat in *De Narorscher, VI, (t856) bl. 40*, voorkomt, en alles beslist: *Sterfjaar van DAVID TENIERS, den Jonge*. In de *Haarlemsehe Courant van 22 Mei, 1685, Nr. 20*, vinden wij, dat „Tot *Brussel*, op Maandag 4 Juny en volgende dagen, sullen verkocht worden in 't huys van TENIERS, den Jonge, zaliger, op de Hoogstraat, verscheidene uitstakende en kunstige schilderyen van de voornaamste meesters, daaronder eenige Italiaansche stukken, en verscheidene stukken van den overledene, mitsgaders teeken- en prentboeken, vele stukken tapyt en meubelen enz.” — Hieruit zou blijken, dat de 5. April, lovengenoemd, goed was, maar dat het jaar 1691, 1684 moet zijn. Hij is te *Perek*, bij *Vilvoorde*, waar hij een kasteel, de *Dry-Toren* genaamd, bezat, begraven. Uit het opschrift der Familie-graftombe blijkt, dat zijne tweede echtgenoot, *Isabella de Fren*, aldaar, vóór hem begraven werd. — Immerzeel zegt, bij vergissing, „*Verth*, een dorp tussehen *Antwerpen* en *Mechelen*, bij *Vilvoorde*,” lees *Perek*, tussehen *Mechelen* en *Brussel* bij *Vilvoorde*. — In 1637, is hij, te *Antwerpen*, gehuwd met *Anna Breughel*, dochter van den vermaarden schilder JAN BREUGHEL, gezegd den *Pluweelen*, en van diens tweede vrouw, *Catharina van Mariënborch*; DAVID TENIERS, de Oude, PETER PAULUS RUBEENS, een

der voogden van *Anna*, en *Paulus van Halmale*, Antwerpsch edelman, waren de getuigen bij dit huwelijk, hetgeen den 22. Julij, in de St. Jacobs-kerk, voltrokken werd. Uit deze echtvereniging zijn vijf kinderen verwekt, als: 1.) *David*, 1636. 2.) *Cornelia*, 1640. Deze huwde, 22 jaren oud zijnde, met JAN ERASMUS QUÉLLINUS, te *Perck*. — 3.) *Anna Maria*, 1644. 4.) *Clara*, 1646, en 5.) *Antonia*, 1648. Het overlijden van de moeder is niet bekend. TENIERS hertrouwde den 21. October, 1656, in de kerk der Abdij van St. Jacques-sur-Caudenberg, te *Brussel*, met *Isabella de Fren*, (*Inmerzeel* noemt haar, bij vergissing, *De Fresne*, evenals zulks in den *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1849, staat vermeld) dochter van Mr. *André de Fren*, geheimschrijver van den Raad van *Brabant*, en van *Anna Maria Montfort*. De getuigen waren zijn schoonbroeder *Antonie de Fren*, Lid van den Raad van *Brabant*, zijn broeder, ABRAHAM TENIERS, en zijn zoon, *David Teniers*. Uit dit tweede huwelijk zijn drie kinderen bekend; *Lodewijk*, *Justin-Leopold*, en *Maria Elisabeth Teniers*. — De fortuin was hem gunstig, en hij leefde op zeer hoogen voet, weshalve hij bijzonder bevriend was met den grooten RUBENS, en zulks te meer, daar diens kasteel *Steen* in de onmiddellijke nabijheid van zijne *Dry-Toren* was gelegen. — Uit het bovengemelde Couranten-berigt, leeren wij de Straat kennen, waarin hij, te *Brussel*, gewoond heeft. — Reeds in 1655, had hij aanzoek gedaan, om in den Adelstand te worden opgenomen, welk verzoek den 10. Januarij, 1663, door den Wapenkoning ondersteund, herhaald werd. Het attest maakt gewag, dat het geslacht TENIERS „est famille honorable, originaire de *Haynaut*, cartier d'*Ath*. L'écu que ceux de la dite famille ont de tout temps porté, est décrit ainsi: d'argent, à ours au naturel, au chef d'azur, à trois glands d'oranges; le heaume ouvert et treillé, bourrelet et hachements d'argent et d'azur; cimier, un ours naissant au blason de l'écu, tenant en sa patte droite un gland d'or.” De Ridder *Léon de Burbure*, die deze belangrijke bijzonderheden uit een Register van 's Rijks-archiven trok, (zie gemelde *Catalogue*) heeft tevens ook een advies van den 4. November, 1657 gelezen, geteekend *A. Colebrant*. „Cet avis — zegt *Burbure* — incline à l'octroi de la demande du peintre, pourvu qu'il ne lui sera pas permis d'exercer l'art de sa dite profession publiquement, pour aucun gain ni salaire, à paine d'estre déchu de noblesse. C'est tout au moins interdit à TENIERS ces expositions de tableaux, que les maîtres de cette époque faisaient assez fréquemment dans leur maison.” — Het schijnt, dat het Diploma van Adeldom niet is gevolgd, want na het verzoekschrift van 1663 wordt er geen gewag meer van die zaak in de Registers gemaakt. — Alexander de Groote gaf juist tegenovergestelde wetten, namelijk, dat de Adel-alleen de Kunst mogt beoefenen. Welk eene tegenstrijdige, zoognoemd heerschende beschaving! — De Stad *Antwerpen* was in 1663 aan DAVID TENIERS den *Jonge*, en aan zijne medeleden, de Dekens der Broederschap van St. Lucas, de Stichting der *Academie van Schoone Kunsten* verschuldigd, door Philips IV. den 6. Julij, 1663, te *Madrid*, bevestigd. — Zijne laatst-bekende werken zijn gemerkt 1678 en 1679, zegt *Bryan-Stanley*, en slechts stukjes van 9 bij 8 duim groot. — Dat zijne stukken in het midden der XVIII. eeuw nog meest in *België* aanwezig waren, blijkt uit de Kunstveiling van *Anna Theresia van Halen*, gehouden te *Antwerpen*, 19 Augustus, 1749, waarop 27 schilderijen van TENIERS voorkwamen; en op eene *Idem*, van *Jacques Clement*, *Chanoine de St. Bavon à Gand*, *Ibid.*, 1779 waren 20 stuks, en daaronder de beroemde *Vischmarkt*, waarop TENIERS-zelf is afgebeeld, aan den vischverkooper geld betalende; achter hem een Neger; voor hem zes andere figuren enz.; verder eene menigte beelden, op den tweeden grond werkzaam; in het verschieft een kasteel, bij eene rivier enz., *pinx.* 1647. Dit stuk

werd met *f* 237 betaald, en is welligt hetzelfde, dat in de eerstgemelde Veiling voorkwam, en toen op *f* 200 werd gemijnd. Vergelijk nu dezen prijs met dien voor eene schilderij van hetzelfde water, *De Potjes-markt*, waarvan, zoo gemeend wordt, twee dergelijke, of slechts ééne echte bestaan, als een bij den Graaf *Du Chatel*, die er 30,000 francs aan den Kunsthandelaar *Verschaffelt* voor betaalde, die haar voor 3,000 francs bij den Baron *Everaert*, te *Gent*, magtig werd, en een bij den Heer *P. Heasch*, te *Londen*, door den Heer *N. J. Nieuwenhuys* geleverd, afkomstig uit de Galerij van den Hertog van *Berry*, in 1837 verkocht. In 1845, werd, op de Kuustveiling van den Kardinaal *Fesch*, te *Rome*, voor *Christus met de doornen-kroon*, door **TENIERS**, 25,000 fr. betaald. — In 1857, waren op de Kunstveiling van *Mr. Th. Patureau*, te *Parijs*, van onzen **DAVID**, *een Corps de Garde*, fecit 1647, welk stuk door den Heer *Schneider*, voor 25,500 francs, werd aangekocht. — *De Verzoeking van St. Antonius*, door den Heer *Deroux* voor 9,600 fr.; *Tabakrookers*, door den Heer *Bischoffsheim* voor 2,550 fr.; *een Herberg van binnen*, door den Heer *Fould*, voor 4,300, en *een Landschap door denzelfden*, voor 2,000 francs gekocht. — Op de Tentoonstelling, te *Manchester*, in 1857, waren de schoonste zijner bekende werken, zegt de Heer *W. Burger*, in zijne *Trésors d'art etc. Paris, 1857*, bl. 234, die door H. M. de Koningin van *Engeland*, alsmede andere Vorstlijke personen enz., ten getale van 16 stuks, waren geleverd. — Zijne werken zijn alom bekend, waarvan een tafereel, *De Dunsen le boeren*, zegt hij, „twee duizend ponden sterling (*f* 24,000) waard is.“ — **Ferdinand van Aulsebrook**, als zijn leerling genoemd, heeft vele zijner schilderijen zoo hedrieglijk gekopieerd, dat ze wel voor werken van zijn meester doorgaan. — *Clement* bezat 4 stuks uitmuntende portretten, levensgroot, kniestukken, „zoo goed geschilderd, alsof die van **van Dyck** waren,” als: 1.) **DAVID TENIERS**, *de Oude*; — 2.) diens *Echtgenoot*; — 3.) **DAVID TENIERS**, *de Jonge*; hij heeft in de linkerhand zijne handschoenen, houdende de regter op de borst; — en, 4.) zijne *Echtgenoot*, houdende in de linkerhand een waaijer, do regter nederwaarts uitgestrekt; allen door **DAVID**, *den Jonge*, geschilderd, en van een der afstammelingen van den beroemden Schilder afkomstig. — Ik bezit, bij zijne portretten, de groote prent, door **J. M. Le Bas** zoo schoon gesneden, *daar TENIERS met zijne familie muziek maakt*, in een rijk landschap, bij eene rivier, waarover zijn kasteel, de *Dry-Toren*, ligt; door hem *pinx.* Deze prent is, naar ik meen, Nr. 40 uit het door hem bezorgde Werk, getiteld: *Theatrum pictorium DAVIDIS TENIERS, Antwerpiensis, in quo exhibentur ipsius manu delineata ejusque cura in aes incisae picture architype Italicae, quas ipse Archidux (Leopoldus) in Pinacothecum suam Bruxellis collegit; Antwerpiae, apud Verblussen, (1658)*, in *l^o*, 245 gravuren, door de beste meesters van dien tijd. Ditzelfde Werk is weder bij *Henricus Jertsens*, aldaar, in 1660, uitgegeven. Er bestaan ook exemplaren met Franschen titel, en do Voorrede deels in de Fransche, deels in de Spaansche taal geschreven, *Bruxelles, aux dépens de l'auteur, 1660*, als ook te *Antwerpen, chez la Veuve de Abr. Teniers, 1660 (?)* Of nu de eerstgenoemde uitgave, in 1681, nog bij denzelfden uitgever verkrijgbaar was, als waarvan een exemplaar onder Nr. 778, I. deel van den *Catalogue de feu Bortaut de Noordonck, Gand, 1858*, voorkomt, kan ik niet beslissen, maar betwijfel het zeer, te meer, daar er bijgevoegd staat: *Edition la plus estimée de ce ouvrage*; dit moet voor Plaatwerken op de eerste drukken doelen. — De gravuren naar zijne werken, en weêr kopijen daarnaar, zijn in *Europa* legio verspreid. — Hij heeft ook de etsnaald gehanteerd, doch het getal van 52 stuks, bij *Nagler* vermeld, moet men als werk van de beide **DAVID's**; en ook wel als kopijen van **BOEL** en van **VAN WYNGAERDE** beschouwen. *Bryan-Stanley* zegt, dat

een Fransch graveur, G. DU VIVIER, eenige prenten in den trant van en naar de werken van TENIERS geëst, en met diens gewoon monogram beteekend heeft. De beide DAVID's hebben hetzelfde Monogram gebezigd, eene T in eene D geplaatst, soms met eene F er bij, als *fecit*. Verder wordt gemeld, dat hij ook in mezzotinto heeft gegraveerd, welke gravuren met zijn naam beteekend zijn; doch er bestaat geen historisch bewijs, zegt Nagler, dat hij die kunst beoefend heeft, ofschoon de Graaf Laborde, in zijne *Histoire de la gravure en maniere-noire* enz., p. 257, er twee van TENIERS beschrijft, namelijk: *Boeren in een vertrek*; vooraan zit een rookende boer, rechts staat een pissende, en links op den achtergrond zijn boeren, die kaartspelen, en een die rookt; onder staat: *Pour chasser ma mélancholie* etc. TENIERS *fecit*; h. 9 dm. 1½ str., br. 6 dm. 5 str. Par. — *Eene vrouw, met een ketel*; op den achtergrond drie boeren; onder: *Si j'écure proprement ce chaudron, c'est pour plaire aux bons gargons*. *Idem, idem*, in f°. — *Zijn Portret* is door PETRUS THYS *pinx.* L. VORSTERMAN *sculp.* *Abr. Teniers ex.*, in f°. — Een *Idem*, in gemeld *Theatrum pictorium*. — Een *Idem*, in *De Bie*, door HEM *pinx.* P. DE JODE *sculp.*, in 4°; doch dit behoort in de uitgave van JAN MEYSSENS, — Zie aldaar. — en verder *kopjen* in de meeste bekende Werken.

TENIERS. (JULIAEN) — Zie op TENIERS, (DAVID) *den Oude*.

TERBRUGGEN, (J.) een weinig bekend bloemschilder, die zijne ordonnantiën zeer goed wist te regelen, en getrouw naar de natuur voorstellen; echter is de penseelsbehandeling voor zijne onderwerpen meestal te zwaarmoedig.

TERBURG, of TER BURG (GERARD) is, naar waarde, door *Immerzeel* beschreven. Ik moet hier evenwel eenige bijzonderheden, nopens zijne alom bekende en beroemde schilderij, *De Beëdiging van den Munsterschen Vrede*, in 1648, mededeelen. Deze schilderij is in de nalatenschap van TERBURG, omdat men minder bood dan f 6000, die hij er voor cische, gebleven, en was, tijdens *Houbraken*, 1721, er over schreef, nog bij den rentmeester *Terburg*, te *Deventer*, aanwezig. Waarschijnlijk, is zij vandaar in de Verzameling van *Van Leyden* overgegaan, want daar werd dit stuk door Prins *Talleyrand* gekocht. De Heer *Buchanan* — zegt *Nagler* — kocht, in 1817, de geheele Verzameling van dien Prins, en daarna is het genoemde stuk voor *duizend Louis d'or* in handen van den Hertog van *Berry* overgegaan. In April, 1837, werd diens Kunstverzameling, uit het *Paleis Elisée-Bourbon*, te *Parijs*, verkocht, en het stuk door Graaf *Demidoff*, voor 45,500 Francs, verkregen; voor *Koning Louis Philippe* was er tot 45,000 francs op geboden. — De genoelde Graaf kocht daar tevens *Een Binnenhuis*, door TERBURG, voor 15,200 franc. — Van de *Beëdiging* berust eene kopij op 's *Rijks-Museum*, te *Amsterdam*. Naar het origineel is eene schoone gravure vervaardigd door JONAS SUYDERHOEF, in gr. plano. Deze en de zoo voortreffelijke *Schuttersmaaltijd*, door J. W. KAISER naar B. VAN DER HELST gegraveerd, zijn gedenkstukken, om de wanden der woningen van Vaderlanders te versieren, en waarbij men nog kan voegen *De Vreede-Vreugde-Maaltijd*, aan al de Gevolmagtigden, die het Uitvoerings-traktaat te *Neurnberg* gesloten hebben, aldaar, op het Raadhuis, in 1650, gegeven, welk stuk door J. SANDRART werd geschilderd en in genoemde Stad berust. Hiernaar heeft W. KILIAN eene fraaije gravure, in 2 bl. plano, vervaardigd, waaronder de namen staan van de 47 personen, die het feest hebben uitgemaakt, zijnde in mijn bezit, alsmede nog eene veel verkleinde gravure, zonder naam, die tot weergaë van die van SUYDERHOEF dienen kan. — Het schijnt, dat TERBURG's werken toen reeds de hoogste markt hadden, want op de Kunstveiling van *Patureau*, te *Parys*, in April, 1857, werd een beroemd stuk, *De jonge Dochter aan haar Toilet*, door G. TERBURG, door M. Etienne le Roy, voor 7800

francs gekocht, waarvoor *Patureau* 25,000 francs betaald had. — Het getal zijner bekende schilderijen, behalve zijne Portretten, loopt tot de *honderd stuks*, en vinden, bij voorkeur, wegens den aard der deftige voorstellingen, overal gercedelijk eene plaats, waardoor in de openbare Museums niet veel van hem voorhanden is. De schilderij, door de gravure van J. G. WELLE, onder de benaming van *l'Instruction maternelle* bekend, berust op 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, en een idem, bekend door de prent van VAILLANT. — Een idem in dat te *Berlijn*, en een idem, iets kleiner, in *Bridgewater-Gallerij* van Lord *Ellsmer*, waaruit blijkt, dat hij dit onderwerp driemaal geschilderd heeft. Hij heeft onderscheiden Portretten van *Willem III*, waarschijnlijk, naar het origineel bij hem berustende, — 'twelk hij later, zooals *Houbraken* schrijft, aan een Heer te *Amsterdam* voor eene fraaije koets verruilde, welke hij sedert tot zijn gebruik hield — vervaardigd. — Zulk een *Portret* stond voor den schoorsteen in de Raadzaal van het Stadhuis te *Deventer*, met Wapens omgeven. Dit kunststuk, door den grooten schilder TERBURG gemaakt, werd „door driftige leden van het toenmalige Tweede lid van regenten, op den avond van de Keurapprobatie van 1785, op een vuile en verwtan wyze, uit de schoorsteen gernkt, en gins en herwaarts in de vertrekken van dit Raadhuis rond gesleurd, en, eindelijk, na afsnyding van het hoofd, dit meesterstuk, van alle kunstminnaren geacht, te verbryzelen.” Den 13. Februarij, 1788, is er een ander *Portret van Willem III*, door een Geldersch edelman, wiens naam uit zedigheid werd verborgen, daarvoor geschonken, geplaatst, hetgeen door tusschenkomst van het Raadslid *Bose de la Calmette* was geschied, aan wien ook werd opgedragen, den dank des Raads, aan den schenker over te brengen. Zie *Verzameling van Stukken betrekkelijk de Gebeurtenissen, in 1787 voorgevallen*, IV. deel, bl. 301 en 302. — Daar onze TERBURG zelf in de Regeringen en burgemeester te *Deventer* was, zoo is het wel aanneemlijk, dat hij een monument van zijn beste penseel zal hebben nagelaten, en mag men dus de vernietiging dubbel betreuren. — Zijn *Portret* heeft hij, als toeschouwer, in den bovengemelden *Vredehandel* aangebragt. — Een *Idem*, ten voeten uit, in de kleeding van een Magistraatspersoon, is in het *Kon. Kabinet*, te 's *Gravenhage*, aanwezig, en komt in de *Kunstkronijk* voor in prent. — In de *Verzameling van Van der Marck*, te *Leyden*, 1773, was een *Idem*, zittende, ten halve Ljve te zien; — een *Idem* in *Houbraken*; — een *Idem* SE IPSE del. A. BARTSCH sc., in 4°, — en, een *Idem*, idem door J. H. WEYSSENBRUCH Lith., in f^o.

TERBURG, of TER BURG. (GEZINA) Dewijl er geen werken van haar zijn vermeld, zoo voeg ik bij het Artikel van *Immerzeel*, dat op de Verkoopng van *Gerrit van der Pals*, te *Rotterdam*, in 1840, op blz. 12 van den *Catalogus* voorkomt: *Eene Kermis bij avond*; met O. I. inkt, door GEZINA TERBURG.

TERBRUGGHEN, of TER BRUGGHEN (HENDRIK) wordt door eenige auteurs verkeerdelijk als VERBRUGGHEN beschreven. — *Immerzeel* heeft terecht vermeld, dat hij, in 1588, te *Deventer*, geboren is. — *Utrecht*, *Middelburg* en *Brusel*, worden daarvoor bij de vreemde schrijvers opgegeven, en zelfs *Fiorillo*, die voor *Transisaluans*, of Overijsselaar — door *Houbraken* vermeld — denkelijk *Transsylvania* gelezen heeft, doet hem in *Sevenbergen* geboren worden. Dat hij zonder twijfel te *Deventer* geboren is, kan ik hier, naar aanleiding van *Houbraken*, wel aannemen, als hij zegt: „dat zijn zoon *Riehart Terbrugghen*, in den jare 1707, van wil was, om met eenige van zyns vaders kunstwerken deszelfs geboortestad *Deventer* een geschenk to doen, hetwelk ook geschiedde, gelyk my gebleken is uit een gedrukt *Extract* uit het Boek van de *Resolatiën* der stad *Deventer* den 5. van Oogstmaand 1707.” — Dat is zoo, want in de Raalkamer albaar

hangen vier sebilderijen, *de vier Evangelisten* voorstellende, met het onderschrift: „Anno 1621 pinxit HENRICUS TER BRUGGHEN, natus 1588, denatus 1629. Filius Richardus, curiæ Traiectinæ advocatus, civitati Daventriensi in memoriam donavit, anno 1707, anno etatis suæ 89.” — Zijn vader heette *Jan ter Brugghen*, en komt in eene Acte, te *Utrecht*, aldus voor: „Op huyden den 4. April, 1614, comparerde *Jan ter Brugghen, de Oude*, out omtrent 53 jaer, attesteerde enz.” Deze was dus nagenoeg in 1561 geboren, terwijl verder in eene oorspronkelijke Acte aldaar voorkomt: „Op den 30. Mey, 1616, cedeerde *Jan ter Brugghen, de Oude*, HENRICK TER BRUGGHEN, schilder, zijn zoon.” enz. — Nog blijkt, dat hij een zoon, *Jan*, had, die zich in eene Acte van 16 Oct., 1627, teekende *Jan ter Brugghen de Jonge*, en kastelein was in het *Kasteel van Antwerpen*, bij de Bakkerbrug, te *Utrecht*. — Algemeen wordt hij voor een lecring van ABRAHAM BLOEMAERT, te *Utrecht*, gehouden, en dat hij daar huwde, vervolgens vele landen bezocht en tien jaren te *Rome* gewoond heeft, vanwaar hij weder naar *Utrecht* terugkeerde, en den 1. November, 1629, oud 42 jaren, overleed. Is dit goed, dan zou hij in 1587 geboren zijn. In een getuigen-verhoor — Zie dit in zijn geheel op KNIBBERCH (FRANÇOIS DE) — komt hij voor als „oud omtrent 25 jaren,” en verklaarde, dat hij in den zomer van 1614, te *Milaan*, in het koningrijk *Lombardije* was geweest, enz. Dus was hij toen 26 jaren oud, en moet alzoo op zijn 15. jaar, en reeds na het ouderwijs van BLOEMAERT, die kunstreis ondernomen hebben. Dit is onwaarschijnlijk, en toch bevestigt de gemelde Acte, dat hij in 1614 in *Italië* was. Mijns inziens, zal hij niet zooveel jaren daar geweest zijn, en alsdan kan hij tijd gehad hebben om zich eerst behoorlijk bij zijn meester daartoe te vormen. — Dat RUBENS hem in *Italië* heeft leeren kennen, moet vóór 1609 zijn geweest, want in dit jaar kwam deze, na den dood zijner moeder, te *Antwerpen* terug. Dat RUBENS, te *Utrecht* zijnde, hem heeft bezocht, is mogelijk, doch van den lof, dien hij hem zou hebben toegezwaaid, namelijk, dat hij, „de Nederlanden doorreisde, en een schilder gezocht hebbende, er maar één met name HENRIC TER BRUGGHEN had gevonden,” wordt door SANDRART, die RUBENS vandaar naar *Holland* vergezelde, en door wien wij dan ook alleen die bijzonderheden weten, geen woord gerept. — Er wordt vermeld, dat hij proeven van uitmuntende kunst in *Italië* heeft achtergelaten, inzonderheid, te *Napels*, een groot stuk, geplaatst boven het Hoogaltaar, in de groote Kerk, aldaar, hetwelk *Pilkington* zegt, de *Afneming van het Kruis* te zijn. Op dit stuk en op vele zijner historiestukken heeft hij geen naammerk gesteld, en hierdoor zal ontstaan zijn, dat dit alleen als werk van een *Vlaamsch schilder* wordt aangewezen. In geen Hoofdkerk, te *Napels*, vind ik iets dienaangaande vermeld. Alleen lees ik: „l'Eglise des S. Apôtres renferme de peintures de LANFRANC, de LUC. JORDAN, un du FLAMAND, et 5 tableaux du GUIDE.” Zie *Itinéraire d'Italie, Milan*, 1810, in 8°., bl. 241. — Slechts drie stukken van zijn penseel zijn mij voorgekomen, als, op de Kunstveiling van *J. de Flines*, te *Amsterdam*, in 1720, „*Een kaarslygende Vrouw*,” en „*Een lachende Snaek*, kunstig, van HENRICO TER BRUGGHEN;” — en op eene *Idem*, van *Hogendorp*, te 's *Hage*, in 1751, „*een kapitaal stuk, verbeeldende een Joodsche Rentmeester*, door H. T. BRUGGHEN, 1621.” — Ik bezit *zijn Portret*, van voren te zien, met de rechterhand zijn mantel vasthoudende, met historisch onderschrift; P. BODART fec., in 4°.; en nog een *Idem*, staande, met palet en peneelen in de linkerhand en met de rechterhand zijn mantel vasthoudende; op een gordijn zijn Wapen, zijnde een schild met 3 hulfsbladen, 2 en 1, G. NOET del., waarschijnlijk, naar de schilderij, door TERBRUGGHEN zelf geschilderd, P. BODART fecit, idem. Hieronder is een Levensbericht gedrukt.

TERLEE (...) is, met een paar regels, bij *Immerzeel* vermeld. Ik voeg er bij, dat hij, volgens opgave van *Bryan-Stanley*, in 1636, te *Dordrecht*, geboren, en aldaar, in 1687, overleden is. — Men zegt, dat hij een leerling van REMBRANDT en een goed historieschilder was. Zijne schilderijen zijn met genie, in schoonen stijl, fraai van teekening en samenstelling, en aangenaam van kleur vervaardigd. *Houbraken* vermeldt een stuk van hem, *De Schaking van Europa*. — Hij wordt onder de bekwaamste historieschilders der Hollandsche School gerekend. — Zie bij mij op DROST, (...) VAN, of DEN) zijnde eene teregtwijzing op DROST VAN TERLEE, voor *Nagler*.

TERSTEEG, (JAN) *Junior*, een kunstenaar, van wien ik eene houtgravure in f^o-oblong bezit, voorstellende *Het Laatste Avondmaal*, waar *Christus* aan zijne twaalf Discipelen zegt: „een van ulieden zal mij verraden.” Zij is vervaardigd naar eene eerste schets van RAPHAEL, siks met de pen geteekend, en licht en schaduw door zware hartseerstrepen aangeduid; RAPHAEL *delin.* JAN TERSTEEG *Junr. fecit*, h. 225 str., br. 328 str. Ned., met de marge; de hoeken achtkantig. Bij eene naauwkeurige beschouwing dezer houtsneëprent blijkt duidelijk, dat zij even als eene kopergravure is bewerkt, en dus al de lijnen in de houten plaat zijn ingesneden, en de afdruk ook door eene walspers werd verkregen, want op de achterzijde is de voorstelling juist zoo kenlijk, als de stempelfiguur op gezegeld papier. Daardoor is de inkt, door de persing, uit de insnijdingen met het papier vereenigd en leggen deze er dus zeer verheven op. — Ik vond nog een TERSTEEG, te *Dordrecht*, vermeld, in den *Catalogus* van *D. van Dyl*, op de Verkoop, te *Amsterdam* gehouden, in November, 1813, bl. 87, Nr. 21: „*Een Studiebeeld, op blaauw papier, door TERSTEEG, à Dordrecht.*” — Of deze nu dezelfde is, kan ik niet beslissen. — In mijne uitgebreide Verzameling van Schildersportretten berust er een, geteekend door H. W. CASPARI, zijnde dat van J. TERSTEEG. Naar het kostuum, paruik met boeckels en haarzak in den nek, te oordeelen, is dit een man van de laatste helft der XVIII. eeuw, en die, waarschijnlijk, te *Amsterdam* tehuis behoort. Later werd dit mijn vermoeden bevestigd door wijlen den beroemden Kunstverzamelaar C. J. FODOR, te *Amsterdam*, die mij mededeelde, dat TERSTEEG een aanzienlijk kunstliefhebber en beoefenaar was, en tot hem in familiebetrekking stond, terwijl hij mij eene groote Gouden Medalje vertoonde, met het opschrift: JAN TERSTEEG *Junr*, 13 Sept. 1780. *Teeken-Academie der Stad Amsterdam*; daarbij verhalende, dat er kunstenaars waren, die het euvel opnamen, dat liefhebbers naar zulk goud streefden. TERSTEEG, met nog een evenzoo bekroonde liefhebber, kocht te *Parijs*, voor eene aanzienlijke som, pleisterbeelden, en schonk die aan de Academie, ten gerieve van de kunstenaars, daarmede bewijzende, dat het hem niet om het goud, maar wel om de eer der Academie te doen was geweest. — Hij werd den 10. Januarij, 1750, te *Amsterdam*, geboren, en is, aldaar, in 1807, overleden. — Zijne Kunstnaalenschap is in Mei, 1808, te *Amsterdam*, verkocht.

TERWESTEN, (AUGUSTINUS) de oudste van het bekende Kunstenaarsgeslacht van dien naam, is door *Immerzeel* vermeld; ik voeg er alleen bij, dat zijne geboorte, te 's *Gravenhage*, in 1649, bij alle auteurs overeenkomt, doch zijn overlijden te *Berlijn*, in 1711, niet, dewijl toch *Van Eynden* en *Van der Willigen*, *Aankangsel*, bepaald zegt: „Hij overleed, te *Berlijn*, den 21. Januarij, 1717, oud 63 jaren.” Dit strookt met het geboortjaar, anders zou hij 62 jaren oud geworden zijn. — Hij heeft ook, met goed gevolg, de etsnaald gevoerd, wat men niet algemeen vindt vermeld. Onder anderen, zijn er bij de liefhebbers dezer kunst bekend: *En Bacchus ten halven lijve*, ter rechterzijde van de prent gezeten; zijn hoofd is

met wijngaardranken bekroond, en met de beide handen houdt hij een drink-schaal vast. De letters w. r. — gelijk ze er rondom geplaatst voorkomen — zijn onder aan den linkerkant geplaatst. — Nog eene groote plaat, naar PAUL VERONESE *inv.*, voorstellende *De Vinding van Mozes in den Nyl*; A. TERWESTEN *fecit*. *A. Blooteling ex. Cum privilegio*; — en, twee stuks, kl. in f^o, in de breedte, voorstellende *Narcissus* en *Pyramee*, welke hij, volgens *Brulliot*, te *Rome* vervaardigd heeft. — Er gaat een *Portret* uit van *M. Hermanus Glaserus*, Luth. Leeraar, te 's *Hage*, obiit 1674, *etatis* 68, in ovaal in f^o, beteekend A. TERWESTEN *fecit aqua forti et in lucem edidit. Hagae-Comitis, 1 Decemb. A^o. 1681*, zeldzaam; het hoofd is bijzonder fraai bewerkt. — Om over de studiën te kunnen oordeelen, welke *Terwesten* te *Rome* heeft gemaakt, naar de beroemde schilderijen van RAPHAEL, vooral naar zijne kapitale mythologische voorstellingen, moet men zien het aantal Teekeningen met rood krijt, zeer uitvoerig door hem aldaar vervaardigd, en waarvan ik een tiental overdrukken bezit, nog zóó krachtig, dat men ze voor de gewone teekeningen zou aanzien; en ik druk er op, dewijl men daaruit kan afleiden, met welke zorg en onvermoeideu ijver hij zulke uitgebreide geheelen op het papier heeft gebragt. In waarheid, dusdanige voorbereidende studiën leiden, het geheele volgende leven door, tot voortbrengselen van goede kunst. — Hij had in de Roomsche Schilderbent den bijnaam van de *Snip* verkregen.

TERWESTEN, (AUGUSTINUS) Zoon van MATHEUS TERWESTEN, wordt ter loops bij *Immerzeel* vermeld, doch geen sterftijd opgegeven, dien zijn broeder *Pieter Terwesten, Ms.*, opgeeft, als te 's *Hage*, in 1781, te hebben plaats gehad, terwijl hij ook zegt, dat AUGUSTINUS eenige jaren te *Delft* heeft gewoond, en daar even als in zijne geboorteplaats, 's *Hage*, verscheiden zalen heeft beschilderd enz. — In 1737, is hij als Lid der Kamer van *Pictura*, te 's *Gravenhage*, ingeschreven. — *Zijn Portret* komt voor, als tekening in kleuren, borstbeeld regts, in rok, met staartparuik, in ovaal, met randschrift, en bijwerk van palet enz. naar ZICH-ZELVEN, zonder naam, in 4°. — *Idem*, idem, geheel van voren, in ovaal, doch zonder bijwerk, door T. H. J. (ELGERSMA), in 4°. Zie Nr. 5305 en 5306 van den *Catalogus van Portretten van F. Muller*.

TERWESTEN (B.) vond ik nergens elders vermeld dan in den *Catalogus* van *C. H. Schultz*, te *Amsterdam* verkocht, in 1826, onder Nr. 152: *Een Familiestuk* door B. TERWESTEN.

TERWESTEN. (ELIAS) Ik moet alleen nog bij het artikel van *Immerzeel* voegen, dat hij bij de Romeinsche kunstenaars in de wandeling de *Paradijsvogel* was genoemd; dat hij te *Rome*, op last van den Keurvorst van *Brandenburg*, eene groote Verzamling van Gipsvormen heeft aangekocht, voor de Academie, te *Berlijn*, en voor dien Vorst zelfs het geheele Kabinet van Beeldwerken van PETER BELLORI.

TERWESTEN (MATHEUS) is bij *Immerzeel* geboekt, doch deze heeft zijn sterftijd niet opgegeven, die in het *Ms.* van zijn zoon, *P. Terwesten* — Zie aldaar. — op 11 Junij, 1757, oud 87 jaren, staat vermeld. — In den *Catalogus* van *Van der Marck*, te *Leyden*, 1773, blz. 161, was *zijn Portret*, met palet en penseelen in de hand, h. 11½, br. 9½ dm. Rhijnl. — Nog een *Idem*, in ovaal, met een mantel om, en de hand voor de borst, h. 37, br. 23 dm. — Een *Idem* is door T. H. J. (ELGERSMA), borstbeeld, regts, met lange paruik, in ovaal, zonder bijwerk, naar ZICH-ZELVEN, in kleuren geteekend, in kl. f^o. Het stelt hem op 67 jarigen leeftijd, in 1737, voor. Zie Nr. 5307 van den *Catalogus van Portretten van F. Muller*. — Een *Idem* vindt men in *Descamps*.

TERWESTEN, (PIETER) Zoon van MATHEUS TERWESTEN, in 1714, te 's *Gravenhage*, geboren, heeft de kunst bij zijn vader geleerd, en het vak van bloemen en

vruchten beoefend, zonder zich geheel aan do kunst te kunnen wijden, daar hij reeds op zijn 34. jaar het amtsleven heeft moeten gaan leiden, doch evenwel der Confreriekamer getrouw bleef, waarvan hij, in 1762, Secretaris, en in 1785 tot Hoofdman werd geëligeerd. Hij is, aldaar, in 1798, overleden. — Het is deze TERWESTEN, dien *Weyerman* als een veel-belovend discipel van COENRAAD ROEPSEL vermeldt, en van wien hij zegt: „Onze algemeene wensch is, dat die PIETER TERWESTEN, zynde reeds zoover gevordert in de uitgestrekte loopbaan der Schilderkunst, onder dat oordeelkundig bestier van dien bovengemelden konstenaar, 's vaders, en aller konstbemannaren welgegronde verwachting, behoorlyk, in alle deelen mag beantwoorden.” — Hij is de Schryver, of liever de Compileteur van den *Catalogus, of Naamlyst van Schilderyen met derzelver Pryzen enz.*, 's *Haage*, 1770, in 8°., loopende van 1726—1768, waar is bijgevoegd de *Catalogus van het Kabinet van Zyne Doorl. Hoogh. den Prins van Orange* enz., zijnde dit Werk een Vervolg op dat van *Gerard Hoet*, in 2 deelen, 8°. — Ook heeft hij eene menigte Aanteekeningen gemaakt, betreffende de Kunstenaars, als leden of als meesters ingeschreven in de Confreriekamer van *Pictura*, te 's *Gravenhage*, waarin vele teregtwijzingen en levensbijzonderheden van hen voorkomen, die voor de Geschiedenis zeer nuttig zijn, en waarvan ik trouw gebruik gemaakt heb, bij het voor den druk gereed maken van dit mijn Werk.

TESTELIN. (HENRY) Ofschoon, in 1616, te *Parijs* geboren, en dáár het grootste gedeelte van zijn leven, als kunstschilder, doorgebracht hebbende, waar hij zelfs Hofschilder en Secretaris van de Koninklijke Academie was, wil ik echter vermelden, wat niet algemeen bekend is, namelijk, dat hij, in 1693, als *Refugié*, te 's *Haage* gevestigd was. Dit is mij gebleken uit zijn folio Boekwerk, getiteld: *Sentimens des plus habiles Peintres du temps etc., A la Haye, chez Matthieu Rogguet, Imprimeur, dans le Pooten* etc.; met veel platen. In het Privilegie, hem den 13. Februarij, 1693, verleend, komt voor, dat, bij de uitgave van dit Werk, te *Parijs*, (ten jaro 1690) „den Suppliant na het drueken van weinigh exemplaren, met de persecucie der Religie, was genootsnaekt geweest sig herwaarts te begeven, sonder de vrugt van syn langdurigen arbeyt en groote depences te hebben kunnen genieten, en hy de eoperen platen van hetselve Werk had mede gebracht, en wel genegen soude syn, tot syne subsistentie, deselve in onsen lande verders te laten drueken en debiteren, met byvoeginge van *ses Academische Discoursen*, dio hy, in syn voorsz. qualiteyt in do solemnele vergaderingh der voorsz. Academie, ter presentie van wylen den Heer *Colbert*, nopende de instelling van het gepasseerde der voorsz. Academie, gehouden had enz.” — Hieruit moet blijken, dat in de *Parijsche* Uitgave dezo *Academische Discoursen* niet voorkomen. Er is nog een druk, te *Parijs* uitgegoven, bij de *Weduwe Marbre-Cramoisy*, in 1696. Dezo zal alzoo wel buiten zijn weten, of na zijn dood, het licht hebben gezien, want in 1693 had hij reeds den ouderdom van 77 jaren bereikt. Dewyl bij een hoogst bekwaam portretschilder was, en, zeker, ook hier te lande zijn bedrijf wel zal hebben uitgeoefend, kan men door het bovenstaande weten, dat de Portretten, die mogten voorkomen, hier, en niet te *Parijs* moeten zijn geschilderd, en, bovendien, dat de meeste Auteurs zijnen dood niet vermelden, omdat hij uit het oog verloren was. Alleen vind ik bij *Heller*, (*L.*) overleden, te 's *Haage*, 1695? — Om eene en andere reden heb ik hem hier, voor memorie, eene plaats ingeruimd.

TETAR VAN ELVEN (CHARLES) was de derde zoon van *Henri Louis Tetar van Elven*, en broeder van MARTIN GERARD TETAR VAN ELVEN — Zio aldaar. — bij wien hij het vak der Bouwkunde leerde. Hij overleed te *Amsterdam*, in 1844, in slechts zeven-en-twintig-jarigen ouderdom.

TETAR VAN ELVEN (JEAN BAPTIST) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik moet daarop doen volgen, dat hij de tweede zoon was van *Henri Louis Tetar van Elven*, en broeder van MARTIN GERARD, — Zie aldaar. — wonende te *Amsterdam*; dat hij sedert 15 jaren de graveernaald met het penceel heeft verwisseld, en nu, met het beste gevolg, het Inwendige van Kerkgebouwen, met veel talent, vervaardigt, gelijk blijkt uit zijne schilderij *Het jaarlijksch Te Deum in de St. Bavokerk, te Gent*, welk stuk door Z. M. den Koning der Belgen, in 1853, voor de Koninklijke Galerij, werd aangekocht. Zie *Handelsblad* van 15 Februarij, 1853. — De Heer TETAR VAN ELVEN heeft, in zijn huwelijk met Mejufvrouw *Fanny Noël*, een zoon verwekt, PIERRE HENRI THEODORE, thans (1861) 30 jaren oud, en te *Turin* woonachtig, waar hij met eene Italiaansche vrouw gehuwd is, *Stadsgezigten* schildert, en onlangs door den Koning van *Sardinië (Italië)* met de *Orde van Mauritiüs en Lazarus* werd versierd.

TETAR VAN ELVEN. (MARTIN GERARD en HENRI MARTIN) Eerstgenoemde, hoogst-verdienstelijke Bouwmeester is reeds, naar waarde, door *Immerzeel* te hoek gesteld. Ik moet er op doen volgen, dat hij, te gelegener tijd, met ijver en goed gevolg, zijn talent heeft getoond, namelijk, toen hij te *Londen* de eer genoot van uit meer dan 200 opgetreden wedstrijdende Architecten voor het bouwplan van het *Paleis der Wereldtentoonstelling*, in 1851, met 16 keurlingen, te worden gekozen en bekroond, wegens het daarvoor ingezonden ontwerp. — Zijne hooge verdiensten bleven niet onopgemerkt, daar hem Z. M. de Koning, in 1860, tot *Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw* benoemde, en hij, in 1846, reeds tot *Lid der 4. Klasse van het Kon. Ned. Instituut* verkozen werd. — Verder moet ik er nog bijvoegen, dat hij de oudste der vier zonen is van den, in 1855, te 's *Gravenhage*, overleden Hoofdcommies hij het Departement van Binnenlandsche Zaken, *Henri Louis Tetar van Elven*, geboren 11 Julij, 1780, en gehuwd geweest met *Dorothea Carolina de Hosson*, thans nog in leven te *Amsterdam*. Deze *Henri Louis* is de eerste geweest, die hier te lande de Snelschrijverij systematisch ingevoerd, en er eene Gouvernmentsschool voor gevormd heeft. Zie daarover het onlangs verschenen Werk, getiteld: *Het Boek der Uitvindingen*. — De Heer MARTIN GERARD TETAR VAN ELVEN is gehuwd met Mejufvrouw *Françoise Abadie*, hij wie hij 15 kinderen heeft verwekt. — Zijn oudste zoon, HENRI MARTIN, in 1827, te *Molenbeke*, bij *Brussel*, geboren, volgt, op waardige wijze, als Bouwmeester zijns vaders voetspoor, en heeft zich door het *Metalenkruis-Monument*, in 1855, te *Amsterdam* opgerigt, doen kennen, alsmede door het *Graf-gedenkteeken* voor *Abraham des Amorie van der Hoeven*, op de groote begraafplaats, te *Utrecht*. — In datzelfde jaar, werd hij met de *Orde der Eikenkroon* versierd. — Behalve het behalen van een groot aantal Prijsmedaljes, genoot hij ook nog de bijzondere onderscheiding, dat hem, tot het doen eener kunstreis, een Rijkspensioen, voor den tijd van vier jaren, werd toegekend, waarvan hij echter, tot dusverre, uit hoofde van ernstige ligchaamsongesteldheid, slechts één jaar gebruik heeft kunnen maken.

TETAR VAN ELVEN, (PAUL CONSTANTIN DOMINIQUE) de vierde of jongste zoon van *Henri Louis*, en broeder van MARTIN GERARD TETAR VAN ELVEN, — Zie aldaar. — is den 13. September, 1823, te *Antwerpen*, geboren. Hij werd, aanvankelijk, (van zijn 14. tot zijn 19. jaar) voor de Graveerkunst opgeleid, door de vermaarde meesters TAUREL en DE MARE, doch ging vervolgens over tot de School van den toen zich te 's *Gravenhage* vestigenden, en sedert aldaar, 20 Julij, 1861 overleden kunstschilder, J. E. J. VAN DEN BERG. — Hij behaalde, zoowel te *Amsterdam* als te 's *Gravenhage*, verscheiden Academische medaljes, en werd ook tweemaal door de Maatschappij *Felix Meritis*, te *Amsterdam*, met haren *Zilveren Eerepenning*

bekroond. — Sedert 1853, is de Heer TETAR VAN ELVEN belast met het onderwijs in het Handteekenen, aan de Koninklijke Academie ter opleiding van burgerlijke Ingenieurs enz., te Delft.

TETRODE, (WILLEM DANIELSZ. VAN) meer dan waarschijnlijk, een der beroemdste beeldhouwers van zijn tijd, die, in het midden der XVI. eeuw, te Delft bloeide, en door Immerzeel zonder VAN wordt vermeld, die ook het beroemde Altaar, in de Oude Kerk, te Delft, door hem vervaardigd, opgeeft, en er tevens bijvoegt: „Hugo de Groot stelde zijnen stadgenoot TETRODE met de grootste beeldhouwers der oudheid gelijk.” — Nu ja, het is zoo, dat Grotius, als stadgenoot, dien lof zoo hoog heeft opgevijzeld; doch Meerman heeft hem reeds wegens die vervoering versehoond: dit leest men immers in de *Vergelijking der Gemeenebesten door Hugo de Groot* enz., Haarlem, 1802, in 8°, III, bl. 208 enz. Als men echter den tekst van *De Groot* goed leest, dan schrijft hij daar, op bl. 20: „dien (Hadrianus) Junius in zijn Werk (*Batavia*) genoemd heeft.” Dus heeft hij zich niet weinig gedekt, door dezen auteur, als tijdgenoot van VAN TETRODE, te laten spreken. — Om der geschiedenis wil van het bovengenoemde Altaar, wil ik hier doen volgen, wat eenige liefhebbers der oudheid dienaangaande hebben opgeteekend. Op bl. 163 van de *Beschryving der Stad Delft* enz., *Ibid.*, 1729, in f^o. leest men: „Het Hoofd-autaar van deze (namelijk Oude) kerk is een zeer prachtig pronkstuk geweest, doch men moet onderscheid maken tusschen hetgeene in de beeldstormerye en kerkplunderinge van den jare 1566 is vernielt, en tusschen hetgene naderhand door den kunstryken meester WILLEM VAN TETRODE weder is gemaakt. Van het eerste hebben wy zoo heel veel bescheyts niet, maer het laatste is by alle kunstkeners vermaart. Vosmerus spreekt er aldus van: „binnen tegen de gevel van het Koor, waarin het Hoofdoutaar stond, 'twelk door WILLEM VAN TETRODE, een Delfsch burger, van Alabaster jaspis en toetsteen was gemaakt, en wiens weërta in gansch Nederland nimmer is gezien; op dit werk, 'twelk naar de Dorische wyze gevormt was, heeft Cornelis Musius deze volgende vaarzen gemaakt. *Hoc opus augustum diverso ex marmore pulchre, — Perfectum, ut nusquam Cultius invenias, — Alter Praxiteles, si non illustrior illo est. — Delphus apud Delphos TETRODIUS statuit.* Deze vermaarde en kunstige TETRODE die hier een meesterstuk van zyne kuust wilde tonen heeft meer dan eens door zyne begaafde hant Rome vermaart gemaakt, en zich zelve by den adel der kunstenaars in d' uiterste hoogachting gebracht, gelyk de beroemde THOMAS FOLLET, gezwore bouwmeester van den Bisschop van Luyk, van welke hy de kostelyke steenen tot dat heerlyk stuk had opgekogt, van hem sprekende in deze woorden te kennen geeft. *Overmits die kennisse en reputatie ende ook die excellente stukken werx, die hy selfs van dese oorecht bysondere constenaar TETRODE binnen Romem een gesien hadde; en uyt welken hoofde hy die steenen voor diinaal beter koop wilde geven, dan hy die aan de borse in Engeland geleverd hadde, waarmede hy de Beurs te Londen selijnt te verstaan welke omtrent dezelfde tyd gebouwt is.* Belovende verder, tot vorderinge van het werk de allerbeste, reinste en uitgelezenste steenen hiertoe te zullen leveren. Onder de getuigen van dit Kontrakt, wert eenen meester *Dieryk Borghgrave, geboren van Delft, Burger der stad Luyk*, vermeld; de steenen en verdere stoffen waarvan dit werk moest gemaakt worden, waaren volgens het Akkoord: *Albaster swerten marmorsteen ende liansteen elz op syn proportie de meeste cieraat, alles naar den eysch van 't werk glat en gaaf gewrogt soo wel achter als voor, ook ettelyke dingen van koper als naarvolgende het patroon by den voorschreve meester WILLEM daervan geconcipieert en den Kerkmeesteren geleverd, en dat op syn stuk ende voet naarvolgende die konste van*

den schulpture ende antiquiteiten. Dit Contract berust noch in der Kerkmeesteren Comptoor in de lade C. maar in een later Verdrag werd uitdrukkelyk den kostelyken *Jaspissteen* gedagt; wegens de groote van dit werk zie ik dat in het zelve Akkoord gemeld werd van *twee groote pylaren*, ieder van 13 voeten lanch, *uyt een stuk*; doch zoo die niet te bekomen waren, moest het dan op de beste wyze tot syner volmaaktheit gebragt worden; en schoon er al iets aan deze grootsehe uitvoering mogt gemangelt hebben, eelther was dit blinkent kerkeeraat zoo konstig en praechtig dat men naar zyne weêrgade vergeefs in Nederland zou gezogt hebben, volgens de getuigenisse van den grooten *Vosmerus*; trouwens dit is uit het Kontrakt der aanneming van 't werk zelfs af te nemen; daar leest men: *Welk voorschreven Autaar na voorsz. patroon en eysch van t werk dic voorsz. meester WILLEM gehouden sal wesen ende beloofd by deze te maken soo goet excellent en constich als hy oyt zyn leven enig werk gemaekt mach hebben, en alsoo goet als enig meester 't selve zoude kunnen en moghen maken, sulx dat diergelyke in dese Nederlanden niet gevonden sal worden.* Dit Verdrag was met d' eigen hand des kunstenaars ondertekent, die in de uitvoering van 't werk zich ook eerlyk en loflyk heeft gedragen." — En verder: „Ook zegt zeker geleerde van luiden die het wel meenden te weten onderrecht te zyn, dat op het gemelde Autaar twaalf alabaste beelden, verbeeldende de 12 *Apostelen* gestaan hebben. Doeh in een oude aantekening van een onbekend persoon, die echter goede kennis van zaken schynt gehad te hebben en veele omstandigheden weet te vertellen, werd gemeld, dat de alabaste *Apostelen* op een alabaste Autaar, op de hooge Koor stonden. Dan voegt hy er by, dat de Prins van Oranie, in een venster van St. Aagten leggende, het besehadigen van het alabaste Autaar, en de alabaste Beelden heeft doen beletten." En noeh verder, „dat hy 't gemelde Autaar voor een sehenkadie gezonden heeft aan den Graaf van *Zwartzenburgh* in *Hoogduytsland*; en dat de 12 alabaste Beelden, gelyk men zeide, te *Straatsburg* in de kerk gezien wierden." — De gemelde Contracten zijn door den genoemden *Meerman*, bl. 212, *op nieuw in het kantoor van de Kerkmeesters onderzocht, in hoe verre die met de reeds gegeven berigten strookten; doch hij heeft toen geen ander gevonden dan de gemelde, en eenige regelen, boven niet meêgedeeld, er bij gevoegd, namelijk, dat het Contract van aanneming door TETRODE en Kerkmeesteren is van den 9. Maart, 1568; dat hij daarin Mr. WILLEM DANIELSZ. VAN TETRODE, Beeldsnijder wordt genoemd, en, eindelijk: „waarvan Mr. WILLEM voorsz. bedongen heeft voor arbeidsloon *zestien honderd Caroli gulden*, te betalen drie hondert guldens gereed, en voorts tot drie eerstkomende half-jaeren telkens 300, en de rest, beloopende nog 400, twee jaren daaraan volgende, nadat het werk al opgeleverd zal zyn, telkens 200 tot de volle som toe; waarvan de Meesters van 't H. Sacraments-Gilde de eene helft betalen zullen, en de Kerkmeesters de andere, zoowel als alle de materialen dienende tot de voorsz. Outaar, als arbeidsloon voorsz.; mits hetgeen tot hetzelfde gebeden en gegeven zal worden, zal wezen de eene helft ten behoeve van 't H. Sacraments-Gilde, en de andere helft ten behoeve van de Oude Kerk." — Nog zegt *Meerman*: „Intusschen sehijnt men zich ten opzichte der betaaling niet stiptelyk aan het Contract gehouden te hebben. Ten minste de termijnen werden anders gerekend." 'Er volgt in 't evengenoemd Register eene specifieke opgave van een groote 1100 gl. die tussehen 9 Mei 1568 en 13 Maart 1570, in verschillende posten van meer of minder aanbelang aan TETRODE, of een' gelastigde van hem in zijne afwezigheid, (dewijl hij zich tussehen beiden te *Antwerpen* en *Luijk* heeft opgehouden) betaald werden. Daarna verschijnt op dit Rekenboek een post. van f 510—15: zoo voor

steen, als voor de vracht derzelve van *Mechelen* en *Luik*. Waarop verklaard wordt, dat bij TETTERODE besteed zijn alle de materialen van het Altaar, zoo aan steen als koper voor *f* 2250; en nu volgen weder verscheiden kleine sommen, die hem naar *Luik* of *Antwerpen* werden toegezonden, benevens een geringe post voor vracht en iets meer voor kalk; 't welk alles te zamen weder tussehen de 15 en 1600 gl. uitmaakt. Nog wierd hem op den 13 Maart 1570 voor een *Mariabeeld*, dat in 't bestek niet begrepen was, betaald 32 gl. Eindelijk, op den 9 Maart 1572 gaven Kerkmeesters bovendien *f* 50—15: uit, voor al het hout van balken en deuren van dit Altaar." — Op bl. 214, zegt hij, dat hij niet heeft kunnen ontdekken, wat er na 1575, toen het Altaar na vier jaren arbeids, gereed was, van hem is geworden, en waar hij gestorven is, bleef onbekend; „en even weinig of hij nog meerdere vruchten van zijn beitel, zoo hier te lande, als voorheen in *Italiën*, heeft nagelaten. Van zijn *restaureeren van antique statuën te Romem*, is *De Groot*, welke in zijne jeugd den man misschien te *Delft* wel kan gekend hebben, de eenigste die gewag maakt. Dit evenwel ben ik in staat hierbij te voegen, dat onze Landsman ook met het graveerijzer wist om te gaan. De Heer oud-griffier Royer (en wien konde ik over iets dat de Geschiedenis der Kunsten betreft, veiliger raadplegen?) heeft mij verzekerd prenten gezien te hebben, waarop de naam van TETHRODE, of TETERODIUS *invenit*, gelezen wierd, en die Antique beelden, Portiquen of iets dergelijks voorstellen. Veel vreemder evenwel moet het schijnen, dat men niet weet, waar een stuk van die vermaardheid, als dit Altaar-zelve, gebleven zij; en dat wij uit *De Groot* slechts ontdekken, dat er in 1602 van TETRODE's beeldhouwarheid hier te lande niets meer aanwezig was." Verder zegt *Meerman*, dat, betgeen ik boven heb gemeld van een Altaar met Beelden, die aan den Graaf van Schwartzenburg ten geschenke zijn gegeven, een ander is, dan dat, hetwelk op het booge Koor heeft gestaan, en door zorg van Prins Willem I, in de beeldstorm is gespaard gebleven." — Later vond ik nog door Mr. *J.(an) S.(outendam)*, Archivaris der Stad *Delft*, medegeedeeld, wanneer dit Altaar voltooid werd, namelijk een *Extract uit de Stadsrekening van 1571 (Archief van Delft)* p. 68 seqq. „Noch ghesconcken Mr. WILLEM VAN TETRODE Beeldsnyder ten tyde by het hooch Altaar in d' Oude kereke ghemaect ende 'tzelve by den Kerkmeesters opghenomen werde, VJ stede canne wyns, beloopende VIJ £ IIIJ se." Zie *De Navorscher*, XI., 1861, bl. 289. — Wat de prenten betreft, waarop zijn naam voorkomt, dit heb ik bevonden de waarheid te zijn, en ook als de reden, dat hij telkens afwezig was, tijdens de volvoering van het genoemde Altaar, te *Delft*, om dat hij zich dan te *Antwerpen* en te *Luik* ophield, zooals door *Meerman* gezegd wordt. — Het is mij altijd een raadsel gebleven, waarom deze waarlijk groote Bouwmeester alleen genoemd wordt door het Altaar, te *Delft*, en dat hij niet overal in ons land van zijne werken geleverd heeft. Zeker is het, dat hij zijne bestendige woonplaats niet te *Delft* heeft gehouden, dewijl mij uit een bérigt over hem, bij den ijverigen navorscher *J. J. Merlo*, gebleken is, dat hij, ten jare 1570, te *Keulen* was; ik laat dat hier volgen: „WILLEM TETRODEUS (ook TETRODIUS), architecteet en beeldhouwer, te *Keulen*, in den jare 1570, was van *Delft* geboren, en voerde den titel van Hofbouwmeester van den Aartsbisschop en Keurvorst van *Keulen*, *Salentin van Isenburg*. Ik vond zijn naam op de volgende, bij *Peter Overanlt* uitgegeven gravuren: *Mercurius en Minerva*; onder leest men: BIBLIOTHECA. MERCURII. EST. SERMO. enz. (4 Latijnsche verzen in 2 rijen); dan de beteekening: GUILIELMO TETRO DEO, *Delphensi, Butavo, Reuerendissimi Archiepiscopi Coloniensis, et Principis Electoris, Illustrissimi Architecto Autore: Coloniae-Agrippinae Ao. MDLXXVI Mens. Augusti, Petri*

Ouerardi Formulis. Adria. de Weert fig: gr. f^o. Men houdt ADRIAAN DE WEERT voor den graveur. *Püssli (Künstler-Lex., Francf., 1845.)* noemt er nog een: *Venus, met Cupido slapende*; verder op, een Faun, houdende in de linkerhand een boomtak. GUL. TETRODIUS *Delfinus Batavus sculptor Colonia formulis Petri Conradi Colot* 1574. Aug. 24. (In het adres is, waarschijnlijk, de naam van *Peter Overardt* onleesbaar geworden.); in 4°. Elders vind ik haar aldus beschreven: De statuën *Jupiter met den Adelaar, Venus met Amor en Mercurius*, alle op één blad; naar den beeldhouwer WILLEM TETRODIUS. *Coloniae formis Hadriani de Weert*, gr. 4°. Bij *Nagler*, (*K—L. XVIII. 277, 279, 280*) wordt hij met twee vermeende graveurs, TETTERDIL en G. TETTESDET, in verband gebracht, die te *Keulen* naar hem gewerkt zouden hebben. Het is buiten twijfel, dat deze zoo verminkte namen die van onzen kunstenaar zijn." — Alzoo blijkt, dat hij buitenslands in werkelijke dienst met zijn talent schitterde, en men hem, als stadgenoot, de vervaardiging van het gemelde Altaar heeft opgedragen, hetgeen tevens als een gedenkstuk prijken, en voor den beshouwer als de vrucht van zijn genie en tot vereeuwiging van zijn roem in zijne geboortestad dienen moest. — Welligt is ADRIAEN VAN TETROEDE — Zie aldaar. — een zijner afstammelingen.

TETROEDE (ADRIAEN VAN) vond ik onder de teekenaars-rekwestanten, die, in 1610, den Magistraat der Stad *Leyden* verzoekten, een Schilder- of St. Lucasgild te mogen oprigten, om aan hun bedrijf in de Schilderkunst eenige voorregten te verzekeren, zooals zulks in meest al de steden van *Holland* plaats vond. — Zie over deze belangrijke stukken bij mij op ELSEVIER. (AERNOUT) — Waarschijnlijk, is hij wel een afstammeling van den beroemden beeldhouwer geweest.

TEUNISSEN. (CORNELIS ANTONISZON) Zie op ANTONISZON, (CORNELIS) bij *Immerzeel* en bij mij; en ook nog op CORNELIS TEUNISSON bij mij. — Bij *Nagler* vindt men op dezen TEUNISSEN 12 *houtsneden*, met het teeken van dien meester gemerkt, vermeld. — Volgens *Brulliot*, stelt er een voor het *Portret van Keizer Carel V*, en eene *allegorische Voorstelling*, eene vrouw, die een kind draagt en den hoorn van overvloed vasthoudt, door HEM in koper gesneden.

THEMER, (WILLEM) een landschapschilder, te *Brussel*, van wien op de Tentoonstelling, aldaar, in 1845, *Een Landschap bij avond* voorgesteld, te zien was, zegt *Nagler*.

THEODOOR. (DIRCK) — Zie op DIRK VAN HAARLEM.

THEODORE. (A.) *Bryan* noemt hem, op gezag van Mr. *Strutt*, een bekwaam teekenaar en graveur, volgens eene prent, voorstellende eene *Processie in Holland*, door HEM geëst, en met de graveerstift opgewerkt, zwemende in den stijl naar dien van W. HOLLAR, en welke prent het jaartal 1636 voert. — Daar ik verder nergens eenig spoor van dezen kunstenaar uit dien tijd heb ontdekt, zoo geef ik hem, wegens de genoemde voorstelling, hier eene plaats, ter memorie, totdat nadere bescheiden nopens hem een en ander zullen hebben bevestigd of weêrlegd.

THESING, (J., of C.) een onvermeld kunstenaar, die, waarschijnlijk, voor uitspanning de etskunst beoefend heeft. — Ik heb voor mij liggen een *Landman*, of *Schipper*, staande bij eene rivier, waarop twee schepen; links boven, in de lueht, zeer flaauw, beteekend J., of C. THESING; h. 65, br. 55 str. Ned., een aardig, zeldzaam prentje. — Ik vond van zijn werk opgegeven onder Nr. 46, bl. 181 van den *Catalogus van Mevr. van Leyden van Warmond*, verkocht te *Leyden*, 13 Junij, 1816.

THIBAUT. In de Archiven, te *Rijssel*, wordt in de Rekeningen van de Hertogen van Bourgondië, op den 1. Julij, 1398, het volgende gevonden: „Par devant nous, Robert de Bertrangle, Escuyer, Lieutenant de MS. bailli d'Arras, est aujourd'hui comparu personnellement: THIBAUT le verrier, demourant à Arras,

lequel a cogneu et confessé avoir eu et reçu — la somme de seze livres six sols deux deniers, Par., qui deuz lui estoient, pour plusieurs ouvraiges de verrières par lui faiz et délivrez ès hostelz de MS. le duc de Bourgogne à Arras, depuis le premier jour d'avril mil CCC III^{xx} XVII jusques au jour de Saint Jehan Baptist mil CCC III^{xx} et XVIII ensuivant, eest assavoir: — (diverses verrières à écussons d'armes). — Item pour III piez de neuf voirre, ou il a fait un tabernacle, et dessous ycelluy à III ymaiges qu'il a assis en la chapelle dudit hostel devant l'autel, au pris de VIIJ sols le piet, valent XXIV sols Par. Le premier jour de Juillet, mil CCC III^{xx} dix huit." Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne* etc., Paris, 1851, in 8°; *See. Partie, Tome II*, p. 205. — Zou bij ook verwant kunnen zijn aan WILLEM TYBAUT? — Zie aldaar. — Hun kunstbedrijf pleit er voor.

THIBOUT, THIBAUT of TIBOUT. (WILLEM) — Zie bij *Immerzeel*, en bij mij op TYBOUT. (WILLEM)

THIEL, (J. VAN) een weinig bekend graveur, die, op het laatst der XVII. eeuw, waarschijnlijk, in *Friesland*, blocide. Immers, aldaar is door MATHURIN GUITET, eene Zeekaart vervaardigd, getiteld: *Nieuwe Wad- en Buitenkaart der Vaart van Amsterdam naar Hamburg, met de monden van Weezer en Elve*, door J. VAN THIEL, in 2 bl., in f^o, gesneden. Zie *De Navorscher*, IX, 1859, blz. 6.

THIELEN (JAN PHILIP VAN) staat bij *Immerzeel* vermeld. Ik voeg er bij, dat hij door vreemde auteurs ook wel genoemd wordt, *gezegd Rigouts*; welligt, dat hij dien moeders-naam tot onderscheiding van meerdere VAN THIELEN's voerde; verder, dat hij, in 1631, als leerling bij THEODORUS ROMBOUTS in het St. Lucasgild, te *Antwerpen*, ingeschreven staat. Later kwam hij, door bijzondero vergunning, onder de leiding van Pater DANIEL ZEGERS; ofschoon het opperhoofd zijner Societeit het onderwijs aan menig jongeling van de hand had gewezen, maakte hij echter ten aanzien van VAN THIELEN daarop eene uitzondering. — Hieruit zien wij, dat ZEGERS dus weinig leerlingen kan hebben gehad. — In 1641, werd hij als meester in gemeld Gild aangenomen. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857. — *Zijn Portret*, met zijn Wapen, komt voor in *De Bie*, en een *Idem*, bij *Descamps*.

THIELEN. (MARIA EN ANNA VAN) *Immerzeel* zegt, dat JAN PHILIP VAN THIELEN drie dochters heeft nagelaten, als: MARIA THERESIA, ANNA MARIA EN FRANÇOISE CATHARINA, die allen bij haren vader het bloemschilderen, met goed gevolg, geleerd en beoefend hebben. — Zichier, wat waar is. J. P. VAN THIELEN heeft, in zijn huwelijk met *Francisca van of de Hemelaar*, negen kinderen verwekt, die alle in de Kathedrale kerk, te *Antwerpen*, zijn gedoopt. In de Doopboeken komen voor drie dochters, als de oudste 1.) MARIA, geboren 17 Maart, 1640; zij is ongehuwd overleden, den 11. Februarij, 1706, en in gemeldo kerk, in het graf harer ouders, zoo als het inschrift op de grafzerk uitwijst, begraven. — 2.) ANNA, gedoopt 1 Januarij, 1642. Deze twee hebben alleen de Kunst beoefend, want van de 5.) CATHARINA, gedoopt 16 Julij, 1647, wordt, evenmin als van de zes zonen, dienaangaande iets vermeld. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, waarin men ook oorspronkelijke bewijzen betrekkelijk den vader, niet de uiterste naauwkeurigheid meêgedeeld, aantreft. — Zie nog op TIELE. (*Jufvr. MARIA THERESIA VAN*)

THIELENS, (JAN) een Vlaamsch kunstschilder, die, omstreeks 1694, te *Antwerpen*, hloeide. Hij schilderde gewoonlijk het Inwendige der werkplaatsen van schilders, beeldhouwers, en laboratoriums van chimisten, in de manier van DAVID TENIERS. — Zie *Bryan-Stanley*.

THIENEN. (JACQUES VAN) In de Gemeenterekeningen der Stad *Brussel*, vindt men, op de maand October, 1405, aangetekend, dat de Architect JACQUES VAN

THIENEN de werkzaamheden bestuurde van den bouw van het Stadhuis, aldaar. Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne etc., Paris 1851, in 8°.; Seconde Partie, Tom. II, Introduction, pag. XLII.* — De hiervolgende kan wel zijn kleinzoon geweest zijn.

THIENEN, (RENIER VAN) een vermaard metaalgieter, die, van 1470—1509, te Brussel, bloeide, en door *Margareta van Oostenrijk* aangemoedigd werd. Hij is de vervaardiger van versehiden gegoten werken, die de Monumenten aldaar versieren, onder anderen van die der oude *Abdij van Koudenberg*. Men meent, dat hij ook wel het *Grafmonument der Heeren van Ravesteyn*, in de Oude Kerk der Dominikanen, te Brussel, kan hebben gemaakt. — Hij heeft de schoone koperen *Kroon-kandelaars* gegoten, die de kerk van *Leau*, bij *St. Truyen*, versieren, en in het Werk van ARNOUD SCHAEPKENS, *L'art Ancien*, op pl. XXV, voorkomen. — Zie over VAN THIENEN, ook nog *Piot, Revue universelle des Arts*, T. I, p. 281, *Bruxelles et Paris*. — Hij kan wel een kleinzoon van den voorgaanden JAKUES zijn geweest.

THIER. (BAREND HENDRIK) *Immerzeel* geeft 1751 voor zijn geboortejaar op, doch *Heller*, in zijn *Lexicon etc., Leipzig, 1850*, zegt, geboren 1743 of 1751, te *Lundinghausen*, in het *Munstersehe*; verder, dat hij een leerling van zijn broeder EVERT was, en, in 1841, te *Leyden* is overleden. — Hij heeft ook geëst, als: 2 bl. *Landschappen*, met hutten, paarden, wagens enz., 1780, in f^o. — *Een Landschap met vee*, in den trant van w. ROMEYN, idem. — 4 stuks *Beestenstudiën*, koe, paard, geit en ramskoppen, 1773, 1777 en 1780, in 8°. en 4°. — Dit schijnt een Boekje te zijn, waarbij een *Titel* zal behooren. — Allen zijn schoon en uitvoerig geëst, terwijl de meeste beteekend zijn B. H. THIER f., met het jaartal.

THIM (CORNELIS) is door *Immerzeel* geboekt. Ik voeg daarbij, dat ik in het *Doodregister te Utrecht*, het volgende lees: „CORNELIS THIM, gepensioneerd kapitein, geboren te *Rotterdam*, weduenaar van *Catharina Schoon*, overleden 1 November 1813. Ouderdom tijdens het overlijden 58 jaren;” dus in 1755, en niet in 1759 geboren, zooals *Immerzeel* berigt.

THIRY. (LEONARD) Deze THIRY is dezelfde als DIRY, bij *Immerzeel*, verkeerdelijk, op beide namen geboekt. Hij is, waarschijnlijk, ook dezelfde, die door *Vasari* LEONARDO FIAMINGO — *de Vlaamsche* — wordt genoemd, en tevens een Freese-schilder was, die met rosso rossi naar *Fontainebleau* kwam, en naar diens teekeningen schilderde. Van het oorspronkelijk schilderwerk dier Freseo's is in dat Paleis weinig meer te zien; trouwens, het meeste daarvan is door den tijd verteerd en beschadigd, en wordt of door bekwame schilders bijgehouden, of overschilderd, zooals ik dit bij mijn bezoek aldaar, in Augustus, 1861, ten uitvoer brengen zag. — Zijn naam komt nog op onderscheiden wijzen anders voor, als: LEO DAVEN, DAVIN, DAVIS, D'AVEN en D'AVESNE. Ofsehoon eenigen willen, dat hij een *Belg* zou zijn, omdat *Vasari* hem FIAMINGO noemt, zoo is 't toch zeker, dat die Auteur steeds bij allen, die uit de *Nederlanden* in *Italië* kwamen, en geen geslachtsnaam voerden, het oord hunner afkomst bij den doopnaam voegde, terwijl men voor vast kan aannemen, dat LEONARD zich-zelf naar *Deventer*, als de stad zijner herkomst, heeft genoemd. — *Bartsch* beschrijft 69 bladen, door hem gegraveerd, en *Nagler* brengt dit getal tot 88, waarvan er dus 19 aan *Bartsch* niet bekend waren; zijne bekeude prenten voeren het jaartal 1540—1565. — Ik bezit een paar zeer fraaije teekeningen, met de pen en opgewasschen, blijkbaar patronen voor een glasraam, dewijl de roeden, met roode inkt, netjes er op zijn verdeeld. Eene er van stelt voor *Jonas uit den walvisch aan land geworpen*; beteekend L. THIRY f.

T. H. K., een plaatsnijder, die prenten voor Boekwerken heeft vervaardigd, en van wien ik eenige geschiedkundige prentjes bezit, van middelmatige kunstverdiensle. Naar de voorstellingen te oordeelen, was hij misschien wel in 1783, te 's Gravenhage, werkzaam. — Zie over deze prenten op FARGUE. (MARIA LA)

THOMAES, (DOMINIQUE JAN) een beeldhouwer, die in de tweede helft der XV. eeuw, te Audenaerde, bloeide. Men vindt hem als zoodanig vermeld in de Archiven van het O. L. Vrouwe-Hospitaal, aldaar, ten jare 1462, als hebbende toen zes Beelden ter versiering van een Waterput gemaakt, en verscheiden oude Beelden hersteld. „Item DOMINIQUE JAN THOMAES, beeldsnydere, van zes beelden, staende aen denzelven Putte, nieup d'oude te versnydene ende die te pareerne ende oec te verwapene. IJ lib. Par.” — Zie over dit medegedeelde berigt aan het slot van het Artikel DELEHAYE, (PIERARD) waaruit ook dit overgenomen is.

THOMAS (GERAERDT) vond ik in St. Lucasgild, te Antwerpen, vermeld, „als meesterszoon ontvangen by . . . VAN ECK, — Schilder 1666. — Meester 16. . . Deken 1695—96. 18 Oct. Stierf 1721.” Deze zal wel dezelfde zijn, dien Nagler alleen THOMAS noemt, als in den trant van TENIERS schilderende, en dien men, zegt hij, niet met JAN THOMAS, van Iperen, moet verwarren: want onze THOMAS was de meester van BALTASAR VAN DEN BOSCH, die, in 1715, in 40 jarigen ouderdom, stierf. — Wanneer Nagler slechts den voornaam gekend had, zouden zijne aanmerkingen van-zelf overbodig geworden zijn.

THOMAS, (JAN) een kunstschilder, van wien geene levensberigten bekend zijn. In de Registers van St. Lucas, te Antwerpen, komt hij voor in 1457, doch na 1471 niet meer, zegt Nagler.

THOMAS, of TOMAS. (JAN) Deze kunstschilder van Iperen, leerling van RUBENS, is door Immerzeel vermeld; doch ik moet er bijvoegen, dat hij een der eersten is geweest, die in mezzo-tinto heeft gewerkt, welke prenten zeer zeldzaam zijn, en waarvan er eenigen, door Nagler, Heller (L.) en Bryan-Stanley opgegeven, hier volgen: Achilles als Pyrrha en haar Speelgenoot, de dochter des konings van Skyros, Lykomedes en Cupido (voor een gedeelte keulijk als het portret van A. VAN DYCK'S huisvrouw, Maria Ruthen,) naar A. VAN DYCK pinx., berustende te Weenen, 1659. — De H. Carolus Borromeus, borstbeeld in profiel, regts gewend. — Christus en zijne Moeder, 1658. Het Latijnsche onderschrift zegt: „Zij gaan ter bruiloft naar Cana;” bij Nagler niet vermeld. — Een Ecce Homo. — Een groep van drie drinkende Boeren, aan eene tafel; links, een gebaarde grijsaard, met een jongen; regts, eenig vaatwerk; naar BOOT (A. BOTU) pinx. 1664. — Titiano Vicelli, 1661. — Johan Philips von Schönborn, Keurvorst van Mainz, en Prins-bisschop van Wurzburg. — Een Meisje in een venster, met licht, hetwelk zij in de lantaarn van Diogenes zet, naar G. DOU. — Eene Dame (wordt voorondersteld, Christina van Zweden te zijn), die hare aandacht op een Cupido vestigt. — Een geharnast Krijgsman, houdende een lans over den schouder, met het motto: Pro Deo et Patria. — Portret van Keizer Leopold. — Diogenes met de lantaarn, en drie andere figuren. — Dezelfde voorstelling, kleiner, doch twijfelachtig. — Ook vindt men eenige etsen, door NEM vervaardigd, als: Eene Dame bij haar toilet, met een portret in de hand, in f^o. — Ik zie, dat hij deze geëtste prent heeft beteekend J. TOMAS inv. et fec., doch Nagler scrijft, dat er THOMAS op staat. — Een Herder en eene Herderin. — Een Sater, die eene herderin omhelst. — Een landelijk onderwerp van zes figuren, waarvan er een op den doedelzak speelt. — Een Herder bij een boom, die eene herderin wil omarmen, waarschijnlijk, RUBENS en zijne vrouw. — Een Landschap, waarin een man eene koe melkt, naar TITIAAN, in f^o., niet beteekend. — Abrahams Offerhande, in f^o.; niet beteekend. — Mercurius bij de herderin, in 4°.

THOMAS (PEETER) komt voor in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, als „PEETER THOMAS, Schilder, ontfangen by... 1634. Meester 1646. Sterf 1675.” De volgende is welligt zijn zoon.

THOMAS (PEETER) vind ik in de *Registers* van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, vermeld: „PEETER THOMAS, meesterszoon, ontfangen by GODEFRIDUS MAES, 1681. Meester 1689.” Hij was, waarschijnlijk, een zoon van den voorgaande.

THOMAS THOMASSONE, „Schilder, ontfangen 1510, diende als Deken 1529—1534;” aldus staat hij in de *Registers* van *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, vermeld. Daar zijn dood niet in het Register voorkomt, kan hij zich wel in *Holland* gevestigd hebben, zooals destijds veel geschiedde, en waardoor de kunstenaar, die hier volgt, welligt een zoon van hem kan zijn geweest.

THOMAS THOMASZOOM, teekenaar en graveur, die, waarschijnlijk, in de tweede helft der XVI. eeuw, te *Haarlem*, bloeide. Hij heeft met JOANNES A DOETEKUM vervaardigd de *Grond-Conterfeytinghe der Stad Haerlem*, anno 1578, die zeer zeldzaam is, en onder de Kunstnatalenschap van H. Kaan, te *Haarlem*, 1852, op bl. 2 van den *Catalogus*, voorkwam. Hiervan bestaat eene verkleinde kopij, door P. SAENREDAM en W. AKERSLOOT, A^o. 1628, voorkomende in *S. Ampzing, Beschryving der Stad Haarlem, Ibid.*, 1628, in 4°. Hij kan wel een zoon van den voorgaande geweest zijn.

THOMBION, ook THUMBIUN (DOMIUS, en DAMIAN, of HIËRONYMUS), beeldhouwer van *Mechelen*, was een leerling van RUMBAUT (?), en verkreeg, in 1576, het meesterschap, te *Munchen*, waar hij, als kunstenaar, zeer in aanzien was, en veel leerlingen heeft gevormd. Hij heeft voor Kerken en kloosters, als ook voor het Hof gearbeid, en stierf in 1623. Zie *Nagler*. — De gemelde RUMBAUT is mij niet bekend, en moeilijk is de vermaarde NICOLAAS ROMBOUYS, — Zie aldaar. — wegens het tijdverschil, er voor te nemen, te minder nog, daar *Nagler* niets over den aard van THOMBION's werk zegt.

THOPAS. (J.) Ik bezit een schoonen afdruk van het Portret van Mr. *Noach Smaltius, Chirurgyn en Operateur der Stad Haarlem, Aet. 39. J. SUYDERBOEF sculp.* 1668, in f^o. Op de schilderij-zelve staat duidelijk J. THOPAS *pinxit*. Dit is al, wat mij van het schilderwerk van dien volkomen meester in de kunst is voorgekomen, doch waaruit stellig blijkt, dat hij in de tweede helft der XVII. eeuw, waarschijnlijk, te *Haarlem*, heeft gebloeid. — Op de Kunstveiling van J. Kleinenberg, te *Leyden*, 1841, blz. 56 van den *Catalogus*, komt voor: „Een omslag met 6 stuks *Portretten*, geteekend met zwart krijt en O. I. inkt, door J. THOPAS, zeer uitvoerig behandeld. — Welligt van DENZELFDEN, of van zijn zoon, of van een verwant, die de kunst wel tot uitspanning kunnen beoefend hebben.

THUILLIERS (JEAN) wordt, door *Nagler*, als een Nederlandsch kunstenaar genoemd, en is, vermoedelijk, een leerling van JAN VAN DER HEYDEN geweest. Hij schilderde doorzigtkundige onderwerpen in zijns meesters trant, en bragt gewoonlijk vele kleine figuren in zijne tafereelen aan. Zijn overlijden is niet bekend. Dat van zijn meester, te *Gorinchem*, in 1712. — Dit zal toch wel *Amsterdam* moeten wezen.

THULDEN, of TULDEN. (THEODORUS VAN) Daar zijn geboorte- en sterfjaar noch door *De Bie*, noch door *Houbraken* vermeld is, had *Immerzeel* zijne bron moeten aanwijzen, waarom hij daarvoor 1607 en omstrecks 1676 geboekt heeft. Voor het eerste jaartal kan hij *Basan, Dictionnaire des Graveurs etc., Paris, 1767*, in 8°., hebben gebruikt, voor zoover ik weet, de eerste, die alleen het geboortejaar 1607 opgeeft; maar het tweede is, tot nog toe, niet juist bekend. *Balkema*, bij wien men bijna alle onbekende jaren van geboorte en overlijden

steeds vindt ingevuld, heeft onzen VAN THULDEN, als, te 's *Hertogenbosch*, in 1686, overluden opgegeven. Dit zijn altemaal ongeoorloofde bepalingen: vroegere schrijvers hebben het onbekende opengelaten, en waarom dan, zonder oorspronkelijke bewijzen, een en ander zoo maar los weg op te geven? Dat hij in 1661 weêr in zijne geboortestad woonde, kan men gerust uit het berigt van *De Lie* aannemen, als bij zegt: „Deze VAN THULDEN houdt zyn woonplaatse nu teghenoordich tot 's *Hertogenbosch*, daer hy om zyn conste in groot aensien is;” en men vindt dit reeds vroeger bewezen door eeue der vier Teekeningen, welke hij voor een Glasraam in de Kerk van St. Gudule, te *Brussel*, heeft vervaardigd, door JOANNES DE LA BAER — Zie aldaar. — geschilderd, die beteekend is: *Anno 1656, habitante Silve-Ducis*, dat is: *Anno 1656, wonende te 's Hertogenbosch*. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, p. 304. — Ik kan hier nog bijvoegen, wat Nagler berigt, te weten: „In de groote Marmerzaal, te *Potsdam*, zijn twee zinnebeeldige voorstellingen van hem, de eene op de *Geboorte van den Kroonprins*, 1657, en de andere op den *Vrede te Nijmegen*, 1679, (1678) doelende. Deze beide groote en rijke schilderstukken liet *F'rederik I.* vervaardigen;” zoodat hij dus nog na dien tijd moet hebben geleefd. Dat hij te 's *Hertogenbosch* geboren is, en zich later, van *Antwerpen* komende, daar weder heeft gevestigd, hiervoor schijnt te pleiten, dat er een geslacht van dien naam, reeds vroeger en tot zijn tijd, in die stad woonachtig was, namelijk, *Gerardt van Tulden* en *Hendrick van Thulden*, die als voortvlugtige burgers op de lijst der door den Hertog van Alva ingedaagde personen der Gereformeerde religie, van 28 Augustus, 1568, voorkomen. Zie *J. van Oudenhoven, Beschryving van 's Hertogenbossche* enz. *Ibid.*, 1670, in 4°, bl. 148. Verder vindt men aldaar van bl. 69 tot 75 zes *Van Thulden*, of *Van Tulden*, als Schepenen, van 1583 tot 1646, opgegeven. Hieruit zou ik afleiden, dat hij, op later leeftijd, hever verkoos, in zijne geboortestad, te midden zijner familie, dan te *Antwerpen*, zijne dagen te eindigen. — Ik vond in het Register van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, aangeteekend: „THEODORUS VAN THULDEN, Schilder, ontfangen by ABRAHAM VAN BLYDENBERGH (of BLEYENBERGH) 1622. Meester 1626. — Deken 1639—1640. 18 Oct.” — „Zijne rekening is niet ingevuld (zegt de meergemelde Raadsheer *Mols, Ms.*), waardoor men niet kan weten, wat de Conferie gedaan heeft, om de memorie van RUBENS te verheerlyken, die onder deze regering gestorven is, te weeten 30 Mey, 1640.” — Hij zou dus, 15 jaren oud zijnde, ingeschreven, en op zijn 19. reeds meester geweest zijn. Is hij dan daarna bij RUBENS gekomen? Zeker is het, dat hij bij hem heeft geleerd, zooals *Gaspard Gevaerts*, zijn tijdgenoot, in de Voerrede van het Werk *Pompa introitus* etc., hieronder vermeld, te kennen geeft, en hetgeen zeker is, al komt hij niet als zoodanig in de gemelde Registers voor. — Zie daarover op MOERMANS. (JACOB) — Dat hij geen geboren Antwerpenaar was, blijkt hieruit, dat hij, te *Antwerpen*, den 18. November, 1635, het burgerregt verkreeg. Zie bovengemelde *Catalogue*, waaruit ik tevens verneem, dat hij, den 24 Julij, 1635, huwde met *Maria van Balen*, dochter van den vermaarden schilder HENDRIK VAN BALEN, den Oude, geboren 1618, van wien R. P. RUBENS peter was. De Doopboeken der oude Parochiekerken vermelden slechts één telg uit dit huwelijk, *Maria Anna*, den 7. Mei, 1635. — In de meeste Museums van *Europa* wordt van ziju uitmuntend werk bewaard. *Immerzeel* zegt in dat van *Antwerpen*, „Moordenaars, die een' Monnik verjijf ingeven,” doch dit stuk is er nu niet meer te zien; ik vond het nog in den *Guide des Etrangers de la ville d'Anvers* etc., *Ibid.*, 1823, onder Nr. 132, vermeld, en daarbij den bedoelden Geestelike als van de Orde van St. Franciscus aangeduid. Boven in het stuk is de H. Maagd in

verheerlijking afgebeeld. — Ook noemt hij alleen *de Smederij van Vulkaan*, op het *Huis ten Bosch*, bij 's *Gravenhage*, terwijl aldaar de weêrgaê, *Venus met de Wopenen van Mars*, mede door HEM voor dat Huis geschilderd, berust. Deze beide schilderijen zijn schoon door P. TANJE sculp. 1757, in f°. — In de St. Michaëlskerk, te *Gent*, berust van zijn penseel *de Hemelvaart van Maria*, dat vroeger in de Kerk der Jezuiten, te *Brugge*, te huis behoorde, en voor het schoonste van zijn werk gehouden wordt. In waarheid, vele zijner tafereelen zijn voor die van zijn meester RUBENS aangezien, terwijl tevens staat vermeld, dat hij een groot aandeel heeft gehad in de uitvoering der beroemde, door RUBENS geschilderde *Galerij van Maria de Medicis*. Ja, inderdaad, voortreffelijk, zoo als ik die andermaal, en toen geheel frisch van kleur, in 1861 heb bewonderd. — Daar onze VAN THULDEN ook een groot aandeel in de graveer- en etskunst heeft gehad, zoo is het noodig, zijne voornaamste Werken, die in *Europa* bekend zijn, hier te vermelden, als: *Pompa triumphalis introitus Ferdinandi Austriaci Hispani Infantis, in urbem Antverpianam. Auct. Casp. Gevartio. Antv.*; *Th. van Thulden*, (1642) 42 pl., en het *Portret van Ferdinand*, door J. NEEFFS, ook met het adres van *Joan. Mursius*. Hiervan bestaan pracht-exemplaren, op perkament gedrukt, die, bij het adres van *Van Thulden*, het jaartal 1641 voeren. — Het *Leven van Johannes van Malta*, onder den titel: *Revelatio ordinis S. S. Trinitatis-Redemptionis captivorum sub Innocentio III.* 1190; *Parisiis*, 1633, gr. 8°. — Een vervolg van 6 bladen, *De Verloren Zoon*, in 8°. Hiervan worden de eerste drie aan RUBENS toegekend. — *Errores Ulyssis adumbrati a S. Martino, et in æs incisi a TH. VAN TULDEN; una cum argumento et interpr. morali; Parisiis*, 1634, 58 pl., in f°. Gemelde *Mols* zegt: „VAN THULDEN heeft deze prenten tot *Parys* verveerdigd, en gedrukt door *Melchior Tavernier* 1632, die gelove van *Antwerpen* geboortig was. Onze VAN TULDEN heeft zeer veel voor PRIMATRICE en andere meesters geteekend, die onder *Franciscus I. Fontainebleau* met hunne werken verheerlykt hebben; waartoe dient niet alleenlyk deze 58 platen van de *Doolingen van Ulysses*, maar wel een aantal van by de 300 *stukken origineele Teekeningen*, alle door VAN THULDEN met zwart en rood kryt uitgevoerd; maar menigte andere voorwerpsels, zoo te *Fontainebleau*, als uit de *Partiquiere paleizen* tot *Parys* als elders, die PRIMATRICE aldaar geschilderd heeft, welke *Verzameling van teekeningen tans (1778) by my berust.* — Waar zijn die beland? — Deze fresco-schilderstukken, door NICOLA DELL' ABATE, naar de teekeningen van PRIMATRICE, in de wachtkamer van het gemelde Paleis volvoerd, en die voor *Frankryk* een monument der oude Schilderschool waren, hebben hunne plaats moeten inruimen, toen dit gedeelte in vertrekken herschapen werd, thans genaamd *Appartement de Madame d'Estampes*; welk Vandalismus door een, in 1738 in functie zijnden Superintendent van het werk is volbragt, zoodat nu nog alleen door de gravure van VAN THULDEN de herinnering er van is bewaard gebleven. — Een ongenoemde (KILIAN?) heeft dit werk van VAN THULDEN, doch andersom, gekopieerd, en *verzen in het Duitsch* er onder geplaatst. Nog bestaat er eene uitgave, schoon gesneden, door M. KÜSELL en A. KRANS, te *Augsburg*, 1681—1702, in 12°. Zie *Nagler*. — Met belangstelling voeg ik, ten slotte, nog het volgende Courant-berigt hierbij: „Te 's *Iler-togenbosch*, heeft de Heer FRANS DONKER REIN HZ., beeldhouwer, aldaar, het Standbeeld van den vermaarden *Bosschen Schilder*, THEODORUS VAN THULDEN, nagenoeg 7 voet hoog, voor die *Stad* vervaardigd, en den 5. December, 1854, naar de *Tentoonstelling*, aldaar, overgebracht. Het is breed van compositie, de houding is edel, het costuum en bijwerk schilderachtig; het doet den kunstenaar eer aan.” — Geen *Portret* van HEM is mij bekend.

THYBOUF, of THIBAUT, (PIETER JANSZON) vond ik bij *Wagenaar, Beschryving van Amsterdam*, in f^o., I. 235, ten jare 1528, als drukker, te *Amsterdam*, vermeld. Het is deze THIBAUT, die destijds een door hem in houtsnede vervaardigde Kaart van *Amstellandt en der Gestielte*, naar die door zijn zwager, *Jan Benninck*, Raad in het Hof van Holland, gemaakt, heeft uitgegeven. — Medegedeeld berigt door den Heer Mr. J. T. *Bodel Nyenhuis*, te *Leyden*, die tevens verklaart, deze kaart nooit te hebben gezien. — Hieruit kan men de hooge zeldzaamheid er van afleiden. — Mijns inziens, zal die Kaart ter dienste van het Bestuur der Ingelanden gemaakt wezen, en zulke soort van Kaarten zijn, omdat ze aan de muren werden opgehangen, meestal verloren geraakt of vergaan.

THYS, (*Mejufrouw Babette*) eene Belgische schilderes, waarschijnlijk, eene zuster van JOAN FRANÇOIS THYS, zegt *Nagler*. — Men zag, in 1823, van hare schoone werken, zijnde teekeningen, op de Tentoonstelling te *Gent*. Later schilderde zij huislijke tafereelen, in den trant van J. F. THYS.

THYS, of TYS, (GYSBRECHT) staat, als een Antwerpsch portretschilder der XVII. eeuw, bij *Immerzeel* geboekt. — *Bryan-Stanley* zegt, op gezag van *Descamps*, dat hij, omstreeks 1625, te *Antwerpen*, werd geboren. *Nagler* meldt ditzelfde, doch zegt, te *Amsterdam*, en voegt er bij, dat hij een leerling van ANDREAS HANNEMAN is geweest; dat er Portretten van hem bestaan, die voor werk van VAN DYCK zijn aangezien geworden, zooals een *Jongman, op een stoel gezeten*, dat, in 1840, uit het Kabinet van Mr. *Schamp d'Avschoot*, te *Gent*, in andere handen overging; en verder, dat hij landschappen met figuren enz., in den trant van C. POELENBURG, schilderde. — Ik vond in de *Registers* van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, ingeschreven: „GYSBERTUS THYS (TYS), ontfangen als leerling by JACOB VAN DEN BENDEN, 1630. Meester 1637. Schilder.” Dit zal dan toch op een anderen THYS moeten doelen, als op dien *Nagler* vermeldt, want HANNEMAN was een Hagenaar, en heeft steeds, tot zijn dood toe, te 's *Hage* gewoond, en aan het hoofd der Broederschap van *Pietura*, aldaar, gestaan. De door *Immerzeel* bedoelde moet dezelfde zijn, die bij *Bryan-Stanley* voorkomt, en deze kan toch op den ouderdom van vijf jaren niet zijn ingeschreven. — Als men nu eerst *Amsterdam* en HANNEMAN kan wegredeneren, en een vroeger jaartal vinden, dan kunnen de overige berigten voor onzen GYSBRECHT geldend zijn; doch tot zoo lang zal men aan een GYSBERT THYS van *Amsterdam*, en aan een van *Antwerpen* moeten denken.

THYS. (JEAN FRANÇOIS) Bij het Artikel van *Immerzeel* voeg ik nog, dat zijn *Portret* door J. J. ECKHOOT, in f^o., is gelithografeerd.

THYS, of TYSENS, (PEETER) wordt bij de meeste auteurs voor twee onderscheiden Antwerpsche kunstenaars opgegeven, en zelfs *Nagler* maakt daarop bepaald opmerkzaam, als hij zegt, dat PEETER THYS alleen portretschilder was, en PEETER TYSENS het historische vak beoefende, die, in 1625, te *Antwerpen*, geboren werd, en als leerling van ANTONIE VAN DYCK wordt vermeld. *Immerzeel* voert hem als PEETER TYSENS op, en zegt hetzelfde, doch noemt zijn meester niet, en voegt er bij, dat hij, in 1661, Directeur der Academie, te *Antwerpen*, was. In den *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, vond ik vermeld, dat alle mogelijke nasporingen zijn gedaan, om het geboortjaar te ontdekken van PEETER THYS, dien men meent, den *Oude* te moeten noemen, doch dat ze niet naar wensch zijn uitgevallen, daar er slechts één PEETER THYS gevonden is, dien men voor onzen schilder houden kan, als het naast aan het gestelde geboortjaar, 1625, komende, en deze is den 5. April, 1616, gedoopt, en zou voor den hier bedoelden kunstenaar moeten gehouden worden. — Na alles overwogen en die verschillende berigten met elkander vergeleken te hebben, is, om een en ander tot meerder klaarheid te kunnen brengen,

mijne meening, dat er alsnog maar één zoodanige kunstenaar, die talent in zijne werken toonde, te *Antwerpen*, bestaan heeft, en dat deze PEETER niet *de Oude* behoeft genoemd te worden, dewijl er tot heden nog geen zoon van dien naam als kunstenaar is bekend. Waarschijnlijk, heeft hij-zelf aanleiding gegeven, om later aan twee schilders te denken, dewijl hij, werkelijk TYSENS, of THYSENS heetende, echter THYS schreef; want ik vond in de *Registers van St. Lucasgild*, te *Antwerpen*: „PEETER TYSENS, ontfangen by ARNOLD DEURWAERDERS, 1635. — Meester 1645. Deken 1661—62.” De meergemelde Raadsheer *Mols, Ms.*, voegt daarbij, dat in die Gildehoeken te zien is, dat „zyne rekeningen door HEM ZELVEN geschreven zyn, en er staet altoos THYS voor THYSENS, zonder abreviatie.” Verder vond ik onder het aantal THYS en THYSENS, die in de genoemde *Registers*, van af 1516 tot 1716, voorkomen, geen tweeden PEETER ingeschreven. Tengevolge hiervan, zou het Portret van DAVID TENIERS, *den Jonge*, door L. VORSTERMAN voor het Brusselsehe Galerij-werk, in 1659 gegraveerd, in f^o, en door PETRUS THYS *pinx.* zeer wel van THYSENS kunnen zijn, en hierdoor het afzonderlijk Artikel van THYSENS, door *Nagler* gegeven, vervallen. — In bedoelden *Catalogue* wordt gezegd, dat PEETER THYS, *de Oude*, in 1616 geboren, en in 1680 overleden is; dat hij den 19. Maart, 1648, is gebuwd met *Constance van der Beken*, bij wie hij tien kinderen verwekte. Onder deze kan, mijns inziens, niet AUGUSTINUS, maar wel NICOLAES TYSENS — Zie aldaar. — begrepen worden, want de genoemde tien kinderen zijn van af 1648 tot 1663 geboren. — Dat hij VAN DYCK in alles gevolgd heeft, blijkt uit zijne werken, die in vele Museums en Kerken worden bewaard, en vroeger in *België* nog in verscheiden bijzondere Kabinetten voorhanden waren, zoo als ik zag, dat in dat van den Kanonik van St. Bavo, te *Gent*, *J. Clemens*, en aldaar in Junij, 1779, verkocht, 7 stuks gevonden werden, als: *De Gevangenneming van Simson*; — *St. Anthonius, in een Landschap*; — *St. Christoffel*; — *St. Hubert*; — *St. Adriaan*; — *Cupido aan het Zeestrand* — en, vooral, *St. Sebastiaan*, door twee levensgroote Engelen van den boom los gemaakt, terwijl twee kleine, in de lucht, hem de martelkroon brengen enz., waarbij in den *Catalogus* staat gevoegd: „Deze schildery is van eene voortreffelyke teekening; de kleur, de vleesch tint en de ordonnantie zyn ook volkomen, alsof het door VAN DYCK, *zyn meester*, geschilderd was.” — Tot in 1779, sehijnt men van het aan hem toegekende geboortejaar 1625 niets te hebben geweten, anders zou het tegen de mogelijkheid strijden, dat hij bij VAN DYCK had geleerd, dewijl die in 1631 naar *Engeland* vertrok en er tot zijn dood toe is gebleven.

THYS. (*Mejufvrouw S. F.*) Op de groote Tentoonstelling, te *Haarlem*, in 1825, was een *Binnenhuis*, waarin een Jager met eene vrouw en kinderen, door deze Dame van *Brussel* geschilderd.

THYSEBAERT, (AUG. N. P. *Baron VAN*) een kunstliehebber, waarschijnlijk, van de familie van den hiervolgende, heeft, even als die, in het koper geëtst. In *Weigel's Kunst-Catalog*, Nr. 11899, komt voor *zijn eigen Portret*, naar LE GROS, met zijn naam beteekend; ovaal, kl. f^o. — Ik heb voor mij liggen een *Bergachtig Landschap*; op den voorgrond, een heuvel; in de schaduw, gehoomte, en links, twee figuren; op den tweeden grond, eene hut enz.; links, in de marge, beteekend AUG. DE THYSEBAERT; h. 76, br. 90 str. *Ned.*, zonder de marge; een lief bewerkt prentje. — *Zijn Portret* is door LE GROS *del.* en door HEM *sculp.*, kl. in f^o.

THYSEBAERT, (FRANCOIS *Baron VAN*) een geboren Hollander, waarschijnlijk, verwant aan den voorgaande, die als kunstliehebber eenige prenten heeft geëtst, waaronder er voorkomen naar N. VAN HAEFTEN, als: het Borststuk van een *Matroos*,

met een pijp aan den hoed gehecht, en die schijnt, te schreeuwen; beteekend F. T. 1793, h. 3 dm., br. 2 dm. 3 str. Par. — Zie *Brulliot*, II. Nr. 880; *Nagler* en *Weigel*, *Supplément au Bartsch*, p. 328.

THYSSENS (B.) is, welligt, een der tien kinderen van PIETER THYS, of TYSENS, — Zie aldaar. — van wien bepaaldelijk schilderwerk voorkomt, als: *De Historie van Rynoud en Armida*, onder Nr. 64 van den *Catalogus* van *Jacques Jordaans*, 's Gravenhage, 1731. — *Maria, met het Kind Jezus en St. Jan*, onder Nr. 30, in een *Idem* van *Ignatius van Bree*, Antwerpen, 1741; — en, een kapitaal *Fruitstuk* door den Oude SNYERS, en de *daarby zynde kinderen* door B. TYSENS, onder Nr. 15, in een *Idem*, Antwerpen, 1765; allen door B. THYSSENS en B. TYSENS pinx. — Ik vond hem in het *St. Lucasgild*, te Antwerpen, niet ingeschreven.

TIBBERMANS. (P.) In de Kunstverzameling van *A. Leers van Amyden*, te Rotterdam, verkocht te Amsterdam, 1767, was, onder Nr. 126 van den *Catalogus*, „Een Landschap, in de manier van MILLÉ, door TIBBERMANS, h. 14, br. 18 dm. Rhijnl. f 9—10.” In den *Catalogus* van diezelfde Verzameling, door *G. Hoet*, II, bl. 524, mcêgedeld, staat bepaaldelijk voor deze-zelfde schilderij, door P. TIBBERMANS.

TIBELIUS. (C.) In het *Cabinet-Paignon-Dyonval*, 1810, worden twee stuks *Vue d'Amsterdam* en *Vue de Rotterdam*, door hem, naar BACKHUYSEN gegraveerd, vermeld, zegt *Nagler*; doch het is, mijns inziens, zeker, dat men o. SIBELIUS — Zie aldaar. — zal moeten lezen.

TIBERGHIEU, (L.) een kunstschilder, te Brussel, die welligt, zegt *Nagler*, een zoon van den hiervolgende kan zijn, is door historische tafereelen bekend. Op de Tentoonstelling, te Brussel, in 1845, zag men van hem *De Overspelige Vrouw*. — Ik vond nog een beeldhouwer, LOUIS TIBERGHIEU, te Brussel, die, aldaar, in 1851, eene Medaljo behaalde. Is dat nu een-en-dezelfde persoon, of een zoon van den eerstgenoemde.

TIBERGHIEU. (PIERRE JOSEPH JACQUES) Bij het levensbericht van dezen hoogst-verdienstelijken kunstenaar, door *Immerzeel* gegeven, moet ik alleen nog voegen, dat hij ook op keurige wijs de graverstift heeft gehanteerd, voor Landschappen, in den stijl van FERRELLE, die fraai gegraveerd en met P. J. J. TIBERGHIEU *sculp.* 1786 beteekend zijn, in kl. 8°.

TIDEMAN, of TIEDEMAN. (PHILIP) Bij dit Artikel van *Immerzeel* voeg ik nog, dat *zijn Portret* door ANTONIA HOUBRAGEN, met O. I. inkt geteekend, voorkomt op bl. 222 van den *Catalogus* van *Van der Marck*, Amsterdam, 1773. — Een *Idem* vindt men in *Houbraken* en bij *Descamps*.

TIECK, (N.) een onvermeld kunstenaar, van wiens werk mij slechts ééno ets is voorgekomen, een staand Paard aan een boom, extra raar, in den *Catalogus* van *Van Leyden van Vlaardingen*, verkocht te Amsterdam, 1811, bl. 174, die met f 50 werd betaald.

TIELEMANS, (F. M.) een kunstenaar, die, omstreeks 1800, te Aerschet, werd geboren, en aldaar, zegt *Nagler*, den naam, van een bekwaam schilder van historiën en huisslijko onderwerpen, bekwan.

TIELEMANS. (LODEWYK) Dezo veelbelovende, jengdige, Antwerpsche kunstenaar is, den 4. December, 1856, na eene langdurige ziekte, in den ouderdom van 30 jaren, te Antwerpen, overleden, en, aldaar, in de St. Pauluskerk, door een groot aantal kunstenaars begraven. De Heer *Jos. Thomas* heeft, bij die gelegenheid, eene redevoering in de Fransche, en *Jan van Ryswyck* eene in de Vlaamsche taal gehouden. Hij laat eene weduwe na, geboren *Josephina de Cort*. — Zijne laatst-voltooidde schilderij, eene Jaarmarkt te Brugge, was op de Tentoonstelling, te Antwerpen, en wekte ieders bewondering. — Er waren hem nog vier schilderijen, elk van 1000 franker,

besteld. — Of hij verwant was aan den bij *Immerzeel* vermelden M. F. TIELEMANS, is mij niet gebleken.

TIELEMANS, (SEGER) een kunstgraveur, die, omstreeks 1640, in *Holland* werkzaam was. — Van zijne hand komt voor de beeldtenis van *Johannes Calvin* en van andere Kerkhervormers; benevens eene groote zinnebeeldige voorstelling, de zoogenaamde *Waagmeester Hendrick Bullinger*, die het kerklijk gehalte der R. Cath. en Lutheranen weegt; *R. van Hoye exc.* — Zie *Nagler*.

TIELING. (LODEWYK) In *Hoet's Catalogus*, II, bl. 127, vond ik: „*Een Landschap*, kapitaal en uitvoerig, met veel beesten, door TIELING, *f* 30,” vermeld. — Ook in de *Galerij*, te *Salzthalen*, was, in 1776, eene dergelijke schilderij, van I. TIELING, onder de Nederlandse en Vlaamsche school geplaatst. Dat hij er toe behoort, wordt door *Nagler*, op gezag van *Guariente*, gezegd, die hem, als omstreeks 1650 bloeiende, heeft geboekt.

TIELLE. (*Jufvr.* MARIA THERESIA VAN) Van haar vond ik in den *Catalogus van Hoet*, I, bl. 375: „*Vier Waterverfjes*, uit het Kabinet van den Keurvorst van *Beyeren*, door *Jufvr. MARIA THERESIA VAN TIELLE*.” — Zij is, waarschijnlijk, dezelfde als MARIA VAN THIELEN, — Zie aldaar. — doch die later bij hare vorming den naam van THERESIA zal hebben bekomen.

TIELLIUS, (M.) een weinig bekend kunstenaar, van wien echter in voorname Kunstverzamelingen werk voorkomt, als: *Een Trompetter en Trommelslager*; — *Een Liereman en een Liedjeszangster*; — en, op de Kunstverkoop van *Wierman*, te *Amsterdam*, 1762, een zittende *Man op een leuningstoel*, rustende met zijn elleboog op eene tafel, en met een pijp in de hand; hij is in Spaansche kleeding, met een sluijer, over den arm en schoot geslagen, voorgesteld, en met een rood fluweelen muts op het hoofd; M. TIELLIUS *pinx.* 1683; h. 13 $\frac{3}{4}$, br. 10 $\frac{3}{4}$ dm. Amst.

TIELT, (WILLEM VAN) een kunstgraveur, die, omstreeks 1614 tot 1630, te *Iperen*, leefde. — Er bestaan van hem Titelbladen, zegt *Nagler*, die echter zeer middelmatig gesneden zijn.

TIENEN. (... VAN) Slechts twee schilderijen zijn mij van dezen onvermelden kunstenaar voorgekomen, namelijk, op de Kunstverkoop van *Henrietta Popta*, gehouden te *Amsterdam*, 5 April, 1697, onder Nr. 41 van den *Catalogus: Een bijtende Hond*, van VAN TIENEN; en Nr. 42, *Vruchten en Vogels* van DENZELFDEN.

TIENEN, (CORNELIS VAN) een graveur en kunsthandelaar, die in de XVII. eeuw leefde, en, waarschijnlijk, dezelfde is als VINCENT en G. B. VAN TIENEN, door *Basan* en *Füssly* vermeld, zegt *Nagler*, die tevens 5 stuks historische prenten enz., door hem gegraveerd en ook *excudit*, beschrijft.

TIERENDORFF. (JEREMIAS VAN) Van dezen kunstenaar, die nog ten jare 1621 in leven was, berust in de Kerk van St. Pieter, te *Iperen*, *De Zaligmaker, de sleutels aan Petrus overreikende*, en in die van St. Jacobus aldaar, *De Geboorte van Jezus*, zooals *Descamps* ons berigt.

TIL, (N. VAN) een kunstgraveur, die in de tweede helft der XVII. eeuw bloeide, blijkt eene prent, voorstellende *St. Mattheus*, met de pen in de hand, voor eene tafel gezeten; verder op, een Engel, die een papier in de hand heeft, waarop: *Mathei Evangelium geopend en betoogt*; beteekend N. V. TIL *f.*, 1686; h. 6 dm. 6 str., br. 5 dm. 2 str. Par. — Ook komen er *Titelbladen* voor Godgeleerde Werken, in 4°, van hem voor.

TILBURG, (EGIDIUS, of GILES VAN) *de Oude*. Volgens *Descamps*, werd deze kunstschilder, omstreeks 1578, te *Antwerpen*, geboren. Hij was een tijdgenoot van DAVID TENIERS, *den Oude*, en schilderde, even als deze, tafereelen, voorstellende Vlaamsche feesten enz., die in zijn tijd zeer werden gezocht. —

Bryan-Stanley zegt, dat hij omstreeks 1632 is overleden; dat *Balkema* zijn geboortetijd op 1570 stelt, en zijn overlijden op 1622, hetgeen alzoo drie jaren zou wezen vóór de geboorte van zijn zoon. — Zie bij mij op TILBURG, (EIGIDIUS, of GILES VAN) *den Jonge*, vooral op hetgeen *Immerzeel* betwist, te weten, dat er geen twee knstenaars van dezen naam hebben bestaan.

TILBURG, TILBORG, of TILBORGII, (EIGIDIUS, of GILES VAN) *de Jonge*, is, vermoedelijk, een zoon van *den Oude* van dien naam, — Zie aldaar. — geboren te *Brussel*, 1625, en heeft alsdan het eerste onderwijs van zijn vader genoten, na wiens dood hij een scholier werd van DAVID TENIERS, *den Jonge*, te zelfder tijd toen FRANCISCUS DU CHÂTEL bij dien meester leerende was. Hij is, gelijk sommigen schrijven, in 1678 overleden, doch dit is, tot heden, nog niet bewezen. Zijn schildertrant zweemt meer naar BROUWER of CRAESBEECK, dan naar dien van DAVID TENIERS, *den Jonge*. — Het bovenstaande heb ik tot verbetering van het herigt van *Immerzeel* noodig geoordeeld, omdat deze auteur geen vader en zoon van dien naam erkent, en alles, wat hen aangaande vermeld staat, als geldende houdt voor één-en-denzelfden persoon. Toetst men nu zijne meening aan hetgeen hij bijbrengt, namelijk, dat *De Bie*, *Houbraken* en *Weyerman* er geen twee van dien naam opgeven, ofschoon *Descamps*, *Pilkington*, *Fiorillo* en anderen er wel van spreken, — die echter, zoo hij zegt, uit de gemelde bronnen alles hebben geput, — dan zal dit niet in zijn voordeel uitvallen. Dat er bij den eerstgemelde maar één wordt genoemd, bewijst niets, want er is bij hem een grooter aantal *niet* dan *wel* vermeld, doch dit door onderzoek er weder aan zijn toegevoegd, gelijk ik in mijn Werk heb bewezen, welk een groot aantal er nog tot het geheel behoort. Tevens schijnt *Immerzeel* niet genoeg bekend te zijn geweest met den vlijtigen arbeid, door de drie laatstgenoemde schrijvers aan den dag gelegd, om de vele feilen en onzin in de Geschiedenis der Kunst, die wijd en zijd waren verspreid, weder teregt te brengen, vooral door *Fiorillo*, wiens onderzoekende geest, uitgebreide geschiedkundige en litterarische kennis legio praatjes en historietjes van de baan der Geschiedenis heeft weggeruimd, en die zich niet bevljigtigd heeft, om sierlijken stijl, omzetting van zaken, of vervorming van gedachten voor Geschiedenis op te dischen, maar alleen, volgens zijne beste meening en bevinding, waarheid meê te deelen. — *Houbraken* heeft alleen over hetgeen hem omringde geschreven, en, wat tot de Vlaamsche school behoort, meest uit mondelijke overleveringen geboekt, welke schrijver dan ook met veel voorzigtigheid moet geraadpleegd worden. *Weyerman* heeft te weinig gezag, omdat hij den grondtekst van *Houbraken* slechts gevolgd en in sarkastischen stijl en platte ironie overgegoten heeft. — *De Bie* heeft bezongen, wat in en om zijn tijd voorviel, hetgeen over zijne tijdgenooten veelal wel enig licht verspreidt, doch hij dringt niet tot het vroegero door. Maar genoeg. *Bryan-Stanley* en meer latere auteurs geven bepaaldelijk vader en zoon op, zooals ik ze heb vermeld, en welke beide personen ook wel noodig zijn, om van 1578 tot 1678, dus gedurende eene eeuw, de werken, met dien naam beteekend, te kunnen uitvoeren.

TILENS (JAN, of HANS) vond ik in den *Catalogus der Weener-Gallery*, op blz. 179, onder de oude Vlaamsche school vermeld, met eene schilderij, voorstellende een *bergachtig Landschap*, door bosschen omgeven, met eenige kasteelen enz.; en, in dit te *Berlijn*, een *Idem*, gestoffeerd met *Diana en hare Nimfen, ter jagt gaande* enz., beteekend H. TILEN. *Dr. Waagen* voegt in dien *Catalogus* er bij: „HANS TILEN bloeide omstreeks 1650.”

TILIUS (JOHANNES) wordt door *P. Terwesten, Ms.*, op het jaar 1683, als een to 's *Hage* bloeiend kunstenaar opgevoerd, die geboortig van 's *Hertogenbosch*,

en een discipel van GASPAR NETSCHER was. Hij schilderde, in het klein, fraaije portretjes, eerder in de manier van GERARD TERBURG, dan in die van zijn genoemden meester. Meer bescheiden worden er niet van hem gevonden. — Ik kan erechter de beschrijving bijvoegen van een zijner schilderijen: *Een staande Jongeling*, met een pijp in zijn regterhand, en in de linker, een kom, waarin een opgeblazen zeepbel; zijnde dit stukje delicaat en uitvoerig gepenseeld; h. 11, hr. 9 dm. Zie *Catalogus* van 11 Julij, 1798, Nr. 100 eener Verkoopning in het *Trippenhuis*, te *Amsterdam*. — In de Galerij, te *Weenen* en te *Dresden*, zijn van zijne werken, in dien trant, aanwezig.

TILMANS, of TILLEMANS, (SIMON PETER) wordt bij vreemde auteurs TILLEMANS, Schilder van *Bremen* genoemd. *Houbraken* zegt daar niets van, en ook niet, waar hij geboren werd, maar heeft hem toch opgenomen, en, zoo als mij schijnt te blijken, moet hij zeker te *Amsterdam* hebben gewoond; immers, *Houbraken* meldt, dat hij landschappen, beeldjes en inzonderheid bloemen, uitvoerig met waterverf geschilderd, van TILMANS dochter heeft gezien, en dat zij gehuwd was met *Bokelman*, wiens zoon, *Hendrik Bokelman*, hij te *Amsterdam* heeft gekend. — TILMANS, bijgenaamd *Schenck*, schilderde landschappen, heeft zich vele jaren in *Italië* geoeffend, en begaf zich later tot het schilderen van portretten, waarin hij bijzonder slaagde, zoodat hij de Afbeelding van *Keizer Ferdinand*, te *Weenen*, vervaardigd heeft, enz. — *Zijn Portret* is fraai, door CHR. HAGEN, in 1668, *sculp.*, kl. in f^o, waaronder: SIMON PETER TILMANS, genoemd SCHENK, *pinxit. Aetatis 67*, en: *Dit was TILMANS gesicht, staet, leven nog geslacht enz.*, dus staat op mijn exemplaar, doch op latere drukken is dit vers veranderd in *Dit 's TILMANS beeltenis, die boogden op geslacht*, enz. Alleen dit laatste was aan *Houbraken* bekend, en is ook in zijn Werk opgenomen. Hij is dus in 1601 geboren, en daar beide verzen over hem, als in het verleden spreken, zoo is het duidelijk, dat hij in 1668 reeds overleden was, *oud zijnde 67 jaar*. Dit is er opzettelijk bijgevoegd, en niet omdat hij op dien leeftijd zijn Portret heeft geschilderd, waardoor de dienst, ons door *Balkema* bewezen, om zijn dood op 1670 te berigten, hier onnoodig is. — Ik moet nog eene opmerking maken, te weten, dat men, in het verbeterde vers, de woorden *die boogden op geslacht*, voor van edele, of oude herkomst moet houden. Als ik daarbij overweeg, wat *Nagler* zegt, dat *Boschini* dezen kunstenaar TILMAN VAN GEMEREN noemt, hetgeen, waarschijnlijk, T. VAN BREMEN beduiden moet, dan zal, zegt hij verder, TILMAN toch 's meesters naam zijn geworden. — Zoo nu dit *Van Gemeren*, of wel *Gameren*, aanleiding tot *Bremen* kan hebben gegeven, dan ben ik geneigd, te gelooven, dat onze schilder den naam van TILMANS heeft aangenomen, en van het aanzienlijk geslacht *Schenck*, welligt van dat van *Schenck van Gameren*, eene Heerlijkheid, bij *Bommel*, in *Gelderland* gelegen, kan afstammen.

TILMONT, of TILEMONT, (CHARLES) is, als een jeugdig Brusselseh historie-schilder, door *Immerzeel* vermeld. Sedert dien tijd heeft hij zich steeds door zijn talent gunstig aan de Kunstwereld vertoond, maar mogt niet lang daarin schitteren. — Ten jare 1838 en 1839, woonde hij te 's *Gravenhage*, met zijne echtgenoot, *Sophia Hanssens*, van *Gent*, verkeerende toen in ziekelijken toestand, waardoor hij weder naar *Brussel* vertrok, waar eerst zijne vrouw overleed, en hij haar spoedig, in 1842, volgde.

TIMMERMAN (... DE) In den *Catalogus* eener Kunstverkoopning, gehouden te *Middelburg*, 31 October, 1775, hl. 42, Nr. 23, vond ik onder de fraaije teekeningen vermeld: *Een drift met koetjes en schapen*, op blaauw papier, met wit en zwart krijt geteekend, zeer uitvoerig door DE TIMMERMAN. Meer is mij, tot heden, van hem niet voorgekomen.

TIPPER. (II.) Ik bezit een prentje, in 8°, waaronder: *Effigies R. P. Marci ab Aviano*, en beteekend H. TIPPER, à Gand, vrijwel begraven. Daar ik hem nergens vermeld vind, heb ik hem hier geloekt, totdat nadere bescheiden zullen beslissen, wie hij is geweest. — Deze afbeelding is, waarschijnlijk, na het overlijden van Avianus, in 1699, algemeen verspreid, daar deze bij Keizer Leopold, als een geleerd Capucijner-monnik, wegens zijn voorbeeldigen wandel, zeer hoog stond aangeschreven, en wel zóó, dat de Keizer zijn lijk in de Vorstlijke Kapel, te Weenen, deed begraven, terwijl hij-zelf er een Epithaaf voor heeft gemaakt. Uit een en ander kan men den leeftijd van den Graveur afleiden.

TISCHBEIN'S, een uitgebreid Duitsch schilders-geslacht, waarvan veel leden in Holland werkzaam geweest zijn. Bij *Innerzeel* vindt men JAN FREDERIK AUGUST vermeld, die verscheiden aanzienlijke personen geschilderd heeft. Deze is, in 1786, als Portretschilder, in de *Kamer van Pietura*, te s' Gravenhage, ingeschreven. Zijne werken, en vooral zijne Dames-portretten, zijn fraai en bevallig van kleur. Hij was zeer gezien in de hooge kringen, waarin hij met zijne schoone echtgenoot soms lang verbleef, onder anderen, bij den Heer Scherenberg, die in Gezantschap naar China was geweest, en daarom, tot een aandenken, deed bouwen de Chinesehe landhuizen Canton en Peking, bij het Vorstlijk buitenverblijf Soestdijk gelegen, op welke huizen vele zijner werken, alsmedo het familie-stuk, de Portretten van J. H. W. Tischbein — neef van onzen Schilder — zijne echtgenoot en een dochtertje, zeer bevallig, levensgroot geschilderd, bewaard werden, en later te Utrecht zijn beland. — Ten jare 1752, vind ik in genoemde Kamer JOHAN ANTHONY TISCHBEIN, als Portretschilder, ingeschreven, en het is wegens dezen, dat P. Terwesten, evenals G. Hoet, de Jonge, Van Gool verwijten, dat hij in zijn *Schouwburg* dezen verdienstlijken kunstenaar, die zich jaren lang te s' Gravenhage ophield, niet heeft opgenomen, evenmin als hij aan JOHAN VALENTYN, den Batalje-, aan JOHAN HENDRICK, den historie-, aan JOHAN JACOB, den landschap-, en aan ANTHONIE WILLEM TISCHBEIN, den miniatuurschilder, gedacht heeft. — Nagler zegt van den laatstgenoemde, dat hij vijf zonen heeft nagelaten; doch dit is eene vergissing, daar hij de hier volgende bron nog niet kende, en zich alleen zal hebben bediend van *l'Esprit des Journaux, Mars, 1783*, waarin onder de *Mélanges touchant les Artistes et les Arts en Allemagne*, een Artikel over de Familie van TISCHBEIN, voorkomt. — Deze ANTHONIE WILLEM heeft maar één kind, Hendrik Willem, gehad. — De voornaamste kunstenaar uit dit geslacht, leerde ik kennen uit het Werk *Aus meine Leben. Von JOHANN HEINRICH WILHELM TISCHBEIN. Herausgegeben von Dr. Carl. G. W. Schiller, mit Portret und Stammtafel. Braunschweig, 1861, 2 Bände, in 8°, zijnde welligt het uitvoerigste en voor de Geschiedenis belangrijkste Handschrift, door een kunstenaar nagelaten. — Ik wil hier eene enkele zaak, nopens zijn reizen en vertoeven in Holland, 1772—1773, meedeelen. Bij zijn bezoek, te Amsterdam, kwam hij bij een ouden, blinden Portugesehen jood, bij wien hij eene groote Verzameling van Zeestukken vond, allen van de hand van WILLEM VAN DE VELDE. Het huis van dien Joodsehen Kunstliefhebber was een handelshuis, waarmeê reeds zijn grootvader belangrijke zaken had gedreven, en dat zelfs den Scheepsbouw voor eigen gebruik uitoefende, waardoor het veel zeestukken van VAN DE VELDE aankocht, of voor zich deed vervaardigen, weshalve gezegde Portugees dan ook met regt kon zeggen: „daar gij een liefhebber van schilderijen zijt, zoo zult gij zóó iets zeldzaams zien, dat gij nergens vinden zult.” En, inderdaad, de beste en kapitaalste werken van dezen meester waren hier bijeen, zegt TISCHBEIN, als: *de Vlucht van den Koning van Engeland, die bij stil weder aan de Fransehe kust aankomt*, waar kanonschoten worden gelost — Een Idem,*

waar de Koning van Scheveningen naar Engeland terugkeert. — De aankomst op de Theems, vol vreugdebedrijven enz. Verder Zeeslagen enz. Het zal genoeg zijn, te melden, zooals die Heer zeide: „dat VAN DE VELDE hun huisvriend was, met vrije kas, onder beding, dat zij van alle stukken, welke hij vervaardigde, de voorkeur hadden. Op deze wijze bekwamen wij de schoonste werken, die door hen boven alles werden geliefd. Bij den dood van W. VAN DE VELDE kochten wij ook al zijne teekeningen, zoodat wij ook dezen schat alleen bezitten.” — Nimmer is mij elders deze bijzonderheid voorgekomen, en het is jammer, dat hij den naam van bedoeld Handelhuis niet opgeteekend heeft. — Het Portret, vóór zijn Werk geplaatst, is hetzelfde, dat op het gemelde Familiestuk voorkomt.

TOEPFER. Jr. (J. A.) Zie TOPFER. Jr. (J. A.)

TOEPUT (LODEWYK) — Zie bij mij op POZZO, (LODEWYK SERRATO) — staat bij Immerzeel naar Van Mander geboekt, die zegt: „zoo ik meen, is LODEWYK TOEPUT van Mechelen geboortig;” hij vermeldt geen jaar, doch, volgens de rangschikking, komt hij tussehen 1564 en 1566 voor. Hij schilderde geen Jaarmarkten, Kenkens en dergelijke onderwerpen, alsinede geen enkele Altaarstukken, gelijk Immerzeel zegt; dit alles heeft betrekking op DIERICK DE VRIES, insgelijks te dier plaatse bij Van Mander vermeld, en, zegt hij verder: „LODEWYK nu (1604) woont buiten Venetië, te Derviso (Treviso?); deze is kloek in landschappen en ordonnantiën, en over zulks een naam-waardig Meester in de konst.” — Latere bescheiden doen hem meer als graveur en uitgever van prenten kennen, dewijl die werken beteekend zijn L. POZZO SERRATO, welke naam de beduidenis van TOEPUT heeft. — Hij noemde zich L. DA TREVIZI, en zelden komt hij onder den naam van TOEPUT voor. Zoo wordt hij ook onder de teekenaars genoemd van het Stedeboek van G. Braun en F. HOGENBERG. — Zie daarover op HOEFNAGEL. (JORIS) — Nagler noemt de Portretten van TINTORETTO, GIOVANNI DA BOLOGNA en CORNEL. CORT, in ovaal, in f^o., gegraveerd, naar L. POSSO SERRATO del.

TOL, (DAVID VAN) waarschijnlijk, van het geslacht van DOMINICUS VAN TOL, wiens werken in ons land wel zijn bekend. Zie daarover op TOL, (PIETER VAN) van wien hij wel een broeder kan geweest zijn. Hij heeft kleine stukjes, veelal in nissen voorgesteld, geschilderd, als: *Een Meisje met eenige Anjelieren.* — *Een haspelend Besje.* — *Een slapend Mannetje, met een Vrouwje, dat zijn zak naziet.* — *Een oude Vrouw, met een vuurpot op haar schoot; aan hare zijde staat een spinnewiel;* dit stukje was in de Kunstnatalenschap van Catharina Backer, Weduwe van Allard de la Court, te Leyden, verkocht in 1766, en werd met f 71 betaald. — Op eene Verkoopng, te 's Gravenhage, 1750, van den Graaf van Wassenaar Obdam, was, onder Nr. 74, van den Catalogus, *Een Man, die een haring eet;* h. 10 $\frac{1}{4}$, br. 7 $\frac{1}{2}$ dm., welk stuk f 155 opbragt.

TOL, (DIRK VAN) een onvermeld teekenaar, van wien ik bezit eene op schetsachtige wijze vervaardigde Afbeelding van het Princelyk Lusthuis van syn Excell. den Heere van Odyk etc., tot Zyst, gegraveerd door HENDRICK HULSBERGH, vervaardigd in het begin der XVIII. eeuw.

TOL (DOMINICUS VAN) is bij Immerzeel vermeld. — Ik vind bij Bryan-Stanley geboekt, dat hij een neef en leerling van GERARD DOU zou geweest zijn, en wel de eenige, die het op die hoogte heeft gebragt, dat hij den schildertrant van zijn meester zóó wist na te bootsen, dat sommige van zulke kopijen het oorspronkelijke dermate nabij kwamen, dat ze, onder zijn eigen naam, op publieke veilingen, van f 1800 tot f 4200 hebben opgebragt. — Zijne Binnenhuizen, met gezelschappen, waarin hij origineler is, vallen meer in de manier van BREKELENKAMP, terwijl zijne werken beter dan zijn levensloop bekend zijn. — In 's Rijks-

Museum, te *Amsterdam*, herust een stukje, genaamd *De gevangen Muis*; — in het *Museum-Van der Hoop*, aldaar, *Eene Vrouw, met kinderen*, naar G. DOU; in het *Idem-Boymans*, te *Rotterdam*, het *Portret van G. DOU*, allen door HEM geschilderd. — Hij heeft zich-zelf afgebeeld, waarvan de beschrijving aldus luidt: „Dezen kunstenaar ziet men verbeeld in een *Binnenvertrek*, gekleed in een nagrok met een bonnet op 't hoofd, hebbende een palet met verwen, penseelen en maalstok in de linkerhand. Hy staat voor eene tafel, waarop een oud boek ligt enz.; aan de zyde hangt een tapyt. In 't verschiep ziet men een andere kamer etc. en verder bywerk. Fraai en ongemeen uitvoerig, door HEM-zelfen geschilderd, op paneel; h. 14½, br. 11 dnr.” Zie *Catalogus van J. van der Marek*, verkocht te *Amsterdam*, in 1773, bl. 161, Nr. 464. — Ik bezit een uitnuttend, uitvoerig geteckend *Portret* van DOMINICUS VAN TOL, in een rond, kl. 4°. formaat, waarnaar dat in *Immerzeel* is genomen, doch de gelijkenis maar flauw naar zweemt.

TOL (NICOLAAS VAN) behoort, welligt, tot het geslacht van DOMINICUS VAN TOL. Weinig werken komen er van hem voor, en echter hebben zo eene plaats in aanzienlijke Verzamelingen bekomen, als in die van *Pieter de Klok*, verkocht te *Amsterdam*, 1744, onder Nr. 118 van den *Catalogus, Een banket der Goden*, fraai door NICOLAAS VAN TOL; h. 1 vt. 3 dm., br. 4 vt. 8 dm. — Bij *Füssly* vindt men nog zekeren G. VAN TOL, wien hij eene historię teekening toeschrijft; dit zal waarschijnlijk, CLAAS beduiden, en dus die teekening van onzen NICOLAAS zijn.

TOL, (PIETER VAN) een tijdgenoot van DOMINICUS VAN TOL, en, welligt, van hetzelfde geslacht, dien ik nog niet afzonderlijk heb vernield gevonden. — *Bryan-Stanley*, maakt, in het levensberigt van DOMINICUS, gewag van zekeren DAVID en PIETER VAN TOL, die soms worden genoemd; doch, zegt hij, er bestaan redenen, om te gelooven, dat deze met DOMINICUS verwisseld zijn. — *Van Eynden en Van der Willigen*, door *Bryan-Stanley* gevolgd, zijn ook in twijfel, en kunnen niet beslissen, of het bijzondere personen zijn, of wel dat *Hoet* en *Terwesten*, bij vergissing, de doopnamen hebben verward. — Dit is niet zoo: deze PIETER is, zoowel als DAVID en NICOLAAS VAN TOL, bij ons te lande bekend, en vooral zijn in den handel hunne werken genoeg voorgekomen, om er zeker van te wezen, te meer, daar men ze anders bij voorkeur wel op naam van DOMINICUS veilen zou. — Hij schilderde Binnenhuizen, in deftigen trant, waarvan er mij een aantal in *Cataloguissen van Verkoopingen* zijn voorgekomen, die meestal goed werden betaald, als, onder anderen, in eene te 's *Hage*, in 1767, van *Jacob van Zaanen*, onder Nr. 3: *Een Vrouwje, zittende te speldewerken, en een kind met een trommel spelende, nevens eene meid, en verder bywerk daarby*, ongemeen kunstig en uitvoerig geschilderd door PIETER VAN TOL; h. 21½, br. 16½ dm. f 500. — *Nagler* zegt, dat in het *Palais-Royal* eene schilderij in den trant van G. DOU aanwezig is, waarschijnlijk, dezelfde, door P. G. LANGLAIS, in 1782, gegraveerd, in f^o., en getiteld: *La Menagère Nord-hollandaise*, terwijl er nog eene prent naar PIETER VAN TOL, door P. DUFLOS Jun. sc., in f^o., bestaat, voorstellende een *Schoenmaker in zijn werkplaats*, waarbij eene vrouw, enz.

TOL. (WILLEM VAN) Op de *Kunstveiling van Brentano*, te *Amsterdam*, 1822, was eene schilderij in den stijl van G. DOU, voorstellende *Eene bejaarde Vrouw*, staande voor een open venster, en hezig met een koperen kan leeg te gieten, door WILLEM VAN TOL; f 300. — Kan men hier aan eene fout denken, in dien *Catalogus*, door de kunst-makelaars, aldaar, begaan?

TOLLET, (THOMAS) gezworen bouwmeester van den Bisschop van *Luik*, die in de tweede helft der XVI. eeuw bloeide. — Zie over hem op TETRODE. (WILLEM DANIELSZ. VAN)

TOMBE. (NICOLAAS LA) — Zie LATOMBE. (NICOLAAS)

TOMBERG. (DANIEL) Het geheele Artikel over WILLEM TOMBERG, door *Immerzeel* gegeven, moet voor DANIEL TOMBERG gelezen worden. Deze fout heeft bij vreemde auteurs, als bij *Nagler*, verwarringen doen ontstaan, die nog bovendien WILLEM als een leerling van DIRCK VAN ZYL opvoert, hem als een der kunstenaars noemt, die de *St. Janskerk*, te *Gouda*, met schoone glazen versierd hebben, en, in 1574, het door storm beschadigde glas van D. VAN ZYL herstelde. Bij anderen vind ik weêr, dat DANIEL een zoon van WILLEM was; doch dit is juist omgekeerd. — Dewijl DANIEL TOMBERG, 7 jaren lang, leerling van ALEXANDER WESTERHOUT (geboren 1588, overleden 1661) is geweest, zoo kan toch onmogelijk DANIEL (geboren 1603, en overleden 1678) een zoon van WILLEM geweest zijn en een leerling van DIRK VAN ZYL, die reeds in 1560 een glas in de gemelde Kerk leverde, gelijk *Nagler* zegt, en dat hij, in 1574 het glas van VAN ZYL, door storm beschadigd, herstelde. Dit jaar moet zijn 1674, en het glas is toen door DANIEL, die WESTERHOUT, als Opzigtter over de Kerkglazen, aldaar, opvolgde, hersteld. In 1657 heeft hij in het ledige onbepaald van het glasraam Nr. 22: *Jesus drijft de koopers en verkoopers uit den Tempel*, door DIRCK CRABETH, in 1567, vervaardigd, al de *Wapens van de Stedelijke Regering*, aldaar, geschilderd. Dit is het eenige, wat hij, als een geheel, in dien tijd geleverd heeft; al het overige, door hem verrigt, geldt slechts herstellingen. — WILLEM TOMBERG beoefende insgelijks de kunst, en is, na den dood zijns vaders, DANIEL, in diens betrekking, als Opzigtter der glazen opgevolgd. Hij heeft de geschilderde glazen in de Luthersche (St. Joost-)kerk, te *Gouda*, vervaardigd. Zie *De Goudsche Glazen* enz., door C. Kramm, *Gouda*, 1853, in 8°, bl. 18—21.

TOMBERG. (WILLEM) Zie bij mij op TOMBERG. (DANIEL)

TOMMANN. (J. F.) Een etsje, — voorstellende *Een Oud Heer, met een bril en slaapmuts op*, in een kamerjapon, bij eene tafel gezeten, waarop twee kaarsen in een lichtscherm branden, waarbij hij zit te lezen, beteekend J. F. TOMMANN fecit. r. ox del.; h. 82, br. 122 str. Ned., zonder de marge, — is, waarschijnlijk, een Portret, dat vrij goed bewerkt werd. Vermoedelijk, behoort het tot onze Kunstschool, doch ik heb nog geene zekerheid daarvan.

TONNE. (JEHAN DE LA) In de Archiven van *Rijssel*, vindt men, in de oude Graaflijke Rekenkamer der Hertogen van Bourgondië, op het jaar 1457—58, het volgende aangeteekend: „A JEHAN DE LA TONNE, orfèvre, demourant à *Bruges*, pour deux bassins d'argent, et iceulx fait donner au baptesment de l'enfant de M^s. de la *Grulhuse*, dont Madame sa femme est naguère accouchée, le quel enfant M^s. a tenu sur sains fons de baptesme et lui donné son nom, CXIX fr.” Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne etc., Paris*, 1849, in 8°; *Tom I, Sec. partie*, pag. 472.

TONS. (WILLEM, HANS, GUILLIAM en HUBERT) Onder de kunstenaars, door *Van Mander* beschreven, zegt hij, aan het einde van het levensberigt van ADRIAEN DE WEERDT, dat hij deze „gelegenheid waarneemt, om hier ter plaatse nog eenige oude en latere schilders van *Brussel* te gedenken, als onder de ouden, aan een goed Meester, geheeten WILLEM TONS, die in het schilderen met waterverwen uitmuntte en in patronen met allerlei boomen, kruiden, dieren, vogelen enz., naar het leven. Deze WILLEM had een zoon, genaamd HANS, die ook in *Italiën* is geweest, en mede fraai in waterverw schildert; gelyk ook nog een anderen zoon, geheeten GUILLIAM, welke in olieverf beeldjes, bordeeltjens en soortgelyke dingen afmaalde, en zich thans (1604) nog in *Italiën* zouden bevinden,” zoodat deze WILLEM reeds bloeide in het midden der XVI. eeuw. — Na den afdruk van *Van Mander's Werk*, heeft hij nog een blad *Errata's* gegeven, waarin

is bijgevoegd, wat in zijn *Appendix* was vergeten, en door *De Jongh* in de 8^e-uitgave niet is overgenomen, waaruit ik, met grond, kan afleiden, dat hij den eersten druk in 4°, van 1602, niet heeft gebruikt, maar alleen dien van 1618, waarin, natuurlijk, de eerste *Errata's* niet voorkomen, anders had hij de volgende en nog meer daarin voorkomende aanteekeningen zeker wel gebruikt. — *Van Mander* zegt dus nog: „Oock behoorde niet wesen vergeten onder de aenkomende jongo schilders, een seer geestigen HUBERT TONS, afkomstigh van den TONS (den bovengemelde) waervan f. 230^a is verhaelt. Hy is wonder fracy en veerdigh van Landschap en kleen aertige heeldenkens, hem nu (1604) te *Rotterdam* onthoudende.” — *Nagler* noemt WILLEM TONS, Schilder van *Brussel*, een leerling van B. VAN ORLEV, en schilderde, zegt hij, met dezen aan de *Jagtstukken* voor Keizer Karel V. Dit zal dan nog vóór het midden der XVI. eeuw hebben plaats gehad.

TONYS. (JAN en JACOB) in de *Nouvelles Mémoires de l'Académie royale de Bruxelles*, 1832, werd, door den Baron *De Reiffenberg*, medegedeeld, dat JAN TONYS, van het jaar 1461 tot 1471, en JACOB TONYS, van 1477—1482, als *Leden der Broederschap van St. Lucas, te Antwerpen*, voorkomen.

TOORENBURGH, of TORENBURG, (GERRIT) on niet TORENBURG, zooals *Immerzeel* schrijft; immers, tweemaal staat er onder de prent, *De Grootte kerck te Haarlem*, van hinnen, met het orgel, G. TOORENBURGH *ad viv. del. 1762. f. c. PHILIPS sculp. 1763*, in gr. f^o, en, *Opgedragen aan Raaden enz. door GERRIT TOORENBURGH*. — *Immerzeel* zegt, dat hij f 400 heeft gekregen van den Baron *Van Esse*, voor het schilderen van het oudo huis te *Scheffelaar* (lees *Sehajelaar*); doch ik geloof, dat men hiermeê de hohangsels, door hem in dat huis geschilderd, moet verstaan; want het is bekend, dat hij die veel heeft vervaardigd; trouwens het was niet de heerschende mode van dien tijd, voor eene schilderij van zulk een ondergeschikt meester f 400 to betalen. — „Ware zijne levenswijze geregelder geweest, waarschijnlijk, zou hij het verder in de Kunst gebragt hebben; aan verstand en gelegenheid ontbrak het hem niet,” zegt *Van Eynden* en *Van der Willigen*. — In het *Koninklijk Kabinet, te 's Gravenhage*, berust van hem Een *Gezigt op het IJ, bij Amsterdam*.

TOORN. (JACOB) Zie bij mij aan het slot van het Artikel LOISE, of LOYS. (JACOB)

TOPAS. (J.) Dit Artikel is door *Immerzeel* uit *Van Eynden* en *Van der Willigen* overgenomen, doch hij heeft, bij vergissing, 1675 voor 1765, het jaar van zijn overlijden, te *Zaandam*, gehoekt: hoe kon hij anders, zooals *Immerzeel* meldt, het *Portret van Czaar Peter*, geboren 1672, in zwarte kunst hebben gegraveerd? — Welligt is THOMAS — Zie aldaar. — de ware naam van dezen kunstenaar.

TOPFER *Junr.*, (J. A.) een Kunstlieffhebber, die, te *Amsterdam*, in de eerste helft dezer eeuw, voor uitspanning, de kunst beoefend heeft. — Hij schilderde Landschappen, zoowel in *Holland*, als in *Gelderland* genomen. — Ik heb er twee, liggen een door hom geestig geëst *Landschapje*: links een heuvel, waarop een ruïne van een kasteel; in het midden, een weg, en links, een hoogen boom, met verder struikgewas; de lucht weinig bowerkt; h. 85, hr. 153 str. Ned., zonder de marge. Aan de rechterzijde der plaat, is eene plek verkeerd geheten; zeldzaam. — Daar hestaat er nóg een van hem. — Zijne nagelaten Kunst werd in November, 1811, in het *Huis met de Hoofden, te Amsterdam*, verkocht; er waren 25 stuks schilderijen, en 14 onafgewerkte, alsmede een aantal teekeningen enz. — Hij was Lid der Koninklijke Akademie van Beeldonde Kunsten, te *Amsterdam*. — *Nagler* noemt, bij vergissing, TOEPFER (J. A. Jr.) eene *Schilders*, en zegt,

dat *Jr. Juffer*, dat is *Jonkvrouw* beduidt; bij ons is dit slechts de aanduiding van *Junior*, of *de Jonge*.

TORENVLIET, of TOORENVLIET, (JACOB), is bij *Immerzeel* beschreven, doch ik moet hier nog eenige zijner voorname werken er bij vermelden. — Wanneer zijn geboortejaar 1641 juist is, dan heeft hij reeds op zijn 19. jaar de fraaije teekeningen gemaakt voor de gravuren van het Prachtwerk, *Verhael in forme van Journael van de Reys en Vertoeven van Prins Carel II. Koning van Grootbritanniën etc. welke hy in Holland gedaen heeft, sedert 25 Mey tot 2 Juny 1660. In 's Gravenhage, by Adriaen Valck, MDCLX*, in ^o, waarvan gelijktijdig eene Fransche uitgave verscheen, en die beiden zijn in mijn bezit. — Hij heeft ook gegraveerd en geëtsd, welke prenten door *Weigel* en *Nagler* worden vermeld, als: *Een Manshoofd*, met baard en hoed, ter zijde, regts gewend. *Het Portret des Meesters*, waarbij: JACOBUS TOORENVLIET qui fecit humillime donat ac dedicat D. ABRAMO, ejus parenti plurimum colendo pro Anno novo 1667; in mezzo-tinto trant; b. 6 dm. 3 str., br. 5 dm. 1 str., Par., zeer zeldzaam. — *Theodorus Craanen*; J. TOORENVLIET delineavit; h. 10 dm. 8 str., br. 9 dm.; idem, idem. — *De H. Jacob*, met zijn naam beteekend, zegt *Nagler*, wat *Brulliot* gelooft, doch die deze prent niet gezien heeft, want zij behoort eerder tot het werk van A. BLOOTELING. — Nog de volgende drie etsen, die van de hoogste zeldzaamheid zijn, als: *Een zittende, kortharige Hond*, links gewend, met halsband en ring; beteekend J. T. 8 of s., h. 3 dm. 5½ str., br. 2 dm. 3¼ str. — *Een langharige, zwartgevekte Hond*, zittende en links gewend, met den kop naar voren, en meer regts gewend; regts, eenige groote steenen; idem, de J. T. door elkaër geslingerd; h. 3 dm. 8 str., br. 2 dm. 3 str.; een wonder schoon blad, in den trant van J. B. WEENIX geëtsd. *Brulliot* vermeldt nog een windmolen in het verschiet dezer prent, en voegt er als aanmerking de vraag bij, of de verklaring van dit Monogram wel geloof verdient? — *Een staande, langharige Hond*, regts gewend, met halsriem om; in het midden en op den achtergrond, boschaadjes en gebouwen, zeer ligt aangeduid; idem J. T., idem; h. 3 dm. 2 str., br. 3 dm. 11½ str. — In den *Catalogus* van den *Graaf von Fries*, verkocht te *Amsterdam*, 1824, bl. 138, waren, 2 stuks, met *Honden*, als bovengemeld, die door *Woodburn* met f 41 zijn betaald. — In de openbare Museums, bij ons, en in den vreemde, komen, zegt men, geen schilderijen van hem voor; echter zag ik in dat te *Dresden*, drie stuks zeer fraaije, als: *Een oude Vischvrouw*, over eene leuning. — *Een oude Jood*, een *Hebreeuwsch boek in de hand houdende*, — en, *Eene zingende Vrouw*, met een papier in de hand; voor haar staat een oude man, die op de viool speelt. — In dat te *Weenen*, is eene *Groenmarkt*, met veel kleine figuren, terwijl vele zijner schilderijen door voorname meesters in 't koper zijn gebragt. — *Zijn Portret* vindt men in den *Catalogus* van *Van der Mark*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*: „Deze heeft zich-zelfen verbeeld, met het palet in zyn linkerhand, fraai geschilderd, h. 8½, br. 7½ dm. Rhynl.” Voorts nog een *Idem*, onder Nr. 1828, ten voeten uit, door HEM-ZELF met zwart krijt geteekend. — Ook komt *zijn Portret* bij *Houbraken* en *Descamps* voor.

TORRENTIUS (JOHANNES) is door *Immerzeel*, als uit *Houbraken* overgenomen, reeds vermeld. Heeft de tijd niet reeds genoegzaam aan het licht gebragt, dat *Houbraken* het levensberigt van dezen, evenals van andere talentvolle kunstenaars, weder op hooren zeggen heeft geboekt, of, zooals hier, alleen *Sandart* heeft nageschreven, zonder den Haarlemschen tijdgenoot van TORRENTIUS, die alles over dezen beschreven heeft, namelijk *Theodorus Schrevelius*, *Beschryving der Stad Haerlem*, *Ibid.*, 1643, in 4°, bl. 385, te raadplegen? — In de hoofdzak

is en blijft TORRENTIUS schuldig aan het schilderen van ontuchtige voorstellingen, waartoe hij de stof uit *Petronius* en *Aretin* genomen heeft, terwijl welligt ook *Bocalius* hem niet onbekend was. — Hij had zich van *Amsterdam* naar *Haarlem* gevestigd, en wist door zijn uiterst-deftig en hoogst-beleefd gedrag zich bij de aanzienlijke burgerij bemind te maken. „Hij heeft een wyl tydts in de huizinge van de oude Coltermans gewoont; — zegt *Schrevelius* — wist hem selve te insinueren in de gunst van voorname burgers, die veel van hem hielden, allemans vrient, die het vrouw-volck wonderbaerlick wist te believen en lief-locken, die dagelyx syn huys frequenteerde en konde daer niet van daen blyven, al speten en barsten haer mans.” Het was dan ook binnen dit huis, in verband met zijne tafereelen beschouwd, dat de *Haarlemmers* het schandaal wilden verwijderd hebben, en hem openbaar aanklaagden, zoodat de Magistraat hem ten verhoore heeft opgeroepen, en de beschuldigingen, hem te laste gelegd, sekerp onderzocht; doch, alles ontkennde, werd hij in verzeerde bewaring genomen, en „is aen de pybanck ghebracht, alwaer hy met seer sebricke-lycke tormenten is gepynicht; maer hy onbeweeglyck zynde, heeft alle torture uytgestaan, ende heeft als een *Socrates* hem gehouden onverwinnelyck van gbemoedt, soodat sy niets hebben konnen uyt-parssen van 't ghene sy aen-seyden en daer sy hem mede betichten. De Rechters, die daerover saten, moede synde van soo strenghe torture, hebben hem ghesouden na 't Tucht-huys, en gecondemneert daer te blyven tot 20 jaren. Anno 1630, op den 25 July. (25 Jan. 1628?) Als hy daer een geruyme tyt geseten hadde, is hy cyndelyck uyt het Tucht-huys verlost, door tusschen-spreken van groote lnyden, onder welke oock geweest is *d'Ambassadeur van Engellant*; derhalve is hij na den *Haegh* gereyst, en te scheep over ghevaren naar *Engeland*; als hem syne vrienden en borgen gheluck wenste, daer hy tot een tydt toe hem onthouden heeft. Uit *Engellant* is hy tot *Amsterdam* wederom t'huys gekomen, alwaer hy gestorven en begraven is.” — Dit wordt door *Sandrart* op 1640 gesteld. — Men houde hier in het oog, dat door zoovelen zijner vrienden, na alle beschuldigingen en regtspraak, bij hooge personen de voorspraak tot zijne vrijstelling werd verkregen, en de Engelsche Ambassadeur, *Dudley Carleton*, die, jaren lang, te 's *Gravenhage* heeft geresideerd, zelfs reeds twee schilderijen van TORRENTIUS, *Een Stilleven*, waarop twee Bekers met Rijnwijn euz. en, *Een naakte Man* enz., als een geschenk, aan zijn Heer en Meester had gegeven, die in diens Paleis eene plaats bekleedden; ik herzegge, dat die *Carleton*, na dit beruchte voorval, een brief aan Koning *Karel I.* van *Engeland* schreef, om 's Vorsten tusschenkomst tot bevrijding van den veroordeelde in te roepen. De Koning, zóó ingelicht, en te wel overtuigd van den buitensporigen factiegeest, die het berispendwaardige in TORRENTIUS tot in het overdrevene had opgevoerd, waarna eindelijk een regterlijk vonnis was gevolgd, voldeed volgaarne aan dit verlangen, door zich in den hiervolgenden brief, als van hem-zelven uitgaande, wel te willen verwaardigen, daarbij, als 't ware, een verzoek te doen: „*Au Prince d'Orange. Mon Cousin.* Ayant entendu qu'un nommé TORRENTIUS, peintre de profession, auroit depuis quelques années tenu prison à *Harlem*, par sentence de la Justice de delà, pour quelque profanation ou scandale par lui commis contre l'honneur de la Religion; croyez que nous ne désirions pas le favoriser contre la teneur du ladit sentence, pour abreger le terme, ou mitiguer la rigueur de la dit punition, laquelle nous croyons luy avoir esté justement imposée pour si énorme crime; toutasfois la réputation qu'il à d'exceller en la faculté de son art, laquelle ce seroit dommage de laisser perdre ou de périr en la prison, nous a meü par le plaisir que nous prenons en la rareté de ses ouvrages, de vous prier, comme

nous faisons affectuëusement, ayant la pouvoir de son enlargetissement en votre main, de lui vouloir en notre faveur ottoyer (sic) son pardon et *nous l'envoyer* par deça, où nous aurons soing de le bien contenir dans les bornes du debvoir et de la revérance qu'il doit à la religion, pour l'employer *près de nous* en l'exercise de cest art. Ce que nous nous promettons d'obtenir tant plus facilement de vous, puisque la longueur de la prison, et les autres chastiments qu'il a soufferts à cette occasion, doibvent avoir déjà aucunement satisfait à la justice pour l'expiation de son forfait. Et ce sera une Courtoisie que nous tiendrons à obligation particulière en votre endroit pour la recognoitre et nous en revanger en autre chose, dont nous vous pourrons gratifier. Et sur ce nous demeurons, mon Cousin etc. *A notre Palais de Westminster le... 6 May 1630.*" Zie *Mémoires et Documents inédits sur A. VAN DYCK etc., par W. Hookham Carpenter. Traduit de l'Anglais par L. Hymans. Anvers etc.; 1845, in 8°, p. 251.* — Ik moet doen opmerken, dat deze Brief 'iets vroeger dagteekent dan het gemelde vonnis, waarin, bij het afschrijven uit het *Registre des Lettres écrites en Français par sa Majesté* etc., wel eene fout kan zijn begaan; zeker is het, dat de dag niet is ingevuld, en dus de verzending daarvan ook wel later kan zijn geweest, tenzij men uit den Brief mag afleiden, dat hij al eenige jaren onder verhoor gevangen had gezeten, en men toen reeds getracht heeft, hem te bevrijden, hetgeen wel aanneemlijk is, want *Schrevelius* zegt, bepaaldelijk, dat hij, na een geruimen tijd gezeten te hebben, verlost werd; of men moet aannemen, dat deze het jaartal 1630 eenige jaren had moeten vervroegen, en zich alzo heeft vergist. — Ik meen in dit schrijven eene tegenovergestelde beoordeeling van die der Haarlemsche Justitie te vinden; ook wordt daar alleen van het schenden en bespotten der Religie, als zijne misdaad, geroerd, zonder meer; zoodat men dit stuk mag beschouwen als den waren staat van zaken uitdrukkende, aangaande de zoo hoog opgedreven persoonlijke onzedelijkheid van hem, wien een Vorst zelfs verzocht, om hem naar *Engeland* te zenden, waar deze de zorg op zich wilde nemen, dat hij binnen de palen van den eerbied voor de Religie zou blijven, door hem bij zich te houden, en steeds zijne kunst te doen beoefenen. Ziedaar, wat ik gemeend heb, te moeten boeken, om den overdreven blaam, op hem gelegd, als eene onwaarheid te doen uitkomen, zoodat *Houbraken* geen geloof verdient, als hij hem op de pijnbank doet sterven, en zijne schilderijen door beulshanden, in 1640, te *Haarlem* laat verbranden! — De tijd van zijn overlijden, waarvoor 1640 gesteld wordt, is niet juist bekend. — Als men den kerkelijken toestand van dien tijd, en den factiegeest nagaat, die steeds wakend en vijandig tegenover elkander deed staan de *Arminianen* en *Gomaristen*, zoo is het overbekend, dat te dier gelegenheid legio van de vuilste en stekeligste spotprenten, over en weêr, onder de hand zijn uitgegeven. Op dit terrein had *TORRENTIUS* zich óók geplaatst, en vond door zijne zeer vrijzinnigen toon veel aanhang; toen nu dat geheim ontdekt werd, stonden de *Gomaristen* in massa op, en wilden dit monster de stad uit hebben. Maar, wat heeft hij geschilderd? Zichier wat ik gezien heb: een *Portret van een destig Theologisch leeraar*, welligt destijds op iemand gelijkende, 6 bij 5 palm groot. En dan verder? Men kon een stuk van de lijst met dat Portret wegschuiven: verrast en verbaasd zag men dan een echt cyprisch bordeel, overschoon en natuurlijk geschilderd, eene schilderij, niet om te koopen, maar om te stelen. Zulk eene belijste schilderij was een doos van Pandora in der vrouwen oog, en de oorsprong dezer pest moest verbannen en zulke onderwerpen moesten verbrand worden. — Nu mag ik vragen, of hierbij geen factiegeest in het spel kwam? want, als wij de *Bacchoniën* en *Saturnaliën* van *PETRO TESTA*, *LA FAGE*, *LAIRESSE* en zooveel anderen,

om geen *Italianen* te noemen, beschouwen, wat heeft TORRENTIUS dan méér gedaan? — Het is al naar gelang, dat men de zaken wil opnemen. Ik heb nimmer gewraakt gevonden, dat de vrome DIRCK VOLCKERSTZ. COORNHERT de *Vyftigh Lustighe Historiën of Nieuwigheden Joannis Boccacij*, door hem uit het Italiaansch overgezct, te *Haerlem*, by *Jan van Zuren*, 1566, 4ⁿ., en nog een druk *Amsterdam*, bij *Broer Jansz* (1640?) verschenen, op onzen bodem heeft overgebragt, en hetgeen destijds ongestraft geschiedde. — Het ligt in den aard der zaak, dat, van tijd tot tijd, zijne werken in handen gekomen zijn van dezulken, die het als een pligt gerekend hebben, ze te vernietigen, en ook dat er nog wel meer zullen zijn, die in 't geheim worden bewaard, en bijgevolg noch in Museums, noch in Kabinetten te zien, of vermeld zijn. — Ik bezit *zijn Portret*, uitmuntend door *JAN VAN DE VELDE* gegraveerd, in ⁿ; om het ovaal staat zijn naam, en *Amsterdam Act.* 39. Anno 1628. Uit het bijwerk om het ovaal zou ik besluiten, dat hij Vrijmetselaar geweest is. Dit Portret zal kort vóór zijne regterlijke vervolging vervaardigd zijn, en het mag bevreemding baren, dat *Houbraken* daarvoor eene plaats in zijn Werk heeft veil gehad. — Ook bij *Descamps* komt het voor.

TOULON (KAREL VAN) werd, omstreeks 1820, uit een deftig geslacht, te *Amsterdam*, geboren. Reeds vroeg toonde hij eene bijzondere neiging voor de Beeldende Kunsten, en oefende zich in *Felix meritis*, maar vooral door het bestuderen der natuur. Ofschoon in eene voordeelige betrekking bij 's Rijks-Entrepôt, te *Amsterdam*, geplaatst, bezigde hij den geringen vacantietijd tot het doen van kunstreisjes, als naar *Bentheim* enz. Vervolgens vervaardigde hij van die studiën, voor uitspanning, zeer schoone teekeningen, die, om hare kunstwaarde, door bevoegde kenners met bewondering worden beschouwd. — De Heer TOULON was allergelukkigst gehuwd met Mejufvrouw *Delprat*, die de stille kunstbeoefening van haren echtgenoot met innig genoegen gadesloeg. Omstreeks 1851, trof hem de vreeslijke ramp van plotseling zijne gade en eenig kind te verliezen, waardoor hij in eene diepe zwaarmoedigheid verviel, die spoedig door den dood werd gevolgd. — Hij heeft niet geschilderd en zijne kunst is nimmer in den handel geweest. — Zijne nagelaten, zeer zeldzame, voortbrengselen berusten thans bij den vermaarden Landschapschilder, den Heer A. J. EYMER, te *Haarlem*.

TOUR, of LATOUR, (JEAN LA) schilder, beeldhouwer en bouwmeester, die, omstreeks 1780, te *Luik*, werkzaam was. P. J. DEWANDRE was, zegt *Nagler*, zijn leerling.

TOUSSAINT-CARTISSER. In den *Kunstspicgel*, 1. Jaarg., 's *Gravenhage*, 1815, bl. 63, lees ik: „De Heer TOUSSAINT-CARTISSER, van *Maastricht*, die zich door de beoefening van de aloude kunst der klenrschildering in glas roem verworven, en aan Z. M. den Koning voor het in 't Noord-einde aangebouwd wordende Paleis, verscheiden dergelijke vensters geleverd heeft, is dezer dagen benoemd tot *Ridder der Orde van de Eikenkroon*; — terwijl hem te gelijktijdig nog is opgedragen de vervaardiging van een tafereel, in den stijl der XIII. eeuw, mede bestemd voor 's Konings bovengenoemd Paleis, 'tgeen op 's Vorsten aanstaanden verjaardag, naar men wil, voor 't eerst gedeeltelijk voltooid en zichtbaar zal zijn.” — Deze kunstenaar was, blijkbaar, aan *Immerzeel* onbekend en werd dus door hem overgeslagen: bij gevolg heb ik hem hier opgenomen.

TRACHEZ (J.) staat bij *Immerzeel* geboekt, en ik voeg er nog bij, dat hij ook heeft geëst, als: *Vue du Pont à Meulestede, près de Gand*, beteekend *TRACHEZ pinx. et sculp.*; 1789, in 4°.

TRAMASURE, (P. NE) een kunstschilder van *Brussel*, omstreeks 1790 geboren, en die zijne knnst te *Gent* uitoefende. Hij schilderde Landschappen en Bouwkundige onderwerpen. — Zie *Nagler*.

TRANT, (Joost) een beeldhouwer, die, in de eerste helft der XVI. eeuw, te Utrecht, bloeide, blijkens de volgende rekening: „Item JOOST TRANT, twee stucken steen daerin gemaect is, dat scrift, bynnen ende buyten van de Leeuwetoorn, etc. Item van dese twee stucken te bereyden ende t scrift er in te maken, 1 £ 10 Sc. Item gemaect een *Capiteel*, daer die Leeuw op staet, 12 Sc. Item gemaect een Leeuw van Benthemer steen, lang 3 voet ende een quartier, 30 Sc.” *Kameraars-rekening*, 1535, bij *Dodt, Archief*, III. deel.

TRAP. (REINIER) Zie op SMELTZING. (AREND)

TRAUEN. (A.) Deze beeldhouwer is mij alleen bekend als de vervaardiger van den marmeren Predikstoel, in de Grootte Kerk, te Dordrecht, in 1756, gemaakt naar het model van JACOB CRESSANT. — Zie aldaar. — *Immerzeel* noemt hem goed op JAN VAN LINDEN, doch geeft een Artikel over hem op den verkeerden naam van A. FRAUEN; ook doet hij het voorkomen, alsof TRAUEN dien Predikstoel naar de ordonnantie en teekening van JAN VAN LINDEN — Zie aldaar. — had volvoerd: dit is eene fout. Vreemd blijft het echter, dat men geen meerdere werken van TRAUEN ziet voorkomen; ik ben daarom van meening, dat hij een kundig werkman in dat vak is geweest, maar geen scheppend vernuft zal hebben bezeten, gelijk ik er meer gekend heb en nog ken, die in de werkplaatsen van aanzienlijke steenhouwers de regterhand hunner meesters zijn, ofschoon echter hun naam op de meeste hunner werken, uit den aard der zaak, verduisterd wordt. — Eene afbeelding van bedoelden Predikstoel komt voor in de *Maandelykse Uittreksels of Boekzaal der geleerde Wereld* enz., waarbij tevens eene uitvoerige beschrijving er van gevonden, en zekere JAN VAN DER LINDEN, Fabriek en Mr. Timmerman, te Dordrecht, alleen, als in zijn vak daaraan te hebben gewerkt, vermeld wordt. Dit heeft aanleiding gegeven tot de verwarring, om de bijna gelijkkluidende namen op één persoon toe te passen, terwijl men den laatstgenoemde in de meeste Dordtsche berigten als den ontwerper vermeld vindt.

TRECK. (J.) Zie FRECK. (J.)

TRINQUESE (J.) wordt door P. Terwesten, Ms., als een bekwaam Fransch portretschilder, en discipel van den beroemden NICOLAS DE LARGILLIÈRE vermeld, op het jaar 1767, die zich langen tijd te 's Hage opgehouden, en veel aanzienlijke personen afgebeeld heeft, onder anderen, een *levensgroot Portret van de Barones Ingerse van Gentner* enz. — Hij is vervolgens vandaar vertrokken.

TROOST. (...) In het leven van BONAVENTUUR VAN OVERBEEK, door J. van Gool beschreven, komt voor, dat, toen deze, voor de tweedemaal, naar Rome ging, (hetgeen dus plaats had vóórdat zijn kunstvriend GERARD DE LAIRESSE blind werd) hij zekeren TROOST, van Amsterdam, met zich nam, „met oogmerk, dezen Rysgezel, vermits hy de behandeling der waterverwen wel verstond, te gebruiken tot het afzetten en coleuren der getekende Ruïnen en andere zeldzaamheden der Oudheit, en hem voorts te helpen, daar TROOST hem van dienst kon zyn; doch deze Noodhulp verloor hy ongelukkig op deze wyze: het was op een brandheeten dag, dat TROOST, om zich te verkoelen, met eenige landlieden in den Tyber ging zwemmen, en, misschien de kramp in de leden krygende, eer hem tydige hulpe kon toegebracht worden, elendig verdronk.” — Zie nog op TROOST. (W.)

TROOST. (CORNELIS) Deze Nederlandsche HOGARTH is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld, en bij de aanwijzing zijner kunstwerken, in het *Kon. Kabinet*, te 's Gravenhage, noemt hij ook de vijf stuks Crayon-teekeningen, onder de benaming van *Nelri* bekend, en die eene bijeenkomst van vrienden voorstellen. Deze teekeningen, de schoonste zijner werken, worden niet alleen door ons, maar

ook door vreemdelingen, vooral Engelschen, hoog gewaardeerd, ofschoon wêér andere kunstkenners, wier gevoelen ik gaarne eerbiedig, op verro na, de waarde van HOGARTH's werken er niet in erkennen, zooals de Heer *Burger*, in zijn *Musée de la Hollande etc.*, Paris, 1858, p. 283, doet. — Deze teekeningen zijn haren oorsprong aan een historisch feit verschuldigd, hetgeen niet algemeen bekend is, en het ware te wenschen, dat die van de meeste zijner andere werken bekend waren. De warme verdediger van *Hollands roem in Kunsten en Wetenschappen*, *Collot d'Escury*, III, bl. 202, in de *Aanteekeningen*, heeft de geschiedenis er van hewaard. Vooraf wil ik de hettekenis van het woord *Nelri* hier mededeelen. Boven ieder stuk is een Latijnsch opschrift geplaatst, als: 1.) *Nemo loquebatur*. (Niemand sprak.) 2.) *Erat sermo inter fratres*. (Er werd onder de broeders gesproken.) 3.) *Loquebantur omnes*. (Allen spraken.) 4.) *Rumor erat in casa*. (Er was veel leven in huis.) 5.) *Ibant qui poterant, qui non potuère, cadebant*. (Die gaan konden, gingen, en die het niet konden, vielen.) Nu vormen de vijf voorletters het woord *Nelri*, waaronder deze stukken het meest bekend zijn. — Zij behooren (zegt *d'Escury*) tot de Kuustverzameling van den Hoogleeraar *Bennet*, en zijn, gelukkig voor de kunst, hij de ramp van *Leyden* (1807) behouden gebleven. Er bestond destijds, te *Amsterdam*, een gezelschap, hoedanigen wij gewoon zijn, *Kransjes* te noemen. In dat, van hetwelk tuoostr lid was, kwam men bijeen, om te schaken of trietae te spelen, niet alleen, maar om tevens de genoegens van een nuttig onderhoud, ook over wetenschappijko onderwerpen, to smaken; terwijl doorgaans de bijeenkomst met een gezelligen avondmaaltijd besloten werd. Onder de leden trof men, daar toch elk gezelschap bijna ziju ballast bevat, een zeker windmakend heertje aan, aan wiens hooge woorden ieder, behalve hij-zelf, twijfelde. Dit was een, zoogenaamde, *petit-maitre*, of, gelijk wij het noemen, een melkmuil, die het ter naauwernood kon verkroppen, dat hij zich met een burgerlijk en eenvoudig man, gelijk troost was, in hetzelfde gezelschap, in eenen staat van gelijkheid bevond; hij klampte dezen dus gedurig aan hoord, en drong hem, meer dan eens, op eene onvoegzame, en zooals het deze soort van menschen eigen is, op eene lastigo wijze, om toch wat proeven van zijue talenten aan den dag te leggen. Troost liet den snapper praten; maar eens geheurde het, dat men, meer dan gewoon vrolijk, te hartelijk den heker had laten rondgaan, uitgelokt door den bijzonder keurigen Rijnwijn, die door den gastheer zijhen vrienden werd aangeboden; het verwaande heertje hekoocht dit het zuurst, daar hij, in een staat van bewusteloosheid, naar zijue woning moest gebragt worden; den volgenden dag ging de goede troost hem bezoeken, en moest wederom het zoutelooze zijner verwijtingen over het weinige, dat men van hem zag voor den dag komen, aanhooren. Ook dit was het geval bij de eerst daaropvolgende zamenkomst van den vriendenkring; en nu besluit dan troost, hem, bij eene andere gelegenheid, op eene Kunstschouwing te noodigen, welke hij hun zoude aanbieden: hij houdt woord, en in vijf schilderijen doet hij aan den vrolijken avond gedenken; het tooneel was in vijf bedrijven afgebeeld; ieder der handelende personen zag men in een treffende gelijkenis voorgesteld, en zoo als hij, dien stond, gekleed en bedrijvig geweest was, naar het leven geteekend; het karakteristiek, voornamelijk van elk was wonderbaar natuurlijk uitgedrukt, en waarheid heerschte in al de tafereelen. Men kan, voor deze meesterstukken staande, niet genoeg den geest, de zielkenis des schilders, in de gelaatstreken aanschouwelijk, den luim, overal doorstralende, vooral de meesterlijke tentoonstelling van den held der satyre, die zoo zeer verdiend had, aan de belagehing ten prijs te worden gegeven, men kan dit alles niet genoeg bewonderen, en men is, inderdaad, ge-

neigd, uit te roepen: Ook wij missen geen *HOGARTH!*" — Deze vijf tafereelen gaan, zoover ik weet, niet in prent uit; voor het overige zijn zijne werken meestal gegraveerd en staan bij *Nagler* vermeld. — Hij heeft ook eenige prenten in mezzo-tinto vervaardigd, die grootendeels zeer zeldzaam zijn, als: *Portret van Pietro Locatelli da Bergamo*, gr. in f^o. — *Idem van Vlaming*, den dichter, in een rond, in 4°. — *Borstbeeld van een gebaard man*; regts, naar boven ziende, 1734, in 12°. — *Borstbeeld van den lezenden H. Joseph en Hiëronymus*, idem. — *Renier Adriaens en Saartje Jans*, met een vers: *Zoo dart'le Saartje Jans!* enz. gr. in f^o. — *Een Heer, zittende, met een pijp in de hand*, in 8°. — *Het Portret van zijne nog jeugdige dochter, SARA TROOST*, bij kaarslicht, zittende te teekenen; 1734, kl. in 8°.; — en, *zijn eigen Portret*, in idem. — Op 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, is zijn portret, door *HEM pinx.* — Ik lees in den *Catalogus van Van der Marek*, verkoelt te *Amsterdam*, 1773, onder Nr. 466: „In dit stukje is verbeeld een Kindje, op het voetstuk van een pilaar, in de handen hebbende een blaauw papier, waarop zich vertoont het *Afbeeldsel van CORNELIS TROOST*, waarby teekenen, palet enz.; in een Landschap; h. 11, br. 9 dm. Rhynl." — Nog gaat in gravure uit *zijn Portret*, op dock geschilderd, en staande op een schilders-ezel, met veel bijwerk; c. *TROOST pinx.* J. *HOUBRAKEN fecit*, gr. in f^o. — Een *Idem*, anders, komt voor in *Van Gool* en bij *Descamps*. — *TROOST* heeft uit zijn huwelijk vijf dochters nagelaten, van welke de bovengemelde *SARA* de Kunst beoefend heeft. — Er moet nog een *Portret van zijne tweede dochter, Johanna*, bestaan; „ongetrouwd gestorven, 22 jaren oud, in de houding en optooijing, met wijngaardbladeren in het haar, als de Bacchanten der oude Grieken en Romeinen; een onnavolgbaar stuk, naar het leven, in couleuren met crayonnen, door haar vader c. *TROOST* geteekend, zijnde een meesterstuk van natuur, leven, coloryt en konst." — Zie bl. 163 van den *Catalogus van Mr. J. van Buren, Bailluw van Noordwijkerhout* enz.; verkoelt te 's *Gravenhage*, 1808. — In dien van *Van der Marek*, te *Leyden*, verkoelt te *Amsterdam*, 1773, was, op bl. 177: „*Een crayon-portret van eene der dochters van c. TROOST*, door hem geteekend. Zij heeft een witten halsdoek over haren boezem, en daarop een wit sabeltje, h. 18¹/₂, br. 14¹/₂ dm. Rhijnl."

TROOST, (*JAN HENDRIK*) van *Groenendoelen*. Uit de Aanteekeningen van *J. Kok*, in zijn *Vaderlandsch Woordenboek*, in voee *TROOST*, ben ik gedeeltelijk met dezen kunstenaar bekend geworden, waar men leest: „*WILHELMUS TROOST* heeft een zoon nagelaten, *JAN HENDRIK TROOST van Groenendoelen*, welke, na eenigen tyd zich bezig gehouden te hebben met het teekenen van patroonen voor de fabrikeurs in zyden stoffen, zich vervolgens op het schilderen van landschappen, als op andere deelen der kunst toegeleid, en in 't een en ander een zeer beroemden naam verworven heeft. Niet vele jaren geleden, heeft hy te *Amsterdam* zyne dagen geëindigt." — In de *Kunstkabineten* komt zijn werk weinig voor; echter vond ik in de *Kunstnatenschap van Pieter Fouquet, Junior*, verkoelt te *Amsterdam*, 13 April, 1801, op bl. 17 van den *Catalogus*, onder Nr. 74: „*Een aangenaam, bergachtig Landschap, met eene rivier doorsneden*, gestoffeerd met een herder en eenig vee; zwaachtig en dun gepenseeld; h. 11, br. 13 dm.; en, Nr. 74, *Een oude Grijsaard, met een boek in de hand*; meesterlijk geschilderd; h. 33, br. 35 dm., beide door *TROOST van Groenendoelen*. — Zie op *TROOST*. (W.)

TROOST (*SARA*) is reeds bij *Immerzeel* beschreven; ik voeg er bij, dat, volgens *Van Eynden en Van der Willigen, Aanhangsel*, uit het Werk van *Le Mierre, La Peinture; poème* etc.; *Amsterdam*, 1770, in 8°, blijkt, dat zij zeer goede kweekelingen gevormd, en (zegt hij verder), uit haar huwelijk met *Doctor Ploos van*

Amstel, geene kinderen nagelaten heeft. — Om de kunstwaarde van haar werk te kunnen beoordeelen, moet gezien worden de *Catalogus* der Verkoopning van *Ploos van Amstel*, *Amsterdam*, 1800, waarin van haar vele Teekeningen voorkomen, die aanzienlijke prijzen hebben opgebracht, als op bl. 72: „*Een Boerenkermisvreugd*, in een ruim vertrek, alles met de pen omgetrokken en met sapverwen gecouleurd, naar A. VAN OSTADE, door de kunstrijke SARA TROOST, die met f 105, — en, *Een Boerenhuis in een landschap, gestoffeerd met een Varkenstager en vele beelden*, geteckend als boven, naar DENZELFDEN, door DEZELFDE, die met f 201 is betaald.” — Van do door haar geteckende portretten gaan er eenigen in prent uit, als dat van Du^s *Jacob Gerard Staringh*, 1770, door R. VINKELES *sculp.*, in f^o.; — een idem van *Mathias van Geuns*, in f^o. — Haar Monogram was ook, volgens dit portret, eene T. waarop eene S. op den stok er van gehecht. — Zij heeft, volgens Nagler, in mezzo-tinto gegraveerd, *eene slapende oude Vrouw*, halve figuur, REMBRANDT *del.* SARA TROOST *fecit*, in 12°. Zeer zeldzaam. — *Haar Portret* is door haar vader, C. TROOST — Zie aldaar. — gegraveerd. — Een *Idem*, door HEM fraai in crayon geteckend, wordt in den *Catalogus* van *Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, op bl. 177 gevonden.

TROOST. (W.) Slechts éénmaal vond ik *Een boomrijk gestoffeerd landschap*, in couleuren, door W. TROOST, in den *Catalogus*, *Teekeningen*, van *Ploos van Amstel*, blz. 21, vermeld. — Wolligt is deze teekening van denzelfden kunstenaar, door mij op TROOST (...) beschreven.

TROOST (WILLEM) is, naar waarde, door *Immerzeel* beschreven, doch hij noemt niet de stad's *Gravenhage*, waar hij, 2 jaren oud zijnde, reeds woonde, zijno opvoeding genoot, en tot 1842 verbleef; daarna heeft hij nog verscheiden andere steden, en nu laastelijk, 1862, *Leeuwarden*, ongetrouwd, bewoond. De Heer TROOST heeft zich ook bijzonder toegelegd op het vervaardigen van teekeningen met potlood. Zoo heeft hij van *Het imeendige der Tentoonstelling, te Arnhem*, 1852, drie afbeeldingen vervaardigd, waarvan de eerste door H. M. de Koningin-Moeder werd aangekocht. — Zie *Arnhemse Courant*, 1852, Nr. 187. — Eene kapitale schilderij, voorstellende don op de Maas, voor *Rotterdam*, plaats gehad hebbenden *Roei-strijd der Koninklijk-Nederlandsche Yacht-klub*, in 1847, werd in de openbare beoordeelingen, „als goed van effect, naauwkeurig, getrouw en met veel zorg behandeld,” vermeld, en is bij de verloting, voor f 480 aangekocht, welk Lot, zijnde Nr. 50, bij toeval, door Z. K. H. Prins Hendrik werd getrokken, die het stuk, zoo gemeend wordt, eene plaats in het Yacht-klub-huis, aldaar, gegeven heeft. — In September, 1858, heeft hij in het Gemeentehuis, te *Leeuwarden*, tentoongesteld eene verzameling van elf *stuks Schilderijen*, waaronder *Gezigten op Leeuwarden en hare omstreken*. Deze werden zeer geroemd. „Alles doet den vervaardiger dan ook eer aan, en heeft hem reeds een druk bezoek verschaft.” Zie *Leeuwarder-Courant*, 10 September, 1858. — Voorts heeft hij de *Hardrijderij op schaatsen*, te *Leeuwarden*, den 22. Februarij, 1855, door mannen en vrouwen gehouden, en, de *Yacht-klub, te Harlingen*, in Julij, 1860, in Lithographic gebragt. — In 1861 schilderde hij den *Brand der Kazerne*, die onlangs aldaar plaats had. — Hij is bijzonder gelukkig in het vervaardigen van goedgelijkende portretten, en bezit daarbij een sterk geheugen en veel verbeeldingskracht, waardoor hij verscheiden malen overledenen, en zelfs sommige personen, slechts enkele malen door hem gezien, of alleen bij aanduiding, heeft wedergegeven. Onder vele voorbeelden, noem ik slechts dat van den Heer *Mr. J. van der Veen* Lid der Provinciale Staten van *Friesland*, ook door HEM op steen gebragt. — Zie *Provinciale Friesche Courant*, 4 Junij, 1857. — Dat van den jeugdigen

kunstenaar GREYDANUS. Zie *Leeuwarder Courant*, 10 Mei, 1861. — Verder het *Portret* van den Heelmceester *J. van Dam*, en van *Ds. M. de Vries*, die allen, wegens de gelijkenis en de fraaije lithographie, worden geroemd. — De Heer TROOST heeft, als een waar philanthroop, te *Leeuwarden* eene inrigting voor arme en verwaarloosde meisjes gesticht, die eene gewenschte ondersteuning geniet. Overigens kan ik niet dan met de vermelding van een historisch feit, door het geheele vaderland, als eene ongehoorde daad, door één-enkel persoon volbragt, beschouwd, hier eindigen. *Leeuwarden*, den 22. *Januarij*, 1862. „Ofschoon met regt de provincie *Friesland* roem draagt op een teelt van hardrijders en rijderessen, die, onze ijsbanen kunnen het wederom getuigen, nog niet is uitgestorven, zoo zijn er toch ook andere gewesten, die hunne corypheën in het schaatsenrijden, zij mogen dan ook meer zeldzaam zijn, opleveren. Ten bewijze daarvan strekke, dat de Heer W. TROOST, een Hagenaar, doch sinds eenige jaren inwoner van *Leeuwarden*, — dezelfde wiens talenten als Kunstschilder en speciaal als vervaardiger van sprekend gelijkende Portretten, algemeen worden erkend, — jl. Zondag, bij fellen Noord-oosten wind, geheel alleen, op reis is getogen, om de elf steden dezer provincie te bezoeken. Ten 6½ ure des morgens van hier vertrokken naar *Dockum* en terug, reed hij naar *Franeker*, *Harlingen*, *Bolsward*, langs *Workum*, *Hindeloopen*, *Stavoren*, langs *Sloten*, *IJlst* en *Sneek*, en kwam, frisch en gezond, 's Maandags ochtends, ten 4½ ure, in zijne woning terug. Wanneer men in aanmerking neemt, dat hij meest tegen-den-wind had, die vooral des nachts in hevigheid toenam, dan heeft de Heer TROOST tevens een zeldzaam voorbeeld, zoowel van wils- als lichaamskracht gegeven. Wel is waar, heeft hij 22 uren aan de reis besteed, doch, volgens noteringen in zijn zakboekje van aankomst en vertrek, door geloofwaardige personen in de verschillende plaatsen, is hij niet langer dan 15½ uur op de baan geweest, waaronder circa 2 uren, die hij, daar hem de verkeerde weg werd aangewezen, is misgeroden.” *Provinciale Friesche Courant*.

TROOSTWYK. (WOUTER JOANNES VAN) Deze voortreffelijke en, helaas, te vroeg ontslapen kunstenaar is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld; doch ik moet er bijvoegen, dat hij ook de etsnaald heeft gehanteerd. Zijn etswerk, dat bewonderenswaardig wordt genoemd, bestaat in *Beesten* en *Landschappen*, met vele veranderingen, rare prenten, waarvan eenigen in een of twee afdrukken bestaan, te zamen ten getale van 64 stuks, *welk exemplaar in waarheid ééning mag worden genoemd*, en waarbij een *Titel* en een belangrijk Voorwoord, betrekking hebbende op het leven van VAN TROOSTWYK, door *A. van den Bosch* geschreven. Het was op de Verkoopning der Kunstnalatenschap van *Verstolk van Soelen*, te *Amsterdam*, Junij, 1847, onder Nr. 21, van den *Catalogus*, en werd met f 325 betaald. — Deze etsen zijn vervaardigd van 1800 tot 1810.

TROUWHEELST (GUILLAM) zou, volgens de meening van *P. Terwesten Ms.*, te 's *Bosch* ziju geboren; doch zekerder is het, dat hij een beeldhouwer was, en ten jare 1663 nog als Lid der *Haagsche Kamer van Pictura* voorkomt. Waar, en wanneer hij is overleden, wordt niet vermeld.

TROYEN (JAN VAN) staat bij *Immerzeel* geboekt. Ik voeg er bij, dat men bij *Nagler* 37 nommers zijner graveerwerken vindt vermeld. Daar onder komen niet voor de prenten, voorstellende verschillende *Riddercostumen*, door *Nem del. et sculp.*, voor het Werk van *J. B. Christyn*, *Jurisprudentia heroïca etc.*; *Bruz.*, *F. Foppens*, 1689, in f^o., doch die van middelmatige verdienste zijn. — *Généalogie des Ducs de Brabant, avec leurs Portraits, depuis Pepyn de la Lande, jusqu'à Charles II., accompagnée des Armes des Villes et Franchises de la Province, des*

Evêques, des Abbayes, et des Nobles titrés; par Denis Waterloos, 1668. Avec figures, dessinées par ANT. BRITSELIUS, et gravées par JEAN TROYEN, in f^o. atlant. carré. De vermaarde Boekliefhebber C. van Hulthem, te Gent, zegt, in den *Catalogus zijner Bibliotheek*, op Nr. 31065, in eene Noot, nopens dit Exemplaar, dat het 't éénigste is, wat hij immer heeft gezien, dewijl al de exemplaren bijna zijn verloren geraakt, aangezien ze gewoonlijk op linnen werden geplakt, om aan den wand te hangen, en dus door den tijd zwart geworden, door vocht en lucht bedorven en alzoo verteed zijn.

TRUER. (DIRK) De naam van dezen bouwmeester vond ik op een ontwerp tot den bouw eener Kerk, met den Titel: „*Nieuw Dessyn tot een seer groote, s'erke en om te horen heel bekwaame Coupelkerk enz.*, gevoeglyk om te plaatzen op de *Botermarkt*, (te *Amsterdam*) ontworpen door order en vertoont soo van hout als in prent tot glorie en roem van de Heeren enz. Burgemeesters enz. dezer *Stad Amsterdam*, dezelve doende bouwen;” waarbij tevens nog een ontwerp, tot datzelfde einde vervaardigd door Mr. NICOLAAS LISTON Advt., — Zie aldaar. — welke regtsgeleerde dit vak sehijnt te hebben beoefend; en verder nog een derde plan, tot gelijk doel ontworpen, zonder naam, doch van den bekwamen bouwmeester ADRIAAN DORSMAN, waarnaar deze kerk is volvoerd, en naar wier zamenstelling de thans nog bestaande *Luthersche kerk*, op den *Singel*, aldaar, gebouwd werd. Al deze ontwerpen zijn dus nimmer op de *Botermarkt* ten uitvoer gelegd. Het geheele werk bestaat uit 22 platen, atlas-formaat, en is in mijn bezit.

TSCHAGGENY. (CHARLES) Op het vermelde door *Immerzeel* over dezen verdienstlijken Brusselschen kunstenaar, moet ik doen volgen, dat hij, bij Besluit van 1851, tot *Ridder der (Belgische) Leopolds-Orde* werd benoemd, bij gelegenheid der Tentoonstelling van dat jaar, te *Brussel*, gehouden.

TSCHAGGENY (EDMOND) is door *Immerzeel* beschreven, en ik laat er hier op volgen, dat er ook twee etsen van hem bekend zijn, volgens *Weigel, Kunst-Catalog*, Nr. 17257, waarvan slechts 6 afdrukken op Chineesch papier bestaan voorstellende *twee Koeijen, in eene weide*, E. T. 1845, in 8°; — en eene in een *land-schap, links gewende Koe*, E. T. Mai, 1845, Nr. 2, in 8°. Ze staan aldaar op 3 Thlr. genoteerd.

TUER, (HERBERT) van *Nijmegen*, kwam, onder de regering van Koning *Karel I.*, naar *Londen*, en schilderde aldaar portretten. Na den val van dien Monarch, trok hij naar *Holland* terug, en stierf, omstreeks 1686, waarsehijnlijk, te *Utrecht*. — *Piorillo* zegt, in zijne *Geschiede der Mählerey in Grossbritanniën u. s. w.*, dat in de Zaal van het Schildersgild, te *Londen*, een schoone *Kop* van hem aanwezig is. — Het *Portret van L. Jenkins*, Tuer p., 1679, is door o. van der Oude sculp. — BANNERMAN heeft zijn *Portret*, SE IPSE pinx. gegraveerd; het komt bij *Walpole, Anecdotes of painting*, voor.

TUERLINCKX. (JOSEPH) Deze Belgische beeldhouwer heeft, een reeks van jaren, zijne studiën te *Rome* voortgezet, en is door *Immerzeel*, als een jeugdig kunstenaar, vermeld. Hij heeft, in 1844, te *Rome*, het *Borsibeeld van Paus Gregorius XVI.* vervaardigd, dat in de Pauslijke Bibliotheek zou worden geplaatst. De kunstenaar, een bijzonder gehoor van Z. H. verkregen hebbende, heeft den Paus zijn werk vertoond en diens vleijendste goedkeuring verworven. Tot een aandenken, ontving hij eene kostbare gouden Medalje, met de beeltnis van Z. H. Te gelijker tijd vertoonde TUERLINCKX de schets van *Margaretha van Oostenrijk*, waarnaar hij een beeld voor de stad *Mechelen* zou beitelten. Na die bezigtigd te hebben, zeide de Paus: „Gij hebt wijslyk gehandeld, hier te komen werken: Rome is altijd nog de zetel der Kunst; en CANOVA, uw voorganger, zegt, dat alléu *Rome* de hulpmiddelen aanbiedt, welke de kunstenaar behoeft.” — Zie *Neder-*

landsch Kunsblad, 1844, Nr. 22. — Het genoemde *Standbeeld van Margaretha* is, in 1846, in pleister, op de Tentoonstelling, te *Mechelen*, voor het algemeen te zien geweest, en de kunstenaars hebben daarover een hoogst-loflijk oordeel uitgebragt. — Zie *Kunstkronijk*, 1846, bl. 46. — Van de gemelde *Pauslijke Buste* is een ander exemplaar in bezit van den Heer *Hanicq*, boekdrukker, te *Mechelen*. — Voor de *Graftombe van Jacob Sturm*, in de Kerk *La Chapelle*, te *Brussel*, heeft hij een schoon beeld in marmer, *de Onderwerping* voorstellende, alsmede het *Portret van Sturm*, in een medaljon, vervaardigd. — Ten jare 1854, lees ik in een bericht uit *Brussel*, van 19 October, dat „*de Baron van Wyckerslooth* — neef van wijlen Z. D. Hoogw. den Bisschop van *Curium*, van dien naam, Heer van *Schalkwijk* — den Heer THUELLINCKX een beeld van den H. Cornelius heeft besteld, hetgeen voor de Kerk te *Schalkwijk* bestemd is. Het model van dit beeld op de Tentoonstelling geëxposeerd, wordt zeer geprezen.” — Door een en ander werd zijne hooge verdienste erkend, zoodat hij, in 1856, tot *Lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, is benoemd.

TULDEN. (THEODORUS VAN) Zie THULDEN. (THEODORUS VAN)

TULLIUS. Zie TIELLIUS. (M.)

TUMMERMAN (ABRAHAM) was een Belgisch goudsmid, blijkens de volgende gravuren, en, denkkelijk, omstreeks 1600, te *Verona*, werkzaam geweest, als: *Franc, Adreini, Comico Geloso*, in ovaal, met wapens. ABRAH. TUMMERMANUS, *Aurifex. sculp.*, in 4°. — Gezigt van het *Theater te Verona*. A. TUMMERMAN *Aurifex.* in 4°. — Zie *Nagler*.

TURKEN. (HENRICUS) Bij het Artikel van *Immerzeel* moet ik alleen voegen, dat zijn *Portret*, door hem-zelfen geteekend, in bezit is van Dr. *Van der Willigen*, te *Haarlem*, die verder den rijken schat van kunst, en vooral van Schildersportretten enz., van diens oom, den met roem bekenden Auteur der *Geschiedenis der Vaderlandsche Schilderkunst*, geërfd, en steeds zoo aanzienlijk, ook bijzonder met portretten van Med. Doctoren enz., vermeerderd heeft, waardoor men deze Verzameling als hoogst-zeldzaam, of wel als éénig, mag beschouwen.

TURMAN, (W. NICOLAËS) een kunstenaar, over wien ik nergens eenig bericht heb gevonden. Ik bezit eene zeer groote, door B. RILIAN in plano-formaat, gegraveerde plaat, waarvoor hij de teekening heeft gemaakt, voorstellende *De Stad Gods*, op een berg gelegen; boven in de lucht, God de Vader, het Kruis met Christus er aan genageld, voor zich houdende; daaronder de H. Geest, waarbij een aantal Heiligen en Engelen, in glorie afgebeeld. Op den voorgrond, eene reddingsplaats voor de geloovigen, voorgesteld als tusschen den zondvloed en de door het vuur vergane wereld gelegen, waaruit, van beide zijden, een aantal geloovigen hier zijn beland, niet weinigen met lichamelijke gebreken behebt; zij zien allen, in vervoering over hun behoud, *de Heerlijkheid Gods*. In de beide hoeken, boven in de lucht, zijn *St. Benedictus, Ab., et Benedicta V. et M.* (Maagd en martelares), in pontificaal, knielende afgebeeld enz. Het geheel is vrijwel uitgevoerd, en, naar den geest der zamenstelling te oordeelen, kan de teekening in het laatst der XVI. eeuw, of ook wel iets vroeger, vervaardigd zijn. Zij schijnt mij toe, te behooren tot de Nederlandsche of, misschien, tot de Keulsche School.

TUSSENBROEK, (DAVID) een kunstenaar, die zich voornamelijk met het opleiden van jongelingen in de schilderkunst onledig hield; hij is een der meesters geweest van den schilder SEBASTIAAN POST, en bloeide, op het laatst der XVIII. eeuw, te *Nijmegen*. — Zie *Van Eynden en Van der Willigen*; III, bl. 219.

TUYLL, (W. VAN) een kunstliefhebber, die in het begin dezer eeuw, waar-schijnlijk, te *Utrecht* leefde. — Ik bezit eene luchtig' g'etste prent, voorstellende

een *Ruiterstandbeeld* (*Cesar Augustus?*), gelauwerd, houdende in de linkerhand den bevelhebbersstaf, die op het paard steunt, dat op een Voetstuk staat, bijna van achteren te zien; alles flink behandeld. Op het Voetstuk beteekend w. v. TUYLL; h. 104, br. 68 str. Ned.; zeldzaam.

TYBOUT, of TYBAUT, (WILLEM) wordt bij *Immerzeel* vermeld, als een „Goudsche glasschilder, geboren in 1626, en in 1699 overleden.” Men moet deze jaren juist eene eeuw vroeger stellen, en er bij denken, dat hij een *Haarlemmer* was, volgens *S. Ampzing, Beschryving der Stad Haarlem, Ibid.*, 1628, bl. 565, die verder zegt: „WILLEM TYBAUT, glasschilder, sterft 24 Jan. 1599, oud 73 jaeren.” Alsdan zal het geschilderde Glasraam in de St. Ursula-kerk, te *Delft*, met de afbeeldingen van *Koning Philips II, van Spanje, en diens Gemalin, Elisabeth van Valois*, door HEM, in 1563, vervaardigd, eerst mogelijk van zijne hand kunnen zijn. — *Balkema* maakt het nog erger, dewijl deze bepaaldelijk zegt, dat hij in denzelfden tijd leefde, als DIRCK en WOUTER CRABETH, en in 1699 overleden is. — De CRABETHEN waren reeds een kwart-eeuw vóór de geboorte van TYBOUT begraven. — Verder blijkt, dat de Stad *Haarlem* het Glas, Nr. 2, in de groote *St. Janskerk*, te *Gouda* voorstellende de *Verovering van Damiate, in Egypte*, 1219, in 1597, door haar beroemden inboorling WILLEM TYBAUT deed vervaardigen, en daaraan ten geschenke heeft gegeven. Ook het Glas Nr. 9, aldaar, *De Onthoofding van Joannes den Dooper*, is op last van Heer *Hendrick van Zoel*, Commandeur van de *St. Jans- of Malthazer-heeren*, of *St. Jans-orde*, te *Haarlem*, door HEM, in 1570, vervaardigd, en insgelijks ten geschenke gegeven. Zie *C. Kramm, De Goudsche glazen, enz.: Gouda*, 1853, in 8°. — Verder lees ik nog bij *Th. Schrevelius, Beschryving van Haarlem, Ibid.*, 1648, bl. 390: „onder de Glasschryvers is wel hier de voornaemste gheweest WILLEM TYBOUT, die weleer ons Buerman is geweest, wiens wercken blincken in 't glas sonder eynde; onder deze steecken uyt de Beelden van de *Graven van Holland*, die nog in wezen zijn, te *Leyden op de Doelen*. Noeh andere dierghelyeke Wercken: *De Historie van St. Jan de Dooper*, in de Galerij van de *Hr. van St. Jan*. (to *Haarlem*.) Noeh in de Groote kerek, in 't hooghste Glas nae 't Oosten, *de Conterfeytsels van den Hertoge van Bayeren en syn Huisrou*. Item, in 't Zuyden *de Conterfeytsels van Sebastiaen Craenhals met syn vrouw*, leggende op haer knien, in haer devotie, die overleden is in 't jaer 1618, den 4 Mey. Aetat. 73.” Deze hebben zich dus bij hun leven zoo doen afbeelden. — Hij heeft de teekeningen gemaakt voor de Afbeeldingen der *Graven van Holland, Friesland en Zeeland*, die, op 37 bladen, door PH. GALLE in 't koper zijn gegraveerd, en met tekst van *Michael Vosmeer*, in 1578, te *Antwerpen*, bij *Ch. Plantin* zijn verschenen, onder den titel van *Principes Hollandiae et Zelandiae, Domini Frisiae etc. Industriâ GUILIELMI THYBAUTI delineavit etc.*; in f°. Dit was dus weder *Haarlemseh* werk, terwijl al die oude afbeeldingen, op het *Stadhuis*, te *Haarlem*, aanwezig, kopijen zouden zijn van onzen WILLEM TYBOUT, naar de oorspronkelijke Muurschilderijen, die in het *Karmeliten-klooster* aldaar, zouden hebben bestaan. Zie daarover *H. van Wijn, Historische Avondstonden, Amst.*, 1800, in 8°, 2. Bock, bl. 112. — Hij heeft ook zelf gegraveerd een Vervolg van 6 bladen, voorstellingen uit de *Geschiedenis van Hagar*, in 4°. — *Nagler* zegt, dat de beteekening B. W., met aan den laatsten stok der w eene r of eene v, ook wel aan zekeren B. WYBAUT wordt toegeschreven, doch die niet bekend is; doch het jaanmerk 1563, op eene der prenten voorkomende, is meer dan het Monogram toepaslyk op onzen TYBAUT. — Zou deze WILLEM, die ook wel als THYBAUT voorkomt, geen afstammeling van THIBAUT — Zie aldaar. — kunnen zijn, dewijl hun hoofdbedrijf hetzelfde was?

TYDEMAN (GERRIT) staat bij *Immerzeel* geboekt, als in 1610 geboren. —

Nagler zegt, dat hij, in 1710, oud 73 jaren, nog in leven was; dat hij, te *Zwol*, boekhandel dreef en ook zelf eene Kunstverzameling bezat.

TYMEN, (JAN) een onvermeld knustenaar, van wien eene prent voorkomt in de nagelaten *Kunstverzameling* van den Legaticraad, Mr. H. *Detmold*, te *Hannover*, verkocht te *Leipzig*, April, 1857, blz. 59, Nr. 559, en onder de Nederlandsche School door R. *Weigel* geplaatst, te weten: *Twee Ornamenten*, zijnde opwaarts gebladerde takken, beteekend JAN TYMEN, achterstvoor; h. 4 dm. 6 str., br 4 dm. Par. — *Weigel*, die, als verkooper, dezen *Catalogus* heeft nitgegeven, zegt van deze prent: „*Curieus bewerkt en, waarschijnlijk, van een oud Vlaamsch zilversmid.*” Raar. —

TYN (LANBERTUS DEN) werd, in den herfst van 1770, te *Antwerpen*, geboren, en is in 1816 overleden. Hij was een der verdienstlijkste leerlingen van P. J. VAN REGEMORTER, die het schilderen van binnenhuizen, met gezelschappen, bij kaarslicht, landschappen, bij maanschijn, en andere soortgelijke onderwerpen, tot de keuze zijner kunst nam, en met goed gevolg beoefende. — *Nagler* heeft, VAN, voor DEN TYN geschreven.

TYNAGEL, (A.) een onvermeld knustenaar, van wien ik heb gezien de Afbeelding van een aanzienlijk *Jongeling, met een baret met veëren op, en in rijke kleederdragt*, vrij-goed, fiks en levensgroot geschilderd, waarop zeer duidelijk te lezen stond A. TYNAGEL, p. 1645. — Naar alle waarschijnlijkheid, is het werk van iemand, die de kunst voor uitspanning beoefend heeft. — Wellicht is hij dezelfde als TENGNAGEL, (...) — Zie aldaar. — en verwant aan den hier volgenden.

TYNAGEL, (WILHELM) Uit het volgende oorspronkelijke bewijs blijkt, dat deze destijds kunstschilder te *Utrecht* was: „Op hnyden, 7 December, 1635, compareerde WILHELM TYNAGEL, Schilder; constitueert *Joh. de Haes*, procureur voor den gerechte van *Buren*, om enz., te innen enz., al sodanich achterwesens, als hy comparant uyt sake van eenige Contrefeytsels ten achteren is aen Jhr. *Peter Pleunis van Adellersweert*, borgermeester tot *Buren* etc. Aldus gedaen enz. Get. GUILIELMUS TYNAGEL. In het *Protocol van den Notaris H. Ruysch*, te *Utrecht*.

TYSSENS (AUGUST) wordt, bij *Immerzeel*, als een zoon van PIETER TYSSENS, geboren te *Antwerpen*, 1655, vermeld; doch *Nagler* zegt, 1662, en dat hij, in 1691, Directeur der Akademie, aldaar, was, en in 1722 is overleden. — In 1691, komt alleen in de Registers voor als Directeur, of liever gezegd *Deken*, GASPARD PEDRO VERBRUGGEN en JAN BAPTIST TYSSENS; ook vond ik in die Registers ingeschreven: „AUGUST TYSSENS (meesterszoone), ontfangen 1654; Schilder.” Hieruit zou dns blijken, dat hij geen zoon van PEETER THYS, of TYSSENS — Zie aldaar. — kan geweest zijn, of het moest uit een vroeger huwelijk wezen, daar evenwel niets van schijnt te blijken. — Hij kan ook wel een zoon zijn geweest van „AUGUSTINUS THYSSENS (tevens handelaar in schilderijen), ontfangen 1632. Stierf 1692,” die ook in dit Register staat vermeld.

TYSSENS (JAN BAPTIST) was, zoo gemeld wordt, een Vlaamsch schilder van gewone verdienste. — Ik vond hem in het Register van *St. Lucas-gild*, te *Antwerpen*, ingeschreven: „JAN BAPTIST TYSSENS, meesterszoone, 1690, Schilder,” terwijl hij, met GASPARD PEDRO VERBRUGGEN, als *Deken* van gemeld *Gild*, in 1691, voorkomt. Ofschoon er geen werken van hem vermeld zijn, kan ik er toch een paar aanwijzen, als: *Een Landschap, met dood wild*; een doode haas hangt aan een jantroer; twee jonge duiven zitten, ter zijde, in een mand; op den voorgrond liggen eenige andere vogels verspreid; het geheel wordt door een patrijshond bewaakt; beteekend J. B. TYSSENS f., berustende in de Verzameling van wijlen *Jonkhr. Mr. D. de Blocq van Haersma van Sminia*, te *Leeuwarden*, en, *Een Vos, hangende aan een boom*; links twee patrijshonden: de een besnuffelt de

omhoog gestoken poot van den vos; en de andere staart den nog levenden vos, met den geopenden bek, aan; regts, een liggende hazewindhond, die op den vos loert; zeer fraai en natuurlijk geschilderd; beteekend JAN B. TYSSENS. Dit tafereel is een Schoorsteenstuk, in het huis, thans (1861) bewoond door Jonkhr. Mr. S. W. H. A. van Beyma thoe Kingma, President der Arrondissements-regthank, te Leeuwarden, wien ik dit berigt, bij meer anderen, mij in het belang der geschiedenis medegedeeld, verschuldigd ben. Het blijft opmerkelijk, dat dit werk in Friesland, zelfs op eene vaste plaats, in aanzienlijke huizen, aanwezig is, waaruit wol zou kunnen blijken, dat hij zich dáár kan hebben opgeloudeu, en later weêr naar Antwerpen vertrok, om zich als Meester te doen inschrijven. Zou hij soms van kunstvak veranderd en vroeger Beeldhouwer geweest zijn, of beide vakken beoefend hebben, en daardoor welligt dezelfde wezen, die hier volgt?

TYSSENS, (JEAN BAPTIST) een Antwerpenaar van geboorte, en beeldhouwer, te 's Hage, volgens de opgave van P. Terwesten, Ms.; doch het is onbekend of hij aldaar overleden, of weêr naar elders vertrokken is. Hij stelt zijn bloeitijd omstreeks 1669. — In het *Gildeboek der Confreriekamer van Pietura, te 's Gravenhage*, staat hij op het jaar 1669, als Beeldhouwer, ingeschreven. — Zie het voorgaande Artikel.

TYSSENS (NICOLAES) staat bij *Immerzeel* geboekt, als zoon en leerling van PIETER TYSSENS, en evenzoo bij *Nagler*, die zegt, dat hij, in 1660, te Antwerpen is geboren, terwijl hij, volgens *Balkema*, die zijne bronnen nimmer opgeeft, in 1719, te Londen, zou overleden wezen. — Hij kan wel een zoon van PEETER geweest zijn, — Zie aldaar. — doch geen broeder van AUGUST, — Zie aldaar. — zoo als wordt vermeld.

TYSSENS. (PEETER) — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op THIJS. (PEETER)

U.

UBERFELDT. (JAN BRAET VAN) Bij de Heeren *Buffa en Zonen*, te Amsterdam, zijn, in 1849, uitgegeven *Nederlandsche Kleederdrayten*, in 56 gekleurde platen, door de Heeren J. BRAET VAN UBERFELDT, en VALENTYN BING, naar de natuur geteekend. — Zie verder *Immerzeel*.

UCHTERVELT (JACOB) staat bij *Immerzeel* geboekt. Hij wordt bij de vreemde auteurs, gewoonlijk, OCHTERVELT, en hij *Nagler*, ook weêr verkeerdelijk, JAN genoemd. Ik heb zijnen naam, JACOB UCHTERVELT, voluit gelezen op zeker wel zijne kapitaalste schilderij, *eene rijke Binnenkamer, met verscheiden Beelden*, waarvan de hoofdpersoon eene Dame voorstelt, in satijn gekleed, voortreffelijk geschilderd, waardoor dit stuk meestal voor werk van TERBURG doorgaat. Dit Familiestuk was in het bezit van den Staatsraad L. van Toulon, Gouverneur der Provincie Utrecht, na wiens overlijden het aan een anderen tak zijner familie is teruggegaan, en, zoo ik het wèl heb, in April, 1855, te Leyden, uit de Nalatenschap van Mr. M. van Noort, voor f 721 verkocht werd. — Dat zijne werken weinig voorkomen, is ligt te begrijpen, daar de handel meer voordeel met TERBURG kon doen, waardoor ik dan ook menigen TERBURG heb gezien, die ongetwijfeld een UCHTERVELT was. — Ik heb nergens bepaald vermeld gevonden, wie zijn meester is geweest, waarnaar overal wordt geraden, zonder iets stelligs te beslissen. De een zegt BERCHEM, de ander TERBURG, of METZ; doch een schrijver, die ten dezo eenig gezag verdient, is *Pieter Terwesten*, van ouder tot ouder van een Schildersgeslacht, en in den kunsthandel vermaard. Dezo zegt, bepaaldelijk, op blz. 550 van zijn *Catalogus*, bij de beschrijving eener schilderij, een

Man in Spaansche kleding, op eene viool spelende, waarbij eene dame en een meid, in purper fluweel jakje en met wit satijnen rok, met een kan in de hand enz.: „alles in den smaak, zoo goed als TERBURG, door J. VAN UCHEVELT, discipel van den Oude MIERIS; b. 1 vt. 8 dm., br. 1 vt. 4½ dm. Rhynl. f 420.” — Dit stuk was op de Verkoop van de *Weduwe De la Court*. — Zie op BACKER, (CATHARINA) *Leyden*, 1766. — Dewijl VAN MIERIS in 1681 overleed, is het zeer aanneemlijk, dat hij omstreeks dien tijd bloeide. Het is ook opmerkelijk, dat zijne beste werken, bijvoorbeeld familiestukken, meestal te *Leyden* voorkwamen.

UDEMANS, (H.) een kunstgraveur van middelmatige verdienste, die, in het midden der XVII. eeuw, te *Middelburg*, bloeide. Hij werd mij bekend door een gegraveerden *Titel* in 4°., voor *Cornelis Udemans, Geestelyke gebouwen. Tot Middelburgh*, gedrukt by *Hendrick Smidt*, A^o. 1659. H. UDEMANS fecit, en waarop de *Groote en heerlyke Tempel Salomons* is afgebeeld. — Waarschijnlijk, stamt de reeds by *Immerzeel* vermelde WILLEM UDEMANS van hem af.

UDEN, (JACOB VAN) Zoon van ARNOLD VAN UDEN, en jonger broeder van LUCAS VAN UDEN, bij wien hij de kunst heeft geleerd. Hij staat in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, ingeschreven als: „JACOBUS VAN UDEN, ontfangen 1641; Schilder.” — Deze is, waarschijnlijk, JACOB, zegt de meergemelde *Mols, Ms.*, die al de VAN UDEN's opgeeft, welke men in *St. Lucasgild* vindt ingeschreven. Hij verdient bij mij het meeste geloof, daar mij gebleken is, dat hij in 1760 meer Gildeboeken en Archiven heeft kunnen raadplegen, dan er thans, naar ik meen, nog aanwezig zijn; tenminste hij heeft ze allen op zijn gemak doorzien, voor zijne uitgebreide Aanteekeningen, en al de inschrijvingen als Leerling, Meester, en sterftijd getrouw uit die Registers afgeschreven, en die zijn thans in mijn bezit. — Hij schilderde *Landschappen*, in den stijl van zijn broeder; doch zijn schilderwerk staat in alle deelen ver beneden diens verdienste. — *Nagler* zegt, dat, waarschijnlijk, het *Gezigt op het Kasteel Cleydael*, 1661, van hem is, en hetgeen voorkomt in *J. le Roy's, Castella et Prætoria Nobilium Brabantia; Antw.*, 1696, in f^o. (De eerste druk is, aldaar, 1694, en een idem verscheen bij *Van der Aa*, te *Leyden*, in 1699, in f^o.) — In mijn Exemplaar staat op de gemelde prent geen andere beteekening dan FRANC. ERTINGER fecit, zoodat *Nagler* zich met deze prent heeft vergist, die wel eene verkleinde kopij kan zijn naar die van LUCAS VAN UDEN. — Zie aldaar. — in een ander Werk van 1678, dat hoogst-zeldzaam is, voorkomende. — Hij heeft nog een zoon gehad, die in gemeld Gild is ingeschreven: „ADRIANUS VAN UDEN, meesterszoon, ontfangen 1665; Schilder,” en diens zoon: „PEETER VAN UDEN, meesterszoon, Schilder in miniatuur, ontfangen 1695.”

UDEN, (LUCAS VAN) *de Jonge* (?) Deze, voor zijn tijd zoo beroemde landschap-schilder en plaatetser is bij *Immerzeel* vermeld, en ik voeg er bij, dat *Heller (L.)* zijn sterfjaar voor juist opgeeft, omstreeks 18 October, 1662. *Eene zeer zeldzame prent*, bij geen auteur genoemd, in het *Britsch Museum* bewaard, zegt *Bryan*, geeft te kennen, dat hij in 1661 nog werkzaam was, zijnde de voorstelling van het *Kasteel Cleydael*, en onderhoorige landen, à vol d'oiseau genomen, welke ets is betcekend L. VAN UDEN delineavit et fecit, ANNO MDCLXII, h. 12¾, br. 18¾ dm. Eng. Zij is in een Boek gevonden, getiteld *Notitia Marchionatus etc.*, door *Jacob le Roy*, uitgegeven, te *Amsterdam*, in 1678. — Dit Boek werd door *J. Ermens*, geleerd Boekhandelaar, overleden te *Brussel*, 1805, als het zeldzaamste Werk van *Le Roy* opgegeven. Zie *Catalogus van Van Hullehem*, Nr. 27798. De volle titel is: *Notitia Marchionatus sacri Rom. Imperii, hoc est, Urbis et Agri Antverpiensis, oppidorum, dominiorum monasteriorum, castellarumque sub eo, etc. Auctore Jac. le Roy. Amst., Franc. Lamminga, 1678, in f^o, fig. —*

Ik moet er verder bijvoegen, dat het bovengenoemde sterfjaar niet strookt met het *Gildeboek van St. Lucas*, te *Antwerpen*, waaruit tevens blijkt, dat zijn vader was, „ARNOLD VAN UDEN, ontfangen 1587. Stierf 1628. Schilder van de Stadt. — LUCAS VAN UDEN, meesterszoon, ontfangen 1627. Stierf 1673; Schilder.” — Hij werd, volgens *De Bie*, den 18. October, 1595, geboren, en leefde nog, toen hij, in 1662, zijn Werk uitgaf. Welligt heeft *Heller (L.)* zich met dien datum, ten minste zeker met het sterfjaar, vergist. — In den *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, wordt gezegd, dat zijn overlijden onbekend is. Het klinkt mij vreemd, dat die zoo ijverige navorschers der Geschiedenis, het bovengemelde op JACOB VAN UDEN in *Mols, Ms.*, — Zie aldaar. — niet hebben gevonden. Ook moet ik vragen, op welken grond hij aldaar *de Jonge* genoemd wordt? Er komt geen vroegere LUCAS in het *Gildeboek* voor, maar wel ARNOLD, op wien voor het eerst een LUCAS als meesterszoon volgt. Het is immers aanneemlijk, dat de eenige VAN UDEN, vóór hem ingeschreven, alsdan zijn vader zou moeten zijn, tenminste als men, volgens de Wetten van het Gild, aanneemt, dat niemand de kunst mogt uitoefenen, dan die aan het Gild had voldaan; zoodat ik nog eerst nadere oorspronkelijke bewijzen verwacht, waaruit blijkt, dat zijn vader LUCAS heette, en hij, dien ten gevolge, *de Jonge* zou moeten worden genoemd. In den gemelden *Catalogue* heet hij do zoon van LUCAS VAN UDEN, *den Oude*, Landschapschilder, en van *Johanna Tranoy*; verder wordt gezegd, dat hij den 14. Februarij, 1627, huwde met *Aune van Woelput*; dat de getuigen waren JACOB VAN UDEN en *Georgius van Woelput*; dat uit dit huwelijk zijn geboren, *Marie, Johanna, Jan Baptist* en *Lodewijk*. Tevens wordt de opmerking gemaakt, dat bij den doop van *Jan Baptist* dezo naam, bij vergissing, voor dien van zijn vader in de doopacte vermeld staat, (alzo reeds een bewijs van dwaling.) Den 31. December, 1649, liet hij zich in het *Poortboek* als *Buitenpoorter* inschrijven, teneinde zich tijdelijk buiten *Antwerpen* te kunnen ophouden. — Bij *Bartsch* worden 56 etsen van hem beschreven; *Nagler* voegt er nog twee bij: *een Landschap*, met eene kerk, aan de helling van een heuvel; op de hoogte, een Vlaamsch huis; regts, op den voorgrond, bij eenige waterplassen, drie herders en zeven schapen; beteekend t. v. v. *P(rans) v.(auden) W.(yngacrde) exc.*; h. 3 dm. 3 str., br. 7 dm. 10 str. Par. — *Een Dorp, aan het water gelejen*, waarbij de boomen in het water spiegelen, dat tot den voorgrond loopt; links, op een heuvel, een groep boomen, en aan den weg een persoon, die met een zittenden man spreekt; niet beteekend; h. 2 dm. 5 str., br. 3 dm. 5 str. — Bij *Verstolk van Soelen* zijn, in 1847, voor 67 stuks zijner etsen, waaronder 10 dubbele, f 286,50 betaald. — De schilder J. C. COEELS heeft, naar eene groote schilderij, in zijn bezit, eene fraaije Lithographie gemaakt, gr. in ^o, en bij diens *Portret*, door VERBOEKHOVEN vervaardigd, uitgegeven. *Zijn Portret*, bij *Houbraken* en *Descamps* voorkomende, is naar dat van VAN DYCK, door L. VORSTERMAN sculp., in ^o, genomen. — Hoe de namen bij de vreemden veranderd worden, ziet men in de *Revue des Musées d'Italie etc., par A. Lavice; Paris, Tardieu*, 1862, in 8°, bl. 127, waar twee Landschappen, in de *Galery der Ambrosiaansche Bibliotheek*, te *Milaa*n, van LUCAS VAN UDEN, op LUCAS VAN ANEN staan beschreven, terwijl daar ook eenen JAN VAN ANEN (AKEN) wordt opgegeven.

UEL-LAND. (HEINRICH AUGUST) Deze kunstenaar is den 29. Julij, 1855, te *Antwerpen*, in den ouderdom van 28 jaren, overleden. — Hij was te *Bergen*, in *Noorwegen*, geboren.

UGO D'ANVERSA wordt, door *Lasari*, als een kunstschilder opgegeven, uit het tijdvak der ontwikkeling, door de uitvinding van het gebruik der olieverf; doch hij is dezelfde, die als HUGO VAN DER OES — Zie aldaar. — genoemd wordt. *Lasari*

heeft op eene wonderlijke wijze de namen van vele vreemdelingen verminkt; trouwens, de Vlaamsche taal te dien tijde, en de vele mondelinge overleveringen, moeten dit geene verwondering doen baren, als men in aanmerking neemt, dat zulks nog beden met de Franschen, als zij vreemde geslachtsnamen schrijven, niet veel beter is. — Later vond ik nog in den *Messenger des Sciences* etc.; *Gand*, 1859, p. 170 en 205, uit onderscheiden *Rekeningen der Stad Gent*, van 1468—1472, medegedeeld, dat hugo verschillende werken voor het *Blyde Incommene* enz., aldaar, heeft voltoerd.

UIL, VIL, of UYL (JAN DEN) wordt bij *Immerzeel* alleen als plaatetser vermeld; ik geloof, dat hij ook wel geschilderd zal hebben, ten minste zijn mij teekeningen van voorwerpen uit de Natuurlijke Historie, in zulke Kabinetten, voorgekomen, en bovendien dikwerf, op Verkoopingen, Landschappen en Watergezigten, die bij liefhebbers worden bewaard. *Nagler* noemt er een in kleuren geteckend: *Een Gezigt op Utrecht*, en meent, dat deze meester omstreeks het midden der XVII. eeuw daar wel kan hebben geleefd. — Zijne bekende etsen zijn van de grootste zeldzaamheid, en bestaan uit 5 stuks, in 8°, als: *Een Os, en een rustend Schaap*, op den voorgrond enz.; niet beteekend; h. 3 dm. 2 str., br. 4 dm. 2 str. Par. — *Een staande Stier*, links bij een slagboom enz.; idem, h. 3 dm. 3 str., br. 4 dm. 5 str. — *Een staande, pissende Os*, en een liggende, regts gewend; beteekend J. DEN VYL fec.; h. 3 dm. 5 str., br. 4 dm. 6 str. — *Een staande Buffel*, en *Een staande Hond*, in kl. 8°. — De drie eerste zijn afkomstig uit de Verzameling van *Van Leyden van Vlaardingen*, 1811, en 4 en 5 van *Verstolk van Soelen*, 1847, die, volgens *Weigel*, in zijn *Supplément au Bartsch*, als zeer verschillend, zoowel in teekening, als in het karakter der Beesten en de behandeling der etsnaald, worden opgegeven. — In zijn *Kunst-Catalog*, Nr. 680, heeft hij die vijf bladen op 24 Thlr. genoteerd. — Zijn etswerk gelijkt het meest naar dat van NICOLAES MOYAERT, doch is van minder kunstverdiensde.

UIL, of UYL. (... VAN DEN) In den *Catalogus* van de Verkooping der Teekeningen van *C. Buys, Amsterdam*, 1828, komt, op blz. 4, onder Nr. 36, voor: *Een Riviergezigt* door VAN DEN UYL. — Is dit nu nog een andere dan JAN DEN UYL? — Zie aldaar? — Ik voor mij geloof, dat voor VAN welligt JAN zal moeten worden gelezen, daar dergelijke fouten niet zeldzaam zijn.

UITENWAAL, UTENWAEL, VTENWAEL, of WTENWAEL, (JOACHIM) staat bij *Immerzeel* geboekt. Ik laat er op volgen, dat hij, meer dan waarschijnlijk, een zoon van PAULUS UITENWAAL is. — Zie aldaar. — Dat hij, in 1566, te *Utrecht*, geboren werd, heeft *Van Mander* ons berigt, die aan het slot van zijn Artikel zegt: „Hij is nu, A°. 1604, 38 jaren oudt;” meer bepaald valt er niets te zeggen. Waarom hebben nu bijna al de vreemde auteurs dit jaar voor dat van zijn overlijden geboekt? Zelfs *Nagler*, die de opmerking maakt, dat er eene schilderij in de Galerij *Belvedere*, te *Weenen*, met het jaar 1607 is beteekend, maakt dezelfde fout. *Immerzeel* stelt zijn doodjaar op 1624, te *Utrecht*; maar op welken grond? — *Sandrart* zegt, in zijne *Teutsche Academie*, dat hij hem, in zijn studietijd, in 1625, te *Utrecht*, dikwijls heeft bezocht, en nog, in goeden ouderdom, zeergaarne zijne kunst, welke hij zeer veel bezat en wel van waarde hield, zien liet. *Sandrart* kan hierin, mijns inziens, niet dwalen, dewijl hij toch zijn leertijd niet kon vergeten. — *Van Mander* zegt verder, dat hij hem waardig keurt, onder de Nederlandse schilders van den eersten rang geplaatst te worden, en dat bij hem nog meer verwondering verwekte, dat de kunst eene tweede, en de Vlashandel bij hem eene eerste zaak was. Voorts: „te *Amsterdam*, by zyn Neef LUCAS, schilder van *Utrecht*, in *Appelles*, is een zeer kunstig stuk in de hoogte, los van ordonnantie, maar uitnemend in zyne teekening en kleurig; het onderwerp daarvan

is *De Boodschap aan de Heerders in den nacht*; het kan ten getuige verstreken van JOACHIM'S kunstvermogen." — Zijne schilderijen komen thans hier zeldzaam voor; in vele Galerijen van *Europa* heb ik er slechts enkele aangetroffen, die van tijd tot tijd ons land zijn uitgevoerd. Zoo werden in de beroemde Verzameling van *W. Lormier*, verkocht te 's Gravenhage, 1763, onder Nr. 292—295 van den *Catalogus*, van *HEM*, *Het Oordeel van Paris*, met f 170, — *Een Godenbanket*, f 100. — *Diana en Acteon*, f 110, en *De strijd der Reuzen*, met f 115 betaald, allen ongeveer 7—8 dn. Rhijnl. h. en 6 br. — Onder de uitvoerige, heldere en zeer goed geteekende schilderijen, welke ik gezien heb, munt uit het *Portret van een in harnas geknielden Ridder*, waarop staat: *Stefanus de Wit Ultrajectinus Eques Act. 42.* UTENWAEL pinx., berustende in de Verzameling van *Mr. J. J. Graaf Nahuys*, te *Utrecht*. Hij beteekende ook wel *J. O. WTEWAEL fecit*, gelijk ik op eene kleine schilderij, *De dronken Loth, met zijne dochters*, in het Museum, te *Berlijn*, heb gezien. — De Kerkglazen Nr. 1 en 29, in de *St. Janskerk*, te *Gouda*, voorstellende *De Vrijheid van Geweten*, en, *De Christelijke Ridder*, zijn door JOACHIM WTEWAEL invenit Ultrajectensis en ADRIAEN GERRITZ DE VRYE pinx't, 1596. Zie *C. Kranm*, *De Goudsche Glazen etc.*; *Gouda*, 1853, in 8°. — Deze zijn, naar mijne teekening, in staalgravure gebragt, voorkomende in het Prachtwerk, bij *John Weale*, te *Londen*, in 1846, in gr. f°, in 2 dln. versehenen. — Zie daarover op CRABETH. (DIRK en WOUTER PIETERSZ.) — Nr. 1 is ook door *P. TANJE sculp.*, gr. in f°, met weglating van de stijlen der afdeelingen van het Glasraam, waardoor 't meer het aanzien eener schilderij dan van een geschilderd Glasraam heeft. Voorstellingen van dien aard moesten in alles behouden blijven. — Tot zijne voornaamste historische zamenstellingen behooren 14 stuks, als 3 uit het *Oude* en 10 uit het *Nieuwe Testament*, tot aan het laatste *Oordeel*, door *HEM* geteekend en door *W. J. SWANENBURG*, 1605—1606, gegraveerd, in gr. f°, met den Titel: *Tronus Justitic. Hoc est de optimo Judice tractatus electissimus quibusque exemplis judiciariis are incisus illustratus.* — Zijn *Portret* komt bij *Van Mander*, in 8°, voor.

UITENWAAL. (LUCAS) Zie bij mij op LUCAS, (...) en ik voeg er nog bij, dat het neefschap ook welligt op JOACHIM UITENWAAL'S grootvader, van moederszijde, den schilder JOACHIM VAN SCHUYCK kan doelen, en alsdan zou deze LUCAS VAN SCHUYCK moeten worden genoemd. — Zie nog op den volgende.

UITENWAAL, UTENWAEL, VTENWAEL, of WTEWAEL, (PAULUS) een weinig bekend kunstenaar, die, in de tweede helft der XVI. eeuw, te *Utrecht*, bloeide. — *Brulliot* noemt hem, zonder bewijs, een Vlaamsch graveur. — Het geslacht *Wtenwaal*, is, als het ware, een Utrechtsch geslacht, en, meer dan waarschijnlijk, is PAULUS de vader van JOACHIM UITENWAAL; — Zie aldaar. — en diens grootvader, van moederszijde, was, volgens *Van Mander*, JOACHIM VAN SCHUYCK, in zijn tijd een goed schilder, en wiens naamgenoot hij kan wezen. Verder zal het, mijns inziens, zich bevestigen, dat PAULUS te *Utrecht* te huis behoorde, en dit wel nit de volgende werken: *Het Portret van Eickius*; dijsstuk, van voren te zien, met een rol in de linkerhand, leunende op een epitaaf-steen, waarop een zesregelig Latijnsch vers: *Eickius hic ille est etc.* van *Ph. Mori*. p. v. w. (dat is PAULUS v. WAEL.) 1572, in f°. Deze *Arend van Eyck* was een voornaam leeraar in de Wetenschappen, en bloeide destijds te *Utrecht*, blijkens een zijner Werken, *Tabulas.... Register over de Gricksche Sprachkunst; bij Plantyn*, 1582, in 4°. Zie *Van Heussen en Van Rijn, Utrechts Bisdom*, in 8°, I. 550. — Nog heb ik voor mij liggen het *Portret* van JANUS SECUNDUS, dijsstuk, staande, met den penning van zijne geliefde *Julia* in de hand; de grond wit, waarin staat, JOANNES SECUNDUS;

een Latijnsch onderschrift: *Cedit cum priscis etc.*; beteekend PAULUS. V. WÆL. ULTRAJECTINUS F., zijnde stellig de oudste Afbeelding in prent, zeer zeldzaam, en die, in 1860, berustte bij nu wijle den Heer P. C. G. Guyot, te 's Gravenhage. — Meer is van hem bekend een Vervolg van 6 bladen, *Mythologische Voorstellingen*, in kleine ovalen gevat, die aldus beteekend zijn: P. UTWÆL, ULTRA. JECT., of PAULUS WTENWÆL, ULTRA. *fecit*, 1570; h. 2 dm. 6 str., br. 3 dm. 3 str. Par., en waarvan er één het adres van *Joannes Lieftrinck excu.*, een bekende uitgever, te *Utrecht*, voert. — Hij heeft ook eene groote Kaart gemaakt, voorstellende de Stad *Hoorn in Westfryslant*, met bijwerk, 1596; PAULUS UTEN WÆL *fecit*, voorkomende in de *Chronyck van Hoorn enz.*, door D. Velius, in 4°, 4. druk, die blijkbaar voor dat Werk niet vervaardigd is.

UITERLIMMIGE, (WAUTER) schilder, te *Dordrecht*, in 1730 geboren, en leerling van AART SCHOUMAN, zegt *Van Eynden en Van der Willigen*. Hij schilderde portretten en gevogelte, doch met weinig goed gevolg. Des te meer had hij kennis van de Theorie, zoodat hij met goed gevolg kunsthandel dreef. — In 1724 is hij aldaar overleden.

UITHOECK, WTHOECK, of WTHOUCK. (HEYNDRIK) *Van Mander* zegt in het Levensberigt van ABRAHAM BLOEMAERT, dat diens meester, GERRIT SPLINTER — Zie aldaar. — hem aan het kopiëren zette van „de *Scherm-bootsen* (die voor een Schermmeester reeds vroeger waren geschilderd) seer aardigh, van der hand van een gheestich schilder genaemt HEYNDRIK WTHOECK,” en dat BLOEMAERT later zou worden „besteld, (zoo ik 't regt heb) te *Rotterdam*, by den boven aangehaalden UITHOECK, die hem op 't zien van iets van zyn werk gaarne zoude aangenomen hebben; doch zyn wyf stelde er zich tegen en wilde het volstrekt niet gedogen.” — Ofsehoon de werken van zulke meesters meestal zijn verloren gegaan, heb ik toch iets er van gevonden, namelijk, *De vlugt van Maria, met het Kind en Joseph naar Egypte*; zij is op een ezel gezeten, die van een hooge rots afkomt, en door Joseph, met een zwaard op zijde, wordt geleid; een hooge, wonderlijk gevormde rotsboog vult genoegzaam het tafereel enz. PEDRO PERRET *sculp.* 1591, in f^o, naar H. WTHOUCK *inv.*

UKTEMBURG, (. . .) wordt door A. Lavice, in zijn *Revue des Musées d'Italie etc.; Paris, J. Tardieu*, 1862, in 8°, blz. 414 dus genoemd, van wien hij *Tien* schilderijen, voorstellende *Veldslagen van Prins Eugenius van Savoije*, in het *Museum*, te *Turin*, aanwezig, vermeld. Dit is dus werk van JOHAN VAN HUGTENBURG. — Zie *Immerzeel*. — Zoo worden de verwarringen nog heden bij de vreemden voortgeplant.

ULERICK, of ULRICK. (PIETER) Zie op VLERICK. (PIETER) *Nagler* heeft, bij vergissing, zijn artikel op ULERICK geboekt, ofsehoon hij op PIETER VLECHT zelf verklaart, dat de U voor eene V zal moeten worden gelezen. — In den *Catalogus van Ploos van Amstel*, 1800, bl. 209, vindt men wel eene teekening, *De Zegepraal des doods*, door P. ULRICK vermeld, doch hier is de U behouden, die in vroeger tijd eene V beteekende. In de Keulsehe Schilderschool komt wel zekere MELCHIOR ULRICKS voor, die Lid der Broederschap van St. Antonis-kloosterkerk, aldaar, was, volgens J. J. Merlo, *Kunst und Künstler in Köln; Ibid.*, 1850, doch deze kan nog minder voor den hierbedoelde gelden.

ULFT (JACOB VAN DER) is door *Immerzeel* vermeld, doch ik moet daarbij doen opmerken, dat hij eene door hem geëtste prent noemt, *de Dam, te Amsterdam, met het Stadhuis, de Waag en Nieuwe Kerk*, die op de Verkoop van den Graaf von *Fries* (te *Amsterdam*, 1824) „met een ander prentje van VAN DER ULFT, een *Gezigt van het kasteel van Gorinchem* voorstellende, voor f 41 verkocht

werd." Uit de bijvoeging van het woord *prentje*, blijkt, dat hij het niet heeft gezien, en ook, zeker, zoo niet vermeld heeft gevonden, als waardoor hij anderen heeft misleid. Op deze prent, b. 11 dm. 3 str., br. 14 dm. 10 str. Par., is in de lucht een Baanderol, met de wapens van *Arkel*, *Bourgonje* en *Gorichem*, en een historisch opschrift, zooals dit Kasteel zich vóór 1600 vertoonde; onderaan: *Door JACOB VAN DER ULFT geteykent en gegraveerd met sterk water. By Paulus Vinck uitgegeven, en toegeeygent enz. den Heere Mr. Hugo Boxel, Secretaris der Stad Gorichem en 't Landt van Arkel.* De koperen plaat berust thans bij den Heer C. Boonzajer, te *Gorichem*. — Op de eerstgemelde prent staat: *Forum Amstelodamense, den Dam, vulgo vocant.* Onderaan, in vierregelig schrift: *Nobilissimis Amplissimis etc.* en, JACOBUS VAN ULFT, *Gorcomiensis delineavit et fecit aqua-forti. Gisbertus a Zyll, excudit*, h. 15 dm. 3 str., br. 19 dm. 8—9 str. Meer gütste prenten zijn er van hem niet bekend. — Het is hier de plaats, om tot de Geschiedschrijvers de vraag te rigten, welke bewijzen zij zouden kunnen aanvoeren, dat onzo JACOB nimmer in *Italië* is geweest, zooals *Houbraken*, die door hen gevolgd is, dit maar weër stellig zegt? Ik heb nimmer geloofd, dat een zoo uitnuntend talent zich alleen zou hebben kunnen verledigen, om kopiist van Italiaansche gezigten, naar andere meesters, te willen zijn, en zulks in een tijd, toen ieder meer zijne eigen neiging volgde, als waardoor zooveel schildervakken zijn ontstaan. Dat zijne schilderijen en uitgewerkte teekeningen van Italiaansche gezigten daarvoor tot geen bewijs kunnen leiden, is aannemelijk, maar ik heb een *Studieboek*, in oorspronklijken band, waarin 63 stuks en waarvoor staat: *Gezigten in Italië naar het leven geteekend door J. VAN DER ULFT, ter bezigtiging gehad van wijlen den Baron van Hardenbroek van Hardenbroek*, hetgeen thans bij den Heer Mr. E. L. Baron van Hardenbroek van Rundenbroeck, en sedert ongelijken tijd bij diens geslacht berust. Dit is voor mij alsnog een stellig bewijs, dat hij, zoowel als andere kunstenaars, in *Italië* zijne studiën heeft voortgezet, en dat hij de kleuren in zijne stukken, tot gegronde bevreemding der kunstkeners, zoo getrouw heeft kunnen wedergeven, waardoor deze nu wel van dit ongeloof zullen terngkomen. — Ik bezit zijn geteekend *Portret*, waarnaar dat, wat bij *Immerzeel* andersom voorkomt, is genomen.

ULSEN, (W. G. VAN) van *Zwol*. — Op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1822, waren van hem *Een Landschap, met geboomte*, en, *Een dito, met een brand*.

URSEL, (FRANÇOIS VAN) een Antwerpsche beeldhouwer, die, in het midden der XVIII. eeuw, een beduidenden naam heeft verworven, en ook in *Holland* blijken van zijn talent achtergelaten heeft. Onder anderen zijn de *Beelden in de R. C. Kerk, in de Leeuwenstraat*, te *Rotterdam*, door hem vervaardigd, en, naar gemeend wordt, ook de *Hoofdelbeelden aan het groote Orgel in de Hoofdkerk van St. Laurens* aldaar. Zie *Van Reyn, Beschrijving van Rotterdam*. Verder is, of was, aldaar, een groot Beeld, *Diogenes met zijn lantaarn* voorstellende, in een huis op de Schiekade, thans bewoond door den Heer H. J. Minderop, van zijne hand. Het is meer dan waarschijnlijk, dat er nog meer werken in vele plaatsen van *Nederland* van hem bestaan, aangezien hij zeer bevriend was met den vermaarden bouwmeester C. G. F. GUDICE — Zie aldaar, in het *Aanhangsel* — to *Rotterdam*, die hem veeltijds bij zaken van belang, de beeldhouwerij betreffende, gebezigd heeft. — In 1799, was hij nog in leven, blijkens een Wisselbrief van den 25. April van dat jaar, door hem op GUDICE getrokken, die bij diens kleinzoon, den Heer C. J. GUDICE, aldaar, — wien ik deze mededeeling verschuldigd ben, — wordt bewaard. Zie nog op USSEL. (F. VAN)

URSELA. (...) Slechts éénmaal is mij werk van dezen kunstenaar voorge-

komen in het beroemde kabinet van *W. Lormier*, verkocht te *s' Gravenhage*, 1763, onder Nr. 290 en 291 van den *Catalogus*, als: „*Een vrouwtje, zittende te naayen, door URSELA, discipel van FRANS MIERIS Senior; h. 8¹/₂, br. 7 dm. Rhynl. f 230.* — en, *Een jongen in een Nisje, bellen blazende, door DENZELVEN; h. 8³/₄, br. 7 dm. f 190.*” — Nu mag men welligt vragen, of het verdere werk van dezen verdienstlijken schilder, af te leiden uit zulke kunst, op dien naam en zoo hoog betaald, in den handel niet in MIERIS'SEN zou kunnen zijn verdoopt, waardoor de naam en kunst van URSELA, als het ware, zijn verloren gegaan?

USSEL. (F. VAN) Zie op KIEBOOM, (G. VAN DEN) doch het zal FRANÇOIS VAN URSEL — Zie aldaar. — moeten zijn.

UTENWEERDE, (JAN LODEWYCKSZ.) een glasschilder, die tot in het begin der XVII. eeuw, te *Utrecht*, bloeide, blijkens het volgende verzoekschrift: „JAN LODEWYCKSZ. UTENWEERDE, glasschryver, borger deser stadt *Utrecht*, ende verelaerde, also hy, overmits zyn ouderdom, van meyninge was te verlaten het voorn. syn hantwerck, ende dat by sonderlinge in aenmerkinge nemende de getrouwe langwylige diensten, by LAMBERTS JANSZ. WENWEERDE, zyns comparants soon, int voors. hantwerek, hem comparant altyts ende tot nog toe gedaen ende bewesen, hetwelk by comparant oock behoorlyck achte ende begeerde te zyn, den voorn. zyn zoon te gratificeren, soo maeckte hy eomparant by maniere van puere gifte onder den levenden, ten behoeve enz.” — *Transportbrief*, 15 Julij, 1607, in het *Hypotheken-archief*, te *Utrecht*.

UTEWEERT (PETER) vond ik, als glasschilder, in de volgende Rekening vermeld: „PETER UTEWEERT, glassebryver.” *Kameraarsrekening der Stad Utrecht*, 1541.

UTRECHT. (Stedelijk Museum te) Ten Stadhuize aldaar is eene merkwaardige Verzameling van Oudheden, zoo van gehouwen beeldwerk, schilderijen, teekeningen enz., hoofdzakelijk tot de Stad en hare Vrijheid betrekking hebbende. Dit geheel is sedert 30 jaren door de bijzondere zorg der Regering bijeen gebracht, en wordt door een vorsehend en wakend oog, dat op elke voorkomende gelegenheid tot het bekomen van zoodanige voorwerpen let, alsmede door geschenken van bijzondere personen, steeds vermeerderd. Alles is in de beste orde gerangschikt door den eersten Commies ter Stedelijke Seeretarie, belast met het Archief en genoemd Museum, den Heer *W. A. Boers*, die deze taak tot dusverre, met onvermoeiden ijver, heeft volbragt. Het is in het belang der Geschiedenis, ook daarom bezienswaardig, teneinde welligt nog andere Steden aan te sporen, dit voorbeeld te volgen, niet om uitsluitend kunstgewrochten van waarde te verzamelen, zooals in eenige Gemeenten plaats heeft, maar alles, wat eenigzins als bijdrage tot de Geschiedenis van de Stad-zelve, zoo van het uit- als inwendige van openbare gebouwen, gelijk ook van bijzondere woonsteden, van historische personen, of wat dies meer zij, daarop betrekking hebbende, en waardoor men, als het ware, een stoflijk, bij-een-geschreven Archief bekomt, hetgeen te zamen een geheel vormt, dat voor den navorseher der Geschiedenis een sprekende bron wordt van ons Voorgeslacht. — Hiertoe heeft ook veel bijgedragen een rijke Verzameling van Bouwkundige teekeningen, door de leerlingen der Bouwkundige School, sedert een dertigtal jaren, vervaardigd. Op mijn voorstel, als Direeteur dier School, werd goedgevonden, om bij de Medalje, die jaarlijks van 's Rijkswege voor de beantwoording eener Prijsvraag wordt gegeven, ook nog eene van Stadswege uit te loven, voor de beantwoording van eene gelijke Prijsvraag, het een of ander Gebouw, of onderdeel er van, betreffende, welke antwoorden alsdan door eene bijzondere Commissie worden beoordeeld en bekroond. Het Hoofdbestuur dier Inrigting van Kunstonderwijs heeft daarmede

eene dubbele bedoeling, vooreerst, om van de Gebouwen, die, bij de groote verandering der Stad (zoaals, onder anderen, de door PAULUS MOREELSE gebouwde *Catharijnepoort*, de *Wittevrouwenpoort* enz) onder den moker zijn bezweken, door middel van genoemde School naauwkeurig en fraai te doen afteekenen, en ten andere wordt het Archief door die teekeningen tevens meer en meer verrijkt. Onder de bouwkundige voorwerpen zijn twee groote, gave *Byzantynsche kapitelen* en *bassementen*, afkomstig van de St. Paulus-abdij, en vier beelden, hoog 7 palm, mijns inziens, voorstellende *Jacoba van Beyeren*, haar patrones *St. Barbara*, haar echtgenoot den *Hertog van Gloucester?* en diens patroon *St. Paulus*, afkomstig uit de gewezen *Mariekerk*. Al dezo voorwerpen zijn door mijne zorg en tusschenkomst aldaar beland. Wat wel tot de oudste en zeldzaamste behoort, is een *Johannes de Dooper*, klein leven, als uit eene zerk gebeiteld, verguld en vrijwel behouden gebleven, ofschoon die steen, omgekeerd zijnde, voor een optred bij eene deur in de St. Janskerk gevonden werd. Deze geheele Verzameling is, onder mijn toezigt, zooveel mogelijk, in tijdsorde gerangschikt en geplaatst. Zie over de merkwaardige Schilderijen en Teekeningen, onder anderen, op SCHOORL, (JOHAN) en SAFTLEVEN. (HERMANUS) — Verder bevest ook aldaar, in andere vertrekken, het *Museum van Oudheden van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap*, bevattende grootendeels *Romeinsche*, *Germaansche*, en latere voorwerpen, hetgeen, even als het eerstgenoemde *Museum*, op bepaalde tijden, voor het algemeen ter bezigtiging is opgesteld.

UTRECHT, (ADRIAEN VAN) een beroemd Beeldhouwer, die, in de tweede helft der XV. eeuw, te *Utrecht*, bloeide. Ik vond, dat bij de volmaking der *Nieuwe kerk*, te *Delft*, ten jare 1484, NEM het vervaardigen van een *Nieuw hoofdaltaar* werd aanbesteed, zooals uit de Aanteekeningen dier Kerk blijkt: „*Artikel 84. Van de nieu Autair upt choir. A.MCCCCLXXXIIJ* worde besteedt *Mecster ADRIAEN t Utrecht*, beelde-snyder, te maecken een hoech Outaer gelyck hy te voiren een gemaect hadde tot *Sinte Marien* upt hoech Outaer, ende quam ontrent twee jahren daer nae, ende coste in als *Duycent Rinsgulden* current, ende die oude *Tafel* worde geset after in den *Trans* upt *Outaer* daer so te voiren gestaen hadde.” Zie (*R. Boitet*) *Beschryving der Stadt Delft* enz. *Ibid.*, 1729, in f^o, bl. 234 en 258. — Of nu het genoemde model-autaar, te *Utrecht*, in de *Collegiale*, of in de *Parochie*, of *Buurtkerk* van *St. Maria* aanwezig was, wordt niet bepaald gezegd. In het *Utrechtsche Bisdom* enz., door *Van Heussen en Van Ryn*, *Leyden*, 1726, in f^o, of in de 8°-uitgave, *Ibid.*, 1719, heb ik dien aangaande niets kunnen vinden. — Het zou mij niet verwonderen, dat al de VAN UTRECHT's, die in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, sedert 1475—1519, zijn ingeschreven, van hem afstammen, indien men aanneemt, dat destijds doorgaans de plaats van afkomst, als bijvoeging, bij den doopnaam werd gevoegd.

UTRECHT (ADRIAEN VAN) vindt men bij *Immerzeel* vermeld. Hij is, waar-schijnlijk, een afstammeling van den voorgaanden van dien naam. — In den *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, vindt men belangrijke berigten over hem, welke ik hier laat volgen. ADRIAEN VAN UTRECHT werd den 12. Januarij, 1599, te *Antwerpen*, geboren; zijne ouders waren *Abel van Utrecht* en *Anna Huybrechts*. Hij was 15 jaren oud, toen hij als leerling bij HERMANUS (JOSEPH) DE RYT, in 1611, (1615) ingeschreven en vervolgens, in 1625, meester werd. Den 5. September, 1627, huwde hij aldaar *Constance van Nieulant*, dochter van den vermaarden schilder en poëet WILLEM VAN NIEPLANT, nog geen 18 jaren oud. Hij verwekte bij haar 12 kinderen, waaronder ik er geen vond, die de kunst beoefend hebben. De zuster van ADRIAEN, *Catharine van Utrecht*, te *Antwerpen* geboren, en den

31. December, 1592, gedoopt, huwde den 13. Junij, 1627, met den vermaarden schilder SIMON DE VOS. — In de Archiven van *St. Lucas*, aldaar, wordt gemeld, dat hij in zijne geboortestad, in 1652—1653 overleden is. Hij was rijk. — Verder wordt gezegd, dat hij, behalve zijne bekende werken, voorstellende *Pluimgedierte, Vruchten* enz., ook historięle onderwerpen heeft geschilderd, waarvan op het Stadhuis, te *Antwerpen*, nog aanwezig is *De aankomst van den Prins-Kardinaal, Ferdinand van Spanje, voor de muren van Antwerpen*. — *Zijn Portret*, door JAN MEYSSENS *pinx.*, C. WAUMANS *sculp.*, komt voor in *De Bie*. Deze zegt, dat hij, in 1651, overleden is, doch men moet met zijn Werk voorzigtig wezen, want, volgens het onderschrift bij ADRIAEN'S Portret, zou hij, in 1661, toen *De Bie* zijn Werk uitgaf, nog zijn in leven geweest. — Zie over deze grove fouten bij mij op MEYSSENS. (JOANNES)

UTRECHT. (CHRISTOPH VAN) — Zie op CHRISTOPH VAN UTRECHT.

UTRECHT, (CONSTANTIA VAN) eene bloemschilderes, door *Guarienti*, bl. 130, vermeld, en volgens wiens beschouwing hare schilderstukken getrouw naar de natuur zijn gevolgd, waardoor zij naam verworven heeft. Hij zegt verder een zoodanig stuk te *Lissabon* gezien te hebben. Bij *A. Raczynski*, (*Les arts en Portugal, Paris*, 1846) komt er geen voor, zegt *Nagler*.

UTRECHT. (DENIS VAN) Ik vond bij *Sandrar*, *Teutsche Academie* u. s. w., I. bl. 281, in het levensberigt van CORNELIS KETEL, dat, toen deze, in 1566, te *Fontainebleau*, in *Frankrijk*, kwam, hij bij eenige jonge Nederlandse kunst-schilders, als HIERONYMUS FRANK, APERT FRANSSEN, HANS VAN MAYE EN DENIS VAN UTRECHT, die aldaar te zamen woonden, met vreugde in hun gezelschap opgenomen werd.

UTRECHT (JACOB VAN) wordt, door *Immerzeel*, als de meester van JOHANNES FRANCKEN — Zie aldaar. — genoemd, en dat deze, ten jare 1512, in het *St. Lucas-gild*, te *Antwerpen*, werd ingeschreven. Dit kan waar zijn, maar JACOB, of JACOBUS VAN UTRECHT is zelf eerst in 1506, als leerling aldaar ontvangen, en vroeger komt er geen van dien naam voor. — Ik heb reeds meermaal gezegd, dat de Artikels over de FRANCK'S EN FRANCKEN'S bij *Immerzeel* schromeljk verward en met geene mogelijkheid voor teregtwijzing vatbaar zijn.

UTRECHT. (*The Gentleman of*) Aldus wordt, in *Engeland*, JAN GRIFFIER, *de Oude* — Zie aldaar. — genoemd.

UYL. (JAN DEN) Zie UIL. (JAN DEN)

UYLENBURGH, (...) een kunstenaar, wiens naam als zoodanig niet werd geboekt. Als portretschilder is hij mij bekend door de Afbeelding van *Ds. Jan Gerritsz. van Embden*, waaronder staat UYLENBURGH *pinx.* J. FOLKEMA *sculp.*, in 12°, voorkomende in het Werk, met een Aanhangel, getiteld: *Geschiedenis der Mennoniten* enz., door *H. Schyn* en *G. Maatschoen* enz., *Amsterdam*, 1743—1745, 3 deelen, in 12°. De genoemde *Van Embden* werd in 1561 geboren en overleed in 1617, zijnde hij op gevorderden leeftijd afgebeeld, waardoor men zijn bloei tot het laatste der XVII. eeuw mag brengen, en hij, welligt de vader kan zijn geweest, of tot hetzelfde geslacht behoord hebben van den reeds bij *Immerzeel* geboekten GERARD UYLENBURG. — Zie bij mij nog op UYLENBURGH. (ROMBOUT)

UYLENBURGH. (ROMBOUT) De *History van Atthalia*, en, *De Dood van Atthalia*, vond ik onder de schilderijen van den *Graaf van Arundel*, verkocht te *Amsterdam*, 1684, onder Nr. 33 en 34 van den *Catalogus*. Meer is mij nimmer van dezen kunstenaar voorgekomen. Of hij een-en-dezelfde zou wezen met den voorgaande, dat wel denkelyk is, kan ik echter niet beslissen. — *Brulliot*, III, Nr. 1238, vermeldt onder de *Marques figurées*, zekeren ROMBOLT VAN ULENBROK, die, omstreeks 1615,

te *Dantzij*, werkzaam was. Zou deze niet dezelfde zijn? Het is zeker, dat hij hem als een Nederlander beschouwt, dewijl zijn Monogram, dat op eene schilderij voorkomt, is *Darh*, voorts de afbeelding van een UIL en daarna BROK of BROUC, en hier, zegt hij, kan de UIL alleen in de Hollandsche taal den naam aandniden. Welligt staat er *Door UIL EN BURON*, zonder doopnaam; doch hoe komt hij dan aan dien van ROMBOLT? Dit kon pleiten voor de bovengenoemde schilderijen van *Arundel*, die alsdan van denzelfden persoon zouden zijn.

UYTENBROUCK, VTENBROUCK, WTENBROUCK of UYTENBROECK, (MOSES VAN) vindt men bij *Immerzeel* te boek gesteld, die zegt, dat hij, omstreeks 1600, te 's *Gravenhage*, werd geboren, doch hij geeft daarvoor geen bewijs, evenmin als *Strutt*, die zijn overlijden op 1650 stelt. Het is opmerkelijk, dat zijne fraaije prent, Nr. 67, *St. Petrus en Paulus voor de poorte des Tempels staande, de lamme genezende*, met zijn naam beteekend, links, op een steen, het jaartal 1615 voert. Dit is werk van een volslagen meester in dat vak, en mag aanleiding geven tot de vraag of zijn geboortejaar niet wat vroeger zou behooren te worden gesteld? Zeker is het, dat de prenten, die een jaartal voeren, van af 1620—1646 loopen. — Ik geloof, dat hij van een aanzienlijk geslacht uit *Delft* afstamt, dat zich welligt naar het land, of de streck van afkomst, tot onderscheiding WTEN BROECK noemde, even als dit bij de geslachten *Wten Eng*, *Wten Wacl*, *Wten Hoven* enz. het geval is. Ik vond onder de Regeringspersonen der Stad *Delft*, in 1528, *Jan Dirksz. Uitenbroek* en *Dirk Harpertsz. Uitenbroek*, weesmeester; en in 1554 *Jan Dirk Harpertsz. Uitenbroek* vermeld. Zie (*Boitet*) *Beschryving van Delft*, *Ibid.*, 1729, in f^o, bl. 93, 122 en 127, zoodat zich een lid van dit geslacht wel in het nabijgelegen 's *Gravenhage* kan gevestigd hebben. — Het is hier de plaats, om op te geven, welke sommen voor zijne werken betaald zijn, gelijk dit blijkt uit het *Ordonnantieboek van Prins Frederik Hendrik*, die zijn talent zeer waardeerde. „Op de *Memorie van MOYSES VAN UYTENBROECK*, schilder, is door den Thes. en Rentm. Genl. Thyman van Volbergen betaelt de som van f 950, voor twee stukken schilderyen by hem gemaect en geleverd op den huysc *Hondsholredyk*, breder gespecificeerd in de bovenstaende *memorie*. 's *Gravenhage*, 10 February, 1641. — Op de *Memorie van MOYSES VAN UYTENBROECK*, schilder, is gedepecheert ordonn. als volcht: s.(ijno) n.(oogheid) ordonneert etc. te betalen aen MOYSES VAN UYTENBROECK, schilder, de som van 1200 Car. guld. over 2 stukken schildery, d' een van *Pomona*, ende d' andere van *Europa*, by hem gemaect en geleverd. 's *Gravenhage*, 9 Jann, 1642. — Aan MOYSES VAN UYTENBROECK, schilder, over de schildery van *Orpheus*, by hem aen s. n. geleverd, A^o. 1646, de som van f 850. 's *Gravenhage*, den 28 Febr., 1646.” Zie *Bijdrage van (Mr.) C. Vosmaer* in de *Kunstchronijk*, 's *Gravenhage*, 1860, bl. 37. — Bij *Bartsch* staan 53 stuks prenten, door hem vervaardigd, beschreven, en *R. Weigel* heeft in zijn *Supplement op Bartsch* niet alleen veel toelichtingen op die prenten gegeven, maar het getal tot 67, bij *Bartsch* niet bekend, vermeerderd, waarvan Nr. 7, *Een Landschap met ruïnen* en twee herders, zittende in de schaduw en sehijnende te slapen; verder vee, h. 5 dm. br. 6 dm. 6 str. Par., en Nr. 67, bovengenoemd, h. 4 dm. 8 str., br. 2 dm. 10 str., beiden hoogst zeldzaam, in de Galerij van den Aartshertog Karel, te *Weenen* berusten. — Hij heeft ook wel zijn werk beteekend M. V. BROUCK; soms vindt men ook *Ma. V Uytenbrouck ex.*, welke beteekening *Brulliot* aan zekerer *Martin*, of *Mathias van Uytenbrouck*, als uitgever, of iemand, die aan hem verwant kon zijn, doet denken; doch, zegt *Nagler*, en terecht, dat wij ook duidelijk no. vinden geschreven, waardoor er eerder aan eene fout, door den lettergraveur begaan, valt te denken. Dat dit dikwijls verschilt, blijkt uit

Nr. 3, *Hagar in de Woestijn*, waar de uitgever *H. Hondius ex. 1646*, op gezet heeft *MOSES WTENBROEK fecit*, zonder VAN er bij te voegen. — *Zijn Portret* is door *NEM-ZELVEN* geëetst; borststuk, in mantel, waar zijn rechterhand uitkomt, met kraag; hij staat bij eene kolom, waarop *MOSES VAN WTENBROUCK pictor*, h. 4 dm. 5 str., br. 3 dm. 7 str. — Ik bezit nog een geteekend *Idem*, zonder hand.

UYTENHOEK. (A.) In de Kunstnalatenschap van *Mevr. Hogguer, Amsterdam, 1817*, staat, op blz. 139 van den *Catalogus*, eene ijzeren plaat vermeld, waarop is uitgehouwen een *Romeinsche Veldheer te paard*, door een triomfwagen en te paard zittende krijgslieden gevolgd; zeer fraai door A. UYTENHOEK.

UYTENSWAAN, (CLAAS) een voornaam en genoegzaam onbekend kunstenaar, die, in het begin der XV. eeuw, te *Delft* bloeide. Ik vond, dat de Kerkmeesteren van de Oude Kerk, aldaar, „in 1422 het Sacramentshuisje hebben laten maken en aanbesteed aan *CLAAS UYTENSWAAN*; 't moest 25 voeten hoog wezen, en 5 verscheide afbeeldingen vertoonen, welkers eene het *H. Avondmaal* zou afschetsen, 't ander *den Tuyn*, en de drie volgende elk met een van de 7 Gedyden, ten believe van de Kerkmeesteren; de pilaren moesten met *beeldwerk* versierd zyn, en met een woort geschikt worden naar 't model, 't welk op parkament was getekent en overgegeven; voor welk werk hy geuieten zoude 290 goude Vrankrijksche croonen, 't welk in dien tyt een groote som gelts was; dit akkoord geschiede by goeddunken der Raatsluyden van *Delft*, die daarby en overstonden. Op de rugge las men: Item *CLAES* komt noch van de Kerk, van dat hy gemaakt heeft boven voorwaarden 23 croonen, al afgeslagen dat die kerk schuldig is of te slaan. Dit voorschreven patroon, waaruit men de heerlykheit van dit stuk werk zou kunuen zien, is, benevens een groote menigte brieven en bescheiden mede weggeraakt.” Zie (*Boitet*) *Beschryving der Stadt Delft; Ibid.*, 1729, in f^o, bl. 166.

UYTENWAELE of UTENWAALE. Zie UITENWAALE.

V.

VAART (A. VAN DER) wordt als een schilder genoemd, van wien geene levensberigten bekend zyn. In de Verzameling van *Wilhelm Tischbein*, te *Eutin*, was, 1838, eene schilderij met zijn naam en het jaartal 1723 beteekend, voorstellende *Een Heer en Dame te paard*, die, met behulp van een pikeur, een hert vervolgen. Dit stuk herinnert, zegt *Nagler*, aan *HUCHTENBURG*'s laatste werken.

VAART (JAN, of HANS VAN DER) staat ter loops bij *Immerzeel* geboekt. — *Nagler* zegt, dat hij, in 1667, te *Haarlem*, werd geboren; dat hij, als een knaap van 7 jaren, naar *Londen* ging, aldaar leerling werd van *THOMAS WYCK*, den Oude, en te *Londen*, in 1721 overleed. — *Bryan* zegt, geboren 1647, en dat hij bij genoemden *wyck* de kunst leerde; voorts dat hij in 1674 *Engeland* bezocht, en hij ook laat hem in 1721 sterven. Hier is dus een verschil van 20 jaren in den geboortetijd. Nu is de vraag, heeft hij hier, of te *Londen* bij *wyck* geleerd. Is het te *Londen*, dan moet dit na 1660 zijn, want *wyck* vestigde zich aldaar, na de herstelling van Koning Karel II. Alsdan kan de opgave van *Nagler* goed zijn, en onze kunstenaar in 1674, Zeven jaren oud, zou in 54 jarigen ouderdom overleden zijn, en mag men welligt bij *Bryan* aan eene drukfout denken en 1667 lezen, welk jaar ook door *Fiorillo* wordt opgegeven, die tevens 1674 voor dat zijner komst in *Engeland* heeft geboekt. Zie *Geschiede der Mahlerey in Grossbritannien* n. s. w. S. 521. — Hij schilderde historiën, portretten, landschappen, stillevens, bijzonder dood wild en vogelen, en vervaardigde ook eenige portretten in zwarte kunst, als dat van *Carolus II.*, J. VANDERVAART fec., in ovaal, in f^o. —

Princes of Orange, kniestuk, met bloemkorf; idem, in f^o. — *Robert Fielding*, idem, idem, in f^o. — *Lady Essex*, idem, idem, in f^o. — *Anna Scott en Edward Wetenhall*, *Bisschop of Cork*, *ad vivum del.* — JOHN SMITH, *de Oude*, een beroemd Engelsch graveur, zijn leerling. Ze zijn zeer goed behandeld en komen weinig voor. — In den *Catalogus* van *J. de Bosch*, *Amsterdam*, 1785, vond ik eene teekening, onder Nr. 124: „Een gezicht by eene boerenplaats en huis, gestoffeerd op den voorgrond met eenige honden, door J. VAN DER VAART.”

V. (A. D.) A. D. V. F. staat onder het *Portret* van *L. Burchius æt. 67, 1590*, voorkomende in zijn Werk *Aedis divæ Mariæ Virginis in civitate Ultrajectensi admiranda Origo etc. Ultrajecti*, 1617, in 4°. Zeer zeldzaam. Dit Portret is vrijwel gegraveerd.

VADDER (LODEWIJK DE) is bij *Immerzeel* vermeld, doch zijn sterfjaar niet opgegeven, hetgeen, uit zijne werken af te leiden, op 1623 moet worden gesteld. — Als eene bijzonderheid wegens zijne etsen, waarvan 11 stuks bij *Bartsch* beschreven staan, meldt *Bryan-Stanley* nog het volgende. In den *Catalogus* der prenten van *James Hazard's*, te *Parijs*, in 1787, verkocht, was eene koop, onder Nr. 2937, bestaande in „Een stel van zeven kleine Landschappen, in de breedte, en drie dubbele, met veranderingen, waarvan er één vóór, en één met de figuren, en de twee anderen meer of min zijn bewerkt; een ander Landschap, meer dan eens zoo groot, is er ook tweemaal, waarvan één vóór de figuren en de letters; en, eindelijk, een Landschap van middelnatige grootte, in de breedte, tweemaal hetzelfde, waarvan één vóór het monogram en met gegraveerde letters ADDER (Sic) fe., makende te zamen een Werkje van veertien stuks, raar en curieus.” — Sommige dezer veranderingen zijn niet beschreven door *Bartsch*.

VAELBEKE. (LONEWIJE VAN) *Jules Renouvier* zegt, dat ook de Belgen niet in gebreke zijn gebleven, om zich den oorsprong der houtgravure toe te eigenen. Dit wordt op eene plaats uit een *Rymchronyk* van 1318—1350 aangewezen, waarin, naar hun oordeel, de eerst vermeende houtgravure voorkomt, namelijk: LODEWIJE VAN VAELBEKE in *Brabant*, speelman, en vitels of vioolmaker, en uitvinder van *Stampiën*. Volgens de meest waarschijnlijke uitlegging en de laatste beteekenis, aan dat *Stampiën* gegeven, zegt *Renouvier*, zou het een *Danslied* beduiden. Zie zijne *Histoire de l'origine et du progrès de la Gravure dans les Pays-Bas et en Allemagne etc.*; *Bruxelles*, 1860, in 8°, p. 36.

VAERS. (JANNE) In de Rekeningen, *Ms.*, van het *O. L. V. Hospitaal, te Antwerpen*, vindt men aangeteekend op het jaar 1461—62: „Item JANNE VAERS betaelt, van dat hy in den missael buten in de Capelle, t Ennoen gesereven ende oec de stoffe van dien ghelevert heeft.... XVJ Sch. Par.” Zie over het berigt dezer Rekeningen op HOEN. (JACOB)

VAILLANT (ANDREAS, of ANDRIES) wordt door *Immerzeel*, en ook bij *Nagler* enzv., opgegeven als geboren in 1629, te *Berlijn*, bij zijn broeder JACOB, als gravour werkzaam, en in jeugdigen leeftijd overleden. Op welken grond steunt dit berigt? Ik vond, in tegendeel, bewijzen, die hem nog steeds werkzaam tot een leeftijd van zestig jaren brengen, en zelfs kan hij nog wel langer hebben geleefd. — Ziehier de opgave zijner werken. In *Hugo de Groot, Nederl. Jaerboeken* enz. *Amsterdam*, 1681, in f^o., heeft hij, waarschijnlijk, al de portretten gesneden, tenminste, op bl. 116, is dat van *Oldenbarnevelt* beteekend ANDRIES VAILLANT *sculp.*, als ook dat van *Prins Frederik Hendrik*, vóór de *Belegering van Grol* geplaatst; ook komt op blz. 10 het Portret voor van *Hendrik, Graef van den Berghe* enz., dat, ofschoon eene kopij naar de gravure van *L. Vorsterman*, naar A. VAN DYCK, meesterlijk is gegraveerd. De genoemde print is ook later in

Le Clerc, Nederl. Historie gevoegd, II. bl. 106. — In den *Tacitus van Hooft*, door *Brandt*, in 1684, in 4°., uitgegeven, zijn al de afbeeldingen der Keizers door hem gesneden, doch van middelmatige verdienste. — De *Titel*, door HEM *fecit*, voor het f^o. Werk *S. van Leeuwen, Batavia illustrata* enz. 's *Hage*, 1685. — Het Portret van *Joh. Ernst Schrader, Inspector des Gymnasiums, zu Berlin*, 1689, in 4°. — Verder zijn nog van HEM bekend de portretten van *Aloysius Bevilacqua, Patriarch van Alexandrië*, naar B. VAILLANT, gr. f^o. — *Esaias Clement, Geestelijke, te Rotterdam*, naar DENZELFDEN ENZ. — Latere bescheiden verspreiden licht over mijn bewijs, want hij is „gedoopt te *Amsterdam*, den 5. July, 1655, in de *Walekerk*, en aldaar den 25 Juny, 1678, getrouwd met *Era Hoen*.” Zie op VAILLANT, (WALLERANT) waar tevens blijkt, dat hij slechts een halve broeder van WALLERANT was. — En nu is hij, in den jeugdigen ouderdom van 38 jaren, zijn broeder te *Berlijn* bezoekende, in 1693 overleden! — *Zijn Portret*, ten voeten uit, zittende in een groot boek te lezen, en omringd van kunstvoorwerpen enz., is door W. VAILLANT *sc.*, in f^o.

VAILLANT (BERNARD) staat bij *Immerzeel* geboekt, die het jaar 1627, als dat zijner geboorte, opgeeft, en wel te *Rijsscl.* — Zie op VAILLANT, (WALLERANT) waar tevens zal blijken, dat hij diens halve broeder was. Ik voeg er bij, dat zijn overlijden, opgegeven, te *Rotterdam*, in 1674, onjuist is, dewijl ik in het bezit ben van een Portret in crayon, klein leven, hetgeen mij voorkomt, een bejaarden Predikant van dien tijd voor te stellen, waar, in den grond, met sierlijke letters bijgeschreven staat: B. VAILLANT *fecit* 1675. Hij schijnt ook met olieverw te hebben geschilderd, zooals blijkt uit een in 4°. gegraveerd Portret, door R. V. GUNST, zijnde dat van den dichter *Hyronimus Sweerts*, B. VAILLANT *pinx.*, en dat zich fraai voordoet. — Ook heeft hij versehiden portretten in *mezzo-tinto* vervaardigd, als dat van JOHANNES LINGELBACH, schilder, naar SWARTZ. — JOHANNES VAN DER SPELT, schilder, in 12°. — *Paul Dufour*, naar W. VAILLANT. — *Charles de Rochefort*, Pastoor te *Rotterdam*, B. VAILLANT *ad vivum faciebat*, 1671. — *Paul Dusoul, Ministre de Leyden* enz. J. VAILLANT *pinx.*, in f^o. — *Isaack Sweerts*, Vieu-Admiraal, in ovaal, in f^o., enz. — Nog zijn de twee volgende bladen van hem: *De H. Petrus en Paulus*, en een *Lijdende Christus*, Borstbeeld, in f^o. — *Een Man en een Vrouw*, die elkaër iets in het oor fluisteren; B. V. F., eene schoone prent. — Er gaat een *Portret* van hem uit in kl. 4°., dat zeer zeldzaam is, met kanten bef en sierlijk lange paruik, fluweelen mantel, met de hand op de borst, door J. VAILLANT *pinx.*, en J. F. LEONARD *fec.*, in zwarte kunst, waaronder BERNHARD VAILLANT, en waarvan ik een fraai exemplaar bezit. — *Idem*, dijstuk, SE IPSE *sc.*, in 4°. — *Idem*, als Jongeling, schoon en zeldzaam, kl. in 4°., allen in mijn bezit.

VAILLANT (JAN) staat almede bij *Immerzeel* geboekt. Ik voeg er bij, dat hij te *Rijssel* geboren werd, en de eenige broeder van WALLERANT VAILLANT was. — Zie aldaar, waar hij wordt genoemd Schilder van 't Keurvorstlijk-Paltzische Hof. — Tevens schijnt hij zich ook op het schilderen van landschappen toegelegd en de etskunst beoefend te hebben. — *Heller, (L.)* zegt, dat hij, in 1660, naar *Frankfort a/d. M.* ging, aldaar met eene jonge, rijke dame trouwde, en tot den handelstand overging. — Er zijn zes stuks geëtste *Landschappen*, met bosschen, hutten en kleine watervallen, in 8°., van hem bekend, zijnde in uitvoerigen stijl en verdienstlijk bewerkt. Op een er van staat Nr. 155, wat er later op gesneden schijnt te wezen; h. 94, br. 135 str., met de marge. — Hij heeft ook portretten geschilderd, als dat van zijn halven broeder BERNARD VAILLANT, door J. F. LEONARD in zwarte kunst gegraveerd, en dat van *Paul Dusoul, Ministre de Layden*,

agé de cinquante et quatre ans. J. VAILLANT pinx. B. VAILLANT fecit et excudebat, in f^o. — *Descamps* heeft verkeerdelijk het *Portret* van PALAMEDES PALAMEDESZ. STEVENS, en dat nog wel door A. VAN DYCK geschilderd, voor dat van JAN VAILLANT in zijn Werk, door L. LE GRAND sculp., geplaatst. Dit is ook den zoo naauwkeurigen *Weigel* in zijn *Kunstlager-Catalog*, 1856, Nr. 57, waarschijnlijk, door het niet te zien, ontznap, en te goeder trouw voor het *Portret* van JAN VAILLANT vermeld. — *Zijn Portret* is mij niet bekend.

VAILLANT (JAQUES, of JACOB) is bij *Immerzeel* vermeld, als in 1628 geboren, en dat wel te *Rijssel* kan hebben plaats gehad; doch, daar *Bartholomeus*, zijn oudste broeder, aldaar in 1631 geboren, hij de derde zoon, en *Andreas*, geboren 1655, de vierde was, zoo is het zeker, dat JAQUES geboorte tusschen die jaren moet invallen. — Zie op VAILLANT. (WALLERANT) — *Bryan-Stanley* maakt de opmerking, dat er gezegd wordt, dat hij in 1670, te *Berlijn*, is overleden, doch dat *Laborde* en *Zani* melden, dat dit in 1691 voorviel, hetgeen zoo door *Nayler* is geboekt. — *Füssly* zegt, volgens *Descamps*, dat hij jong is overleden; dit zal, waarschijnlijk, op ANDREAS doelen. — Hij heeft te *Rome* den Bentnaam van de *Leeuwerik* verkregen, terwijl hij, in 1670, als historieschilder in de *Kamer van Pictura*, te 's *Hage*, ingeschreven staat. — Hij heeft ook in zwarte kunst gegraveerd, welke prenten zeer zeldzaam zijn, als: *Eene naakte Vrouw*, tegen den rug te zien, en eene tweede, die water schept; op den tweeden grond spelen twee mannen op de gitaar; verder een landschap in den achtergrond; J. VAILLANT fec. GORGON (GIORGIONE) invent.; h. 10 dm. 3 str., br. 13 dm. 8 str., Par. — *Een jeugdige schrijvende Man*, A. HOEWER pinx., J. VAILLANT fec. — *Zijne Afbeelding* komt voor in *Houbraken*, waarnaar die bij *Descamps* genomen is. — In de Verzameling van den Graaf *Despinoy*, verkocht te *Versailles*, 1850, komt, onder Nr. 362 van den *Catalogus*, voor eene schilderij, waarop twee *Portretten*, zittende bij eene tafel, waarop boeken, een zandlooper, en het hoofd van den *Laïcoon*, waarbij eene kaars, die na uitgedoofd te zijn, nog rookt. Deze *Portretten* worden gemeend, die van JACOBES en WALLERANT VAILLANT te zijn, door den eerste geschilderd; h. 47, br. 60 dm. Ned.

VAILLANT (WALLERANT) staat bij *Immerzeel* geboekt. Het is hier de plaats, om de verwarring, betreffende de vijf broeders VAILLANT, zooals die in de Kunstgeschiedenis als broeders zijn beschreven, te regt te brengen. De wrijving geeft de vonk, dihier ontstaan is door eene vraag nopens JAQUES VAILLANT in het bekende Werk *De Navorscher*, II, bl. 56. Nadat daarop onderscheiden antwoorden waren in gekomen, — zie het *Register* — is er, namelijk, in het III. deel, *Bijblad*, bl. XCV, een antwoord verschenen, geteekend J. R. V., hetgeen tot eene belangrijke toelichting voor de geschiedenis kan strekken, en wat ik hier volgen laat. — „De *Gebroeders VAILLANT*. Uit geloofwaardige aantekeningen, grootendeels uit authentieke stukken, zie ik mij instaat omtrent de vijf Kunst schilders en *Gebroeders VAILLANT* nog eene en andere bijzonderheid mede te deelen; ik wenschte zelfs, dat mijne opgave meer volledig kon zijn. Met weglating van het van elders bekende, geef ik, wat tot nog toe niet bekend schijnt. Des schilders vader was: *Jan Vaillant*, gedoopt te *Rijssel*, den 24. October, 1597; overleden te *Amsterdam*, den 10. April, 1675. Hij was, te *Rijssel*, den 30. Augustus, 1619, in eerste huwelijk, getrouwd met *Maria Warlop*. Uit dit huwelijk had hij drie kinderen: I. WALLERANT VAILLANT, gedoopt te *Rijssel*, den 30. Mei, 1623. Er staat van hem aangeteekend, dat hij Hofschilder van *Willem Friso*, Stadhouder van *Friesland*, was. Hij overleed, ongehuwd, den 28. Augustus, 1677, te *Amsterdam*, alwaar hij den 2. September in de *Wale-kerk*, begraven is. In mijn bezit is een zilveren Penning, van ovalen

vorm, op zijnen dood. Die Penning vertoont aan de eene zijde in drijfwerk twee kruislings geplaatste zeissen, beladen met twee doodsbeenderen en een gelauwerd doodshoofd, en een gevleugelden zandlooper. Op een médaillon van onder staat: „*Den dach des Doots is beter als den dach der Geboorte*;” en op een lint, door de genoemde voorwerpen heengevlochten: „*Salich syn de Dooden, die in den Heere sterven, want sy Rusten van haren Arbeyt*.” De keerzijde heeft, onder een Lauwerkrans, dit inschrift: „De dood die trof VAILLANT, — Schoon dat hy zelf het leven — Door konstpenseel en hand — Wist aan 't Penneel te geven. — Zoo siet men dat haer pyl — Die roem nog deugd wil sparen — Ons rooft in aller yl — De eer der Konstenaren.” WALERAND VAILLANT, geboren 30 May, 1623, gestorven 28 Augustus, 1677. — II. JAN VAILLANT, geboren te *Rijssel*, overleden te *Frankenthal*. Hij wordt genoemd Hofschilder van 't Keurvorstelijk-Paltzische Hof. (Dit wijkt af van de opgave van *Houbraken*, II, bl. 102, die hem te *Frankfort* laat wonen). — III. *Catharina*. — *Jan Vaillant* (de vader) is te *Rijssel* ten tweedenmale getrouwd met *Clara Bochout*. Uit dit huwelijk zijn gesproten negen kinderen: — 1.) *Bartholomeus Vaillant*, gedoopt te *Rijssel*, den 20. April, 1631, overledeu te *Leyden*, die niet in het kunsttalent zijner broeders schijnt gedeeld te hebben. — 2.) BERNARD VAILLANT, geboren te *Rijssel*. — 3.) JAKUES VAILLANT. — 4.) ANDREAS VAILLANT, gedoopt, te *Amsterdam*, den 5. Julij, 1655, in de Walekerk; en aldaar den 25. Junij, 1678 getrouwd met *Eva Hoen*. — En vijf dochters waarvan eene, *Clara*, (zooals ook *Houbraken* vermeld) is getrouwd geweest met DIRK DE BRUYN. — De vijf schilders waren dus geen eigen broeders. WALLERANT en JAN waren uit het eerste huwelijk huns vaders; BERNARD, JAKUES en ANDREAS uit het tweede. Dat JAKUES, zooals *Pilkington* opgeeft, te *Rijssel* zou geboren zijn, is niet onwaarschijnlijk; maar wel, ja! bijna zeker, is het onjuist, dat zijn geboortejaar 1628 zou wezen.” — Het schijnt dus zeker, dat het oude geslacht der *Vaillant*en oorspronkelijk van *Rijssel* was, want ik vond bij den meergemelden *Mols*, *Ms.*, dat in het *Gildeboek van St. Lucas*, te *Antwerpen*, staat aange teekend: „WILLEM VAILLANT, ontfangen als Meester, printer (Drukker) 1550.” *Mols* zegt, dat hij zeker gelooft, dat deze ook van *Rijssel* geboortig was. — Van zijne werken in zwarte kuust vindt men eene beschrijving bij *Laborde*. Ook bij *Nagler* staan 153 Nummers zijner gravuren in zwarte kunst vermeld, waarbij 6 stuks etsen, die zeldzaam zijn. — Ik heb eene prent in zwarte kunst voor mij liggen, welkè hij niet kent, zijnde een *Man*, regts op een stoel gezeten, houdende in de linkerhand een mand of bakje, met bootserwerk, waaraan hij met het bootserhoutje bezig is te werken; zeker, een kunstenaar der XVI. eeuw; hij gelijkt naar JANUS SECUNDUS, die welligt aan het Portret zijner *Julia* bezig is. W. VAILLANT *F.*, kl. in f^o., eene schoone prent. — *Immerzeel* zegt, dat hij de eerste was, die in mezzo-tinto gegraveerd heeft, en het geheim daarvan verkreeg van *Prins ROBERT*, dien men toen meende, dat de uitvinder dier kunst geweest was. Zie daarover, tot teregtwijzing, op SIEGEN. (LODEWYK VAN) — Behalve het Portret van WALLERANT, dat bij *Houbraken* voorkomt, bezit ik nog fraaije, door HEM zelveu in zwarte kunst bewerkte portretten, als een, links gewend, in een zijden japon gekleed, met eene wijzende hand, waaronder W. VAILLANT, en W. VAILLANT fecit, in f^o. — Een *Idem*, regts gewend, met de hand op de borst, IDEM fecit. — Een *Idem*, in deftig gekleeden rok en met een hoed op, Proefdruk; daaronder staat geschreven: *Le Sieur VAILLANT, Peintre*. — Een *Idem*, gelijk gemeend wordt, als jongeling, borststuk, bijna van ter zijde te zien; h. 116, br. 107 str. Ned.; nitmuntend. — Een *Idem*, in jonge jaren, geheele figuur, zittende met de beenen over elkander; hij houdt eene portefeuille op den schoot; vóór hem een

beeld van den *Hercules van Farnese*, enz.; gr. in f^o.; hoogst zeldzaam. — Een *Idem*, zittende, met do eene hand op de regterzijde, in f^o., allen beteekend. — Onder meer andere van deze familieportretten, bezit ik er een van *Maria Vaillant*, in 4°., door WALLERANT *pinx. A. Bloteling exc.*, zittende op een stoel, met do handen over elkander en jeugdig voorgesteld. Dit Portret kan dus noeh de vrouw, noeh de dochter van WALLERANT zijn, dewijl hij nimmer is gehuwd geweest, zooals door *F. Muller*, in zijn *Catalogus van Portretten*, wordt opgegeven, maar wel eene zijner behuwdzusters, of eene der niechten; want, om het voor dat zijner moeder, *Maria Vaillant*, geboren *Warlop*, te mogen houden, kan, naar het kostuum te oordeelen, bezwaarlijk worden vergund. Welligt zou het zijne stiefmoeder, *Clara Bochout*, kunnen voorstellen. Nog een *Idem*, wat grooter, meer bejaard en mede gezeten, wijzende met de linkerhand op de horst, en houdende in de regter een paarlsnoer. *IDEM fecit, F. de Wit exc.*; daaronder staat geschreven: *Maria Vaillant*. — Op do Kunstverkoopng van *Q. van Biesum*, te *Rotterdam*, 1719, was, onder Nr. 170 van den *Catalogus, Het Conterfeytsel van VAILLANT*, door HEM zelf, f 20. — Dus stellig niet dat van WALLERANT. — Zie nog over zijn Portret op VAILLANT. (JACOBUS)

VAL. (M.) Eene zeer groote afbeelding van het inwendige der *Groote St. Janskerk*, te *Gouda*, naar het orgel to zien, is in het koper gebragt door M. VAL, waaronder: *Les Orgues de la Grande Eglise de St. Jean B., à Gouda*. Het sehijnt mij toe, werk van een liefhebber te zijn, uit het laatst der vorige eeuw, wien echter de noodige bekwaamheden, tot zoo iets vereiseht, grootendeels outhraken.

VAL. (ROBERT DU) Zie DUVAL. (ROBERT)

VALCK, of VALCKX, (PIETER) was een bekwaam beeldhouwer, to *Mechelen*, dio bloeide in de tweede helft der XVIII. eeuw. — Hij is de leermeester geweest van den vermaarden JOHANNES FRANCISCUS VAN GEEL. — Waarschijnlijk, is de door *Immerzeel* vermelde PIETER VALCKX een-en-dezelfde persoon.

VALCK, of DE VALCK, (GERARD) staat bij *Immerzeel* to boek gesteld, en ik voeg er bij, dat er zeven stuks *Portretten* door hem, naar do en *camaiën* geschilderde door ADRIAAN VAN DER WERFF gegraveerd, voorkomen in *De Larrey, Historie van Engeland*, IV deelen, in f^o., waaronder *Prins Willem I.* en diens zoon *Maurits*. — Ook heeft hij het *Portret* van CORNELIUS DE BRUYN *pictor* gegraveerd, in ovaal, naar O. KNELLER. — *Nayler* noemt 18 stuks, waaronder, do loven-genoemde zeven, doch hij beschrijft de twee prinsen afzonderlijk. — Onder de 9 stuks *Portretten*, door HEM in *mezzo-tinto sculp.*, is dat van *Guiliëlmus Henricus D. G. Princeps Auriacus*, en, *Maria, Princes van Oranje*, naar V. LELY *pinx.*, 1678, in f^o., benevens dat van PETRUS LELY *Eques Pictor*, in f^o. — Verder 13 stuks, naar schilderijen van onderscheiden meesters. — Het is wel waarschijnlijk, dat de graveur JEREMIAS VALCK, zijn tijdgenoot, tot zijn geslacht behoorde, daar deze, veel in den vreemdo gewerkt hebbende, en zelfs *Polonus* genaamd, meer de F. dan de V. voor zijn naam heeft gebruikt.

VALCK, of VALK, (H., of H. J. DE) een portretsbilder, die den Frieschen Theoloog *A. Landerben*, to *Francker*, heeft geschilderd, door W. JONOMAN *sculp.*, in 4°. — Later werd mij, volgens navorschingen op Frieschen bodem, door *Jhr. Mr. S. W. H. A. van Beyma thoe Kingma* berigt, dat bij *Jonkhr. D. de Blocq van Heersma van Sminia*, to *Leeuwarden*, een *Portret ten voeten uit*, op koper geschilderd, berust, voorstellende *Jonker Hans Wilhelm van Camstra*, *Aetatis* 19. 1706, H. DE VALCK *pinxit*, 1706, en bij *Jhr. Mr. H. B. van Sminia*, burgemeester van *Tietzerkeradeel*, wonende (1857) te *Bergum*, vier stuks portretten, kniestukken, zijnde *Tjalling Homme van Camstra*, *Grietman*

van *Baardcradeel*, zijn zoon en twee dochters, zeer fraai op koper geschilderd; de twee eerste alleen beteekend H. J. DE VALK fecit, 1704; doch de vrouwen zijn ook van zijne hand. — Hij kan wel van het geslacht van PIETER DE VALK, van *Leeuwarden*, afstammen. — Zie over dezen bij *Immerzeel*.

VALCK, of DE VALCK, (PIETER) *de Oude*, een kunstgraveur en, vermoedelijk, een Fries, uit *Leeuwarden*, die, omstreeks 1575, te *Venetïë*, werkzaam was. Het is onbekend, hoelang hij zich in *Italië* heeft opgehouden, doch daar de hiervolgende zijn zoon is, moet hij zich in 1584 te *Leeuwarden* bevonden hebben. — *Nagler* noemt de volgende fraaije gravuren van HEM, die zeldzaam voorkomen, als: *De H. Drieëenheid*, van Engelen en zinnebeeldige figuren omgeven, die de Lijdenswerktuigen dragen, zonder naam van schilder, (CRISPIN VAN DEN BROECK), PETRUS VALCK fec. 1575. *L. Bortelli formis*, in f^o. — *De Tijd ontdekt de Waarheid*, naar F. ZUCCARO; *idem*, *Venet. N. Nelli exc.* 1575, in f^o. — Zeven stuks, *de 7 Planeten*, of de Goden, waarnaar zij genoemd zijn, staande figuren, in den stijl van F. FLORIS, of C. VAN DEN BROECK, diens leerling; IDEM; *R. Faitel exc.*, in f^o.

VALCK, DE VALCK, of VALKS, (PIETER) *de Jonge*, zoon van den voorgaande, werd, in 1584, te *Leeuwarden*, geboren, en staat bij *Immerzeel* op DE VALK vermeld. *Descamps* noemt hem VALKS, dat zoon van VALK moet aanduiden zegt *Nagler*; maar dit is immers altijd het geval, en duidt hier niets aan; wel als hij PIETER PIETERSZON VALCK had geschreven. — Daar zijn doodjaar niet bekend is, heeft *Balkema* hem, weêr zonder eenig bewijs, in 1641, te *Leeuwarden*, ten gravc doen dalen. — *Zijn Portret* komt bij *Houbraken* en *Descamps* voor.

VALCK, of DE VALCK, (PIETER) is, waarschijnlijk, een zoon van GERARD VALCK, die, met goed gevolg, de graveerkunst beoefende, en zijn burin naar de mode der Fransche school te gebruiken wist. Hij vestigde zich, waarschijnlijk, te *Londen*, waar GERARD zich lang met den graveur PIETER SCHENCK heeft opgehouden, voor de uitgave van belangrijke werken: want ik lees onder eene Afbeelding van *Madam Gwin, gezeten in een landschap, en een lam een bloemkrans omhangende*, door P. LELY pinxit, P. VALCK sculp et ex. in gr. f^o., waaronder een Engelsch vers.

VALCK, (SIMON DE) een portretschilder, die, omstreeks 1740, te *Leyden* werkzaam was. Het Portret van *Christiaan Wolff*, Mathematieus, is naar zijne schilderij gegraveerd.

VALCKENBORG, (FREDERICK VAN) een onvermeld kunstschilder, dien ik echter vind opgegeven in den *Catalogus der Keizerlijke Galerij*, te *Weenen*, door den bekwamen *Chrétien de Mechel*, in 1784, vervaardigd. Deze zegt, dat FREDERICK VAN VALCKENBORG de zoon was van LUCAS VAN VALCKENBORG, geboren te *Mechelen*, omstreeks 1570, en, in 1623, te *Neurenberg*, overleed. Hij beschrijft, op bl. 182, twee stuks schilderijen van onzen FREDERICK, als: *Eene Kermis in eene groote Voorstad*; deze schilderij, h. 1 vt. 1 dm., br. 1 vt. 4 dm., is met het jaar 1594 beteekend; — en, *Eene Boerenbruiloft*, op het middenplein van een dorp voorgesteld, en gejaarmerkt 1595; h. 1 vt. 6 dm., br. 2 vt. 3 dm. — Die opgave kan dus zeer goed strooken met die van *Van Mander*, als hij zegt, dat „deze LUCAS ook eenige zoons, in onze kunst bedreven, heeft nagelaten.” — Stellig is het, dat er nog zekere MAURITS en NICOLAES VAN VALCKENBORG door naar hen gegraveerde Portretten als kunstschilders bekend zijn. MAURITS is, in 1632, te *Neurenberg*, waar NICOLAES ook destijds nog werkzaam was, overleden, en beiden kunnen, zegt *Nagler*, terecht, wel zonen van LUCAS, *den Oude*, geweest zijn. — *Bryan* heeft, bij vergissing, zekeren VALLENBURG geboekt, die door zijn Commentator *Stanley* op onzen FREDERICK gebragt wordt. — *Zijn Portret* is door G. F. (FENITZER) sculp.

VALCKENBORG (LUCAS en MARTEN VAN) zijn bij *Immerzeel* te boek gesteld, die de geboorte dezer beide broeders als in 1530, te *Meehelen*, opgeeft, welk jaartal ook bij de meeste auteurs vermeld staat; doch *Van Mander* (in de 8°-uitgave van *de Jongh* staat hij verkeerdelijk op VALKENBERG geboekt) noemt dat jaar niet, maar zegt wel, dat zij in de „Beroerte, die in den jare 1566 een aanvang nam, zich met HANS DE VRIES naar *Aken* en *Luik* begaven;” en aldaar tafereelen langs de Maas enz. vervaardigden. Toen waren zij reeds meesters schilders, en daaruit hebben de latere auteurs een vermoedelijk jaar van geboorte afgeleid, dat echter zeer verschilt, en nog meer dat, wat zij voor den sterftijd bepaald hebben, als voor LUCAS geboren 1530, overleden 1582; volgens anderen wêr, 1625, dus in een ouderdom van 95 jaar. — Zijne bekende werken voeren de jaarmerken tot 1594. — Zie op WALCKENBOURG. (LUCAS à) — MARTEN, geboren in 1533, en overleden 1574; anderen zeggen, geboren 1542, overleden 1636, dus ook wêr een ouderdom van 94 jaar; — 1625 en 1636 zullen de sterfjaren wezen van LUCAS en MAERTEN, *den Jonge*. — Zie aldaar. — Zoo iets te zeggen, is slechts uit de lucht gegrepen, en, indien er aanleiding toe bestaat, om de VALCKENBORG'EN tot 1636 te brengen, dan moet zulks alleen in het berigt van *Van Mander* gezocht worden, die zegt, dat LUCAS *eenige zonen* heeft nagelaten, mede bedreven in de kunst, — Zie op FALCKENBORG. (FREDERICK) — waaronder er, waarschijnlijk, wel een den naam van den vader zal hebben gevoerd, en waardoor al de verwarringen in de bovengemelde opgave zijn ontstaan, welke men echter niet moet laten varen, vóórdat latere bescheiden een en ander zullen hebben toegelicht. — In het *Museum*, te *Dresden*, heb ik eene schilderij van MARTEN gezien, *de Torenbouw van Babel*, wat groenachtig blaauw van kleur, doch overigens vrijgoed van samenstelling. — In de *Gothasehe Galerij* bevindt zich een stuk, waar, *bij het Beeld van de Moeder Gods, een met drie paarden bespannen wagen*, door een hemel overdekt, en waarin twee mannen, met halskragen, en twee vrouwen zijn gezeten; links, bij eene bron, nog meer personen; van onder, links, MARTIN VAN VALCKENBORCH *fe*. — In die to *Weenen*, zijn twee stukken, *Eene Dorpskermis*; in de verte, eene groote stad, en eene rivier in eene vallei; — en, *Een bergachtig gezigt in de omstreken van Zwanstaedt*, in *Oppeer Oostenrijk* gelegen; op den voorgrond een reiziger, die, door roovers vervolgd, de vlugt neemt. — Zijn Monogram is v.v. met eene M. er boven. — Van LUCAS zeven stuks, als: *Eene opschudding bij een dorp*, waar boeren aan het vechten zijn; de op den grond verspreide speelkaarten verklaren de oorzaak van den twist. — *De vier Jaargetijden*, in vier groote landschappen. Het eerste stelt voor: *Een vorstlijk Feest en een groot Tournooi, waaraan het Hof deel neemt*; het tweede *Een Oogst*; — het derde *de Druivenoogst*, en het vierde *Een zware Sneeuw*. Op al de stukken staat het Monogram des schilders v.v. met eene i. er boven, en de jaartallen 1585, 1586 en 1587; — en, *Een gezigt in den omtrek van Lintz*, waar jagers een hert vervolgen; vooraan een heer, die, aan den kant van een met rozen omgeven vijver, met den hengel zit te vissen. Do kunstenaar heeft door deze zeer uitvoerig geschilderde figuur zijn Heer en Meester, den Aartshertog *Mathias*, later Keizer, voorgesteld, beteekend als boven, en 1590. — In do Kunstverzameling van *H. A. Derschau*, te *Neurenberg*, bevindt zich, volgens *Rathgeber*, in 1°, II., bl. 32, een, in den jare 1619, door LUCAS VAN FALCKENBURG geschilderd stuk, op het deksel van een Klavier, zijnde eene bij uitstek rijke compositie, betreffende *het leven, de bestemming en welvaart van Paul Behaim*, te *Neurenberg*. Welligt van den Jongen LUCAS — Zie aldaar. — Ook komen er in sommige Boekwerken prenten voor, naar zijno teekeningen gegraveerd, als door CRISPYN VAN DE PAS, *den Oude*, in de *Tranen Jesu Christi, gestort over den*

ondergang Hierusalems enz.; door *Theod. Petrus Pers*, Amsterdam, 1625, in 4°, voorstellende Profeten, die het weel over *Jerusalem* uitroepen enz., welk Werk zeldzaam voorkomt, en waarvan ik een exemplaar bezit. Deze prenten, blijkbaar niet voor dat Werk gemaakt, zijn van ouder dagteekening. — Het *Portret* van MARTEN komt voor in de 8°-uitgave van *Van Mander*.

VALCKENBORG, (LUCAS VAN) *de Jonge*. Van dezen LUCAS moeten schilderen bestaan, die ecbter altijd worden toegekend aan zijnen vader, LUCAS, geboren omstreeks 1530, en die zich, in 1625, bezwaarlijk, in vollen welstand op reis naar *Neurenberg* kon begeven, en nog onverwacht overleed! Dit zal het sterfjaar van onzen LUCAS zijn, en 1582 dat van zijn vader, die, volgens *Van Mander*, verscheiden zonen heeft nagelaten, allen bedreven in de kunst. — Mijns inziens, moeten de werken, die na 1594 door LUCAS zijn vervaardigd, aan LUCAS *den Jonge* worden toegekend. — Zie nog op WALCKENBOURG. (LUCAS à)

VALCKENBORG, (MARTEN VAN) *de Jonge*, was, volgens *Nagler* (die *Husgen* heeft gevolgd), een zoon van MARTEN, *den Oude*, als portretschilder beroemd, en, in den bloei zijns levens, 1636, aan de pest, te *Frankfort*, overleden. — Ik zie niet in, waarom deze geen zoon van LUCAS kan zijn geweest, dewijl *Van Mander* zoo bepaald zegt, dat deze *eenige zonen* heeft nagelaten, die in de kunst bedreven waren. Hij kan immers zijns ooms doopnaam wel hebben verkregen. — Het *Portret* van *Keizer Ferdinand II.*, door J. VAN HEYDEN, in 1619, gegraveerd naar de schilderij van MARTEN VAN VALCKENBORG, is, waarschijnlijk, door *den Jonge* geschilderd.

VALCKERT, of VALKERT. (WERNER VAN, of VAN DEN) Op de groote schilderij, in de *R. C. Catharijne-kerk*, te *Utrecht*, voorstellende: *Laat de kinderen tot Mij komen*, staat WERNER v. VALKERT, 1620, F. zooals ik in der tijd aan *Immerzeel* heb opgegeven. Hieruit blijkt, dat hij toen nog in vollen bloei was, te meer, daar de schilderij, *Christus bespot*, in de Universiteits-Bibliotheek te *Kopenhagen*, mede dit jaartal voert, hetgeen naar de gewone opgave, als dat van zijn overlijden geboekt staat; hoewel *Balkema*, zonder eenig bewijs, daarvoor 1625 opgeeft. — Te *Kopenhagen* berusten onderscheidene zijner voorname werken, waarvan echter *de Pharizeër en de Tollenaar*, bij de gebeele verbranding van het Slot *Frederiksburg*, den 17. December, 1859, met zooveel andere voorname kunstwerken, is vernield. — Zie *Kronijk van het Hist. Genootschap*, te *Utrecht*, 1860, bl. 136 — Onder de 12 *Romeinsche Keizers*, door J. F. LEONARD in zwarte kunst gegraveerd, komt Nr. 8 als naar de schilderij van VAN DEN VALKERT voor. — De *Titel*, vóór de uitgave van *Van Mander*, in 1618, is fraai door W. VAL. *inv.*, en door NICOLAAS LASTMAN *sculp.* — Hij heeft ook eenige prenten, krachtig en goed geteekend, geëtt, als: 1.) *Buste van een gebaard Man*, in ovaal, met phantastische koppen versierd, in 12°, beteekend W. v. D. VALCKERT, 1612, in 12°; dit wordt voor zijn *Portret* gehouden. — Hiervan bestaat eene kopij van later tijd, in 8°. — 2.) *Susanna, door de Ouden verrast*; regts eene fontein, waarop een waterloozende knaap staat. W. v. VAL. *in. fe.*, in 12°. — 3.) *Maria*, houdende het Kind *Jesus* in den arm, waaraan *Joseph* druiven toereikt; beteekend, en 1612, een schoon blad, in 4°. — 4.) *De Barmhartige Samaritaan*; idem, in 4°. — 5.) *Het Avondmaal des Heeren*; halve figuren; idem, in 8°-oblong. — 6.) *St. Lucas, voor den schildersezal zittende*, waarvoor een Engel een paneel houdt, en verder Zinnebeelden op de Schilderkunst; idem, 1618, h. 4 dm. 8 str., br. 7 dm. 6 str. Par., — 7.) *Venus en Adonis*, slapende onder eene tent; idem, 1612, in 1°. — 8.) *Een oude Vrek* wordt door een Krijgsman met een dolk overvallen; idem, in 8°. — 9.) *Een ijdele Oude*, in

een *Schilderswerkplaats*, houdende eene roos in de hand; hij wordt door oude gekken gekapt enz.; niet beteekend; deze prent is aan HEM toegekend. — *Nagler* noemt nog twee houtsneden, als: *Plato*, het hoofd regts gewend; w. v. v. inv., 1620, in f^o. — *Charon*, een manhaftig hoofd; idem, in f^o. — Nr. 1—6 borusten in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*; Nr. 8 in het *Prentkabinet*, te *Leyden*, en Nr. 5 is in mijn bezit.

VALDOR. (JAN) Op dezen naam heeft *Immerzeel* twee graveurs, vader en zoon, beiden te *Luik* geboren, geboekt. Mij is er echter slechts één, en wel de oudste, bekend, en dit vind ik bij *Nagler*, *Brulliot*, *Heller* en andere gezaghebbende auteurs bevestigd. — Wat het vroegst gestelde geboortejaar, 1580, van den vader betreft, zoo kunnen de jaarmerken tot 1649, op de werken van JAN VALDOR voorkomende, alle van den vader zijn. — Daar hij zich te *Parijs* had gevestigd, zoo is zijn laatst-bekende en wel zijn hoofdwerk: *Les Triomphes de Louis-le-Juste XIII. du nom. Contenant les plus grandes actions où sa Majesté s'est trouvée en personne etc. Ouvrage entrepris et fini par JEAN VALDOR, Liégeois, Calcographe du Roi, en 151 pl.; à Paris, 1649, in f^o.* — Bij *Nagler* vindt men 19 Nummers van zijn graveerwerk vermeld, doch daaronder niet *Christus aan het Kruis*, door *Maria*, geknield en schreiende, omhelsd; in de prent beteekend J. VALDOR inv. et sculp. Cum Priv. S., h. 102, br. 64 str. Ned.; uitmuntend en tot de hoogste uitvoerigheid gedreven; een schoon prentje, WIERIX waardig, en in mijn bezit.

VALERIUS PROFONDAVALLE. Zie PROFONDAVALLE. (VALERIUS)

VALK. (SIMON) Zie op VENNE. (ADRIAEN VAN DE)

VALK. (PIETER DE) Zie op VALCK, (PIETER) den Jonge.

VALKENBURG. (DANKER LODEWYK MARIE) Deze in het historische vak zoo veel belovende kunstschilder is den 2. Mei, 1854, te 's *Gravenhage*, in den jeugdigen leeftijd van 27 jaren, overleden.

VALKENBURG. (DIRK) Bij het Artikel van *Immerzeel* voeg ik alleen, dat hij ZICH-ZELVEN heeft afgebeeld, in een ovaal, zeer fraai, op deek, h. 11, br. 8³/₄ dm.; dit was in de schoone Kunstverzameling van *J. van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, in 1773, zijnde Nr. 468 van den *Catalogus*.

VALKENT. (...) Deze naam komt voor in den *Catalogus* van *D. van Dyl*, *Amsterdam*, 1813, onder Nr. 155: „Bij boomstammen en planten liggen onderscheiden vruchten, als perziken, druiven, mispelen, een kokosnoot en andere; in het verschiet, een Hoefgezicht, fraai van schildering; h. 23, br. 21 dm.” — Het zou mij niet verwonderen, dat hier die naam VALKENBURG moet beteekenen, en welligt verkort VALKENB. zal moeten zijn, dewijl men de B voor eene T heeft aangezien; doch ik kan dit niet voor goed beslissen. — Tot heden is mij deze naam nimmer als dio van een kunstenaar voorgekomen.

VALLENAER. (MICHEL) In de Archiven van *Rijssel*, vindt men in de Oude Graaflijke Rekenkamer der Hertogen van Bourgondië, op het jaar 1438—39, het volgende aangeteekend: „A MICHEL VALLENAER, tailleur de coings de la monnoie de Hollande, pour plusieurs voyages qu'il avoit faicts devers le commis de Mds. et les generaux maitres de ses monnoies, tant à *Gand*, *Bruges*, *Lille*, *Bruzelles*, que mesmo ailleurs, pour faire tailler et meetre en forme de patrons et monstres de monnoie, les exemples de florins d'er et de monnoie d'argent que Mds. faisoit nouvellement forger en ses pays de par deça. Dont ledit MICHEL n'a peu rien avoir, quelque poursuieto qu'il en ait faicte et nonobstant l'espace de environ VIII mois qu'il avoit vacqués, es dits voiaiges, CLIJ pieces d'or.” Zie *le Comte de Laborde, Les Dues de Bourgegne, etc. Tom. I, Seconde partie; Paris, 1849, p. 370.*

VALLENDYK. (...) Slechts eenmaal is mij deze naam als die eens teekenaars voorgekomen, en wel in den *Catalogus* van *Daniel Vrydag, Amsterdam, 1825*, bl. 25, Nr. 11: *Een Paardenkop*, door VALLENDYK.

VALOIS. (JEAN FRANÇOIS) Deze Haagsehe stad- en landschapschilder is door *Immerzeel* vermeld, en dat hij te *Suriname*, den 2. Augustus, 1781, geboren werd. Dit is stellig een misslag, dewijl ik hem reeds in 1794, als *Lid van Pictura*, te 's *Gravenhage*, ingeschreven vond. Of is deze misschien zijn vader, van denzelfden naam?

VALTER, (WILLEM) *Pieterszoon*. Het begin en einde van het zooveel belovend talent van WILLEM VALTER PZ. moet ik hier reeds voor de Geschiedenis der Kunst te boek stellen. — Hij was de zoon van *Pieter Valter*, en van *Alberdina van Delden*, aanzienlijke ingezetenen te *Deventer*, waar hij den 29. October, 1821, geboren werd. Van zijne jeugd af met drift voor de Kunst beziel, kon hij slechts zijne tussehenuren daaraan wijden, daar hij zijne studie in de Regtsgeleerdheid moest voortzetten, die dan ook maar tot zijn 17. jaar voortgang had. Niet zelden is er tweestrijd over de bestemming van een natuurlijk talent, waardoor dikwijls de gezondheid ondermijnd wordt. Zijne ouders, overtuigd als zij waren, dat zijne grootste liefde uitsluitend voor de Kunst gold, stonden hem toe, zich daaraan geheel te wijden en zijne andere studiën te laten varen. Zijne vreugde was daarover zeer groot, daar hij meer dan eens in vertrouwen aan zijne geliefde moeder gezegd had: „Liever zou ik willen sterven, dan geen Schilder te mogen worden.” — Reeds had hij zich het onderwijs van zijn stadgenoot, den zoo gevierden LOUIS MEYER, ten nutte gemaakt, en zijn geliefkoosd vak van Landschappen te teekenen, met goed gevolg, voortgezet. Van toen af, ging hij zichtbaar met rasse schreden vooruit, en bezocht later, op raad van L. MEYER, versehiden Meesters, als: C. KRUSEMAN, VINCENT en anderen; doch voornamelijk was VAN DE SANDE BAKHUYZEN zijn gids. Vervolgens ging hij de natuur, in de omstreken van *Oosterbeek* en elders, beoefenen. Zijne vorderingen gingen met vasten tred voort, doch niet vóór 1846 waagde hij 't, op eene Tentoonstelling, te *Amsterdam*, een *Gezicht op de heide* in te zenden, dat de aandacht, als van een nieuweling zijnde, zeer trok, en ook met lof in eene openbare beoordeeling in het *Handelsblad* werd vermeld. — Dit was de eerste en laatste lof, welke hij door zijn werk bij het publiek mogt behalen, want reeds den 26. Junij, 1847, is hij, in zijne geboortestad, ontslapen. Treffend was dit verlies voor zijne geliefde ouders en voor zijn grootvader en naamgenoot, den zoo algemeen in het vaderland met roem bekenden Generaal-Majoor der Genie, *Willem Valter*, die hem nog tot 1851, in den ouderdom van bijna 78 jaren, overleefde, en toen aldaar mede ten grave is gedaald. — Zijne werken zijn niet in den handel, en worden in het ouderlijk huis, waarbij ook zijn *Portret*, door den vermaarden J. C. HAMBURGER in kleuren geteekend, bewaard.

VANDERBRACH. (NICOLAAS) Zie BRACH. (NICOLAAS VAN DER)

VANDERHEM. (CAREL) Zie IEM. (CAREL VAN DER)

VANDERMEER. (JOHANNES) Zie VERMEER, (JOHANNES) anders gezegd van *Delft*.

VANDETAR, (JEHAN) een verlichter, die, in de tweede helft der XIV. eeuw, te *Rijssel*, bloeide. In 1372 heeft hij een *Bijbel met miniaturen* voor den Hertog Karel V. van *Bourgondië*, beschilderd, zegt *Nagler*. Deze schilder kwam mij vreemd voor, en nog vreemder een Hertog Karel V. van *Bourgondië*. Spoedig echter bemerkte ik, dat *Nagler*, te goeder trouw, uit de *Essai d'un Catalogue des Artistes originaires des Pays-Bas etc., par le Comte de Laborde; Paris, 1849*, in 8°, had overgenomen: „JEHAN VANDETAR, enlumineur, fait en 1372 une Bible pour Charles

V. p. XXIII.' Wanneer men de aangehaalde plaats in het Werk van *de Laborde, Sec. Partie. Tom. I.*, zelf leest, — want het *Essai* is niets anders dan het *Register*, dat bij dit Werk behoort, en nog eens *afzonderlijk* is uitgegeven, — dan ontwaart men, dat niet te *Rijssel*, maar in den *Inventaire des titres originaux des anciennes Archives de Blois*, 1423, voorkomt: „Item une très belle Bible en françois que JEHAN VANDETAR donna au Roi,” — en dat is *Karel V., de Wijze, Koning van Frankrijk.* — Maar nu verder: *De Laborde* herroept dit, en zegt, dat zijn geheugen hem parten speelde, toen hij een schilder zocht in den naam JEHAN VANDETAR. Zie *Seconde partie, Tom II.*, p. XL. Doch ter zake. *Laborde* zegt, dat deze *Prachtbijbel*, in 1814, in de Bibliotheek van *Meerman*, te 's *Gravenhage*, aanwezig was, maar weet niet, waar die beland is, en geeft een uittreksel van een Fransch vers, dat aan het slot van dien Bijbel wordt gevonden: „A vous, Charles, roy, plain d'honneur... Presente et donne cestui liure, — Et à genolz (genoux) cy le vous liure, — JEHAN VANDETAR, votre servant... L'an mil CCCXII et soixante — De bon cuer et vaulsist (sic) mil mars, — XXVIJ jour du mois de mars.” Dezen naam heeft hij voor dien van den Schilder dezer miniaturen aangezien, en de verdere aantekeningen bij dit Boek gevoegd, als: „JOHANNES DE BRUGES, pictor regis predicti, fecit hanc picturam propria sua manu,” als het ware, niet aangenomen, op grond, zooals hij-zelf zegt, dat die Schilder hem niet bekend was, en het geen JAN VAN EYCK, of VAN BRUGGE kon zijn, dewijl die toen pas was geboren. — Het is juist JOANNES VAN BRUGOE, die bij hem niet bekend is. — De slotsom komt hierop neêr, dat men de geheele geschiedenis van het aanbieden van dien Bijbel op dien JOANNES VAN BRUGGE door mij vindt beschreven, en er nu nog bij verneemt, dat JOHAN VANDETAR een gewoon hoveling of onderdaan was, die zijn Vorst dezen Bijbel knielend heeft aangeboden, en niet JOANNES VAN BRUGOE, — Zie aldaar. — de schilder der miniaturen, zooals ik toen aldaar gezegd heb.

VANLANGREN (PIETER) wordt door *Füssly* als een kunstenaar genoemd, die het *Portret van Charles Maignard de Berniere*, President van het Parlement, heeft gegraveerd. Die naam komt mij twijfelachtig voor, zegt *Nagler*. — Hij is echter niet vreemd, en deze PIETER kan wel tot het geslacht der VAN LANGEREN's — Zie aldaar. — behooren; ook kan het werk van een hunner wezen en de r. welligt een J., of F. moeten zijn.

VANLOO (JOHANNES) wordt aldus door *Nagler* als de stamvader van het schildersgeslacht VANLOO genoemd, die, in 1585, te *Sluis*, in *Vlaanderen*, werd geboren. — Zie daarover op LOO. (JOHANNES VAN)

VARELEN (JACOB ELIAS VAN) is door *Immerzeel* vermeld. Hij werd den 9. Augustus, 1757, te *Haarlem*, geboren, en is aldaar den 16. Mei, 1840, overleden. — *Nagler* schrijft daarvoor, bij vergissing, 1756 en 1824. — Hij was een man van veel belezenheid, die tevens, bij de levende talen, ook de doode magtig was, en dikwijls in *burlesque* verzen voordragten heeft gedaan, waardoor de lachlust der menigte op aangename wijze werd gewekt, en waarvan er sommigen in de *Mnemosyne* zijn opgenomen. Slechts één stuk is er bekend, dat afzonderlijk werd gedrukt, doch niet in den handel voorkomt, te weten: *Tvoist tussehen Achilles en Agamemnon; schuitpraatje van een boer, of luimige vertaling van het eerste Boek der Ilias*, voorgelezen in de Maatschappij van Nederl. Letterkunde, te *Leyden*, 14 November, 1823; en nog eens aldaar, in 1824, een zonderling *Magazijn van drie-taalsoortig mengelmoes* — Grieksch, Latijn en Hollandsch — hetgeen in handschrift bij Dr. *Wap* — Zie *Astrea's V. Jaarg.*, blz. 401—407. — berust, en waar tevens bij voorkomt: *de Voorzang of Inleiding tot een Nederlandsch vers*, bij gelegenheid eener

Promotie-partij. — Nog gaan van hem in druk uit twee *Redevoeringen, bij gelegenheid der Prijsuitdeeling aan de Teeken-Academie, te Haarlem, in 1782 en 1784*, die lezenswaardig zijn. Hij komt met JAN VAN VARELEN, in 1779, onder de Honoraire leden dier Akademie voor, alsmede onder de Donatrices, 1784, *Geertruy Elisabet van Varelen.* — Hij heeft ook zeer verdienstlijk de etsnaald gevoerd, waarvan mij de volgende proeven bekend zijn: Twee geëtste prentjes, *Een Paarden- en Koeijenmarkt*, in dorpen, met veel bedrijvigheid, volkomen in de manier van J. CATS voorgesteld; h. 70, br. 98 dm. Ned., zonder de marge; de vier hoeken afgesneden; beteekend J. E. VAN VARELEN *inv. et fecit*, 1817. — *Een idem*, in de manier van DE HEUS, bergachtig landschap, waarin, op den voorgrond, een man te paard, eene koe en schapen drijvende; beteekend IDEM, doch verkeerd gedrukt; h. 102, br. 140 str., met de marge. — *Een idem*, voorstellende eene pleisterplaats, in een legerkamp, met tenten, waar zich eenige ruiters ververschen, in D. LANGENDYK's manier, — op een ton en met een zak op den voorgrond, beteekend IDEM, en 1800; h. 76, br. 102 str., idem; de hoeken afgerond; zeldzaam. — *Een idem*, met staande koo, links te zien, daar nevens, tegen de helling, eene liggende koe, tegen den rug te zien; op den tweeden grond eene landhoeve; in het verschiep eene stad enz., h. 133, br. 185 str. Nr. 5, IDEM, idem. — *Zes Prenten naar teekeningen van diverse meesters*, waarop staat Nr. 1, daarbij een man, bij een omziend paard, aan eene krib; idem, in f^o-oblong. — Twee prentjes op ééne plaat, de bovenkanten tegen elkander, kopijen naar A. VAN DE VELDE. *Het staande Koetje*, ter zijde, links, en *Het staande Paardje*, regts, voor een, gedeeltelijk zichtbaren, wagen gespannen. A. V. D. V. *inv.* Idem. — De te zijnen tijde bekende zeer *Oude Lindenboom, in de Spanjaardslaan, bij Haarlem.* Zie *Van Lynden en Van der Willigen, Aanhangel*, blz. 90, Noot 2.

VAROSSIEAU, (LOUIS) een kunstliefhebber, die te *Aarlanderveen*, over *Alphen aan den Rijn*, woont, van wien ik een klein schilderijtje heb gezien, met koetjes en schapen, dat, in waarheid, malsch en uitvoerig, in den stijl van JAN KOBELL, was geschilderd. Naar het genoemde werk te oordeelen, is het te bejammeren, dat hij weinig schildert. — In 1860 was hij aldaar nog woonachtig.

VASOUNS, (FR. JOANNES) van de Orde der Predikheeren, was een bekwaam kunstenaar, gelijk te zien is uit een aantal portretten, door hem geteekend voor de gravuren, naar al de oude afbeeldingen der Heeren Van Lynden, die in de *Annales de la Maison de Lynden, par Butkens, Anvers*, 1624, in f^o. voorkomen, en bewijzen, dat hij de kunst om 1625, in *België*, beoefend heeft. In het genoemde Werk vindt men aan het einde eene *Attestation*, waarin VASOUNS verklaart, dat al die afbeeldingen door hem, naar de oorspronkelijke (originelen) zijn vervaardigd, welk stuk hij teekent: „P. FR. JOANNES VASOUNS in *Conventii Fratrum Predicatorum Trajecti ad Mosam superior.*” Hij sohijnt eenige teekeningen met de pen voor die gravuren te hebben gemaakt, zooals een adres onder een dezer prenten dit uitdrukt. Zie bl. 185 der genoemde *Annales.* — Later vond ik vermeld, dat hij voor de Kerk van zijn Convent, welke hij in 1616 en 1617 vergroot had, met den Prior *Dominicus Nuellens*, eene schilderij vervaardigd heeft, doch die door zorgeloosheid is verloren geraakt. Zie dit berigt van ARNAUD SCHAEPKENS in de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, 1857.

VAST. (... VAN DER) Deze noemt *Bryan*, als, waarschijnlijk, een geboren Hollander, wiens naam op sommige geëtste landschappen, met smaak en in een geestigen stijl behandeld, voorkomt. — *Stanley* voegt er bij, dat hij vermoedelijk dezelfde is, als ADRIAAN VAN DER VEERT, of WEERDT. — Zonder hier te kunnen

beslissen, komt het mij echter gewaagd voor, dit geestig en smaakvol etswerk aan VAN DER WEERDT toe te kennen, daar deze in 1510, te *Brussel*, geboren werd.

VECQ. (JACOB LA) — Zie bij *Inmerzeel* op LAVECQ. (JACOB)

VEDERMAN (JAN) vind ik als beeldsnijder vermeld, die, in 1404, te *Brussel*, bloeide. Zie *Messenger des Sciences hist. etc.*; *Gand*, 1860, bl. 351.

VEECKEN, (JAN BAPTIST VAN DER) een Vlaamsch kunstenaar, die met goed gevolg het glasschilderen beoefend heeft. In de Kapel van de H. Communie in de Parochiekerk van *St. Jacob*, te *Antwerpen*, heeft hij het *grootte Glasraam* geschilderd, naar de teekening van HENDRIK VAN BALEN. — In de *O. L. Vrouwekerk*, aldaar, is een groot glas, door hem, in 1648, naar de teekening van genoemden meester vervaardigd, en dat f 500 heeft gekost. — Deze Cartons zullen dan van HENDRIK, den Jonge, zijn, daar diens vader in 1632 is overleden. — Hij schijnt de wijze en vereischten tot deze kunstbewerking niet geheel magtig te zijn geweest, want *Descamps* zegt, bl. 160, dat het schilderwerk bijna verdwenen was. Dit was in 1769, en dus toen maar ruim ééne eeuw oud. Zie ook *Leviel, l'Art de la Peinture sur verre etc.*; (*Paris*), 1774, in f^o, bl. 54, en *Gessert, Geschichte der Glasmalerei*, u. s. w.; *Stuttgart*, 1839, in 8°, bl. 143. — *P. Bogaerts*, I., p. 121, betitelt het onderwerp, in de *St. Jacobskerk*, aldus: *Rudolph van Habsbourg, beoont zijn Goddelijken eerbied voor het H. Sacrament*. Welke *Rudolf* nu? uit dat Huis zijn er een aantal, van af het jaar 1000 tot 1612, onder dien naam bekend. Ongetwijfeld zal het, ter herinnering eener vroegere gebeurtenis, toen eerst vervaardigd zijn. — *Nagler*, die dat glas, en de belooning daarvoor vermeldt, zegt, bij vergissing, dat onze JAN BAPTIST, in 1596, Lid van *St. Lucas*, te *Antwerpen* was, en dat hij daarna niet lang meer zal hebben geleefd. Verder zegt hij op ROMBOUT VAN DER VEECKEN, dat die zijn valer was, en in 1596, in tamelijk hoogen ouderdom, nog leefde. — Dit is aanneemlijk, maar niet dat hij hem als den schilder van het bovengemelde glasvenster in de *O. L. V. kerk* opvoert. — Deze ROMBOUT was *Deken van St. Lucas*, te *Antwerpen*, 1596, en staat vermeld als *glasmaker*, dus niet als *glasschrijver*, en bijgevolg geen *glasschilder*. Zie *Jaerboek der Gilde van St. Lucas der Stad Antwerpen enz.*; *Ibid.*, 1855, bl. 226.

VEECKEN. (ROMBOUT VAN DER) Zie op VEECKEN. (JAN BAPTIST VAN DER)

VEELWAARD. (DANIEL) Deze verdienstlijko kunst-, kaart- en lettergraveur is reeds bij *Inmerzeel* vermeld, en tot slot voeg ik er hier bij, dat hij den 27. Februarij, 1851, te *Amsterdam*, in den ouderdom van 85 jaren, overleden is. Zie *Handelsblad*, 1 Maart, 1851.

VEEN (APOLLONIA VAN) wordt door *J. van Vondel*, in zijn 1. Boek der *Leerdichten*, als *geestighe Teekenster en Zanghyodin*, bezongen. Eenige regelen er van, die tevens den aard van haar werk aanwijzen, laat ik hier volgen: „De milde Apollo zaeide noit — Zoo schoone bloemen in de lent', — Als ghy op zuiver perekement — En hagelwitte bladen strooit. — Al wat gho treekt, 't zij mensch of dier, — Dat heeft een' Goddelyekon zwier.” — Nimmer is mij elders van haar werk voorgekomen, dan in den *Catalogus van Barchman Wuytiers*, te *Utrecht*, 1792, op bl. 139, *Twee stuks Landschapjes* met de pen en gewassenen; door A. VAN DER VEEN. Daar echter de naam niet geheel strookt met die bij *Vondel* voorkomt, en de kunst even zeldzaam is als van de bezongene, zoo komt het mij voor, dat het een-eu-dezelfde persoon zal moeten wezen. — In *Barlweus, Poëmata*, II. bl. 534, vind ik een vers op het Portret van APOLLONIA VAN VEEN, *In effigiem ejus Fratris sculptam*, zoodat zij eene dochter van PIETER — Zie aldaar. — en eene zuster van den aldaar vermelden GYSBERT VAN VEEN wezen kan.

VEEN. (CORNELIA VAN) *Nogler* zegt, dat deze eene zuster was van GEERTRUIDA

VAN VEEN, en, even als deze, eene bekwame schilderes, doch dat geen werk van hare hand bekend is. — Dit is zeker niet zoo, want *Cornelia* was het *derde kind* van OCTAVIO VAN VEEN, — Zie aldaar. — is den 21. Maart, 1600, in de St. Jacobskerk, te *Antwerpen*, gedoopt, en heeft den ouderdom van zes jaren niet mogen bereiken. Is er nu eene Schilderes van dien naam aan *Nagler* bekend, zoo zou het eene der zusters van OCTAVIO, die 12 broeders en zusters had, kunnen wezen, en alsdan CORNELIA, die, „te *Antwerpen* huwde, met een rijken negociant,” — zoo als *Immerzeel* van haar, op OCTAVIO VAN VEEN, als diens dochter berigt — de hier bedoelde Schilderes kunnen zijn.

VEEN (Mr. CORNELIS VAN) was, ten jare 1656, een medeoprigter van het Schildersgild *Pictura*, te 's *Hage*, en daarvan de *Eerste Secretaris*. Ofschoon een Regtsgelcerde, kan hij tevens wel een beminnaar en beoefenaar van de Kunst zijn geweest. Welligt was hij een afstammeling van den beroemden OCTAVIO VAN VEEN; dit is echter, even als het jaar zijner geboorte en dat van zijn overlijden, onzeker; „doch het is bekend, dat hij van af 1656 tot 1666 zeer exactelyk als Secretaris van gemeld Gild gefungeerd heeft,” volgens *P. Terwesten, Ms.* — Het is meer dan waarschijnlijk, dat hij een zoon van een der 12 kinderen van *Cornelis* was, die dan ook wel den naam zijns grootvaders zal hebben gevoerd, even als een zoon van OCTAVIO VAN VEEN. — Zie aldaar. — Bovendien zal hij, zoo als zijn oom, METER VAN VEEN, die óók Advokaat was, de Kunst tot uitspanning beoefend hebben.

VEEN (GEERTRUIDA VAN) was het vierde kind van OCTAVIO VAN VEEN, — Zie aldaar. — dat den 4. Junij, 1602, in de St. Jacobskerk, te *Antwerpen*, werd gedoopt, en den 30. Junij, 1643, is overleden. Zij was gehuwd met *Louis Malo*, en niet, zoo als *Nagler* zegt, met JACOBUS JORDAENS — Zie aldaar. — gelijk ook niet ongetrouwd gebleven, zooals *A. Michiels, Histoire de la Peinture etc., Brux.*, 1848, IV., p. 163, ons berigt. — De schilderkunst werd door haar met goed gevolg beoefend, blijkens het *Portret van haar vader* en leermeester, dat in het *Museum*, te *Brussel*, aanwezig is. Dit portret is schoon door PAUL. PONTIUS sculp. Bij het omschrift staat gevoegd *Aetatis LXXII*, doch dit is eene fout, door F. FOPPENS begaan. Tevens is een Latijnsch vers, op die schilderij gemaakt, er onder gevoegd, wat ik om bijzondere reden hier moet doen volgen: „*Artis suæ miraculo felix pater, — E filia jam plenus ævo nascitur, — Victurus omni, clarus atavis Battavis, — Pictor, Poëta, Philosophus, Castensium — Callens Mathematicum, orbitâ dii ingen I — Per alta vectus rerum, et ima et intima, — Scientiarum docta vena VAENIUS. — E. Puteanus.*” — Gemelde *Michiels*, over dit Portret sprekende, zegt: „*Sur une de ces gravures se trouvent de dététables vers Latins, que tous les auteurs ont réimprimés, quoiqu'ils ne méritassent pas la moindre attention.*” — Ik was verbaasd, zulk een oordeel over *Ericus Puteanus*, het sieraad der klassieke Letterkunde van zijne eeuw, te hooren vellen, en, daar ik onbevoegd ben, over deze zoo aanmatigende vooroordeeling te beslissen, zoo wendde ik mij tot een echt-klassiek litterator, die mij zeer bereidwillig de vertaling er van mededeelde, en er bijvoegde, dat het overschoon Latijn van den echten stempel is en blijkbaar door *Michiels* niet was verstaan. — Ziehier wat *Puteanus* schrijft: „*OTHO VAENIUS. Geboren te Leiden. — Gelukkig door zijne wonderbare kunst, wordt deze vader — reeds hoog bejaard uit zijne dochter geboren, — om voortaan altijd te leven. — Gesproken uit een beroemd — en overoud Nederlandsch geslacht, was hij — Schilder, Dichter, Wijsgeer en Wiskundige. — Door zijn verheven verstand baande hij zich het spoor — tot de hoogste en diepste en verborgenste dingen, — hij, VAENIUS, der wetenschappen rijke mijn. — Eric van der Born.*” — Er bestaat een *Portret* van haar, door VORSTERMAN sculp., dat mij

slechts eenmaal is voorgekomen in den *Catalogue de P. Wouters, Chanoine de S. Gomer, à Lierre etc.; Bruxelles, 1797, bl. 82.*

VEEN, (GYSBERT VAN) uit een ridderlijk geslacht, en een der 12 kinderen van *Cornelis* en van *Gertrude Neckin*, te *Leyden*, geboren. — Zie over zijn geslacht op zijn broeder VEEN. (OCTAVIO VAN) — Hij was een „die in plaatsnyden en schilderen een zeer goed meester is, en woont (zeg ik 't wèl heb) te *Brussel*.” Dit werd reeds door *Van Mander* te boek gesteld, doch deze regels hebben aangaande den persoon van GYSBERT geen meer licht, dan zijne bekende graveerwerken, verspreid. — Door de nasporingen van onzen tijd is ontdekt, dat GYSBERT VAN VEEN zijnen broeder OCTAVIO in de kunst op zijde streefde; immers is 't gebleken, dat er van zijne voorgaamste werken op den naam van OCTAVIO beschreven staan. Hij was een zeer gevierd portretschilder, die veel portretten van Vorstelijke personen, voor geschenken bestemd, heeft vervaardigd, waarvan de oorspronkelijke rekeningen in de Archiven te *Rijssel* worden bewaard, en waaruit blijkt, dat in 1596 aan GYSBRECHT VAN VEEN zijn uitbetaald 75 Livr., voor het *Portret*, ten voeten uit, van den Prins-Kardinaal *Albertus*, alsmede voor dat van wijle de Koningin *Catharina van Oostenrijk*, en van *Maria Tudor*, van *Engeland*, waarvan een dogt RAPHAEL (VAN) COXIE, en die beiden met 103 Livr. 10 Schz werden betaald, als op last van Zijne Majesteit vervaardigd, en ten geschenke aan Frederik Wilhelm van *Saxen* gezonden. — Verder (October, 1601): „A GYSBRECHT VAN VEEN, painetre Ve. livres, entantmoins de ce que luy seroit den pour les *pourtraicts des personnes de leurs Altèzes (Albert et Isabelle)*, qu'il avoit faict à leurs ordonnances, pour faire présenter à messire Charles-Philippo de Croy, Marquis de *Havrech*.” — Het volgende bevat een belangrijk historisch feit: „A GYSBRECHT VAN VEEN VIIIe III Livres, par lettres patentes datées de *Bruges*, le XVIIe aoust XVIe III, dont VeXXXVI livres pour IJ painetures des *pourtraicts du roy et royne d'Espagne*, desquelles leur Altèzes avoient faict présent au marquis de *Havrech*, chef des finances; item VIe livres pour IJ aultres *grands portraits de leur Altèzes* envoyés au roy d'Angleterre en XVIe III.” Zie *Archives des Arts etc., par Alex. Pinchart* in den *Messenger des Sciences etc. Gand, 1858, bl. 172.* — Hieruit blijkt zonneklaar, dat *Houbraken*, dit feit op OCTAVIO VAN VEEN geboekt hebbende, de overige auteurs, die hem te goeder trouw volgden, misleid heeft. — Echter zijn deze personen ook door OCTAVIO — Zie aldaar. — geschilderd. — Verder wordt door *Pinchart* nog vermeld, dat niet OCTAVIO, maar GYSBERT VAN VEEN, Intendant van de Munt, te *Brussel*, geweest is. Dit is aannemlijker, dewijl hij in hooge mate met de Graveerkunst bekend was. — Dat hij *Italië* bezocht, staat buiten twijfel, want hij heeft, in 1588, te *Rome*, en in 1589, te *Venetië* prenten gegraveerd. — Bij *Nagler* vindt men 27 stuks gravuren, waarvan vele naar de teekeningen van OCTAVIO, beschreven. — Nr. 21 is een Boekwerk, *Het leven en daden van de II. Catharina van Siëna*, naar G. V. VEEN, 18 bl., met den Titel; *B. Firens etc., in f^o.*

VEEN. (JAN VAN) Dezen noemt *Nagler*, volgens *Füssly*, dech geloof, dat die naam met J. DE VEER in verbands taat. — Ongetwijfeld. — Zie op VEER, (JOHANNES DE), bij *Immerzeel*. — Ik vond hem, in 1642, als kunstschilder, in *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven.

VEEN. (JAN en SIMON VAN) — Zie op VEEN. (ROCHUS VAN)

VEEN, (OCTAVIO VAN) meer bekend onder den naam van OTTO VENIUS, is, op de gewone wijs, zonder eenige bijdragen, bij *Immerzeel* te boek gesteld. — Deze met roem bekende kunstenaar, eene hoogst wetenschappelijke beschaving aan een edelen handel en wandel parende, is een afstammeling uit een oud ridderlijk

geslacht, hetwelk ik hier kortelijk wil aanduiden. „Die van desen geslagte syn afkomstig van *Jan van Veen*, natuurlyken soone van Hertog *Jan de III. (van Brabant, 1312—1335, en Isabelle van Vene, van wien de geslachtsnaem Van Veen de afleiding heeft bekomen)* en heeft successivelyk en van tyd tot tyd gedaen alleantiën aen seer Adelyke en Illustre familiën, als onder andere aen de familie *Van Linden, Van Nes, Van Swieten, Van der Eem, Van Boetselaer* en meer andere; deselve hebben sig soo in *Brabant, Holland*, als elders verspreyt gehad, gelyk dan anno 1521 geleeft heeft *Cornelis van Veen*, Ridder, Heer van *Hoogeveen, Vuersse, Drakesteyn*, Burgemeester der stad *Leyden*, welke verscheiden kinderen nagelaten heeft, onder anderen *Simon van Veen*, Ridder, insgelyx Heer van *Hoogeveen*, en d'andere voorz. Heerlykheden, alsmede *Jan van Veen*, Gouverneur van het Eilant *ter Schelling*, en OTTO VAN VEEN, een van de grote officieren in *Brabant*, en is anno 1668 tot *Brussel*, in 't regarde van dit geslagte gegaen de volgende Sententie.” Zie *S. van Leeuwen, Batavia illustrata etc.*; 's *Gravenhage*, 1685, in ^o, bl. 1126, waar ook die *Sententie* van 17. November, 1668, geheel voorkomt. — Detwist was voornamelyk ontstaan door het overlijden van Jonker *Ernst van Veen*, 1666, door dat de weduwe voor de Poort van het sterfhuis „een groot Blasoen, behelsende de *Wapenen van Brabant*, te weten een *Goude leeuw*, in swart velt, doorsneden met *zilweren bare*, waerop drie *Roode ringen* staen, en tot dien deselve Wapenen geaccompagneert met die van sync huysvrouwe, soude hebben doen omringelen met een groote Bemde van swart Fluweel, sonder dat hun nochtans soude syn gebleeken, dat den Reseribent soude wesen van sulke Familie of Adelyke afkomst.” — Verder had *Butkens*, in zijne *Trophées de Brabant*, reeds aangewezen, dat „de Masculine descende van den voorsz. naturelycke soone van *Jan van Veen* soude uytgestorven syn omtrent den jare 1460, en dat in alle gevalle wylen de resumenten grootvader in 1620 soude hebben gederogeert gehad aen syn Adelyke afkomste.” — Zie ook over dat Geslachtswapen bij gemelden *Butkens*, I., p. 663, *éd. de la Haye*, 1724. — Uit de daarbij overgelegde oorspronklyke stukken schijnt verder te blyken, dat *Butkens* zich zeer vergist heeft, en de registers van de gehele zaak, als uitspraak, hebben „verleent aen de partyen daervan acte, verklarende dat daarmede dit Procces komt te cessen.” — Ik moet hier doen opmerken, dat de *Genealogie van het Geslacht van Van Veen*, die in het *Bijvoegsel in Hoogstraten's Woordenboek* wordt gevonden, van een anderen tak is, die te *Alkmaar* te huis behoorde. — De ouders van OCTAVIO waren *Cornelis van Veen*, bovengenoemd, en *Gertrude Neckin*, die, zoo gezegd wordt, 12 kinderen hebben gehad, — Zie *Michiels, Hist. de la Peinture etc.*; *Bruxelles*, 1848, IV., bl. 152. — en het *Gravelijk hof*, of *Lokhorst*, omstreeks 1560, te *Leyden* bewoonden, en wel op zulk een hoogen voet, „dat hy is versien geweest van een *Camerlink*, en aen den-selven synen *Camerlink* voor huwelyk heeft gegeven een huys, staende te *Rotterdam*,” enz.; welk hof tot den dood van zijn zoon Mr. *Simon van Veen*, Lid van den Hoogen raad, in 1608, in diens bezit gebleven, en vervolgens aan zijn twee schoonzonen, *Joost van Swanenbergh* en *Heyndrick Stoch*, die er twee woningen van maakten, is overgegaan. — Zie *Van Mieris, Beschryving van Leyden*; *Ibid.*, 1762, in ^o, II., blz. 386—390. — Maar nu is de vraag, wanneer is hij op het huis *Lokhorst* geboren, en wanneer is hij te *Brussel* gestorven? Onder zijn *Portret*, GERT. VAN VEEN *pinx.*, dat op het Museum, te *Brussel*, berust, AEGID RUCHEL *sculp.*, en in *De Bie* voorkomt, doch reeds vroeger door JAN MEYSSENS — Zie aldaar. — werd uitgegeven, staat als bijschrift gevoegd: *Geboren te Leyden, 1558, en overleden te Brussel, in 1629, den 6. Mei.*

Op hetzelfde Portret, door PAUL. PONTIUS sculp., in f^o., staat bij zijn naam *Actat. sua* LXXII. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857. — Dit is door bijna alle auteurs, die *De Bie*, of het grootte portret gebruikt hebben, te goeder trouw overgenomen. Echter is het alleen JAN MEYSSENS, die, in 1649, dit bescheid heeft gegeven, en waardoor het jaar van overlijden, uit het *Register der Romanisten*, te Antwerpen, bevestigd wordt. — Anderen hebben weêr den *Appendix van Van Mander* geraadpleegd, die zegt: „OCTAVIO mach nu anno 1604, wesen een Man van omtrent 47 jaren.” — Het is hier de plaats, om de dwalingen over zijn geboortejaar, dat alleen op gissingen berust, uit oorspronkelijke bewijzen, te regt te brengen. Ik bezit, namelijk, eene fraaije teekening in kleuren, h. 202, br. 215 str. Ned., waarop is afgebeeld OTTO VENIUS; dijsstuk, staande voor een ezel aan een *Vrouwenportret* te schilderen, waarnevens een persoon, mede niet geplooiden halskraag, die met de linkerhand dit portret vasthoudt. Boven in den grond, met groote letters, OTTO VENIUS; boven den schilder mede met groote letters, zijn Monogram, eene O waarin eene T, die boven uitsteekt, en eene V. AETA: XXX. Boven den persoon in het midden: AETA. XXI., en verder op, A^o. 1590; op den grond van het Portret op den ezel: *Actatis* XXXII. Achter op de teekening staat met de eigen hand van den teekenaar geschreven: „Het Portret van OTTHO VAN VEEN en Familie, door myn geteekent, den 21 Mei, 1788. A. SCHOEMAN, naar het origineel, dat op *Pictura* hangt.” Dit zal te 's Gravenhage wezen, waar hij steeds gewoond heeft en *Hoofdman der Broederschap* was. Meer bewijs is er niet noodig, om het geboortejaar van OCTAVIO VAN VEEN, voor goed, op 1560 te stellen. Hieruit volgt van-zelf, dat het Portret van *Justus Lipsius, studiosus, æt. XVIII*, berustende in de Verzameling van den Directeur *Sprengler*, te *Koppenhagen*, (1839) en door onzen VAN VEEN als met pastel geteekend, hetgeen door *Nagler* in twijfel wordt getrokken, niet echt kan zijn. — Dit is regt, want *Lipsius*, in 1547 geboren, zal in 1563 wel niet door een kind van 3 jaren zijn geportretteerd. Mogt het door hem zijn geteekend, dan heeft hij dit naar een geschilderd portret van den toen reeds schitterend geleerden jongeling voor zich vervaardigd, daar het bekend is, dat zij reeds vroeg vrienden waren, en steeds gebleven zijn. — Wat verder de bij- en omschriften op zijne portretten betreft, dezo deelen mede in de gezag verkregen hebben de gissingen, want rondom dat, door PONTIUS gegraveerd, staat *æt. LXXII*, en dit heeft F. Foppens, voor het *Théâtre morale* etc., 1672, doen vervaardigen, en er ook een Latijnsch vers van E. Puteanus, reeds in 1646 overleden, onder geplaatst. Waarom heeft Foppens er het jaar van zijn overlijden niet opgezet? — Zie over dat vers op VEEN. (GEERTRUIDA VAN) — zoodat dit daardoor in, of nog na 1632 zou moeten geschied zijn, terwijl het bovenvermelde jaartal 1629 moet worden aangenomen. — Wat aangaat de Portretten van Albert en Isabella, door hem geschilderd, en aan Jacobus I, Koning van Engeland, ten geschenke gezonden, zoo als door alle auteurs uit *Houbraken* werd overgenomen, dit is eene dwaling, want deze zijn door GYSBERT VAN VEEN — Zie aldaar. — vervaardigd. Wel heeft OCTAVIO de genoemde Vorstlijke personen, in het gewaad van *Hermieten*, bestemd voor de *Hermitage der ongeschoeide Karmelieten, te Marlagne*, bij Namen, geschilderd, waarvoor hij, bij ordonnantie van den Aartshertog, van 22 Mei, 1621, de som van 1000 Ponden Vlaamsch ontving. Zie A. Pinchart, in den *Messenger des Sciences hist.* etc.; Gand, 1861, bl. 103. — Als eene bijzonderheid voor de geschiedenis dient „Eene Allegorische voorstelling, verbeeldende Keizer Karel V, en zijne Gemalin, benevens zijn Hof en vele onderdanen bij de Prediking van Johannes in de Woestijn; uitvoerig en fraai door OTTO VENIUS geschilderd;

h. 1 el 22 dm., br. 1 el 53 dm., Ned." Dit stuk was op eene Verkoopning in het *Huis met de Hoofden*, te *Amsterdam*, 21 Augustus, 1860. Hier valt aan geen anachronisme, door onkunde begaan, maar wel aan eene diep-ingrijpende zinspeling op Karel V. te denken. — Er wordt vermeend, dat hij, omstreeks 1593, te *Antwerpen* was, en aldaar met zekere adellijke Jonkvrouw, *Anna Loots*, huwde, want 17 Junij, 1595 (1594?) werd zijne eerste dochter, *Anna*, in de St. Jacobs-kerk gedoopt, en vervolgens zijn daarin nog gedoopt 2.) *Ernest*, 1595 (?); 3.) *Cornelis*, 1600, die nog geen 10 jaren is oud geworden; 4.) *Geertrude*, 1602; 5.) *Susanna*, 1604; 6.) *Maria*, 1606; 7.) *Agatha*, 1609, en, 8.) *Catharina*, 1611, terwijl hij in 1606 een huis bewoonde in de straat, die nog zijnen Naam draagt. — Zie verder *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, waarin men tevens vier historische schilderijen, en het Portret van *Johannes Miræus*, vierde Bisschop van *Antwerpen*, vindt beschreven. — Zijn schoonste werk is wel *het Laatste Avondmaal*, in de St. Jacobs-kerk, aldaar. Men vindt alleen deze afbeelding in prent gebragt door REVEIL, onder Nr. 819 van het *Musée de Peinture etc.*; *Paris*, Audot, 1831; *Tom XII.* — Nagler zegt, in navolging van *Houbraken*, dat hij de Portretten van de Aarts-hertogen *Albert en Isabelle* heeft geschilderd, die aan Jacobus II. (I.) werden geschonken, en ook dat hij *Intendant der Munt*, te *Brussel* was. Dit is zoo niet. Zie daarover op VEEN. (GYSBERT VAN) — In de 12 stuks schilderijen, voorstellende *De Historie van Claudius Civilis*, opperbevelhebber der oude *Bata-vieren* enz.; h. 30, br. 52, en de figuren groot 26 duim Ned., welke hij in 1613 gereed had, heeft hij, ofschoon toen te *Antwerpen* woonachtig, de geschiedenis dier feiten met oog en hart op zijn geboortegrond en op Prins Maurits herdacht. Dit is echter zeker, dat die stukken aan zijn broeder, Mr. PIETER VAN VEEN, te 's *Gravenhage*, welligt sedert lang met die onderneming bekend, zijn overgezonden, en door hem den Staten-Generaal werden aangeboden, in wier vergadering deze zaak, na eenige dagen, haar beslag verkreeg, zooals uit de hiervolgende oorspronkelijke bescheiden blijkt: „Werden gecommitteert een vuyt *Gelderlandt*, *Hollandt* ende *Zeelandt*, omme met eenen hem de kunste van schilderie verstaende, naeder te visiteren die stucken schilderien alhier gepresenteert by den Advocaat VAN VEEN, die zynen broeder heeft gemaeckt, ende van denselven VAN VEEN te verstaen, waervoer dat de voors. stucken zyn te coopen. — Is gerapporteert de estimatie van de stucken schilderien, die den advocaet VAN VEEN, van wegen zyn broeder gepresenteert heeft hare Ho. Mo. voor eenen redelycken prys te vercoopen, gedaen by eenige meesters Schilders, verclarende d'heeren Gecommitteerden, dat de voors. advocaet VAN VEEN gelast is, die niet minder te laten als voor *f* 2200. Nae deliberatie is geaccordeert, dat men de voors. heeren Gecommitteerden sal autoriseren, gelyck deselve geauthoriseert worden mits desen, omme den coop aff te maecken ten minsten beswaernisse van 't landt. — Gehoort het rapport van de heeren Gecommitteerden, die *twaelff stucken schilderie* gecoect hebbende van den advocaet VAN VEEN van wegen zynen broeder, hebben haer Ho. Mo. denselven coop ter somme van 2200 guldens geadvoyeert ende geaccordeert daervan te depescheren ordonnantie." *Resolutiën* van 12, 24 en 26 Januarij, 1613, bij *Dot*, *Archief*; V. decl. — Het is meer dan waarschijnlijk, dat deze Schilderijen als een geschenk aan Prins Maurits zijn vereerd. Ofschoon ze later in het zoogenaamde *Hollandsche Kamertje*, zijnde de Conferentie-kamer, bij die der *Treveskamer*, in het Hofgebouw, te 's *Gravenhage*, hebben gehangen, is echter de naam van den maker zóó in vergetelheid geraakt, dat ze voor werk van HANS HOLBEIN zijn beschreven; Zie dit in *De Riemer, Beschryving van 's Gravenhage, Delft*, 1730, I, blz. 136, en, in den *Tegenwoordige Staat*

van *Holland, Amsterdam*, 1716, VI. bl. 37. — terwijl die stukken vandaar, als de eigendom van Nassau, naar het Vorstlijk Lustslot *het Loo* gevoerd zijn. Immers, na het kinderloos overlijden van *Willem III.*, Koning van *Engeland*, moest diens nalatenschap verdeeld worden, en bijgevolg werden de schilderijen op *het Loo*, den 26. Julij, 1713, te *Amsterdam*, verkocht. In den *Catalogus* vindt men, onder Nr. 45: *Twaalf stuks van OTTO VAENII*, zijnde *Oorlogen van de Romeinen en Batavieren*, uitvoerig geschilderd, die met f 1500 zijn betaald; en, waarschijnlijk, door den Staat weder in gekocht, zijn ze, tot in 1809, te 's *Gravenhage* verbleven, en toen, bij de oprichting van een *Museum*, te *Amsterdam*, naar genoemde stad overgebracht, waar zij thans nog herusten. — De afbeeldingen zijn door A. TEMPESTA in plaat gebracht en ook te vinden in de *Histoire de la Guerre des Bataves et des Romains etc.*, *Amsterdam*, *Mich. Rey*, 1770, gr. in 4°, door den Markies de *St. Simon*, die het Landgoed *Ameliszwaard*, bij *Utrecht*, bewoonde, en aldaar, in 1794, is overleden, uitgegeven. De eerste uitgave verscheen te *Antwerpen*, in 1612, in 4°-oblong. — Zijne *Letterkundige Werken* zijn: *Vita D. Thomae Aquinatis...* *Antverpiæ*, 1610, in 4°, 30 Pl. naar o. VENIUS. — Op bl. 95 van den *Catalogus* van *J. de Vos*, *Amsterdam*, 1833, vond ik: *Het leven van Thomas van Aquin*, fraai op papier geschilderd door o. VENIUS, 12 stuks, f 30. — Hieruit ziet men, zooals ik meermaal heb aangewezen, dat destijds de Meesters van dien stempel geen teekeningen, maar en *camaiëux* geschilderde voorbeelden, voor de gravure vervaardigden. — *Horatii Flacci imagines* (103) in *æcis incisiss notisque illustrata*, studio OTHONIS VAENII, *Antverpiæ*; *H. Verdussen*, 1607, in 4°. Latero drukken zijn *Ibid.*, 1610 en 1612, in 4°; *Amsterdam*, 1681, gr. in 8°; *Bruæ.*, 1683, idem; *Florenzi*, 1777, 4°. Men vindt ook gekleurde en met goud gehoogde exemplareu, zegt *Nagler*. Dit Werk had hij aan de vrome Infante *Isabella* opgedragen, doch deze wenschte van hem, dat hij zijn geest ook op het gebied der godlijke liefde mogte spitsen, waarop hij het licht deed zien: *Anoris divini emblemata*, studio et ære OTH. VAENII concinnata Latine, Gallice, Hispanice et Belgice. *Antverpiæ*, 1615, 60. pl. Later verscheen eene Pracht-uitgave, *Ibid.*, 1660, in 4°, en, *H. Hugo* en OTTO VAN VEEN, *Godlievende Ziel*, 100 pl., bij *Herm. Besseling*, te *Utrecht*, 1757, in 8°. — *Anorum emblemata etc. Batavo-Lugdunensis*, *Antverp.*, 1608, in 4°. — *Emblemata amatoria aliquot selectoria etc.*; *Amst.*, 1618, in 16°-oblong. — *Théâtre moral de la vie humaine, représenté de plus de 100 tableaux, tirés d'Horace, par o. VENIUS*; etc.; *Bruzelles*, 1772, of 1678, in 4°, en te 's *Hage*, 1755, in 4°. Deze prenten, zegt *Nagler*, zijn uit de *Emblemata Horatii*, en de tekst is uit de *Doctrina des mœurs*; *Paris*, 1615. De Spaansche uitgave (*Theatro moral*) is evenzoo te *Brussel*, in 1660 en 1672, verschenen, in 4°. — Zou dit waar zijn? want dat Werk verscheen ook in 1684, te *Amsterdam*, bij *H. Wetstein*, en in de Voorrede wordt gezegd: „dat men zou twyfelen, of ny *Horatius*, dan of *Horatius* NEM gevolgd hebbe.” Zie de Aanteekeningen van *De Jongh*, in *Van Mander*, II., bl. 176. — Zou men toen de vroegero drukken niet hebben gekend? Mij dunkt, bij zulk eene onderneming, zeker, wel alle. Doch dit zal moeten doelen op wat er voorts volgt, te weten: „Verder heeft hy ook, door eenige zedelyke aanmerkingen, die schriften verklaard, uit welke OTTO VENIUS zyn *Theatrum morale humanæ vitæ* zamengesteld heeft;” men heeft dus deze Commentarie voor den geheelen tekst van dat Werk aangezien. Zie *Hoogstraten*, *Woordenboek*, in voce *Roy*. (*Marina le*) — *Historia septem infantium de Lara, a Don Rodrigo Calderon*. *Antverpiæ*, *Lissaert*, 1612, in 4°. — Bij *Nagler* staan de prenten vermeld, naar zijno schilderijen gegraveerd. — Wijle de Heer *P. Visschers*, Pastoor der *St. Andreas*-kerk, te *Antwerpen*, heeft iets over

OCTAVIO VAN VEEN, *Schilder enz. Antwerpen*, 1853, in 8°., uitgegeven. — Ten slotte, moet ik hier eene mij voorgekomen bedenking maken, die tot eene vraag leidt, namelijk: heeft MARTEN HEEMSKERK, wiens geslachtsnaam VAN VEEN was, niet tot het zoo wijd en zijd verspreide geslacht der hierboven gemelde Van Veen's behoord? en zulks op grond, dat zijn vader JACOB WILLEMSEN, daarbij een familienaam Van Veen voerde, welke naam een bekend geslacht aanduidde; en, ofschoon hij „een huisman of bouwer” was, gelijk Van Mander berigt, zoo zegt dit véél in 1498, toen MARTEN werd geboren. Hierdoor, namelijk, moet men een welgezeten boeren-heer verstaan, te meer, daar zijne ouders MARTEN, reeds vroeg, te *Haarlem* de kunst lieten leeren, hetgeen destijds in den boerenstand niet te huis behoorde. Bovendien is MARTEN door zijne tijdgenooten altijd als een beschaafd en deftig man geëerd. — Behalve de genoemde Portretten van OCTAVIO VAN VEEN, gaan er nog in gravure uit, als in de Verzameling van *Hondius*, in 8°., waar hij „*ætat. XXII.*” is voorgesteld, met een schoon Latijnsch vers er onder. — Naar dat door *PONTIUS sculp.*, zijn die bij *De Bie, Van Mander* in 8°., *Sandart* enz., genomen.

VEEN. (P. VAN) Op de Tentoonstellingen, te *Amsterdam*, van 1820—1828, heb ik van dezen meester fraaije Geldersche landschappen gezien. — Toen woonde hij te *Gendringen*.

VEEN. (MR. PIETER VAN) Bij het Artikel van *Immerzeel*, door mij, in der tijd, met zooveel anderen medegedeeld, moet ik nu hier nog de later ingewonnen berigten doen volgen. — Hij was een der twaalf broeders en zusters van OCTAVIO VAN VEEN. — Zie aldaar. — Er gaat een *Portret* van hem uit, dat zeldzaam voorkomt, waarschijnlijk, naar het origineel genomen, thans (1862) berustende in de *Verzameling der nieuw opgerigte Vereeniging ter beoefening der Geschiedenis van 's Gravenhage*, afkomstig uit het Haagsch Genootschap, *Kunsliefde spaart geen vlijt*. Het omschrift is: PETRUS VENIUS, *Batavo-Lugdunensis, Oppidi Hagiensis Syndicus ætatis sue LXVI.* 1636. Zinnebeelden, op de Wiskunst, de Wetenschap en de Schilderkunst doelende, omgeven het deftig, manlijk gelaat, waaronder een Latijnsch vers van *C. Barlaeus*. Zie zijne *Poëmata*, II, bl. 525, *In effigiem PETRI VENII, Syndici Hagensis, filio sculptam*; dit Portret wordt gemeend door een der zonen van den Pensionaris te zijn gegraveerd. De bekende graveur GYSBERT kan dat niet gedaan hebben; alsdan heeft hij een zoon van dien naam, als graveur, gehad, die, welligt, met den eersten verward wordt, of het zou bewerkt zijn door een zoon, niet bij name bekend. — Uit het portret blijkt, dat hij, in 1570, te *Leyden* is geboren. — *P. C. Hooft* noemt hem in zijne *Lyk- en Grafgedichten*, uitgave van *Bilderdyk*, 1823, in 12°., II, bl. 126: „*Schilder en Pensionaris van den Haage.* VAN VEEN had op zijn duim de Wet, — En daar en boven droeg ze 't plet. (palet) — Noch steegh zyn' cere bet in top. — Hy draaid er alle harten op. — Zyn deugd, in dio (of 't lyf hier sneeft) — Als levendige graaven, leeft.” — Jammer is het, dat het jaar van zijn overlijden er niet bij voorkomt, want dit blijkt, zeer onzeker te zijn, dewijl dat Grabschrift in de uitgaven zijner *Gedichten*, welke ik bezit, als, te *Amsterdam*, bij *Blaeu*, 1636, in 4°., *Ibid.*, 1644, in 8°., en *Ibid.*, 1668, in 8°. niet voorkomt. Daar nu *Hooft* in 1647 overleed, zoo blijkt het, dat dit een later gevonden Vers is, hetwelk *Bilderdyk* in zijne uitgave achter de *Grafgedichten*, met een idem op *Frederik Hendrik*, bestaande uit slechts twee regels, en driemaal anders, heeft laten volgen. *Hooft* vervaardigde dit Grabschrift als eene proeve na 14 Maart, 1647, op het overlijden van den Prins, en vóór 10 Mei, diens begraafnis. Vandaar ongesteld te huis komende, is hij-zelf elf dagen daarna overleden. Ik heb dit nagegaan, met het doel, om hier tot een geoorloofd gevolg te geraken, namelijk:

daar in den druk van 1644, de beide Grafscriften niet voorkomen, zou ik het overlijden van VAN VEEN tusschen 1644—1647 durven stellen, die alsdan omtrent 76 jaren zou oud geworden zijn. — Het *Ontzet der stad Leyden*, nog aldaar ten Stadhuize berustende, zal na 1604 door HEM zijn geschilderd, dewijl *Van Mander* er niet van spreekt. — Dat hij met zijn broeder OCTAVIO in goede verstandhouding leefde, schijnt te blijken, daar hij bij den doop van diens achtste kind, *Catharina*, 22 November, 1611, te *Antwerpen*, als peter stond. — Bij *Van Mander* in 8°. Pl. BB Nr. 3, komt *zijn Portret* voor. — In 1613, bevond hij zich reeds te 's *Gravenhage*; zie over zijne bemoeijingen in den koop der schilderijen, op zijn broeder OCTAVIO.

VEEN. (P. J. VAN) Van dezen schilder was op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1822 en 1824, *Een Gezicht op de Westermarkt*, aldaar, en, *Een Boschgezicht te Bergen*, bij *Alkmaar*, enz. — Toen woonde hij te *Amsterdam*.

VEEN (ROCHUS VAN) wordt door *Nagler* als een glasschilder genoemd, en zou, naar men zegt, een zoon, of neef van OCTAVIO VAN VEEN geweest zijn. In de St. Jacobs-kerk, te *Antwerpen*, is een geschilderd Glas, naar de teekening van HENDRIK VAN BALEN, voorstellende *Rudolph van Habsburg, in aanbidding voor de II. Familie*, vervaardigd door ROCHUS VAN VEEN. — Deze ROCHUS is mij alleen bij genoemden auteur als Glasschilder voorgekomen, en ik moet vragen of dit Glasraam welligt niet hetzelfde is, dat door mij op JAN BAPTIST VAN DER VEECKEN vermeld werd? — Onder de acht kinderen van OCTAVIO VAN VEEN — Zie aldaar. — komt geen ROCHUS voor. — Daar zijn bekende werk bepaaldelijk van later tijd is, kon hij wel een neef van OCTAVIO wezen; doch, dewijl deze 11 broeders en zusters had, zal de vader van ROCHUS moeilijk zijn aan te wijzen. Zeker is het intusschen, dat hij voor uitspanning voorwerpen uit de natuurlijke geschiedenis met olie- en meer nog met waterverw, zeer uitvoerig, schilderde, want daarover zegt *Le Francq van Berkhey*, dat ROCHUS met zijne twee broeders JAN en SIMON VAN VEEN, Noordhollandsche Edellieden waren, die er zich op toedegden, allerlei Noordhollandsche dieren en planten af te teekenen, welke teekeningen, wegens hare bijzondere uitvoerigheid, nog onder de kunstkenners beroemd, doch zeldzaam zijn. Deze broeders leefden in 1600—1670. — *Houbraken* zegt, dat ROCHUS twee zonen had, waarvan slechts de oudste de penseelkunst beoefende. — *Bryan-Stanley* meldt weder, dat ROCHUS in 1650, te *Antwerpen*, geboren, en in 1706, te *Haarlem*, overleden is. Het eerste strookt met niets, en het tweede doelt op den laatsten telg van dezen stam, toen aldaar overleden, en wiens nagelaten kunst verkocht is. — *Nagler* zegt: GERARD VAN VEEN is, vermoedelijk, een nakomeling van ROCHUS, doch hij heeft zich daarin vergist. — Zie op VEEN. (GERARD VAN DER)

VEEN (TIMAN VAN) is door het volgende Werk bekend: *Rome urbis, quemadmodum hodie variis antiquis et novis obeliscis, columnis et edificiis ornata visitur, descriptio, aris formis expressa à TIMANO DE VEEN. Patet Lugduni Bat., ap. Raphaeleng, 1594, in f°.* Zie *Nagler*. — Meer dan waarschijnlijk, is deze TIMAN een broeder geweest van OCTAVIO VAN VEEN, — Zie aldaar. — die elf broeders en zusters had.

VEEN. (A. VAN DER) — Zie VEEN. (APOLLONIA VAN)

VEEN (GERARD VAN DER) was een bekwaam Glasschilder, die, in het begin der XVIII. eeuw, te *Groningen*, bloeide. — Ik vond bij *Van Gool*, II., bl. 307, geboekt, dat JOHANNES ANTIQUS zijn eerste leermeester was. — *Nagler* noemt hem, bij vergissing, VAN VLEN.

VEEN. (JAN BAPTIST VAN DER) Op dezen naam, bij vergissing door *Nagler* geboekt. — Het moet zijn J. A. VAN DER VLEN. Zie aldaar.

VEEN (PIETER VAN DER) beoefende, in het midden der XVIII. eeuw, met goed gevolg, de glasschilderkunst, te *Groningen*. Hij was de zoon van GERARD VAN DER VEEN, die ook, waarschijnlijk, zijn meester geweest is. — Zie *Van Gool*, II, bl. 307.

VEENHUYSEN, (JAN) en niet VEENHUIZEN, zooals *Immerzeel* schrijft. Zijne voornaamste gravuren zijn: de *Vice-Admiraal Volkhard Schram*, gr. in plano, zeldzaam, en in mijn bezit. — *Conr. Hoppe*, Luth. Pred., te *Amsterdam*, in f^o. — *De voornaamste Gebouwen, te Amsterdam*, 1656, 71 pl. in 4°., met Franschen en Hollandschen tekst. — *Gezigten in Amsterdam*, in omtrekken gegraveerd, voor de *Beschryving* dier stad van *P. von Zesen*, *Amsterdam*, 1665, in 4°. — Gezicht op de *St. Martenskerk*, te *Haarlem*, kl. 4°. — Een eurius historisch portret, in mijn bezit, is dat van den Roderijker *P. Vliege*, waaronder: „Ick vliege door myn verstant. — *Petrus Vliege*, geboren van *Gendt*. Hier siet ghy uytghebeelt dien oudt en wysen man — Die eenen Cicero in 't Vlaemsch beschaemen kan — Wiens wel-begaefde tongh, en onghemeen verstandt — Tot eere, prys, en lof streckt van syn Vaderlandt — T welck oock getuyghen sal de Amsteldamsche Stadt — Die van hemt hooren spreken heeft gheluck gehad.” — Beteekend *J. v. Aeryaen Passemiers ex.* in f^o. Men kan zien, dat het portret bij deze gelegenheid vlugtig gegraveerd is. — Zijn Monogram is even als dat van JAN VAN DE VELDE, doch het verschil der meerdere verdiensten van dezen heeft geene toelichting noodig. — Hij heeft ook goed geteekend, blijkens de *Nieuwe-kerk van binnen*, uit bovengenoemd Werk, beteekend *J. VEENHUYSEN delinea. et sculpsit.*

VEER (R. DE) vond ik als lid van het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, op het jaar 1674, en als kunstschilder vermeld. Welligt was hij verwant aan JOHANNES, bij *Immerzeel* geboekt, dien ik echter niet in genoemd Gild vond ingeschreven.

VEERSSSEN, (THEODOR VAN) Schilder, van *Brussel*, werd omstreeks 1815 geboren. Hij schilderde Landschappen met beelden en vee, gewoonlijk bij zonneopgang. — Zie *Nagler*.

VEKEN (NICOLAUS VAN DER) staat bij *Immerzeel*, doch zonder doopnaam, vermeld. *F. Bogaerts* noemt hem NICOLAUS.

VELDE, (ADRIAAN VAN DE) Zoon van WILLEM, *den Oude*, heeft, evenals zijn broeder WILLEM, *de Jonge*, in de kunstwereld een beroemden naam verworven, en is, naar waarde, door *Immerzeel* te boek gesteld. Als vervolg der prijzen, in *Europa* voor zijne Werken besteed, mag, na de schoone schilderij, in het *Museum-van-der-Hoop*, te *Amsterdam*, genoemd worden die, waarvoor te *Rome*, op de veiling van den Kardinaal *Fesch*, door Lord *Herford*, 50,000 francs werd besteed, voorstellende *Jacob verlaat zijn vaderland*; hij zit te paard, en naast hem rijdt eene vrouw, op een grijs paard; verder een drom van bedienden op paarden en kameelen; in de voorhoede, eene kudde enz., in 1663 geschilderd. Door denzelfden Lord werd, op de Verkoopning van *Th. Patureau*, te *Parijs*, in 1857, met 23,500 francs betaald een *Landschap, met figuren en vee*, h. 30, br. 40 dm. Ned.; een juweeltje, door *KLAUBER sculp.*, 1846. — In het historische vak komen meer stukken van hem voor, als: in den *Catalogus* van *C. van Dyck*, 's *Hage*, 1713, Nr. 19: „*Een Hiëronimus in de woestyn, met twee leeuwen*. Dit stuk is in de hoogte, en de weêrgâ daarvan in deugd tot nog toe niet van A. VAN DE VELDE bekend; f 205.” — In dien van *Terwesten*, 1767, vindt men, op bl. 593: „*De Historie van Argus en Mercurius*, rijk en kloek met vee gestoffeerd enz.; h. 26, br. 35 dm., Amst. f 1075.” — Nog voeg ik hier, als eene zeldzaamheid, bij: „*Een Veldgezicht*; op den tweeden grond, een zeilend schip, door A. en W. VAN DE VELDE; h. 11 $\frac{1}{3}$, br. 13 dm. idem; f 270.” Zie Nr. 11 van den *Catalogus* van *A. Sydervelt*, *Amsterdam*, 1766. — Ik bezit een fraai Portret van *J. L. Le*

Semelier, VAN DE VELDE *pinx.*, L. DESPLACES *sculp.*, in 8°, zittende, vol leven, in zijn studeerkamer, bezig met schrijven enz. Deze was een R. K. geleerde, geboren te *Parijs*, omstreeks 1660, en in 1725 overleden, volgens *Moréri, Supplément*, en kan dus door onzen ADRIAAN, in 1672 gestorven, niet geschilderd zijn. Zou het ook van een der Vlaamsche VAN DE VELDE's kunnen wezen? Zie op den eerstvermelden VELDE (JAN VAN DEN) en op VELDE. (NICOLAUS VAN DE) — In het *Museum-Boymans*, te *Rotterdam*, berusten, behalve twee schilderijen, 12 stuks *Teekeningen* van HEM. — Zijne etswerken worden hij *Immerzeel* genoemd, doch 26 stuks zijn bij *Nagler* beschreven. — In het *Museum-van-der-Hoop*, berust een landschap, waarin ADRIAAN VAN DE VELDE, *zijne vrouw en kinderen* zijn afgebeeld, 1667. Deze schilderij wordt door de meest-bevoegde kenners, in den volsten zin des woords, gehouden voor een onvergelyklijk meesterstuk van zijn penseel. Het is alsof ADRIAAN hierin zich-zelven heeft overtroffen; h. 4 vt. 8 dm., br. 5 vt. 7 dm. Het stuk werd voor f 10,068 en 5. %_o, in 1824, op de Verkoopung van *G. v. d. Pals*, te *Rotterdam*, gekocht, en is op die van *Nieuwenhuys*, in 1833, voor f 15,720, aan *Van der Hoop* overgegaan. — Bij *Houbraken* en *Descamps* vindt men *zijn Portret*. Een *Idem* werd vervaardigd door HESSE, *Lith.*, in f^o; ook in den *Catalogus* van *Portretten van F. Muller* staat, onder Nr. 5577, een *Idem*, geteekend, in 4°, vermeld.

VELDE (ESAYAS, ESYAS, of JESAIAS VAN DE) wordt door *Immerzeel* opgegeven, als, omstreeks 1597, te *Leyden*, geboren, en aldaar, in 1648, overleden. Dewijl met geen grond wordt tegengesproken, dat hij een broeder van JAN, en een zoon van JAN, den beroemden Haarlemschen Schrijfmeester, is geweest, zoo is het volkomen zeker, dat hij ook te *Haarlem* werd geboren, doch zich later te *Leyden* vestigde. *Orlers, Beschryving der Stad Leyden*, 3. druk, *Ibid.*, 1731, I. bl. 399, zegt, dat P. P. DE NEYN zieh, door het leenen der teekeningen en schilderijen van den vermaarden landsehap- en batalje-schilder, ESAIAS VAN DE VELDE, en diens vriendschappelijk onderrigt, wegens onvermogen, langs dien weg voor de kunst heeft gevormd. Dit is van 1614—1616 geschied, en daardoor schijnt het mij toe, dat WILLEM VAN DE VELDE, *de Oude*, die te *Leyden* geboren werd, zijn zoon was, en hij alzoo de stamvader van den beroemden WILLEM, *den Jonge*, en ADRIAAN VAN DE VELDE is geweest. — Het onbepaalde geboortejaar 1597 zal, evenals dat van zijn broeder JAN, den graveur, — Zie aldaar. — wel vervroegd moeten worden, om vader van den genoemden WILLEM, geboren 1610, te kunnen wezen, hetwelk men ook gerust op 1587 kan brengen, en wel naar aanleiding van *Orlers*, die hem, reeds in 1614, als een vermaard schilder, te *Leyden*, noemt. Dit bevestigen ook de prenten, *De Walvis, gestrand 28 Dec. 1614*, en, *Een Dorpsgezicht*, door E. VAN DE VELDE, 1614. — Er wordt ook als zeker gemeld, dat hij, langen tijd, te *Haarlem* gewoond heeft. — Zijn doodjaar schijnt mede niet nauwkeurig bekend, dewijl ik eene teekening bezit, uitvoerig met potlood, in gr. f^o, voorstellende een Landschap met een uitgestrekt *Gezicht op eene Stad*, en op den voorgrond met koebeesten gestoffeerd, waar een teekenaar, op brokstukken van antike gehouwen zittende, dat gezicht afteekent, waarnaar een heer staat te kijken, beteekend E. V. D. VELDE 1652; blijkbaar, pijnlijk, door eene oude hand vervaardigd, want de kerken en torens staan uit het lood enz. — Behalve Landschappen, Boerenkermessen, Bataljes enz., heeft hij ook andero onderwerpen geschilderd, als Binnenhuizen, met *spelers op een verkeerbord*; doch, wat vreemd klinkt, en waarvan ik geen uitleg kan geven, is „*De dans van Prinsen en Princessen, in het gezicht van den oude Barneveldt en zyn vrouw*, door ESAIAS VAN DE VELDE, extra puyk; f 23.” Zie *Catalogus van Hoet*, I. bl. 57 en 581. — *Nagler*

beschrijft 18 Nommers zijner gravuren, waaronder eenige Reeksen of Boekjes voorkomen. Tot de zeldzame behoort de fraaije historische prent, *De Doorbraak van den dijk bij Vianen*, 10 Januarij, 1624, waaronder vier verzen, in vier talen, in f^o-oblong, en in mijn bezit. — Zie nog op VELDE. (FRANS VAN DE)

VELDE, (FRANCISCUS VAN DE) mathematicus en bouwmeester der stad *Gent*, bloeide in het midden der XVI. eeuw. Zijne groote bekwaamheid is voor het nageslacht bewaard gebleven, en kenlijk uit de *vijf houtsneéplaten* van de Eerpoorten, door hem gebouwd, ter gelegenheid van de Blijde Inkomst van Philips (II.) van *Oostenrijk*, in de stad *Gent*, en naar zijne teekeningen gegraveerd, waaronder eene korte Verklaring in het Latijn en Vlaamsch, voorkomende in de *Brevis descriptio eor. quæ a S. P. Q. Gand. Philippo Austr. Caro. V. Cæsar. Princip. Flandriar. Filio et hæredi et futuro Principi Flandriæ exhibita fuère. Gandavi, tertio Idus Jul. an. MDXXXVIIIJ. Gandavi, excudebat Cornelius Manilius, anno 1549*, in 4°. De tekst is van *Jan Otho*, van *Brugge*, beroemd Hoogleeraar in de oude talen, te *Gent*, zegt *Ch. van Hulthem*, die van dit exemplaar bezitter is geweest, en verklaart, nimmer een tweede te hebben gezien, en ook geene uitgave in f^o. te kennen. Deze is echter in hetzelfde jaar te *Antwerpen*, bij *Joan Liefrinck*, verseheneu. De beide drukken zijn zeer raar. Het genoemde exemplaar was bij den Heer *Borluut*, te *Gent*, in 1858; het had hem 140 francs gekost, en werd voor 240 verkocht. Voor een idem werd 150 francs betaald. Zie *Brunet, Manuel du Libraire; Paris, 1861*, in 8°.

VELDE. (FRANS VAN DE) *Nagler* meldt op het artikel ESAIAS VAN DE VELDE, dat hij zijne werken somtijds met de letters E. V. beteekende, en de E soms meer op eene F. gelijk, waardoor in den *Catalogus van Verstolk van Soelen* (1847) zekere FRANS VAN DE VELDE wordt genoemd, van wien toen eene teekening met f 950 betaald werd. Wanneer die werkelijk van eenen FRANS VAN DE VELDE is, dan is deze ons onbekend. — Dit zal ook voor ons wel het geval zijn, want de eenige teekening, in dien *Catalogus* voorkomende, is Nr. 207: *Het vertrek van Karel II. naar Engeland* enz., door WILLEM VAN DE VELDE — Zie aldaar. — A^o. 1687, en deze werd, door den Makelaar *Brondgeest*, voor f 950 gekocht. — Is er nu in andere exemplaren, dan de *Fransche*, een drnkfout geslopen, die aanleiding tot die opmerking van *Nagler* gegeven heeft? Doch hoe staat het dan nog met dien prijs, voor werk van een onbekend kunstenaar betaald, tenzij men dien op werk van ESAIAS zou moeten toepassen? — Mijns inziens, moet de naam FRANS hier geheel vervallen.

VELDE, (JACOB VAN DE) een weinig bekend kunstenaar, die, welligt als liefhebber, Prent-teekeningen in PLOOS VAN AMSTEL's trant vervaardigde. Het complete werk, door HEM-ZELVEN byeen verzameld, en op de *Verkoopning van zyn nagelaten konst gekocht*, bestaat uit: „*Een Rhyngesigt*, met een brug over dezelve, met de pen, 1766. — *Een bergachtig Landschapje*, met een drift beesten, naar VAN DER DOES, met roet en de pen. — *Hetzelfde*, en, een *Overdruk*, en een *idem*, allereerste *omtrek*, extra raar. — *Een Herder*, zittende by een boom, in een landschap, met beestjes, na N. BERCHEM, met omber en de pen (achterop beteekend, en *fecit* — 1770); idem met roet; *idem*, allereerste *omtrek*, extra raar. — *Twee Gestoffeerde Landschappen*, in de hoogte, naar JAN VAN HUYSUM, met omber, op O. I., en *Twee dito* op ordinair papier, en *twee dito*, met zwart gedrukt, 1767. — *Een Arcadisch Landschap* in de hoogte, naar J. METCHERON, 1768, 5 maal, met veranderingen, in papier en tinten.” Zie *Catalogus van Van Duren, Bailluw van Noordwijkerhout* enz., 's *Hage*, 1808, bl. 200.

VELDE (JAN VAN DE) was, zeker, een der eerste, die de Schrijfkunst tot eene

sierlijke en aanmerkelijke hoogte heeft opgevoerd, en wordt voor den stamvader van het Hollandse kunstenaars-geslacht van dien naam gehouden. Men meent, dat hij, in 1568, waarschijnlijk, te *Haarlem* is geboren, want *Th. Schrevelius*, in zijne *Beschryving van Haarlem*, *Ibid.*, 1648, in 4°, bl. 318 (381) noemt „dien grooten sehryver” als den vader van JAN VAN DE VELDE, den graveur; doch in den *Catalogue des livres etc. de Borluut de Noortlonek*, I, p. 97, leest men, in eene *Noot van Borluut*, dat deze JAN, in 1569, te *Antwerpen* is geboren, eerst schoolmeester te *Rotterdam*, en later te *Haarlem* was, waar hij, den 10. September, 1623, is overleden. — Ofsehoon de bron niet wordt opgegeven, komt mij deze zoo bepaalde opgave toch wel aanneemlijk voor. Dit zoo zijnde, zou onze schrijffmeester van JAN VAN DEN VELDE — Zie aldaar — kunnen afstammen, of althans van diens geslacht zijn. — Verder is men van oordeel, dat ESAYAS en WILLEM, *de Oude*, (vader van den beroemden WILLEM en ADRIAAN) broeders van JAN, den graveur, zijn geweest, zooals *Houbraken* meldt; daarentegen, houdt *Van Eynden en Van der Willigen*, I, bl. 425, WILLEM, *den Oude*, voor een zoon van ESAYAS. — Zijne prachtige Schrijfkunst is in gravure verschenen, onder den titel: *Deliciv variarum insigniumque Scripturarum. Autore JOANNE VELDIO, scriptore celeberrimo. GERARDUS GAUW sculpsit Harlemensis*, 1604, in 4°. — *Amsterdam*, 1604. — *Spiegel der Schryfkunst, Rotterdam*, 1605, en *Ibid.*, met Duitschen tekst, 1606. Hier noemt hij zich HANS VAN DEN FELDE. — De vastheid zijner hand was weergaaloos. — In de groote Verzameling der *Alba amicorum* van Jhr. P. A. Ridder van Rappard, te 's Gravenhage, bevindt zich in het derde, *Album van Ernestus Brinck*, een blaadje met diens naam, door hem geschreven, dat, in de daad, bewondering verdient, en, op de eerste bladz. een *Cirkel* uit de hand getrokken, waarbij *Brinck* heeft aange teekend: „*Desen Circul is gemaeekt van JAN DE VELDE sonder passer.*” — *Zijn Portret*, etatis 36, is door J. MATHAM *fecit*, in f^o, waar om: *La voix se perd, l'écriture demeure*; onder: 'T leeft al VAN DEN VELDE; en, een *Idem*, door hem-zelven *fecit*, in 4°, waar om: 'T leeft al VAN DEN VELDE, *Aetatis suae LIII., Anno 1621*; op beiden een *Wapenschild*, met drie lammeren, en rijk met zinspelingen op de Schrijfkunst versierd. — *Nagler* heeft zich vergist, door deze Portretten voor die van zijn zoon JAN, den graveur, op te geven.

VELDE (JAN VAN DE) wordt door *Immerzeel* vermeld als, in 1598, te *Leyden*, geboren. Ik moet hier doen opmerken, dat de beroemde schrijffmeester, te *Haarlem*, JAN VAN DE VELDE, — Zie aldaar. — zijn vader was, en hij te *Haarlem* werd geboren, welligt wel vroeger dan in 1598, want eene groote reeks Landschappen, waarvan reeds in 1616 het vierde deel bij C. J. *Visseher* verscheen, en fraai is gesneden, pleit daarvoor. Bovendien heeft hij de kunst bij JACOBS MATHAM, — Zie aldaar. — te *Haarlem*, geleerd, zoo als het vers onder diens Portret, door VAN DE VELDE gesneden, uitwijst. — Zijn overlijden is niet bekend. *Heller (L.)* zegt, dat hij in 1679 nog zou geleefd hebben, doch op de 24 Landschappen, onder den titel: *Amoenissimae etc. JOHANNE VELDIO, Juniore, delineatur et in lucem editae a N. J. Vissehero, anaglyptario, anno 1665*, heeft *Visseher* hem bepaaldelijk JAN, *den Jonge*, genoemd, ten einde men deze Landschappen, die zooveel overeenkomst hebben met die van den vader, niet zou verwarren, zoodat ook het jaar 1679, zeker, op den zoon moet doelen. — Bij *Nagler* vindt men 103 nummers zijner werken, waaronder een aantal reeksen of Boekjes, beschreven, doch niet de *Begravenis van Prins Maurits*, door JAN VAN DE VELDE *juxta direct. J. DE GHEYN. Dedic. J. Veldius et J. Hondius. Amst., ex offic. J. Hondii* 1620, 20 bladen, br. f^o, en uiterst zeldzaam. — In 1860, werd een Exemplaar, op de Verkoop van *Munnicks van Cleeff*, te *Utrecht*, met f 60 betaald. —

Ook niet „Tien ovaaltjes, in vierkante lijstjes op ééne plaat, met 10 *Portretjes, met de namen er onder*, door J. VAN DE VELDE. Een extra raar stuk.” Zie *Catalogus van Van Buren*, op JACOB VAN DE VELDE vermeld, bl. 233. — Het *Portret van Olivier Cromwell*, dat voor zijn werk wordt opgegeven, is van later tijd, zegt *Nagler*, en wellicht van JACOB VAN DE VELDE. — Zou hier ook niet aan JAN, den *Jonge*, gedacht moeten worden, dewijl die plaat volgens allerlei graveerwijzen is behandeld, waardoor ze niet als werk van een geöfend graveur, maar slechts als eene proeve moet worden beshouwd?

VELDE, (JAN VAN DE) *de Jonge*, schilder en teekenaar, die, zegt *Nagler*, gewoonlijk met den voorgaande voor één persoon gehouden wordt. Hij leefde, waarschijnlijk, nog in 1679, doch toch J. VAN DE VELDE *Senior* niet meer. — Zie over hem op den laatst voorgaanden VELDE. (JAN VAN DE)

VELDE, (KORNELIS VAN DE) „is de zoon van den allerberoemsten zeeschilder WILLEM VAN DE VELDE, woonachtig, indien hy nog leeft, binnen of buiten *Londen*,” zegt *Weyerman*, in 1729. Hij verklaart, dat hij hem (1710) gemeenzaam in *Engeland* heeft gekend, zijnde hij de allerbeste zeeschilder, die hem in zijn geheelen levensloop is voorgekomen. — Dit mag men van de pen van *Weyerman* wel aannemen. — *Walpole* berigt, dat *de oude* WILLEM een broeder, KORNELIS, had, die, even als hij, zcestukken met de pen (op witte panelen en ook wel op gekleurde (?) vervaardigde, en zich voor Koning *Karol II.* te werk stelde; doch deze, zegt *Fiorillo*, *Geschiede der Mallorei in Grossbritannien*, u. s. w. is, waarschijnlijk, dezelfde persoon, door *Weyerman* vermeld, die in *Holland* overleden is. — Dit strookt niet met den aard en de deugd van het schilderwerk; bovendien, zou hij wel voor *Jacobus II.*, doch bezwaarlijk voor *Karel II.*, (overleden 1685) kunnen gearbeid hebben, waardoor ik den tweeden, KORNELIS, voor den oudoom van onzen KORNELIS meen te moeten houden, en dat het adres, achter op eene teekening, *Een Zeehaven*, door S. DE VLEGER, „*Aan Monsieur, Monsieur VAN DE VELDE, wonende in de Meyerstraat, te Antwerpen*,” hij *Van Eynden en Van der Willigen* vermeld, aan een destijds aldaar wonenden Oom kan zijn gerigt.

VELDE. (NICOLAES VAN DE) *Descamps*, in zijne *Voyage pittoresque de la Flandre; Paris*, 1769, in 8°, bl. 265, zegt, dat in de *St. Maartenskerk*, te *Yperen*, een *Altaarstuk* berust, voorstellende *St. Maarten verdrift den duivel uit een bezetene*. Deze goede schilderij, slecht schoon gemaakt en vernist zijnde, is zóó donker geworden, dat men, zegt hij, met moeite het onderwerp kan onderscheiden. Van denzelfden schilder is nog aldaar *De Triumf der kerk*, en eene *II. Familie*. — *Nagler* heeft in *Descamps, Vie des Peintres* etc., het bovenstaande, in een paar regels vermeld, gelezen, en vraagt, of onder *CLAES*, of *NICOLAES VAN DE VELDE*, niet zekeren graveur moet verstaan worden, *CLAES PAUWELSZOON*, die *De Vlucht naar Egypte* heeft gegraveerd; J. VAN DE VELDE *exc.*, in 4°. — Wanneer die Auteur, even als ik, het eerstgemelde Werk ingezien had, zou hij geen grond gevonden hebben, om bovengenoemde vraag te doen.

VELDE, (PIETER VAN DE) een weinig bekend zeeschilder, die, op het laatst der XVI. eeuw, in *Engeland*, bloeide, zooals *Fiorillo*, *Geschiede der Mallorei in Grossbritannien* u. s. w., bl. 252, in eene *Noot* herigt. Deze kan dus wel van den eersten, hier bovengenoemde JAN VAN DE VELDE, — Zie aldaar. — afstammen, en zich aldaar gevestigd hebben. — In de *Bilder-Gallerie zu Salzthalen*, 1776, was van PIETER VAN DE VELDE, *Een vreeslijke Zeestorm*; bij eenige weinige zonnestralen, die door een digt-bewolkten hemel heenbreken, wordt een schip tegen eene rots verbrijzeld; h. 2 vt. 8 dm., br. 2 vt. 1 dm. — Hij beteekende

ook zijne stukken r. v. v., zegt *Brulliot*, en een zoodanig betceekend *Zeestuk* berustte, in 1809, bij wijlen *Mr. Schmidt*, te *Kiel*.

VELDE, (WILLEM VAN DE) *de Oude*, staat bij *Immerzeel* beschreven. Ik moet daarbij voegen, dat hij te *Leyden* werd geboren, en, ongetwijfeld, een zoon van *ESAYAS VAN DE VELDE* is geweest. — Zie aldaar. — Hij moet zich reeds vroegtijdig te *Amsterdam* hebben gevestigd, dewijl zijn zoon *WILLEM*, aldaar, in 1633, is geboren. — Zie, op *LUTKENHUYSEN* (. . .), over de aanzienlijke prijzen, voor zijne werken betaald. — De schilderijen, voorstellende de *Nederlundsche Expeditie op de rivier te Londen*, 23 Junij, 1667, bij *Chattam*, en *De Terugkeering der Vloot naar de reede van Vlissingen*, in 1786, uit den boedel van *Daniel Rademacher*, Heer van *Nieuwerkerk*, aan de stad *Vlissingen* gekomen, (Zie *De Navorscher*, XI, 1861, bl. 246) zijn, zeker, ook van onzen *WILLEM*, die steeds van Staatswege de oorlogsvloot vergezeld, en eerst na dien tijd, 1675 met zijn zoon, voor *Karel II.* en *Jacobus II.*, in *Engeland*, werkzaam was. — Eerst in 1677, verkreeg hij en zijn zoon, als teekenaars in waterverw, in Zijner Majesteits bijzondere dienst, ieder eene jaarwedde van 100 £, welke acte, door *Walpole* medegedeeld, is gegeven, den 20. *Februarij*, het 26. jaar van onze *Regering*; zoodat *Descamps* zich vergist heeft, met te zeggen, dat *VAN DE VELDE* die van *Jacobus II.* genoten heeft. — Zie *Fiorillo*, *Geschiede der Mahlerei in Grossbritanniën*, u. s. w. — De twaalf groote schilderijen, door mij op *Hamtoncourt* gezien, zijn van 1676—1682 en door hen beiden vervaardigd. — Wat moet dan toch die regel bij *Immerzeel* beduiden, als hij zegt, dat hij, op het laatst van zijn leven, ook nog in olieverw geschilderd heeft? — Immers niets. — Hij bewoonde een huis te *Greenwich*, dus te midden van zijn element. — Zijn Grabschrift, in de *St. Jacobskerk*, te *Londen*, luidt, vertaald, aldus: „*Mr. WILLEM VAN DE VELDE, de Oude, laatst schilder van zeegevechten van Hunne Majesteiten Koning Karel II. en Koning Jacobus II. sterft 1693.*” — Zijn *Portret* komt bij *Walpole* voor, 62a.

VELDE, (WILLEM VAN DE) *de Jonge*, zoon van *WILLEM, den Oude*. Deze phenix der zeeschilders is, naar waarde, bij *Immerzeel* beschreven. — Om der geschiedenis wil, moet ik hier eenige zijner werken noemen, die ons zullen overtuigen, dat *Europa* hoe langer zoo meer zegerierend nitspraak doet over het verheven talent van onzen onvergelyklyken schilder van kalme *Zeestukken*, en die velen tevens tot voortreffelijke historische talereelen wist te bewerken. Op eene Verkoopning van *J. Harman*, te *Londen*, Mei, 1844, gold eene schilderij van *VAN DE VELDE*, *Een Watergezicht*, f 17,883, en had nit het Kabinet van den Graaf *De Merle* f 1692 opgebracht; dus was in een tijdsverloop van 61 jaren het kapitaal ruim 10 maal vermeerderd. Zie *Kunstblad*, 's *Gravenhage*, 1841, Nr. 22. — Op eene *Idem*, te *Londen*, Mei, 1844, *Een Zeegezicht, het Morgenschot* f 2376. — *Een Schipbreuk*, f 5640. — *Het Kanonschot*, een juweel zijner werken, f 16,560. — *Idem*, te *Bristol*, in 1842, van *D. W. Acraman*, *Een kalme Zee*, met oorlogschepen, die ten anker liggen, en eene groote menigte schuiten, f 14,232, door den Heer *Parra* gekocht. Zie *Cabinet de l'Amateur et de l'Antiquité*, Octobre, 1812, p. 128. — Op de Tentoonstelling, te *Manchester*, 1857, waren eenige zijner werken, en wel een der grootste, van *Lord Herford*, h. 6 vt., br. 8 vt., voorstellende het beroemde *Gezicht op de Stad Amsterdam*, van het Y genomen, (hiervan berust een *Idem*, minder hoog, doch veel breeder, in 1686, door hem geschilderd, in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*), alsmede de *Haven van Manchester*, die, wegens de uitvoerigheid, hoog wordt geroemd. — Dat hij reeds vroeg met zijn vader werkzaam was, zie daarover op *LUTKENHUYSEN* (. . .), maar vooral op *RISCHBEIN*, welke belangrijke mededeeling eerst onlangs bekend geworden is. — Ook vond

ik vermeld, in de Kunstnalatenschap van *Jan Agges*, verkocht te *Amsterdam*, 16. Augustus, 1702, onder Nr. 43 van den *Catalogus*, Vier stuks *Zeebatailles* van WILLEM VAN DE VELDE, waar staat bijgevoegd: „Dit zyn de vierdaagsche zeeslagen van de Hollanders tegen de Engelsche en Fransche Vloten, door den overledene zelf in zyn leven naauwkeurig doen schilderen, f 1090.” — Zeker is dit beroemde feit, in 1666, door HEM van nabij gezien, want hij is tot dat einde met de Vloot mede gegaan. Zie *Het Leven van den Admiraal De Ruyter*, door *G. Brandt*; *Amsterdam*, 1701, in f^o., bl. 476. — Welk eene deelneming in den roem van het Vaderland, door eenvoudige burgers betoond! — Onze WILLEM heeft ook te *Greenwich*, welligt in hetzelfde huis van zyn vader, gewoond, en is in 1707 overleden. — Zie over zijne aanstelling als Hofschilder op *zijn Vader*, die destijds nog de hoofdpersoon was. — Hij heeft toen vele teekeningen voor den Koning en de Edelen vervaardigd, doch de grootste en kostbaarste Verzameling van Werken, door vader en zoon, was ten tijde van *Walpole* in het bezit van Mr. *Skinner*, in *Cliffordstreet*, te *Londen*, en welke hij, met groote onkosten, van *Waller* was magtig geworden. — Dat hij ruim werd betaald, blijkt uit zijne schoone teekening, *De zamenkomst der Engelsche en Fransche Vloot aan de Nore*, voor den Koning bestemd; zij werd aanvankelijk voor f 1560 verkocht, en is ten laatste in het Kabinet van een koopman, Mr. *Stone*, in *Oxfordshire*, overgegaan. — Ook hier te lande zijn fraaije teekeningen aanwezig, als: in het *Museum-Boymans*, te *Rotterdam*, 21 stuks, waaronder een uitmuntende *Zeeslag*, met de pen in O. I. inkt. — Bij wijlen den Baron *Verstolk van Soelen*, 1847, waren er mede verscheiden, en als eene der schoonste, onder Nr. 207, van den *Catalogus*: WILLEM VAN DE VELDE, A^o. 1687. *Het vertrek van Karel II. met de Koningin, van Holland naar Engeland* enz. f 950. Zie op VELDE. (FRANS VAN DE) — Hoe moet die voorstelling worden verstaan? Dit feit heeft plaats gehad den 2. Junij, 1660, en is bekend door het Prachtwerk: *Verhael van de Reys van Carel II. in Holland* enz.; 's *Gravenhage*, 1660, in f^o., ook in het Fransch, met schoone platen, in mijn bezit. Bovendien heeft geen Koningin dien overtocht met hem naar *Engeland* gedaan, ook terwijl hij eerst in 1662 is gehuwd. Is het jaar 1687 goed, dan heeft WILLEM ze toen geteekend. In 1660 heeft hij dit feit gezien, en misschien meer dan ééne er van geschilderd, want in de Verzameling van wijle Mejufvrouw *M. Hoofman*, te *Haarlem*, was zulk een kunstjuweel, afkomstig uit het Kabinet van *Jan Tak*, te *Amsterdam*, hetgeen de Engelschen bij de bezigtiging van dat schoone Kabinet in vervoering bragt, om tot het bezit er van te geraken; doch het antwoord was steeds: *De jufvrouw koopt wel, maar verkoopt niets!* — *Zijn Portret* is door G. KNELLER pinx. 1689, J. SMITH sculp., waaronder: GULIELMUS VAN DE VELDE Junior, *navium et prospectuum marinorum pictor, et ob singularem in illâ arte peritiam a Carolo et Jacobo II. Mag. Brit. regibus, annua mereede donatus. Obiit 6 Apr. A. D. 1707. æt. suæ 74.* — Een Idem, bezig zijnde te schilderen, uitmuntend door MICHEL VAN MUSSCHER, geschilderd, was, in 1773, bij *Van der Marck*, en is het laatst, uit de Verzameling van *Verstolk van Soelen*, in die van *Thomas Baring*, te *Londen*, overgegaan.

VELDE (JAN VAN DEN) zal wel de oudste schilder van dien naam, en, welligt, de stamvader van dit bekende schildersgeslacht geweest zijn, want ik lees in eene Sententie van Herdoopers, voorkomende in het *Raads-dagelyks Boek* der Stad *Utrecht*, 1539, dat onder andere Herdoopers ook genoemd wordt: „JAN VAN DEN VELDE, geboren omtrent *Antwerpen*, schilder.” Deze werd, volgens de Sententie, met de overigen „gericht mitten zweerde aen hoeren lyven, ende hoeren lichaemen gestelt op raderen, anderen ten exemple.” Zie *Dodt, Archief*, VII. deel, bl.

181. — In de oude Registers van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, vond ik: „JAN VAN DE VELDE, ontfangen als Meester, 1506. — HENDRICK VAN DE VELDE, syn soone, ontfangen 1508.” — Verder noch acht anderen van dien naam, tot 1712 ingeschreven. — Deze JAN kan wel dezelfde zijn als de bovengenoemde, terwijl de beroemde schrijfmeester JAN VAN DE VELDE — Zie aldaar. — van een dezer VAN DE VELDE's afstammen kan.

VELDE, (H. VAN DER) een kunstschilder, te *Sneek*, die Landschappen en Stadsgezigten, op de Tentoonstellingen, te *Amsterdam*, heeft geleverd, het laatst op die van 1822: „*Een Gezicht langs de Waag en Fischmarkt*, te *Sneek*, door H. VAN DER VELDE, oud 78 jaar.”

VELDEN, (G., of G. à) de naam van een weinig bekend kunstgraveur, die bloeide in de eerste helft der XVII. eeuw. Ik heb voor mij liggen het *Portret* van *Albertus Card. Archidux Austr.* etc., in kardinaals gewaad, rijk met bijwerk en kindertjes omgeven. Van onder een zesregelig Latijnsch vers, en o. VAENIUS inven. a., of a. à. VELDEN f. 1597, gr. in f^o. plano, en verdienstlijk gesneden. — *Nagler* zegt, dat *Füssly* dezen VELDEN stellig voor apokryf houdt. Verder noemt hij nog het *Portret* van *Christina van Zweden*, borstbeeld; o. VELDE sc. *Holmie*. — Idem *Verdonk*, met een ezels-kinnebak in de hand. — Ditzelfde *Portret* wordt onder de werken van JAN VAN DE VELDE, fec., in 4°, gevonden. — *Jesus bij Maria en Martha*, naar o. VAENIUS, in f^o, schoon en zeldzaam. — Zou men, met het oog op die *Portretten*, niet moeten denken, dat hier eene geldspeculatie in het spel stak, en de koperen platen, door GYSBERT VAN VEEN gesneden, op nieuw, met veranderen naam van graveur, in den handel zijn gebragt? Zulke gevallen zijn legio.

VELDEN, (PETRUS CAREL VAN DEN) zoon van den Vice-admiraal *Jan van den Velden*, lid van het Hoog-Militair-Geregts-hof, geboren te *Utrecht*, heeft, met goed gevolg, de kunst beoefend, en zou, onder de verdere leiding van zijn Meester-c. KRAMM, daarvan een sieraad geworden zijn, zoo niet de dood den algemeen beminden jongeling, kort na het volbrengen zijner Akademische studiën, in den jare 1830, aldaar, weggenomen had. — Onderscheiden proeven zijner schilder-, teeken- en lithographische werken, beteekend P. C. V. D. V., worden, even als zijn *Portret*, door c. KRAMM geschilderd, bij zijne familie bewaard.

VELDENER (JAN) was, waarschijnlijk, een der eersten, die houtsneden vervaardigde, en in gedrukte boekwerken uitgegeven heeft. — Er bestaat heden, nog verschil van gevoelen, of hij in *België*, *Westphalen* of *Holland* werd geboren; velen helken er toe over, dat hij in *Holland* geboren is, en, waarschijnlijk, reeds vroeg zijne kunst in andere landen ging uitoefenen, terwijl hij in 1478, zich weêr te *Utrecht* had gevestigd, waar de laatste uitgave van zijn *Pasciculus temporum*, met een aantal houtsneden, in 1480, in f^o, verscheen. Aan het slot leest men: „*Hier eyndet dat Boeck dat men hiet Pasciculus temporum inhoudende die Cronyken van oude tyden. By my volmaect JAN VELDENER woonende Tutrecht opten Dam int jaer ons Heeren MCCCCLXXX*, op *Sinte Valentyns dach op die Vastelavont*. — De aanleiding, bij sommigen gevonden, om hem voor een *Westphaler* te houden, zegt men daaruit ontstaan, dewijl VELDENER in dit Werk een dergelijk *Latijnsch* van *Wernerus Rolwink van Laer*, een *Westphaler* en *Kart-huizer* monnik, geheel vertaald, heeft opgenomen, en daarom wel als *Giovanni de Westphalia* wordt vermeld. Zie *De Wind*, *Bibliotheek der Ned. Geschiedschrijvers*; *Rathgeber*; *Pars*, *Naamrol der Batavische en Holl. Schrijvers*, doch vooral het bekroonde Werk van *Jules Renouvier*, *Histoire de l'origine et des progrès de la Gravure etc.*; *Bruzelles*, 1860, in 8°.

VELDHOVEN, (PAULUS VAN) zoon van *Hendrik van Veldhoven*, die bij *Immerzeel*

staat vermeld, als te *Utrecht*, in 1735, geboren. Hij heeft het onderwijs van zijn vader genoten, en was een wakker portretschilder voor zijn tijd, en daardoor bij zijne stadgenooten zeer gezien en geëerd. Hij is, 1827, 92 jaren oud, in zijne geboorteplaats, overleden.

VELIUS (THEODORUS) heeft voor nitspanning de kunst beoefend, hetgeen mij gebleken is uit eene groote kaart, voorstellende *de Stad Hoorn*, met bijwerk, die gevoegd is in den 4. druk van zijne *Cronyck van Hoorn*, in 4°, en waarin ook zijne *Afbeelding*, als beroemd geneesheer en historieschrijver, is geplaatst. — Hij overleed, te *Hoorn*, in 1630, oud zijnde 58 jaar.

VELSE (H. VAN) is een teekenaar geweest, die ten tijde van CASPAR PHILIPS, den graveur, bloeide, en teekeningen voor boekwerken schijnt te hebben gemaakt. Eene Afbeelding van de marmeren predikstoel, in de Grootte Kerk, te *Dordrecht*, werd door hem geteekend, en door C. PHILIPS in koper gebragt, en het is door deze prent, dat ik zijn naam als teekenaar ontdekt heb, dewijl ik een afdruk in 4°. bezit, waarvan slechts twee exemplaren zijn getrokken, zoo als zulks op de prent, met meer zaken, daartoe betrekkelijk, geschreven staat; — doch, voor het beoogde gebruik te groot bevonden, is de rand er afgenomen en tot eene in groot-8°. prent vervormd, waardoor de beide namen der vervaardigers zijn vervallen, en op de verkleinde, — waarvan ik mede een afdruk bezit, — niet meer voorkomen. — Zie over dezen beroemden predikstoel op LINDE, (JAN VAN DER) TRAUEN (A.) en CRESANT. (JACOB)

VELSEN. (J. VAN) *Twee stuks Rijngezigten*, met dekverwen, door J. VAN VELSEN, vond ik onder Nr. 17, bl. 89 van den *Catalogus van J. A. Brentano*, verkocht, te *Amsterdam*, in 1822. — Later zag ik *Le Musicien Espagnol*; eene Dame met een gitaar, die het gezang van een nevens haar zittenden heer begeleidt; J. VELSEN pinx., 1631. AVELINE *se. London, sold by P. C. Canot*, in f^o. — De door *Füssly, Sen.*, vermelde van dien naam, op 1735, is, waarschijnlijk, een drukfout, en zal wel dezelfde persoon zijn.

VELTEN, (M. J.) portretschilder, te *Brussel*, zegt *Nagler*, van wien op de Tentoonstelling, aldaar, in 1845, werken te zien waren. — Toen was er ook een jonger portretschilder van dien naam werkzaam.

VELTHUYSEN, (B.) een Hollandsche kunsthandelaar, zegt *Nagler*, die, waarschijnlijk, de vervaardiger is van eene zwarte kunstprent, welke men als eene kopij naar OSTADE moet beschouwen: *Een Man en Vrouw, aan eene tafel drinkende*: „Siet eens wat Kryn hier doct” enz. B. VELTHUYSEN *exc.*; h. 8 dm. 3 str., br. 6 dm. 10 str. Par. Zij is goed behandeld, doch wat zwart.

VELX, (ROELOF VAN) schilder, te *Mechelen*, in 1442. — Zie op BRUYN. (CLAES DE)

VELYN, (PHILIPPUS) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik voeg er bij, dat een *Exemplaar van al zijne Graveerwerken*, door HEM-ZELVEN bijeen verzameld, op de Verkoopning van *A. J. Saportas*, in 1836, te *Amsterdam*, door den Makelaar *Brondgeest*, voor f 126 werd gekocht, zoodat dit wel als een geschiedkundige legger van zijne graveernaald zal worden bewaard. — *Zijn Portret* is door zijn stiefzoon J. P. LANGE *se.*, in 12°.

VELZEN. (JOHANNES PETRUS VAN) Bij het Artikel van *Immerzeel* over dezen Haarlemschen landschapschilder, moet ik het volgende voegen. In 1844, vertrok hij naar *België*, en in 1846 waren er op de Tentoonstelling, te *Mechelen*, twee schilderijen van hem, een *Winter* en een *Zomer*, die gunstig werden vermeld. Hij woonde toen te *Antwerpen*. Zie *Kunstblad* enz., 1846, bl. 46. — In de *Haarlemsche Courant* van 27 April, 1853, vond ik het berigt van zijn overlijden, in deze woorden, vermeld: „Op den 22. April, 1853, is, te *Brussel*, in den ouderdom

van 36 jaren, overleden, de Heer J. P. VAN VELZEN, in leven kunstschilder, aldaar." — Ik bezit eene schilderij van hem, zijnde een *Wintergezicht, met schaatsenrijders*, die buitengewoon warm van toon is, en eeliter toch zeer goed dit jaargetijde uitdrukt.

VEN. (JAN VAN DER) *Nagler* noemt dezen een schilder van *Brussel*, en leerling van J. MEGANCK, die huislijke onderwerpen schildert. Hij vertrok later naar *Rome*, waar hij, in 1845, nog vertoeft.

VEN. (JAN ANTONIE VAN DER) De levensloop diens voortreffijken beeldhouwers van 's *Hertogenbosch* is, tot 1841, toen hij kortstondig uit *Rome* in het vaderland terugkeerde, door *Innerzeel* beschreven. — Ik kan alleen eenige zijner werken noemen, welke zijn scheppend talent na dien tijd heeft voortgebracht, en door wier volmaakte uitvoering hij veel roem behaalde, tenminste, voor zoover ze mij uit de openbare berigten zijn bekend geworden, doch voor de juistheid waarvan ik eeliter niet kan instaan, dewijl mij de zoo noodige als gewenschte inlichtingen, om die berigten te kunnen beoordeelen, niet geworden zijn. — In 1811, zond hij uit *Rome* naar 's *Gravenhage*, de *Buste* van H. K. H. Mevrouw de Princes van Oranje, en een *Idem*, eene *Madona* voorstellende, die, tot weêrgaê van den *Salvator*, de *Gotliische* zaal van het *Palcis* aldaar versieren moest. Daarbij vernam men tevens, dat hij te *Rome* aan twee *kunstgewrochten* arbeidde, die voor de *Tentoonstelling* van 1845, te 's *Gravenhage*, zonden worden bestemd. — Zie *Nederl. Kunstblad*, 1844, Nr. 24. — Ik heb op die *Tentoonstelling* eeliter niets van onzen kunstenaar gezien. — Omstreeks diezelfde tijd kwam er uit *Rome* berigt, dat zijne werkplaats meermalen bezocht werd door H. H. K. H. H. Mevrouw de Gravin van Nassau (*D'Oultremont*), en door Princes *Albert* van *Pruissen* (*Marianne* der *Nederlanden*) en dat gemelde Gravin hem een *Altaarstuk* in basrelief, *De Afnemng van het Kruis*, voor hare bijzondere *Kapel*, had besteld, welk stuk door hem in wit *Kararisch* marmer gebeiteld werd. — Zie *Ned. Kunstspiegel*, 1844—1845, bl. 287. — Op de *Tentoonstelling*, te 's *Gravenhage*, 1819, waren van hem „*Twee Statuetten*, vervaardigd in 1842, om te dienen tot modellen voor het toen ontworpen *Standbeeld van Willem den Zwijger*." In den *Catologus* staat van J. A. VAN DER VEN, te 's *Haage*. Daar die *Tentoonstelling* in de maand *Mei* geopend werd, was hij immers toen nog te *Rome*, want een berigt, uit 's *Hertogenbosch*, van 31 *Julij*, 1850, luidt: „Onzen *Stadgenoot*, den Heer VAN DER VEN, den beroemden beeldhouwer, die van zijne reis naar *Rome* teruggekeerd is, viel gisteren avond de eer te beurt eener luisterrijke serenado bij fakkellicht, die hem door de *Harmonic*, *St. Cecilia*, als tolk der gevoelens zijner stadgenooten, werd gebracht. De kunstenaar was innig getroffen over dit bewijs van sympathie, en toonde in warme bewoordingen, hoezeer hij het op prijs stelde. Naar wij vernemen, mogen wij thans de hoop koesteren, den kunstenaar bij voortdring in het midden zijner stadgenooten te zullen behouden." Zie *Handelsblad*, 2 *Augustus*, 1850. — Deze zeer natuurlijke wensch is ook vervuld, daar de Heer VAN DER VEN al zijne studiën en beelden uit *Rome* naar zijne geboortestad heeft doen vervoeren, waar dadelijk zijn talent werd ingeroepen ter verfraaijng van de beroemde *Cathedraal*, aldaar, namelijk, om er 14 *Standbeelden* van *Franschen* steen voor te vervaardigen, *Christus* en zijne *Moeder Maria*, met de *Twaalf Apostelen*, voorstellende. — Zie *Handelsblad*, 20 *Januarij*, 1851. — In dat-zelfde jaar is hem door H. M. de *Koningin* der *Nederlanden* opgedragen het vervaardigen eener afbeelding van den jong-geboren *Prins Willem Alexander K. H. F.*, en werd daarbij door H. M. verzocht, in die voorstelling tevens te gedeeken den te vroeg overleden *Prins Frederik Maurits*, haren zoon. Hij heeft daar eene studio voor vervaardigd, voorstellende, in gehykenis, *Frederik*

Maurits, als een Engel, zijnen jonggeboren broeder in de armen houdende, welke schets door H. M. is goedgekeurd. Het kunstwerk zou uit wit marmer gebeiteld worden, omtrent levensgroot. Zie *Handelsblad*, 15 November, 1851. Dit schoone stuk, in 1858 voltooid, en in eene der Receptiezalen van het Paleis, te 's Gravenhage, geplaatst, werd algemeen geroemd. Zie *Utrechtsche Courant*, 31 Januarij, 1859. — In 1851, is hij, met nog 32 kunstbroeders, na de gehouden Tentoonstelling, te Brussel, met eene *Medalje* vereerd, terwijl den 9. December, 1856, in het *St. Catharina-gasthuis*, te Gouda, uit vrijwillige bijdragen, een Gedenkteken werd onthuld ter eere van den, in 1855, overleden geneesheer *W. F. Buchner*, bestaande uit eene wit marmeren buste, op een zwart marmeren voetstuk, met toepasselijke inscriptie, door onzen verdienstlijken kunstenaar den Heer VAN DER VEN, te 's Hertogenbosch, vervaardigd. Zie *Handelsblad*, 13 December, 1856. — In 1858, werd de Heer VAN DER VEN door den gemeenteraad van 's Hertogenbosch benoemd tot Directeur van de *Koninklijke School* voor Nuttige en Beeldende Kunsten aldaar. Zie *Konst- en Letterbode*, 1858, Nr. 28. — *Nagler* gedenkt hem, bij vergissing, op JAN BAPTIST VAN DER VEEN.

VENLOO. (JEAN DE) Onder de kunstenaars der XV. eeuw zijn er velen, die thans door ijverige nasporingen aan de vergetelheid worden ontrukkt, en tot deze behoort ook de hoogst-verdienstlijke metaalvormer en gieter JEAN DE VENLOO. Op de uitmuntend gevormde *Doopvont*, in de Kerk van *St. Maarten*, te *Wyck-Maestricht*, nog aanwezig, wordt het volgende inschrift gevonden: JOANNES A VENLE ME FECIT ANNO DOMINI MCCCCLXXXII. De vont is uit geel koper gegoten, en van eene ronde gedaante, wier boord is versierd met zes hoofden in *hautrelief*, en verdere lijsten en profilen, terwijl zij vooral merkwaardig is, als reeds geheel den renaissance stijl kenmerkende, en niets van den toen nog heerschenden doch reeds zeer verbasterden zoogenaamden Gothischen stijl meer vertoont, zoodat dit werk tot de eerste gewrochten behoort, in genoemden stijl, in de *Nederlanden*, vervaardigd. Eene Afbeelding van deze doopvont is te vinden op bl. 407 van den *Messenger des Sciences; Gand*, 1851; 3. Livraison.

VENNE (ABRAHAM VAN DER) wordt, door *Bryan-Stanley* en *Balkema*, als portretschilder genoemd, geboren 1586, overleden 1650, en van wien een *Portret van Prins Willem I*, in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, aanwezig is. — Wanneer deze schilderij alleen als bewijs voor een schilder ABRAHAM VAN DER VENNE moet gelden, is het eene vergissing, want het bedoelde portret, dien Prins dood voorstellende, stond in den vroegeren *Catalogus* op naam van ADRIAEN VAN DE VENNE. Van eenen ABRAHAM is aldaar, en ook bij mij, niets bekend. Zie verder daarover op VISSCHER, (CORNELIS DE) *den Oude*.

VENNE, (ADRIAEN VAN DE) *Pietersz.* Door *Immerzeel* wordt zijne geboorte, in 1589, te *Delft*, en zijn overlijden, in 1662, te 's *Gravenhage*, opgegeven. Het laatste is onjuist, dewijl *P. Terwesten*, *Ms.*, die Secretaris van de *Kamer van Pictura*, te 's *Hage*, was, zegt: „dat hy op de Ducatons-lyst (doodgeld) van 't jaar 1635 als overleden aangeteekend staat, en dus in 't gemelde jaar, of daar omtrent moet gestorven zyn.” — *Houbraken* zegt bepaald, dat zijn eerste onderwijzer was SIMON VALK, meester goudsmid en schilder, en daarna JERONIMUS VAN DIEST, een fraai schilder in 't graauw; doch die schildertrant van onzen ADRIAEN zal aanleiding hebben gegeven, om JERONIMUS VAN DIEST als zijn meester te noemen. — Dit is niet mogelijk, maar wel kan het diens grootvader zijn geweest, wiens zoon, welligt WILLEM, mede, in 1656, de *Kamer van Pictura*, te 's *Hage*, hielp oprigten, en deze had een zoon JERONIMUS VAN DIEST. Zie aldaar. — Iets, dat weinig bekend is, las ik bij gemelden *Terwesten*

over het karakter van zinrijk genot in de XVII. eeuw, namelijk, dat VAN DE VENNE vele fraaije Zinnebeelden in het graauw schilderde, „zoovels diverse blyken, tot zelfs ook op de vengsters van het beroemde *Zorgvliet* van wylen den Ridder en Raadpensionaris *Catz*, daarvan voorhanden geweest en nog (1776) zyn.” — Voor de Geschiedenis moet ik hier vermelden, dat op de Verkoop van *J. Hermansen*, te *Middelburg*, in *Zeeland*, in 1767 gehouden, onder Nr. 1 van den *Catalogus* voorkomen: „*De vier Getyden des jaars*, zynde de vier Lusthuizen van Zyno Hoogh. Willem den Eerste, Princo van Oranje en Nassau, *welks Portret* of beeldenisso zich ook in ieder stuk verthoont, zeer ryk van ordonantie en extra-uitvoerig in *couleuren* geschilderd, op panceel, door ADRIAEN VAN DE VENNE, zynde van zyn allerbeste werk, en geteekend 1620 en 1623; h. 29¹/₂, br. 45¹/₂ dm. Midd. maat. f 150.” Jammer is het, dat de namen dezer Lusthuizen niet worden genoemd, dewyl men er uit dien tijd zooveel niet kent, of er moesten van zijne bijzondere eigendommen, en elders gelegen, onder geweest zyn. Deze stukken hebben, zeker, steeds te *Middelburg* berust. In 1619, woonde hij nog aldaar, als ook zyn broeder JAN VAN DE VENNE, *Pietersz.* — Zie aldaar. — In 1656 was hij een der 47 medeoprigters van eene nieuwe *Kamer van Pietura*, te 's *Hage*. — In eenige Vorstlyke Galerijen worden van zijne werken bewaard en, vooral om de getrouwe afbeeldingen der Geschiedenis van zijnen tijd, bijzonder geacht. Onder de buitengewone en beroemde noemt *Nagler*, *Een Veldslag*, 48 voet lang, in het bezit van zekeren Poolsehen Graaf, doch hij weet niet, of die in het graauw, of in kleuren geschilderd is. — In de *Louvre*, te *Parijs*, berust een feest, gevierd bij gelegenheid van den Wapenstilstand, tussehen *Spanje* en *Holland* gesloten, in 1609. — In 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, is een fraai stuk, *Prins Maurits en zyn Hofstoet te paard*, door de prent van W. DELFF, en door een idem van C. VAN QUEBORN *sc.*, 1630, gr. in f^o, bekend; — alsmede *De Zielenrisschers*, een zinnebeeld op de kerklyke twisten van dien tijd, door HEM en JAN BREUHEL, *den Oude*. — Zie aldaar. — In den vorigen *Catalogus* stond nog het *Portret van Prins Willem I., na zyn dood*, doch dit kan ook niet van HEM wezen, daar die Vorst, vijf jaren vóór de geboorte van VAN DE VENNE, verraderlyk doorschoten werd. Later heeft men dan ook ontdekt, dat achter op de schilderij geschreven stond: „Prins Willem I., op zyn *Paradebed*, A^o. 1581, geschilderd door den Ouden CORNELIS VISSCHER.” — Vreemd komt het mij echter voor, dat de Afbeeldingen van dien Prins, met een *hoed* op, voor zoo ver ik weet, alleen door hem zyn vervaardigd, en door W. DELFF *sc.*, die ook de portretten van Prins *Maurits* en *Frederik Hendrik* zoo schoon naar HEM heeft gegraveerd, gr. in f^o. — Ook is naar HEM het *Sterfbed* van dien Prins, 1647, door C. VAN DALEN *sc.*, en het *Paradebed* van denzelfden Vorst, door A. MATHAM *sc.*, in f^o. — *De Landing van Koningin Henriëtte van Engeland, te Scheveningen*; P. PHILIPPE *sc.* 1660. Deze prent wordt door *Nagler* genoemd, doch in de *Blyde Inkomste* van genoemde Koningin, ten minste in mijn exemplaar, komt ze niet voor, en zij is mij alleen bekend in het Werk: *Verhael van de Reys van Z. M. Karel II. in Hollandt; 's Gravenhage*, 1660, in f^o, en daarin is *Het vertrek van dien Vorst* en de *Aankomst* eene andere voorstelling, mede aldaar; dezo is beteekend 1660. — Ook is het *Feest*, door de *Staten aan Karel II. gegeven*, wel door PHILIPPE *sc.*, doch naar JACOB TORENVLÆT *del.*, en niet naar VAN DE VENNE, zoovels *Nagler* zegt. — *De Aankomst van Karel II., te Delyt*, welke hij ook opgeeft, als tot die reeks prenten te behooren, is noch in mijn *Fransch*, noch in mijn *Hollandsch* exemplaar te vinden. — Zijne teekeningen heeft een legio afbeeldingen van de zeden en gebruiken van zyn tijd, getrouw, weergegeven, en

welligt zijn er gecne zoo algemeen bij onze landgenooten gevierd, als de zijne, waardoor de beroemde Werken van *Jacob Cats* en anderen van dien stempel aangename huisboeken werden, en tot heden gebleven zijn. — ADRIAEN VAN DE VENNE behoort tot de voorname geletterden van zijn tijd, en zelfs in den onzen wordt zijn overwegende invloed nog erkend, als zijnde hij een der eersten geweest, die zich uit den chaos van het Nederlandsch der Rederijkers losmaakten, en die taal op goede gronden zuiverden. — Als Dichtwerken heeft hij in het licht gegeven: *Zeevsche Nachtegael ende deszelfs dryderley gezang; hier is nog bygevought een poëtisch-werck, ghenacmt Tafereel van Sinne-mal; Middelburgh, 1623, in 4°. — Tafereel van Sinne-mal; Amsterdam, 1633; — Sinne-vonck op den Hollandschen Turf, waer is bijgevoegd Hollandsche Sinne-Droom, op het nieuw wys-mal van den ouden Italiaanschen Smit, ende desselfs gevonden Tobacks-wonder-smooch enz.* Hier voor staat zijn *Portret*, D. VAN BREMDEN fec. — (Een eerste schoone druk, op 4°. papier, is in mijn bezit.); 's *Hage*, 1634, in 12°. — *Tafereel van de belacchende Werelt; 's Hage, 1635, in 4°.* Al deze Werken zijn met fraaije prenten door HEM *inv. et del.* — Zijne Gedichten, in den stijl van dien tijd, zijn leerzaam, door de gewoonten der menschen aan de waarheid te toetsen, waarmede de lachspieren het meeste voedsel krijgen, voelal met krachtige spreuken, op den kant, toegelicht. In hoeverre de rijkdom, de bloei en het pauperisme van zijn tijd met die van den onzen verschillen, springt in het oog, door hetgeen voorkomt op blz. 117, van laatstgenoemd Werk: „Kleyn *Holland*, groot puyek des Werelts, vrye Woon-plaets van Verstanden, Schole van den Kryg, en Kamer vol Rijkdom, Keuken vol Voedsel, Kelder vol Bier en Wynen, Pak-huys vol Goet, Sleutel van de Zee, Haven van Voorspoet. *Hollandt* is zoo volop in Voet-saemheid, dat daer meer Volk sterft van te veel te eten, als van honger te lyden.” — Voorts: *Woudt van wonderlike Sinne-Fabulen der dieren enz., te samen gesteld door STEVEN PERRET; wederom met Sinne-rycke Ghedichten op 't nieu byghvoocht deur ADRIAEN VAN DE VENNE, schilder. Tot Rotterdam, 1632, in f^o.* Zie over dat Werk op GEERARTS (MARCUS) en PERRET. (STEPHANUS) — Behalve het genoemde *Portret*, bestaat er een *Idem*, anders, door HEM *pinx.* W. HOLLAR *sculp.*, en daaronder geb. 1599; doch *De Bie*, in wiens Werk dit voorkomt, heeft hiervan de schuld niet, maar JAN MEYSENS. — Zie aldaar. —

VENNE, (HUYBREGT VAN DE) geboren te 's *Hage*, heeft de kunst bij zijn vader, ADRIAEN VAN DE VENNE, geleerd, en schilderde mede zeer fraai zinnebeelden en historiën, in het graauw; doch wáár en wanneer hij overleed, is niet gebleken. — Volgens *P. Terwesten, Ms.*, die hem tevens opvoert, als, in 1665, in de *Kamer van Pictura*, aldaar, ingeschreven: „HUYBREGT VAN DE VENNE, zin- en graauw-schilder.”

VENNE (JAN VAN DE) *Pietersz.* Deze wordt door *Füssly* als een kunsthandelaar, te *Middelburg*, in *Zeeland*, vermeld, die, welligt, ook de kunst kan hebben beoefend. Zichier oorspronkelijke bewijzen, waaruit wij tevens leeren, dat zijn vader *Pieter*, en dat ADRIAEN zijn broeder was, ofsehoon er niet uit blijkt, dat hij-zelf de kunst beoefend heeft. „Is JAN PIETERSZ. VAN DE VENNE, woonende tot *Middelburch*, geaccordeert oetroy, omme voor den tyt van ses uaeftcommende jaren in de Vereenigde Provincien, alleenelyk te mogen drucken, doen drucken ende uytgeven *de Stadt Vlissingen ende het aencomen aldaer van haere Hoocheyden dic Chcurforst Paltzgraeff ende Paltzgravinne by Rhyn, daerby gevoocht het Conincklyck Schip van Engclandt; van gelyken mede naer 't leven de persoonen van syne Princelycke Extie. ende syn Extie, Prince Hendrick Frederick van Nassau*, by hem tot syne eosten geheel eonstich op koperen platen gesneden. Verbiëdende

enz." — *Resolutie der Staten-Generaal*, 18 Aug., 1619. — „Op te requeste van JAN ende ADRYAEN VAN DE VENNE, *gebroeders*, wonende tot *Middelburch*, daerby zy, haere Ho. Mo. presenteren de *Afbeeldinge van Syne Ex. die Heere Princee van Orangien, ende van Syne Ex. Princee Henrick van Nassau*, in 't koper constelyck gesneden, biddende dat haere Ho. Mo. gelieve deselve danckelyk aen te nemen; is nae deliberatie geaccordeert, dat men de voors. presentatie sall aennemen, ende den heere President geauthoriseert, omme mette supplianten te accorderen opto prys van de voors. afbeeldinge, op *het satyn, gelyk die gepresenteert zyn tot 25 paren toe in getal*, voor de heeren Gedeputeerden van de Provintiën, op dese resolutie present geweest synde." — *Resolutie*, 13 April, 1619, bij *Dodt, Archief*, VII. deel. — Deze portretten zijn die *met de hoeden* op, naar A. VAN DE VENNE, zoo schoon door W. J. DELEF *sculp.*, met het adres van *J. P. v. Venne*. Van deze hoogst-zeldzame exemplaren op satijn, berusten er in de uitgebreide Verzameling van Nederlandsche Vorsten enz. van den Heer *D. Franken*, te *Amsterdam*.

VENNE, (JAN VAN DE) geboren te *Brussel*, was een landschapschilder, die zijne stukken door BAUT deed stofferen. Men ziet, volgens de opgave van *P. Bogaerts*, hoven het kleine portaal der *St. Gery-kerk*, te *Brussel*, een dusdanig landschap van dezen meester.

VENNE. (PIETER VAN DE) Deze wordt op de lijst der 47 kunstenaars gevonden, die, in 1656, eene nieuwe *Kamer van Pictura*, te 's *Hage*, hebben opgericht. — Hij is, waarschijnlijk, een broeder van ADRIAEN EN JAN *Pietersz.*, want, als de vader zou hij een te hoogen ouderdom bereikt hebben. — Of hij de kunst beoefend heeft, is onzeker, immers ik vond dit op de lijst der ingeschreven leden van dat jaar, achter zijn naam, niet vermeld.

VENNEKOOL. (JACOB) Deze vermaarde bouwmeester, te *Amsterdam*, wordt bij *Immerzeel* met eenige regels vermeld. Ik moet er, tot opheldering voor de Geschiedenis, eene belangrijke daadzaak bijvoegen, namelijk, in het Werk, *Konste van Koning Willem III. in Holland* enz., 's *Gravenhage*, by *Arnoud Leers*, 1691, in 4°, zijn al de teekeningen van *ROMEIN DE HOOGHE* — die ook voor vele decoratiën, alsmede voor den beroemden *Arcus triumphalis*, op het *Buitenhof*, te 's *Gravenhage*, opgericht, de Zinnebeelden geschilderd heeft, — door hem gegraveerd. Hiernit volgde, dat deze eerpoort, zelden zoo schoon gezien, ook van de vinding van *DE HOOGHE* was. Doch uit de Voorrede tot dat Werk, ofschoon *VENNEKOOL* niet genoemd wordt, blijkt niet, dat *DE HOOGHE* die vervaardigd heeft, terwijl, al spoedig daarna, de dichter *Bidloo*, die den lof van *DE HOOGHE* daarover utbazuinde, om de valsheid er van, en dewijl de eer aan *VENNEKOOL* toekwam, duchtig werd doorgehaald. Zie *Nederduitsche en Latynsche Keurdich'ven* enz. *Rotterdam*, 1710, I, bl. 240. — Van diezelfde *Eerpoort* bezit ik nog een *Ex.*, door A. *SCHOONBEEK* *sc. et exc.*, 1691, in 4°, met een vers van *L. Smids*, zeer zeldzaam. — In 1668, heeft hij geteekend *Een gezicht in de Domkerk, te Utrecht*, bij gelegenheid eener feestelijke Oratie, enz. H. *WINTER* *sc.* in 1°. — Verder heeft hij de teekeningen gemaakt voor de volgende Werken, als: *Het Stadhuis, te Amsterdam, gebouwd door JACOB VAN CAMPEN* enz.; *P. de Wit* *exc.*, in 1°, zonder jaar. — *Verscheyden Poorten en Portalen, als Schoorsteenmantels* enz., door *JACOB VENNEKOOL, Bouwmeester en Schilder te Amsterdam*, voor *J. Gronsveld*, in 4°.-oblong. — Nog vond ik vermeld: Een Vervolg van 46 *Gezigten in Amsterdam*, in 4°, en, *Afbeeldingen van het Staten-leger*, 130 koperen platen door *HEM* geteekend. — Het *Portret van Jonkheer Everard Meyster*, van *Utrecht*, bekend door zijne vreemsoortige poezij en de Amersfoortsche Keitrekking, in prent gebragt door S. *VAN LAMSWEERDE*, is, door C. *VAN HALEN* *sc.* naar *J. VENNEKOOL*, in 1°, en zeer zeldzaam.

VENROY. (LEONARDUS) Bij het Artikel van *Immerzeel* moet ik nog voegen, dat de portretten van de Prinsen en Prinsessen van Oranje, met de pen geteekend, op één vel papier voorkomen, en dat bij daaraan negen jaren lang gewerkt heeft; zoo „dat vele, zoo uit- als inlandsehe kenners ze als zonder wedergâ hebben geroemd,” zegt de kundige Gouwenaar, *C. J. de Lange van Wyngaerde*, die tevens meldt, dat „hij was schepen der stad *Gouda* en wijnhandelaar, en den 29. Mey, 1808, aldaar, overleden is.”

VERBEECK. (CLARA) In de *Abdij van St. Michaël*, te *Antwerpen*, waren, in 1774, *Twee schilderjën*, door CLARA VERBEECK vervaardigd, aanwezig. Zie *Beschryvinge van de Schilderkonst enz. in de Stad Antwerpen*, (1774), kl. in 8°., bl. 113.

VERBEECK, (FRANCISCUS BERNARDINUS) broeder van F. X. H. VERBEECK, werd, in 1685, te *Antwerpen*, geboren, leerde de beeldhouwkunst, en trad, op zijn 17. jaar, in de Orde der Franciscanen. In zijne boedanigheid van Leekebroeder, versierde hij, gedurende 8 jaren, het Convent dier Orde, te *Keulen* en te *Kleef*, met zijne werken. Tot Priester bevorderd, onderscheidde hij zich door zijne wetenschappelijke kennis, en werd raad van Clemens August van *Beijeren*, Aartsbisschop en Keurvorst van *Keulen*, die hem tot tweemaal als gezant naar *Spanje* zond, en, in 1746, den titel van Bisschop van *Sebaste*, in *partibus infidelium*, deed verwerven. Na zijne wijding, ging hij, in het begin van 1747, zijn broeder te *Antwerpen* bezoeken, en is te *Kleef*, in het Convent zijner Orde, den 2. November, 1756, overleden. — Zie *Jaerboek der Gilde van St. Lucas, Antwerpen*, 1855, bl. 251.

VERBEECK, (FRANCISCUS XAVERIUS HENDRIK) zoon van *Alexander*, en van *Anna Gols*, geboren te *Antwerpen*, 21 Februarij, 1686. Hij heeft de kunst geleerd bij PIETER CASTEELS, en het schilderen van veldslagen tot zijn vak gekozen. In 1709, verkreeg hij het vrijmeesterschap in het *St. Lucas-gild* aldaar, en huwde, in 1719, *Maria Catharina Casteels*, bij wie hij vier kinderen verwekte, waarvan twee dochters bij hem de schilderkunst hebben geleerd. Van 1741—1747, was hij Deken van *St. Lucas*, te *Antwerpen*; hij werd een der Directeuren van de Akademie, aldaar, en is er den 28. Mei, 1755, overleden. — De voorgaande was zijn broeder. — Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857.

VERBEECK (FRANS) en niet HANS VERBEECK, zoo als verkeerdelijk bij *Immerzeel* staat geboekt, hoewel bij den naam goed opgegeven heeft in het Artikel N. FRANS, van wien hij een leerling was. Dit artikel berust immers geheel op de bron bij *Van Mander*, uitgave van 1604, bl. 228, in het levensberigt van FRANS, den *Minnebroeder*, waar hij FRANS VERBEECK als diens discipel noemt. *De Jongh*, in de 8°-uitgave, heeft dien naam zoogenaamd gekuischt, en VERBEECK geschreven. *Füssly* kent hem eenige prenten toe, in 1609 begraven, doch *Nagler* zegt, dat die van P. C. VERBEECK zijn, hetgeen beweerd wordt, niet zoo te wezen. — Zie op VERBEECK. (PHILIP)

VERBEECK, of VERBEECK, (GERARDUS) „een Hagenaar van geboorte, doch onzeker, in welk jaar, was een discipel van WILLEM DOEDYNS; maar, naderhand als Ingenieur in staats-dienst overgegaan zynde, is het dus onbekend, wáár en wanneer hy overleden is.” Uit *P. Terwesten, Ms.* — Aangaande de spelling VERBEECK, VERBEECK, VERBEECK of VERBEECK, zoo als die op vershillende wijzen en zelfs in een-en-dezelfde Werken over die meesters, voorkomt, zegt *Bryan-Stanley*, dat er onderscheiden kunstenaars van dien naam geweest zijn, als G. VERBEECK, wiens manier van etsen op die van REMBRANDT gelijkt, en dat aan dezen meester de bekende prent *Ezau, zijn eerstgeboorterecht aan Jacob verkoopende*, wordt toegeschreven, die gewoonlijk onder de etswerken van PHILIP VERBEECK

voorkomt, doch meer algemeen voor eene etsy van ROTTERMONDT — Zie aldaar. — gehouden wordt. — Verder zegt hij, dat G. VERBEECQ nog later dan 1659 heeft gearbeid, en vermeent, dat hij van *Haarlem* en van dezelfde familie van PIETER en PHILIP VERBEECK — Zie aldaar. — kan geweest zijn. — Ik ben van meening, dat hij wel dezelfde kan wezen, als dien ik hier aan het hoofd heb geplaatst, wiens kunst, door zijne verwisseling van beroep, schaarsch voorkomt, zoodat zijne weinige werken onder die der bekende VERBEECK'EN zijn versmolten.

VERBEECK, (HANS) schilder van *Mechelen*, en, zegt *Nagler*, de oudste onder de kunstenaars van dien naam, doch van wien geene levensbijzonderheden bekend zijn. In het *Museum*, te *Antwerpen*, berust eene schilderij in gotischen stijl, voorstellende het *Feest van de beëdiging der Boogschutters, in Antwerpen*. — Zoo ik 't wèl heb, is dat stuk thans daar niet meer aanwezig, doch in een *Guide dans la ville d'Anvers*, 1823, vond ik, onder Nr. 1 van dat Museum: „*Fête du Serment de l'Arc; ce tableau, peint à la colle, date du XIV. siècle,*” doch van een *Inconnu*. — Ongetwijfeld is het echter dezelfde schilderij.

VERBEECK, of VERBEEK, (ISABELLA) eene kunstenaar, wier werk in Kunstverzamelingen voorkomt, zooals in die van *C. van Lill*, verkocht te *Dordrecht*, 1743, onder Nr. 61 van den *Catalogus: Twee Landschapjes*, door ISABELLA VERBEEK, die met f 29—50 werden betaald, welke prijs, naar evenredigheid van die voor kunst van naam aldaar besteed werd, aanzienlijk is. — Wellicht behoort zij tot de Kunstenaarsfamilie VERBEECK.

VERBEECK (JODOCUS, of JUSTUS) wordt door *Nagler* als een Portretschilder vermeld, die, in 1682, in dienst stond van graaf *Wenzel Popel van Lobkowitz*, te *Praag*, en tevens andere groote heeren geschilderd heeft. — Verder blijkt het, dat hij aldaar een vreemdeling was, zoodat ik hem hier, voorwaardelijk, om zijns naams wille, eene plaats gegeven heb.

VERBEECK, of VERBEECQ, (PHILIP) waarschijnlijk, een *Haarlemmer*, en verwant aan den Paardenschilder PIETER VERBEECK, of VERBEEK, die, even als deze, omstreeks denzelfden tijd heeft geschilderd en geëist. Hij heeft eenige platen geëist, nabijkomende die van *Rembrandt*, doch minder in verdienste, hoewel zijne prenten soms onder die van dezen beroemden meester worden vermengd. — Hij bloeide omstreeks 1639. — Bij *Bryau-Stanley* vindt men, onder anderen, de volgende vermeld: *Het borstbeeld van eene jonge Vrouw, met hoed en pelsmanteltje*. — *Het borstbeeld van een Man, met tulband, met vederen*. — *Esau verkoopt aan Jacob zijn eerstgeboorterecht*. Deze is van G. VERBEECQ — Zie aldaar. — *Een Koning, op zijn troon gezeten; voor hem eene knielende Vrouw*. — *Een Schaapherder, zittende aan den voet van een boom*, 1619. — Onder de 12 stuks etsen vindt men ook deze bij *Nagler* op r. c., — onderscheiden van PIETER VERBEECK, van wien hij geene etsen opgeeft, — vermeld; doch *Stanley* zegt bepaald, dat r. c. de doopnamen van den laatste zijn. — Niet zelden hebben in dien tijd, en thans nog, de kunstenaars, wanneer zij meer dan één doopnaam voerden, er slechts één, en ook soms, weêr omgekeerd, ze allen voor hunne beteekening gebruikt, hetgeen zeer is af te keuren, omdat het voor de toekomst niets dan verwarring sticht. Ook kan de c. hier wel CORNELIS of CLAESZON bedniden, welke toenaam destijds bij den dood des vaders weggelaten werd. — Gewoonlijk zijn de letters r. c. geslingerd door elkaër.

VERBEECK, of VERBEECQ, (PIETER C.) staat reeds bij *Immerzeel* op PIETER VERBEEK geboekt. De navorschers der oude kunst zijn het eens, dat zijn naam moet zijn, zooals die hier aan het hoofd is gesteld, en schrijven allen de r. c. als de voorletters der doopnamen, terwijl de jaartallen op zijne werken voor-

komende, van 1619 tot 1639 loopen. — Zie nog op VERBEECK. (PHILIP) — *Brulliot* beschrijft eene prent, voorstellende *Een staande Herder*, beteekend P. C. VERBEECK, met het jaarmerk 1639. Hij draagt een versierde bonnet, met een veêr, en is gekleed in een kort overkleed, met een calabas aan de rechterzijde; hij voert een herderstaf, en is van een hond vergezeld. — Dit schijnt de aandacht der andere schrijvers te zijn ontsnapt, zegt *Stanley*, in een uitgewerkt betoog over de VERBEECK'EN. Verder meldt hij, dat met kennis van zaken toegereuste beoordeelaars de etsen der VERBEECK's bij die van REMBRANDT hebben gevoegd, hetgeen noodzaaklijk maakt, dat de tot hertoe ten deze bestaande verwarring worde opgeheven. De belanghebbenden zullen hertoe kunnen raadplegen *Bartsch*, *Zani*, *Brulliot*, *Rigal* en *Nagler*, doch dat in diens *Lexicon*, nog niet wordt meêgedeed. — Zie daarover op VERBEECK. (PHILIP) — Ik heb voor mij liggen *Een Turk*, en *Eene Turkin*, borstbeelden, in den trant van REMBRANDT, rijk uitgedost, in ovaal; h. 85 str. Ned.; beteekend P. C. VERBEECK f. 1639.

VERBEEK (HANS) Zie bij *Immerzeel* en bij mij op VERBEECK. (FRANS)

VERBEKE, (...) een plaatsnijder, van wien in het *Theoretisch en Practisch Bouwkundig Handboek* enz., door *W. C. Brade*, 's Hage, 1828, 3 deelen, in 4°, goed gesneden prenten, vooral in het III. deel, voorkomen.

VERBIST, (PIERRE) een onvermeld kunstenaar, van wien het volgende Werk bestaat: *Description des cinq Ordres de Colonnes, corrigés et gravés par PIERRE VERBIST; à Anvers*, 1640, in f^o. — Zie *Catalogue d'Estampes et de Dessins etc. de P. Wouters, Chanoine de St. Gomer, à Lierre, en Brabant, etc. Bruxelles*, 1797, in 8°, pag. 327, Nr. 200.

VERBLAS. (P.T.) Ik vind, onder Nr. 5605, in den *Catalogus van Portretten van F. Muller*, het *Portret* van dezen kunstenaar, — in 1674, als schilder, te *Gouda*, overleden, — dus beschreven: „Borstbeeld, links, in antiek costume, met bonnet, naast hem eene schilderij. Teekening van 1760, in O. I. inkt; naar HEM-ZELVEN, in 4°.” — Verder is mij niets van hem bekend.

VERBOECKHOVEN. (EUGENE JOSEPH) Deze vermaarde Belgische Veeschilder is, naar waarde, door *Immerzeel* beschreven, en heeft sedert dien tijd zijn algemeen gevierd talent met roem gehandhaafd. De latere bijzonderheden, zijn leven en werken betreffende, zijn mij, zoo als ik die gewenscht had, niet geworden. — Alleen de hooge vereeringen, hem ten deel gevallen, werden mij uit de openbare berigten bekend, zoo als zijne benoeming tot *Ridder van het Legioen van Eer*, en der *Christus-Orde van Portugal*. — Zie den *Nederl. Kunstspiegel*, 1846—47, bl. 63. — De Koning van *Beijeren* schonk hem de *Orde van Burgerlijke Verdiensten van den H. Michaël*; — Zie *Handelsblad*, 4 Februarij, 1851; — en, laatstelijk, werd hij door zijn Vorst tot *Officier der Leopolds-Orde* verheven. — *Handelsblad*, 28 November, 1854. — Behalve zijn etswerk, *Etude à l'eau forte* etc. bij *Immerzeel* vermeld, vindt men bij *Nagler* nog 29 stuks etsen van zijne hand, alsmede eenigo door HEM gelithographiceerde prenten opgegeven. — *Zijn Portret* is door *HESE Lith.* in f°. 1822. — Een *Idem*, G. E. EILBRACHT del., idem, in 4°.

VERBOOM (ABRAHAM) — Zie bij *Immerzeel*, en bij mij op BOOM, (A. H. v.) — wordt door *Le Blanc* vermeld, die zegt, dat het ABRAHAM VERBOOM moet wezen. — Behalve de bij *Immerzeel* aangehaalde etsen, noemt *Nagler* nog twee gêtste landschappen, *Gezigten op Brederode*, die in den *Catalogus van Engesmet* (sic), in *Haarlem*, 1846, voorkomen. — Men schrijft somwijlen de zeldzame (nagenoeg 11 stuks) etsen van CORNELIS VROOM, aan VERBOOM toe. — In 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, berust een *Boschgezigt*, doch de stoffaadje is er later door P. G. VAN OS bij geschilderd; en in dat te *Brussel*, *Het Vertrek naar de Jagt*, met figuren door LINGELBACH.

VERBRUGGE (GYSBERT ANDRIESZ.) is bij *Immerzeel* vermeld, die zegt, dat hij, in 1633, te *Leyden*, geboren, en te *Delft*, in hoogen ouderdom, overleden is. — Ik moet er bijvoegen, dat ik voor mij heb liggen een *Portret*, waaronder in sierlijk schrift te lezen staat: GYSBERTUS VERBRUGGE, *Pictor Delph. obiit 24 Januarij 1730, æt. 97*, zijnde, zoo men meent, door hem-zelfen in mezzo-tinto gegraveerd. — *Füssly* zegt, geboren 1633, overleden 77 jaren oud; en *Nagler*, geboren idem, overleden 1733, oud 96 jaren; echter is het onderschrift van het *Portret* juist, hetwelk ik later zag bevestigd, namelijk, dat hij te *Delft* „in het jaar 1667, tot vrouwe nam *Cornelia Alewynsdr. van Assendelft*; zynde jegenswoordig nog in staat, om iemand uit te schilderen, en onderwyst, niettegenstaande by de 96 jaaren oud is, noch dagelyks discipels, enkel en alleen uit zugt tot de kunst.” Zie *Beschryving der Stadt Delft* enz. *Ibid.*, 1729, in ^o, bl. 789. — In den *Catalogus van Portretten van F. Muller* komt nog een *Portret* van hem voor, onder Nr. 5608, op jongeren leeftijd, dan het bovenvermelde, in kleuren geteekend door T. H. J. (ELGERSMA.)

VERBRUGGEN (ADRIANA) was de dochter van JAN WILLEM VERBRUGGEN, Raadsheer in den Hove van *Brabant*, geboren te 's *Gravenhage*, 1707. Zij leerde de grondbeginselen der kunst bij JOHANNES VERKOLJE, en door het kopiëren van stukken van M. TERWESTEN, doch voornamelijk door die van C. ROEPEL en RACHEL RUYSEN; en zal zij deze, zoo voortgaande, zegt *Weyerman*, IV. bl. 184, zoo overtreffen „gelyk als de laatstgenoemde MARIA VAN OOSTERWYK is voorby gezeilt in de uitgestrekte zee der veelkleurige bloemen en fruiten.” — Daar dit kunstvak ook het zijne was, kan men hier wel geloof aan zijn berigt hechten.

VERBRUGGEN (JAN) werd omstreeks 1760 geboren, en heeft zich als kunstenaar, te *Brussel*, doen kennen. Hij schilderde landschappen met figuren en vee, en is omstreeks 1810 overleden. — Zie *Nagler*.

VERBRUGGEN, (N.) een kunstschilder, die in de tweede helft der XVII. eeuw arbeide. In de *Galerij*, te *Pommersfelden*, is een meesterstuk van hem, voorstellende een *Gelagkamer*, met veel figuren, waaronder er twee zijn, die *Puff spielen*, zegt *Nagler*, beteekend N. VERBRUGGEN fecit 1690. *Weyerman* noemt ook een schilder van dien naam, waaronder *Van Eynden* en *Van der Willigen* meenen, dat GYSBERT ANDRIESZ. VERBRUGGEN schuilt, hetgeen ons, zegt *Nagler*, eene dwaling toeschijnt. Onze kunstenaar is, waarschijnlijk, dezelfde VERBRUGGEN, die, volgens andere bescheiden, te *Delft*, Gezelschapstukken, visch- en groenmarkten schilderde. — Welnu, dezo is geen ander dan die door *Van Eynden* en *Van der Willigen* wordt bedoeld. Zie bij mij op VERBRUGGE, (GYSBERT) *Andriesz.*

VERBRUGGEN, (SUSANNA) wier levensberigt onbekend is. Zij zou kopijen gegraveerd hebben, als eene *Madona*, naar S. A. BOLSWERT, en een *Christusbeeld*, naar A. VAN DYCK. — Zie *Nagler*.

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN, (KASPAR, of GASPAR PETRUS) is door *Immerzeel* beschreven, en het geboorte- en sterfjaar, 1668 en 1702, word door *Van Gool* opgegeven. — *De Reiffenberg* zegt bij zijn Dekenschap van *St. Lucas*: „il était frère d'un autre lit de MELCHIOR VAN HERCK, et probablement de la famille de VAN DER BRUGGEN.” — Ik vond in het Register van *St. Lucas*, te *Antwerpen*: „GASPAR PEDRO VERBRUGGEN ontfangen 16... Deken 1691—92. 28 October,” en alzoo is hier geen geboortjaar van af te leiden. Maar ik moet vragen, of wij mogen aannemen, dat hij, pas 23 jaren oud zijnde, Deken kon wezen? Ik vond hem, in 1708, als Lid der *Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage*, ingeschreven. — *Immerzeel* zegt, kort weg: „hij was eigenlijk een Decoratie-schilder.” Doch het was immers de mode van zijn tijd, om de schilderkunst in de wouingen-zelve toe te

passen, door behangsel, deur en schoorsteenstukken met bloemen, festonnen enz. te versieren, of aunder schilderwerk er mede te omgeven, zooals in 1706, het huis van den heer Griffier *Fagel*, in het Noordeinde, te 's *Hage*, later door den Heer *Schick* bewoond, van zijne verdienste daarin getuigt. Hoeveel schilders van groote bekwaamheid moesten dan wel niet door datzelfde vonnis getroffen worden! VERBRUGGHEN was op verre na geen DE HEEM, of VAN HUYSUM, maar toch een zeer verdienstlijk bloemschilder, zoo als ik van zijne kabinetstukken, door mij gezien, volmondig getuigen kan.

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN, (PIETER) *de Oude*. Deze Antwerpsche beeldhouwer wordt door *Immerzeel* opgegeven, als, omtrent 1609, te *Antwerpen*, geboren. Tot toelichting voeg ik er bij, dat hij in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, staat ingeschreven, als: „PEETER VERBRUGGEN, ontfangen hy SIMON DE VOS. 1626. Meester, 1642. Deken, 1660—61. 18 October. Sterft 1687.” Door deze opgave ontstaat dus eenig verschil bij *Immerzeel*. Verder moet ik doen opmerken, dat er geen namen in het genoemde Gildeboek voorkomen, waarin eene H. in den naam VERBRUGGEN gevonden wordt; zelfs in den tekst van *De Bie*, zijn tijdgenoot, staat de naam van *den Jongen* PEETER VERBRUGGEN op gelijke wijze geschreven; doch op het daar nevens gevoegde portret, door E. QUELLINUS *pinx.* COENR. LAUWERS *sculp.* staat VERBRUGGHEN. Dit zal daardoor ontstaan zijn, dewijl eenige auteurs, en ook *Immerzeel*, de laatste schrijfwijze voor de Beeldhouwers gevolgd, en, daarentegen, voor de Schilders den naam zonder H. geschreven hebben.

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN, (PIETER) dien ik *den Jonge* moet noemen, wordt, door *F. Bogaerts*, opgegeven als de vader van den bekenden KASPAR PETRUS VERBRUGGEN, die, even als hij, een bloemschilder was, en, welligt, de meester van zijn zoon kan geweest zijn. Hij bloeide in de laatste helft der XVII. eeuw. — Dit is uit *Bryan* overgenomen, die er echter hijvoegt, dat men alleen van hem weet, dat hij in 1659 Deken van *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, was. — Doch op de uitgebreide Lijst der Leden van genoemd *Gild*, van af 1474—1732, komen wel een aantal kunstenaars onder den naam van *Verbruggen* voor, maar geen PEETER, en die PEETER, in 1659 Deken, is de Beeldhouwer PEETER VERBRUGGHEN, *de Oude*; dit is dus bij beide auteurs eene misvatting, welke zij hadden kunnen voorkomen, door PEETER VERBRUGGHEN, *den Jonge*, te noemen. Dezen vind ik in het Register van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, als: „PETER VERBRUGGEN, *Peterszoon*, ontfangen, 1661. Stierf 1692.” Hij komt ook als Deken voor in 1691, en wordt als een onder broeder van HENDRIK FRANCISCUS genoemd; hij kan dus wel de vader en bloemschilder geweest zijn. — In den *Catalogus* van *D. van Dyl*, *Amsterdam*, 1813, vond ik, op bl. 51: „*Het Portret* van P. VERBRUGGEN, door HEM-ZELVEN geschilderd.” — Of dit nu van hem of van den Beeldhouwer van dien naam is, kan ik niet beslissen.

VERBRUGGHEN (THEODORUS) wordt door *F. Bogaerts* opgegeven als een Belgisch beeldhouwer, in 1676 nog in leven, en „waarschijnlijk de vader van PIETER VERBRUGGHEN, *den Oude*.” Het ware beter, al zulke vooronderstellingen achter wege te laten, wanneer men geen waarschijnlijker en aanneemlijker gronden in het midden brengen kan; immers, is *de Oude* PEETER in 1609 geboren, dan zou THEODORUS, in 1676, den ouderdom van ongeveer honderd jaren hebben bereikt, naar den gewonen regel gerekend, dat hij op zijn 25. jaar vader kon zijn. Het is dus meer dan waarschijnlijk, dat hij een broeder van den genoemden PEETER was, dewijl ik hem als Deken van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, op het jaar 1676, vermeld vond, waarbij *De Reiffenberg*, teregt, in eene Noot voegt: „waar-

schijnlijk de broeder van PEETER, *den Oude*, die op het jaar 1659 voorkomt als Deken van gemeld Gild." — Dit kan strooken met het Register van *St. Lucas*: „THEODORUS VERBRUGOEN, ontfangen 16... Deken 1677—78. 18 October. Sterft 1701," doch dan moet hij tenminste 10 jaren jonger dan PEETER zijn.

VERBRUGGHEN, (HENDRICK) de Schilder. — Zie op TERBRUGGHEN. (HENDRICK)

VERBRUGGHEN (HENDAÏK) vond ik als den oudste der 28 kunstenaars van dien naam in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, ingeschreven: „HENDRIK VERBRUGOEN, als leerling, Anno 1474, bij HENDRICK VAN LATUM;" doch hier is geen professie bij vermeld.

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN (HENDRIK) vond ik in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, vermeld, als: „HENDRIK VERBRUGGEN, zoone van PEETER, *den Oude*. Meester 1683. Deken 1689—90. 18 October. Stierf..." — *Nagler* noemt hem ook, en zegt, dat hij bloem- en fruitschilder, en ouder broeder van KASPAR PETRUS was; doch in het jaar 1680, hetwelk hij als dat van zijn Dekenschap opgeeft, vervulde HENDRIK FRANCISCUS VERBRUGOEN, de beeldhouwer, die betrekking.

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN. (HENDRIK) Zie op VERBRUGGHEN. (HENDRIK FRANCISCUS)

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN, (HENDRIK FRANCISCUS) staat bij *Immerzeel* geboekt. Ik moet er bijvoegen, dat alles, wat bij andere auteurs op naam van HENDRIK voorkomt, op dezen HENDAÏK FRANCISCUS betrekking heeft. Verder, dat op de *Lijst der Dekens van St. Lucas*, te *Antwerpen*, waarop hij ten jare 1688 als zoodanig staat, door *De Reiffenberg* in eene Noot vermeld wordt: „HENDRIK FRANCISCUS, *de Jonge*, en zoon van PEETER VERBRUGOEN, *den Oude*." — Ik denk dat door *den Jonge* zal moeten worden verstaan de jongste zoon, dewijl hij er al spoedig op laat volgen: „PEETER VERBRUGGEN, *de Jonge*, ouder broeder van HENDRIK FRANÇOIS, op het jaar 1688 vermeld." — Volgens *Immerzeel*, is dezo beeldhouwer, in 1724, te *Antwerpen*, overleden, doch in het Register van genoemd Gild, is het sterfjaar niet ingevuld. *Nagler* geeft daarvoor 1705 op. — De beroemde *Preëkstoel*, door hem, in 1699, voor de *Jezuiten-kerk*, te *Leuven*, vervaardigd, is, bij de oprichting dier Orde, in *België*, naar de *St. Gulule*, te *Brussel*, overgebracht.

VERBRUGGHEN, of VERBRUGGEN (JAN) wordt, bij vergissing, ook wel de graveur J. VAN BAUGOEN genoemd.

VERBUIJS, of VERBIUS, (ARNOLDUS) is door *Immerzeel* op VERBIUS geboekt. Ik voeg er bij, dat hij, volgens *Bryan-Stanley*, ten jare 1646, te *Dordrecht*, werd geboren, en, in 1704, in *Friesland*, overleed. — Dit is, waarschijnlijk, uit *Balkema*, die geen bronnen opgeeft, genomen.

VERBUIJS. (JOHANNES) Deze historieschilder was een Dordtenaar van geboorte, en is te *Dordrecht* ook overleden, volgens *P. Terwesten, Ms.*, die zijn bloeitijd stelt op 1706, als wanneer hij in de *Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage* ingeschreven staat. Zoowel te 's *Gravenhage*, als in zijne geboorteplaats, waren, toen *Terwesten*, in 1776, dit bericht te boek stelde, van zijne werken aanwezig. — Hij kan wel een zoon van ARNOLDUS VERBUIJS zijn geweest.

VERBURCH (KATARINA) wordt door *Houbraken*, II, 344, eene Delftsche kunstenaars genoemd, en wel omstreeks het midden der XVII. eeuw.

VERBURCHT. (AUOUSTYN JORISZOON) — Zie JORISZ. (AUOUSTYN) — Later zag ik in het *Catalogus van Portretten van F. Muller*, onder Nr. 5609—5611, geteckende *Portretten* van hem, als: Borstbeeld, regts, met langen spitsen baard; fraaije teekening in zwart krijt, in 4°. — Een *Idem*, geheel van voren, regts in

ovaal, in kleuren, door T. H. J. (ELGERSMA), in 4°; als vorst, verkleinde kopij, in medaljon, in 24°.

VERBURG, (D.) een onvermeld kunstenaar, van wien ik in den *Catalogus van D. van Dyl*, verkoelt te *Amsterdam*, in 1813, onder Nr. 157 vond vermeld: „Een aangenaam Gezigt op de stad Kleef en deszelfs environs; op den voorgrond, bij een fontein, (waar achter gebouwen en gebergten), gestoffeerd met heeren te paard en reizigers; in het vershiet een Gezigt over den Rbijn, met zeilende vaartuigen; meesterlijk van schildering, door D. VERBURG; h. 25, br. 32 dm. Amst.”

VERBURG, (JOHANNES) een bekwaam glasschilder, die, volgens *Fiorillo*, ten jare 1603, te *Utrecht*, geboren werd. Hij was de meester van JOHANNES VAN BRONCKHORST, mede een Utrechenaar. — Dit zal wel eene scbrijffout zijn, daar het genoemde jaar dat der geboorte van den laatstgenoemde is, en zij zoodoende even oud zouden zijn, hetgeen bezwaarlijk is aan te nemen, terwijl men veilig het geboortjaar veel vroeger stellen mag. *Le Vieil, l'Art de la Peinture sur verre*, etc. (*Paris*), 1774, in f^o, zegt duidelijk, op bl. 70, dat BRONCKHORST, in 1603, te *Utrecht*, geboren, reeds op zijn elfde jaar bij JOHANNES VERBURG, glasschilder, te *Utrecht*, voor de beginselen der kunst werd besteld; doch *Gessert*, in zijne *Geschichte der Glasmalerei u. s. w.*, *Stuttgart*, 1839, bl. 214, plaatst hem aldaar onder de kunstenaars op het laatst der XVII. eeuw, welke onjuiste stelling mij vreemd voorkomt, te meer, daar hij den genoemden *Le Vieil* aanhaalt.

VERBURG, (N.) een onvermeld kunstenaar, die in den trant van DIRCK VAN RYESWYCK, — Zie aldaar. — in steen, met parelmoer, eene soort van mozaïk vervaardigd heeft. In de rijke Kunstnalenenschap van *J. Moyet*, verkocht te *Amsterdam*, in April, 1859, was, onder Nr. 659 van den *Catalogue des Antiquités*, eene „*Tablette de marbre-noir, incrustée en caractères de nacre*, par N. VERBURG, d'un travail soigné et rare.”

VERBURGH, (HENDRIK CORNELIS) een kunstschilder, geboren te *Delft*, in 1602, blijkens zijn buwelijk te *Amsterdam* voltrokken, waarvan de aantekening aldus luidt: „1632. 6 Maart. HENDRIK CORNELIS VERBURGH, van *Delft*, oud 30 jaren, Schilder, ouders dood, geassisteerd met *Lenaert Pietersz. Goudappel* zyn Neef; met *Maria Cole*, van *Zierikzee*, oud 25 jaren, geass. met *Hugo Cole*, haar vader.” Zie *De Navorscher*, VIII. bl. 320.

VERBYL, (JAN GOVAERTS) wordt door *J. W(alvis)*, *Beschryving van Gouda*; *Ibid.*, (1713) I. 335, als leerling van WOUTER PIETERSZOOM CRABETH, kleinzoon van den beroemden WOUTER vermeld. „JAN GOVAERTSZ VERBYL trok na *Italiën*, vanwaar hy, eens wedergekeerd by syne vrienden, en derwaarts verriyst, syne dagen eindigde.” — *Nagler* zegt, dat deze, vermoedelijk, VERBYL zal zijn, die, volgens *Bassaglia*, in de *St. Maria della Pace*, te *Venetië*, *Een der Wonderen van den Heiland* schilderde.

VERDOES (ADRIAEN) vindt men bij alle Hollandsche auteurs zonder geboorte- of sterftijd opgegeven, maar alleen, dat bij in zijne woonplaats, *Vlissingen*, bij de Kamer der Rederijkers, in 1675, den Eerprijs beaalde, gelijk ons, zonder meer, *Houbraken* berigt. Latere vreemde auteurs bebben, waarschijnlijk, *Balkema*, — die voor het geboortjaar 1620, en voor zijn dood 1681 stelt, — in een en ander gevolgd.

VERDOES, (DANIEL) een kunstschilder, wiens werk ik vermeld vond bij de taxatie van eenige schilderijen, in den boedel van AERNOUT ELSEVIER, — Zie aldaar. — door Mr. CORNELIS LIEFFRINCK en JOHAN VAN GOYEN, in 1626, te *Leyden* gedaan; de aard van het werk wordt echter niet opgegeven. Dat de

naam goed is, komt mij voor, boven alle bedenking verheven te wezen. Hij kan wel hoooren tot het geslacht van DIRK VERDOES.

VERDOES, (DIRK) een vermaard teekenaar en gezwooren landmeter, in de eerste helft der XVII. eeuw, in *Noordholland*, blijkens eenige in kleuren geteekende kaarten, door hem in 1630 vervaardigd, en voorkomende in een Band met 79 stuks *idem*, op LAURIS PIETERS — Zie aldaar. — vermeld.

VERDONCK. (CORNELIS) In den *Catalogus* van *Daniel Vrijdag*, *Amsterdam*, 1825, vond ik, op bl. 26, Nr. 13, *Vier stuks Rhijngezigten*, door VERDONCK. — *Nagler* noemt zekeren CORNELIS VERDONCK, als landschap- en zeeschilder, die, in de XVII. eeuw, in *Holland* leefde. — Deze zal ongetwijfeld wel dezelfde zijn.

VERDUSSEN, (JAN PIETER) een voornaam hataljesehilder, waarschijnlijk, van *Antwerpen* geboortig, die in 1744 nog te *Marseille* woonde, en zelfs lid der Akademie, aldaar, was. In dit jaar vertrok hij naar *Turin*, en verzelde den Koning van *Sardinië*, op zijne veldtogten. Hij schilderde de veldslagen bij *Parma* en *Guastalla*, die op het Slot te *Turin* werden tentoongesteld. Vervolgens bezocht hij meer andere hoven, waar hij veldslagen, jagen, rijseholen enz. schilderde, en overleed met den roem van een groot kunstenaar, in 1763, te *Avignon*. Zie *Nagler*. — Welligt, is hij de zoon van PIETER VERDUSSEN. — Zie aldaar.

VERDUSSEN, (PIETER) ook wel *de Oude VERDUSSEN* genaamd, schilderde landschappen met beeldjes, paarden enz., die in de vorige eeuw nog goed werden betaald. Hij behoort, naar mijne meening, tot de Vlaamsche School. In de *Catalogussen van Hoet* komen drie stuks *schilderijen* voor, die reeds in 1731 en 1741 publiek werden verkocht, waaruit blijkt, dat hij een ander is, dan JAN PIETER VERDUSSEN, — Zie aldaar. — die welligt een zoon van onzen PIETER was.

VEREEM (II.) vond ik als een Utrechtsch kunstenaar vermeld, in het *Protoeol van den Notaris Houtman*, te *Utrecht*: „H. VEREEM, antyksnyder, ende *Geertruida van Roy*, syne vrouw.”

VEREGHEN, of VEREGEN, (Joos) vond ik bij *Guicciardin*, *Beschryvinghe der Nederlanden*, artikel *Antwerpen*, onder de glasschilders aldaar vermeld: „JOOS VEREGHEN, een eonstryek ende vermaert meester, die nu by den Keyser is.” Dit is dus, vóór dat Karel V. afstand van zijn troon deed, 1555, of bij Ferdinand.

VERELLE. (J. J.) Zie op PROOYEN. (ADRIAAN GERRIT VAN)

VERELST, of VERHELST, (EODIUS) beeldhouwer, in 1695, te *Antwerpen*, geboren, heeft zich aldaar geoeffend in de gronden der kunst. Vandaar werd hij door den Hofbeeldhouwer w. GROFF naar *Munchen* heroepen, en heeft aan het vervaardigen der beeldwerken, voor de tuinen, in *Nymphenburg*, (thans niet meer voorhanden) deel genomen. Hij liet een zoon van dien naam na, die graveur was, en, waarschijnlijk, ook eene dochter, MARIA THERESIA, die mede de kunst beoeffend heeft. — Zie *Nagler*.

VERELST. (HERMANUS en SIMON) Tot verbetering van het artikel VERELST, bij *Immerzeel*, dient het volgende, uit het *Ms.*, van *P. Terwesten*. „Deze zyn gebroeders en beide Hagenaars van geboorte, en zekerlyk geweest zynde zonen van wylen den Hoofdman der Confrerie PIETER VERELST, aldaar; tenminste is het gewis, dat dezelve HERMANUS en SIMON VERELST, als zoons van een Meester, ter Kamer bekend staan, en dus ook ingevolge den Artikelbrief aan dezelve voor hun Meestergeld ieder maar 6 Guldens betaald hebben; — (een voorregt aan de zonen van Meesters verbonden, daar anders het volle regt, ingevolge Art. 2 van gemelde Kamer *Pictura* moest worden voldaan). Zynde het voorts apparent, dat dezelve de kunst by hun gemelden vader hebben geleerd, als ook *Gezelschapjes*, zoo van tabakrookers als anders, en bebalve dat ook fraai *bloemen geschilderd* hebben;

en, zoo het schynt, is gemelde HERMANUS VERELST eigentlyk de *bloemschilder* geweest, terwyl het consteert, dat A^o. 1665, door hem ter Confreriekamer gebragt is geweest *Een door hem geschilderde Flesch met bloemen, op eene tafel staande*. Ofschoon nu *Van Gool*, omtrent de levensbeschryving van dezen HERMANUS en SIMON VERELST, in zijn 1. Deel p. 59—63 weinig reëls meldt, en zelfs zeer abusief hun gemelden vader PIETER voor hun broeder opgeeft, en hen ook maar alleen schynt te hebben aangehaald, teneinde oecasia te hebben, om *Weyerman* meer en meer als een leugenaar tentoon te stellen, niet te min dezelve reeds voor lang genoeg daarvoor bekend stont; alhoewel nu ook uit de beschryving van *Van Gool*, omtrent voornoemde SIMON VERELST af te nemen is, dat dezelve in *Engeland* in een goeden ouderdom overleden zou zyn, nogtans blykt, noeh meldt hy niet, waar en wanneer HERMANUS VERELST gestorven is; niettemin echter zeer waarschynlyk vermeend word, dat hy te *Amsterdam*, als aldaar gestabileert en langen tyd woonachtig geweest zynde, overleden is; zynde het inmiddels zeker, dat dezelve A^o. 1665 ook als confrater der Confrerie bekend staat, en in 1680 nog als een levend medelid voorkomt, en dus na dien tyd moet overleden zyn." — HERMAN heeft ook portretten geschilderd, als dat van *Johan de Witt en zijne vrouw*, in 1667, die hij een lid der familie van *Beyma thoe Kingma*, op *Kingma-state*, te *Zweins*, in *Friesland*, aanwezig zijn. — Van SIMON bestaat er een van *Maria van Modena*, gemalin van *Jacobus II.*, Koning van *Engeland*; dit was, in 1857, op de Tentoonstelling, te *Manchester*. — *F. Bogaerts*, die zoo vlug weg geboorte en overlijden van kunstenaars opgeeft, zegt van SIMON, geboren te *Antwerpen*, in 1664, en overleden te *Londen*, 1721. — Het laatste kan waar zijn. — HERMAN, óók historieschilder, is, te *Londen*, in 1690, overleden. Verder noemt hij CORNELIS, een broeder van SIMON, in 1665, te *Antwerpen* geboren, en, in 1728, te *Londen* overleden enz. — Zoo komen de dwalingen in de wereld, daar *Bogaerts* dit heeft getrokken uit *Pilkington*, zonder eerst de Hollandsche auteurs daarover na te slaan; anders toch zou hij nimmer met al deze schilders in *Antwerpen* zijn heland. — *Balkema* heeft dit alles nagenoeg overgenomen, en veel er van is ook door *Nagler* vermeld.

VERELST. (J.) Behalve de vijf schilders van dien naam, door *Immerzeel* beschreven, vond ik nog in den *Catalogus* van *J. Otten Husly*, *Amsterdam*, 1798, onder Nr. 10 en 11: *Een Fruit-* en, een *Bloemstuk*, krachtig, meesterlyk en uitvoerig gepenseeld; elk h. 29, hr. 22 dm. Amst.

VERELST. (PIETER) Tot verbetering van het artikel VERELST, hij *Immerzeel*, moet ik er hier bijvoegen, dat men hij *Van Gool* eene uiteenzetting van eenige VERELST'EN vindt, en deze noemt PIETER een broeder van SIMON, niettegenstaande hij aanbaalt, dat PIETER, in 1660, als Hoofdman van de Kamer der Haagsche schilders staat geboekt; hijgevolg is hij niet opmerkzaam genoeg geweest op de berigten, die verder uit het gemelde Gildeboek op te maken zijn. — *P. Terwesten*, *Ms.*, maakt de volgende, zeer gegronde, opmerkingen, namelijk: „dat, zoo HERMAN en SIMON broeders van PIETER waren geweest, deze eerst zeven jaren na dezen — PIETER — als Meesters voorkomen, en dus naby de crectie der Confrerie — 1656 — zeker daarvoor niet bekend waren, wyl zy dan ook wel op de voorgemelde verzoeklyst — van 47 kunstschilders enz. te 's *Hage* — (zooals *Westerbaan en zyn zoon*) zouden gevonden worden; en zoo is 't niet onwaarschynlyk, maar zelfs, volgens aantekeningen van oude Regenten der Confrerie, præsuntiver, dat de voornoemde PIETER VERELST, *de Vader*, en niet *de broeder van hen geweest is*; — zoo is 't echter niet secuur te melden, waar en wanneer hy geboren werd, en by wien hy de kunst heeft geleerd; alleen blykt het

dat hij *Gezelschappes van Tabakrookers* etc. geschilderd heeft, terwyl een zoodanig stuk van hem, 1657, ter Confrerickkamer bekend is geweest, en 't welk weder, 1659, vandaar teruggehaald is; doch, alzoo hy in 1660 met er woon van hier naar *Voorburg* is vertrokken, zoo is het niet zeker te melden, of hij aldaar, en wanneer overleden is. Alleen consteert, dat hy, op de jaarlyksche Lyst van 1665, nog als een levend medelid en Oud-Hoofdman voorkomt, en dus na dien tyd moet overleden zyn." — Uit dit alles valt op te maken, dat hij wel eerst te *Antwerpen* kan hebben gewoond, waar hij, volgens *Nagler*, in 1614 werd geboren, doch dat zijne zonen daar niet kunnen geboren zijn, zooals *F. Bogaerts* heeft geboekt. — Deze VERELST wordt bij *Bryan-Stanley* verkeerdelyk genoemd VERHELST. — Zie bij mij aldaar.

VERENDAEL, of VENENDAEL, (NICOLAES) is bij *Immerzeel* vermeld. Ik voeg daarbij, dat hij in zijne geboortestad, *Antwerpen*, in 1717, is overleden, volgens de opgave van *Bryan-Stanley* en *F. Bogaerts*, doch dit is weder uit *Balkema*, die het, als naar gewoonte, niet bewijst, overgenomen. Den doopnaam NICOLAES vind ik door den meergemelden *Mols, Ms.*, (1776) vermeld, die tevens van zijn stadgenoot zegt, dat hij „een deftig bloemshilder in zynen tyd is geweest, en wel de laatste van onze School, die de natuur stiptelyk gevolgt heeft." — Zijne schilderijen, overwaardig, om in elke Kunstverzameling te prijken, zijn weinig minder dan die van ABRAHAM MIGNON, en sommige vergen de bewondering evenzeer als de werken van JAN VAN HUYSUM en RACHEL RUYSCH. In den *Catalogus* van den schilder PEETER SNYERS, verkocht te *Antwerpen*, 22 Augustus, 1752, waren, onder Nr. 23 en 24, drie stuks schilderijen, als: *Een extra schoon Bloemstuk*, door VEERENDAAL, h. 2 vt. 9 dm., br. 2 vt. 3 dm., dat met *f* 135, en, *twee Bloemstukken*, zeer uitvoerig door DENZELVE, die met *f* 57 werden betaald, welke prijzen hoog zijn te noemen in dien slaauwen kunsttijd, toen aldaar voor een portret van VAN DYCK, door HEM-ZELVEN geschilderd *f* 23, en voor een fraai stuk: *Maria, met Jezus en Joseph*, door P. P. RUBENS, *f* 56 is betaald. Hij heeft ook dood gevogelte en stillevens geschilderd, die beitekend zijn v. r. hetgeen VERENDAEL *pinxit*, ook v. p. VERENDAEL *fecit* moet aanduiden. Alhoewel andere meenen, dat dit werk van een andere onbekende VERENDAEL is, zoo geeft zulks tot nog toe geene zekerheid, want men heeft daarvoor *Watelet* als bewijs aangevoerd, bij wien ik geen woord daarover heb gevonden.

VEREYCK, (ADRIAEN CORNELISZ.) een Gouwenaar, die, ten jare 1650, de Burgemeesterlijke waardigheid, te *Gouda*, bekleedde, en ook de schilderkunst beoefende, met die vermaardheid, dat *J. W. (alvis)* hem in zijne *Beschryving der Stad Gouda* enz. *Ibid.*, (1713) II. bl. 85, uitdruklijk een Schilder noemt. Aan hem en zijn aamtgenoot, den kunstliehebber *Snyrs*, is het behoud van de Carton-teekeningen der beroemde glazen in de *St. Jans- of Grootte-kerk*, voor zoo ver zo aldaar nog aanwezig zijn, te danken.

VEREYEN, of VEREGIUS, (JOSSE, of JODOCUS) was, zegt *Guicciardin*, een Antwerpsch glasschilder, die de hoogste bekwaamheid en ervarenheid zijner eeuw in die kunst bezat. Dit is alles, wat men van dezen meester weet, dewijl er geen werk van hem wordt aangewezen. — *Gessert* zegt, op bl. 137: wij zijn niet in staat, eenig bewijs voor dezen hoog opgevoerden lof bij te brengen. — Echter werd later gemeld, dat Keizer *Karel V.* zijn talent zeer hoogschatte. Zie *Splendeur de l'art en Belgique*.

VEREYK. (T.) Zie VERRYK. (T.)

VERGAZON, (HENDRIK) een Hollandsch schilder van landschappen en ruïnen, die, tijdens Koning Willem III., in *Engeland* werkzaam was, en wiens penseel

ook door GODFRIED KNELLER voor de achtergronden zijner portretten gehruikt werd. — *Fiorillo, Geschichte der Malhercy in Grosbrittannien*, u. s. w., zegt, dat hij ook kleine portretten scbilderde, welke hij echter niet kent, en dat hij in *Frankrijk* overleden is. — *Nagler* zegt, te *Londen*, in 1705.

VERGOUWEN, (...) eene scbilderes, die, op het midden der XVII. eeuw, in *België* bloeide, en de kunst, — voornamelijk bestaande in het kopiëren van meesterstukken, — bij VAN UDEN heeft geleerd. — *De Bie*, die mij met haar bekend maakte, zegt, op blz. 558: „Als oock VAN UDEN doet in 't schild'ren van *Pourtret — Juffrouw VERGOUWEN in het copiëren net — Die haer niet en ontsiet groot ordonnantie-stukken — Van RUBENS en VAN DYCK als 't leven af te drucken — Te volghen naer den eysch als 't recht origineel — Soo wonder-krachten baert haer hooch beroempt penceel.*”

VERHAAGEN. (JORIS) — Zie HAGEN. (JAN VAN DER)

VERHAAGT. (SIMON) „Een moeder, beweene met haar kind de tweedragt der wereld, vol figuren en bywerk door SIMON VERHAAGT, b. 1 vt. 3½ dm., br. 10½ dm. Rhijnl. f 19;” en, *De Tooren van Babel*, seer vol figuren door SIMON VERHAAGT en SEBASTIAAN FRANKS; h. 1 vt. 8 dm., br. 1 vt. 1 dm. f 24;” vond ik onder Nr. 247 en 248 van den *Catalogus* van Mr. S. Tierens, 1743, te 's Hage.

VERHAAST, of VERHAEST. (AART) Zie VERHARST. (AART)

VERHAEGEN (A.) is door *Nagler* te boek gesteld als een scbilder van *Leuven*, van wien geen levensberigten bekend zijn, doch van wien eene scbilderij, *Hagar, door Abraham uïgedreven*, in het *Museum*, te *Antwerpen*, berust. — Deze scbilder is mij vooralsnog niet bekend, en de aangewezen scbilderij wordt aldaar op naam van den bekenden PIETER JOSEPH VERHAGHEN gesteld.

VERHAEGEN. (JAN) In het Register van *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, vond ik hem, ten jare 1471, als scbilder geboekt. — Het is deze, zegt de Baron *Van Reiffenberg*, die, in 1482 en volgende jaren, te *Parijs* scbilderde, onder anderen *le Bonhomme*, anders gezegd *Sint Franciscus de Paulo*, dien Lodewijk XI. uit *Italië*, deed komen, om door hem van zijn ligchaamlijk en zielelijden te worden genezen. VERHAEGEN had het zeer druk met het maken van kopijen naar genoemd portret, waarvan men te *Parijs*, vóór de revolutie van 1789, eene groote menigte aantrof, met den naam van den scbilder beteekend. Zie *De la Peinture sur verre aux Pays-Bas etc., par le Baron De Reiffenberg; Bruxelles, 1832, in 4°, p. 47.*

VERHAEGHEN, (JOSEPH) scbilder, te *Antwerpen*, en ook wel, volgens *Nagler J. VAN DER HAEGHEN* genoemd, werd omstreeks 1810 geboren, en vormde zich aan de Akademie, aldaar. Hij scbilderde voorvallen uit de geschiedenis zijns vaderlands. — Het schijnt mij toe, dat hij toch wel een ander zal zijn, als JAN JOSEPH, bij *Immerzeel* als broeder van PIERRE JOSEPH VERHAGHEN geboekt.

VERHAEGHT, (TOBIAS) en niet VERHAAGT, zooals *Immerzeel* heeft geschreven. *De Bie* is hier de beste bron, en die geeft den naam zooals ik hem hier aan het hoofd heb gesteld. Genoemde auteur wordt door *Immerzeel* zelf aangehaald: waarom dien naam dan weër veranderd, en waarom niet gezegd, dat *Houbraken*, door VERHAEGT te schrijven, reeds eene fout had begaan? — *Zijn Portret* komt voor bij *De Bie*, c. VAN CAUKERCKEN fe. OCTAVIE VENIUS pinxit; daar staat wel onder TOBIE VERHAECHT, doch deze prent, met zooveel anderen, is niet voor het Werk van *De Bie* vervaardigd. — Zie op MEYSSSENS. (JOANNES) — In de *Van Mander* in 8°. komt hetzelfde Portret voor.

VERHAER, (G.) een graveur en plaatetser, die in het begin der XVIII. eeuw bloeide, en, waarscbijnlijk, een *Utrechtenaar*, ten minste hij heeft te *Utrecht* gewoond,

en, aldaar, voor den Boek- en Prenthandel gearbeid. Onder andere onderwerpen heeft hij Gezigten in en om de stad *Utrecht*, bij *Specht* nitgegeven, vervaardigd, waarbij dat op het *St. Janskerkhof en de Statenkamer* geestig behandeld is. Deze Gezigten komen voor als een rand, geplaatst om de groote *Kaart der Stad en Provincie Utrecht*, die in haar geheel zeldzaam is, en waarvan een Exemplaar, in eene lijst, door mijne tussebenkomst, op het Stedelijk Archief, alhier, is geplaatst en bewaard wordt.

VERIAGHIEN. (PIERRE JOSEPH) Bij het nitvoerig levensberigt, door *Immerzeel* over dezen hoogst-bekwamen Belgischen historieschilder der XVIII. eeuw gegeven, voeg ik, om der Geschiedenis wil, nog het volgende, voorkomende in een Levensberigt, door zijnen zoon, *Georges Joseph Verhaghen*, kanonik der Premonstratenser-orde, en eerst pastoor te *Warkerzeel*, daarna als overste in de Abdij *Perk*, overleden, 1842, gesobreven, en in diens handschrift gevonden door *Edward van Even*, en in het Gentsche Tijdschrift *De Eendragt*, van 14 September, 1856, geplaatst. Onze kunstenaar „werd te *Aerschot* een kleyn stedeken, gelegen op den *Demer* — in het huis genoemd *de kleine Moriaen*, gelegen by de Hoogbrug — den 19. Maert, 1728, geboren. (*Nagler* zegt, hij vergissing, 1720.) Zyn vader was *Guilliam Verhaghen*, die 25 jaren Stads Rentmeester, en 8 jaren Schepen was geweest, en zyne moeder was *Anna Magdalena Verstreken*. Op den 29. September, 1753, is hy te *Leuven* getrouwd met *Joanna Hensmans*, hetgeen de oorzaak was, dat hij in die stad gebleven is. Zy was de doebter van *Willem Hensmans* en *Katharina Servranckx*, geboren te *Leuven*, in St. Geertruide-parochie, den 18. January, 1728. Na zyne veelvuldige reizen en de hooge vereeringen, op dien weg behaald, keerde hij in 1773 naar zyn geliefde verblyfplaats *Leuven* terug. Alle liefhebbers en vrienden hebben hem met groote vreugdeteekenen, vieriingen en disch verwelkomt, en hebben hem, tot teeken dat hy hun aengenaem was met een grooten trein van voituren, in form van triumphante inhalinge, van *Aerschot* tot *Loven* ingehaald, synde de stracten en wegen vervuld met volk, om hem te verwelkomen. Hy heeft voor zieb een huys gebouwd (omdat den Heer *Wellens*, later bisschop van *Antwerpen*, en alle fraeye personagien bejammerden, dat die konstenaer soo quaelyk gelogeerd was) gewonnen met syn penseel, en dat vele duysende gekost heeft. Dit huis is gestaen op de Vaert, te *Leuven*. Het maekt den hoek der Sluisstraet uit.” — Verder wordt er vermeld: „den 6. Mei, 1784, is hy, te *Leuven*, met het bezoek vereerd van *Maria Christina*, Aertshertogin van *Oostenryk* en *Albert Kazemir* van *Saxen-Tesschen*, bestnerder der *Nederlanden*, die hem een gewrocht besteld hadden.” En aan het slot nog: „De verdienstelyke man ontsiep, te *Leuven*, den 3. April, 1811, in den ouderdom van 83 jaren. Zyn stoflyk overschot werd, naest dat zijner gade, overleden den 9. October, 1810, op het kerkhof van het dorp *Wiltsele*, ter aerde besteld. Men heeft tot dusverro verwaerloosd, aldaer een nederig steentjen te plaetsen, twelk aen het nageslacht zou leeren, dat in die vreedzame aerde de asche rust van den grooten Schilder der XVIII. eeuw. De stad *Leuven* heeft zich herinnerd, dat zy jegens den man eenen plicht van dankbaerheid te vervullen had; eerstdaegs zal zyn Standbeeld in een der beeldsteden (*Nissen*) van den voorgevel van het Stadhuys geplaatst worden. Reeds prykt zyn borstbeeld op de Vergaderzael van het Bestuur onzer Academie. Het is door onzen vriend, den beeldhouwer SEVERYN, van *Aerschot*, uitgevoerd. Wy kunnen dit nawoord twelk wy loopender penne neêrschryven niet afbreken, zonder den wensch uit te brengen, dat *Aerschot*, de geboortestad van VERHAGHEN, door het oprigten van een gedenkstuk, de gedaachtenis des grooten kunstenaers oerlang inogo huldigen. — *Leuven*, 15 Oogst, 1856.”

Zie nog *Notice biographique sur le peintre VERHAGEN; Messenger des Sciences, Gand; 1839, p. 433, par C. Piot, Avocat.*

VERHARST (AART) wordt bij *Immerzeel* en *Nagler* verkeerdelijk VERHAAST, glasschilder van *Gouda*, en leerling van WOUTER CRABETH, genoemd. — Alles verwarring. — Zijn meester was WOUTER PIETERSZON CRABETH, kleinzoon van den beroemden glasschilder van dien naam, zooals zulks naar tijdsorde bij *J. W. (alvis), Beschryving van Gouda, I, bl. 337*, gelijk ook zijn overlijden, in 1666, aldaar, staat geboekt.

VERHAS, (E. F.) een teekenaar en schilder, die zijne studiën aan de Akademie te *Brussel* volbragt, en later leeraar aan de Akademie te *Dendermonde* werd. Van hem is het Werk *Anatomie appliquéé aux Beaux-arts, à l'usage des Académies de dessin, sculpture et peinture*; ook met Hollandsehe tekst; 24 pl. *Lith. Bruxelles, 1838, in fº.*

VERHELST (PIETER) wordt bij *Bryan-Stanley* opgegeven, als in den trant van G. DOU, VAN MIERIS en SLINGELAND te hebben geschilderd, en zou hij, ofsehoon zonder zekerheid, omstreeks 1614 geboren zijn. Door het jaartal 1659, op een zijner schilderijen gevonden, kan men zijn bloeitijd eenigzins opmaken, doch voorts weet hij niets meer van hem te melden, dewijl hij hem bij geen Hollandsehe schrijvers vond geboekt. — Dat zal wel waar zijn, want ik vond bij *Bryan-Stanley* ook geen PIETER VERELST opgegeven, terwijl het echter niemand anders dan deze is. — Zie bij mij op VERELST. (PIETER)

VERHEUL. (WILLEM) Op een uitmuntend portret van *Josias van de Kapelle*, reeds op J. VERKOLJE vermeld, staat w. en de v. n. l. aan elkaër gehecht, met getrokken letters, en *del.* Van deze letters worden verschillende namen gemaakt, als VERHULST, VAN DER HULST, doch de naam WILLEM VERHEUL is mij door een deskundige meêgedeeld, en ik zie in die drie, de eerste, middelste en laatste letter, den naam van VERHEUL uitgedrukt. — Dit Portret is in 1692, toen die Leeraar 60 jaren oud was, vervaardigd. Het komt, doch iets kleiner, voor in den *Catalogus van Portretten van F. Muller*, onder Nr. 2847, gegraveerd door F. V. D. WILT, naar W. V(AILLAN)T (?) Hiermede kan ik mij vooralsnog niet vereenigen, want ik weet met de H. L. geen weg. Onder de werken van WALLERAND VAILLANT, bij *Nagler* en andere auteurs, wordt dit Portret niet gevonden.

VERHEYDEN (FRANK PIETERSE) is bij *Immerzeel* vermeld, en wordt door *Nagler*, bij vergissing, FRANS PIETER genoemd, die zegt, dat zijn oudste zoon, van gelijken naam, schilder en beeldhouwer was, en in hetzelfde jaar als zijn vader, namelijk, in 1711, overleden is.

VERHEYDEN. (FRANCISCUS) Deze vermaarde Antwerpsche historie- en genreschilder is, naar waarde, door *Immerzeel* geboekt. Als vervolg daarop, moet ik melden, dat dit bijzonder talent onafgebroken de genoemde kunstvakken met den besten uitslag beoefent, en hem een rijke oogst van vereeringen ten deele vallen mogt. In een bijzonderen wedstrijd is ten duidelijkste gebleken, dat hij door zijn talent het eermetaal heeft behaald, want men leest in de openbare berigten uit *Brussel*, den 13. Junij, 1855: „De Letter- en Kunstafdeeling van de Oostenrijksche *Lloyd* heeft den uitgeschreven prijs van 3000 fres. toegekend aan de schilderij van VERHEYDEN, voorstellende *De Druivensteelsters.*” Zie *Handelsblad*, 15 Junij, 1855. — Wegens de schilderijen op de Wereld-tentoonstelling, te *Parijs*, in 1855, leest men in de Berigten van 12 October, 1855: „De Keizer heeft gisteren de Schilderijen-tentoonstelling weder bezocht, en er voor 100,000 fres. gekocht, o. a. eene schilderij van VERHEYDEN, uit *Antwerpen*, die dadelijk naar *St. Cloud* is overgebracht, om in de vertrekken voor den Hertog van *Brabant*,

te worden opgehangen." Zie *Utrechtsche Courant*, 15 October, 1855. — De Hertog en Hertogin van *Brabant* hebben Keizer Napoleon III., den 12. October, 1855, te *Parijs*, een bezoek gebragt, en werden daar plegtstatisch ontvangen. Dezo vleijende attentie zal niet anders dan aangenaam zijn geweest voor de gemelde Vorstlijke personen, daar zij de kunstvoortbrengselen van hun Rijk er naar waarde geschat en het eerst aan hun geuoet zagen voorgesteld.

VERHEYDEN (JACOB) wordt door *Füssly* als een kunstgraveur vermeld, zegt *Nagler*, die van hem prenten noemt, aan JACOB VAN DER HEYDEN, van *Straatsburg*, toebehoorende, als: *Christus, Maria en de 12 Sybillen*, bij *Grandhomme* uitgegeven. Doch, zegt hij verder, er schijnt ook een Hollandsche J. VAN HEYDEN geleefd te hebben, die ook wel VERHEYDEN genoemd wordt, en wiens naam op eene reeks van 6 kleine *Landschappen*, in den trant van SAFTLEVEN, *Typis JACOBI AB HEYDEN*, in 12°, voorkomt.

VERHEYDEN (MATTHEUS) staat bij *Immerzeel* beschreven, uit welk berigt men zou kunnen opmaken, dat hij tot de kinderen der fortuin heeft behoord, hetgeen echter niet zoo schijnt te zijn geweest: want *P. Terwesten*, zijn tijdgenoot, meldt in zijn *Ms.*, dat hij door de jicht, die hem op hoogen leeftijd kwelde, het schilderen moest staken, en, weduwnaar zonder kinderen zijnde, alles verkocht, wat hij van kunst als anderzins nog had, en eene plaats in het nieuw-opgerigte Oude-mannenhuus van wijlen den Baron Van Schagen, te 's *Gravenhage*, verkreeg, en in 1776, toen hij dit schreef, nog leefde, en daar in hoogen ouderdom overleden is. — Ik vond hem in de *Kamer van Pictura*, aldaar, A^o. 1726, als portret- en historieschilder ingeschreven. — Hij schijnt zich ook met zaken, betreffende de kunst onledig te hebben gehouden; immers, ik vond in den *Catalogus* van *Van Hulthem*, deel IV, blz. 29, Nr. 22817, *Joh. van Gool, Nieuwe Schouwburg der Nederl. Kunstschilders* enz.; 's *Haage*, 1750, met de bijgevoegde Noot: „Exemplaire enrichi d'un grand nombre d'additions et d'annotations manuscrites fort importantes. Cet exemplaire fut acheté à la vente des livres de Mr. J. Th. Royer, à la Haye, en 1816. Mr. Van Hulthem pensait que l'auteur de ces annotations, qui vont jusqu'à l'année 1770, est feu MATTHIEU VERHEYDEN, peintre à la Haye, né à Breda en 1700, et qui vivait encore en 1770. On trouve sa vie en cet ouvrage p. 278—297, et continuée par lui jusqu'en 1770." — Op het Stadhuis, te 's *Haage*, is van hem een *Schoorsteenstuk, Zinnebeeldige voorstelling der Overheid*, en een *Deurstuk, idem*, op den gedeeltelijken *Verbouw van dat Stadhuis*, in 1737. — Een *Idem*, een *Gezigt uit het westen op genoemd Gebouw*; op den voorgrond de *Geniussen der Beeldhouw-, Toon- en Schilderkunst*.

VERHEYEN. (JAN HENDRIK) Deze verdienstlijke Utrechtsche stadsgezigtsschilder, naar waarde bij *Immerzeel* vermeld, heeft sedert reeds het aardsche met het eeuwige verwisseld, en zijn stoflijk overschot werd den 16. Januarij, 1846, plegtig ter aarde besteld. Een talrijke schaar van kunstbroeders, toonkunstenaars en voorstanders der Beeldende Kunsten omgaf en volgde zijn lijk. Boven op de kist waren de Attributen der Schilderkunst, gelauword, vastgehecht, terwijl de slippen van het lijkkleed gedragen werden door de Heeren P. C. WONDER, B. VAN STRAATEN, J. L. JONNIS en J. RYNBOUT. Aan het kerkhof gekomen, werd het lijk, onder het aanheffen van eene treffende choraal-muziek, gecomponeerd door den Heer *J. H. Kuffcrath*, en uitgevoerd door eenige leden van het alhier bestaande *Harmonie-Gezelschap*, door een twaalfstal Kunstbroeders naar het graf gedragen. Nadat de kist in de aarde was neêrgelaten, trad *Mr. J. J. Graaf Nahuys*, als vriend en medegenoodigde, voor het graf, en hield eene hartlijke en indrukwekkende toespraak, waariu hij aan 's maus bijzonderen kunstijver en geacht

talent, op eene gepaste wijze, hulde bragt, en hem afschetste als iemand, die, vooral in een tijdvak, waarin de Kunst kwijnende was, zich een wèl-verdienden roem had weten te verwerven. Daarna wierpen de meeste der zich om het graf bevindende genoodigden eene spade aarde op de kist, en werd, eindelijk, met eene berhaling van de choraal-muziek, dit eenvoudig, maar plegtig lijkfeest besloten. — Zie verder *Utrechtsche Courant* van 21 Januarij, 1846.

VERHOEK. (J.) De *Titel*, behoorende voor *Karel de Stoute, Treurspel, t' Amsterdam, by Willem Barents, Boekverkooper, 1726*, is beteekend J. VERHOEK. Hij stelt voor *de Gerechtigheid, op haar Zetel*, door twee Engelen gekroond; zij heeft den Laster en de Wraak onder hare voeten. Alles is luechtig geëst en van middelmatige verdienste. — *Nagler* noemt zekerden JACOB VERHOEK, die in denzelfden trant als zijn oom, PIETER VERHOEK, schilderde, en zegt, dat M. POOL een *Titelblad* naar hem heeft gegraveerd. — Dit zal, waarschijnlijk, wel een-en-dezelfde persoon wezen.

VERHOEK (PIETER) staat bij *Immerzeel* vermeld, en ik moet daar bijvoegen, dat het opgegeven geboorte- en sterfjaar strookt met *zijn Portret*, in ovaal, in 4°, waar rond staat: PIETER VERHOEK, geboren te Bodegraven, den 4. September, 1633; gestorven te Amsterdam, den 29. September, 1702, zijnde in mijn bezit. Het vers daaronder van *Brouërius van Nidek*, dat hem niet alleen als *Schilder*, maar hoofdzakelijk als *Dichter* vermeldt, rept geen woord van *Italië*, en dit geeft mij aanleiding, doch zulks op andere gronden, om dezen PIETER, ook wel bij de vreemden PIETER CORNELIS VERHOEK genoemd, deugdelijk af te scheiden van CORNELIS VERHUYK, — Zie aldaar. — die voor een-en-dezelfde persoon gehouden wordt. Onze PIETER heeft meer naam als Dichter dan als Schilder verworven, en is evenmin als zijn broeder GYSBERT in *Italië* geweest, want *Houbraken*, aan wien wij het berigt alleen verschuldigd zijn, rept daar geen woord van, en het is *Pilkington*, die al deze feiten zeer verminkt heeft overgebracht, noemende zelfs onzen schilder PIETER CORNELIS VERHOEK, waardoor deze naam bij de vreemden verkeerdelijk voor PIETER gebleven is. Hij heeft steeds te *Amsterdam* gewoond, waar hij ook veel geld won met het marmer-schilderen, als Basreliefs enz., en gemeenzamen omgang had met de voornaamste dichters; „zelfs *Vondel* velde, in zijn' hoogen ouderdom, een voordeelig oordeel over de Gedichten van VERHOEK. Hij vervaardigde het *Treurspel Agrippa, of de gewaande Tiberinus*; doch zijn meesten roem verwierf hij met zijn oorspronkelijk *Treurspel, Karel de Stoute*, dat in 1689 voor het eerst op den Schouwburg te *Amsterdam* werd vertoond, en hijkans eene eeuw na zijnen dood nog aan het tooneel verbleven is. — In 1818, werd door *M. Westerman* diezelfde stof tot een *Treurspel* bearheid, hetgeen aanleiding gaf, om het vergeten werk van VERHOEK in het openbaar daarmede te vergelijken, hetgeen geheel ten voordeele van onzen kunstenaar uitviel. De gezamenlijke *Poëzy* van PIETER VERHOEK is, in 1726, te *Amsterdam*, door zijn Neef, *Johannes Verhoek*, in het licht gegeven, waarbij dat *Ter blyder Inkomste van Willem III, deftig en zinrijk, uitmunt.*” Zie *Witsen Geysbeek, Biograph. Woordenboek enz., in voce.* — Uit het een en ander blijkt, dat CORNELIS VERHUYK — Zie aldaar. — vooral bij de vreemden, met onzen PIETER is verward. — Nimmer is mij iets van zijn werk voorgekomen, zelfs niet in de *Catalogussen van Hoet en Terwesten*, waaruit ik afield, dat het meest tot vaste versieringen van zalen enz. gediend heeft, en dus bij de verbouwing er van verloren is geraakt.

VERHOEVEN, (ABRAHAM) de Oude en de Jonge, Antwerpsche graveurs, die in 1605, en, waarschijnlijk, nog wel later werkzaam waren. Er is van den Oude eene gravure bekend, *Plan der Stad en Omstreken van Berg, aan den Rhyn*,

1605, en eene idem, voorstellende hoe *Prins Maurits van Nassau een Vlaamschen dan inneemt*; ABRAHAMUS VERHOEVENS *Antwerp. exc.* — Deze is de oudste kunstenaar van dien naam. — *De Jonge* heeft zich door de volgende schoone en zeldzame prent bekend gemaakt: *Seren. Isabella Clara Eugenia* etc.; halve figuur eener Non. RUBENS pinx. ABRAHAM VERHOEVEN *Jun. permissu RUBENI sc. et exe.*, in f^o. — In den *Catalogus* van *Paignon-Dijonval* wordt een klein portret der genoemde Vorstin aan zekeren ALEXANDER VERHOEVEN toegeschreven. Zie *Nagler*.

VERHOFF, of VERHOF. (MEERTEN) — Zie BOGAARD. (MARTINUS VAN DEN)

VERHOUT (CONSTANTYN) wordt door *Houbraken* vermeld als, „een fraai sebilder van *Moderne Historien van Gouda*, onder wiens opzigt en onderwys, JOHANNES VOORHOUT *den Ouden*, 6 jaren, de kunst van de beginselen af voort oefende”.

VER HUELL. (ALEXANDER MAURITS WILLEM CAREL) Het is merkwaardig, wanneer een talent bij het eerste optreden in de maatschappij reeds eene zekere vermaardheid onder zijn tijdgenooten heeft verworven, die gewoonlijk door anderen later, of soms eerst in den avond van hun leven, behaald wordt; dit mogt den onbekenden man, die zich ALEXANDER V. H. schreef, en wiens naam op alle tongen zweefde, te beurt vallen. Waarom? Omdat hij een spiegel in zulk een vorm wist te slijpen, dat ieder de dwaasheden van anderen, doch niet zijne eigene daarin ziet. — Deze man nu is ALEXANDER MAURITS WILLEM CAREL VER HUELL, Zoon van QUIRYN MAURITS RUDOLPH VER HUELL, — Zie aldaar. — en van *Louise Johanna Christina Esther de Vaynes van Brakell*; hij werd den 7. Maart, 1822, te *Doesburg*, geboren. De ouderlijke zorg voor de opvoeding van hun eenig kind bleef hun hoogste streven, en reeds vroeg was Apollo diens getrouwe kunstgezel op den aangewezen weg naar den Tempel van *Themis*, even als deze zijn vader begeleidde op de voor dezen bestemde wegen van *Mars*. — In 1841, werd onze ALEXANDER student aan de Hoogeschool te *Leyden*, promoveerde in de beide Regten, aldaar, in 1849, en is te *Arnhem* gevestigd. — Het was in 't studentenleven, dat zijn oorspronkelijk genie, namelijk, zijn wijsgeerige blik zich op den waren handel en wandel der menscheu wierp, dien hij door zijne zoo geoefende hand met de teekenstift afschetste, gelijk zulks door *Dickens*, met een soortgelijk talent, in zijne Werken was geschied. — Reeds bij zijne aankomst als student, toonde hij de strekking van zijn kunstzin, door de platen voor den *Studenten-Almanak*, door die voor de *Studenten-Typen*, en voor het *Studenten-leven van Klikspaan*, onder den Pseudonym van *Overal-bij*. Deze kunstmarsch beviel den Professoren niet, te minder, daar er zelfs eenigen bunner in dien togt voorkwamen. Hij-zelf begreep, wilde hij zijne roeping volbrengen, de Kunst slechts tot uitspanning te moeten beoefenen. Het gevolg daarvan was, dat hij eerst in 1848 met de uitgave van het Werk: „*Zoo zijn er*,” door ALEXANDER V. H.; twee deeltjes, bij *J. H. Gebhard en Comp.*, te *Leyden* en *Amsterdam*, meer voor het algemeen optrad. Groot was het geroep over dit gewrocht van echte *werkelijkheid* en *waarheid*, en hiervan eene beschrijving te geven, zou overbodig zijn, dewijl de talentvolle *A. J. de Bull* de hooge waarde van dit zoo vernuftig Werk, in de *Kunstkronijk*, 1851, bl. 83, uitvoerig heeft geschetst. Een enkel woord daarvan af te schrijven, (bl. 87) kan ik echter niet nalaten. „Behoeven wij 't u nog te zeggen, na al het beshouwde, dat ALEXANDER V. H. het leven met evenveel gemak in komische als hoogst ernstige vormen weet af te teekenen, zonder daarom een haar minder diepte van opvatting? Lachen zult ge, lachen moet ge, al waart ge de grootste melancholikus, wanneer ge zijn „*Op het ijs*” doorbladert. . . . Die heksluiter met het bij-schrift „*Op het ijs — onder het ijs*” is een gelukkige idée, we zouden haast zeggen Shakespeareansch. . . . Wij hebben frappante ijsschilderijen gezien,

waarvan men in de hondsdagen rillen kan, zoo ijszig natuurlijk. ALEXANDER'S ijschetsen maken hart en hoofd warm, dat 's nog veel wonderlijker — en zeldzamer ook! 't Zou niet onaardig zijn als men, ware 't ook maar om die reden, beproeven ging, om dat nu ook eens *na te doen*. . . . Maar nog eens; eer den kunstenaar die dagelijksche toestanden zóó opvat, zóó weêrgeeft en bij wiens prenten niemand op de vraag „wat doet die man?” of „wat zou die vrouw zeggen?” het antwoord behoeft schuldig te blijven. . . . Het denkbeeld, dat hij u als motto voor zijn Werk toeroept, is: „Stof. — Denken. — Gelooven.”. . . . Dat zijn ware prentenboeken voor groote kinderen.” — Als om strijd werd hij uitgenoodigd, om voor een aantal Werken en Tijdschriften, teekeningen, geëtste of zelfs gelithographieerde prenten, te vervaardigen, onder anderen, voor *De Tijdspiegel — De Tijd — Nederland — Nederlandsch Magazijn*. — In Holland voor 1855 en 1856 is een vers en eene prent van HEM — en in den *Volkssalmanak*, 1858, zijn eenige platen. — In 1855, heeft nu wijle Jonkh. *E. van Dam van Isselt* een gedicht, *Herman*, vervaardigd op de drie platen van de *Kreupelen* in de *Zijn er zoo?* van A. v. H., hetgeen, door *A. Clavereau* in Fransche verzen overgebracht, in 1856, te *Luik*, is uitgegeven, terwijl de vermaarde Belgische dichter *J. van Beers*, in zijne *Levensbeelden*, *Antwerpen*, 1858, op dezelfde drie platen een dichtstuk: *Op Krukken* vervaardigde, dat aan ALEXANDER v. H. opgedragen is. — De meeste zijner Werken hebben de gunstigste beoordeeling, vooral in de *Gids*, van 1853, in de *Tijdspiegel*, 1851, over de *Vier boeken in het Leven*, alsmede in de *Astrea* van Dr. *Wap*, 1851, bl. 13, en verder genoegzaam in alle Tijdschriften, mogen vinden. Ook heeft *de Tijd* eene zeer juiste kritiek geleverd over de groote teekening, door HEM met de pen vervaardigd, *Een Tafereel* uit een Hoofdstuk van de *Notre-Dame de Paris*, van *Victor Hugo* genomen, dat onder Nr. 513 van den *Catalogus der Tentoonstelling*, te 's *Gravenhage*, 1851, te zien was, en de algemeene aandacht trok; even als de *Zelfmoord*, die in 1860 aan een Speelbank plaats had, en zóó juist is voorgesteld, dat men dien Voorburg van 's menschen ellende aan de speeltafel van 1861, aldaar niet dan met afschuw beschouwen kon. — Verder zijn van HEM ook nog de volgende Werken, als: *Kleine gedichten voor de lieve Jeugd aan de Hoogescholen*, naar *Mr. Hiëronymus van Alphen*, door een Student; zesde druk, met plaatjes; *Amsterdam, Wed. C. J. Borleffs en Ten Have*, 1856, en, *Idem*, Tweede bundel, vijfde druk; *Ibid.*, 1856, in 12°. De versjes van den beroemden kinderdichter zijn, inderdaad, zoo gemetamorphoseerd, dat ze de lachspieren terstond en gedurig gaande maken. — *Schetsen met de Pen* van A. v. H. *Amsterdam, Gebrs. van Es*, 1861, in 8°, bevattende aantekeningen en opmerkingen op eenige reizen gemaakt, luimig en soms satyrisch beschreven. Eindelijk, ten slotte, *Laatste Schetsen* van A. v. H. *Ibid.*, *Idem*, 1861, in 8°. oblong. De inhoud stelt het Studentenleven voor, vol geest en menschenkennis, en dat door niemand dan door een student, gelijk A. v. H. was, zóó kan worden teruggegeven. En hiermede neemt A. v. H. afscheid van de wereld, wier strijd tusschen wijsheid en dwaasheid, steeds zoo als de titel die voorstelt, is afgeteekend, doch nu door de hand des tijds, tot hiertoe en niet verder, wordt bepaald. De laatste plaat (8) is het *Kerkhof*, met eene graftombe, waarop hij met zijn hoofd op het Boek, *Zoo zijn er*, rust, en door de maan wordt verlicht. Op de tombe staat: *Hier ligt begraven ALEXANDER v. H.*, en op het daarachtervolgende slotblad: *Aan de Nederlandsche Studenten worden deze laatste Schetsen van ALEXANDER v. H. met vriendschap opgedragen door A. VER HUELL*. — Over dat verscheiden en weder optreden laat ik gaarne onpartijdige beoordeelaars, zooals in de *Eendragt*, van *Gent*, 1861, Nr. 27, hier spreken: „De gekende teekenaar A. v. H. (VER HUELL)

heeft een Album uitgegeven, . . . getiteld: *Laatste Schetsen*, herinnering uit het Studenten-leven. Het bevat menige heerlijke en fijn getypeerde teekening, onder anderen, *het genie, dat 's nachts naer huis wordt gebragt*, is overvloedig van geest. De laatste plaat stelt voor eene graftombe, met zinnebeeldige teekens, waarop men leest: *Hier ligt begraven ALEXANDER v. H.* Zou do geestigo en gevoelvolle teekenaar, nu hij het statige Mr. (Advokaat) vóór zijnen naam schrijft, de teekenen, inderdaad, hebben vaarwel gezegd? — *Dat zou te betreuren zijn.* — Zeker zou het dat zijn, doch ik meen het tegendeel te kunnen verzekeren, daar hij, ofschoon zijne roeping volgende, zijn natuurlijk kunstlicht niet zal laten verduisteren. Onvermoeid beoefent hij steeds de kunst, om verder door palet en penseel zijn talent te ontwikkelen, terwijl hij reeds een aantal Schilderijen heeft vervaardigd, die overvloeijen van geest, en ook in kleur en penseelsbehandeling tot die hoogto zijn gestegen, dat men alle hoop mag koesteren, hem eertlang als een volkomen schilder te zien optreden. Het ligt in den aard der zaak, dat hiertoo honderdmaal méér tijd, dan voor het teekenen van onderwerpen wordt vereischt, en dit is, mijns inziens, reeds een kampstrijd voor zulk een scheppend genie, dat alsdan zoolang braak moet liggen; want, om het dus eens uit te drukken, hij is zoo vlieg met zijne denkbeelden voor goed af te schetsen, dat hij, om ze af te werken, wel tien man bezig houden zou. Men bedenke daarbij, dat hij, van zijne eerste jeugd af aan, van al zulke tafereelen, als het ware de figuren als letters schreef en, in goede vormen, vol karakter zo uitdrukte, zoo als hij dit, in achtjarigen ouderdom, op reis zijnde, voor eene Engelsche dame, deed, die hem verzocht, achter den titel van een Werk van *Walter Scott*, daar zij in las, iets te teekenen, waarvoor zij zijn naam opschreef, en hem tot aandenken een zilver potlood vereerde, hetwelk hij steeds als een relik heeft bewaard. — De Heer VER HUELL heeft op eene eigenaardige wijze ook de etsnaald gevoerd en schoone proeven daarvan goleverd, die echter niet in den handel verschenen zijn. Dit heeft hij echter maar zeer kortstondig mogen doen, dewijl zijn gezigt daarbij zóó had geleden, dat hij, ofschoon met innigen spijt, voor goed besloot, er van af te zien. Zichier de opgave zijner etswerken: *Losse bladen: Ie Courant-ombrenger*; een bejaard man, ter zijde, regts, ten voeten uit; het wit der plaat met een aantal geestige studiën van het invaliden-leven der menschen, waarbij de Dood zingende op de viool speelt. In de plaat: *Courant. Ets van 1 uur* (omdat hij 's morgens bij het begin aan een zijner vrienden zeide, dat de ets ten *Een uur* klaar zou zijn) en *A. v. H.*; h. 228, br. 160 str. Ned., heeft, even als de volgende, geen marge. — *Het Joodje*, staande, van voren, met twee handkrakken, en een mars om den hals hangende. In het wit beteekend *Juda Prins*; van onder *A. v. H.* aan elkáér gehecht; zeer uitvoerigo *eerste staat*, waarvan maar 4 afdrukken bestaan. *Tweede staat*, meer afgewerkt, met een landschap en den toren van *Arnhem* in het verschiet; h. 145, br. 82 str. Van dezo beide platen heeft hij aan hem voorgestelde personen een pak afdrukken geschonken, om er hun voordeel mede te doen. — *Type uit het Amsterdamsche volksleven: een Jood, schoenpoetser*, — een echte type — vorder op twee figuren; van onder, *bij de Munt*, en *A. v. H.*; idem; h. en br. 138 str. — *In een Hollandschen Spoorwagen*, 3. klasse, zit een jager met een jagtgeweer; eene dame, verbaasd en bang, wil in die klasse plaats naast hem nemen, en vraagt: „*Ommes niet gelaaije, meneer?*” „*Met scherrrp, jefvrouwe!*” beteekend *Idem*; h. 100, br. 115 str.; eene koddige voorstelling. — *Een Winter-tafereel*, daar twee gegoede kinderen al hun geld aan arme kinderen, op de trede van een huis gezeten, geven zullen; eene luchtigo schets; beteekend *A. v. H.*; h. 205, br. 260 str. — Ook gaf hij eene plaat in de *Beschrijving van den Watersnood*,

1855, door *Van de Poll*, en een *Idem*, bij de reeks etsen van die ramp, door *Arti et Amicitiae*, ten voordeele dier ongelukkigen, uitgegeven. — *De Elven; een tafereel van elf krankzinnigen*, bij en onder een luifel, in het Gesticht te *Zutphen*, door HEM aldaar naar de natuur genomen; beteekend *De Elven*, ALEXANDER v. H. fecit ad nat^m. 1856; h. 200, br. 275 str.; niet afgewerkt. De groep beelden, links in de schaduw van den luifel, is zoo fraai bewerkt, alsof het werk uit de sebool van REMBRANDT was. De toestand der lijdenden, hunne grimassen, houding enz. zijn naar waarheid teruggegeven, gelijk ik dit met grond kan beoordeelen, als hebbende een nieuw systeem voor den grooten aanbouw van het Krankzinnigen-gesticht, te *Utrecht*, ontworpen, en jaren lang tijdens dien bouw daarbij verkeerd, waardoor ik den mensch in dien zieken natuurstaat zeer van nabij heb gezien. Het is eene merkwaardige prent. — Nu volgt de laatste zijner etsen, het *Kersfeest, te Arnhem*, eene luchtige schets, met een drom van beelden, vol gewoel, zooals zulks bij dit feest plaats heeft. Deze eerste proef werd door HEM in één dag goëst, en het is waarschijnlijk, dat hij, door de overspanning, den volgenden morgen, één oog als verloren kon beschouwen, zoodat hij toen ook afscheid nam van het etsen, en deze zoo geestige proefprent onafgewerkt gebleven is; beteekend A. v. H.; h. 124, br. 162 str.; zijnde zonder marge. — Er gaan door J. N. HOFFMEISTER lithographiën naar zijne teekeningen uit, betiteld: *Eigendom en genot*. — *Een Wolf onder de schapen*. — *De oude Dienstvaagd*, — en, *Nieuwe Hunnen bij een Oud-Hunnebed*. — *Hein Kemper van de gevangenis naar het Hof en vice versa*; door HEM del. — *De Paaschweide te Arnhem*; IDEM inv. et lith. Het spreekt van-zelf, dat al deze voorstellingen in den geest van A. v. H. zijn opgevat. — De Heer VER HUELL schrijft zich alleen A., zijnde eene der voorletters van zijn doopnaam. — Hij heeft verscheiden reizen gedaan, als, in 1852, door *Duitschland*, *Oostenrijk* en *Tyrol*; en door *Frankrijk* tot *Marseille*. Ook heeft hij meermalen den *Rhijn* en *Parijs* bezocht, alsmede de Wereldtentoonstelling, in 1851, te *Londen*. — Ten bewijze, hoe hartlijk en tegelijk belangloos hij het met de Kunst meent, strekt het stukje *Volk en Kunst*, door Mr. A. VER HUELL; *Arnhem*, bij D. A. Thieme, 1862, in 8°., waarin hij den kwijnenden staat van het historïele vak voorstelt, en de middelen aan de hand geeft, om dit in ons Vaderland te doen herleven. Wij wenschen, dat dit kloppen aan den tempel der beschaving gehoor moge verwerven. Reeds in April van dat jaar verscheen eene *Tweede vermeerderde* uitgave van dat Stukje. — In 1850, werd hij tot *Lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten*, en in 1861, tot *Lid van het Oudheidkundig Genootschap, te Amsterdam*, benoemd.

VER HUELL. (QUIRYN MAURITS RUDOLPH) Deze hooggeachte, aanzienlijke vaderlander heeft zich niet alleen als Entomoloog en Botanicus, als Reis- en Levensbeschrijver en als Zeeman, maar ook als geoefend Kunstenaar, blijvenden roem verworven. Het is hier de plaats, dit laatste voor de Geschiedenis der Kunst te boeken, terwijl het overige in zijn Levensberigt, in de *Handelingen der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, te Leyden*, 1860, door K. J. R. van Harderwijk, naar waarde beschreven is. — VER HUELL behoorde tot een aanzienlijk Geldersch geslacht, dat in de XVI. eeuw reeds een Burgemeester van *Doetichem* telde, en aan de *Ripperda's*, later aan de *Van Haegen's*, vermaagschapt was, en een aantal hoogst-verdienstlijke personen, zoowel in het burgerlijke als militaire, opgeleverd heeft, en welks leden zich door eene buitengewone gehechtheid aan het Huis van Oranje en in het bijzonder door opofferende liefde jegens het Vaderland algemeen hebben gekenmerkt. Hij was de zoon van Mr. *Alexander Everhart*

Ver Huell, Burgemeester der stad *Doesburg*, later Assessor van *Gellerland*, Ridder der Orde van de Unie, en, onder het Keizerrijk, Maire van *Doesburg*; en van Vrouwe *Anna Aleida Staring*, eenige dochter van Mr. *Rudolph Jan Staring*, Stadhouder van het Graafschap *Zutphen*, en later Burgemeester dier Stad, en werd ter laatstgemelde plaats den 11. September, 1787, geboren. Reeds in 1802, trad hij als Kadet in dienst der Marine van de Bataafsche Republiek, en nam in 1805 deel aan de geleverde zeegevechten tegen de Engelschen, onder het bevel van zijn oom, den Scheut-bij-Nacht, *Carel Hendrik Ver Huell*. Deze heeft in het omstandig Rapport aan den Raadpensionaris, voorkomende in de *Delftsche Courant*, van 26 Julij, 1805, het voorbeeldig gedrag van zijn Neef openlijk geroemd. In 1807 werd, op last van zijn Oom, toen Minister van Marine, aan *Schooman* gelast, de voorstelling *Het onzeilen van Kaap Grisnez, door de Bataafsche flotille*, naar de teekening van onzen *VER HUELL*, te schilderen, welke schilderij zich nog op het Departement van Marine, te 's *Gravenhage*, bevindt. In 1810 werd hij, wegens zijne wetenschappelijke kennis en bekwaamheid als teekenaar, met eene geheime zending belast, om eene *Kaart van de rivier de Eyder en het kanaal van Holstein* te vervaardigen, waarvoor hem de goedkeuring van den Minister van Marine mogt te beurt vallen, terwijl hij in 1815 als Officier naar Oost-Indië vertrok, waar hij tot 1819 verbleef. Met de teekenen in de eene en de noodige werktuigen tot het verzamelen van voorwerpen der natuurlijke historie, in de andere hand, doorzocht *VER HUELL*, wanneer de dienst hem zulks toeliet, al de eilanden, waarop hij geroepen werd, te verschijnen. Zoodoende had hij niet alleen eene Verzameling teekeningen vervaardigd, maar ook een hoogst-belangrijk Kabinet bijeengebracht, waarvan veel voorwerpen niet bekend of beschreven waren. Jammer maar, dat dit schoone geheel met het schip de *Admiraal Evertsen*, waarvan hij Kommandant was, op zijne terugreis naar het vaderland, bij het eiland *Diego Garcia*, na dien bodem te hebben moeten verlaten, door de vlammen werd vernield. Het eenige, wat hij nog kon redden, was zijne portefeuille met schetsen van merkwaardige Landgezigten, Bleemgewassen enz., naar de natuur genomen. Nimmer kon hij later dit noodlottig oogenblik herdenken, of zijn geest was met den diepsten weemoed vervuld. In 1826, werd hij Kapitein ter zee, in 1841, Kommandant der Marine in het Hoofd-departement van *de Maas*; twee jaren daarna, Directeur der Marine, te *Rotterdam*, welke betrekking hij tot aan de opheffing dier werf, in 1850, eervol bekleedde, als wanneer hij met den rang van Schout-bij-Nacht werd gepensionneerd. Hierna verliet hij de stad *Rotterdam*, waar hij ook als Lid en Bestuurder, eerst van het Teekengenootschap *Hierdoor tot Hooger*, en daarna mede van het Schilderkundig Genootschap, *Hierdoor tot Hooger* en *Arti Sacrum* vereenigd, gelijk mede als Ouderling der Waalsche gemeente was werkzaam geweest, en vestigde zich te *Arnhem*, waar hij, ontslagen van alle ambtsbetrekkingen, den vrijen teugel kon vieren aan de voortzetting zijner geliefde studiën, waardoor hij zich, met hetgeen vroeger door hem gedaan was, een welverdienden roem verwierf, en waarin hij bleef volharden, totdat de dood, op den 10. Mei, 1860, een einde maakte aan zijn werkzaam en nuttig leven, en hij in het familiëgraf, te *Doesburg*, begraven werd. — De Heer *VER HUELL* trad, in 1822, te *Doesburg*, in den echt met Freule *Louise Johanna Christina Esther*, eudste dochter van Jhr. *De Vaynes van Brakell*, gepensionneerd Kolonel der Genie, en heeft uit dit huwelijk een zoon, A. M. W. C. *VER HUELL* — Zie aldaar. — en zijne weduwe, nagelaten, die te *Arnhem* gevestigd zijn. — In 1820, toen hij eenigen tijd in het ouderlijk huis, te *Doesburg*, vertoefde, schilderde hij een *Gezigt op het eiland Amboina*, en een *Idem op het eiland Jara*, die beiden toen

met belangstelling op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, werden gezien; en in 1842 gaf hij aldaar in het vak zijner geliefde studie eene teekening in kleuren, de gedaanteverwisseling van de kapel *Saturnia-Atlas* voorstellende, en heerlijk, tot aller bewondering, uitgevoerd. Schier ongelooflijk is het aantal Teekeningen, O. I. gezigten en andere voor- en onderwerpen, waarvan sommige zeer groot en uitvoerig zijn; veel grooter nog is het aantal planten, insecten, conchyliën, doch vooral van bloemen, zoodat men veilig stellen mag, dat deze niet alleen zijne hoofdstudie, maar ook het hoogste punt zijner voorliefde hebben uitmaakt. — Voor vele voorname Werken heeft hij bij uitstek fraaije teekeningen ter gravure gemaakt, als 80 in f^o. voor het prachtwerk *Flora Brasiliensis* van Prof. *Von Martius*, te *Munchen*; voor de *Acta Academiae Caesareae Leopoldinae*, 90 in f^o., in 1843 geteekend; aan een der Pepergeslachten, daarbij voorkomende, heeft Prof. *Miquel* den naam van *Ver-Huellia* geschonken. — Nog 40 platen voor de Monographie der *Casuarineae*; — een gedeelte voor de *Analecta Botanica*; — 38 platen, gr. in 4°., voor het Werk over de *Goodenoviaceae*, van denzelfden Hoogleraar; voor de *Nouvelles recherches sur la Flore des Possessions Néerl. aux Indes Orientales*, van Prof. *Vriese*, welk Werk slechts twee Afleveringen mogt helevan; voor de *Plantae novae et minus cognitae* van denzelfden geleerde, die spoedig werden gestaakt, en zoo ik meen voor het Werk van denzelfden schrijver, van grooteren omvang, over de Systematische verdeeling van het oude geslacht *Ficus*, allen door hem, uitstekend fraai, naar de natuur, geteekend. — Verder komen er in Tijdschriften voor, als in de *Tuinbouwstora*; in het *Tijdschrift voor de Natuurlijke Geschiedenis en Physiologie*, naar zijne teekeningen op steen gebracht, in welk laatste door Prof. *J. van der Hoeven* eene daarin voorkomende Lepidoptera, *Colias Ver-Huellii* genoemd werd. De Frankfortsche Senator *Von Heyden* bragt hulde aan de entomologische verdiensten van onzen VER HUELL, door eene *Teichobia*, naar hem, *Verhuellella* te noemen. Ook werd aan eene prachtige soort van *Phyllodes* de naam van *Phyllodes Verhuellii* geschonken. In de *Annales des Sciences naturelles*, en in het *Album der Natuur* komen prenten naar zijne teekeningen voor. — Ten slotte, hij heeft ook de belangrijke bouwstoffen voor het zoo bekende Werk van *Sepp*, en voor het *Entomologisch Tijdschrift* geleverd. — Het is te bejammeren, dat ten tijde van *Sepp* de Graveerschool zooveel te wenschen overliet, waardoor in de verte niet is teruggegeven, wat zijne schoone teekeningen aanhoden. — In 1826, is een *Panorama van Rotterdam*, (op een rol) door hem geteekend, en bij *Arbon en Krap*, aldaar, verschenen. — In 1830, teekende hij *Het vertrek der Veldschutterij uit Rotterdam, waaronder een groot aantal vrijwilligers in het jaar 1830*; bij *W. J. van Oosterzee, exc.*, aldaar; Lith. in kleuren, bij *Houtman*, te *Utrecht*, gr. in f^o. — Hij heeft ook meesterlijk de pen gevoerd, en zeer belangrijke Werken geschreven, als: in 1835 en 36, *Herinnering aan eene reis naar de Oostindiën*, — en in 1842, *Mijne eerste Zeereize*, beiden te *Rotterdam* verschenen. — In 1847, zag het licht, te *Amsterdam*, in twee deelen: *Het leven en karakter van Carel Hendrik Graaf Ver Huell, uit nagelaten aantekeningen en andere authentieke stukken beschreven*. Hij was, als het ware, door *zijn oom* aangewezen, om die taak te volbrengen, en heeft zich daarvan op eene uitmuntende wijze gekweten. De platen in genoemde Werken zijn door *BEMME*, naar de teekeningen van onzen VER HUELL, gëetst. — In het *Tijdschrift, aan het Zeewezen gewijd*, heeft hij de Levensberigten van den Vice-Admiraal *Ruysch*, van den Luitenant *Bezemer* en van den Kapitein *Zwedenrijk Carp* geleverd. — Eene vrije vertaling en vermeerdering van een Engelsch Werkje, gëtiteld: *De Leidsman op het pad der Eer, voornamelijk bestemd*

voor jonge lieden in dienst der Marine, is, te Rotterdam, 1849, in kl. 8°, ver-
sehenen. — Dezen waardigen en voor het vaderland zoo nuttig werkzaam en
hooggeachten Krijgsman en Kunstenaar zijn hoogst-vereerende onderscheidingen
ten deel gevallen: hij was Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en
van de Militaire Willemsoorde, Kommandeur der Orde van de Eikenkroon, en
Ridder 3. Klasse der Orde van St. Wladimir, welke twee laatste Orde's hij tijdens
zijn beheer op 's Rijks werv, te Rotterdam, verkreeg, terwijl hem door de Koningin-
weduwe van Engeland (1845) een prachtige gouden snuifdoos vereerd werd.
Hij was Lid van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, te Haarlem;
van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde, te Leyden; van het Bataafsch
Genootschap van Proefondervindelijke Wijsbegeerte, te Rotterdam; van het Provinciaal
Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, en der Kon. Akademie
van Beeldende Kunsten, te Amsterdam. — Bij zijne weduwe berust nog een groot
aantal uitmuntende Teekeningen, die niet zijn gegraveerd; ook is zijn Portret
onder de familie-afbeeldingen aanwezig. Hiernaar heeft E. VERMORKEN eene
houtsnede, in 4°., volgens de teekening van zijn zoon vervaardigd.

VERHUIK, of VERHUYK, (CORNELIS) geboren te Rotterdam, 1648, was
leerling van A. HONDIUS, en maakte zich in den beginne door Jagt- en Dieren-
stukken bekend. Later, te Rome, nam hij BORGOGNONE tot voorbeeld, en
schilderde in diens trant Veldslagen, die naar Napels, Savoye, Parijs en Duitseh-
land kwamen; ook Landschappen, Markten en dergelijken, gewoonlijk in klein
formaat, met figuren in COLLOT's trant, die zeer geroemd werden, zijn door hem
geschilderd. Hij heeft veel jaren te Bologne vertoefd, waar hij, volgens den
Abt Lanzi, in 1718 nog woonde. — Deze kan wel met PETER VERHOEK verwis-
seld zijn, zegt Nagler, zooals bij Pilkington het geval is, die zekeren PETER
CORNELIS VERHUIK noemt. — Bryan-Stanley blijft bij de meening, dat deze een-
en-dezelfde persoon is met PETER CORNELIS VERHOEK, doch ik deel die meening
niet. — Zie op VERHOEK. (PIETER)

VERHULST, (ELIAS) een weinig bekend bloemschilder, die op het einde der
XVI. eeuw bloeide. — HENDRIK HONDIUS, de Oude, heeft in 't koper gebragt: *Ryck
versierde Vazen met vele bloemen*, naar ELIAS VERHULST, 1599, gr. in 1°. Hij kan
wel de grootvader van ROMBOUT VERHULST zijn geweest.

VERHULST (JAN) wordt door Nagler met dezelfde woorden vermeld, die door
Immerzeel voor CHARLES PIERRE VERHULST, lang vóór Nagler, zijn gebruikt.

VERHULST. (MAYKE) Zie BESSEMERS. (MARIA VAN)

VERHULST. (PIETER) Bij Bryan-Stanley vond ik dezen, als een geboren
Dordtenaar, vermeld, die Bloem-, Fruitstukken en Insecten, in de manier van
OTTO MARCELIS schilderde. Hij was een discipel van WILLEM DOUDYNS; dit is
alles, wat van hem gezegd wordt. — Daar ik deze opgave mistrouwde, zoo heb
ik het Register der *Confretriekamer* van 's Gravenhage, Ms., nagegaan, om reden dat
hij bij DOUDYNS heeft geleerd, en ik vond daarin op 1683 aangeteekend: „PIETER
VAN DER HULST,” waarbij, door den secretaris P. Terwesten, nadrukkelijk gevoegd
staat: „en geen VERHULST, in Rome gebentuaamd de *Sonne-Bloem*. Wilde-
kruiden-schilder.” — Deze is dus ook niemand anders dan de reeds bij *Immer-
zeel* vermelde PIETER VAN DER HULST, — Zie aldaar. — en die bovendien door
eerstgenoemden auten-zelven op dat Artikel werd beschreven.

VERHULST. (ROMBOUT) Deze beroemde beeldhouwer werd, naar waarde, door
Immerzeel vermeld, dien hij opgeeft als geboren te Mechelen, in 1624, zonder
echter te melden, hoe dit berigt, dat aan Van Eynden en Van der Willigen
onbekend was, hem geworden is. Wel is waar, vindt men hem in *België* als

een Meehelaar vermeld, onder anderen, bij *F. Bogaerts*, die hem omstreeks 1609 doet geboren worden; doch dit heeft bij mij weinig gezag, want dan zou hij naar hetgeen hieronder volgt, ver over de honderd jaar oud moeten zijn geworden. — Beter en te goeder trouw, heeft *P. Terwesten, Ms.*, al de Haagsche kunstenaars uit de Gildeboeken der Kamer, te 's *Gravenhage*, beschreven, en geen woord gemeld, waarvan bij niet zeker was. Zoo berigt hij aangaande den genoemden VERHULST: „Geboren te *Breda*, omtrent het jaar 1630, was zeer lang geweest in *Italiën* (waarom hy ook doorgaans *Sioor* of *Signor* VERHULST genaamd wierd), alwaar hy na de beste antiquen gestudeert en ook by een voornaam meester geleerd had; zynde hy ook een groot meester in het steene beeldhouwen geweest, waardoor hy ook veel achting en aanzien, zelfs by de eerste luiden van fatsoen als andere verwierf, terwyl hy door deszelfs vriendelyke omgang zich ook by een ieder bemind wist te maken; hebbende hy voorts ook in zyn tyd vele fraaie werken en beelden gemaakt, waarvan er nog diverse zoo op het *Huis te Voorst* als andere plaatsen bekend geweest zyn; zynde hy ook den 24. October 1668 tot Hoofdman der Confreriekamer geërigeert geworden, en zulks na dato nog diverse malen geweest, en laatstelyk nog daarin gecontinueerd zynde geworden, den 9 November 1694. Is eyndelyk alhier in 't jaar 1696 overleden.” — Hieruit zien wij, dat hij zijne talenten in *Italië* heeft verkregen, betgeen mij niet bekend was, terwyl, wat *Terwesten* van hem meldt, uit de bron van tijdgenooten voorkomt, waardoor men alle vertrouwen kan schenken aan de mededeeling, dat bij geen Belg, maar een Nederlander was, hetgeen aan *Van Goor, Beschryving van Breda*, schijnt ontsnapt te zijn, en waardoor hij dus onder de voorname mannen niet is opgenomen. — Er heeft, zeker, een ELIAS VERHULST — Zie aldaar. — als kunstenaar bestaan, die reeds op het einde der XVI. eeuw bloeide, en wel de grootvader van ROMBOUT kan zijn geweest. — Nog moet ik hier bijvoegen, dat, ofsehoon een stuk werk, de *Graftombe van Meerman*, van HEM in de St. Pieterskerk, te *Leyden*, door *Inmerzeel* wordt opgegeven, ook in die van St. Pancras, aldaar, het uitmuntende Gedenkteeken van den onversaagden Burgemeester *Pieter Adriaensz. van der Werff*, door hem vervaardigd, bestaat, waarvan eene keurige gravure in prent uitgaat, door P. PHILIPPE, in 1°. — Ook is het Praalgraf door HEM geboetseerd, zooals dit afgebeeld voorkomt in *Brandt, Leven van Hugo de Groot*, voor wien het bestemd was. — Een der voornaamste sieraden in *Nederland* is het Praalgraf, met zinnebeelden en geslachtskwartieren, van den daarop rustenden held, den Luit.-Admir. *Willem Joseph van Gent*, in het Koor van de *Domkerk*, te *Utrecht*, ten jare 1676, voortreflijk in wit marmer door HEM gebeiteld. — Op het *Maurits-huis*, te 's *Gravenhage*, berusten de busten van Prins *Frederik Hendrik*, *Willem II*, en zijne gemalin *Maria Stuart*, benevens die van *Willem III*, door HEM in 1683 vervaardigd. — Hij heeft ook in ivoor gebeiteld, zooals mij zulks is voorgekomen in den *Catalogus der Rariteiten* van *P. Locquet, Amsterdam*, 1783, onder Nr. 81, 82 en 83: een Groep beelden, zynde *Hercules met zyn knods*, den beruchten roover *Cacus verstaande*; h. 10 dm., gekocht door *Hope*, voor f 105. — Een ovaal medaljon, zynde de beeldnis van *David Vlugh*, Schout by Nacht van *Holland*; h. 5, br. 3½ dm. — Een idem, idem, *Jacob Baron van Wassenaar Obdam*, *Admiraal van Holland en Westvriesland*; h. 2½, br. 2 dm. — Zijn Portret is door B. VAN DER HELST geschilderd. Zie *Catalogus* van *S. van Hulst, 's Hage*, 1737, Nr. 43. — *Nagler* zegt, bij vergissing, door BARTH. VAN DER HULST geschilderd.

VERKERK. (J.) Dezen bekwamen beeldhouwer vond ik nergens vermeld, hetgeen te meer bevreemding moet wekken, dewijl zijn werk openlijk ten toon staat,

namelijk, in het Koor, zuidzijde, der *St. Jacobs-kerk*, te *Utrecht*, waar een Grafmonument door NEM, op last eener aanzienlijke Stichtsehe familie, voer *Jan Jacob van Westrheden* vervaardigd is. Het geheel doet eer aan den maker en verhoogt zijne verdienste, wanneer men het jaartal 1769, daarop uitgedrukt, in aanmerking neemt, als zijnde een tijd, waarin alles voor den bloei der Beeldende Kunsten als dood kon worden beschouwd, terwijl deze kunstenaar zich toch nog tot die hoogte wist te verheffen. — Het is meer dan waarschijnlijk, dat hij te *Utrecht* te huis behoort, dewijl daar veel personen van dien naam bekend zijn.

VERKOLJE (ABRAHAM) vond ik als meester van ADOLPH ROELOFSWAART — Zie aldaar. — vermeld, zoodat hij wel een zoon van NICOLAUS VERKOLJE kan geweest zijn.

VERKOLJE, of VERKOLIE, (CORNELIS) vond ik ten jare 1613, als Kunstschilder in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven.

VERKOLJE, (JOHANNES) de Oude, is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld, die ons tevens berigt, dat hij, in 1672, te *Delft*, in het huwelijk trad. — Uit het volgende worden wij meer van nabij met de geschiedenis van zijn geslacht bekend. De Heer *Johan Godfried Burman Beeker*, Phil. Dr., Ridder van de Dannebrog's-Orde, wonende te *Kopenhagen*, (van moederszijde afstammende uit de Nederlandsche geslachten van *Burman* en van *Verkolje*) schreef, onder anderen, in een brief, uit *Copenhagen*, 1. d'Aout, 1856, aan Mr. J. J. Graaf *Nahuy's*, te *Utrecht*: „Je possède 2 exemplaires du Portrait de JOHANNES VERKOLJE, fait par lui-même. Sur ce portrait gravé il est représenté assis devant un staffelis, sur lequel on voit le portrait de son épouse, *Judith Verheul*. Je possède aussi une gravure in duplo, représentant son fils NICOLAUS VERKOLJE, le fameux peintre, et dans ma grande collection des portraits de famille, j'en ai un représentant *Anna Maria Wulffing* en grandeur naturelle, et un autre représentant le dit NICOLAUS comme jeune homme, tous les deux peints en huile par JOHANNES” — Hij was een der eersten, die zich in Nederland met het graveren in mezzotinto onledig hielden, en die daarin op eigen weg een gelukkigen uitslag verkreeg, zooals, onder een aantal portretten, dat van Dr. *Josias van de Kappelle*, in ovaal, in f^o, naar WILLEM VERHUL, of VERHULST, een meesterstuk in die kunst wordt genoemd. Inderdaad, als men een schoonen afdruk ziet, zoo als ik er onder meerdere een bezit, moet men dit volkomen toestemmen. — Idem *Stephen Wolters*, 1684, in f^o. — Idem *Guilielmus Saldenus*, in f^o. — Idem *Cornelius van Aken*, in f^o. — Idem *Anthony van Leeuwenhoek*, 1686, in f^o. — Idem *Theodorus Brakel*, 1686, in f^o. — Idem *Willem à Brakel*, 1686, zeldzaam. — Idem *Johannes Goethalsius*, (Veldprediker bij het leger van Prins Frederik Hendrik) 1670, kl. in f^o. — De volgende zijn door *Nagler* niet vermeld, als: dat van *Bleyswijk*. — Idem *Goethalsius*, op eene andere manier. — Idem *Johannes Robanus*. — Idem *Martinus van Boeckelen*. — Idem *Jacobus de Rijk*, architect en poëet. — Verder eene *Heilige Familie*, houtsnede, en twee geëste prentjes van zijn werk. Zie over het aantal zijner werken, die 43 stuks (doch bij *Nagler* maar 36 stuks) bedragen, op JOHANNES, die volgt. — Voorts eenige Engelsche Vorsten, waaronder *Koning Willem III.*, met zijn eigen haar, en *Idem*, met paruik, en zijne *Gemalin*, gr. in f^o. — Bij *Nagler* vindt men nog 20 stuks, zoo mythologische als andere onderwerpen, waaronder de *Vijf zinnen*, in 4°, zeldzaam. Hiervan bestaan kopijën in kl. 4°, niet even groot, met randen, als vensterramen, omgeven, en beteekend *J. J. Haid et filius exe. A V(ienne)*; doch ze zijn slecht en zwak gevolgd, en hebben veel van het geestige karakter verloren. — Behalve de genoemde Portretten, vond ik in den *Catalogus van Portretten van P. Muller*, onder Nr. 5632: „J. VERKOLJE, borstbeeld, regts, in huiskleeding, met

bonnet op. Teekening in O. I. inkt. Naar ZICH-ZELVEN, door N. VERKOLJE, in 4°," waarsehijnlijk, dat in den *Catalogus van Van der Marck, Amsterdam, 1773*, onder Nr. 1775 voorkomt. Ik bezit een *Idem*, idem, met alonge-paruik, in zwart krijt, 4°., doch dit is voor mij twijfelachtig; alsmede dat met zijne vrouw, in den bovenstaanden brief vermeld, vóór alle letter, in 4°. Dit zal dan ook door HEM gegraveerd zijn, want een *Idem*, door zijn zoon NICOLAUS, is naar G. SCHALKEN, in 4°. — Bij *Houbraken* en *Descamps* komt ook een *Idem* voor.

VERKOLJE, (JOHANNES) *de Jonge*, zoon van JOHANNES, *den Oude*, van wien geen andere beseiden bekend zijn, dan dat hij uitmuntend de graveerkunst in mezzo-tinto beoefend heeft. In een *Catalogus* der nagelaten kunst van VERKOLJE, vond ik, op bl. 15: „*Kunstboek* Nr. 1, waarin het geheele werk van JOHANNES en NICOLAAS VERKOLJE, alles schoon van druk en eenditie.” Dan volgen 51 *stuks*, waarbij 8 nummers overdrukken of dubbele, dus 43 *stuks* eompleet. Voorts volgt: „Door JOHANNES VERKOLJE, *den Jonge*,” 5 *stuks*: 1.) *Een Portretje, spelende op de fluit doe*; (h. 123, br. 100 str., met ondermarge; niet beteekend, naar F. HALS); uitmuntend bewerkt, omberdruk. 2.) *Een dito, met een grooten hoed, spelende op de dwarsfluit*, regts gewend, het hoofd bijna ter zijde; (h. 193, br. 160 str., onderaan een strook wit, niet beteekend. — Deze beiden berusten in de Verzameling van den Heer J. PH. VAN DER KELLEN, te *Utrecht*.) — 3. *Eene Jufvrouw, met een Papegaai op hare hand*. — Een exemplaar is in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*. 4.) *Een blaffend Hondje*, en, 5.) *Een geëts prentje*. — Nr. 2 en 3 worden, ten onregte, bij alle Auteurs onder de werken van *den Ouden* JOHANNES vermeld.

VERKOLJE (NICOLAUS) staat bij *Immerzeel* geboekt. — Hij was de zoon van JOHANNES, en van *Judith Verheul*, en werd, in 1673, te *Delft*, geboren. — Zijne gravuren in mezzo-tinto overtreffen die van zijn vader, doch beider werken zijn zeer gezocht en worden met hooge prijzen betaald, te meer, daar zij tot de hoofvoortbrengselen der Schraapkunst behooren. — Bij *Nagler* vindt men van HEM 43 *stuks* beshreven, waaronder de volgende Portretten: *Auguste, Roy de Polog*. O. ELLIG *inv.* N. VERKOLJE *fec.*, gr. in f^o. — *H. Grave, Adm. v. Holl.*, in f^o. — *Hugo v. d. Helst*, kl. in f^o. — J. VERKOLJE, zijn vader, in 4°. — *Ger. Pupp. Hondius*, in f^o. — C. BORCHARD VOET, in f^o. — B. PICARDUS, in f^o. — *Bauer*, regtsgeleerde te *Leipzig*, gr. in f^o. — *H. van Beverningk*, in f^o. — *Bidloo*, anatom., in f^o. — *Moelaerd*, kunstverzamelaar, in f^o. — *J. P. Zomer*, idem, in f^o. — Onder de *Curiositeiten (het Schildertje)*, *Een schilder, bezig zijnde, eene naakte vrouw te schilderen*, hetwelk een kunstvriend gadeslaat; A. HOUBRAKEN *inv.*, in f^o. De afdrukken vóór de letter zou men voor werk van HOUBRAKEN-zelven kunnen houden. — *Zijn Portret*, als jongman, is door zijn vader JOHANNES — Zie aldaar. — geschilderd. — Ook heeft hij ZICH-ZELVEN geschilderd, wijzende met de linkerhand; in ovaal; door J. HOUBRAKEN *sc.* 1753, in kl. f^o. — *Ditzelfde* bestaat, anders om, en grooter, met veranderingen, als met een portefeuille voor hem, op het ovaal rustende, houdende in de regterhand eene teekenpen; niet beteekend; dit is door ARNOUD BENTINCK — Zie aldaar. — fraai, doch wat zwaarmoedig, bewerkt. — Nog vind ik in den *Catalogus van Portretten* van *F. Muller*, onder Nr. 5635, een *Idem*, op lateren leeftijd; voor hem een opgeslagen kunstboek, in medaljon; teekening naar HEM-ZELVEN, door H. BOEKEN. In hoever dit met het genoemde door BENTINCK overeenkomt, kan ik niet beslissen; doch dáár is de portefeuille niet open, maar wel staat de sehilderezal achter hem. — Ook in het *Stamboek van Mejufvrouw* JOANNA KOERTEN heeft hij zijn Portret fraai geteekend, waarop door zijne tijdgenooten uitbundige lofverzen zijn gemaakt.

VERKRUIS, VERKRUYS, of VERCRUYSSSE. (DIRK, of THEODOR) Deze kunst-

graveur is door *Immerzeel* vermeld. — Ik voeg daarbij, dat hij zich in *Italië* somtijds t. DELLA CROCE noemde, waardoor hij, zegt *Nagler*, in 't algemeen, met TH. CRUOER *Jun.*, die mede aldaar langen tijd gearbeid heeft, voor één persoon gehouden wordt; doch alle twijfel wordt weggenomen door een *Portret van den Kardinaal Inghirami*, naar RAPHAEL, berustende in de *Galerij*, te *Florence*. Op eenige afdrukken staat THEODORE DELLA CROCE en op andere TH. VERKRUYS *sc.* Meermalen beteekende hij met een Monogram, t. en c., door elkâer getrokken. — Hij heeft, te *Florence*, met MOGALLI, LOBENZINI en PICCHIANTI gewerkt aan de Groot-Hertoglijke *Galerij*, en is, zegt *Nagler* verder, na 1723 overleden. Hij beschrijft 23 zijner gravuren, doch de prent, een *Italiaansch Landschap*, THEODORO VERCRUSSE *invent. del. et sculp. Florent. 1726*, rond formaat, kent hij niet.

VERKRUYS (C.) was een kunstgraveur, van wien geene levensbijzonderheden bekend zijn. De volgende prent wordt aan hem toegeschreven, een *Man, met gevouwen handen, in een leuningstoel gezeten*; REMBRANDT *pinx.*, C. VERKRUYS *sc.*, gr. in f^o. — Zie *Nagler*.

VERLY. (F.) Deze kunstgraveur was, waarschijnlijk, een Belg, die bloeide in het laatst der voorgaande eeuw. Ik bezit slechts één prentje van zijn werk, in kl. 4°, voorstellende een woedend-juichend volksfeit uit de treurige dagen van 1791, namelijk, het ombalen, met tonwen, van de lantaarn der Koepelkerk, te *Arras*, enz.; daaronder: *La Sainte Chandeile d'Arras, batic en... et démolie en 1791. F. VERLY fecit.* Het is schetsachtig, luchtig geëist en een weinig in aquatinta bewerkt, doch van middelmatige verdienste. In de *Kunstkronijk*, 3. *Jaarg.*, bl. 65, is hetzelfde prentje in houtsnêe, eenigzins versmald, gebruikt, aan het slot van een Programma der *Maatschappij ter bevordering der Bouwkunst*: eene geestige toepassing.

VERMANDER, of VERMANDRE, (ANTON) wordt door *Brulliot* als een kunstenaar opgevoerd, die echter, zegt *Nagler*, in de Kunstgeschiedenis niet is bekend. Op eene prent, *Maria, met het Kind, in glorie, op de halve maan*, h. 3 dm., br. 2 dm. 2 str. *Par.*, staan de letters A. V. M.; zij is van middelachtige verdienste, en vervaardigd in de XVII. eeuw. — De broeder van den ouden CAREL VAN MANDER, bij velen VERMANDER genoemd, heette ADAM VAN MANDER, — Zie aldaar. — zoodat deze wel eene prent mag hebben gegraveerd, en voor de A, waarvan zonder reden ANTON wordt gemaakt, dan met meer grond ADAM kan worden gelezen.

VERMANDER. (CAREL) — Zie op al de MANDER'S. (CAREL VAN)

VERMAZEN (JOHANNES) wordt door *P. Terwesten, Ms.*, opgegeven, als geboren te 's *Gravenhage*, in 1753, en discipel van den Hofschilder HAAO, den *Sonje*, bij wien hij goede vorderingen heeft gemaakt. — Hij schilderde Portretten en gestoffeerde Landschappen, en begaf zich, tot voortzetting zijner studiën, naar *Engeland*, doch vestigde zich later weder in zijne geboorteplaats, waar hij, in 1779, nog als lid der Kamer van *Pictura* ingeschreven werd.

VERMEER (JOHANNES) wordt gemeenlijk, hoewel ten onregte, de *Delftsche* VAN DER MEER genoemd, en is bij *Immerzeel* vermeld, die echter zijne Bron niet opgeeft; doch dáár staat: geboren te *Delft*, 1632. Zie *Bleyswyck, Beschryving van Delft; Ibid.*, 1667, bl. 859, die hem toen onder de nog levende kunstenaars opgaf. Dat hij een leerling was van CAREL FABRITIUS, die hij de ramp van *Delft*, 12 October, 1654, omkwam, blijkt uit den laatsten regel van een vers van *A. Bon*, toen op diens overlijden gemaakt, bl. 854. — Het is mij vreemd voorgekomen, dat *R. Boitet*, in zijne *Beschryving der Stad Delft, Ibid.*, 1729, in f^o, die *Bleyswyck* op den voet is gevolgd, en er zelfs nog eenige kunstenaars heeft

bijgevoegd, JOHANNES VERMEER niet vermeldt, en het genoemde dichtstuk ook heeft overgenomen, met weglating van het laatste vers. — Zie bl. 783. — Is dit nu bij toeval, of opzetlijk geschied? In het laatste geval zou hij, dunkt mij, eene teregtwijzing op *Bleyswyck* hebben gegeven; of, welligt, was de kunstenaar met der woon naar *Amsterdam* vertrokken, zooals uit het vervolg schijnt te blijken, en achte hij het der moeite niet waard, om zijn werk te vermelden. — Het jaar van zijn overlijden is niet juist bekend, doch men mag uit hetgeen volgt, afleiden, dat zulks vóór 1696 heeft plaats gehad: namelijk, den 16. Mei van dat jaar werd er te *Amsterdam* eene Verzameling van 134 stuks Schilderijen verkocht, welke men voor zijne Kunstnalatenschap mag houden, en waaruit blijkt, dat hij tot den gegoeden stand behoorde, en, zoo het mij toeschijnt, de kunst voor uitspanning kan hebben beoefend, want zijne *beste werken*, 21 stuks, worden met de eerste 12 nummers geopend: „*Een Jufvrouw, die goud weegt*, in eene kast, extraordinair konstig en krachtig gepenseeld. f 155. — *Een Meid, die melk uitgiet*, uitnemend goed. f 175. (Dit stuk werd 5 jaren later voor f 320 verkocht, en berust thans, zoo ik het wèl heb, bij den Heer *Van Winter*, te *Amsterdam*.) — *'t Portret van VERMEER*, in een kamer, met verseheyde bywerk, ongemeen fraai van HEM geschilderd. f 45. (Waar mag dat beland zijn?) — *Een Jufvrouw, spelende op een guitair*, heel goed. f 70. — *Daer een Scigneur zyn handen wast*, in een doorsiende kamer, met beelden, konstig en raer. f 95. — *Een Jufvrouw spelende op de clavecimbael*, met een toeluiserenden Monsieur. f 80. — *Een Jufvrouw, die door een Meid een brief gebragt wordt*. f 70. — *Een dronke, slapende Mejd, aan een tafel*. f 62. — *Een vrolyk Gezelschap in een kamer*, krachtig en goed. f 73. — *Een Musicerende Monst. en Joffr. in een kamer*. f 81. — *Een Soldaet met een laggent Meysje*, zeer fraai. f 44-10. — *Eene Jufvrouw, die speldewerkt*. f 28. — *De stad Delft in perspectief*, te sien van de Zuyd-zy. f 200. (Dit zal dat voortreffelijke stuk zijn, hetgeen in 's Rijks Kabinet, te 's Gravenhage, berust.) — *Een gesicht van een Huys, staende in Delft*. f 72. (Welligt zijn woonhuis, en mede bij den Heer *Van Winter*.) — *Een gesicht van eenige Huysen van dito*. f 48. — *Een schryvende Jufvrouw*, heel goet. f 63. — *Een paleerende dito*, seer fracy. f 30. — *Een spelende Jufvrouw op de clavecimbaal*. f 42-10. — *Een Tronie in antique kleeding*, ongemeen konstig. f 36. — *Nog een dito, VERMEER*. f 17. — *Een wederga van DENZELVEN*. f 17.” — Ik heb het noodig geacht, deze Verzameling, zooals die, nu 166 jaren verleden, werd verkocht en in *Hoet's Catalogus*, I, bl. 34 en volg., staat vermeld, voor de geschiedenis van 's mans werken hier te boeken. — Verder heb ik, om de zeldzaamheid zijner voortbrengselen, al de schilderijen, die in de twee deelen van *Hoet*, en in het Vervolg van *Terwesten* voorkomen, opgezocht, en hier vermeld. Dit heeft zijn nut, omdat bij *Hoet* al de werken van *JAN VAN DER MEER, den Oude* en *den Jonge*, met die van onzen *VERMEER*, in het Register, op één Artikel door elkander zijn verward, niettegenstaande er telken reize, in de Catalogussen-zelve, *VERMEER van Delft* geschreven staat; dit is echter door *Terwesten* reeds ingezien, en deze heeft daarom *VERMEER*, in zijn Register, afzonderlijk geplaatst. — Zichier de opgave der schilderijen, die, sedert 1684—1765, ter verkoop op tafel verschenen zijn. — Bij *Hoet*, I, bl. 33: „*Een Stilleven van VERMEER* f 4-5. — Bl. 48. *Een zittende Vrouw*, met meer beteeknisse, verbeeldende het *Nieuwe Testament*, door *VERMEER*, van *Delft*, krachtig en gloeiend geschilderd f 400. — Bl. 62. *Een Goudweegstertje*, van *VERMEER van Delft* f 113. (Waarschijnlijk het bovengenoemde stuk.) — Bl. 147. *Een lezend Vrouwje*, in eene kamer, door *VAN DER MEER, van Delft*, f 110. — In dezer voege gaat de beteekening der volgende stukken door. — Bl. 176. *Een*

Klavceimbaelspeelster in eene kamer f 55. — Bl. 216. *Hetzelfde schilderstuk*, als op blz. 48. f 500. — Bl. 221. *Het vermaerde Melkmeisje*, konstig, f 126. (Waarschijnlijk het bovenvermelde.) — Bl. 242. *Een Astrologist*, extra puyk. — *Een weêrgâ*, niet minder, f 160. — Bl. 333. *Twee Astrologisten*, heerlyk en konstig geschilderd f 104. — Bl. 359. *Een Jufvrouw, zittende een Brief te schryven*, daar de meid naar staat te wachten, f 155. (Dit kan wel dezelfde schilderij zijn, die bij den Heer *Dufour*, te *Marseille*, berust, volgens de *Gazette des Beaux-arts*, 1 *Avril* 1852, à *Paris*.) — Bl. 438. *Eene kamer, waarin een Vrouwje, verbeeldende het Nieuwe Testament*, kunstig en uitvoerig geschilderd, f 53. (Zou dat wel hetzelfde stuk zijn, boven reeds tweemaal vermeld, daar dit alsdan in den loop van 36 jaren, in dezelfde stad, *Amsterdam*, zoo verbazend in prijs zou zijn gedaald?) — Bl. 591. *Abigaël, die voor David komt* f 160." (Hierbij staat door VAN DER MEEREN.) — *Hoet*, II, bl. 218: „*Eene Dame in haar kamer*, in haar devotie, met veel uitvoerig bywerk, zoo goed als EGLON VAN DER NEER f 70. — Bl. 365. Een stuk, verbeeldende een *Mathematisch konstenaar*, en, *Een dito* f 300. (Welligt hetzelfde stuk, reeds boven genoemd.) — Bl. 390. *Een zittende, drinkende Vrouw*, met een staande Manspersoon f 52." Waarschijnlijk, is dit stuk in de *Galerie zu Salzthalen* beland. Zie de *Verzeichniss* u. s. w., *Braunschweig*, 1776, bl. 127. — Bij *Terwesten*, wiens *Catalogussen* over een tijd van 22 jaren loopen, is mij slechts één stuk voorgekomen, op bl. 473: „*Een Keuken-vrouwtje, met verder bywerk, zynde krachtig van licht en bruin en sterk werkende.* f 560." — Als eene bijzonderheid, moet ik hier vermelden, dat er in de *Galerij* van den *Hertog van Arenberg*, te *Brussel*, een *jeugdig Vrouwenportret*, horststuk, levensgroot, van zijn penseel wordt bewaard. Dit stuk heeft de hooge bewondering van den Heer *W. Burger*, in zijne *Galerie d'Arenberg* etc., *Paris*, 1859, zoo ver gaande gemaakt, dat hij op bl. 35 zegt: „Ce précieux portret par VAN DER MEER, qui vaut pour l'histoire de l'Ecole Hollandaise plus qu'un WOUWERMAN de 100,000 Frs." *Burger* had nimmer aan een afzonderlijken VERMEER, als schilder, eenig geloof gehecht, en, even als meest alle andere kunstkeners, diens werken aan de bekende VAN DER MEER's toegeschreven, en nog blijft hij dit, niettegenstaande *Inmerzool* hem opvoert, betwijfelen. Had deze, gelijk 't behoort, zijne Bron aangewezen, zooals ik hierboven heb gedaan, dan zou de ijverige kunstnavorscher van al zulke onaangename en onzekere nitkomsten onthieven, doch nu ook wel verplicht zijn, het bestaan van den beroemden en bekenden *Delftschen Schilder* JOHANNES VERMEER te moeten aannemen, te meer, daar mij het volgende uit het Stads-Archief te *Delft*, wordt medegedeeld. „In een fragment van een Rekening, betreffende het *St. Lucas-gilde* te *Delft*, vindt men, dat A^o. 1662 als *Hoofdman der Kamer* geteekend heeft: JOHANNES VERMEER;" dat hier alles beslist. — Ik heb deze uitweiding in dit Artikel noodig geacht, omdat ook de Heer *Burger* verklaart, dat er hoogstens zes stukken van dezen knnstenaar bekend zijn. Verder zegt hij: „Si quelqu'un en Europe connaît d'autres tableaux de JAN VAN DER MEER, il faut espérer que l'Indépendance, qui va partout, nous en apportera des nouvelles." — Welnu, hier zijn nu, buiten eenige Europeesche bemoeijing, 38 stuks schilderijen van JOHANNES VERMEER, van *Delft* opgegeven, die, ongetwijfeld nog wel, — doch, naar ik gis, zeer verdoopt, — zullen bestaan, zoodat de genoemde voorstellingen stellig aanleiding kunnen geven, ze hier of daar, — en, waren wij zoo gelukkig, ook zijn *Portret*, hier boven vermeld — aan te doen treffen; wij zouden dan, even als A. VAN OSTADE, die de *Boeren-Raphaël* wordt genoemd, VERMEER, met even veel regt, den *modernen Titiaan* — zooals bekwame kunstkeners hem noemen, — kunnen aanschouwen.

VERMEERE. (...) Van deze kunstnares vend ik eene schilderij in den

Catalogus der Kunstverzameling van Clemens, Kanunnik van St. Bavo, te Gend, op bl. 48, aldaar verkocht 21 Junij, 1779, Nr. 317: „*Mademoiselle VERMEERE. l'Histoire du Dénier appartenant au Roi, très-bien copiée d'après P. P. RUBENS*; h. 56, br. 72 $\frac{1}{2}$ dm. Gentsche maat.

VERMEERSCH (Ivo) is bij *Immerzeel* vermeld. Ik laat er op volgen, dat hij zich later in *Beijeren* vestigde, en te *Munchen*, als ook zijn Eechtgenoot, *Amalie* geb. v. *Dahl*, 24 Mei, 1852, overleden is. In 1854, werd op zijne begraafplaats, aldaar, een gedenkteeken opgericht. — Hij was te *Maldegen*, den 9. Januarij, 1810, geboren. — Zie *De Eendragt*, van *Gent*, 1862, Nr. 18, waar tevens de Heer *Van Damme-Bernier* zijn voornemen te kennen geeft, om een levensberigt van VERMEERSCH, bij dat van andere kunstbeoefenaars uit het District *Eccloo*, uit te geven.

VERMERSNYRE, (JAN DE) schilder, gedurende *tien dagen* werkzaam aan het Bruilofsfeest van *Karel den Stoute*, te *Brugge*, in Julij, 1468, tegen belooning van 13 Sols per dag. — Zie *le Comte de Laborde* etc.; *Paris*, 1849. *Tom I., Seconde Partie*, het Register. — *Nagler*, die alleen het Register, — ook afzonderlijk en te gelijker tijd aldaar, onder den titel van *Essai d'un Catalogue des Artistes* etc., doch bij *Victor Didron* uitgegeven — schijnt te kennen, zegt, bij vergissing, *tien jaren*. — Het zou mij niet verwonderen, dat men hier JAN DE VORMENSNYDER lezen moest.

VERMEULEN. (ANDRIES) Ofschoon reeds door *Immerzeel* en anderen beschreven, meen ik toch hier nog bij te moeten voegen, dat er eene sebilderij van hem bestaat, die voor de Geschiedenis der Kunst noodig is, om gekend te worden, namelijk: „*Een aangenaam Landschap, met een water, waarop een schuit met drie personen*, zijnde eene kopij naar de vermaarde schilderij van M. HOBBEWA, welker berustende in het Kabinet van den Heer MEULMAN, zijnde het earakteristieke van dezen meester in dit stuk volkomen overgebracht; h. 11 $\frac{1}{2}$, br. 14 $\frac{1}{2}$ dm.” Zie *Catalogus der nagelaten Kunstverzameling van D. van Dyl*, verkoelt te *Amsterdam*, 1813, Nr. 158.

VERMEULEN (CORNELIS) staat bij *Immerzeel* geboekt. — Bij *Nagler*, die hem CORNELIS MARINUS noemt, vindt men 69 stuks zijner schoone graverwerken beschreven, waaronder 13 historische, en de overige Portretten.

VERMEULEN (JACOB) schilderde, omstreeks 1765, te *Rome*, — zegt *Nagler* — *Gevogelte en dood Wild*, en was, waarschijnlijk, een nakomeling van CORNELIS, den beroemden graveur.

VERMEULEN, (L.) te *Brussel*. Ik zag van hem, op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1830: *Een Meisje, met een ezcl en schapen*; — *Een bergachtig Landschap*; — *Een Stadsgeziht, te Meenen*, en, *Een Newfoundlandische Hond*. Verder heb ik nimmer iets meer van hem, of van zijne werken vernomen.

VERMEULENT, (D. CLAUDIUS) een kunstgraveur van *Antwerpen*, is welligt, zegt *Nagler*, met O. VERMEULEN, zoon van C. M. VERMEULEN, één-en-dezelfde persoon. *Füssly* kent van HEM de volgende prent: *Portret van den Schilder PAUL PETER SEVIN. D. J. COTELLE, Pictor Parisiensis pinxit Romæ 1670. D. CLAUDIUS VERMEULENT Antwerpensis sc. Parisiis an. 1688.*

VERMEYEN (HANS) wordt door *Van Mander* opgegeven, als de zoon van JAN CORNELIS VERMEYEN, „een kunstig Goudsmid en Boetsceder, te *Praag*, die mede in 's Keizers (Karel V.) dienst en gunst stond.” Dit vindt men verder bij *Quad's Teutscher-Nation-Herlichkeit*, *Cöln*, 1619, S. 433; aldaar heet het, dat zekere HANS VERMEYEN van *Brussel*, „een ganz kunstiger Goldsmid und Bildhauer, desgleichen heut zu Tag kaum einer lebt,” zich voornamelijk als boetsceder beroemd heeft gemaakt. — Zie mede *Nagler*.

VERMEYEN (JAN CORNELISZ.) is door *Immerzeel* vermeld, die ook met een paar regels zegt, dat hij heeft geëst. — Meer wegens de hooge zeldzaamheid, dan om de schoonheid dezer prenten, waarvan er acht bekend zijn, wil ik ze hier aanstippen: *Philippus, Rex Anglorum, Princeps Hispaniarum anno 1555*; dijkstuk; h. 5 dm. 6 str., br. 4 dm. Par. — *Henricus, Rex Gallorum, anno Dni MDLV*; h. 5 dm. 3 str., br. 3 dm. 10 str. — Eene beeldtenis te paard: *La figure de Philippe, Roy d'Angleterre, Prince d'Espaignes etc. comme il entra en la ville de Bruxelles, le VIII. de Septembre, l'an MDLV. Jo. MAIUS fecit. Cum privilegio*; h. 8 dm. 7 str., br. 11 dm. 5 str. — *Maria met het Kind op haar schoot*, op een zetel, die links staat, gezeten; verder een rijk gekleeden Engel, spelende op een eithar, doch die eerder op eene Venetiaanschê dame gelijk, en ook van twee groote vleugels is voorzien; op den zetel het Monogram J. C., en 1545; h. 9 dm., br. 12 dm. 8 str., van de hoogste zeldzaamheid. — *Een Gastmaal van mannen en vrouwen*, met eene bedrogen geliefde; halve figuren; in den rand *Sic Hispana* etc.; het Monogram, en 1554; h. 11 dm. 3 str., br. 15 dm. 7 str. — *Een liggende Venus, met een, links, slapende Amor*, in ^l. — *Eene jonge Meid, met eene kat*, halve figuur, ter zijde. Idem, en 1546; h. 7 dm. 9 str., br. 5 dm. — *Eene zittende Vrouw*, ziende naar een kussen, op haar schoot; links, door de opening der deur, eene stad en twee katten; rechts een venster met bloemen, waarbij een eithar en een slapenden hond enz. Idem, en 1545, h. 9 dm. 2 str., br. 6 dm. 4 str. — *Brullot* zegt, kortaf: De afbeelding eener zittende dame, die met naaijen bezig schijnt te zijn, en even zoo beteekend; deze zal, waarschijnlijk, wel dezelfde prent wezen, zegt *Nogler*, en is niterst zeldzaam. — Verder zegt *Nogler*, dat zijn vader, CORNELIS genoemd, ook schilder was; doch hier heeft hij *Van Mander* niet goed gelezen, die daar geen woord van rept. Heeft hij dit uit eene andere, even echte bron geput, waarom die dan niet opgegeven? — *Bryan-Stauley* zegt, dat zijn vader een boekdrukker was. — In dit geval kan die in het St. Lucasgild zijn ingeschreven, dewijl destijds de printers met de schilders meestal één Gild uitmaakten; daar de printerij, vooral door de daarbij ingevoegde houtsneden, mede als kunstwerk werd beschouwd. — Hij is te *Brussel*, in 1559, tussehen de 59 en 60 jaren oud, overleden, en in de *St. Goriks*, of *St. Gerykerk* begraven, en had, reeds bij zijn leven, eene *Opstanding van Christus*, als zijn Grafteeken aldaar geschonken, welk stuk uit den beeldenstorm gered en later bij zijn zoon HANS VERMEYEN — Zie aldaar — berustte, zegt *Van Mander*, en verder, dat „zyn eigen Afbeeldsel, door hem-zelven ongemeen kunstig en wel geschilderd, wordt nog gezien (1604) te *Middelburg*, in *Zeeland*, by zyne dochter *Maria*, weduwe van wylen *Pieter Capoen*; en daarin onder anderen in het vershiet vertoont, een landschap met de stad *Tennis* naar het leven, en onze JAS zittende onder de beschutting van eenige krygsknechten te schilderen, met nog een *lyrige schoone vrouw*, die een houw of wonde in den arm heeft. Voorts berust onder zijne vernoemde dochter *Maria* een fraai *Portret van zyn tweede Huisvrouw*; deze was geboren met zes vingers aan elke hand, en vermits de kleinste der vingeren weggenomen waren, ziet men nog de stompjes ter plaatse daar dezelve weleer geweest waren. Ook bezit de gemelde weduwe haar eigen *Portret*, zynde zy door haar' vader in heure kindseke jaren naar het leven zeer aardig in *Turksch gewaad* geschilderd, in welke kleeding hy wel eens behagen vond haar te zien en dus somtyds in de Brusselsche gezelschappen te doen verschynen.” Verder zegt hij, dat VERMEYEN „was een gemeenzaam vriend van JAN SCHOON, ende zy kochten te zamen veele landeryen in de Noordhollandsehe *Zype*.” — Als eene bijzonderheid moet ik nog melden, dat Keizer Karel V., in

wiens dienst hij was, hem dikwijls aan Prinsen en Prinsessen vertoonde, „vermits hy niet alleen een zeer fraai en lang man was, maar ook een ongemeenen breeden en zóó langen baard had, dat hy, overeind staande' er op treden konde, en het niet zelden gebeurde, dat deze baard aan die personaadjn door den wind in het aangezicht sloeg, wanneer zy te paard zaten, en hy by hen stond.” — *Van Mander*, zijn tijdgenoot, die zijne afstammelingen kende, heeft dit, als een historisch feit, in zijn leven vermeld. *Immerzeel* heeft het echter in twijfelachtigen zin overgenomen, en voegt er bij, dat VERMEYEN „op den *zonderlingen inval* was gekomen zijn baard zoo lang te laten groeijen, dat dezelve tot aan den grond gereikt zou hebben.” — Nu moet ik vragen, of het dan enkel maar van een *inval* afhangt, om zulk een baard te kunnen krijgen; en waarom dan nog het vermelde feit als twijfelachtig te stellen? Ter eere van *Van Mander*, die steeds waarheid schreef, en tot staving der mogelijkheid van zulke natuurproducten, hoewel hoogst zeldzaam, en die ons, zeker, niet allen bekend werden, voeg ik hierbij het jongste bewijs van een dergelijk verschijnsel, zoo als dit onder de Duitsche berigten, in het *Handelsblad* van 2 Augustus, 1857, voorkomt: „Te Waedhofen aan de Ybbs vierde den 16. dezer een draadtrekkersgezel, *M. Schüttan*, zijn 50jarig jubilé, gedurende welk tijdsverloop hij zoodanig gezel was geweest. Het helangrijkste van dit feest en hetgeen de meeste belangstelling wekte, was de kolossale baard van den jubelaris, die 6 voet 1 duim lang was! Deze baard was door een friseur op het sierlijkste in twee vlechten verdeeld en met veel kleurige linten en strikken getooid, en werd gedragen door twee in het wit gekleede meisjes. Op het feestmaal werd in de toast op zijn persoon, ook het welzijn van zijn baard niet vergeten. Het blad, hetwelk dit feest uitvoerig beschrijft, deelt ook nog eenige bijzonderheden omtrent de geschiedenis van dezen baard mede. Daar *Schüttan* zelf slechts ruim 5 voet lang is, pleegt hij zijn reuzenbaard des winters in tweeën te verdeelen, waarvan hij het eene gedeelte als een schwal om zijn hals windt, terwijl het andere tot borstrok dient. In den zomer draagt hij hem op het bloote lijf.” — *Het Portret* van VERMEYEN is door J. H. WIERIX sc., kl. in 8°, *Cock ex.* en nog eens hetzelfde, met het adres van *Th. Galle ex.*, heiden met het Latijnsche vers van *D. Lamponius*, waaronder: 15 JOANNI MAIO, *Pictor.* Boven: *Obyt Bruzellis 1559. æta. 59 ad D. Gaugerici conditus* 15. Op mijn eerste exemplaar staat 15 niet hij den naam. — Hetzelfde, eene kopij door H. HONDIUS sc. — Bij *Van Mander* in 8°, komt hetzelfde voor.

VERMORCKEN (EDUARD) is als houtgraveur, van *Brussel*, door een aantal uitmuntende gravuren, tot versiering van Boekwerken, gunstig bekend. Verder zijn er geene berigten te mijner kennis gekomen.

VERMOTE (SERAPHIN) is door *Immerzeel* geboekt. Ik laat er op volgen, dat hij ook met goed gevolg het historiële vak beoefent. Immers, op de Tentoonstelling te *Brussel*, in 1857, had hij een groot tafereel gezonden, verbeeldende: *De Afgevaardigden der stad Gent komen Jakob van Artevelde het bestuur der Stad aanbieden*, waarover met veel lof werd gesproken, vooral over de hoofden van *Van Artevelde* en van een werkman. Zie *De Eendragt van Gent*, 1857, Nr. 7.

VERPORTEN (JAN) wordt door *Nagler* vermeld als een schilder van Landschappen, met vee, koe- en schaapstallen, die, in de XVII. eeuw, in *Holland* leefde.

VERRIER. (JOHANNES) Deze edelmoedige kunstenaar moet voor de geschiedenis der kunst niet worden overgeslagen, zooals hij *Immerzeel* heeft plaats gehad; immers, *Van Eynden* en *Van der Willigen* hebben daarvoor gezorgd, door wat ik hier afschrijf uit het artikel w. B. VAN DER KOOT, op te nemen, waar, namelijk, gezegd wordt, „dat hij het geluk had, van door den Grietman van *Leeuwarderadeel*,

Ulbo van Burmania, te worden aanbevolen, als een veel-belovend jongeling, aan den Heer JOHANNES VERRIER, Solliciteur-Militair te *Leeuwarden*. Deze, een ongemeen kundig kunstliefhebber, die in zijne jeugd ook zelf geschilderd had, zijnde een leerling van J. M. QUINCKHARD, was zeer minzaam en hupsch van aard, en onderwees bijzonder gaarne jonge lieden, die van tijd tot tijd bij hem kwamen, om hun teeken- of schilderwerk te vertoonen, en daarover zijn oordeel te hooren; het was onder deze jongelieden, dat VAN DER KOOI ook het voorregt had, geteld te worden." In eene Noot, voegt hij er bij: „De Heer VERRIER was een man van zeer veel talenten, bijzonder in het theoretische vak der Schilderkunst, zoodat hij daarin een groot meester had kunnen worden, wanneer ambtsbezigheden, hem de gedurige beoefening niet belet hadden. Hij werd, in het jaar 1721, te *Doornik*, geboren, en overleed te *Leeuwarden*, den 25. Junij, 1797." — Zie III. Deel, bl. 137.

VERRYK, (T.) een nog onvermeld teekenaar, die menig stads- en dorpsgezigt op eene naauwkeurige en stoute wijze heeft geteekend, waarvan ik er eenigen bezit. — Verder heb ik van zijn werk beschreven gevonden in den *Catalogus* van *Jacob Otten Huisly, Amsterdam*, 1798, waaruit ik met meer zekerheid kan afleiden, dat hij zijne kunst in *Holland* uitgeoefend heeft. Nr. 60. *Twee stuks Stadsgezigten*, ziende het eene op *Haarlem*, en het andere op *Dordrecht*, met O. I. inkt. — Nr. 61. Drie stuks, *Haarlem, de Vaart en Scheveningen*, geteekend als voren, door VERRYK. — Verder vond ik nog in een *Idem*, van *Jan Pekstok, Ibid.*, 1792, *vyftien stuks Teekeningen* vermeld, alle dorpsgezigten enz. in *Holland* en het Sticht van *Utrecht* gelegen, door hem geteekend.

VERSCHAEREN, (...) schilder te *Brussel*, werd omstreeks 1814 geboren; hij schildert historische onderwerpen en huislijke tafereelen, zegt *Nagler*. — Is dit nu een andere dan JOANNES ANTONIUS VERSCHAEREN, in 1803, te *Antwerpen* geboren, door *Immerzeel* vermeld, en bij *Nagler* niet genoemd?

VERSCHAEREN (JOANNES ANTONIUS) staat, naar waarde, bij *Immerzeel* te boek gesteld, en heeft steeds door zijne kunstwerken algemeenen lof inge oogst, zoodat hem in 1847 de hooge onderscheiding mogt te beurt vallen, van door zijn Vorst tot *Ridder der Leopolds-orde* te worden benoemd.

VERSCHAFFELT (PIETER ANTONIE) is, naar waarde, bij *Immerzeel* vermeld. Ik voeg er bij, dat over hem het volgende Werk is verschenen: *Kurze Lebensbeschreibung des Ritters PETER VAN VERSCHAFFELT (Bildhauer), Vorsther der Churfürstl. Zeichn. Academie, zu Mannheim. Mit Portret. Ibid.*, 1797, in 8°. — Er is óéne ets van hem bekend, voorstellende *Vijf Geniussen*, waarvan er zich drie met geitenbokken bezig houden, terwijl de anderen een masker dragen; zonder naam.

VERSCHOR, (KAREL JANSZ.) een onvermeld kunstgraveur, die mij in het volgende besluit voorkwam: „Is *Johannes Christianus*, bouckvereoper binnen *Deventer*, geacordeert oetroy, omme voor den tyt van 7 jaeren naestommende, alleene te moegen doen drucken ende vuytgeven de *Affcontrefeytinge, ofte Affbeeldinge van de Stadt Deventer*, die hy in cooperen platen heeft doen snyden, door eenen KAREL JANSZ. VERSCHOR, tot *Amstelredam*. Verbiedende enz." *Resolutie der Staten-Generaal*, 3 Decemb., 1615, bij *Dodt, Archief*, VI. deel.

VERSCHOTEN (JORIS) is alleen bekend als de eerste meester van JAN LIEVENS, of LIVENS, en heeft, bijgevolg, in het begin der XVII. eeuw, te *Leyden* gebloeid. — Van zijne werken schijnt niets bekend te zijn. — Dat er zich van zijne nazaten, evenals van LIEVENS-zelf, in *België* hebben gevestigd, kan wel zijn, en de bij *Immerzeel* vermelde VERSCHOOTEN, die Directeur van de Akademie te *Brussel* is geweest, mag daartoe wel hebben behoord.

VERSCHUER. (REYNIERS) — Zie op VIANEN. (CHRISTIAAN VAN)

VERSCHURING, (HENDRIK) en niet VERSCHUURING, zooals voorkomt in den eersten druk van *Houbraken*, 1718, waarin tevens zijn geboortejaar, 1672, mede eene fout is, die beiden in den tweeden druk, 1753, zijn hersteld, en welk jaar 1627 zijn moet. — Zijn tienjarig verblyf in Italië, zooals *De Piles* dat in zijn *Abrégé de la vie des Peintres* etc. opgeeft, wordt door *Houbraken*, uit een brief van zijn zoon WILLEM, aan hem geschreven, waarin die reis tot vijf jaren wordt teruggebracht, wederlegd. Niettegenstaande dit bewijs, doet *Houbraken* hem op zijne terugreis weder naar Italië trekken, met den zoon van den Burgemeester *Maarseveen* (denkelijk *Huydecoper van Maarseveen*), die hem daartoe overhaalde, en waar hij vervolgens nog drie jaren daar verbleef, waardoor hij in 1662 voor goed terugkwam, en zich in zijne geboortestad *Gorinchem* vestigde. — Dit is dus al reeds acht jaren; en, als men nu den tijd van de reis er bijrekenet, heeft *De Piles* het niet zoo ver mis. Hoe lang die tijd juist geweest is, valt niet voor goed te bepalen. Dat er echter eene verwarring in die opgave heerscht, is zeker, te meer, omdat de tijd van zijn vertrek niet wordt opgegeven, en die zijner terugkomst heb ik bevonden onjuist te zijn. Het zal genoeg wezen, aan te wijzen, dat hij, in 1657 het *Portret* schilderde van *J. Spiljardus*, Predikant, te *Gorinchem*, door H. MAYER — Zie aldaar. — *sc. in f.* Hier is aan geene fout in het jaartal te denken, daar genoemde leeraar in 1658 overleed. Neemt men nu aan, dat dit jaar tevens dat zijner terugkomst kan wezen, en zijne afwezigheid acht jaren heeft geduurd, dan zou hij in 1650, oud 23 jaren, naar Italië vertrokken moeten zijn, betgeen zeer aanneemlijk is. — Het is algemeen bekend, dat hij voor andere schilders hunne stukken stoffeerde; ik heb dit gezien op het Stadluis, te *Delft*, waar eene groote uitmuntende schilderij, door PIETER JANSZ. VAN ASCH geschilderd, voorstellende een Gezicht op de gezegde Stad, door hem is gestoffeerd, gelijk dit door de beteekening er op bevestigd wordt. — Bij *Bartsch* vindt men vier stuks zijner etswerken vermeld, als, *De Veldslag*; twee ruiters verlaten, vlugtende, het slagveld; H. VERSCHURING *f.*; h. 7 dm. 4 str., br. 5 dm. 5 str. Par. — *De Reizigers*, een man zit in zijn mantel te paard, en eene vrouw met haar kind op een ezelt enz. *Idem*, wederga der vorige. — *Een liggende Hond*, die zich vlooit; links een huilende windhond, van achter te zien. H. v. s.; h. 2 dm., br. 5 dm. 2 str. — *De drie Honden*; de staande windhond ziet links, waar een jagthond ligt, en een ander staat. *Idem*, *idem*. — Behalve deze, berigt *Bryan-Stanley* ons, dat er nog drie stuks schijnen te bestaan, die door een beroemd kunstkenner zijn beschreven, en welke hij uit dat *Ms.* mededeelt, latende de verantwoording daarvan in het midden, en voor het algemeen ter beoordeeling en bevestiging over. 1.) *Een omgewende Hond*, ter zijde; de kop regts gebogen naar den grond, tusschen zijn twee voorpooten, en met een halsband om, waarop de letters A. J. M.; regts, een stam van een boom; zonder naam; br. $3\frac{5}{8}$ dm., h. $1\frac{3}{4}$ dm. Eng. — 2.) *Een man houdt een gezadeld paard bij den toom*, in het midden der prent; links, een officier, eene verwijderde figuur, met een sabel onder den arm staat zijn water te lozen; een andere figuur in den achtergrond en in de schaduw, waarschijnlijk, te paard, bezig zijnde bevelen te geven aan een man, die den toom vasthoudt; op een steen, naar het midden gelegen, *r. v. in.*; br. $4\frac{1}{4}$, h. $3\frac{1}{8}$ dm. — 3.) *Een Wedloop*; te midden, in het front, een man in vollen galop, naar de rechterzijde, met figuren, en een posthuis op een afstand te zien; een ander man volgt van de linkerzijde; omhoog eenige figuren, waarvan er een in het midden eener poort zit; zonder naam; h. $6\frac{1}{4}$, br. 5 dm. — Er gaan een aantal prenten naar zijne werken uit, doch op die der Franschen is zijn

naam erbarmlijk gehavend, als WERSCHURING, — VERSCHURE — VERSVRES enz. — Behalve zijn Portret, bij *Houbraken* en *Deseamps*, bezit ik er nog een door P. LEFRÈGE gegraveerd, in 8°, naar de schiflerij, door NEM zelf geschilderd, met een muts op, naakten hals, mantel met bont, waarin hij de regterhand heeft gestoken, in ovaal, met onderschrift: HENRY VERSCHURE peintre etc. en van ditzelfde, doch met twee handen, eene teekening met zwart krijt, in 4°, waar achterop staat geschreven: „Portrait de HENRY WERSCHURING, peintre de la ville de Gorcum. Dessiné par M. de Piles.” — Zie op VERSCHURING. (WILLEM en HENDRIK)

VERSCHURING, (WILLEM en HENDRIK) eerstgenoemde, zoon van den beroemden Bataljeschilder HENDRIK VERSCHURING, is bij *Immerzeel* vermeld. — Ik moet er bij voegen, dat hij ten jare 1657, waarschijnlijk, te *Gorinchem*, werd geboren, en dat hij aldaar Burgemeester en Ontvanger is geweest. Hij heeft een zoon nagelaten, die den naam van zijn grootvader, HENDRIK, voerde, mede de kunst beoefende, en een groot liefhebber en verzamelaar was, waartoe hij wel de middelen bezat, dewijl hij te 's *Gravenhage* een aanzienlijken post bij de Finantiën bekleedde. Hij is, in 1762, Hoofdman der Confrerie-kamer aldaar geworden, na reeds in 1740 Secretaris der gemelde Kamer te zijn geweest, en overleed in 1769, in den ouderdom van 74 jaar. Uit P. *Terwesten*, Ms. — In het *Museum-Boymans*, te *Rotterdam*, berust eene schilderij, door NEM pinx., voorstellende *Eene Dame*, in gesprek met een naast haar staunden Heer. Hij heeft ook in mezzotinto gegraveerd, welke prenten zeldzaam voorkomen, als: *Eene Vrouw, met een licht in de linkerhand*, houdende de regter aan haar kin. O. SCHALKEN pinxit. W. VERSCHURING fec. et exc. 1689; h. 9 dm., br. 7 dm. 8 str. Par. — *Nagler* zegt, dat *Rost*, IX. 92, zulk een blad noemt als door J. SMIT naar W. VERSCHURING's schilderij gegraveerd, doch dat hij hierin dwaalt, dewijl er niet ééne kopij van SMIT voorhanden is. — *Eene Vrouw, met eene roos in de regterhand*, dinstuk; A. VOYS pinx., beteekend idem en 1686; h. 6 dm. 3 str., br. 5 dm. 4 str. Deze prent is hard en droog bewerkt, en daar de *Laborde*, *Histoire de la manière-noire etc.*, p. 151, den schilder van het oorspronkelijke stuk VOYS noemt, zal dit, waarschijnlijk, wel A. VOYS moeten wezen, zegt *Nagler*, en teregt.

VERSCHUUR, (ALBRECHT) broeder van LIEVE VERSCHUUR, was een bekwaam portretschilder. Beide broeders waren in 1691 reeds overleden, volgens Van *Span*, *Beschryving van Rotterdam*.

VERSCHUUR (LIEVE) is door *Immerzeel* geboekt, die zegt, dat er op 's *Rijks-Museum*, te *Amsterdam*, twee stukken van hem worden bewaard; hij noemt het eerste *Het inzeilen van Karel Stuart te Rotterdam*, en niet het tweede, hetwelk ik, omdat het een geschiedkundig feit betreft, hier bijvoeg. Het stelt, namelijk, voor eene zee, rijk met schepen voorzien, waarvan men op ten derzelve de tergtstelling ziet van een Heelmeeester, die gepoogd had, den Admiraal van Nes te vergiftigen. — Zie over zijn overlijden op VERSCHUUR. (ALBRECHT)

VERSCHUUR. (WOUTER) Deze gevierde Paardenschilder is door *Immerzeel* vermeld. — Ik moet daar nog bijvoegen, dat zijne ouders waren *Gerrit Verschuur* en *Petronella Palairot*. — Sedert blijft hij zijn talent volhaverig aan dat moeijelijk kunstvak toewijden. Op de meeste openbare Tentoonstellingen, zoowel in- als buiten ons land gehouden, heeft hij de vruchten van zijn vooruitgang in dat vak geberd. Ook op de wereldberoemde Tentoonstelling, in 1855, te *Parijs*, zond hij van zijn werk, en mogt hij de streelende belooning smaken, welke wij in de openbare berigten vermeld vonden, namelijk: „Dat, bij het bezoek, door Keizer *Napoleon III.* aan de Tentoonstelling van schilderijen gebragt, van de Hollandsehe schilderijen ook zeven stuks tot verkoop zijn ingeschreven,” waar-

onder er op één van onzen VERSCHUUR de keuze des Keizers vallen mogt. — Op die, te 's Gravenhage, in 1858 en 1859 gebouden, behaalde hij op beiden de Gouden medalje, en weder op die te Parijs, in 1861, door zijn uitmuntend schoon werk, eene eervolle vermelding, hem door de Jury toegekend. — Zooveel openbare hulde, kon de opmerking van Z. M. den Koning niet outgaan, en deze hechte dus zijn zegel daaraan, door hem op 1 April, 1862, tot *Officier der Orde van de Eikenkroon* te benoemen; terwijl hij in datzelfde jaar tot lid der Akademie van Beeldende Kunsten te Rotterdam werd verkozen. — Zijne werken zijn vooral veel buiten 's lands geplaatst, als ook in de voornaamste Verzamelingen in ons land, zooals in *Teyler's Genootschap*, te Haarlem enz. — De Heer VERSCHUUR heeft twee zonen, waarvan de jongste, geboren 17 December, 1841, zich op het schilderkvak toelegt, en zich thans te Haarlem gevestigd heeft.

VERSCHUURING. — Zie VERSCHURING.

VERSNEL. (ENGEL, J. B. en J. S.) ENGEL, de beeldhouwer van Rotterdam, is door *Immerzeel* vermeld. — Ik moet er bijvoegen, dat op de Tentoonstelling, aldaar, in 1832, onder Nr. 155 en 156, alsmede op de daaraanvolgende Expositie beeldhouwwerk van J. B. en J. S. VERSNEL, bloedverwanten van ENGEL, te zien was. — Zie *Van Eynden en Van der Willigen; Aanhangsel*, bl. 198.

VERSPECHT, (...) een kunstgraveur, die de *Schaking van Orythia door Boreas*, naar RUBENS, gegraveerd zou hebben. — Wij kennen zulk eene voorstelling van SPRUYT, zegt *Nagler*.

VERSPILT. (...) Dezen noemt *Descamps* een Landschapschilder, van wien in de *St. Jacobskerk*, te Gent, eene schilderij aanwezig is. Hij is, welligt, zegt *Nagler*, met VERBYL één-eu-dezelfde persoon.

VERSPOEL. (...) Volgens berigt van *F. Bogaerts*, moet men aan hem de teekening toekennen, waarnaar de *Kapel van de H. Maagd*, in de *St. Gudule*, te Brussel, is volvoerd.

VERSPRONCK (JAN) en niet VERSPRONK, zooals *Immerzeel* hem in bet leven van zijn vader noemt. Het komt mij voor, dat JAN, die uitmuntende portretten heeft geschilderd, waarin het karakter van FRANS HALS, zijn meester, kenlijk is, zich in *Frankrijk* heeft gevestigd, op grond, dat er onderscheidene portretten van Fransche staat-lieden, naar zijne schildcrijen gegraveerd, onder anderen, door J. LENFANT sculp., 1661, in mijn bezit zijn.

VERSPUY, (GYSBERTUS JOHANNES) zoon van *Johannes Verspuy* en van *Jannetje van Kersen*, werd den 11. Augustus, 1823, te Gouda, geboren. Reeds in zijne jeugd openbaarde zich in hem de onweêrstaanbare neiging voor de teekenkunst, en genoot hij daarin slechts één jaar bet onderwijs van C. BORSTEEU, na wiens dood hij dit bij den Heer J. E. B. TERBEEK, die zich toen aldaar bad gevestigd, met ijver voortzette, en bij wien hij ook later het schilderen met olieverw ter hand nam, en daarvan door Stadsgezigten en Landschappen, op onderscheiden Tentoonstellingen in Nederland proeven geleverd heeft. — In 1840, bij den dood van zijn vader, die eene broodbakkerij deed, werd hij in diens bedrijf opgeleid, hetgeen natuurlijk tijdverdeeling voor zijne studie te weeg bragt, en werden de uren, daartoe afgezonderd, dus met verdubbelde vlijt aan de verdere beoefening der kunst besteed; niettegenstaande zijn bedrijf, geeft hij tevens in de teekenkunst, zoowel in- als buiten de stad zijner inwoning, les. — De Heer VERSPUY is den 26. Mei, 1852, gehuwd met Mejufvrouw *Sophia Bokhoven*, geb. 18 Augustus, 1829, uit welk huwelijk hem eene dochter overgebleven, en te Gouda gevestigd is. — In 1859, werd hem de vervaardiging opgedragen van vier stuks teekeningen, voorstellende twee uitwendige en twee inwendige gezigten,

van de, om haar bouwvalligen staat voor de dienst afgekeurde kerk der Remonstranten, te *Nieuwpoort*, welke teekeningen thans berusten in de Bibliotheek der Remonstrantsche Broederschap, te *Rotterdam*. — In November, 1861, was er van hem *Een Stads-buitengracht, te Gouda*, op de Tentoonstelling, in *Arti et Amicitia*, te *Amsterdam*, welke teekening in sepia zeer de aandacht der kunstkeners trok. Op een *idem* in 1862 was van zijn bevallig penseel, een schilderij, het aanzien eener kerk (XVII. eeuw) voorstellende, hetwelk door een kunstliehebber aldaar is aangekocht. — In 1857, had hij een aanvang gemaakt, om de etskunst te beproeven, en, inderdaad, op grondslagen, daartoe vereischt, die, en door ontginning en bij voortgang, den besten uitslag hebben opgeleverd, en betgeen ten aanzien van den weinigen tijd, die hem ter dienste stond, wel tot een voorbeeld van velen ter navolging strekken mag. Eenige dezer proeven heeft hij op de Tentoonstelling, te *Rotterdam*, in 1858, ingezonden, die in dat kunstvak goed hebben voldaan. — Hier volgt de opgave dier etsen, waarvan ik een exemplaar voor mijn Kunst-atlas ten geschenke ontvangen heb. — *Gezigt in een dorp*; midden op den weg, eene vrouw, op den voorgrond, links, water enz. Eerste etsproef, 1. staat; beteekend o. J. VERSPUY *fe.* 1857, en, *Aan mijn Vriend den Kunstschilder n. j. n. RYKELYKHUYZEN*; h. 104, br. 140 str. Ned., zonder de marge; dit is geldend voor al de hier volgende. Deze plaat is vernietigd. — Op ééne plaat: *Een Landschap*, waarin, als hoofdzaak, een Stadsgezigt, molens enz.; daaronder *Een Idem*, met eenige landelijke woningen en water, dat op den voorgrond uitloopt; beteekend in alles als boven. Eerste staat; de tweede krachtig afgewerkt; h. 112, br. 130 str. — *Een Vergezigt op de Stad Gouda*, met eene rivier, die op den voorgrond uitloopt; links, op den tweeden grond, eene vrouw; regts een hoek met houtgewas, enz. eerste staat, links beteekend; dit is in den tweede staat weggeveegd, en regts o. J. VERSPUY; b. 98, br. 172 str. — *Gezigt op eene Stadspoort*, en verdere gebouwen, bij een water, waarop eene roeschuit, met twee mannen er in enz.; de 1. staat even bewerkt; de 2., 3. en 4. beteekend *Idem*; h. 105, br. 168 str. — *Een Binnenbuurt, met een poortje*; op het plein eene jufvrouw, derwaarts gaande; beteekend o. J. v. s.; h. 77, br. 50 str.; de plaat is vernietigd. — *Een Binnenportaal voor eene Kerk*, in Gothischen stijl; links eene vrouw, die er heen gaat; niet beteekend; h. 77, br. 50 str.; de plaat is vernietigd. — *Hetzelfde onderwerp*, doch het portaal iets grooter, en de vrouw regts geplaatst; beteekend o. J. VERSPUY; eerste staat, maat als boven. — *Een Watergezigt*, met een zeilend schip, op den tweeden grond; links een boom en houtgewas; regts eenige huizen en eene kerk enz. beteekend *Idem*, ovaal; h. 70, br. 113 str.; 1. staat. — *Gezigt in de Stad Gouda*, bij de Grootte kerk, waarbij eene binnengracht, op den voorgrond uitlopende, waarin een man eene schuit voert. De 2. staat beteekend *Idem fe.*; de 3. 4. en 5. *Idem*, en 1858; boven tooggewijs; h. 169, br. 110 str. — *Een Landschap; een Stadswal en Toren*, op den derden grond; op den tweeden eenige huizen, bij geboomte, waarbij eenige figuren; de hoek eener sloot is op den voorgrond; beteekend *Idem*; op den 2. staat, is de naam in kapitale letters verwisseld; h. 70, br. 119 str. — *Een Riviergezigt*, waarop een schip; regts, op den tweeden grond, eenige buizen, een molen en twee boomen, waarbij een overhaalschuit, met figuren enz.; beteekend *Idem*; h. 77, br. 106 str.; hiervan zijn 3 staten, hoofdzakelijk met verandering van licht en bruin. — *Een Riviergezigt*, met een zeilend schip; links een stuk grond, met boomgewas; regts, op den derden grond, eenige buizen en een kerktoeren; beteekend *Idem*; h. 66, br. 110 str.; hiervan zijn 4 staten, even als boven veranderd. — *Idem*, nagenoeg dezelfde voorstelling, in een ovaal; b. 70, br. 113 str., *Idem*, *idem*. — Een

Viertal etsproeven door G. J. VERSPUY, in een omslag, zijnde *Ingangen, of Poorten van Hofjes en andere gebouwen*, allen h. 77, br. 50 str., als: 1.) Eene poort, in den trant van het Prineenhof, te *Haurlem*, waarbij een man op eene bank zit; 1. en 2. staat, beteekend G. J. v. s. — 2.) Een Idem, met trappen, en bordes voor den ingang van een gesticht, waar een man afreedt; de eerste staat, met het wapen van *Gouda*, boven den ingang; dit is in den 2. staat weggenomen, en deze is beteekend *Idem*. — 3.) Eene Poort in den renaissanceen stijl, voor een gesticht; in den 2. staat is eene vrouw gevoegd, beteekend G. J. VERSPUY. — 4.) Eene poort, met een wapen, tusschen twee gebouwen, waar een vrouwtje voorbijaat; hiervan zijn 3 staten; de 2. en 3. beteekend J. G. v. s. — *Gezigt op de Kleiweg-poort, te Gouda*, met de brug, waarop een figuur, en voorhek, achter de poort een molen, en op zijde een gedeelte der stadswal; deze poort is in 1843 weggebroken; 1. staat, niet beteekend, maar door hem-zelfen is er bijgeschreven G. J. VERSPUY *ft.*, 1860; h. 103, br. 170 str.; 2. en 7. staat, de lucht enz. bewerkt; beteekend *Idem*, idem. — *De Oostpoort, te Delft*, beteekend *Idem*, 1861; h. 64, br. 108 str., 1. staat; 2. idem de lucht bewerkt. — *Een gezigt op het Kasteel Biljoen, bij Arnhem*, niet beteekend; h. 65, br. 110 str. — *Een uitgebreide Waterplus*, waarop een schip; op den voorgrond struikgewas; in het verschieft, links, vier torens; *Idem idem*, h. 63, br. 107 str.; 1. staat ligt bewerkt. — *Gezigt in de Grootte Kerk, te Oudewater*; 1. staat beteekend G. J. VERSP. 1860, 2. staat voluit beteekend zonder jaartal, en meer afgewerkt, met eene lichtkroon enz.; h. 128, br. 87 str. — *Ter herinnering aan de Vergadering en Tentoonstelling, gehouden te Gouda, 26 tot 30 September, 1860*; in versierde medaljons, omgeven met zinspelende figuren, dit feit en de stad betreffende, is afgebeeld *een Gezigt op de Stad Gouda, het Stadhuis en de Kazerne*; beteekend G. J. VERSPUY *del. aqua fortis*; h. 208, br. 322 str.; de 1. staat in omtrekken, de medaljons niet ingevuld; 2. staat, wel ingevuld, en op het tablet, onder het Stads-wapen: *Opgedragen aan de Leden der Maatschappij*; 3. staat meer afgewerkt, doch *Opgedragen* enz. weggeveegd. De laatste staat is boven vermeld. — In 1862, *Een gezigt te Overschie*, idem 1. staat h. 57, br. 94 str. — Reeds in 1843 heeft de Heer VERSPUY zes gezigten van thans te *Gouda* afgebroken *Stadspoorten*, en meer andere teekeningen van zijn eigen samenstelling, op steen geteekend. — Later heeft hij een Werk bij Seriéa uitgegeven, onder den titel van *Gouda's Oudheid: Gezigten op de openbare Gebouwen . . . volgens bestaande afbeeldingen, of naar de natuur geteekend en op steen gebragt. In verschillende tinten gedrukt bij P. W. van de Weijer (te Utrecht) 1859, in f^o. De eerste Serie bevat 6 stuks, als: *Het Lazarus poortje*; — *Weeshuis*; — *St. Janskerk*; — *Jerusalemskopel*; — *St. Catharine Gasthuis*; — en, *St. Barbaru's Toren*. Naar waarheid goed geteekend, en met smaak uitgevoerd, strekken zij zijn talent tot eer.*

VERSTAPPEN (MARTINUS) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. — Ik moet er bijvoegen, dat hij, in 1840, te *Rome*, overleden is. — Hij heeft eenige onderwerpen gelithographieerd, doch die zeldzaam voorkomen. Ook is er eene ets van hem bekend, die uiterst zeldzaam is, en waarvan een *eerste druk* op de Kunstveiling van *L. von Montmorillon, te Munchen, 1843, f 44* heeft opgebragt. Zij stelt voor *Eene Spinster bij hare kudde*: zij is op den voorgrond gezeten, en nevens haar een kind; regts liggen twee koeijen, terwijl twee andere staan enz.; hard bewerkt, en weinig zekerheid bij de uitvoering verradende; niet beteekend; h. 5 dm. 1 str., br. 6 dm. 6 str. Par. — *Nagler* meldt, dat *VOGEL VON VOGELSTEIN*, in 1814, te *Rome*, zijn *Portret*, voor diens eigen beroemde *Portret-Verzameling* geteekend heeft. — Of het onder de uitgegevene voorkomt, weet ik niet.

VERSTEEG (JAN) was de vader van den beroemden Dordtschen kaarslichtschilder, MICHEL VERSTEEG, en werd, waarschijnlijk, in dezelfde Stad geboren, ten minste zijn bedrijf, als Beurtschipper van *Dordrecht* op *Duinkerken*, doet dit vermoeden, dewijl dergelijke betrekkingen aan burgers werden gegeven. — Zoo als vermeld staat, besteedde hij al zijn tusschentijd aan het schilderen en teekenen van Watergezigten, waarin hij nimmer enig onderwijs had genoten. — Zie *Van Eynden en Van der Willigen*, III, bl. 84. — De kiem, die dus reeds in duisternis bij den vader lag, is helder lichtend geworden in den zoon. — *Nagler* zegt, dat JAN, behalve schipper, ook borlogiemaker was. — De bronnen, waaruit bij zijn berigt genomen heeft, reppen echter daarvan geen woord.

VERSTEEG. (M.) „*Een woelend Watertje, met schepen*, krachtig en uitvoerig geschilderd, door M. VERSTEEG, 1776.” Zie den *Catalogus* van H. Verdonk, te *Rotterdam*, verkocht 1811, bl. 156, Nr. 28. Is dit nu werk van den beroemden Dordtschen kaarslichtschilder, MICHEL VERSTEEG, toen hij 20 jaren oud was, of van een ander?

~ VERSTEEG (MICHEL) was een der lichten, die, in het begin dezer eeuw op nieuw den ouden luister der Hollandsche Schilderschool deden verrijzen, en is beschreven door *Immerzeel*. — Ik voeg daarbij, dat hij nimmer is gehuwd geweest, en met eene zuster woonde, die het huishouden waarnaam, en wel zóóveel zorg had voor den onafgebroken en zoo voordeligen arbeid van haren broeder, dat zij het bezoeken van vrienden, die geen koopers waren, buiten weten van hem, meestal wist af te wijzen. Dit heeft zij echter zeker niet gedaan, toen Keizer *Napoleon I.*, met zijne Gemalin, in 1811, *Dordrecht* bezoekende, hem met een bezoek vereerde, en voor f 6000 een stuk van hem kocht. — Hij heeft toegestaan, dat alleen zijne verkochte kunst te *Dordrecht* wierd tentoongesteld. Zelf heeft hij dit nimmer gedaan, en plag te zeggen: „dat is goed voor jonge kunstenaars;” doch die strokking zou hij nu wel anders begrijpen. — Hij is te *Dordrecht*, 87 jaren oud, overleden, en den 14. November, 1843, plegtstatisch, door het *Genootschap Pietura*, ter aarde besteld. Zijn Neef, D. Meulemans, Predikant te *Scheveningen*, schetste, in korte trekken, de verdienste van den grijzen kunstenaar en menschenvriend. Zie verder *Handelsblad*, 1843, Nr. 3748. — *Nagler* heeft zich vergist, door zijne geboorte in 1758 te stellen, daar dit 1756 zijn moct. Zie *Van Eynden en Van der Willigen*, als zijnde hiervoor de bron. Aldaar komt zijn *Portret* met hoed, en een *Idem* zonder, met paruik, bij *Immerzeel* voor. Het eerste is door J. J. ECKHOUD lith. in 4°, en het andere naar E. J. VERBOECKHOVEN, idem in f^o, doch er staat eene H te veel in den naam. O. A. SCHMIDT heeft een *Idem*, met potlood, geteekend, oud 78 jaar, in 1834, en is niet in prent gebracht. Zie *Catalogus van Portretten van P. Muller*, Nr. 5651.

VERSTEEGH (DIRK) wordt niet alleen als vermaard Kunstverzamelaar, maar ook als beoefenaar door *Van Eynden en Van der Willigen* vermeld. — Hij was een zeer bekwaam teekenaar, die zijne werken gewoonlijk flink, met zwart krijt, uitvoerde, zijnde hij *Lid der 4. klasse van het Kon. Ned. Instituut*, en *Raad van Bestuur der Kon. Akademie, te Amsterdam*. Hij overleed, aldaar, den 10. December, 1822. Zijn nagelaten kunstschat, vooral ook van antieke beeldwerken, Medaļjes, en andere zeldzaamheden, had eene Europeesche vermaardheid, en werd, in 1823, te *Amsterdam*, verkocht. — Het spreekt van-zelf, dat zijn eigen werken bij de Familie worden bewaard, zoo als dan ook op eene Verkooping der nalatenschap van G. J. Versteegh, in leven Lt. Kolonel der Genie, in 1856, te *Wageningen* gehouden, op bl. 22 van den *Catalogus*, 30 stuks geteekende *Akademiebeelden* door DIRK VERSTEEGH, voorkomen. — In het Prentwerk van J. E. MARCUS vindt men zijn *Portret*.

VERSTEEGH. (J.) Bij *Immerzeel* vindt men een tweede artikel JACOBUS VERSTEGEN, — Zie aldaar bij mij. — wat hij met berigten, J. VERSTEEGH betreffende, door elkaâr heeft geward. — Onze kunstenaar teekende landschappen en dorpsgezigten, werd in het Sticht van *Utrecht* geboren, en heeft steeds in die stad gewoond, terwijl hij in hoogen ouderdom, te *Jutfaas*, in 1816, overleden is. Zijne laatste levensjaren heeft hij mijmerend en als in vergetelheid gesleten, te *Jutfaas*, waar hij door de kunstlievende familie *Koopman*, daar hij zeer mede bevriend was, tot zijn dood toe, verzorgd werd, en bij wie zijne nagelaten Portefeuelles met teekeningen, etsen, prenten enz. beland zijn, die mij later ten geschenke werden aangeboden. Daarhij bevond zich een *Cursus* voor teekenlessen, curieus om te lezen, onder anderen, met welke zorg de inktintjes moeten worden gelegd, en hoeveel dagen ze moeten droogen, eer men kan voortgaan enz. Wat zou onze vermaarde, jeugdige zee-teekenaar ALBERTUS VAN BEEST, daar wel op antwoorden, die, zoo verwonderlijk, kunst *à la minute* vervaardigen kan? Hij gaf veel onderwijs, eu E. M. F. D'HANGEST, gezegd D'ΥVOY, van *Utrecht*, die, even als hij, dat kunstvak, als vermogend liefhebber, heefende, was zijn leerling; de meester wordt door *Immerzeel* J. VERSTEEGH genoemd. — Onze VERSTEEGH heeft ook eenige prentjes geëst, als: *Het dorp Lekkerkerk*, liggende over de rivier; de weg, met geboomte, loopt op den voorgrond uit; links een boerenhuis, en drie figuren; verder twee booten, waarvan er een met een zeil; op den weg een man, vrouw en twee kinderen; h. 144, br. 225 str. Ned.; met de marge. — *Het dorp Bunnik*, bij *Utrecht*; links de kerk en huizen, over den Krommen-Rijn gelegen, die op den voorgrond uitloopt, waarhij een man met een schuit en visseher aan wal; verder een houten brug, waarop drie figuren; beteekend J. VERSTEEGH fec.; h. 147, br. 222 str.; idem, — *Gezigt aan den Krommen-Rijn*; op den voorgrond, over een dwarsslot, een brugje, waarop eene vrouw met haar kind, die naar vissehers hij eene schuit gaat; niet heteekend; h. 114, br. 149 str. idem. Al deze prenten zijn fraai bewerkt, waarhij ik tevens de teekeningen bezit. — Naar zijne teekening *ad vivum* zijn de vier *Gezigten van de Maliebaan*, te *Utrecht*, door J. LE VEAU en P. J. DURET sculp. in 1°, plano, met Fransch en Hollandsch onderschrift, in 1772, te *Utrecht* en *Parijs*, uitgegeven. Op de prenten staat VERSTEEG en VERSTEEGS. — *Nagler* noemt deze prenten verkeerdelijk onder die, door JACOB VERSTEGEN — Zie bij mij aldaar. — vervaardigd, en zegt, dat JACOB VERSTEEGS, omstreeks 1730, te *Utrecht* geboren, en omstreeks 1790 overleden is. — Denkelijk, zal dit berigt bij den Amsterdamschen JACOBUS VERSTEGEN (dien hij niet noemt) behooren, en hij, naar aanleiding der prenten, *Utrecht* geschreven hebben.

VERSTEEGS (JACOB) wordt bij *Nagler* genoemd. — Zie daarover op VERSTEEGH. (J)

VERSTEGEN. (JACOBUS) Het tweede Artikel, op dezen naam bij *Immerzeel* gegeven, is geheel in de war, en slechts tot aan den vierden regel („getrouw en fraai bewerkt,”) op onzen kunstenaar van toepassing. Het volgende behoort bij J. VERSTEEGH. — Zie bij mij aldaar. — Ik heb dit zelf aan *Immerzeel* — met meer dan 150 stuks bijdragen voor zijn Werk — gegeven, en evenwel staat het bij hem op dezen verkeerden naam ingelascht. Het is waar, dat bij *Van Eynden en Van der Willigen*, bl. 377, JACOBUS VERSTEGEN als landschapschilder staat genoemd, over wien men, alsnog in leven zijnde, later zou spreken; dit is echter niet geschied. — Naar teekeningen van J. VERSTEGEN gaan gravuren uit van *Gezigten in Amsterdam*, door C. PHILIPS JZ. sculp., en het is deze, die zijn Werk over de *Toneelperspectief*, in 1788, heeft „Opgedragen aan den Heer JACOBUS VERSTEGEN, *Konstschilder, te Amsterdam.*” — Zie op PHILIPS, (CASPAR) JACOBSZ.

VERSTERRE, (DIRK) of VERSTERRE. (DIRK VAN) Onder de teekeningen der Oud-Hollandsche school vond ik, in den *Catalogus van Ploos van Amstel*, bl. 208, Nr. 4, vermeld: *Eene teekening voor een geschilderd kerkglas, zijnde eene geestige ordonnantie*, met de pen, in O. I. inkt en roet, fraai geteekend door DIRK VERSTERRE, die met een *Idem* van DIRK, een *Idem* van WOUTER CRABETH, en een *Idem* van LAMBERT VAN NOORT, den *Oude*, met *f* 40 werden betaald. — Zie op STAR, (DIRK VAN) over zijn graveerwerk en vooral over zijn figuurlijk Monogram, op CORT. (CORNELIS)

VERSTOLK VAN SOELEN. (JAN GIJSBERT Baron) Deze vermogende Kunstverzamelaar, die een cenig Kabinet zoowel van schilder- als papierenkunst, met zorg en schatten gouds had bijeen gebragt, werd den 21. Maart, 1776, te *Rotterdam*, geboren, en is den 3. November, 1845, op zijne Heerlijkheid *Soelen*, nabij *Tiel*, overleden. — Jaren lang was hij Gezant te *St. Petersburg*, en tot 1841, Minister van Buitenlandsche zaken, doch van toen af leefde hij stil en voor de schoone kunst alleen. — In de openbare berigten, *Haarlemsche Courant*, 1845, Nr. 134, las men: „Naar men verneemt, bestaat er alle hoop, dat deze onschatbare Verzameling, de vruchten van 22 jaren vlijtige zorgen, voor het vaderland bewaard zullen blijven.” — Doch, helaas! in gemeld Blad van 14. Julij, 1846, was alle hoop daarop vervlogen, blijkens het volgende berigt: „De beroemde Verzameling schilderijen van wijlen den Baron VERSTOLK VAN SOELEN, is door een Engelsch particulier, te *Londen* woonachtig, voor eene som van 24,000 £ (288,000 gulden) aangekocht;” en in den *Kunstspiegel*, 6. Aflevering, 1846, wordt gezegd, dat de koper van de schilderijen is de Bankier *Baring*, te *Londen*, en verder „dat de stad *Rotterdam* deze Verzameling, volgens testamentair aanbod van den overledene, voor slechts de somme van *honderd duizend* gulden in eigendom kon aanvaarden.” — *Rotterdam* was zijne geboorteplaats, en het is te betreuren, dat de Stedelijke Regering geene termen heeft kunnen vinden, om die schatten voor het Vaderland, waarvoor ze nu voor altijd verloren zijn, te kunnen behouden, en het aanbod van de hand heeft moeten wijzen. — Nagenoeg dezelfde geschiedenis heeft *Amsterdams* vermogen en magt, in deze dagen, zegevierend op de proef gesteld. Zie over dat lofslijk feit op HOOP. (A. VAN DER) — Zijne nagelaten papieren-kunst is in drie Afdeelingen, te *Amsterdam*, in het *Huis met de Hoofden*, verkocht. *De eerste*, zijnde de *Teekeningen*, den 22 Maart, 1847, en volgende dagen, en die alle met ongehoorde prijzen zijn betaald; *de tweede*, zijnde de *Prenten* enz, den 28 Junij, 1847, waar insgelijks met grof geld om werd gewedijverd. Het was gelukkig, dat op dien oogenblik de geldmarkt in een gerusten toestand verkeerde, hetgeen zeer gunstig voor de erfgenamen uitviel; terwijl de verkoop van *de derde* Afdeeling, zijnde het *Etswerk* van REMBRANDT en dat van *andere Meesters*, den 26. October, 1847, heeft plaats gehad, doch onder een gedrukte geldmarkt, want in dien tusschentijd was *Lodewijk Philips*, koning van *Frankrijk*, gevlugt, en de daarop gevolgde beroeringen hebben op deze Verkoopng, in vergelijking met de beide vorigen, een merkbaaren invloed ten nadeele der prijzen gehad.

VERSFRATE. (LAMBERT) Bij *Van Eynden en Van der Willigen, Aanhangel*, bl. 119, vond ik vermeld, dat deze ook geschilderd heeft, want achter op een schilderijtje staat: LAMBERT VERSTRAATE of *alias* DE RUE, ontfangen uit handen van een zyner famielje, die hy dit present gedaan heeft. — Hieruit volgt, dat voor LA RUE, bij *Immerzeel* vermeld, DE RUE of VERSTRAATE moet gelezen worden, en dat de door mij beschreven LARUE een ander is. — *Nagler* noemt L. VERSTRATEN, als een schilder, van *Antwerpen*, die in de tweede helft der XVII. eeuw

heeft gebloeid. — De naamsverandering, in DE RUE, is door de vestiging van een zijner voorgangers in *Frankrijk* ontstaan.

VERSTRAATEN, (LUCAS) een der 47 Haagsche kunstenaars, die, ten jare 1656, eene nieuwe *Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage*, hebben opgerigt. — Weinig komt er van zijn werk voor; in den *Catalogus van Ploos van Amstel, Amsterdam*, 1800, worden twee Teekeningen vermeld, op bl. 83, *Twee stuks Landschappen, met beelden en beesten*; met zwart krijt en kouleuren, door VERSTRAATEN. De genoemde kunstkenner had er in zijne Verzameling eene plaats aan vergund. — Een zijner schilderijen, *Een Winter, met schaatsenrijders*, berust bij den Heer Landré, Makelaar, te *Amsterdam*, zooals mij is berigt.

VERSTRAATEN, of VAN DER STRAATEN, (NICOLAAS) wordt door *Nagler* als teekenaar en landschapschilder, en, in 1680, te *Utrecht*, geboren, opgegeven. Hij was een kunstenaar van naam, gelijk uit zijne werken blijkt, en heeft zijn lateren tijd te *Londen* doorgebracht, waar hij, in 1722, overleden is. Verder zegt hij, dat hij wel de vader van HENDRIK VAN DER STRAATEN kan zijn geweest. — Deze staat bij *Immerzeel* vermeld, als in 1665 geboren; dus zou het bijna anders om zijn; naar mijn inzien, valt hier eerder aan broeders te denken.

VERSTRAELEN. (J. H.) Bij het Artikel over dezen graveur, door *Immerzeel* gegeven, — die zegt, dat hij alleen bekend is door eene plaat, *Het lijk van Maurits, Prins van Oranje* enz., door HEM *sculp.*, 1625, — voeg ik, dat hij eene kapitale prent heeft gegraveerd, naar de teekening van JOOST CORNELIS DROOGSLOOT, voorstellende een *Gezigt op de stad Utrecht*, aan de westzijde, op de volle breedte genomen, bestaande uit vier bladen, groot plano-formaat, beteekend J. H. VERSTRAELEN *fecit*, 1634, met verdere inscriptiën, waaruit blijkt, dat hij ook te *Amsterdam*, als uitgever, woonde. Het geheel is vervaardigd, om in de lengte aan een te plakken, en van onder eene gedrukte, daartoe ingerigte beschrijving, er bij te voegen; daarboven staat een strook, met groote, witte, Romeinsche letters, op een zwarten grond, in het Latijn de voorstelling aanduidende, even als die van H. SAFTLEVEN. Zij voert tot hoofd: *Kaart van het Sticht van Utrecht*, met de voornaamste Steden en Gezigten, tot de Provincie behoorende, op de zijden geplaatst, zooals dit geheel, belijst, doch zonder glas, bij velen destijds aan den wand werd gehangen, doch welke exemplaren meestal zijn verloren geraakt. Ik herinner mij niet, deze prenten ergens gezien of vermeld gevonden te hebben, waaruit ik besluit, dat ze hoogst zeldzaam zijn. Ten jare 1853 is de stad *Utrecht* in het bezit gekomen van een zuiver exemplaar, waarnaar ik de bovengemelde beschrijving gegeven heb. Het is een merkwaardig stuk voor de geschiedenis van de vroegere gedaante der Stad, even als die van SAFTLEVEN, aldaar aanwezig, en door mijne tusschenkomst in 1838 bezorgd. — Nog heb ik op het stadhuis te *Utrecht* gezien een *Platte grond der Stad Amersfoort*, waaronder HENDRICUS VERSTRAELEN *fecit et excudit*. Het verschil in den naam ligt aan den lettergraveur. Hij is waarschijnlijk een zoon van den hier volgende.

VERSTRAELEN. (HENDRICK JANSZ.) Uit de volgende Kameraarsrekeningen der stad *Utrecht* leeren wij de werkzaamheden kennen, welke hij als kunstenaar voor de Stad heeft verrigt. „Item HENR. JANSZ. VERSTRAELEN voor een *Caerte*, ofgeseth met silver ende gout etc., van de *Spaensche Vloete* des jaers 1588, hanghende in de raetkamer, 10 £.” *Kameraarsrekening* 1598. — „Item HENR. JANSZ. VERSTRAELEN, lantmeter, 30 £, voor seeckere *Caerte*, by hem door last van de Ed. Mo. Staten 's lants van *Utrecht*, September ende October 1629 gecarteert, daarvan hy copie aen de Stadt geleverd heeft.” *Kameraarsrekening* 1629. — „Item HENR. JANSZ. VERSTRAELEN 10 gl, voor dat hy ten behoeve deser Stadt heeft geconcipeert een

Caerte van de Hinderdam ende de Vecht, tot deur Muyden. Kameraarsrekening 1632. — „Item HENR. JANSZ. VERSTRALEN 12 gl., voor het copieren van de *Caerte*, mede comprehenderende die *Proostye Amsterlandt*, ten behoeve der Stadt gecopieert ende in de Secretarie geleverd.” *Kameraarsrekening*, 1635. Zie *Dodt, Archief*, III. deel, doch die, blijkens de oorspronkelijke stukken, door verkeerde lezing het bovenstaande op naam van HENR. JANSZ. VERSTRATEN heeft gesteld. — Het is meer dan waarschijnlijk dat de hier voorgaande J(AN) H(ENDRICKSZ.) VERSTRAELEN zijn zoon is.

VERSTRATEN. (HENDRIK) — Zie op RUE. (HENRY DE LA)

VERSTRATEN. (HENDRIK JANSZ.) Zie op VERSTRAELEN. (HENDRIK JANSZ.)

VERT of WERT, (HENDRIK VAN DER) een Vlaamsch schilder, door den Graaf *G. Orloff*, in zijn *Essai sur l'Histoire de la Peinture en Italie etc.*, Paris, 1823, in 8°, Tom. I, bl. 240, als leerling en mededinger van CLAUDE GELÉE, genaamd *Lorrain*, opgegeven.

VERTOMMEN. (WILLEM JOSEPH) Deze verdienstlijke Belgische kunstenaar is door *Immerzeel* vermeld. — Ik voeg er bij, dat hij, met goed gevolg, de etskunst heeft beoefend, waarvan 25 *stuk*s, door den Heer *A. Siret*, in de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique, Anvers*, 1856, Tom XIII, bl. 105, beschreven staan. — Hieronder komt voor het *Portret van Jacobus Duym, Lovaniensis, wtatis suae LIII, anno 1610*, door hem in 1842 geëtsd, h. 50, br. 100 str. Ned. en ook zijn eigen *Portret*, idem, in 1°.

VERVEER. (ADRIAAN) Of de Dordtsche ARIE HEIRERTSZ. VERVEER, door *Immerzeel* beschreven, dezelfde moet zijn als de Dordtsche ADRIAAN VERVEER, die bij MATTHYS BALEN, in zijne *Beschryving van Dordrecht*, I, 160, voorkomt, zou men, mijns inziens, moeten gelooven, dewijl het woord ARIE, welligt bij verkorting ADRIE, voor ADRIAAN op zijne kunstwerken werd geschreven en bijgevolg de D. voor een R. is aangezien. Zoo niet, dan is deze ADRIAAN weder een andere schilder, die voor het Schippers-gildehuis, te *Dordrecht*, het volgende, zooals *Balen* meldt, geschilderd heeft. „Nadat zyne Doorluchtige Hoogheyd *Willem-Henrik*, Prince van Oranje enz., in den jare 1672, binnen *Dordrecht*, tot Stadhouder van *Holland* erkend, en daarna by de Staten van *Holland* en *Westeriesland*, staats-gewys was aangenomen, hebben die van den voorsz. *Schip-lude Gilde, tot gedachtenisse van 'et voorval*, nopende het *Stad-houderschap*, in onze stad gepleegd, en ter Eere van zyne *Hoog genelde Hoogheyd*, door ADRIAAN VERVEER, doen maken, een *schildery*, bestaande in de navolgende zinnebeelden: daar de *Paam* als *uytgalm* den *Roem* van *Orange*, de *Merwen-Nimf* het *Roer* heeft gevist, behandelende 'tzelve aan de *Dordze Maagd*, die 't *WELHEM* (de *Nyd* op te vlucht zynde gedreven), in 't aanzien van *Schout*, *Burgemeester*, andere *Heeren*; *Hop-luyden* van den *Krygsraad*, en *Borgeren, overleverd*. En is de voorsz. *schildery* opgericht ter plaatse, daar onlangs te voren hadde gehangen, de *Afbeeldingen* van 't *verrighe* op *Chattam* enz., door den Heer *Ruwaard van Putten*, 's Lands *Gevolmreltigde* op te *Vloot* van den Staat, den Heer *Zeevoogd de Ruyter* en d' Heer van *Gent*, welke reeds vernield en weggedaan was.” — Dit stuk was door *JAN DE BAEN* geschilderd, en men kan er eene *Afbeelding* van zien in *Wagenaar, Vaderl. Hist.*, XIII, bl. 478, genomen naar het kleine model, dat dus nog bewaard was gebleven. — Hij heeft ook *Portretten* van aanzienlijke personen geschilderd, als dat van den genoemden *Ruwaard Cornelis de Witt*, borstbeeld, links, met lang baar, geheel in een mantel gewikkeld, met bef, de regterhand even uit den mantel komende; dit is in een lauwerkrans, met vier regels cursief onderschrift, kl. in 1°, zonder naam van graveur, naar *AD. VERVEER*, verschenen. — *Nagler* meent, doch ten onregte, dat *A. DE VERWER* — Zie bij mij aldaar. — een-en-dezelfde persoon zou wezen.

VERVEER (ARIE HUYBERTSZ.) of wcl ADRIAAN VERVEER. Zie aldaar.

VERVEER. (SALOMON LEONARDUS) Deze alom met roem bekende kunstenaar is door *Immerzeel* geboekt. — Ik moet voor de geschiedenis er nog bijvoegen, dat zijne ouders waren *Leonardus Abraham Verveer* en *Carolina Elkan*. — De Heer VERVEER heeft sedert dien tijd zijn talent steeds meer en meer verhoogd, zoodat hij met kraacht den roem van Hollands Schilderschool helpt schragen. Beminnaars van goede kunst zijn begeerig naar zijne werken, zooals is gebleken op de Brusselsche Tentoonstelling van 1845, waar de Belgische Minister *Van de Weijer*, te Londen, en de Engelsche Gezant *Hamilton Seymour*, te Brussel, de door hem ingezonden uitmuntende schilderstukken hebben aangekocht; de eerstgemelde *Het vertrek naar de Markt*, en de laatste *Een Gezicht op Dordrecht*. — Zie *Kunstspiegel*, 1845 en 1846, bl. 64. — Later werd op eene andere Tentoonstelling, aldaar in 1851 gehouden, onder meer andere talenten, ook aan VERVEER eene *Eermedalje* uitgereikt, en eigenhandig door Z. M. *Leopold*, Koning der Belgen, de *Leopolds-Orde* geschonken. De tafereelen, die hem deze hooge vereering waardig maakten, staan beschreven onder Nr. 1383 van den *Catalogus*, als *Le Bateau à vapeur, près de la Haye*; en 1384, *Quartier juif à Amsterdam*. — Op de Wereldtentoonstelling, te *Parijs*, in 1855, heeft hij door de vrucht van zijn talent den roem der Nederlandsche Kunstschool mede vertegenwoordigd, en is tengevolge daarvan door de internationale Jury, bij de openbare bekrooning, *eervol vermeld*, terwijl Z. M. Keizer *Napoleon III.* zelf, twee zijner stukken aldaar deed aankopen. — In voorname Museums en Kabinetten treft men zijn schoon penseelwerk aan; ik wil eenige stukken, die eene vereerende en bestendige plaats verkregen hebben, hier noemen, als: in het *Museum*, te *St. Cloud*, in *Frankrijk*; idem in dat te *Gent*; bij wijlen den Heer *Fodor*, te *Amsterdam*; op het *Paviljoen*, te *Haarlem*; in de Verzameling van den Baron *Van Brien en van de Groote Lindt*, te 's *Gravenhage* enz. — Slechts eenmaal heeft hij eene etsproef gemaakt, voorstellende *Een Riviergezicht*, met een bootje met roeijers; links een dijk, waarop gebouwen en eenige boomen; alles zeer luchtig en geestig bewerkt, beteekend s. l. v.; h. 65, br. 110 str. Ned. — Ook bij enkele gelegenheden vervaardigde hij Lithographiën, als: *Een Hollandsch Water- en Landgezicht*, voorkomende in *C. W. Mieling's Hollandsche Schilderschool*, 1847, in f^o., uitmuntend bewerkt. — *Nagler*, hem gedenkende, noemt hem verkeerdelijk *SIMON LODEWYK VERVEER*. — De Heer VERVEER is nimmer gebuwd geweest, en in zijne geboortestad, 's *Gravenhage*, gevestigd. — Den 2. April, 1862, werd hij tot *Eerlid* van de *Société Belge des Aquarellistes*, te Brussel, benoemd. — *Zijn Portret* is door *Van Brederode*, in Lith., uitgegeven, in f^o., doch niet den kunstenaar waardig uitgevoerd.

VERVLOET, (FRANS) *de Oude*, een schilder uit *Gent*, omstreeks 1765 geboren, vormde zich aan de Akademie aldaar. Hij heeft met het schilderen van huislijke onderwerpen naam gemaakt, vooral te *Mechelen*, waar bij de betrekking van Professor aan de Akademie bekleedde, en is omstreeks 1830 overleden. Zie *Nagler*. — Hij zal, waarschijnlijk, de vader zijn der gebroeders *JAN JOSEPH AUGUSTIN* en *FRANS VERVLOET*, *de Jonge*, bij *Immerzeel* vermeld.

VERVOORT, (...) een kunstenaar, die tussehen 1810 en 1824, te *Antwerpen*, arbeidde, en door *Stillevens* uitmuntte. Hij schilderde bedrieglijk en natuurlijk dood wild, gevogelte, jagttuig enz. Deze voorwerpen zijn meestal in fraaije landschappen voorgesteld. Zie *Nagler*.

VERVOORT, (JOHANNES) schilder, te *Antwerpen*, van wien geene levensberigten bekend zijn. — In 1541 werd hij Lid der Broederschap van *St. Lucasgild*, aldaar, en komt in de Registers van dat Gild in 1552 nog voor. Zie *Nagler*.

VERVOORT, (JOSEPH) landschapschilder, geboren te *Antwerpen*, in 1676, en leerling van v. RYSBRACK. Zijne landschappen zijn met figuren gestoffeerd. Zie *Nagler*.

VERVOORT. (MICHEL) *den Oude*. Zie op VOORT. (MICHEL VAN DER) *de Jonge*.

VERVOORT (N. . .) is, volgens *F. Bogaerts*, een Belgisch Landschapschilder geweest, geboortig van *Brussel*, en bloeide op het einde der XVII. eeuw. — Dat hij in *België* te huis en zijne kunst tot de middelmatige behoort, zou ik daaruit afleiden, dat mij hier te lande nimmer van zijn werk is voorgekomen, maar wel te *Antwerpen*, onder anderen, op de Kunstverkoop van *Lambertus van Gemert*, in 1764, onder Nr. 18 van den *Catalogus*: „*Twee Landschapjes*, met figuren, door den Ouden VERVOORT en J. VAN DEUR f' 20.” En op eene *Idem*, te *Gent*, van *J. Clemens*, kanonik van *St. Bavo*, in 1779, onder Nr. 320 van dien *Catalogus*: „*Een Arcadisch Landschap*, met figuren, zeer goed geschilderd. — Nr. 321. *Een ander Arcadisch Landschap*, met figuren, zynde pendant van de voorgaande, en, Nr. 322: *Abraham offert zynen zoon Isaïk, en den Engel, die het slagtmes terughoud*, is van een bevalligen styl, schoon van kleur en goed van teekening.” — Nu blijkt nog niet, of *Bogaerts*, *den Oude* of *den Jonge* vermeldt, daar het hier duidelijk is, dat er twee schilders, vader en zoon, van dien naam hebben bestaan.

VERWELT (FRANÇOIS) staat bij *Immerzeel* vermeld. — Ik voeg er bij, dat het *Portret van het zoutje van den Luitenant-Admiraal Aart van Nes*, op 7 of 8 jaren leeftijd, levensgroot, door hem geschilderd, in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, aanwezig is.

VERWER. (CORNELIS) — Zie op VERWER. (A. DE)

VERWER (A. DE) is niet door *Immerzeel* geboekt, en staat toch bij *Van Eynden en Van der Willigen*, I, bl. 298, reeds beschreven, als teekenaar van landschappen, schepen en watergezigten. — Ik heb reden, om dezen verdienstlijken teekenaar hier naar waarde te boeken, daar ik in het bezit ben van twee teekeningen, fiks met de pen, en do eene luchtig met kleuren opgewassen, voorstellende een gezigt op *Het Hof en de Canzely te Cleef*, over de *Rybaan te zien*, in *May* 1746, en een *Idem van de andere zyde te zien*, beide in f^o. Dezo kunst doet mij aan de werken van *DOMER* denken, en den eigenaardigen trant, waarin de genoemde teekeningen bewerkt zijn, bewijst, dat hij, naar zijn kunstzin beschonwd, alles goed magtig was. — Welligt is hij dezelfde als de bekende oudheidkundige ADRIAAN DE VERWER, die de kunst als liefhebber voor zijn vak heeft gehanteerd, want er komt weinig van zijn werk voor. Evenwel zou dit nadere bevestiging behooven. — *Nagler* noemt nog zekeren CORNELIS VERWER, die wel dezelfde persoon kan zijn, als op bl. 298 (bij genoemden auteur) gevonden wordt. — Daar staat immers A. DE VERWER.

VERZYL, (JAN FRANZ.) een Goudsch kunstenaar, die, in de eerste helft der XVII. eeuw, te *Gouda*, bloeide. Hij heeft de kunst geleerd bij zijn stadgenoot, AART VAN WAES, en vertrok daarna, tot verdere oefening, naar *Italië*, waar hij een tijd lang vertoefde, om, na vandaar teruggekeerd te zijn, steeds verblijf te houden in zijne geboortestad. Hij is aldaar, ten jare 1647, overleden. — „In het *Aalmoesseniershuis*, te *Gouda*, hangt van hem een groot stuk, vertoonende de *Regenten aan eene tafel*, beziende het model van de nieuwe timmeraadje van 't doen gemaakte huis.” Zie *J. W. (alris)*, *Beschryving van Gouda*, enz. I, bl. 335.

VET, (JAN DAME DE) ook wel JOHAN DAMERZ genaamd, was een *Leydenaar* van geboorte, maar afkomstig van *der Goude*, zijnde een der verdienstlijke leerlingen van DIRK CRABETH geweest, die *Frankrijk* en *Italië* voor zijne studiën

bezocht, en zich te *Gouda* vestigde. Hij schilderde beelden en portretten. Een der stukken van den *Goudschen Krygsraad, op den Doele*, is van hem. Hij stierf aan eene besmetlijke ziekte, in 1625, oud zijnde omtrent 30 jaar. Zie *J. W. (alvis), Beschryving van Gouda*, bl. 338. — Bij anderen vind ik er bijgevoegd, dat bij een leerling van DIRK PIETERSZ. CRABETH is geweest. Deze leefde nog, op hoogen leeftijd, in 1600; dus zal hij bezwaarlijk van hem hebben kunnen leeren. Is het bij een CRABETH geweest, dan veeleer bij WOUTER PIETERSZ. CRABETH. Zie aldaar.

VIANEN (ADAM VAN) *Willemsz.* (I). Deze en zijn broeder PAUL, die een Europeschen roem hebben verworven, zijn slechts met eenige regels bij *Immerzeel* vermeld. — Noch geboorte-, noch sterfjaar wordt met zekerheid, of tenminste niet dan onaanneemlijk, opgegeven, en tevens is mij gebleken, dat er méér dan deze kunstdrijvers met den naam van ADAM hebben bestaan. — Hij was de zoon van WILLEM EERSTENSZ. VAN VIANEN, — Zie aldaar. — en heeft, zeker, de kunst bij zijn vader geleerd. Reeds omstreeks 1570, moet hij te *Utrecht* geboren zijn, want in 1593 trad hij in 't buwelyk met *Aaltje*, dochter van *Aert Mathysz. Verhorst*, die vijf jaren daarna reeds was overleden, blijkens het volgende afschrift: „ADAM WILLEMSZ. VAN VIANEN etc. ende verclaerde van meninge te syn, syn onmundige soon, geprocreeert by *Aert Mathysz. Verhorst* dochter sal. syn moeders goet te bewysen, ende dit, alvorens hem weder in huwelyken state te begeven, ende sulx te doen, heeft hy comp. synen voorsz. onmundigen soon, syns moeders goet bewesen aen alsulcke 2000 guld. als de voorn. *Aert Mathysz. Verhorst*, met syne voorn. dochter ten huwelyke belooft ende gegeven heeft, ende hy oock by schriftelyke scheydinge ende deylinge met de naeste vrienden van dat voorsz. onmundige kyndt etc., gedaen date den 1 Jun. 1597, te synen laste heeft genomen gehadt.” etc. *Transportbrief*, 25 Oct. 1598. Zie *Berigten van het Hist. Gezelschap, Utrecht*, 1846, bl. 139. — Volgens het jaartal zijner werken, zou hij in 1627 nog hebben geleefd, doch het volgende jaar was hij reeds overleden, blijkens het *Stedelyk Register der Stad Utrecht*, van 23 Februarij 1628: „De Weduwe van ADAM VAN VIANEN ontboden synde” enz. — Dat hij in 1626 nog leefde, kan blijken uit een Protocol van het Kapittel van St. Jan. „1626. Junij 9. Is geresolveert by den capittel sich conform te maken met de andere capittelen van wegen de schenkagie, die de capittelen sullen doen aen den Prins van Oraengien, als Stadhouder van *Utrecht*. — Julij 21. Is geordonneert den Secretaris te doen tellen aen 't Capittel van den Dom, de 200 guld. van wegen ons aenpaert van de schenkagie aen den Prins Henrick, als Stadhouder van *Utrecht*. — Novemb. 10. Is gecommiteert den Deken Hessels, om, beneffens de Gedeputeerden van de andere capittelen, te presenteren aen den Prins Henrik de Nassau, Prince van Orangien, het present by de vyff capittelen gecofft, wesende den Prins *Maurits*, synen broeder, *sittende te paert*, wegende omtrent aen sulver 100 spaensche matten, ende is wt één stuck gesmeet, sonder eenigb soudeersel.” Zie *Tijdschrift voor Gesch. Oudh. enz. van Utrecht, Utrecht*, 1841, bl. 242. — Uit het geschenk, als eene bijzonderheid daarbij gevoegd, — zijnde het, namelijk, uit één stuk gesmeed, zonder eenige soldeersel, dat tot de zeldzame kunstbewerking behoort, en toen alleen bij de VAN VIANEN'S, die een bijzonderen roem in dat vak hadden verkregen, bekend was, — moet blijken, (ofschoon de naam des makers niet wordt opgegeven), dat de vijf Kapittelen te *Utrecht* dit ongetwijfeld bij VAN VIANEN hebben doen vervaardigen. — In het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, vond ik ingeschreven: „Anno 1664. VIANEN kunstdryver,” waarbij gevoegd staat: „wiens overheerlyk werk, in zilver gedreven, praalt in de grootte

Raadkamer dezer stad." Ik heb in vroeger jaren dit kunstwerk aldaar gezien, zijnde een *Zilveren lijst om een zeer grooten Spiegel*, rijk met tropheën en cherubijnenhoofdjes enz. versierd, alles hautrelief, zijnde een vorstlijk pronkstuk. Het was toen zwart geworden, en zeer moedwillig beschadigd, en welke beschadiging, van tijd tot tijd, zóó is toegenomen, dat er heden van dat alles niets meer is te zien. De teekening en de aard der ornamenten duiden eene keuze en smaak aan, die in het midden der XVII. eeuw telujs behoort. — „In de *Nederlandsch-Portugesehe kerk*, te *Amsterdam*, bevindt zich, onder een aantal kostbare kerkschatten *eene groote Schaal*, waarop de voorstelling der *Koningin van Seeba voor Salomon* gedreven is, met verder zeer rijk en sierlijk bijwerk. Zij is door ADAM VAN VIANEN zoo voortrefflijk bewerkt, dat men niet schroomt, dit schoone kunstwerk bij dat van CELLINI te vergelijken." Zie *Nederlandsch Magazijn*, 1860, bl. 344, waar men tevens eene fraaije houtsnede, door P. VAN GRONINGEN, naar de teekening van W. HEKKINGO Jr. vindt. — Zelden komen zijne werken voor. In de uitmuntende *Verzameling d'Antiquités et d'objets de haute curiosité de J. Moyet, Vente du 13 Avril, 1859, à Amsterdam*, waren onder de Zilverwerken vijf stuks kleine ronde basreliefs, als: *Daniël in de Leeuwenkuil*. — *Susanna en de Ouden*. — *Jacob ontmoet Esau*. — *Prins Eugenius, te paard*. — *Curtius, te paard, zich in den afgrond stortende*, alle door A. VAN VIANEN. — Daar er zelden jaartallen bij zijn gevoegd, zoo is het zeker, dat de werken na 1628 niet van onzen ADAM zijn, en er bovendien door zijn zoon ADAM (II), lang vóór dien tijd, wel kunnen vervaardigd wezen. Men is zelden in de gelegenheid, een aantal werken van dien naam bij elkaër te zien, om het onderscheid in de kunstbehandeling te kunnen beoordeelen. Voor zoover ik den voortgang zijner werken kan nagaan, heeft hij zich, in den beginne met de graveerkunst, gelijk bij de goudsmeden destijds meestal gebruikelijk was, bezig gehouden: immers, in 1598, heeft hij een plattegrond, met den opstand der gebouwen, en een gezigt van de oost- en westzijde der Stad er bij afgebeeld, zeer uitvoerig gegraveerd, en aan de Regering van *Utrecht* opgedragen, waarover in de *Kameraarsrekening* dier Stad, op 1598, voorkomt: „Item ADAM VAN VIANEN, goudsmit, voor het snyden van een *Coperen plaet dezer Stadt van Utrecht, met alle dependentien van dien f* 112. Zie verder daarover op ADAM (III). — Het zou mij niet verwonderen, dat DANIEL VAN VIANEN — Zie aldaar. — de teekening voor deze Kaart geleverd had. — Nog vond ik *De Begravenis van den Heere van Brederode*, 1615, 12 bl., in f^o-oblong, die gezegd wordt, door VAN VIANEN te zijn gegraveerd. Zie *Le Comte, Kunst-Cabinet*, II, bl. 513. Dit zou dus werk van onzen ADAM moeten zijn. — Zie daarover op VIANEN (JAN VAN), en over de werken van ADAM, in prent gebragt, op CHRISTIAAN VAN VIANEN, waaronder zijn *Portret*, met den drijfhamer in de hand, in f^o, voorkomt. Dit schijnt mij toe, genomen te zijn naar de originele schilderij, onder Nr. 470 van den *Catalogus van Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773: „A. VAN VIANEN, konstig zilverdriever. Hij is verbeeld met een hamer in de linkerhand, en by zich een zilveren gedreven Schaal, in ovaal formaat, door ADRIAAN BARKER; zeer fraai en krachtig geschilderd. Paneel, ovaal; h. 35½, br. 28 dm. Rhynl.; en, Nr. 471, als wederga, *zyn huisvrouw*."

VIANEN (ADAM VAN) II, waarschijnlijk, uit het eerste huwelijk van ADAM WILLEMSZ. (I) en *Aeltje Verhorst*, omstreeks 1595, te *Utrecht*, geboren. Hij moet, even als zijn vader, en wel in hooge mate, de drijfkunst hebben beoefend. Zeker is het, dat al de werken, beteekend A. VAN VIANEN, gewoonlijk in één adem, als door één persoon vervaardigd, worden vermeld, en daar ADAM (I) reeds in 1628

was overleden, zoo is het ontwijfelbaar, dat er schoone drijfwerken voorkomen, lang vóór dien tijd door ADAM (II) vervaardigd, en dat er dus welligt ook reeds eenigen vroeger door dezen zijn gemaakt. Daaronder tel ik de *Zilveren lijst van den Spiegel*, en welligt *Prins Maurits, te paard*, op ADAM (I) vermeld. — Ik vond op 1644, in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven: „VIANEN, Kunstdryver.” Deze is de eenige VAN VIANEN, die in dat kunstvak in dit Register voorkomt. Staat nu de vader, als goudsmid, niet ingeschreven, dan is de hier bedoelde kunstenaar in zijn vak in het *St. Lucasgild* aangenomen, en bijgevolg ADAM (II), doch laat opgenomen, en welligt uitlandig geweest. Dit pleit voor mijne meening, dat er méér ADAM's kunstdrijver zijn geweest, terwijl de ingeschrevene ook wel ADAM. III — Zie aldaar. — zou kunnen zijn. — *Van Eynden en Van der Willigen* zeggen bepaaldelijk, dat ADAM VAN VIANEN (I) een zoon ADAM heeft gehad, gelijk „door *Sandrart* wordt vermeld, als een opvolger in zijns vaders kunstbedrijf; waarom men niet wel kan onderscheiden, welke van hen de uitmuntende fraaije drijfwerken, die er van de VIANEN's voorkomen, vervaardigd heeft.” — Dit ben ik volkomen met hen eens; doch *Sandrart* noemt den naam van den zoon niet, en wist bijgevolg ook niet, dat hij nog een zoon, CHRISTIAAN, — Zie aldaar. — had; echter blijkt er te meer uit, dat hier ADAM (II) bedoeld wordt.

VIANEN, (ADAM VAN) III. Dat er, in het midden der XVII. eeuw, te *Utrecht*, een ADAM VAN VIANEN, — die, naar alle waarschijnlijkheid, het kunstvak zijner voorvaders beoefende, en zich met kunstzaken ophield, — heeft bestaan, bewijst het volgende *Extract uyt de Resolutiën van de Ed. Vroedschap der Stad Utrecht*: „s Maendachs, den XXII. December, 1651. Op versoek van ADAM VAN VIANEN is toegestaen dat hy sal mogen druckeu met de Plaet in de Secretary alhier berustende, by syn grootvader gesneden, van de stad *Utrecht*, sooveel caerten als hem goed dunckt, mits de Plaet restituerende, ende volgens syne presentatie yder van de Heeren van de Vroedschap een caerte vereerende, oock met annexed descriptie van den Raetsheer *Booth*, sulcx die A^o. 1648 onder de *Caerte van SAFTLEVEN* is gedrukt.” — Deze koperen plaat is nog aldaar berustende en zijn daar weder afdrucken van gebruikt voor het *Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden enz. van Utrecht*, 1842. — Zie verder over deze plaat op ADAM WILLEMSZ. VAN VIANEN. (I)

VIANEN (ALEXANDER VAN) wordt door eenige auteurs opgegeven, even gelijk PAUL en ADAM als een voortreffelijk Zilverdrijver, die, omstreeks 1610, aan het Hof van Keizer Rudolph II, te *Praag*, werkzaam was. Zij beroepen zich op de getuigenis van *Sandrart*, *Theutsche Academie* u. s. w., I, S. 342, gelijk dit door *Nagler* wordt vermeld. Doch *Sandrart* rept geen woord van een ALEXANDER VAN VIANEN, en het aangevoerde staat er op PAUL VAN VIANEN geboekt. De aldaar voorgaande artikels van ALEXANDER ABONDIO, vader en zoon, van *Florence*, hebben aanleiding tot die fout gegeven, en bijgevolg heeft er geen ALEXANDER VAN VIANEN, als kunstdrijver, bestaan. Het bevreemdt mij, dat *Nagler* dit niet heeft hersteld.

VIANEN (ALPHONSE VAN) wordt door *Basan* als kunstgraveur genoemd, die, in 1680, te *Rimini*, werd geboren, en in 1701, te *Amsterdam*, de *Ezopische Fabelen*, en, in 1728, *Romeinsche Landschappen* heeft gegraveerd. — Deze opgave is niet in orde, zegt *Nagler*, en teregt, dewijl JAN VAN VIANEN — Zie aldaar. — toen dezelfde onderwerpen aldaar heeft gegraveerd.

VIANEN, (BERTHOLD VAN) een kunstschilder, omstreeks 1606 werkzaam, en die, welligt, in verband staat met den schilder PAULUS VAN VIANEN, zegt *Nagler*. *Een Landschap, met gebouwen*, waar tusschen een houten brug van den eenen

berg naar den anderen leidt, en beneden met eenige figuren, is beteekend BERTHOLD VAN VIANEN *fecit* 1606, JOS. NURDE *fec.* Deze graveur behoort tehuis te *Praag*.

VIANEN (CHRISTIAAN VAN) is de zoon van den beroemden ADAM WILLEMSZ. VAN VIANEN, wiens geboorte- en sterftijd niet juist is bekend. Hij heeft een hoogo vlugt genomen in het kunstvak zijns vaders, bij wien hij, zeker, heeft geleerd. Het schijnt, dat hij, vroeg, — even als zijn oom PAUL naar *Duitschland*, — naar *Engeland* is vertrokken, en daar voor den Koning en de Edelen veel drijfwerk in goud en zilver, onder anderen, de groote *zilveren Luchters, Vazen en Kerkgereedschappen*, met talrijke figuren, voor de *Kapel van St. George*, te *Windsor*, heeft vervaardigd, die, in 1642, door kapitein *Foy* geroofd zijn. — Dit berigt over zijne werken zijn wij aan *Walpole* verschuldigd, die hem echter als uit *Neurenberg* afkomstig vermeldt, en, onder de nieuweren, als den grootsten zilver- en gondwerker stelt. — *Fiorillo* zegt daarop, dat het waarschijnlijker is, dat hij een Nederlander en aan de gebroeders ADAM en PAUL verwant zal geweest zijn. — Ik kan dit bevestigen uit eene acte, inhoudende eene overeenkomst wegens het aannemen van een Utrechtschen leerjongen, met wien CHRISTIAAN VAN VIANEN, toen in dienst des Konings van *Groot-Brittannië*, naar *Engeland* vertrok, welk stuk, voorzeker, er geheel anders uit zou hebben gezien, ware onze CHRISTIAAN een Engelschman of Neurenberger geweest. Het luidt als volgt: „Opten 3. Augustus 1637 compareerde de E. CHRISTIAAN VAN VIANEN, de constryke silverdryver, werker ende dienaar van Syne Majesteyt in *Engelandt* op d'een, ende *Margaretha Houfslach*, weduwo van *Jan Claesz. Verschuer*, als moeder ende voochdesse van *Reynier Verschuer*, haren minderjarigen zoon op d'andero syden; verklaerden ende bekenden met den anderen overeomen ende veraceordeert te zyn, in voegen als volcht: te weten, dat de voorn. comparante aenbesteyt ende den voorsz. VIANEN aenneempt den voorn. *Reynier Verschuer* voor den tyt van 8 achtereenvolgende jaren, ingaende den eersten Septembris naesteomende, omme denselven *Verschuer* te instrueren, leeren ende onderwysen de voorsz. conste, oick sulcx, dat den voorn. *Verschuer*, nopende 't selve onderwys ende instructie, sal syn gehouden hem te reguleren, ende daer naer coustumen in *Engelandt* gehoorsaemlijck sijn voorn. meester als sulcx behoort, mits dat den voorn. VIANEN gehouden sal wesen voor de diensten aen hem te doen, den voorn. *Verschuer* te versorgen ende onderhouden, soo van overelederen ende andere behoeften, uitgesondert het linnen ten lyvo van den voorn. *Verschuer* behorende, welcke de comparante belooft den voorn. haren soon sulcx too to schieken, ende op behoorlycker tyt te versorgen, daer aen de voorn. VIANEN genoeg sal, te haren costen, welverstaende, indien die voorn. VIANEN aen den voorn. *Verschuer* nyet en genoebde, ende dat hy oordeelde denselven totte voorn. konste ende het leren van dyen nyet bequacm to wesen, ofdat denselven *Verschuer* het leren als voors. misnoebde, dat hy VIANEN vermogen sal, den voorn. *Reynier Verschuer* te licentieren ende binnen het eersteomende jaer syn voorn. moeder toe te schieken. tot syns VIANENS coste. Alles onder het verbant ende submissie van contrahenten personen ende goederen, tot reale executie der E. Hoven van *Engelandt, Utrecht*, ende allen anderen rechteren, met renunciatie van alle exceptiën in gelycken noodich. Versoekende respectivelyck hiervan acte, een of meer in behoorlycke forme. Aldus gedaen ende gepasseert ten comptoire myns Notarii, staende op de Gansmerckt, binnen *Utrecht*, ter praesentie van *Antonis van Honthorst* ende *Joh. Bor.* als getuyggen hiertoe versocht. (Get.) CHRISTIAAN VAN VIANEN. — *Margaretha Verschuer*. — *Antonis van Honthorst*. — *Jan Bor.* — *W. van Galen*, Notar.” *Zie Berigten van het Historisch Gezelschap; Utrecht*, 1846, bl. 144, waar tevens op bl. 145

wordt vermeld, dat hij ook voogd was over *Jan*, een nagelaten onmondigen zoon van den in bovengemelde acte genoemden *Jan Claesz. Verschuier*; welke voogdij hij echter, blijkens de hiervolgende acte van decharge, in 1651, toen hij weder burger te *Utrecht* was, wegens zijne uitlandigheid, geheel aan de moeder der kinderen had moeten overlaten. „*Johan Verschuier*, nu meerderjarich, etc., verclaerde, dat Sr. CHRISTIAEN VAN VIANEN, borger alhier t' *Utrecht*, syn comparants gewesene momhoir,” etc. (Acte van den 13. Nov., 1651); voorts: „*Margareta Hoefslach*, wed. van *Jan Claesz. Verschuier*, verclaert, dat haren man za. tot een medemomber, etc.; bestelt hadde, etc. Sr. CHRISTIAEN VAN VIANEN, denwelcken, vermits zyne uitlandicheit, etc., nooyt enighe administratie diesaengaende gehad heeft, latende, etc.” Acte als boven van 21 Nov., 1651. — „Die *Jan Verschuier*, *Reyniers* broeder, was toen 20 jaer oud en adelhorst op het schip *de Walvisch*, naer *Oost-Indië* bestemd.” — Nu wordt het duidelijk, dat onze CHRISTIAAN de uitgever is van de Werken zijns vaders, ADAM WILLEMSZ., onder den titel: *Constige modellen van verscheyden silvere Valen en andere sinnighe werken, gevonden ende geteekend door den vermaerden ADAM VAN VIANEN, synde meerendeels door hem uyt één stuck silver geslagen; uytgegeven door synen soon, CHRISTIAEN VAN VIANEN tot Utrecht, ende in cooper geëst door THEODOR VAN KESSEL* (1652—1654 (?) 52 bladen, in f°. — Het *Portret* van ADAM, door VAN KESSEL geëst, naar de schilderij van JOH. SMITH, komt daarbij voor. Verscheidene dezer drijfwerken voeren de jaartallen 1625 en 1627.

VIANEN (CORNELIS VAN) wordt door *Van Mander*, in het Levensberigt van HANS FREDEMAN DE VRIES, een schilder van perspectiven, te *Mechelen*, genoemd, die reeds in 1560 overleden was. — Naar den naam en den tijd te oordeelen, vermoed ik, dat hij tot het Utrechtsche geslacht van dien naam kan hebben behoord. — Zie op VIANEN. (WILLEM EERSTENSZ. VAN)

VIANEN. (DANIEL VAN) Ik zou meenen, dat deze een broeder van ADAM VAN VIANEN, WILEMSZ., kan zijn geweest. — Hij was teekenaar en landmeter, te *Utrecht*, van wiens hand onderscheiden opmetingen, ter dienste van de Utrechtsche Kloosters vervaardigd, voorkomen, en die wel geen ander is, dan van wien zich de Staten van *Holland* hebben bediend, om eene *Kaerte van Werkendam ende Jurisdictie* van dien te maken, zoo als in de Resolutiën dezer Staten, op 10 Julij, 1612, wordt vermeld. — Zie *Tijdschrift voor Geschiedenis, Oudheden enz. van Utrecht; Utrecht*, 1841, bl. 244.

VIANEN, (GYSBERT VAN) broeder van ADAM WILLEMSZ. en van PAUL VAN VIANEN. — Zie aldaar. — Hij heeft zich ongetwijfeld bewogen in de kunst.

VIANEN, (GYSBERT TEUNISZ. VAN) een houwmeester, te *Utrecht*, die, in 1653, de *Wittevrouwenpoort* voltooide, welke men in 1858 heeft gesloopt. — Eene naauwkeurige bouwkundige teekening er van werd door mij als Prijzsvraag voor de Bouwkundige School, in 1857, uitgeschreven, en is van Stadswege met de Zilveren Medanje bekroond; zij wordt in het Archief aldaar bewaard, waar tevens het *oude Model dier poort*, doch niet geheel gevolgd, aanwezig is. — *Immerzeel* zegt, dat men die poort aan PAULUS MOREELSE toeschrijft. Dit heeft hij uit *Van Eynden en Van der Willigen*, I, bl. 229, overgenomen; maar waarom de herroeping daarvan in eene *Noot*, op bl. 370, — waar gezegd wordt, dat dit op de *Catharjuepoort* moet doelen, — ook niet medegedeeld? — Zie op MOREELSE. (PAULUS) — In het Register van *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, vond ik op het jaar 1684 ingeschreven: „GYSBERT TEUNISZ VAN VIANEN, Bouwmeester, dien de ongemeene fraaije *Wittevrouwepoort* dezer Stad geordonneerd heeft.”

VIANEN, (JAN VAN) de graveur en plaatetser, is bij *Immerzeel* genoemd. Hij wordt, vermoedelijk, voor een zoon van ADAM gehouden, zeggen *Van Eynden* en

Van der Willigen. Maar van welken ADAM? — Zie op VIANEN. (WILLEM EERSTENSZ. VAN) — Nagler zegt, dat onze JAN, omstreeks 1660, te Amsterdam, werd geboren, en, waarschijnlijk, van de bekende goudsmiden afstamt. In *Treuzel's Catalog der Sternberg'sehen Sammlung*, III, S. 508 en 516, worden twee JAN'S VAN VIANEN onderscheiden, en de Jonge zou, om en bij 1665, te Amsterdam, geboren zijn. Als dat zoo is, zegt hij verder, dan zijn de *Dieren-Fabelen van Le Noble, Amsterdam, 1701*, in 4°, van JAN VAN VIANEN, den Jonge. — Van deze prenten, zes rondjes op één blad, in f^o, zijn de koperen platen doorgesneden, en de zes losse stukken weder gebruikt voor het Werk: *Ezopische Fabelen enz., door D. van Hoogstraten; Amsterdam, 1704*, in 4°. — Bij Nagler vindt men 16 nummers zijner werken beschreven, doch daarbij *De Begrafenis van een Brederode*, gr. in f^o. — Ik ken geene andere afbeelding daarvan, dan welke ik voor mij heb liggen, zijnde 12 bladen in f^o. oblong, om aan elkaër te hechten. De titel bevat in een cartouche de titels van dien Heer, en, als gevolg daarvan, er onder: *Gedaen binnen de Stede van Vianen den XXIX. Januari, 1615*. III. (*Hendrik Hondius*) excud. Dit doelt op het feit, en het schijnt, dat men voor *gedaen en van Vianen* den naam des makers gelezen heeft, terwijl er echter geen naam op voorkomt. Is zij door een VAN VIANEN gemaakt, dan zal het ADAM moeten zijn, dewijl JAN VAN VIANEN eerst 50 jaren daarna werd geboren. — Mijns inziens, kan zij wel van ESAYAS of van JAN VAN DE VELDE, wezen. — Hij beteekende veelal met zijn vollen naam, of met de letters J. v. v. f., en hierom worden door velen de prenten van IZAÏK VAN DER VINNE, als de *Gezigten bij Haarlem*, en vooral de kleine *Italiaanse Zeehavens en Stadsgezigten*, naar teekeningen van T. WYCK, die mede met J. v. v. f. beteekend zijn, ten onrechte, als werk genoemd van onzen JAN. — Ik houd voor zeker, dat deze IZAÏK dezelfde is, dien *Heller (M.)* als zoon van JAN VAN VIANEN, schilder en plaatetser, opgeeft, die in 1740 is overleden, dewijl dit de sterftijd is van IZAAK VAN DER VINNE, die ook schilder was, en waardoor ik vooralsnog het bestaan van twee JAN'S VAN VIANEN als kunstenaars uit dien tijd betwijfelen moet. — Bij de vreemde schrijvers worden de namen VIANEN, VENNE en VINNE schriklijk door elkaër geward.

VIANEN. (LUCAS VAN) Slechts éénmaal is mij deze als schilder voorgekomen, en wel in den *Catalogus van Hoet*, II, bl. 28: „*Een slapende Manspersoon*, door LUCAS VAN VIANEN; h. 5 dm., br. 6 dm. Rhynl f' 4-10.”

VIANEN, (PAULUS VAN) jonger broeder van ADAM VAN VIANEN, WILLEMSZ., die zich, na zijn verblijf in Italië, als een hoogst-bekwaam metaaldrijver naar Praag begaf, „zonder dat er verdere levensberigten van hem bekend zijn,” zegt *Immerzeel*. — Het is meer dan zeker, dat hij, reeds op het laatst der XVI. eeuw, te Utrecht, werd geboren, terwijl zijn broeder ADAM, in 1593, in den echt was gelreden, en hij, ook gehuwd zijnde, doch zijn gezin in Utrecht achtergelaten hebbende, vóór 1620, te Praag, overleden is. Dit vind ik door het volgende bevestigd: „ADAM VAN VIANEN levert zekere rekeninghe van zyne administratie, die hy gehad heeft van zijn zal. broeder POWEL VAN VIANEN's kynderen, sedert den lesten April 1620, omme die behoort ende gesloten te worden.” *Stedelijk Register van Utrecht*; en verder in eene Aete van procuratie, van 15 September, 1625, aldaar: „GYSBERT VAN VIANEN, als oom ende voogd over de onmundige kynderen van POWELS VAN VIANEN, gestorven tot Praghe, constitueert Schadenbroek, om van ADAM VAN VIANEN te vorderen reekeninghe van syne administratie, by hem gehad over der voorn. kynderen goederen enz.” Zie *Berigten van het Historisch Gezelschap, Utrecht*, 1846, bl. 141, en op VIANEN. (BERTHOLD VAN) — Nagler zegt, dat hij zich, na zijne terugkomst uit Italië, naar Praag begaf, waar Keizer

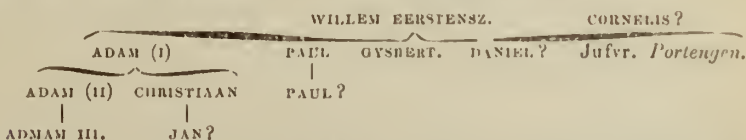
Rudolph II. hem in zijne dienst nam, en dat hij, in 1610, en welligt nog eenige jaren later, werkzaam was; doch hij deelt verder in de algemeene verwarring, dewijl hij nog geen schilder PAULUS VAN VIANEN, (die hierna volgt) welligt den zoon, kent. — *Bolzenthall* zegt in zijne *Skizzen zur Kunstgeschichte* u. s. w., S. 170, te gelooven, dat hij als de bewerker van een *gouden Medaljon* te herkennen is, die voor de *verkiezing en krooning van Keizer Rudolph II.* vervaardigd werd. Hij geeft daarvan eene afbeelding in zijn Werk. — De bij *Immerzeel* vermelde drijfwerken in zilver, in 1817, op de veiling van *Mevrouw Hogguer*, te *Amsterdam*, zijn onordelijk op het Artikel ADAM VAN VIANEN vermeld. — Zijne werken zijn zeldzaam; echter bezit de Heer *A. D. Schinkel*, te 's *Gravenhage*, in zijne uitmuntende Verzameling, eenige schoone werken van PAULUS en ADAM VAN VIANEN, doch de voornaamste zijn in *Duitschland*, en elders, in vorstlijke vertrekken geplaatst en aan het oog der kunstnavorsers onttrokken. Somtjids komen echter zulke juweelen wel eens te voorschijn, onder anderen, op de Tentoonstelling in *Arti et Amicitiae*, in 1858, te *Amsterdam*, waarop door *Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden* werd ingezonden: een *gouden Kop*, met deksel, gedreven door PAULUS VAN VIANEN; op de kop: *Diana, met hare Nimphen badende*, door *Acteon bespied*. Op het deksel *Ceres, Amor en Bacchus*; onder in den voet: S. Cæs. M^{tis}. Aur. (arius) PAULUS DE VIANA *Ultrajectensis fe.* Dat is: *De Goudsmid van het H. Roomsche Rijk*, PAULUS VAN VIANEN, van *Utrecht*, heeft mij gemaakt (1610). In het deksel is een *gouden plaat* gesoldeerd, waarop door dezelfde hand het afbeeldsel gedreven is van *Henricus Julius*, Prins-Bisschop van *Halberstadt*, Hertog van *Brunswijk en Lunenburg*, zooals blijkt uit het opschrift: *Henricus Julius D. G. P. E. H. D. B. E. L.* — Van dit overschoone kunststuk is in het uitmuntende Etswerk van den Heer *D. VAN DER KELEN Junior*, — Zie aldaar. — op bl. 35, de afbeelding te zien. — *Zijn Portret* is, in 1858, uit de Kunstnalatenschap van den Staatsraad *Mr. M. C. van Hall*, te *Amsterdam*, voor 's *Rijks Museum*, aldaar, aangekocht. Daarna bestaat eene schoone gravure in f. — Zie hierover op LUTMA, (ABRAHAM) in het *Aanhangsel* op mijn Werk.

VIANEN (PAULUS VAN) vind ik, in 1642, als kunstschilder, in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven. Deze is dus een ander dan de beroemde metaaldrijver, en, welligt, zijn zoon. — Zie op den voorgaanden VIANEN. (PAULUS VAN) — Hij heeft ook in dat jaar, volgens het Reglement, aan het *St. Jobs-gasthuis* aldaar, eene schilderij, *Een Landschap met ruinen*, door hem geschilderd, vereerd. — *Füssly* zegt, dat hij melding gemaakt vond in een Handschrift van een reiziger, die, in 1635, in een Gasthuis, te *Utrecht*, eene voortreffelijke schuldery van PAULUS VAN VIANEN had gezien, doch hij noemt de voorstelling niet, zegt *Nagler*, die nu, op grond van mijn Artikel, wel een tweeden PAULUS mag opnemen. — Hij is gehuwd geweest, zooals uit de volgende aantekening blijkt, waarin ook tevens de tijd van zijn overlijden voorkomt: „*Hester Gerbrantse Valk*, wed. van PAULUS VAN VIANEN, constschilder, omtrent de *Smeebrug*, doet overleveren acte van seclusie enz.” *Stedelijk Register* (van *Utrecht*), 13 October, 1652. — Ook in een *Transportbrief* van 6 Augustus, 1644, wordt hij bepaaldelijk „*Burger te Utrecht*” genoemd. Zie *Berigten van het Historisch Gezelschap; Utrecht*, 1846, bl. 142. — Het schijnt, dat hij voornamelijk Portretten heeft vervaardigd, zooals dat van *zich-zelfen*, bezig zijnde met *JOAN VAN AKEN* enz. te schilderen. — Zie hierover op LUTMA. (JACOBUS) — Doch nu ik daarna onzen PAULUS als een lateren van dien naam en als schilder ontdekt heb, moet ik den aldaar vermelden PAULUS, als broeder van ADAM, herroepen, dewijl die in 1620 reeds overleden was, en, bijgevolg, *JAN VAN AKEN*, wel te verstaan, den Hollander, die in het begin der XVII.

eeuw werd geboren, en op gevorderden leeftijd is afgebeeld, niet geschilderd kan hebben, waardoor de algemeene dwaling dienaangaande hier weggenomen, en onze PAULUS, de schilder, daarvoor aangewezen wordt. Niet te min kan de derde persoon wel ADAM VAN VIANEN en zijn oom wezen. — Nog vond ik in den *Catalogus* van *J. de Vries*, Burgemeester van *Amsterdam*, verkocht te 's *Gravenhage*, 1738: „Nr. 14, *Argus en Mercurius*, extra goed door P. VAN VIANEN geschilderd; h. 5 dm., br. 6 dm. Rhynl. — *Hetzelfde onderwerp*, door DENZELFDEN Meester, in het zilver gedreven, te zamen f 27.” — Dit laatste zal door een ander van denzelfden naam, en welligt door zijn vader, vervaardigd zijn. — Men kende toen evenmin twee PAUL'S VAN VIANEN.

VIANEN (PETER HEYNRICKSZ. VAN) vond ik reeds in het begin der XVI. eeuw, als kunstschilder, te *Utrecht*, vermeld, in het hiervolgende uittreksel: „*Argaen van Voert* ende PETER HEYNRICKSZ. VAN VIANEN, die scilder, zyn momboers gesceit over *Evert, Lysbeth* ende *Alyt, Cornelis van Voerts* onmundige kynderen, geprocreert by *Lysbeth* syn wyf, sal. gedachten.” *Raadsdagelyksboek der Stad Utrecht*, 1535, bij *Dodt, Archief*, VII. deel. — Deze kan wel de grootvader geweest zijn van WILLEM EERSTENSZ. VAN VIANEN. — Zie aldaar. — en hieruit blijkt, dat de geslachtsnaam *Van Vianen* reeds lang te *Utrecht* bestond, en dus de meening der meeste auteurs, dat, de laatstgenoemde dien naam, als van *Vianen* komende heeft aangenomen, vervalt.

VIANEN (WILLEM EERSTENSZ. VAN) kan men als den stamvader van het beroemde metaaldrijvers-geslacht *Van Vianen* beschouwen. — Zie over den naam *Vianen*, op VIANEN (PETER HEYNRICKSZ. VAN) — Hij schijnt tot den gegoeden stand behoord, en het goud- en zilversmeden, ook de graveer- en welligt de drijfkunst beoefend te hebben, daar als zeker wordt gezegd, dat zijne zonen die kunst bij hem hebben geleerd. — Ik vind hem reeds in 1579, blijkens een uittreksel van een *Transportbrief*, 23 Februarij, 1579, te *Utrecht*: „WILLEM EERSTENSZ. VAN VIANEN, als administratie hebbende van de nagelaten goederen van sal. *Joffr. Elizabeth, Adam van Diemen's weduwe*, enz.” In 1604, was hij te *Utrecht* overleden: „ADAM VAN VIANEN enz. ende heeft voor hem selven ende syn erfgenamen, ende hem voorts sterck makende enz. voor syne broeders ende susters kynderen, geprocreert by *Willem van Portengen*, synen swager, al te samen kynderen ende erfgenamen van sal. WILLEM EERSTENSZ. VAN VIANEN, haerlieder sa. vader ende petevader enz.” *Transportbrief*, 31 October, 1604. Zie *Berigten van het Historisch Gezelschap, Utrecht*, 1846, bl. 138. — Ik wil hier de Stamlijst laten volgen, zoo als het mij is voorgekomen, dat die zal hebben bestaan; echter onder voorbehoud, dat alles voor nadere toelichtingen vatbaar kan wezen; doch zeker zijn de drie ADAM'S, — Zie aldaar. — tot opheldering van hunne werken, uit de zoo zeer verwarde algemeene opgave, hier teregt gebracht.

VICTOR. (JAN) De historische tafereelen, door alle Auteurs bepaaldelijk als uit de school van RUBENS aangewezen, en door JAN VICTOR geschilderd, berusten op eene dwaling. — Zie daarover op WOLFVOET. (VICTOR)

VICTORS, of VICTOR. (JACOPO) Deze voorname kunstenaar heeft, even als HONDEKOETER, op eene uitstekende wijze, het vak van huislijk Pluimgedierte beoefend. Hij was, waarschijnlijk, aan JOHANNES VICTORS verwant, en kan diens

broeder of zoon geweest zijn. — Zijne werken zijn, even als die van VICTOR WOLFOET, — Zie aldaar. — bij velen steeds voor die van JAN doorgegaan, omdat de doopnaam hoogst zelden op zijne werken voorkomt, en van beiden immer met J. VICTORS beteekend zijn. Het is vreemd, dat in de *Catalogussen van Hoet en Terwesten*, op de Registers, geen JAN, maar wel JACOBO VICTOR gevonden wordt, waarnaar al de schilderijen, daarin voorkomende, worden verwezen, terwijl er velen bij zijn, met J. VICTOR beteekend. Deze bron en de verdere onbekendheid heeft verscheiden auteurs zeer misleid; zelfs *Van Eynden en Van der Willigen* zeggen daarover: „Naar het ons voorkomt, moet men door JAN, of JACOBO, ook wel *den Ouden* VICTOR genaamd, denzelfden JAN VICTOR verstaan, die een leerling van RUBENS naar sommige opgaven geweest is enz.” — Zie op WOLFOET. (VICTOR) — Dat hier JAN, JACOBO zou moeten beduiden, zal wel niet aangenomen worden; want JAN kan wel GIOVANNI, en JACOBUS JACOBO schrijven. — Het is zeker, dat al de schilderijen in den trant van HONDEKOETER, en sommige in dien van D. R. CAMPHUYSEN door JACOBO geschilderd zijn. In dien van den laatste heb ik een meesterlijk tafereel gezien, zijnde een schoon stuk, met Kippen, Kuiken en een Haan, benevens zeer geestig bijwerk, als Kippenkooi enz., beteekend JACOBO VICTORS *fecit*. Dit stuk was in den aard van het onderwerp juist wedergegeven, terwijl zulke stukken door HONDEKOETER veelal te zindelijk zijn voorgesteld. — In het *Museum-Boymans*, te Rotterdam, berust eene *idem* schilderij van JACOBO VICTORS, mede zonder jaartal. — Er wordt gemeld, dat er werk bestaat met het jaartal 1670; jammer, dat dit niet is aangewezen. — *Immerzeel* heeft op LOURENS VICTOR het werk van JACOBO, dien hij niet kent, genoemd. — Slechts éénmaal is mij een ander onderwerp in den *Catalogus van Terwesten*, bl. 86, voorgekomen: „Een stukje, zynde een *Groenwijfje* met veel bywerk, door JACOBO VICTOR, f 19.” — Heeft er JACOBO of slechts J. VICTOR op gestaan? Dit kan ik niet beslissen, en, dewijl *Terwesten* geen JAN kende, kan hij voor de J. wel JACOBO hebben geschreven; dit blijft altijd nog mijne bedenking. — Evenzoo zag ik in de *Galerij*, te Dresden, dat eene schilderij, *Kippen met hare kuikens, en een Duif*, die bepaald van JACOBO is, op JAN VICTOR werd gesteld, onder wiens naam tevens, *De Vinding van Mozes*, en, *de Zilveren beker in den korensak van Benjamin gevonden*, vermeld staat. — *Van Eynden en Van der Willigen* noemen de schilderij met de Kippen, aldaar, van LOUW VICTOR, doch dit is eene vergissing, en zelfs in den *Catalogus* staat dit stuk op JAN VICTOR geboekt. — Dr. G. F. Waagen kent nog geen JACOBO VICTORS. Zie zijn *Handbuch der Deutschen und Niderländischen Mahlerschule, Stuttgart, 1862, 2. Abth.*

VICTORS, of VICTOR. (JOHANNES, of JAN) Er heerscht bij alle Auteurs, over de schilderwerken, op naam van JAN VICTOR vermeld, eene duisternis, die sommigen, en teregt, tot twijfel heeft geleid, wegens den tweeledigen schildertrant, bepaaldelijk bij werk van RUBENS en van REMBRANDT vergeleken, en die den laatste zóó nabijkomen, dat er niet zelden werken van VICTORS voor die van REMBRANDT zijn verkocht. *Immerzeel* deelt die beschouwing niet. — Voor wat die in den trant van RUBENS betreft, zoo is nu later gebleken, dat deze niet van onzen JAN VICTORS, maar van den Belgischen VICTOR WOLFOET — Zie aldaar. — zijn. Verder, dat nog andere werken, geheel in den trant van HONDEKOETER, die met J. VICTORS beteekend zijn, en mede aan JAN worden toegekend, door een ander, namelijk, door JACOBO VICTORS — Zie aldaar. — zijn geschilderd. — Zijn geboorte- en sterftijd is niet bekend, al vindt men in den *Catalogus van 's Rijks-Museum*, te Amsterdam, 1858, zonder eenig bewijs, daarvoor 1600—1670 gesteld. Dit bewijst, dat men de dwaling deelt, alsof J. VICTORS werken tot 1670 reiken,

en men blijkt, niet te weten, dat het werk van J(ACOMO) VICTORS — Zie aldaar. — is, hetgeen tot dat jaar loopt, terwijl hij al de navorschers, als ook bij den Heer W. Burger, *Muscés de la Hollande*, II, Paris 1860, zijne werken de jaartallen 1640—1654 voeren. Doeh, terwijl ik dit schrijf, heb ik voor mij een bedaagd *Mansportret*, levensgroot, dijstuk, met knevel en kleinen puntbaard, veel op *Joost van Vondel* gelijkende, staande bij eene tafel, waarop zijn hoed, dien hij met de regterhand bij den rand vasthoudt; met groote letters, in den grond beteekend: *Aetat. 65.* JOHANNES VICTORS *ft.* 1662. Het is stout en meesterlijk, en vooral de handen zijn, in REMBRANDT'S stijl, warm en met effect geschilderd. De wedergâc, de Vrouw, sehijnt mij toc, van eene andere hand te zijn, zoodat ik nu zijn leven reeds tot 1662 heb gebragt. Dat hij, zooals gezegd wordt, ook JAN FICTOOR *f.* 1640, zou hebben geschreven, op een *Vrouwen-portret*, in de *Louvre*, te Parijs, zal wel zoo in den *Catalogus* voorkomen. Het spijt mij, dat ik, in 1861, andermaal de *Louvre* bezoekende, dit niet te voren als eene zaak van onderzoek heb opgeteekend en nagezien. — Dat hij een leerling van REMBRANDT was, is zonder twijfel; en de meening van sommigen, dat daarvoor RUBENS wordt opgegeven, vervalt door den boven aangehaalden VICTOR WOLFVOET. — Dat er reeds vroeger in den kunsthandel sprake was van schilderijen van den Ouden VICTOR, gelijk zoo menigmaal in de *Catalogussen* van *Hoet* en *Terwesten*, lag in den aard der zaak, dewijl er schoone historische werken uit de eerste helft der XVII. eeuw, door zekeren VICTOR vervaardigd, als van den vader van onzen JAN werden beschouwd, hetgeen, door den genoemden WOLFVOET, bij hen niet bekend, nu ook komt te vervallen. Alzoo is de slotsom, dat er maar één JOHANNES VICTORS is geweest, van wien ook historiële onderwerpen in verscheidene *Museums*, Huislijke en Boertige tafereelen, Boerengezelschappen, Markten, Kwakzalvers, Varkenslagers enz., als in de Verzameling van de Heeren SIX, in het *Museum-van-der-hoof* te *Amsterdam*, van VIS BLOKHUYZEN te *Rotterdam*, en DE KAT, te *Dordrecht*, aanwezig zijn, en die allen uitsluitend in min of meerdere mate het kenmerk dragen van REMBRANDT'S school. — *Zijn Portret*, bij *Immerzeel* voorkomende, is gedoemen naar dat door J. BACKER *del. F. MATHAM fe.*, met het Latijnsche vers van *Persinius*, in *ŕ.* Daar boven zijn Wapen: veld van zilver, met een keper van azuur, en 3 tulpen (?), twee naast en een onder den keper gesteld, waarnevens zijn zinspreuk: *Semper Victor*. Uit het vers is volstrekt niet op te maken, dat dit het portret van onzen schilder moet zijn, evenmin of hier de naam VICTOR een doop- of geslachtsnaam is, doelende het meer op een man van verheven talent, buiten en behalve dat der Schilderkunst; zoodat, mijns inziens, het Wapen moet beslissen, of wij niet het afbeeldsel van *Victor Giselinus* daarin moeten zien. Zie over dezen *Paquot*, in *ŕ.* I, bl. 141.

VICTORS, of VICTOR, of FICTOR. (LOUWRENS) Het blijft aannemelijk, dat deze verwant is aan JAN en JACOMO VICTOR, en zeker, dat hij mede in het midden der XVII. eeuw heeft gebloeid. De werken van al deze meesters zijn, om hunne natuurlijkheid en het effect van licht en bruin, bij voorkeur, vroeg uit ons land vervoerd. In al de mij bekende Kunst-Catalogussen, die eenige honderden beloopden, is mij slechts in één, dien van *Hoet*, II, bl. 6, voorgekomen: *Een Smouse-kramerytje*, door LOUW FICTOR *f* 41, dat in 1740 een goede prijs mogt genoemd worden, dewijl gelijktijdig aldaar *Een lezend Mannetje*, door REMBRANDT, met *f* 6 werd betaald. — Zie over eene schilderij, met Kippen enz., die gezegd wordt, in de Galerij, te *Dresden*, aanwezig te zijn, op den naam van JACOMO VICTORS. — *Stanley*, de commentator op *Bryan*, zegt, dat LODEWIJK Stillekens schilderde, welligt door hem gezien, doch hij meent, dat er nog zekere F. en

s. VICTOR heeft bestaan, van wien hij niets weet mede te deelen. Ik ook niet, terwijl zij niet door de pen, maar door hunne werken-zelve moeten worden aangeduid.

VIELLEVOYE. (J. B. DE) Deze verdienstlijke kunstenaar, Directeur der Academie van Schilder- en Beeldhouwkunst, te *Luik*, wiens levensbericht door *Immerzeel* wordt mêgedeeld, is, in het laatst van Julij, 1855, aldaar, overleden.

VIERLY, (...) *de Oude en de Jonge*, vindt men hij *Van Spaan, Beschryving van Rotterdam*, beschreven als deftige landschapschilders, die in 1691, reeds waren overleden.

VIERPYL (JAN CAREL) wordt bij *Immerzeel* genoemd. Uit het weinig bekende van zijn schilderwerk moet men opmaken, dat hij talent bezat voor het afbeelden van *Wapentuig*; dus schilderde hij eene soort van *Vanitassen*. Het eenige stuk van zijn werk, wat ik vermeld heb gevonden, is in den *Catalogus* eener Kunstverkooping te *Brussel*, Julij, 1738, van den Graaf *de Fraula*, onder Nr. 103: „*Een Nymph, verbeeldende Bellona*, met oorlogsgetuyg, op koper, door VIERPYL; h. 1 vt. 2 $\frac{1}{2}$ dm., br. 11 $\frac{1}{2}$ dm., f 17.” — Dit schijnt mij toe, een goed stukje te zijn geweest, dewijl een der volgende nummers, *De Verrijsenis van Lazarus door den Heere*, met veel figuren, door *POULO VERONESE*, met slechts f 8 werd betaald. — Ik vond hem in het *Gildeboek* van *St. Lucas*, te *Antwerpen*, ingeschreven: „JAN CAREL VIERPYL, ontfangen by JACOB PEETERS, 1698, schilder; waarbij nog voorkomt, GREGORIUS VIERPYL, ontfangen als Meester schilder, 1702.” — *Balkema* noemt hem een Gezelschapschilder, en ook als den vervaardiger van een merkwaardig stuk, *het Inwendige van eene Smederij*, met veel eigenaardig bijwerk.

VIERVANT, (LEENDERT HUSLY) een bekwaam bouwmeester en de Neef van den in dat vak met roem bekenden JACOB OTTEN HUSLY. — Door eene teregtwijzing van *Van Eynden en Van der Willigen*, IV. deel, bl. 332, in eene *Noot*, ben ik tot de kennis van het bestaan van een bouwmeester van dien naam gekomen, namelijk, dat het *Teylers-Museum en Hofje*, te *Haarlem*, niet door JACOB OTTEN HUSLY is gebouwd, gelijk op bl. 177, volgens eene verkeerde opgaaf gezegd wordt, maar door zijn Neef LEENDERT HUSLY VIERVANT. Het voorfront en portaal bij den ingang van het genoemde gebouw getuigt reeds van eene kennis en bedrevenheid in dat kunstvak, die naar den toenmaligen smaak en aanleg van goeden bouwstijl, allen lof verdient. — Hij heeft alzoo in de laatste helft der XVIII. eeuw gebloeid.

VIGNE (FELIX DE) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik moet er hier op doen volgen, dat hij heeft geschreven: *Opmerkingen over het voorstellen en verdeelen der verschillende Gedeelten des Aardbols*, en waardoor, wel voor het eerst, het verschil van den Rijksappel of Wereldbol, in de hand der Vorsten gedragen, is verklaard. — Zie *De Kunstspiegel*, 3. Jaarg., 1848, bl. 22. — Het was aan den Heer DE VIGNE dat het Stedelijk bestuur van *Gent* de herstelling der *Muurschildering*, in het *grootte Vleeschhuis*, aldaar, ontdekt, had opgedragen, en welke hij op het laatst van 1859 heeft voltooid. Dit schilderwerk voert het jaermerk 1448, en is uit het goede tijdvak der Gebroeders VAN EYCK. „Deze herstelling, met opmerkenswaardig verstand uitgevoerd, heeft de verwachting des publieks volkomen beantwoord. Hy heeft den staet van het schilderwerk vóór de herstelling nauwkeurig afgeteekend, en zijn in de Handvesten der Academie neêrgelegd.” Zie *De Eendragt* van *Gent*, 1856, Nr. 14. — In 1857, heeft hij een groot tafereel geschilderd, voorstellende een *Huwelijksfeest in de XV. eeuw*, dat in het openbaar zeer werd geroemd; en nog in datzelfde jaar is hij tot Leeraar bij de Kon. Akademie, te *Gent*, benoemd. — In 1860, waren op de Tentoonstelling, te *Brussel*, een *Wintergezigt*, en eene *Jaarmarkt in de XV. eeuw*. — Zijne groote

verdiensten bleven bij het hooge Bestuur niet onopgemerkt, daar hij toen met de *Leopolds-orde* werd vereerd. Zie *Idem*, 1860, Nr. 3.

VILAIN. (N. en PHILIP) Den eerste vind ik bij *Weyerman*, IV, bl. 118, als een Rotterdammer, die een goed portretschilder was, en ook veel portretten in *Noordbrabant* vervaardigd heeft. Genoemde auteur heeft hem gekend, en hij leefde nog, in gevorderden ouderdom, tijdens den dollen Aetiehandel, dus in 1720. — PHILIP VILAIN vond ik ook bij *Van Spaan*, *Beschryving van Rotterdam*, 1713, bl. 423, vermeld. — Heeft deze nu denzelfden N. VILAIN, bij *Weyerman* bedoeld, en den doopnaam PHILIP gekend, die aan *Weyerman* onbekend schijnt te zijn, (terwijl deze in zulke gevallen de letter N. bezigde,) dan kan het een-en-dezelfde persoon zijn. Echter schrijft *Weyerman*, dat N. een zoon had, die mede datzelfde vak beoefende, in welk geval dit PHILIP zou kunnen wezen.

VILLETTE. (N. N. DE LA) Hoewel een Franschman van geboorte, heeft hij, als een bekwaam Miniature schilder, zijn leven meest in *Holland* doorgebracht, en is in 1775, te 's *Hage*, in den ouderdom van 84 jaren, overleden. Uit *P. Terwesten*, *Ms.*

VILSTEREN (JOANNES VAN) is een Nederlandsche kunstschilder geweest, die tevens in mezzotinto heeft gegraveerd, gelijk zijn *Portret*, door HEM-ZELVEN geschilderd, en in 't koper gebragt, 1743, gr. in 4°. — waarvan ik een exemplaar bezit, — uitwijst. — Een idem portret gaat er uit van *Andries Bikker*, *Burgemeester van Amsterdam*, in kl. f^o., naar H. VAN DER HELST (er staat onder ELST) *fe.* 1742, hetgeen wel het beste is, wat ik van zijn werk heb gezien; en nog een *Idem*, in 8°. *fe.* 1756, in alles gelijk aan dat in *Wagenaar*, *Vaderl. Geschiedenis*, voorkomt. — Nog heb ik door hem, als boven, gegraveerd gevonden het portret van ANDRIES SCHOENMAKER (SCHOEMAKER) — Zie aldaar. — overleden, 1735, naar KOLBERTUS VAN BLOEMEN *ad rivum del. J. van Vilsteren sculp.*, 1750, te *Amsterdam*, behoorende voor een weinig bekend Werk, dat op de Verkoopung van *Collot d'Escury*, 's *Gravenhage*, 1846, op bl. 103 van den *Catalogus*, onder de *Preuten* voorkomt: „*Belangrijke verzameling van afbeeldingen van Penningen, betreffende de Vaderlandsehe Geschiedenis, door N. van Bloemen en J. van Vilsteren;*” — *Adriann van Lauwenberg*, geestelijke, naar J. N. RITZARD, in f^o. — *D. G. Evert Alstein*, Predikant, te *Amsterdam*, in f^o.

VILTZ (JAN) vindt men bij *Baldinucci* als een Hollandsch schilder, omstreeks 1645, te *Rome*, werkzaam, vermeld. — Deze kunstenaar is, waarschijnlijk, JAN WILS. — Zie *Nagler*.

VIN, (HENRY VAN DER) schilder, te *Gent*, heeft zich bekend gemaakt door landschappen met beesten, die, in 1830, grooten bijval verwierven. — Zie *Nagler*.

VIN, (PAUL VAN DER) schilder, van wien geen levensberigten bekend zijn. — *Zijn Portret* is, zegt *Nagler*, door een onbekende gegraveerd.

VINCENTIUS (JOHANNES) „werd geboren te 's *Gravenhage*, alwaar zyn vader portretschilder was, dien hy vroeg verloor, zoodat hy, aldaar, in de *Fondatie* van *Reuswonde* werd opgenomen, en door Regenten by AART SCHOUWAN besteld, om voor de kunst te worden opgeleid, en na dien tyd door dezelfde zorg naar *Italië* gezonden, hebbende aldaar vlytig zyne studiën voortgezet, en na twee jaren verblyf zich in zyne geboorteplaats gevestigd, schilderende zoowel *Historiën*, als *Portretten*.” Uit *P. Terwesten*, *Ms.*, die hem op het jaar 1766 heeft geboekt.

VINCK (A.) kennen wij als een portretschilder, naar wiens schilderijen onderscheiden gravuren zijn gemaakt, onder anderen, die van den Franschen Predikant *Johannes Hochdorus*, door WILLEM DELFF *sculp.*, 1622, kl. in f^o., waaronder met groote letters staat: A. VINCK pinxit. — Dat van *Weruerus Helmihius*, door DENZELFDEN

graveur, naar denzelfden schilder; dus allen tijdgenooten, want, dat van den eerstgenoemde heeft DELFF, twaalf jaren, nadat VINCK hem geschilderd had, gegraveerd. — Dat deze A. VINCK een ander is, dan de landschapschilder J. VINCK, door Immerzeel, zeer verkort, uit *Van Eynden en Van der Willigen* overgenomen, is, zonder twijfel, te meer waar, daar de laatstgenoemde auteurs zeggen, dat Landschappen, welke zij hebben gezien, met den naam van J. VINCK beteekend zijn, (zoo als ook een *Idem* in de schoone Verzameling van den Heer J. Meijer, te Rotterdam, aldus beteekend, te zien is); waarom dan, in denzelfden adem voortgaande, te zeggen, van niet te weten, of deze twee niet één-en-dezelfde schilder zijn? zij halen zelfs de genoemde portretten aan, die toch aan deze zaak, niet alleen door het verschil van het kunstwerk, maar ook door de duidelijkheid der voorletter, alle bedenking ontnemen, zoodat ik dezen A. VINCK, om de uitnemendheid van zijn werk, hier afzonderlijk vermeld. — Ook is hij van later tijd dan J(OOST) VINCK. Zie aldaar.

VINCK. (C.) *Een Landschap met gebouwen*, als van VAN GOYEN, door C. VINCK, h. 23, br. 32 dm., staat vermeld onder Nr. 38 van den *Catalogus* van A. Delfos, verkocht te Leyden, in April, 1804.

VINCK. J(OOST) Immerzeel zegt, dat J. VINCK schilderde in den smaak van BRIL en soortgelijke landschappen. — Het kan wel zijn, dat deze met den geest van dien tijd overeenkomen, maar die van BRIL konden hem niet tot voorbeeld dienen, dewijl hij ouder was. — JOOST VINCK werd, in 1544, te Brussel, geboren, en zou in 1603, te Frankfort, overleden zijn, zegt Nagler. — Het is twijfelachtig, of hij ook portretten heeft geschilderd, zegt Immerzeel. — Dat is het niet, Zie daarover op VINCK. (A.)

VINCKEBOONS, of VINGBOONS. (DAVID) Deze naam is door alle auteurs op zulk eene verschillende wijze geschreven, dat men er zeker wel zes verschillende personen voor zou kunnen aanwijzen, als VINKEBOOMS, VINCKENBOOMS, VINCKENBOMS, VINC-BOOMS, VINKBOOM en VINCKENBOONS, gelijk zelfs Immerzeel nog schrijft. Zooals ik dien hier aan het hoofd heb geplaatst, is het mij gebleken, dat hij op de werken en gravuren naar zijne werken, onder zijn oog verschenen, voorkomt, en die ook de aanneemlijkste is, en waar tevens, mijns inziens, uit blijkt, dat de te Amsterdam geboren van dien naam, zeker, van hem afstammen. — Zie daarover eene trouwacte op VINGBOONS, (PHILIPS) waarin zijn eigen broeder weder anders genoemd wordt, en op zijn vader VINCKEBOONS, (PHILIPS) die daarin zelfs onder den naam van VINBONS voorkomt. — Daar onze DAVID zich somtijds van eene figuur, zijnde een *Vink op een Boomtakje*, als Monogram, bediende, wat ik echter niet heb gezien, zoo zou daardoor met eenigen grond VINCK, eerder dan VINGBOONS, voor zijn waren naam geldend zijn. — Immerzeel meldt niet, dat hij ook historische onderwerpen geschilderd heeft, die echter bestaan, als in de *Pinakothek*, te Munchen, *De Kruisdraging van Christus naar den Berg Calvarië*, met eene menigte figuren, beteekend DAVID VINCK-BOONS f. 1611. — *Een dito onderwerp*, bij den Keurvorst van de Paltz; en te Frankfort, *Christus geneest een blinde*. — In de *Galerij*, te Weenen, *De Kruisiging*, met veel figuren; — *De rust in Egypte*; — en, de *II. Fulgentius*: de Heilige zit voor een grot, waarin zijn medgezel het licht op een altaar aansteekt; regts vertoont zich een eenvoudig landschap, met eene rivier, waar twee monniken aankomen; h. 9½ dm., br. 1 vt. 1 dm. Deze Heilige is zoo weinig bekend, dat op het artikel *Fulgentius*, in het *Conversations-Lexicon für bildende Kunst*, u. s. w., Leipzig, 1848, IV, S. 237, deze schilderij daarvoor als de éénige bron wordt aangevoerd, met deze bijvoeging: een in het duister verscholen Heilige. Het is waar, dat

hij weinig bekend is, en ik wil, om die leemte hier aan te vullen, alleen melden, dat de *H. Fulgentius*, Bisschop van *Ruspe*, in *Afrika*, geboren werd te *Lepté*, eene stad in de Provincie *Byzacene*, omstreeks 463. Na den dood zijns vaders, *Claude*, deed zijne moeder, *Mariana*, hem in de Grieksehe en Latijnsche taal onderwijzen, en na, in 500, *Rome* gezien te hebben, werd hij voor het eenzame geestelijk leven zóó bezielde, dat hij, bij zijne terugkomst in *Afrika*, een klooster stichtte, en zich daarna terugtrok in een grot, in zee gelegen. Men riep hem in het klooster weêrom, — zooals blijkt uit de twee monniken aan het strand, die de zending volbragten — en, opdat hij zich voor de tweedemaal niet zou verwijderen, ordende de Bisschop hem tot Priester. Hij overleed 529 of 533, en werd de *Augustinus zijner eeuw* genoemd, hebbende verscheiden Werken geschreven, die later in druk verschenen zijn. — Zie verder *Moreri*, *Dictionnaire historique* etc., op *Fulgence (Saint)*. — In het *Britsch Museum* berusten vier stuks teekeningen van VINCKEBOONS zeer uitvoerig met de pen en O. I. inkt opgewasschen, voorstellende *De Geschiedenis van den Verloren Zoon*. — Als eene bijzonderheid vond ik in den *Catalogus* van PEETER SNYERS, kunstschilder, te *Antwerpen*, 1752, onder Nr. 30: „Een fraai Landschap door VINCKEBOONS en gestoffeerd door VAN BREDa; h. 1 vt. 9 dm., br. 3 vt. f 52.” — Een vreemd geval, dewijl DAVID juist figuurschilder was, en die, in 1629 overleden, nog met eenen VAN BREDa te zamen heeft kunnen werken! — Bij *Nagler* staan een aantal prenten vermeld, naar zijne werken gegraveerd, voornamelijk Boeren- en andere Feesten, die het kenmerk dragen en eene bron zijn van getrouwe afbeeldingen der gebruiken en kleederdragten van die dagen. Zoo zijn de *Vier Jaargetijden*, gezigten op *Vier kasteelen aan den Vechtstroom*, hij *Utrecht*, genomen, ware afbeeldingen van dien tijd; HESSEL GERRITS.) sculp., *Clement de Jong, exc.*; zo zijn fraai en zeldzaam, in f^o-oblong, en bij veel anderen in mijn bezit. — *Descamps* beweert, dat hij 22 stuks landschappen heeft geëetst. — *Nagler* noemt er 5, als: *Het Voglnest*; een jongen, in een boom, een nest uithalende, waar twee mannen naar zien, en verdere figuren; beteekend d. v. n., 1606, in f^o, waaronder: „Die de nest weet, die weethen, — Maar die hem rooft, die heeftten.” Zeldzaam, bij *Weigel* op 9 Thlr. aangeteekend, die tevens daarbij meldt, dat de *Schilderij* en de oorspronkelijke teekening dezer voorstelling bij de *Gebroeders Brockhaus*, te *Leipzig*, berust. — *Een verliefd paar*, omarmd zittende bij een boom, terwijl de Dood, op den achtergrond, naar hen loert; *Carpimus interferrit*, eene fraaije ets, in 4°. — *Een Landschap, met een oude, die een jonge meid vleit*; idem, in 4°. — *Een Boer, die eene meid de schoenen vastbindt*; zeldzaam, in 4°. — *Wintervermaak op eene rivier*; „*Wanueer enz.*” d. v. n. inv. *Jansen exc.*, in f^o; twijfelachtig. — *Zijn Portret* komt in *Van Mander*, in 8°, pl. XX Nr. 1, voor.

VINCKEBOONS, of VINCK-BOONS, (PHILIPS) was, waarschijnlijk, van *Mechelen*, want hij woonde er toen zijn zoon DAVID, aldaar, ten jare 1578, geboren werd; hij is vandaar met zijn gezin eerst naar *Antwerpen* gegaan, waar hij, in 1580, in het *St. Lucasgild* werd aangenomen, en op 1584 wordt in het *Gildeboek* tevens gemeld, dat JACOBUS CRIECKENBEECK als leerling bij PHILIPS VINBONS is ingeschreven. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, waarin dezo zonder twijfel voor den vader van DAVID gehouden wordt. — Hieruit blijkt alweêr, hoe slordig de namen geschreven werden. — Vervolgens is hij, omstreeks 1587, met der woon naar *Amsterdam* vertrokken, en er tot zijn dood, in 1601 voorgevallen, steeds gevestigd gebleven. — *Nagler* noemt daarvoor, bij vergissing, *Antwerpen*. — *Van Mander* zegt, dat hij een redelijk waterverw-schilder was, en

de eenige leermeester van zijn zoon DAVID VINCKEBOONS. — Zie aldaar, over de naamspelingen, — geweest, is.

VINCKENBRINCK. (ALBERTUS) Aldus is zijn naam, volgens zijn Portret, hierna te vermelden, waaruit tevens blijkt, dat hij in 1608 geboren is. — *Immerzeel* zegt, waarschijnlijk, te *Sparendam*, — een dorp kort bij *Haarlem* gelegen — omdat hij aldaar woonachtig was. Waarom dat bewijs niet aangevoerd? Zeker is het, dat hij te *Amsterdam* gewoond, en er zijne meeste werken volvoerd heeft; bovendien was hij *Beeldhouwer der stad Amsterdam*. Welligt heeft hij zijne levensdagen te *Sparendam* geëindigd. — In later tijd, en wel in 1842, is zekere *Coenraad Beckers*, koopman van *Haarlem*, met een *Kunstappel*, door VINCKENBRINCK gemaakt, te *Utrecht* geweest, en had reeds 5 jaren daarmede ter bezigtiging rondgereisd. Deze *Appel* was van palmhout, 2 duim Amst., in doorsnede, en kon als eene doos, dik $1\frac{1}{2}$ duim geopend worden. De twee halve holtten waren met beeld- en snijwerk, alles uit één stuk hout, vervaardigd, en, zoo men meende, met de *Zeven Hoofddeugden* gevuld. Men moest het aanschouwen, om te kunnen gelooven, hoeveel beelden, vertrekken, eene kerk met gewelven en 24 pilaren, waarin eene groote lijkstatie enz., met keurig goed gevormde beeldjes, hier gezien werden. Maar het onbegrijpelijkste is, van welke werktuigen hij zich heeft bediend, om, in de diepste kamers en vertrekken, alles zoo volkomen uit te voeren. — Er bestaan van HEM een aantal werken, zoowel in ivoor, als in hout, ook die niet met A. V. beteekend zijn, daarom heb ik alles, wat mij is voorgekomen, opgeteekend, teneinde men, door vergelijking met mijne beschrijving, werken, die nu in andere handen gekomen en onbekend zijn geraakt, zou kunnen wedervinden. — In het beroemde *Kunstkabinet van Pieter Locquet*, verkocht, te *Amsterdam*, in 1783, komen in den *Catalogus* de volgende beeldhouwwerken voor: Nr. 84. ALBERTUS VINCKENBRINCK. *Een boetvaardige Maria Magdalena, houdende met haar rechterhand het Kruis, en in de linkerhand een Doodshoofd*, zeer uitvoerig bewerkt; h. $12\frac{1}{2}$ dm., met het voetstuk, ivoor, f 30. — Nr. 85. *Een Naakt mansbeeld, hebbende een sluijer om het lijf geslagen; op zijn voetstuk* h. $12\frac{1}{2}$ dm., ivoor, f 40. — Nr. 86. *Een Groep van twee beelden, zijnde eene staande naakte vrouw, die door een sater geliefkoosd wordt*; h. $8\frac{1}{2}$ dm., ivoor, f 33. — Nr. 87. *Een staande Bacchus; nevens denzelve een kindje met bokvoeten*; h. 8 dm. f 35. — Nr. 88. *Een rond Basrelief, verbeeldende de zeven Vrije Kunsten*; h. $6\frac{1}{2}$ dm., diameter, $4\frac{1}{2}$ dm., ivoor, f 37. — Nr. 89. *Een ovaal Basrelief, waarin verbeeld wordt een Landschap met de gebeurtenis daar Simson den Leeuw verscheurt*; zijnde overkunstig gewerkt én geplaatst in een uitvoerig gewerkte lijst, met barnsteen belegd; h. $4\frac{1}{2}$, br. $3\frac{1}{2}$ dm., ivoor. — Nr. 90. Groot als het voorgaande en twee volgende, alle ivoor. — *Een Dito met de historie van het verstaan der Filistijnen*. — Nr. 91. *Een Dito, dito, daar de jonge Tobias zich met den Engel wandelende vertoont*, — en, Nr. 92. *Een Dito* waarin verbeeld wordt de *Gelijkenis van den Samaritaan*. Deze vier te zamen f 125. — Nr. 93. *Een ovaal Medaillon, zijnde het Borstbeeld van Anna, Koningin van Groot-Brittannië*; h. $7\frac{1}{2}$, br. 6 dm., ivoor, f 23. — Nr. 94. *Een doos van schildpad, met een ivoren deksel, waarop een Bacchanaal van zes kindertjes*; kunstig behandeld; h. 3, br. 4 dm., ivoor, f 15. — Nr. 96. *Een uitmuntend Basrelief, in palmhout, waarin, zoo uitvoerig als kunstig, is verbeeld, Adam en Eva in het Paradijs*; Eva plukt met haar linkerhand den Appel van den Boom, waarop de verleidende Slang gezien wordt; de lijst, van bruin hout, is rondom met bijschriften, betreffende tot 's menschen val, versierd, zijnde dit een der voornaamste kunststukken van dezen meester, f 160. — Nr. 97. *Een Dito, verbeeldende den berg Golgotha, met de Stad Jerusalem in 't verschiet*; men

ziet Christus hangen aan het kruis; alles is uitvoerig behandeld; h. 10, br. 7 dm., hout, *f* 45,50. — Nr. 98. *Een Dito, Andromeda, gekluisterd aan eene rots, om door het Zeemonster verslonden te worden, terwijl Perseus tot haar hulp komt aangevlogen*; zijnde alles kunstig uitgevoerd; h. 10, br. 8 dm., hout, *f* 35. — Nr. 99. *Een rond Medaillon, zijnde het Borstbeeld van Koning Hendrik de Achtste van Engeland*; h. $2\frac{1}{2}$ diameter, hout, *f* 2. — Nr. 100. *Joseph, staande, hebbende aan zijn regterhand het Kindeken Jezus, dragende een mandje met tinneryereedschap*; uitmuntend gewerkt en geplaatst op een ebbenhouten voet, met schildpad belegd; h. $6\frac{1}{2}$ dm. en met het voetstuk $13\frac{1}{2}$ dm., palmhout. — Nr. 101. *Maria, met het Kindeken op haar arm, hebbende in haar regterhand een scepter, staande op de Maan en vertredende de Slang*; niet minder kunstig behandeld, rustende dit beeld mede op een zwart ebbenhouten voet, met schildpad ingelegd, alles geplaatst in een kas met drie spiegelruitjes; h. 13 dm., palmhout. Met het voorgaande *f* 205. — Nr. 102. *Een extra-fraai Basrelief*; de beelden, paarden, rijtuigen en verdere bijwerken zijn meest genoegzaam geheel rond uitgewerkt; alles overkünstig gevolgd naar een der beroemde prenten, bekend bij den naam van het *Heidenleven*, door JACQUES COLLOT; geplaatst in een zwarte lijst, met glas daarvoor; h. 8, br. $10\frac{1}{2}$ dm., palmhout. — Nr. 103. *Een dito dito*, niet minder dan het voorgaande, zijnde een weergaê er van; met de voorgaande *f* 350. — Het is mij uit een prijs-Catalogus gebleken, dat vele der voornaamste stukken door het huis Hope zijn aangekocht, als: Nr. 87, 89, 90, 91 en 92, en alzoo naar Engeland vervoerd, ofschoon ik aldaar, in 1827, in die uitgestrekte Kunst-galerijen, waarbij bovendien het geheele Museum van Antiquiteiten van wijlen Koning Murat, te Napels, in één koop, is overgegaan, niets van dat alles heb opgemerkt. Welligt zijn deze kleine stukken in de woonvertrekken geplaatst. — Eenige jaren vroeger, waren in de nalatenschap van Gerrit Braamecamp, te Amsterdam, 1771, onder de beeldwerken nog eenige knuststukken van onzen VINCKENBRINCK, welke ik hiermede bijvoeg, als: Nr. 44. *Een staande Mariabeeld, met een kroon op het hoofd, en het Kind Jezus op den linkerarm, zeer uitvoerig en fraai gewerkt, staande op een houten piedestal, versierd met een Serafijns hoofdje*; h. $6\frac{3}{4}$ dm., ivoor, *f* 14,50. — Nr. 45. *Maria, met het Kindje Jezus op den arm, terwijl zij met de andere hand den aardkloot houdt*; niet minder dan de vorige; h. $6\frac{1}{2}$ dm., ivoor, *f* 14. — Nr. 46. *Een Snuiiraspje, zeer kunstig van boven gesneden, verbeeldende een Mans- en Vrouwenbeeld, die elkander zeer teeder omhelzen*; h. 6 dm., palmhout, *f* 16. — Nr. 47. *Een Basrelief, verbeeldende Leda en Jupiter, die in de gedaante is van een Zwaan, zeer kunstig behandeld, en geplaatst in een ebbenhouten lijst*; h. 3, br. $4\frac{1}{2}$ dm., ivoor. — Nr. 48. *Een Dito, zijnde Venus, rustende in een landschap, terwijl een vliegende Cupido haar omhelst*; niet minder dan 't voorgaande, en mede in een ebbenhouten lijst; h. 3, br. 5 dm., ivoor, met de voorgaande *f* 88. — Nr. 49. *Twee nitmuntend kunstig in hout gesneden Beeldjes, waarvan het eene Jupiter, en het andere Juno voorstelt*; ieder staat op een voetstuk van ebbenhout; h. $6\frac{1}{2}$ dm., hout, *f* 100. *J. Hope*. — Nr. 50. *Cleopatra, houdende met de linkerhand de slang aan hare borst*; zij is te halver lijf van voren te zien, en ongemeen kunstig behandeld, en geplaatst in een ebbenhouten lijst; h. $4\frac{1}{2}$, br. 4 dm., ivoor. — Nr. 51. *Judith, met het hoofd van Holofernus in de regter- en een zwaard in de linkerhand*; niet minder knustig dan de vorige, in een idem lijst, groot idem, met de voorgaande *f* 54. — Nr. 52. *Flora, te halver lijf en van voren te zien, met een bloemtak in haar regterhand*; zeer kunstig uitgevoerd, belijst als de voorgaande; h. $7\frac{3}{4}$, br. $5\frac{1}{2}$ dm., ivoor, *f* 32. — Ten jare 1825, was op eene idem Verkoop, te Amsterdam,

van *Jan de Bosch, Jr.*, onder Nr. 39 van den *Catalogus*, een fraai stuk; het stelt voor *den stervenden Zaligmaker, in de houding als aan het kruis hangende*; schoon van vorm en van het beste van dezen meester; h. 2 plm. 1 dm., in een palmhouten schuifdoos." — In 1859, in de Kunstnalatenschap van *J. Moyet*, verkocht te *Amsterdam*, Nr. 582 van den *Catalogue d'Antiquités*: „*Een bal, of noot, van palmhout* gebeeldhouwd, voorstellende *de Kruisiging en de Slang in de woestijn*. Ce petit chef-d'œuvre mérite à juste titre, pour l'exécution, le nom de la plus grande rareté;" — en, Nr. 583. *Een klein kinderfiguurtje*. — Op den beroemden *Predikstoel*, met zijn verbazend-hoog, pyramidaal klankbord, in de *Nieuwe kerk, te Amsterdam*, is op eene verkwistende wijze het talent van dezen meester verspild, want al de kleine voorwerpen, die zoo zeer in de hoogte geplaatst en zoo fraai bewerkt zijn, kunnen door het gewone oog van af den beganen grond niet wel worden onderscheiden, om de verdiensten er van te bewonderen. De teekening voor dat fraaije onderwerp, is door *JAN VAN DER HEYDEN* — Zie aldaar. — vervaardigd. Door de zeldzame geëtste prent van dezen *Preëkstoel*, in gr. f^o., waarvan ik een fraai exemplaar bezit, kan men eenigzins oordeelen over de schatten aan arbeidsloon, in den gulden tijd van 1640, daaraan besteed. Deze prent, waarvan de graveur onbekend schijnt te zijn, wordt door *Wagenaar*, in zijne *Beschrijving van Amsterdam*, II. deel, bl. 112, aan (P.) *HOLSTEIN* toegekend. — Zie op *HOLSTEYN*, (*PIETER de Jonge*. — Hij heeft ook Teekeningen voor gravuren gemaakt, als een *Titel* voor het Werk: *Christelyke Huishouding* enz., door *P. Wittenwongel*; *Amsterdam*, 1661, in 4°. *A. VINCKENBRINCK delineavit*; *P. HOLSTEIN sculpsit*. Het laatste huishoudlijke tafereel is *de Hel*, in een geopenden dierenmuil voorgesteld, waar de beheerscher dier afdeeling alles behalve malsch te werk gaat. — In de Schilderij-verzameling van *Ploos van Amstel*, 1800, was, onder Nr. 61 van den *Catalogus*, „t *Afbeeldsel* van den beroemden beeldhouwer *VINCKENBRINCK*; hij is gezeten in een leuningstoel voor eene tafel, waarop eenige brieven en een inktkoker; door *B. VAN DER HELST*, op doek, h. 49, br. 40 dm. *Amst. f 21*" gekocht door *Spaan*. Ook bestaat er een *Portret* in gravure, dat hoogst-zeldzaam is, van voren te zien, bloothoofds, voor eene tafel, waarop eene bouwkundige teekening (van den vermelden *Predikstoel*?), beitels en een passer liggen; rustende de regterhand op een vrouwenbuste, die ook op de tafel voor hem staat. In den linker bovenhoek der plaat: *Æ. 43, 1648*. In de marge: *ALBERTHUS VINCKENBRINCK, Beeldhouwer der Stadt Amstelredam*. *C. HOLSTEYN pinxit*. *P. HOLSTEYN sculp.*, in f^o. Deze prent is, zeker, de fraaiste, door *HOLSTEYN* gegraveerd, en behoort onder de meesterstukken der Nederlandsche Graveerkunst van de XVII. eeuw. Een exemplaar was onder Nr. 2255 van den *Catalogus* van *H. Buserus, Amsterdam*, 1782, en nog een idem op de Verkoopng bij *Van Balen, te Rotterdam*, 1860, overgegaan in de fraaije *Portret-verzameling* van *Nederlanders van den Heer D. Franken, te Amsterdam*.

VINGBOONS, of *VINCKEBOONS*, (*JOAN*) een kunstgraveur, waarschijnlijk, te *Amsterdam* geboren en woonachtig geweest. Hij was de broeder, doch, volgens mijne meening, een zoon van *DAVID VINCKEBOONS*. — Dat zijn naam op verschillende wijzen werd geschreven, blijkt uit het eerste bouwkundige Werk, op *PHILIPS VINGBOONS* — Zie aldaar. — vermeld. Hij heeft al de prenten in dat Werk gegraveerd en beteekend *J. VINGBOONS*, ook wel *J. V. BOONS sculpsit et excudit*; alleen op pl. 32 staat *P. VINCKEBOONS*. — Zie daarover op *VINCKBOONS*. (*PHILIPS*) — Nog vond ik vermeld: eene „*Kaart van het Hoogheemraadschap van Schieland*, geordonneert ende begonnen anno 1650, gemeten door *Jan Stampioen*,

onde in koper gesneden door J. VINGBOONS in de jaren 1651—52 en 53, in f^o., atl. cart." Zie *Bibliotheca Hulthemiana*, etc.; *Gand*, 1836, IV, bl. 500, Nr. 28809.

VINGBOONS. (JOOST) Dit Artikel is, bij vergissing, door *Nagler* te boek gesteld, en moet doelen op JOAN VINOBOONS, — Zie aldaar. — dien hij niet noemt. — Als kunstenaar is mij tot heden nog geen JOOST VINOBOONS bekend.

VINGBOONS, of VINCKEBOONS, (PHILIPS) en niet VINGBOONS, zoo als *Immerzeel* zegt, die een paar regels aan het Levensberigt van dezen hoogst-verdienstlijken bouwmeester heeft gewijd. Hij moet, waarschijnlijk, op het laatst der XVI., of in het begin der XVII. eeuw, te *Amsterdam*, geboren zijn, en naar mijne meening de zoon wezen van DAVID VINCKEBOONS. — Zie aldaar over de naamspelingen en de hierna volgende Trouwacte, waarin de naam van HEM en van zijnen broeder verschillend voorkomen. — In 1648 heeft hij het bekende Bouwkundige Werk, onder den volgenden titel, uitgegeven: *Afbeeldsels der voornaamste Gebouwen uit alle die PHILIPS VINGBOONS geordineert heeft. Te Amsterdam, by PHILIPS en JOAN VINGBOONS; CIOIOCXLVIII. Men vint se by Joan Blau ook te koop*, gr. f^o.; en dus niet door hem, in 1715, zooals *Immerzeel* meldt; dit is eene latere uitgave, of wel heeft hij bij vergissing een dergelijk Werk van den Architect PIETER POST, in 1715, te *Leyden*, bij *Van der Aa*, met die van onzen VINOBOONS in 2 deelen f^o., verschenen, voor de eerste uitgave aangezien. Beiden zijn in mijn bezit. — Uit de Opdragt van het eerstgenoemde Werk aan de Regering blijkt, dat hij reeds sedert het jaar 1613, met kennis van zaken spreekt, en dat door de Gebouwen, bij de vergrooting der Stad *Amsterdam*, zoo prachtig verzezen, „het een wonder te achten is, dat in soo korto tyd soo veele treffelycko wercken zyn toegestelt. Hierby komt noeh, dat het meerendeel deser Gebouwen, by my geteeckent en nytgevoert, in U.E.E. Stadt, de *plaats myner geboorte*, ten toon staen enz." -- Uit het Werk-zelf blijkt, dat hij reeds in 1637 als een beroemd Bouwmeester van zijn tijd, ook voor de aanzienlijksten buiten *Amsterdam*, vorstlijke Lustplaatsen heeft gebouwd, als voor *Jacob Burchgraef* het huis *Elsenburgh*, aan de *Vecht*, bij *Maarsse*. De twee laatste platen, Nr. 60 en 61, bevatten een ontwerp voor een nieuw *Stadhuis*, te *Amsterdam*, vrij goed geordonneerd, doch het heeft niet het *concept* en de doelmatige nitbreiding van den grooten stijl, die J. VAN CAMPEN bezielde, en uit den Italiaanschen bouwstijl bij ons door hom is overgebragt. De tekst, die bij het genoemde ontwerp behoort, luidt aldus: „Deze voorstellingh oft ontwerpse tot een *Stadthuys* deser *Stede*, heb ik over eenige jaren gemaeckt; dan syn de Heeren sedert heel verandert van verdeling, en by dese gelegenheit heb ik die hiermede bygevoeght enz.” — Wanneer hij overleden is, kan ik niet juist bepalen; echter komt het mij voor, dat zulks in 1688 reeds het geval was, want als toen verschoen: *Gronden en Afbeeldsels der voornaamste Gebouwen van alle die PHILIPS VINOBOONS geordineerd heeft. Te Amsterdam, by Justus Danckerts, in de Calwerstrael, in de Danckbaerheid, alwaer dese Boeckengedruckt en verkocht worden*, 1688. — Of hij tot de familie *Vinckeboons* heeft behoord, eene verkeerde naamspelling tot verandering van personen aanleiding heeft gegeven, zoo als legio-maken geschiedt, zou mij niet verwonderen; want in het eerstgenoemde Werk zijn al de platen door JOAN VINOBOONS gegraveerd, en allen zijn P. VINGBOONS inv. beteekend; alleen onder plaat 32, zijnde het Huis van *Johan Huydecoper van Maarseveen*, in 1639 gebouwd, staat P. VINCKEBOONS invent; een en ander doet het vermoeden ontstaan, dat DAVID VINCKEBOONS zijn vader kan zijn. — Later is mij gebleken, dat dit wel het geval kan wezen, en een onnaauwkeurig schrijven alleen de schuld van dien twijfel draagt, welke onachtzaamheid uit het volgende, waaruit tevens zijn geboortejaar blijkt, duidelijk te

zien is: „*Huwelyken van beroemde Personen, te Amsterdam aangeteekend*. 21 April, 1645. PHILIP VINGBOOMS, van Amsterdam, oud 37 jaren, bouwmeester, ver- toont acte van moeders consent, geadsisteerd met JAN VINCKEBOOMS, *syn broeder*; woont op de Breestraat, ter eenre, en *Petronella Questiers*, van Amsterdam, oud 26 jaren, geadsisteerd met *Lysbeth Questiers*, haer moeder, woont in de Warinoo- straat, ter andre syde. Zie *De Navorscher*, VII. bl. 198.

VINKELES, RZ., (ABRAHAM) was de jongste der vier zonen van REYNIER VINKELES; hij heeft de teeken- en graveerkunst bij zijn vader geleerd en uitgeoefend. In 1816 en 1820 waren van hem op de Tentoonstelling, te Amsterdam, verscheiden historische en andere onderwerpen, zoowel in kleuren, als met O. I. inkt fraai geteekend, en waarbij, in den *Catalogus* van 1820, bij Nr. 404, stond: „*Eenige Paarden in Steendruk*, door A. VINKELES, te Weesp.” Dit zal tijdelijk geweest zijn, daar hij steeds in Amsterdam woonachtig was. — Hij heeft ook gravuren voor Boekwerken gemaakt, als voor *J. Scharp, Gedenkzuil van den Nederland- schen krigsroem, 's Hage*, 1816, in 8°., *de Koningin-Moeder bezoekt den gewonden Prins, haar zoon, te Brussel*, in f^o. — Het *Titelvignet* voor het eerste Deel van *Van Eynden en Van der Willigen*, is het laatste teekenwerk van zijn vader REYNIER, die door den dood verhinderd werd, dit te graveren, hetgeen toen aan ABRAHAM opgedragen werd. — In den *Muzen-Almanak* komt *Hans Warsch*, door J. C. BENDORP sculp., naar zijne teekening voor enz. Hij heeft ook veel teeke- ningen in kleuren gemaakt, als *Heeren en Dames, carousel rijdende* enz., gelijk in den *Catalogus* van *J. Josi*, te Amsterdam, 1818, bl. 13, aangeteekend staat. — Deze, die hem van nabij gekend heeft, noemt hem daar, zonder bijvoeging, REYNIERSZON; dit is ook in de *Catalogussen* der bovengemelde Tentoonstellingen het geval. Ik haal dit hier aan, teneinde voor te komen, dat men dezen ABRAHAM niet weêr voor een ander houde.

VINKELES, (CECILIA) eene der drie dochters van REYNIER VINKELES, die mede het kunsttalent van dien naam heeft helpen vermeerderen. Op de Tentoonstelling, te Amsterdam, van 1816, vond ik, onder Nr. 179 en 180: „*Paulen Virginie*, door Mejufvrouw CECILIA VINKELES, te Amsterdam;” en, *Een Vrouwenportret*, door DEZELFDE; en, op een Idem, te *Ibid.*, 1818, vond ik haar, bij de aanwijzing harer werken, als *Mevrouw CECILIA MULDER, geb. VINKELES*, genoemd. — M. J. VAN BREE heeft haar *Portret*, in eene bevallige houding, *spelende op een Apollo-lier* ge- schilderd. Zie *Van Eynden en Van der Willigen*, III, bl. 374.

VINKELES, (ELISABETH) de tweede der drie dochters van REYNIER VINKELES, die de kunst beoefend heeft: immers, op de Tentoonstelling, te Amsterdam, in 1816, vond ik, onder Nr. 178 van den *Catalogus*, vermeld: „*Twee Miniatuur- teekeningen*, door Mejufvrouw ELISABETH VINKELES, te Amsterdam;” en op eene Idem, te *Ibid.*, in 1818 gehouden, onder Nr. 277, „*Eene Vrouw, met een slapend kind in haar arm*, in miniatuur.” Meer is mij van haar niet voorgekomen.

VINKELES, (HERMANUS) een jonger broeder van REYNIER, volgens *Nagler*, die in een paar regels van hem zegt, dat hij in 1745 werd geboren, hoewel dit bij *Van Eynden en Van der Willigen* niet te vinden is; wel, dat hij bij de begrafenis van zijn kunstbroeder JAN EVERT MOREL, in April, 1808, eene Lijkrede gehouden, en nog in 1817, te Amsterdam, de teekenkunst beoefend heeft. Zie II. deel, bl. 476; hij noemt hem HERMANUS VINKELES JANSZ., — zie aldaar, — dat bepaald eene fout is, want dit is de naam van hem, die, onzen HERMAN oudoom moest noemen, en in 1842 nog leefde. Dewijl REYNIER zich nimmer JANSZ. schreef, waarom zou HERMAN zulks dan gedaan hebben, op wiens werken dit ook niet voor- komt. — De bekende Tooneelschermen van den Amsterdamschen Schouwburg,

door PIETER BARBIERS voor de gravure geteekend, als *De Kloosterkamer*; — *De Burgerbuurt*; — *Bosch, met de voorstelling van Don-Quixot*, zijn door R. en H. VINKELES sculp., in f^o. — *De Lijkstatie van W. J. G. Baron Bentinck*, 1781, is door J. BUYS del., en door H. VINKELES sculp. — Op de eerste Tentoonstelling, door Koning Lodewijk Napoleon, in 1810, te Amsterdam, geopend, was, onder Nr. 131 van den *Catalogus*: „*Teekening van een Triomfwagen voor Keizer Napoleon de Grootte*, en, Nr. 132, *Idem van een Keizerlijke Statiekoets*, door H. VINKELES. *In de Amstelstraat, aldaar*. — Dat hij wezenlijke bekwaamheden in het graveren heeft gehad, blijkt uit eene onvermelde prent, in mijn bezit, zijnde eene kopij naar de bekende prent van H. OOLTZIUS, *de Jongeling en het Meisje, met het Vogelnestje*, in een landschap, in f^o., beteekend n. v. en eene kleine r., 1765, de letters aan elkaër gehecht, even als REYNIER op die wijze zijne kopij, *Het zogende Lam*, naar A. v. D. VELDE, beteekend heeft. Deze prent zou wel tot een model voor anderen kunnen verstrekken, wegens de grootte verdiensten van onzen HERMANUS, op zijn twintigste jaar.

VINKELES, (HERMANUS) JANSZ. was niet de broeder van REYNIER, maar zijn kleinzoon, en een zoon van JOHANNES. — Zie daarover op VINKELES. (HERMANUS) — *Van Eynden en Van der Willigen* hebben zich, door hem broeder van REYNIER te noemen, met dezen JANSZ. vergist, die, toen zij in 1817 schreven, te Amsterdam, alleen als teekenaar was bekend. — Van dezen JANSZ. heb ik nog werk op de Tentoonstelling van 1840 en 1842 gezien, namelijk, *Doonrijke landschappen*, doch later niets meer van hem vernomen. — Ik bezit zijn eigenhandigen Geleibrief, bij zijne schilderij aan de Commissie der gemelde Tentoonstelling van 1840 gezonden, geteekend n. VINKELES JANSZ., *Botermarkt*, Nr. 20, te Amsterdam.

VINKELES, RZ., (JOHANNES) de tweede der vier zonen van REYNIER VINKELES, heeft de graveerkunst beoefend, welke hij bij zijn vader had geleerd. Hij heeft met dezen aan de fraaije prenten in het II. deel der *Tooneelpoëzy van N. S. van Winter en L. W. van Merken* gearbeid, en zich vervolgens bijzonder toegelegd op het teekenen van Paarden, waarvan hij een groot liefhebber was. — Eene zijner teekeningen, voorstellende *het doen eener Ronde*, werd op de Knnstverkoop van B. de Bosch, te Amsterdam, voor f 20 verkocht. Zie den *Catalogus*, bl. 59, Nr. 43. — Los en onbedachtzaam heeft hij het ouderlijk huis verlaten en zich buiten 's lands begeven. Zie *Van Eynden en Van der Willigen*, II. bl. 324. — Ik bezit eene teekening, fiks met de pen, voorstellende eene *liggende Leeuw*, waarop geschreven staat: J. VINKELES del. *etat.* 12 jaar.

VINKELES. (REYNIER) Deze nijvere en vermaarde kunstgraveur is, naar waarde, door Immerzeel beschreven. — Ik moet nog daarbij voegen, dat hij ook Portretten, door hem gegraveerd, zelf naar de natuur geteekend heeft, als dat van *Carel Baron van Boetselaar, Gouverneur van de Willemstad*, in gr. f^o.; — *Johan Adams, Gezant van Noord-Amerika*, bij onze Republiek, in 8°. — Onder de door hem geëtste prenten is eene *Moeder bij haar kind in de wieg*, naar J. BUYS, gr. in 4°., zeer fraai. — Bedrieglijk heeft hij gekopieërd *Het zogend Lam*, naar A. VAN DE VELDE, in 12°., beteekend n. v. aan elkaër gehecht, *fecit*, 1762, dus op 21. jarigen ouderdom. — Zeer vroeg is hij bij J. RUNT voor de Graveerkunst opgeleid, en deze deed zijne leerlingen eerst fraaije prenten, keurig met de schrijfen en inkt, kopiëren, voordat zij in het koper mogten beginnen, en die wel zóó fraai en bedrieglijk werden gemaakt, dat hij door zulk eene kopij, naar zijn eigen prent, bedrogen werd. Zie *Van Eynden en Van der Willigen*, II, bl. 317. — Ik bezit zulk een voortbrengsel naar CARLO DOLCE, *Christus in het Graf, met de Engelen*, beteekend n. VINKELES. A^o. 1756, gr. iu f^o.; inderdaad, bewouderens-

ik noodig, tencinde, bij voorkomende gelegenheid, den maker er van te doen kennen. — *Van Eynden en Van der Willigen*, of wel de laatste alleen, geven nog in het IV. deel, of *Aanhangsel op hun Werk*, bl. 155, dit als vervolg: „*IZAAK VAN DER VINNE* sneed niet alleen in hout, voor ons land, maar ook voor andere, zelfs voor *Engeland*, gelijk blijkt uit het aantal fabriekwerken, welke wij, in twee folio-deelen verzameld, van hem bezitten; waaronder ook de Werken der Wijnkoopers, wier getal, te *Haarlem*, toen niet minder dan een-en-dertig bedroeg, ingeschreven in het *Gild*, in 1707. — 's Mans neef, *VINCENT VAN DER VINNE*, (*JANSEZON*) verhaalde ons meermalen, dat *YSAK-oom*, zooals men hem noemde, bijzonder matig was in eten en drinken, en het volgende versje dikwijls in den mond had: „*Deez' les zy jong en oud met nadruk steeds gegeven: — Leef toch om te eten niet, maar eet slechts om te leven.*” — Hij is, ongetrouwd, in 1740, overleden. — Zie verder bij mij de *Geslachtstafel van den Schilderstak*, op *VAN DER VINNE*. — Ik bezit zijne *Afbeelding*, zittende op een stoel, voor een tafel, te teekenen, met een kamerjapon aan, grooten driekanten hoed, en lango gekrulde haren of paruik, in kl. 4°., door T. H. *JELOERSMA*, fraai getekend, waarnaar *CORNELIS VAN NOORDE* de bekende geëtste prent, in 8°., met eenige verandering en bijwerk, vervaardigd heeft. Hiervan schijnt eene groote afteekening, door HEM-ZELVEN voortreffelijk, met rood en zwart krijt, op perkament getekend, in 1736, te zijn genomen, gelijk die in den *Catalogus van Portretten van P. Muller*, onder Nr. 5683, voorkomt.

VINNE, (*JACOB VAN DER*) *VINCENTEZON*. Nog een van dien naam, die weinig bekend is. Ik heb voor mij liggen een lang prentje, in de breedte, in het midden een *Man*, bij eene tafel gezeten, zijn pijp aan een komfoor met vuur ontstekende, kniestuk, in een vierkant gevat, en aan beide zijden een rond; in het eene een *oude Mans-hoofd*, regts gewend, met eene hand nog zichtbaar, en in het andere een *Idem*, met een muts op, en links gewend; boven beteekend *JACOB VAN DER VINNE fecit et exculit*; onder, A N — N N 1699; h. 54, br. 135 str. Ned.; zeer zeldzaam. Het etswerk heeft weinig verdienste, echter kan hij wel beter hebben gemaakt; het schijnt mij toe, dat hij te *Haarlem* meer den Kunsthandel heeft gedreven, en daardoor als kunstenaar minder bekend is. Genoemd prentje berust bij den Heer *J. Ph. van der Kellen*, te *Utrecht*. — L. VAN DER *VINNE*, *JACONSZ*. — Zie aldaar. — is, mijns inziens, zijn zoon. — Zie de *Geslachtstafel op VAN DER VINNE*.

VINNE. (*JAN VAN DER*) *VINCENTSZON*, is bij *Immerzeel* vermeld. — Hij werd, in 1663, te *Haarlem* geboren, en is aldaar, den 1. Maart, 1721, overleden. — Men meent, dat hij een leerling van *HUOTENBURG* is geweest, doch hij zal bij *JAN WYOK*, *THOMASZON*, in *Engeland*, veel geleerd hebben, gelijk ons *Van Gool* berigt. — Hij heeft ook de etskunst beoefend, als: *Een Herder bij een hut gezeten, met schapen, en ééne staande koe*; in den trant van *POTTER*; h. 144, br. 226 str. Ned.; beteekend L. V. D. *VINNE del.* Ik bezit daarvan een schoon exemplaar vóór alle letter. — Een Reeks van 25 *Landschappen en binnenhuizen, met figuren*, geestig geëst, in 4°. — Sommigen schrijven ook aan HEM too een Reeks van 6 stuks *Italiaansche Stadsgezigten*, geestig in den stijl van *TH. WYCK* geëst, kl. in 4°. *Idem*. J. V. V. f., of V. D. *VINNE fecit*, 1668; doch anderen brengen die onder de werken van *IZAAK V. D. VENNE*. Uit het werk-zelf is moeijelijk dit als zeker te bepalen, te minder, daar de laatste ook J. V. V. beteekend heeft. Zie *Nagler*.

VINNE, (*JAN VAN DER*) *ZON VAN LAURENS VAN DER VINNE*. — Zie de *Geslachtstafel op VAN DER VINNE*, is bij *Immerzeel* onvermeld gebleven; wel heeft hij zijn oom *JAN* herdacht. — Als uit de beste bron voor de *Haarlemsche Kunstenaars*, laat

ik hier volgen, wat *Van Eynden en Van der Willigen*, ook in hun *Aanhangsel*, IV. deel, dienaangaande hebben opgeteekend: „JAN VAN DER VINNE, in het laatste jaar van de XVII. eeuw geboren, en wel, even als zijn zoon VINCENT op den laatsten dag van Januarij, strekte de beoefening der schilderkunst tot allerlei onderwerpen uit, doch inzonderheid legde hij zich toe op het teekenen van Bloemen en Landschappen. Hij woonde in zijne geboorteplaats, en overleed aldaar den 8. November des jaars 1753.” En verder: „JAN VAN DER VINNE bezat eene fraaije Verzameling schilderijen, teekeningen en prenten, mitsgaders boeken enz., welke Verzameling, na zijn dood, in zijne geboorteplaats, *Haarlem*, openbaar verkocht werd, den 13. Mei, 1754 en volgende dagen, volgens den *Catalogus*, groot 136 bladzijden. TACO JELGERSMA EN VINCENT VAN DER VINNE verkochten dezelve; de laatstgenoemde overleed den 15. Januarij des jaars 1811, te *Haarlem*.”

VINNE, (JAN VAN DER) JANSZON, de eenige broeder van VINCENT VAN DER VINNE, geboren te *Haarlem*, 1734, en aldaar overleden, in 1805, was geen schilder van beroep, doch heeft fraaije teekeningen gemaakt, volgens het berigt van *Van Eynden en Van der Willigen*, II, bl. 258. — Zie de Geslachtstafel op VAN DER VINNE. — Ik kan daar nog bijvoegen, dat hij ook prenten heeft geëst, hetgeen blijkt uit de jaartallen, die er op voorkomen, als: *Een Landschap, met Vorstelijke gebouwen*, beteekend J. v. v. f. 1768, naar J.M.(OUCHERON) in 4°, en twee *Arcadische Landschappen*, beteekend als boven, en 1767, naar J.(USTUS) V. H.(UYSUM) in 8°, alles luchtig, maar met een vaste hand geëst. — *Nagler* noemt nog zekeren J. VAN DER VINNE, die twee *Landschappen met figuren*, naar J. VAN HAER (?) heeft geëst, beteekend J. v. v. f. 1667, in 8°. Dat ze welligt van IZAAK VAN DER VINNE (ook door Landschappen bekend) kunnen zijn, is mogelijk; er kan van geen VAN DER VINNE, die met een J. beteekende, in 1667 werk bestaan. — Is dit echter zoo, dan zal het jaartal 1767 moeten wezen, en dan ook werk van onzen JAN kunnen zijn.

VINNE, (LAURENS VAN DER) VINCENTSZON is door *Immerzeel* reeds vermeld. — Zie de Geslachtstafel op VAN DER VINNE. — Om eenig oordeel over zijne bewaamheden, — ofschoon buiten zijn vak, en daar zijne kunst weinig voorkomt — te kunnen vellen, zie men den Titel van *Het bloedig Toneel of Martelaarspiegel der Doopsgesinde of Weerloose Christenen*, door TILEMAN VAN BRAGHT; 2. druk enz., *Amsterdam*, 1685, door HEM zaamgesteld en geteekend, en door D. PENNING *sculp.*, in f^o, die tot de goede werken van dien tijd behoort. — Hij heeft ook geëst, als een *Landschap met vee*, en *Weigel*, in zijn *Supplément au Bartsch, Leipzig*, 1843, bl. 81, zegt, dat de ets: *Des Renards près de leur terrier*, kl. in 4°, bij de werken van *A. van Everdingen* vermeld, zonder twijfel van onzen LAURENS is, die onder de leerlingen van BERCHEM geteld wordt. De prent voert tot opschrift: *Vossenhuys*; dit is het bekende oude woonhuis van het Kunstenaarsgeslacht VAN DER VINNE, te *Haarlem*. Er bestaat eene kopij van, andersom. — Het is mogelijk, dat hij, als in 1658 geboren, nog bij BERCHEM, in 1683 overleden, geleerd heeft. — *Nagler* zegt, dat zijn *Portret* bij *Houbraken* en anderen voorkomt; doch dit is dat van VINCENT, zijn zoon.

VINNE, L(AURENS VAN DER) JACOBSZ., is een onvermeld kunstenaar, die, zeker, tot het bekende kunstenaars-geslacht, te *Haarlem*, behoort; en tot waarborg, dat deze werkelijk bestaan heeft, strekt, dat in de Kunstnalatenschap van den laatstbekenden VINCENT VAN DER VINNE, in 1811, te *Haarlem*, overleden, en in 1816 aldaar verkocht, op bl. 3 van den *Catalogus*, onder Nr. 38 en 39, drie schilderijen voorkomen, als: „*Twee stuks met Vee, in een Landschap*, door L. VAN DER

VINNE JACOBZ., op paneel, h. 11, br. 13 $\frac{1}{2}$ dm.," en: „*Een Landschap, met eene rivier doorsneden, gestoffeerd met beelden en paarden, door DENZELVEN*, op doek; h. 33, br. 41 dm.” — Hier valt niet te denken aan eene fout in den *Catalogus*, die, waarschijnlijk, door den overledene wel zelf zal zijn geschreven, en bovendien is de Verkoop, onder het bestuur van w. HENDRIKS, *Kunstschilder*, te *Haarlem*, toen 72 jaren oud, geschied. — Wie is nu deze JACOBZCOON, die ongetwijfeld tot het *Haarlemsche* geslacht VAN DER VINNE behoort? Een JACOB VAN VAN DER VINNE — Zie aldaar. — is mij wel bekend, en het is deze, dien ik als den vader van L(AURENS), onder verbetering, met een vraagteeken, op de Geslachts-tafel van VAN DER VINNE — Zie aldaar. — heb aangeduid. — Daar *Nagler* zekereu LAURENS VAN DER VINNE, een jonger kunstenaar, dan den bij hem alleen bekenden ouderen van dien naam, noemt, die de *Titelvignetten* heeft geteekend, door J. VAN SOLINGEN gegraveerd, voor het Werk, *Douglas, Bibliographie anatomica specimen, Lugd. Bat. 1734*, in 8°., is het — ook dat jaartal in aanmerking nemende, — zeer waarschijnlijk, dat het van onzen L(AURENS) is, die dus goed op de Geslachts-tafel voorkomt.

VINNE, (VINCENT VAN DER) LAURENSZOOON, de *Oude*, is bij *Immerzeel* vermeld. Ik moet er verder bijvoegen, dat in den Kunsthandel dikwijls werken voorkomen, die gezegd worden van den *Ouden* VINCENT VAN DER VINNE te zijn, en dat daarmede deze LAURENSZOOON bedoeld wordt. Dit is mij overtuigend gebleken uit den *Catalogus* der Kunstnalatenschap van VINCENT VAN DER VINNE, JANSZ. — Zie aldaar. — bl. 27, Teekeningen. „Nr. 3. *Een Buitenhuis*, met beelden, naar A. VAN OSTADE, door V. VAN DER VINNE, den *Oude*,” enz. — Vroeger was er in het *Koninklijk Museum*, te *Brussel*, eene schilderij van HEM, voorstellende *De verschijning van den Engel aan Petrus, die hem uit de gevangenis verlost*; h. 1 el 50 dm., br. 1 el 5 dm., en daarin stond bij den naam: gezegd de *Napolitaan*. Hoe men daartoe gekomen is, kan ik niet begrijpen; of het moest zijn, dat de Auteur prenten van IZAAK VAN DER VINNE, *Gezigten in Savoye*, gezien heeft, waar op Nr. 1 staat: J. DES NAGEOIRES fecit, en dat dit hem daartoe aanleiding kan gegeven hebben. — *Deseamps* zegt, dat Prins *Karel*, te *Brussel*, zes *Stuks* schilderijen van HEM had, als 4 *Portretten*, een *Zeehaven* en een *Kiezentrekker*. — Zie de Geslachtstafel op VAN DER VINNE. — *Zijn Portret*, door, of in den trant van FRANS HALS, zijn meester, geschilderd, is door zijn kleinzoon VINCENT LAURENSZ. in zwarte kunst gegraveerd. Ook bij *Houbraken* komt een *Idem* voor.

VINNE, (VINCENT VAN DER) ZOOON VAN LAURENS, en kleinzoon van den *Ouden* van dien naam, werd den 10. Junij, 1686, te *Haarlem*, geboren (doch volgens *P. v. d. Berge, Monogrammen, Ms.*, — Zie daarover op MANDERE (PIETER) — zou het zijn 1684, en die heeft hem te *Haarlem* gekend), en in de *Fabriek* van zijn vader opgeleid. Zijn kunstwerk bestond hoofdzakelijk in het teekenen van Bloemen en Planten, doch dat hij ook andere onderwerpen meesterlijk kon teekenen en etsen, getuigen zijne zoo goed zaamgestelde en fraai-geëtste prentjes, in het 4°. Bockwerk: *Leerzame Zinnebeelden, berymd door Adriaen Spinneker; tweede druk*, in twee deelen, uitgegeven te *Haarlem*, bij *Jan Bosch*, 1757. In 1714 verscheen het eerste Deel, afzonderlijk, met 50 *stuks etsen*, door HEM daarvoor vervaardigd; terwijl het tweede deel er 30 bevat. De *Titel* voor het Werk is wel zóó schrander gevonden, goed geteekend en fraai geëtst, dat die, met het overige werk, tot een gedenkstuk zijner kunstbekwaamheden zal blijven. — *Van Eynden* en *Van der Willigen* zeggen, dat zij „de teekeningen dezer prentjes bij des makers afstammelingen, te *Haarlem*, onder wie zij berustende zijn, hadden gezien.” — Hij is den 16. Mei, 1742, te *Haarlem* overleden. — Zie de Geslachtstafel

op VAN DER VINNE. — Meer werken van hem zijn niet zoo algemeen bekend, en bij heeft toch geheel het kunstvak van zijn verdienstlijken vader, LAURENS gevolgd; doch ik geloof, dat het met veel van zijne kunst zal zijn gegaan, zoo als met den juisten naam en persoon van al de VAN DER VINNE's, te weten, men heeft ze door elkander verward, zoodat er wel kunst, aan onzen VINCENT behoorende, zal voorkomen, die aan anderen wordt toegeschreven, maar, welligt, in alle deelen niet kenlijk genoeg en zonder naamteekening. Er moeten meer etsen van hem zijn, dan de algemeen bekende, want ik vond op de Verkoopding der Kunstnalatenschap van VINCENT VAN DER VINNE, zoon van zijn broeder, JAN, — Zie aldaar. — op bl. 49 van den *Catalogus*, „Nr. 7. 77 stuks Prenten uit *Spinneker, Zinnebeelden*, met de *Maansverduistering: zwarte kunst*.” Die komt in het Werk niet voor. — Nr. 11. „*Vijf-en-dertig stuks verschillende prentjes, als het Vossenhuis*, — Stamhuis te *Haarlem*, van hun Geslacht, — en anderen, door v. VAN DER VINNE, benevens het *Begraafnisbriefje van J. VAN DER VINNE*. — Nr. 12. *Vier dito Landschappen, met beesten*. — Nr. 13. *Twintig dito verschillende enz.* — Nr. 14. *Twaalf bladen met Viervoetige Dieren en Vogels, alle gekleurd*,” allen door hem geëtsd, en wel zonder fout in dien *Catalogus* opgegeven, zijnde een Kunstboek, afzonderlijk, met de geëtsde werken door de v. d. VINNE's, en bij elk nommer de verschillende doopnamen vermeld. — Hij heeft het *Portret* van zijn grootvader, in zwarte kunst, naar F. HALS, gegraveerd.

VINNE, (VINCENT VAN DER) JANSZON, staat bij *Immerzeel* geboekt, die hem een zoon van JAN VAN DER VINNE doemt. — De eenige JAN, dien hij heeft vermeld, is de broeder van LAURENS en IZAAK, dus niet de vader, dien hij met die aanduiding bedoeld heeft. — Zie de Geslachtstafel op VAN DER VINNE. — Hij heeft ook in 't koper geëtsd, waarvan zeldzaam afdrukken voorkomen, als: *De groote Potvisch (Cachelot)*, den 20. Februarij, 1762, bij *Zandvoort*, gestrand, in f^o. — *Gezigt van Egmont op Zee*, met ruïnen en figuren. Zie *Nagler*. — Den 11. Maart, 1816, dus vijf jaren na zijn dood, werd zijne Kunstnalatenschap verkocht, ten huize van de Wed. *Willem van Oukerke*, in de *Schaggelstraat*, Nr. 715, te *Haarlem*, zooals de *Catalogus* en een *Toegangsbriefje*, ter bezigtiging, in mijn bezit, zulks bepaald aanduidt. Deze *Willem van Oukerke* was de schoonbroeder van onzen VINCENT. — Hij heeft ook in zwarte kunst gegraveerd, waarvan *Van Eynden* en *Van der Willigen*, in het *Levensberigt* van VINCENT LAURENSZ. VAN DER VINNE zeggen: „Door zijn meester, FRANS HALS, werd *zijn Portret* geschilderd, en zijn achterkleinzoon, VINCENT VAN DER VINNE (JANSZ.), het zwarte kunstschrapen beproevende, bragt dit in het koper.” — Ik heb dit prentje nimmer gezien. Ook heeft hij de etskunst ondernomen, zeggen gemelde auteurs, doch liet het bij eenige proeven berusten. — Hij is den 15. Januarij, 1811, overleden, nalatende eene weduwe, zijnde *Maria van der Vinne*, die hem van ter zijde in den bloede bestond, en met welke hij omtrent 32 jaren gebuwd is geweest. Geen kinderen nalatende, is deze Schildertak met hem uitgestorven. Zijne bestendige woonplaats was *Haarlem*, in het voorvaderlijk huis, genaamd het *Vossen-huis* — zooals dit, tot Adres, op prenten voorkomt — en waar hij als een geacht en deftig burger leefde.

VINNE VAN LEE, (VINCENT VAN DER) de *Jonge*, vind ik bij *Weigel, Kunst-Catalog*, Nr. 8177, als plaatetser vermeld: *een Kind, dat zeepbellen blaast, of de IJdelheid*, in 4°, zeldzaam. — Deze VINCENT is mij geheel onbekend, en ook *Nagler* zegt, dat die prent, waarschijnlijk, tot bet werk behoort van VINCENT VAN DER VINNE, LAURENSZON.

VINSEMIUS (DOMINICUS) wordt genoemd een Antyksnyder, die, in 1633, te

Sneek wonende, en die als weduwnaar van *Lienet Pietersdr.*, met *Margarete Ram*, J. D. van *Middelburg*, toen te *Leyden*, in het huwelijk trad. Zie *De Navorseher*, X, 1860, bl. 17, waar men tevens verneemt, zoo het dezelfde persoon is, dat hij ook Predikant was.

VIRULY, (F. W.) waarschijnlijk, een Amsterdammer, die voor uitspanning de kunst beoefende; immers, op dien naam, vond ik alleen vermeld eene schilderij in den *Catalogus* van *Louis Metayer*, *Amsterdam*, 1799, op bl. 250, Nr. 5: „*Een boomryk Landschap*, ryk gestoffeerd met beeldjes, schapen en varkens; natuurlijk behandeld, door F. W. VIRULY; h. 14, br. 18 dm. Amst.”

VIS. (. . .) Op eene Kunstverkoop van D. POTTER, te 's *Gravenhage*, 1723, was, onder Nr. 72 van den *Catalogus*: „*Een stil Watertje*, van vis f 25-5.” — Ofschoon hij onbekend is, moet zijne kunst toch goed zijn geweest, dewijl toen een stuk van BACKHUYSEN voor f 65, en een van VAN DE VELDE voor f 75, even als twee voorgaande nummers, verkocht werd.

VIS, (K.) een vermaard teekenaar en gezworen Landmeter, die, in de tweede helft der XVIII. eeuw, in *Noordholland*, bloeide. Een Handschrift met fraaije teekeningen der *Drooggemaakte Hazerwoudse-polder*, door hem in 1766 en 67 vervaardigd, stond in den *Catalogus van Boeken*, van *P. Muller*, te *Amsterdam*, Januarij, 1850, bl. 168, onder Nr. 111, vermeld.

VIS BLOKHUYZEN, (DIRK) Lid der *Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, Lid van de Commissie en Secretaris van het *Museum-Boymans*, te *Rotterdam*, Directeur van het algemeen Rijks-Entrepôt, voor den Handel, en in die betrekking, in 1849, door Z. M. den Koning benoemd tot *Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw*, bekleedt onder de Kunstbeschermers en Verzamelaars, in het zoo bloeiende *Rotterdam*, eene eerste plaats, en bezit in het bijzonder een schoon Kabinet, bestaande uit ongeveer tachtig stuks schildorijen uit de Oud-Nederlandsche School, velen van kleinen omvang, maar doorgaans in den besten staat, en uit den besten tijd der meesters. Onder de Landschappen merkt men op die van N. BERCHEM; een uitmuntende A. CUYF; J. HACKERT; J. DE HEUS; J. VAN DER MEER; F. DE MOUCHERON; een A. PYNACKER, van het eerste water; W. ROMYN, J. RUYSDAEL en J. WYLANDT. — Onder de Figurschilderijen, Landschap en Binnenhuizen, moeten genoemd worden die van G. VAN DER EECKHOUT; J. B. FRANKS; J. VAN HUOTENBURG, zeer fraai; J. LINGELBACH; G. LUNDENS; E. VAN DE POEL; JAN STEEN; H. M. ZORGH; J. VERMEER; VICTOR en A. DE VOIS. — Onder de Portretten vindt men er van A. BLOEMAERT; A. BOONEN; van F. HALS, dat van Ds. *J. Hoornbeek*, bekend door de fraaije prent van J. SUYDERHOEF, 1651; van N. MAES; JANSON VAN CEULEN; O. NETSCHER; E. VAN DER NEER; J. OVENS; REMBRANDT en O. SCHALKEN. — Verder Watergezigten door L. BACKHUYSEN; W. VAN DE VELDE; R. ZEEMAN (NOOMS). — *Een Zeehaven*, door J. B. WLEENIX; — een *Stadsgezicht*, door BERKHEYDEN. — Bloemen door R. RUYSCH; — Visschen en Vischtuig, door J. GILLIG en A. MIGNON; — en, *Een Maanschijn* door A. V. D. NEER. — Verder bezit de Heer VIS BLOKHUYZEN een duizendtal Teekeningen, door oude en moderne meesters, waarvan ruim de helft uit omtrekken, schetsen en studiën bestaat; de Hollandsche en Vlaamsche School spelen daarin de grootste rol; doch er komen ook eenige uitmuntende stukken, door Italiaansche, Fransche en andere meesters geteekend, onder voor. — Aan zijne Verzameling van Prenten heeft hij eene historische strekking verbonden, namelijk, om ze in Alfabëtische orde op de namen der Kunstenaars te plaatsen. Omtrent 3000 nummers vertegenwoordigen de Nederlandsche School, sedert de vroegste tijden, tot op heden, en waarvan hij, op weinig uitzonderingen na,

proeven der meeste Hollandsche en Vlaamsche meesters bezit. Het ligt in den aard der zaak, dat de zucht tot opsporing, om de overige leemten aan te vullen, eene onafgebroken studie en opmerkzaamheid vereischt, zijnde zeer dienstig tot bevordering en opheldering van de Geschiedenis der Beeldende Kunsten, en bijgevolg heeft zijne wijze van verzamelen, eene dubbel nuttige strekking. De oude Duitsche meesters van vóór 1600, zijn daaronder opgenomen, omdat de splitsing zoo moeilijk en onzeker is, en de aard der toenmalige graveerkunst slechts weinig verschilt, even als *K. van Mander* deze kunstenaars bij de Nederlanders, gelijk als het ware uit ééne School voortkomstig, heeft opgenomen. Op gelijke wijze worden de Belgische kunstvoortbrengselen, ook na 1830, door hem, als door Nederlanders vervaardigd, beschouwd. — De Heer VIS BLOKHUYZEN heeft vroeger, voor uitspanning, het penseel en de ctsnaald gehanteerd, doch maakt thans alleen er nog gebruik van, om de hem voorkomende belangrijke voorwerpen, voor het geheugen, af te teekenen.

VISSCHER. Op dezen naam zijn een aantal kunstenaars, en daarbij van het eerste water, in de Geschiedenis vermeld. De onzekere levensberigten hebben aanleiding gegeven, omeenige jaartallen uit den aard en jaarmerken hunner werken af te leiden, en bijgevolg heeft elk volgens zijn oordeel, en naar de gelegenheid van die werken te zien, zijne meer of min bepaalde meening daarover geboekt. Het zij er verre af, om dat alles hier te willen op zijde zetten, teneinde mijn gevoelens op den voorgrond te stellen, maar wel wil ik het eindverslag mijner bevindingen, tot heden toe, hier ter beoordeeling van ingewijde belanghebbenden ten beste geven. — JAN CLAESZ., CLAES JANSZ. en NICOLAES CLAESZ. hebben bepaald als Uitgevers een Monogram voor hun Handelhuis gevoerd. Vooral in steden, had elk huis, hetzij van hoogen of lagen rang, een sprekend teeken, als zeer noodig voor de lagere volksklasse, die toen nog weinig lezen kon, en door dit uitwendig teeken bijzonder werd gebaat. Deze teekens zijn, langzamerhand, naar gelang de volksbeschaving meer en meer doordrong, overbodig geworden. Zulk een teeken had welligt reeds JAN CLAESZ., doch zeker CLAES JANSZ. voor *zijn huis, in de Kalverstraat*, zijnde een beeld, voorstellende een *Visscher*, gezeten, met een schepnet in de eene en vischwant in de andere hand, rustende met den eenen voet op een mand met visch. Zie zijn Boekje, met 12 *Gezigten van Haerlem*, in 4°. oblong, pl. 2, waar boven het beeld staat: *t' Amsterdam, gedrukt by KLAES JANSZ. VISSCHER, wonende in de Kalverstraat, in de Vischer*. Hieruit volgt, mijns inziens, niet, dat het beeld even goed naar zijn naam figuurlijk gevoerd werd, neen; want evenzoo zijn de eerste werken van *Dirck Pieters, t' Amsterdam, voor Dirck Pietersz., Boekverkooper, in de Witte Persse* enz. uitgegeven. Hier is zijn naam bepaald uitgedrukt, die in later tijd alleen onder die van *D. P. Pers*, en wel als van zijn geslacht geworden, bekend werd. — Nu heeft men nog een CORNELIS VISSCHER, *den Oude*, — Zie aldaar. — van wien, zeker, een zoon bestaan heeft, die, als kunstenaar, *de Jonge* genoemd wordt; en zoo is mijne vraag, of deze CORNELIS'SEN niet even goed de stamvader van onzen beroemden CORNELIS VISSCHER kunnen geweest zijn? De overgang van dezen naam, alsook die van NICOLAES in één geslacht, pleit, mijns inziens, zeer voor twee afzonderlijke takken der VISSCHER'S, doch tevens van hetzelfde geslacht, dewijl CORNELIS, de graveur, zijne werken ook wel bij NICOLAES uitgegeven heeft. — JAN en LAMBERT zijn broeders van den laatstgenoemden CORNELIS — Zie aldaar. — geweest; en toch is het Portret van de moeder van CORNELIS beteekend *C. VISSCHER del.* en *J. DE VISSCHER sculp.* — Er is nog een JAN VISSCHER JACOBSZ. — Zie aldaar. — geweest, die ook wel kinderen in de kunst kan hebben opgeleid, te meer daar

dezo to *Amsterdam* woonde. — Dat er somtijds op prenten van al de VISSCHER'S DE VISSCHER staat, is eene fout van den lettergraveur, en die voorbeelden zijn legio, doch dit heeft op latere werken, vooral van JAN, veel plaats gehad, en daardoor gezag verkregen. — CORNELIS eigen sierlijk geschreven naam komt op zijne teekeningen voor, zooals bij mij op het *Portret van FRANS POST*, door HEM met zwart krijt overschoon, half-levensgroot, geteckend, te lezen staat: c. VISSCHER fecit.

VISSCHER. (CLAES JANSZON) De onbekendheid, wanneer hij te *Amsterdam* werd geboren, heeft tot zeer uit-een-loopende gissingen geleid. *Nagler* begint met 1550, en zoo voort, tot bij *Inmerzeel* toe, die hem JAN NICOLAES noemt, en voor zijn geboortjaar omstreeks 1580 stelt. Ik heb mij nimmer kunnen verbeelden dat één persoon, van af 1550 tot in 1644 nog belangrijke werken zou vervaardigd en uitgegeven hebben. Ik bezit, onder veel anderen, de groote prent *De vitâ humanâ recte instituendâ*, waaronder *In usum studiosae iuventutis Tabulam Cebetis in minorem hanc formam rededit et excudit* N. J. VISSCHER. Anno 1640; en, de *Perfecte Afbeelding van 't Sas van Gendt* enz. t' *Amsterdam* by CLAES JANSZ. VISSCHER, 1644. Op latere afdrukken is deze naam verwisseld met *G. Valk*, zonder jaartal. — Ik heb te dien aanzien een helder licht gevonden in de *Huwelijks-aanteekeningen, te Amsterdam*, waarin voorkomt: „1608. 9 October. CLAES JANSZ. VISSCHER, oud 21 jaren, *plaatsnyder*, geassisteerd met JAN CLAESZ. VISSCHER; met *Annetje Florisdr.*, oud 20 jaren, geassisteerd met *Floris Gerritsz.* en *Cornelis (?) Alberts*, haer ouders.” Zie *De Navorscher*, VIII, bl. 320. — Hieruit blijkt, dat CLAES JANSZ. in 1587 is geboren, en dat de werken, nog een twintigtal jaren later verschenen, zeker, door zijn vader JAN CLAESZ. VISSCHER, die getuige bij zijn huwelijk was, vervaardigd zijn. Zoo het zijn vader niet was, zou dit even als van de anderen uitgedrukt zijn geweest, doch de namen spreken hier van-zelf. — Zeker is het, dat beiden meestal één Monogram, eene v., waarin eene i. en waarop eene c. is gehecht, hebben gebruikt, en dit is door velen, ook door *Brulliot*, die geen andere dan JAN CLAESZ. noemt, voor zijn Monogram gebouwd; terwijl sommigen het weder voor het werk van CLAES JANSZ. aanzien, al naar gelang hun do beteekening met de letters J. C., of C. J., ook wel J. N., of N. J., of JO. NIC. of NIC. JO. VISSCHER is voorgekomen. — Zie ook op PISCATOR. — Nu wordt het duidelijk, waar wij heen moeten met graveerwerk, door J. SAENREDDAM, in 1593, en door P. BAST, in 1598, bij VISSCHER uitgegeven, terwijl dezo reeds omstreeks 1566 werkzaam was, zegt *Nagler*, die ook vermeldt, dat er zekere J. C., welligt de vader van C. J. VISSCHER, in dat kunstvak moet hebben bestaan, dien hij nu afzonderlijk als JAN CLAESZ. VISSCHER kan opvoeren, en die, mijns inziens, nog wel wat vroeger dan in 1550 zal geboren zijn, want J. C. VISSCHER heeft, in 1566, de kopijen van *De Passie*, van A. DURER, en de werken der gebroeders WIERIX, van dien tijd af, uitgegeven. — De werken der beide VISSCHER'S zijn moeilijk allen van elkander te onderkennen, en alleen zou eene afseiding nagenoeg mogelijk zijn, indien men het doodjaar van JAN CLAESZ. wist, die bepaald in 1608 nog in leven was. Dat van onzen CLAES JANSZ. wordt door *Nagler* omstreeks 1660 gesteld, en hij zou alzoo 73 jaren bereikt hebben. — Bij dezen Auteur vindt men 42 nummers der werken, dus van de beide genoemde VISSCHER'S, vermeld. — Hij noemt niet het *Tooneel der Wereld*, door den Ouden Breughel, een Boekje bij HEM uitgegeven. — Verder zegt hij, dat CLAES JANSZ. een zoon, NICOLAES VISSCHER, — Zie aldaar. — heeft nagelaten. — Zie op VISSCHER. — H. HONDIUS heeft het *Portret* van C. VISSCHER gegraveerd (1618). Dit zal wel dat van onzen CLAES JANSZ., toen 31 jaren oud, voorstellen.

VISSCHER, (CORNELIS) *de Oude*, wordt door *Immerzeel* DE VISSCHER genoemd, een bekwaam Portretschilder, geboren te *Gouda*, in 1520, „en in 1568, op zijn overtocht van *Hamburg* naar *Amsterdam*, overleden.” Het is alleen uit de echte bron, *Van Mander*, dat wij hem leeren kennen, doch die noemt geen jaartallen, en evenmin *Amsterdam*, maar zegt, dat hij „somyds niet wel by zinnen was, en van wien veel te verhalen zoude wezen.” Duidelijk is het derhalve, dat *Van Mander* hem gekend heeft en in zijn Werk opvoert, na WILLEM TYBOUT, te *Gouda*, in 1526 geboren, zonder meer. Hoe kan *Immerzeel* waarde hechten aan *Pilkington*, van wien hij deze jaartallen heeft overgenomen, en die niet het minste bewijs aanvoert, waarom hij de verbetering op *Van Mander* heeft gemaakt. — *Balkema*, *Nagler* en andere auteurs hebben *Immerzeel* gevolgd, waardoor ongeoorloofde verwarringen zijn ontstaan, want tot heden bestaat er voor de genoemde jaartallen nog geen bewijs. Hieruit volgt, dat een *Portret*, borststuk, levensgroot, van een toonkunstenaar, in de Galerij te *Weenen* aanwezig, door HEM geschilderd A^o. 1574, tot bewijs dient, dat hij toen nog leefde, terwijl *Nagler* teregt dit stuk niet als van onzen CORNELIS kan aannemen, aangezien gemeld wordt, dat hij in 1568 verdronken is; doch, zegt hij, wij kunnen ons niet overtuigen, dat *Balkema* (die *Immerzeel* gevolgd heeft) uit zekere bronnen heeft geput. — Beter is het, hem door zijne werken te gedenken. CORNELIS heeft het *jongste Portret van Prins Willem I. van Oranje*, in het harnas, geschilderd, bekend door de schoone gravure van W. J. DELEFF, gr. in f^o., alsmede door C. VAN QUEBORN gesneden, en verkleind door J. HOUBRAKEN en anderen, voor Boekwerken, vervaardigd. — Ook heeft hij *Don Juan van Oostenrijk's Portret* geschilderd; dit is, uit het Latijnsche vers, dat onder zijn *Portret*, in de Verzameling van H. HONDIUS, in kl. f^o., voorkomt, af te leiden. Zie *Van Mander*, I, bl. 157. — Ook op een ander *Portret van gemelden Prins*, op 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, aanwezig, staat van achter te lezen: „*Prins Willem de Eerste op zyn Paradebed*, A^o. 1584, geschilderd door *den Oude* CORNELIS VISSCHER. — Vóór men dit ontdekte, stond het op naam van ADRIAAN VAN DE VENNE, pinx. — Zie aldaar. — Hieruit blijkt wel, dat er nog een CORNELIS, *de Jonge*, moet hebben bestaan, maar in geen deele, dat onze CORNELIS te *Amsterdam* werd geboren, gelijk in den *Catalogus* van genoemd Museum, 1858, wordt opgegeven, en nog wel met de bijvoeging: „Leerling van PIETER SOUTMAN.” — Het is noodig, deze opgave te regt te wijzen, daar het blijkt, dat de beroemde teekenaar en graveur CORNELIS VISSCHER als de vervaardiger van dit *Portret* opgegeven wordt. Hoe kan deze, omstreeks 1610 te *Haarlem* geboren, het lijk van *Prins Willem* geschilderd hebben? Zelfs zijn meester kon dit niet. — De Redactie van den *Catalogus* heeft onzen CORNELIS niet gekend, terwijl uit de schilderij blijkt, dat hij in 1584 nogmaals werd geroepen, om het lijk van den Prins af te beelden, en bijgevolg zijn sterftijd eerst daarna gevonden worden moet. — Zie op VISSCHER. — *Zijn Portret* komt bij *Van Mander*, in 8°., voor.

VISSCHER (CORNELIS) is door *Immerzeel* vermeld. — Zie over zijn Geslacht op VISSCHER. — Daar er geen geboorte- of sterfjaar van hem bekend is, ligt het in den aard der zaak, dat die in de jaarmerken zijner werken moesten gezocht worden, en dit heeft tot zeer uiteenlopende cijfers geleid. — In de *Ms.* aantekeningen van CORNELIS VAN DEN BERG, — Zie aldaar, en ook op MANDERE (PIETER) — vond ik het volgende vermeld: „CORNELIS DE VISSCHER, geboren te *Haarlem*, 1629, aldaar overleden 1658, aan den steen of 't graveel, heeft zeer veel in 't koper gesneden, zoo van eigen inventie, als naar BAMBOOTS, A. VAN OSTADE, BERCHEM en anderen. *Zyn Portret* komt uit van zyn eigen hand, met

een graveerijzer in de hand, 1649." — Ik hecht aan dit eenvoudig berigt veel waarde, daar deze pen nimmer vaste bepalingen naar gissingen maakte, hetgeen dikwijls bij meer bevoegde Auteurs het geval is. — Later vond ik bij *Van Eynden en Van der Willigen*, in het *Aankhangsel*, bl. 96, dit berigt bevestigd: „CORNELIS VISSCHER werd, zoowel als zijne broeders, LAMBERTUS en JOHANNES DE VISSCHER, gelijk zij genoemd worden, te *Haarlem* geboren, volgens aanteekeningen gehouden bij het *St. Lueasgild* aldaar; hun vader was ook lid van dat Gild. „CORNELIS is geboren in het jaar 1629, en overleed in 1658. Hij was een zeer goed plaatsnijder, en had eene vaste manier van teekenen, met zwart krijt. Zijn gedrag was voorbeeldig, en hij leed geduldig, zijnde zeer met den steen gekweld. Eene bejaarde dienstmeid, die hem oppaste, prees hem altijd. Hij gaf haar, kort voor zijn dood, een plaatje, waarop *zijn afbeeldsel*, met een hoed op, en het graveerijzer in de hand, door HEM-ZELF vervaardigd, in 1649. Deze dienstmeid, een oude vrouw zijnde, verkoocht, uit nood, dit plaatje aan een voornamen kunstenaar, die er het graveerijzer uit deed, en zoo liet drnkken en nitgaf. Do prenten van CORNELIS DE VISSCHER zijn bij de liefhebbers in groote aehling en worden duur betaald.” — Ziedaar nu alle gissingen opgelost, en waardoor wij nog meer in bewondering gebragt worden, dat dit talent, slechts 29 jaren oud geworden, zooveel werken, met zulk eene voorbeeldige graveerwijze, heeft kunnen ten uitvoer brengen, als hebbende, tevens als schilder, met zijn graveerstift door gansch *Europa* een onsterflijken naam behaald. Als men daarbij voegt zijne teekeningen in zwart krijt, die even zoo gewild zijn, wie kan dan zonder eerbied aan dit talent denken? — Het is hier de plaats, eene feil te verbeteren, namelijk: op de Kunstveiling van *Verstolk van Soelen, Amsterdam, 1847*, onder Nr. 161 van den *Catalogus*, komt een *Mansportret* voor, door CORNELIS VISSCHER A^o. 1685, dat met f 289 werd betaald. Dit jaartal is hier bepaald eene fout, want zóó zou hij nog 25 jaren langer gewerkt moeten hebben, dan het algemeen aangenomen jaar 1660 aanduidt, en zal dit bijgevolg 1658 moeten zijn. — Uit de gemelde aanteekening zien wij tevens, hoe er afdrucken met en zonder hoed van zijn bekend *Portret* van 1649 zijn ontstaan. — Voorts wete men, dat er geen sprake van is, als zou hij gehuwd zijn geweest waardoor ook een portret van zijn zoon, oud 13 jaren, A^o. 1656, valsch is; terwijl zijn vader mede kunstenaar was, en als zoodanig in het *St. Lueasgild*, te *Haarlem* is ingeschreven. Jammer, dat de naam niet wordt genoemd. Het zón mij niet verwonderen, als hij een kleinzoon was van CORNELIS VISSCHER, *den Oude*, — Zie aldaar. — en zulks te minder, dewijl er nog een *de Jonge* wordt genoemd, en deze kan wel de in het *St. Lueasgild* ingeschreven CORNELIS VISSCHER, vader van onzen CORNELIS, geweest zijn, hetgeen zeer pleit voor de vroege ontwikkeling van het talent van onzen graveur. Het schijnt ook dat hij steeds te *Haarlem* heeft gewoond; zeker is het, dat hij veel, wat aldaar te huis behoort, en wel van den grootsten omvang, als de *Principes Hollandiæ et Westfrisie*, etc. 38 groote portretten, met Titel, gegraveerd heeft. Ook heeft hij het schoone portret van PHILIP WOUWERMAN geteekend, door N. DRETTIS sculp., in gr. f^o, welk portret, bij vergissing, door *Nagler*, onder het teekenwerk van JAN DE VISSCHER wordt opgegeven. — Bij genoemden Auteur vindt men van zijne gravuren, ook naar zijn eigen teekeningen vervaardigd, vermeld: Portretten tot Nr. 101, waarbij seriën voorkomen, als *De Graven van Holland* enz., onder één nummer beschreven. — *Geestelijke onderwerpen* tot 133. — *Historische Voorstellingen* tot 143. — *Gewoon Volksleven* enz. tot Nr. 179, allen met de verschillende drukken; alsmede nog 12 stuks, die onder de twijfelachtige worden gesteld. — Ik moet hier nog doen opmerken, dat do prent Nr. 105, *Maria, met het lijchaam van*

haren Zoon, door eene vrouw en een jongeling ondersteund, waarbij *Magdalena*, naar TINTORET, in f^o-plano, in mijn bezit, niet tot het Prachtwerk van G. REYNST, — Zie aldaar. — zoo als *Nagler* zegt, behoort, daar zij in mijn compleet exemplaar, druk vóór alle letter en nommers, niet wordt gevonden. — De eerste prent: *Buste van een schoone Vrouw*, met de hand op de borst, naar PARMESAN, wordt voor een der schoonste graveerwerken gehouden. — Zij is, inderdaad, oorspronkelijk schoon. Ik bezit er eene zeer goede kopij van, andersom. — Bebalve het genoemde Portret van 1649, dat bij *Van Eynden* en *Van der Willigen* en *Immerzeel* voorkomt, en daarnaar is genomen, noemt *Weigel*, in zijn *Kunst-Catalog*, 27 Abth., 1856, Nr. 3305, nog een *Idem*, *Aet.* 19 (?), 1651, SE IPSE sc., in 8°, en als zeer zeldzaam. Ik heb dat niet gezien, doch het *Aet.* 19 is niet meer aanneemlijk. — Op de Kunstverkoop van *J. de Vos*, *Amsterdam*, 1833, was: „CORNELIS VISSCHER zijn eigen Portret, door HEM-ZELVEN op perkament geteekend, ten halven lijve, houdende in de rechterhand een doodshoofd; aan eene kolom staat: „Aansien doet gedenken.” f 100. Nu wordt het duidelijk, dat hij door zijne gevaarlijke kwaal, steeds den dood voor oogen had. Uit dien toestand kan men afleiden, dat hij een geregeld en huislijk leven geleid, en veel tijd, om zijne werken te volvoeren, daardoor gewonnen heeft. — Er gaat ook een *Portret van zijne moeder* uit, beteekend C. VISSCHER del., J. DE VISSCHER sculp. Hieruit blijkt, dat de namen der beide broeders door den lettergraveur verschillend geschreven zijn.

VISSCHER. (G.) Eene gravure van middelmatige verdienste, voorstellende *Bacchus* en *Cupido*, met drinkbekers in de hand, in een priëel zittende enz., in ovaal, met versieringen omgeven, is beteekend G. VISSCHER fecit, in f^o. — Zie op VISSER. (J. G.)

VISSCHER, (JAN) die zich ook wel DE VISSCHER schreef, is door *Immerzeel* vermeld. — Zie over zijn geslacht op VISSCHER. — Hij is de broeder van den beroemden CORNELIS, ofschoon er onder het *Portret van diens moeder* staat C. VISSCHER del., J. DE VISSCHER sculp. Dit zou aanleiding tot twijfel kunnen geven, en echter is het zoo. — Hij is niet te *Amsterdam*, in 1636, zooals bij *Immerzeel* en anderen vermeld staat, maar te *Haarlem* geboren, en een broeder van LAMBERT en CORNELIS VISSCHER. — Zie aldaar. — Zijn sterfjaar is niet bekend, doch *Nagler* zegt, dat men weet, dat hij in 1692 nog werkzaam was; dit wordt echter door hem niet aangewezen. — Het laatst bij mij bekende jaartal, 1671, komt voor op het *Portret van Cornelis Catsius*, Pastoor te *Haarlem*. — Hij heeft uitmuntende graveerwerken, ook naar zijn eigen teekeningen, geleverd, die door *Nagler* worden vermeld, zijnde 64 nommers, waarbij Reeksen, met al de bekende verschillende drukken enz., als: tot Nr. 14, Portretten; tot 17, *Historiële onderwerpen*. — *Huislijke tafereelen* tot Nr. 30, en *Landschappen* enz. tot Nr. 64. — Die naar BERCHEM vindt men in den *Beredeneerden Catalogus van al de Prenten van NICOLAAS BERCHEM* enz., door *Hendrick de Winter*; *Amsterdam*, 1767, in 8°, zeldzaam, uitvoerig beschreven. — *Nagler* heeft, bij vergissing, dezen JAN als teekenaar van het Portret van PH. WOUWERMAN, door N. DUPUIS sculp., in gr. f^o, vermeld, doch dat is door C. DE VISSCHER delin. — Zijn Portret, SE IPSE del., met rood krijt, is in Prentteekening gebragt door C. VAN NOORDE, in 1775; waar onder: JAN VISSCHER, *konstig Schilder en Plaatsnyder. Geboren te Amsterdam*, 1636. — Hier was VAN NOORDE met de later gevonden bescheiden, boven vermeld, nog niet bekend. — Hetzelfde komt in gravure bij *Van Eynden* en *Van der Willigen* voor.

VISSCHER, (JAN CLAESZ.) vader van CLAES JANSZ. VISSCHER — Zie aldaar de bewijzen wegens zijn persoon en werken meêgedeeld, en op VISSCHER.

VISSCHER. (JAN JACOBSZ.) In *G. A. Bredero's, Boertigh Liedeboeck* enz., vindt men zijne klacht over het verval der Rederijkerskamer, te *Amsterdam*, in *Liefde bloeyende* (1615), in een lied aan JAN JACOBSZ. VISSCHER, schilders en glassehrjver, vermeld. — Verder is mij niets van dezen kunstenaar bekend.

VISSCHER. (LAMBERTUS) Deze kunstgraveur staat bij *Immerzeel* geboekt. — Zie bij mij over zijn geslacht op VISSCHER. — Het is later voor goed bekend geworden, dat hij, even als zijno broeders, JAN en CORNELIS VISSCHER — Zie aldaar. — de beroemde graveurs, to *Haarlem* werd geboren. — Zekere berigten omtrent het jaar van zijno geboorte en van zijn overlijden zijn alsnog niet bekend. Voor het eerste wordt 1633 genoemd, en gezegd, dat hij nog in 1690, te *Rome*, werkzaam was. — *Nagler* beschrijft 25 nommers zijner graveerwerken, waaronder 18 portretten, en waarvan dat van den *Vice-Admiraal Corn. Tromp*, naar F. BOL, gr. in f^o., voor zijn schoenste werk gehouden wordt.

VISSCHER (NICOLAES) was de zoon van CLAES JANSZ. VISSCHER, die in dezelfde handelszaak van zijn vader en grootvader is opgevolgd. Hij heeft vooral kunstzaken, wat Kaarten en Steden van vele landen van *Europa* betreft, uitgegeven, en ongetwijfeld de kunst beoefend. — Ik heb gevonden, dat zijn Monogram hetzelfde is als dat zijner voorgangers; — Zie daarover op zijn vader, — doeh hij heeft den stok der J. verlengd, en aan den top door twee lijnen een 4 gevormd; en er bovendien nog een kruisstreep voor zijn teeken aan toegevoegd. Dit staat op eene geötste prent, in f^o., in mijn bezit, waarop 16 kleine *Stad- en Watergezigten*, aan den *Rijn*, de *Schelde* en *Zuiderzee* gelegen. Dit Monogram is de aanvangsletter van den naam, en beteekend VISSCHER, en, *de Jonge excludit*. — Hieruit volgf niet, dat al, wat bij hem to verkrijgen was, met dat teeken is voorzien geweest; neen, want veel werken, door zijno voorgangers beteekend, waren nog in de zaak voorhanden. Dit een en ander bevestigt, mijns inziens, dat NICOLAES de zoon van CLAES JANSZ. is geweest, die anderen, doeh zonder eenig bewijs, weder als een Neef hebben vermeld. — Zie over de naamsafleiding op VISSCHER. — Zijn overlijden, zegt *Nagler*, schijnt te blijken uit oen Werk van *Gregori, Gedanken von Landkarten, Frankfurt*, 1713, waarin voorkomt, dat hij den 9. December, 1709, te *Amsterdam*, overleden is. Zijne weduwe heeft nog jaren daarna dezelfde zaak gedreven.

VISSENAKEN (JEROON VAN) was, volgens *Van Mander*, een voornaam leerling van FRANS FLORIS, *den Oude*.

VISSER, (...) een onvermeld stempelgraveur, van wien ik een penning, ter grootte van een ouden daalder, bezit, waarop het Portret van *Willem den V. P. v. O.*, en op de keerzijde een *Zondags-almanak*, met het omschrift: *Amsterdamsche Almanak voor het jaar onzes Heeren 1767*; beteekend VISSER fecit.

VISSER. (J. G.) Van dezen kunstenaar komen gravuren voor in de *Nederlandsche Stad- en Dorpbeschryver*, door *Van Ollefen en Bakker*; *Amsterdam*, 1797, 8 deelen, in 8°. — *Gedenkzuil der VII Vereenigde Provinciën*, door HEM del. et sculp., gr. in f^o. enz. — Of nu G. VISSCHER — Zie aldaar. — en dezo één-en-dezelfde persoon moet zijn, en de lettergraveurs hier in het spel komen, kan ik niet beslissen; doeh, naar den aard van het werk van beiden to oordeelen, zal zulks vermoedelijk het geval wel zijn.

VISSER BENDER. (JOANNES PIETER) Als vervolg op *Immerzeel*, voeg ik er hier bij, dat zijn Portret in het bekende Werk van J. E. MARCUS voorkomt, waarnaar dat bij *Van Eynden en Van der Willigen* genomen is.

VITEL, VITTEL of VITELLI. — Zie op WITTEL.

VITRINGA. (WIGERUS) Deze vermaarde zeeschilder is door *Immerzeel* geboekt,

zonder echter daarhij zijn overlijden, te *Wirdum*, 18 Januarij, 1721, bepaaldelijk bij *Van Eynden en Van der Willigen* opgegeven, te vermelden. — Ik hezit *zijn Portret*, door hem-zelfen, in 1721, geteekend, en door c. van noorde in 't koper gehragt, 1757, in f^o. Daarbij is zijn wapen gevoegd, coupé de l'un en l'autre; 1. veld azuur, waarop een ruit, à losange, van zilver, 2. veld zilver, waarop een lèlie van azuur. Dit Portret komt ook bij laatstgenoemden auteur voor.

VIVERIUS, (JAKOBUS) de Oude, was, tijdens Prins Willem I., een beroemd miniatuurschilder, zooals mij bleek uit een Werkje, door zijn zoon *Jakobus Viverius*, vermaard Geneeskundige, geschreeven, eerst onder den naam van *Philologus Philiatros à Ganda*, te *Amsterdam*, in 1615 en 1636, en later, onder den Titel van *Wintersche Avonden, of Nederlandsche Vertellingen* enz., door *Jakobus Viverius* enz., *Amsterdam*, 1665, in 12°, verschenen. In die verhalen leest men, onder anderen, op bl. 207: „D'oude VIVERIUS, van wiens wonderlicke wonden en overlyden wy in 't Tweede Boek, aen 't negende Hoofdstuk, hehhen gesproocken, was so konstig in 't illumincien, dat men syns gelyck naby niet wist te vinden; invoegen dat hy, daerdoor, Mevrouw de *Princesse van Orange*, ende Heer van *Buzenval*, Gesant van den Koninck van *Vranckryck*, in optooging ende verwonderingh brogt. Hy heeft sich selven, ende oock andere, soo meesterlyck gemaackt, dat het oogh daarop gevest blyft, ende tusschen de natuurlycke verven ende dese naauwelickx een onderscheydt weet te ramen. *Christiaan Perret*, Apotheker, tot *Leyden*, heeft eertydts sommige van syn konst-stuckjes in waarde gehouden. Hy heeft, op de grootte van een vinger-nagel, een ongetoomt Paart, dat sich selfs van een berg te barste springt, gemaakt, en daar rondom, seer curieus, met vergulde letters, deze spreuk: *Libertus Libertate perit*, dat is: Vryheyd door Vryheyd vergaan enz.” — Hoe hoog hij bij Prins Willem I. om zijne kunst in achting stond, hlijkt uit het volgende, op hl. 210: „Willem, Prince van Oranje, wou iets aan Duc d'Alenzon vereeren, des hy d'oude VIVERIUS ontboud, en toonde, aan hem, een teekening met rood aarde gedaan, waarin sich, tusschen verscheyde *Bergjes* sommige *Maagden met Bloem-korfkens* lieten sien; dit wilde hy van zilver gemaackt hehhen; doch syn zinnen villen daarvan op iets anders; want hy kreeg een ope Poort, mee met rood-aard geteekent, seggende tegen VIVERIUS, Meester onse *Bergen* syn in een *Poort* verandert; wat of dat toch wil bedieden? daarop VIVERIUS antwoordde: Genadigste Heer, de Poorten beteekenen de harten der Onderdanen; soo lang dese voor d'over-Heeren, open blyven, soo lang gaat 'et wel; maar werden die eens geslooten, dan gaat, et qualick. De Prins sloegh hem, met de handt, op de schouder, en zey: Meester! Meester! ghy heht de rechte meening geraden. Doch dat werk kreeg mede geu voortgang.” — Zou Prins *Willem* deze schetsen zelf ontworpen en geteekend hehhen? — Uit het eeu en ander af te leiden moet ik besluiten, dat hij de genoemde kunst als bijzaak beoefende voor een vak, dat daar naauw aan verbonden is, namelijk, het stempelsnijden, graveren en zilverwerken, zooals ik uit bl. 208 duidelick kan opmaken: „Hy had oock soo een wetenschap dat hy niet alleen ronde en holle knoopen van goud, maar daar beneven gesnede platen, soo konstig kon afgieten, dat de plaatsnyders hun eigen werck van 't gegoote qualick konden onderscheyden. Hy had niet gestudeerd, en was evenwel van een zeer goed vernuft. Hy was Waardeerder van de *Gentze munt*, dus hem al de *Vlaamsche nobels* door de handen zyn gegaan enz.” — Het schijnt, dat hij na den dood van Prins *Willem I.* zijne betrekking niet behouden, en zich uit *Vlaanderen* naar *Engeland* verwijderd heeft, zoo als het kort berigt van een voorval, hem te *Antwerpen* overkomen, genoeg doet vermoeden, dat de aanhangers van Oranje

daar niet veilig waren. Ik lees, op bl. 100: „*D'oude* VIVERIUS, vader van *Jakobus Viverius*, wierd, binnen de Stadt van *Antwerpen*, in de Voet-boogs-Doelen, met een Pyl, wyl hy, nae datze, *wacht* hadden geroepen, waande over de baan te loopen, dwers door den hals geschooten. Hy stondt, in het eerst vry be- teutert, ende wist nauwelics waar 't hem derde. Ten lesten, ziende hoe het hem gesebapen was, zeyde hy: Oeh! het is om my. De pyl wierdt van een Italiaan, met kracht uit de wondt getoogen. Het eerste verbant bad hem, door des Meesters onvoorsichtigheit, haast, om een luechtje geholpen. Maar een andere, weleke vry wat beter werekte, die arbeyde zoo voorspoedigh dat do Man, aan den darden dagh een deuntjen songh. Hy behieldt, van dit ongeluck, geen andere quaal, dan dat hy wat mager in 't aansicht bleef. Hy is in 't jaar 1593, den 8 July, hebbende een ouderdom van vyftigh jaren, binnen *Louden*, aan een keel- ziekte, gestorven. Hy heeft *eene Vrouw, hebbende een Pyl in de handt, tot een Wapen gevoert*. De kunstrijke HANS WIERINCX heeft hem, met een Pyl in de hand, konstigh getekent ende afgemaalt. Waarop dat zyn Zoon dit navolgende heeft gepast: *De Pyl is, in uw hand gegeven, — Om-datze, door uw hals, gedreven, — U 't lieve leven toen niet nam: — Maar als de dood, na lange wyten, — Schoot in uw borst, haar stale pylen, — Toen vielje, als een doorschoote Lam. — De leer-zucht deed my elders swerven; — Des ik myn Vader niet zag sterven, — Noeh aan de Baar, myn handen sloeg. — 't Gerucht brocht my, daarna, aan 't weenen: — Oeh! 't eerste pyl-wee was verdweenen, — Maar, laas! een tweede hem verjoej.* — Bij *Ampting, Beschryving van Haerlem* enz., *Ibid.*, 1628, in 4°, bl. 342, vind ik JACOBUS VIVERIUS, *Handboek, ofte kort begrip der Kaerten* enz., met historische beschrijving vermeld, waarschijnlijk, van onzen JACOBUS, doch ik heb het, tot heden toe, nooit gezien.

VIVIER. (JEAN DU) — Zie op DUVIVIER, (JEAN) en ik voeg er hier nog bij, dat *Weigel*, in zijn *Kunstlager-Catalog*, 20. *Abth.*, 1856, bl. 354, een *Portret van J. DU VIVIER*, borststuk, bij een werkbank, in medaljon, F. MUNKKE *del. et lith.*, in 4°, vermeldt. Dit kan dus wel van onzen JEAN zijn, en later naar de schilderij ver- vaardigd wezen. Zoo niet, dan is het een ander van dien naam.

VIVIER. (JEAN-MARTIN DU) — Zie DUVIVIER. (JEAN-MARTIN)

VIVIERA (...) Op eene Kunstveiling, te *Antwerpen*, 25 Mei, 1768, was, onder Nr. 39 van den *Catalogus*: „Een stukje met *Beelden en Paarden* door VIVIERA; h. 19¹/₂, br. 13 dm. *f* 14-5.” — Deze schilder was mij nog onbekend, en ik heb hem hier eene plaats ingeruimd, teneinde nadere berigten nopens hem uit te lokken.

VLAANDRE. (HANS VAN) — Zie FLANDEREN. (HANS, of JOAN)

VLADDER, (L. DE) wiens naam dikwijls verkeerdelijk zoo wordt geschreven; het is een-en-dezelfde persoon, als LODEWYK DE VADDER, bij *Inmerzeel* vermeld.

VLAEMINCK, (JAN DE) schilder van *Gent*, werd omstreeks 1810 geboren, en vormde zich aan de Akademie dier Stad. — Hij schilderde Portretten en Huislijke onderwerpen. Zijn volksgebruiken zijn met geest en leven opgevat, en met groote kennis van zaken uitgevoerd, gelijk er in verscheiden Verzamelingen daarvan proeven te zien zijn. Zie *Nagler*.

VLAMING, of VLAAMING, (JAN DE) een teekenaar en schilder, en in de eerste helft der XVIII. eeuw, te *Amsterdam*, werkzaam. Hij schilderde Land- schappen en Stadsgezigten. c. PHILIPS JACOBSZ. heeft verscheiden *Gezigten in de Stad Amsterdam*, naar zijno teekeningen, gegraveerd, in f^o. Zie *Nagler*.

VLAMINGER. (JACOB DE) — Zie op FIAMINGO. (JACOPO)

VLAMINK. (JAN DIE) In de *Thesauriers-Teekeningen der Stad Haarlem*, bl. 30^t

36, 39 en 41, vindt men aangeteekend: „A^o. 1445. JAN DIE (VLAMINK), *Goutsmit*, maakt twee *Zegels* voor de Stad. — In 1454, JAN DIE VLAMINK, *die Goutsmit*, gravcert een *groot Zegel* in tin, ter bezegeling der Waagbrieven; en maakt de *modellen van vier zilveren Schilden*, voor de pypers en trompetters. — In 1456 graveerde hij het *Zegel voor de Graaflijke Regering*. — In 1457 een dergelyk *Zegel*, en in 1462 het *Wapen der Stad*, op twee zilveren kannen en zes schalen. Het gewigt dezer kannen bedroeg acht mark, en dat der zes schalen, twaalf mark en drie oncen. Zij kosteden te zamen 237 ₧ 17 sch. 4 gr., en werden van Stadswege aan den Stadhouder van *Holland* geschonken.” — Zie over de Goudsmedu van dien tijd op HEYNRICZOON (PIETER), waar tevens de bron van dit Artikel is aangewezen.

VLEGEL (JURIAEN) vond ik als kunstenaar, in het begin der XVII. eeuw, te *Utrecht*: „JURIAEN VLEGEL, Constschilder.” *Protokol van den Notaris Verduyn*; Acte van 21 Maart, 1616.

VLERICK. (PIETER) — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op ULERICK. (PIETER) — Bij *Van Mander*, die een leerling van hem was, is een misslag in zijn geboorte- of sterfjaar ingeslopen, daar hij zegt, — zelfs in den druk van 1604, door hem-zelf bezorgd, — dat hij, te *Doornick*, aan de pest, op vastenavond, in 1581 „oud wesende 44 jaer en een half” is overleden; en hij geeft voor zijn geboortjaar 1539 op, zoodat hij alsdan maar 42 jaren is oud geworden.

VLETTER. (SAMUEL DE) Bij *Immerzeel* vindt men zijn levensloop tot 1843 beschreven; in het daaropvolgende jaar moest ik reeds dit droevig berigt te boek stellen: „*Amsterdam*, den 2. September, 1844. Heden overleed, in den ouderderdom van 28 jaren, SAMUËL DE VLETTER, na slechts drie maanden in den echt te zijn verbonden geweest.” Zie *Nederlandsch Kunstblad*, 1844, Nr. 36. — Uit dit huwelijk werd een zoon geboren, die de hoop der weduwe is, om welligt het spoor van den vader te volgen. — Merkwaardig is het, dat onze SAMUEL, drie maanden na zijne geboorte, zijn vader verloor, en zijne moeder met velerlei moeilijke opofferingen hem in de kunst heeft doen opleiden, waarvoor hij haar met innige liefde steeds erkentlijk is geweest; eene voorbeeldige deugd, die door vrienden en bekenden ten hoogste werd gewaardeerd, als getuigende, dat hij „een vriend der waarheid was, wiens handel en wandel niet anders betrachtte dan deugd en goede trouw.” — Hij heeft veel Portretten geschilderd, die van eene treffende gelijkenis zijn, en ook dat van ZICH-ZELF gemaakt, in krijt geteekend, hetgeen als eene schoone nalatenschap voor moeder, echtgenoot en zoon, in den boezem zijner familie bewaard wordt. — „Eene door hem nagelaten schilderij, *De snoepende Kinderen* getiteld, ging, van de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, voor 1846, in eigendom over aan den grooten Beschermerheer der Vaderlandsche Kunst, wijlen Z. M. Koning Willem II.” Zie verder daarover Dr. *Wap*, in het *Album van Hollandsche en Belgische Kunstschilders*, enz.; 's *Gravenhage*, A. A. *Weimar*, 1844—1852, in f^o., waarin echter eene fout is geslopen tenaanzien van het jaar van zijn overlijden, 1845, dat 1844 moet zijn, zooals boven is vermeld. — Het is hier de plaats, eene ongelooflijke bijzonderheid te vermelden, die tevens tot leering strekt voor elk Geschiedschrijver, hoe men te goeder trouw kan misleid worden; namelijk: ik heb bij genoemden Dr. *Wap* met eigen oogen de eigenhandige brieven van de weduwe, die van zijn oom, van den wijkmeester enz., gezien, die allen het jaar 1845 voor zijn overlijden hebben gesteld, terwijl de weduwe-zelve de bijzonderheid meldt, dat zijne nagelaten schilderij, *De snoepende Kinderen*, nog op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, van datzelfde jaar, dadelijk door Z. M. den Koning is aangekocht voor f 600. Als men nu de *Catalogussen* dier Ten-

toonstellingen opslaat, dan is er in dat jaar geene, maar wel eene in 1844, te *Amsterdam* gehouden, en dit heeft zoo om de twee jaren plaats gehad; alleen in dien van 1844 vind ik, bl. 16, Nr. 439, genoemde schilderij vermeld, maar niet in dien van te 's *Hage* en elders plaats gehad hebbende Tentoonstellingen. Wat kan nu toch wel de reden geweest zijn, om zulk eene, als het ware, opzettelijke fout te begaan, daar toch alle Dagbladen van dat jaar dit logenstraffen?

VLEUGHEL'S (NICOLAËS) staat reeds bij *Immerzeel* geboekt, doch om gegronde redenen voeg ik er het volgende hier bij. Hij wordt ten onrechte door de Fransche school als een landgenoot opgenomen, zooals *Fiorillo*, *Geschiede der Mahlerey in Frankreik* u. s. w., S. 346, juist aanmerkt. Ten jare 1725 is hij benoemd tot Directeur der Fransche Akademie van St. Lueas, te *Rome*, in de plaats van *PAERSONS*. Het historische vak heeft hij in goeden stijl behandeld, en zich ook als Letterkundige bekend gemaakt, door de uitgave der Kunstgesprekken van *Lodovico Dolei*, genaamd de *Aretin*, onder den volgenden titel: *Dialogo della Pittura de M. Lodovico Dolci; Firenze, 1735*; ook in de Fransche taal, waarvan wij eene Nederlandse vertaling bezitten, door *Jacobus de Jongh*, gevoegd achter eene idem uitgave: *Beredeneerde beshouwing der Schilderkunst, naar het Fransch van De Piles; Amsterdam, 1756, in 8°*. — *Nagler* zegt, dat hij een klein rond prentje heeft geëst, *Een Meisje*, tegen den rug te zien, dat voor snuifdozen bestemd was. — Nadat zijn Vorst, *Lodewijk XV.*, hem naar verdienste, de *Orde van St. Michiel* had geschonken, is hij, in 1737, te *Rome* overleden, en in de Kerk van den *II. Lodewijk van Frankrijk* begraven. Er is daar eene Graftombe voor hem opgericht: een Genius, houdende in de linkerhand een palet, ligt met den regter een sluijer op, die zijne afbeelding, in Medaljón gevat, bedekt. Zij is door *MICHEL ANGE SIEDTZ* vervaardigd. Op het Epitaaf staat: *D. O. M. NICOLAO VLEUGHEL'S, Parisino regii ordinis S. Michaelis equiti, torquato vitæ integritate morumque suavitate insigni liberalium artium studiis pictura, præsertim excellenti qui regiam Galliarum in urbe academiam singulari cura et laude moderatus obiit V. Id. Decembris anno MDCCXXXVII. ætatis sue LXVIII. Maria Theresia Gosset uxor et Bernardinus filius nastiss. p p.* Dit Monument is in plaat gebragt door *OALIMARD*, in 1744. — Hieruit ziet men, hoo monumentele bewijsstukken, zelfs onder de oogen van de erfgenamen en door tijdgenooten bepaald geleverd, nog kunnen doen dwalen, als wordende hij hier een *Parijzenaar* genoemd. — *Zijn Portret*, voor den ezels zittende, bezig met een mythologisch tafereel te schilderen, is door *E. JEURAT*, naar de schilderij van *ANT. PESNE*, in 1725, uitmuntend gegraveerd, in f^o, waaronder: *NICOLAËS VLEUGHEL'S Parisiensis Pictor Regius, et Regiæ Pictorum Academicæ Professor.*

VLEUGHEL'S (PHILIPPUS) wordt door *Immerzeel* genoemd; ik laat er nog op volgen, dat het sehijnt, dat hij, tijdens zijn zoon *NICOLAËS* op zulk een aanzienlijk standpunt te *Parijs* was geplaatst, daar ook is geweest, of gevestigd was. Immers, *zijn Portret* is door *PH. DE CHAMPAONE* geschilderd, en door *S. DE L'ARMESSEX* fraai gegraveerd, in f^o. Om het ovaal, dat zijne afbeelding, dijstuk, in mantel gewikkeld, bevat, staat: *PHILIPPUS VLEUGHEL'S, Antverpiensis, Regiæ Pictor.* Onder op een plint: *NICOLAAS VLEUGHEL'S Filius, Sancti Michaelis Eques, et Academiæ Gallicæ in urbe Præfectus, Parentis optimi effigiem incidit curavit A^o. 1732.*

VLEIEGER (. . .) was, in de XVII. eeuw, als schilder, in *Holland*, werkzaam, zegt *Nagler*, en heeft het laatst van zijn leven te *Hamburg* doorgebragt. Hij schilderde kleine Bijbelsch-historische onderwerpen, gewoonlijk halve figuren. Zo zijn goed afgewerkt, doch in een onbevalligen, bruinen toon.

VLEIGER (EELTJE DE) was, waarschijnlijk, vermaagsehaft aan den verdienstlijken schilder SIMON DE VLEIGER; doch ik vond haar nergens vermeld. Echter lees ik in een ouden *Catalogus* eener rijke Verzameling van het laatst der voorgaande eeuw, onder Nr. 336: „*Een Marmer-steenen tafel, waarop staat een flesch, met velerlei soorten van Bloemen, op doek geschilderd door EELTJE DE VLEIGER.*” — Waarschijnlijk, heeft zij dit vak beoefend uit liefhebberij.

VLEIGER. (H. DE) Deze naam komt voor in het *Register* van het I. Deel van den *Catalogus van Hoet*, die op bl. 359 en 360 de stukken van dezen meester aanwijst; ze zijn als volgt: „*Een stuk, zynde het Gezicht van den Briel*, door DE VLEIGER; h. 2 vt., br. 4 vt. 2 dm., f 35, — en, *Een stuk, zynde het Gezicht van 't Tolhuis, en de Maas, met schepen*, door DE VLEIGER; h. 2 vt. 11 dm., br. 4 vt. 1½ dm., f 34.” — Hieruit blijkt, dat de voornaam bij deze stukken niet wordt vermeld; doch *Hoet* heeft ze beiden afgezonderd van die van SIMON, in het *Register* vermeld.

VLEIGER (SERAFYN DE) werd te *Eecloo* geboren, en heeft zijne studiën aan de Gentsche Akademie, waar hij, in 1827, den tweeden prijs behaalde, volbragt. — Hij schilderde Portretten en Huislijke tafereelen. In 1838, heeft hij *zijn eigen Portret* vervaardigd, en overleed in den bloei zijner jaren, 1848. — Zie op POORTER, (ANTOON DE) wiens leerling hij is geweest.

VLEIGER (SIMON DE) staat, naar waarde, bij *Immerzeel* geboekt. — Wat niet algemeen bekend werd, is, dat hij Portretten heeft geschilderd, als een zeer fraai van *M. H. Tromp, Admiraal van Holland* enz. e. QUEBOORN *sculp.*, in ovaal, in f^o, met een vers van J. BURHOORN. Als de naam er niet bijstond zou men het voor dat van *Piet Hein* houden. — Ook CORN. DANKERTS heeft den Vice-Admiraal *Cornelis de Witte* naar HEM gegraveerd, in ovaal, in f^o. — Bij *Nagler* vindt men 20 stuks van hem bekende etsen beshreven, alsmede, afzonderlijk Nr. 21: *eene Heidin* (Handkijkster), bij een boom gezeten, halve figuur, met een rijk gekleed meisje, zittende op haar schoot; in het vershiet een groep heidenen; beteekend s. v. l. f.; h. 4 dm. 7 str., br. 3 dm. 10 str. Par.

VLEIGER, (T. DE) een kunstenaar, dien ik als zoodanig nergens heb vermeld gevonden. Hij heeft het Portret geschilderd van *Ds. Gerrit Rooze*, Leraar der Doopsgezinde Gemeente, door s. FOKKE *sculp.*, in 12°, dat onder meer anderen van dien stempel voorkomt in de *Geschiedenis der Mennonieten* enz., door *Hermanus Schyn* en *Gerardus Maatschoen* enz.; *Amsterdam*, 1743-45, 3 Deelen, 12°. — Door den genoemden *Rooze*, die in 1711 overleden en op gevorderden leeftijd afgebeeld is, kan de bloeitijd van onzen DE VLEIGER op het laatst der XVII. eeuw gesteld worden. — Welligt is hij vermaagsehaft aan den vermaarden SIMON, die wel zijn vader kan zijn geweest, alsmede aan H. en EELTJE DE VLEIGER — Zie aldaar. — die voor uitspanning de kunst bij hun vader geleerd en beoefend hebben.

VLIERDEN, of VAN NYMMEGEN, (JAN VAN) een zilversmid en Muntstempelsnijder, die van 1488 tot 1521, te *Antwerpen*, bloeide. — Zie *Messenger des Sciences* etc.; *Gand*, 1858, bl. 339.

VLIET (GILLES VAN) moet, even als JOANNA KOERTEN-BLOK, volgens *Van Spaan, Beschryving van Rotterdam*, veel roem in de papieren snijkunst hebben behaald.

VLIET. (HENDRIK VAN, of VAN DER) — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op zijn oom, VLIET. (WILLEM VAN DER) — In 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, berust eene uitmuntende schilderij, *Het inwendige van de Oude-kerk te Delft*, door HEM, in 1654, geschilderd. — Op de Kunstveiling van *Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, was bij de schilders-portretten, onder Nr. 473 van den *Catalogus*, dat van „HENDRIK VAN VLIET, geboren te *Delft*, omstreeks

den jare 1605. Hy is, zittende voor een ezel, bezig met eene dame te portretteren; ter zyde staat een knecht, die een glas wyn in sehent; aan den muur hangt een geschilderd pleisterhoofd, en daarboven een kerkje, met verder bywerk. Zeer fraai door HEM-ZELF geschielderd, op doek; h. 28, br. 25 dm. Rhynl." — Dat hij in 1661 nog leefde, blijkt uit het schoone Portret van *Joannes Beenius*, *atatis* 73. A^o. 1661. J. SUYDERHOEF *sculpsit*, in f^o.-plano, en in mijn bezit.

VLIET, (J. V(AN) of VAN DER) een onvermeld kunstgraveur, die de lieve prentjes in *J. Cats*, *Self-stryt* enz., 's Gravenhage, 1628, bij *Adriaen van der Venne* en *Joost Ackers*, in 8°., uitgegeven, en beteekend J. v. VLIET *sculp.*, naar A. v. VENNE geleverd heeft. — Ook zijn, mijns inziens, de prentjes in de *Proteus*, *ofte Minnebeelden* enz. van *Cats*, bij dezelfden, in 1628, in 8°., uitgegeven, van zijne hand, en hebben met het etswerk van JAN GEORGE VAN VLIET niets gemeens. — Het sehijnt mij toe, dat deze J. veel ouder is dan JAN GEORGE, en zou hij wel diens vader, of die van HENDRIK kunnen zijn. — Zie daarover op VLIET. (WILLEM VAN DER)

VLIET, (JAN GEORGE VAN, of VAN DER) is door *Immerzeel* vermeld. — Zie bij mij over zijn naam, op VLIET. (WILLEM VAN DER) — Zijne bekende etswerken, 92 stuks, zijn door *Bartsch* en *Nagler*, met al de vershillende drukken, beschreven.

VLIET, (WILLEM VAN DER) en niet VAN VLIET, zoo als bij nagenoeg alle Auteurs, gelijk ook bij *Immerzeel*, mede voor andere kunstenaars van dien naam geschreven staat. De fout ligt in de beteekening hunner eigen werken, dewijl destijds nimmer VAN DER, maar VANDER werd geschreven, en onze kunstenaar soms ook W. v. VLIET teekende, en HENDRIK zich wel VAN VLIET schreef; evenzoo de anderen van dat geslaecht. Deze teregtwijzing vindt men bevestigd bij *R. Boitet*, *Beschryving der Stad Delft*; *Ibid.*, 1729, in f^o., bl. 781: „WILLEM VAN DER VLIET, afkomstig van een jonger zoon uit het al-oude en adelyk geslacht *Vander Woert*, oefende zich eerst in fraye nitvindinge en om historien te schilderen, maar naderhand begaf hy zich mede tot afbeeldingen; hy had een zeer vloeiende manier van schilderen, en wist alles zeer wel naar 't leven te treffen, gelyk een groot getal van zyne werken, by oude burgers noeh in waarde gehouden, overal getuigen, en van de kunstenaars met groot genoeg en noeh dagelyks werden gezien. Hy is in den jare 1644, in den ouderdom van 58 jaaren alhier overleden. Zyn broederszoon HENDRIK VANDER VLIET, werd eerst leerling by hem, maar naderhand by den vermaarden *MIEREVELD* enz." — Dus is hij in 1586 geboren, en niet in 1584, zooals *Immerzeel* zegt, die hem ook in 1642 sterven doet. — In den *Catalogus van Terwesten*, bl. 339, vond ik eene schilderij: „*Een zingende oude Man en Vrouw, met een Jongen*, zeer fraai geschilderd door W. VAN DER VLIET, 1647, f 25-10." — Hier heeft in het jaartal eene schrijffout plaats gehad, of het is niet goed gelezen. — Bij deuzelfden *Terwesten*, vindt men dezen steeds WILLEM VAN DER VLIET genoemden, terwijl hij HENDRIK VAN VLIET schrijft, dio toch oom tegen WILLEM moest zeggen. En verder blz. 58, dat hij nog andero onderwerpen heeft geschilderd, als: „*Een fraai Zeestrandje*, door W. VAN DER VLIET, f 10." — Op blz. 578 vindt men, dat er in 1766, te *Amsterdam*, voor *Een biddende Petrus*, zijnde een zeer schoon stuk, door WILLEM VAN DER VLIET, h. 25, br. 19 dm. Amst., f 120 betaald werd. — In het Museum, te *Brussel*, berust een schoon *Mansportret*, beteekend W. VANDER VLIET f.

V. L. V. Op de Kunstveiling van *Q. van Biesum*, te *Rotterdam*, 1719, was, onder Nr. 171-172: „*Een Rontje*, zynde *Gezichtjes*, in waterverf, door V. L. V. A^o. 1576. — Een *dito*, door DENZELVEN, zynde de *Historie van Jonasy* 5-10." — Dit Monogram is mij niet bekend.

VOEREN. (GOSWIN VAN DER) — Zie op LAYENS. (MATHEUS DE)

VOERMAN. (HENDRIK) Het bij *Immerzeel* vermelde *Stadhuis*, thans Paleis, te *Amsterdam*, door HEM kunstig uit papier vervaardigd, berust, zoo ik mij wel herinner, in *Felix Meritis*, aldaar.

VOERST (ROBERT VAN) wordt bij *Immerzeel* en anderen vermeld, als geboren te *Antwerpen*, 1596, en dat het laatste graveerwerk, door hem te *Londen* in het licht gegeven, het jaarmerk 1635 voert. — Ik kan hier eenige bijzonderheden meedeelen, door zijn tijdgenoot *Van Buchell*, die hem te *Utrecht* heeft gekend, in zijne *Dagelyksche Aanteekeningen, Ms.*, te boek gesteld. „October 1636. ROBERT VAN VOERST, PASSEN discipel, als ik verstaë van MOREELSE, is in *Engeland* gestorven, was een modest goetaerdich jongman, in de const syn meester veel overtreffende; heeft den *Coninck* ende *Coninginne*, ende verscheide Engelsche Heeren in koper gesneden. Was gehoortich van *Arnhem*, en stierf aen de pest in *Engelant*.” — Ook lees ik bij *Sandart, Teutsche Academie*, dat hij hem aan de Akademie te *Utrecht*, in 1625 en 1626, heeft gekend, en hij daarna, in 1628, naar *Londen* vertrokken is. — Hieruit ziet men, dat VAN VOERST bij CRISPYN VAN DE PAS, den Oude, te *Utrecht*, die echter vele zijner werken te *Arnhem* uitgaf, de kunst heeft geleerd, en hij dus vóór October, 1636, reeds was overleden. — Bij *Nagler* vindt men 14 Portretten, meest van Engelsche personen, vermeld, waarbij zijn eigen Portret, door HEM naar A. VAN DYCK gegravcerd, in f^o. — Een *Idem*, andersom gewend, F. CHAMBERS sc., komt bij *Walpole* voor. — In het Werk *Van 't Light der Tekenen Schilderkonst* enz., van CRISPYN VAN DE PAS, den Jonge, — Zie aldaar. — komen eenige afbeeldingen voor van wilde dieren, doch deze prenten zijn niet voor dat Werk, door VAN VOERST sculp., naar de teekeningen van R. SAVERI, maar er is veel later van de oude koperen platen, even als van zooveel anderen, voor dit Werk gebruik gemaakt. Die van achter, in 4 talen bedrukt, er in voorkomen, doch zonder naam van graveur, schijnen mij toe, dezelfde 14 stuks te zijn, die in den *Catalogus von Sternberg*, zooals *Nagler* berigt, gevonden worden, en tot dit Werk te behooren; of, al deze prenten moeten reeds voor een ander, mij onbekend Werk, bestemd zijn geweest.

VOET, (ALEXANDER) de Jonge, is door *Immerzeel* vermeld. — Bij *Nagler* vindt men 27 nommers zijner graveerwerken, met de verschillende drukken vermeld, waaronder slechts twee portretten, als dat van J. VAN KESSEL, hetgeen in *De Bie* voorkomt, en van J. A. Tucher, van *Neurenberg*, in f^o.

VOET. (FERDINANT) Bij *Houbraken* vindt men in het *Levensberigt* van JOHAN VAN BUNNIK, dat, toen deze te *Rome* was, hij onder andere *Nederlandsche* kunstbroeders ook FERDINANT VOET ontmoette, die daar reeds druk werkzaam was, en later, in 1684, met hem en zijn broeder JACOB VAN BUNNIK, de terugreis van *Rome* over *Parijs*, naar *Braband* en *Antwerpen* aannam; „doch meergemelde FERDINANT VOET bleef in zyn geboortestad *Antwerpen*, daar hy stalen van zyn brave konst deet zien, zoo in 't schilderen van *Historiën*, als van *Portretten* en *Landschappen*, waarvan hy er verscheiden op koper gëetst heeft, en met konstig geteekende beeltjes opgesiert. My is verhaalt, dat hy te *Rome* op den muur van de Kamer in de *Herberg*, daar de *Schilders* gewoon zyn byeen te komen, met kool geteekent heeft het gansche gezelschap, dat op een *Bentfeest* byeen was, zoodat elk in 't byzonder aan de wezenstrekken kenbaar was. Daarenboven waren de beelden zoo konstig en vast geteekend, en de schikking zoo geestig bedacht, dat al wie het zag daarof verwonderd stond. Wat achtig het *Bentgenootschap* daarvoor heeft, blykt hieraan, dat, wanneer de muuren van die Kamer jaarlyks worden gewit of schoon gemaakt, dat beteekende

vak alleen wort uitgezondert, om tot een proefstuk van konst altyt te pronken." — Hieruit blijkt, dat deze VOET niet alleen inderdaad een hoogst-bekwaam kunstenaar was, maar bovendien te Rome wel hoog stond aangeschreven, dewijl hij het Portret van den toen regerenden Paus, *Clemens IX.*, heeft geschilderd, hetgeen in prent uitgaat, beteekend FERD. VOET *ad vivum Romæ. t. s. sculp.*, gr. in f^o. — Nog vind ik bij mij in het Praechtwerk, *Les Hommes illustres en France etc. de Perrault, Paris*, 1696, II. Vol. f^o., het Portret van *Messire Michel le Tellier, Chancelier de France*, FERDINANDES VOET *pinxit. EDELINCK sculp.*, in f^o. Dit Portret en dat van meer andere Staatsmannen heeft hij dus bij zijn vroeger verblijf te *Parijs* geschilderd, want *Le Tellier* is in 1685, oud 82 jaren, overleden, en stelt hem hier op meer middelbaren leeftijd voor. — Van zijne etswerken schijnt vooralsnog niets bekend. — Dat onze VOET zoo bijzonder met de van BUNNIK's, uit *Utrecht*, bevriend was, doet mij vermoeden, dat hij, ofschoon, zoo als *Houbraken* zegt, te *Antwerpen* geboren, wel tot het Utrechtsche geslacht Voet behooren kan. — Zijn Portret berust in de *Galerij*, te *Florence*, waar het op den naam van FERDINAND VOUT voorkomt.

VOET. (KAREL BORCHART) Bij dit Artikel van *Immerzeel* voeg ik alleen, dat zijn Portret, voor eene nis staande, terwijl de hand, waarin hij eene teekening houdt, op eene schilderij rust enz. door N. VERKOLJE *pinx. et fec.*, in f^o. Dat bij *Van Gool* is hiernaar genomen.

VOGEL, (KAREL DE) gebentnaamd *Distelbloem*. — Zie op VOGELAER. (KAREL VAN)

VOGELAER (PIETER) staat bij *Immerzeel* beschreven. — Hij heeft ook het graven beproefd, als: de *St. Lievens Monster, te Zirixze*. PR. VOGELAER *sculpit*, in f^o-oblong, en komt voor in *Smallegange, Nieuwe Cronyck van Zeeland*; opgesneden en later weder gebruikt voor de *Oudheden van Zeeland* enz., door H. v. R.(hyn) *Leyden*, 1722, in 8°., II. Deel, bl. 8; en *Idem.*, *Ibid.*, 1726, in f^o., bl. 82. De lucht en zinnebeelden zijn goed, de kerk-zelve is slecht gegraveerd.

VOGELAER (KAREL VAN) wordt door *Nagler* opgegeven, als, in 1653, te *Maastricht*, geboren en zich daar voor de kunst gevormd te hebben. Later vertrok hij naar *Rome*, en wilde daarna zijn geluk in *Parijs* en *Lyon* beproeven, hetgeen hem echter niet gelukte, weshalve hij naar *Rome* terugkeerde, waar hij in MARATTI een beschermer vond, die hem het bijwerk in zijne schilderijen liet schilderen. Dit bestond in Bloemen en Vruchten, waardoor hij den bijnaam van CARLO DEL FIORE verkreeg. — In de *Galerij*, te *Dresden*, is eene schilderij van C. M. MARATTI, *Een jonge Vrouw, door vruchten omgeven*, door CARLO DA FIORE, gezegd *Distelbloem*, (aldus staat in den *Catalogus*) geschilderd. Mede in die te *Schleissheim*, en in die van *Lichtenstein*, te *Weeu*, berusten Bloemstukken van zijne hand; ook heeft hij Beesten geschilderd, en is, in 1695, te *Rome* overleden. — Dewijl *Nagler* zegt, dat hij ook VOGEL, VOGZELAER EN DISTELBLOEM wordt genoemd, kan hij niet anders dan dezelfde persoon zijn, door *Houbraken*, II. bl. 349, en III. bl. 103, als KAREL DE VOGEL, Bloemschilder van *Maastricht*, vermeld, die in de Roomsebe Bent den bijnaam van *Distelbloem* had verkregen; en het woord *Vogelaers*, dat aldaar later in een zesregelig vers voorkomt, is geen eigen- of aangeduide Bentnaam. Blijkbaar heeft *Nagler* dit bij *Houbraken* niet gevonden, want alsdan zou hij KAREL DE VOGEL, gebentnaamd *Distelbloem*, aan het hoofd van zijn Artikel hebben geschreven.

VOGELAER, (CLAES PIETERSZ. VAN DE) een glasschilder, die in de tweede helft der XVI. eeuw te *Utrecht* bloeide, blijkens de volgende post uit de *Kame-raarsrekening*, van 1586: „Item CLAES PIETERSZ. VAN DE VOGELAER, glasschryver,

gereyst nae *Amsterdam*, ende aldaer gecoft een silveren Lampet met een Waterpot, die welcke hy vergult hebbende op sommige plaetsen ende voerts toegestelt, daernae gereyst is in *den Haghe*, ende 't selve van deser Stadts-wegen verschoncken heeft aen Milord *North*, 343 £, 14 sc. Zie *Dodt*, *Archief*, III. Deel.

VOGELESANGK (IZAÄK) en niet VOGELSANCK, zooals *Immerzeel* bij *Van Eynden* en *Van der Willigen* heeft gevonden; doch genocmde Auteurs wijzen dit teregt, en zeggen dat JOHANNES VOGELSANG, door *Van Gool* dus verkeerdelijk genoemd, IZAAK moet zijn, gelijk zulks achter op een klein *Portretje*, hem voorstellende, SE IPSE *pinxit*, door C. VAN NOORDE *fec.*, 1754, vermeld is. Op dat *Portretje* staat duidelijk IZAAK VOGELSAANGK. — Dat VAN NOORDE, zijn tijdgenoot, hierin wel geloof verdient, blijkt uit nog een ander, door HEM geëst, in ovaal gevat, in 4°, waar ook de laatstgemelde naam onder staat.

VOIS, (ADRIAAN, of ARY DE) is, naar waarde, door *Immerzeel* beschreven. Zijne geboorte, te *Leyden*, wordt algemeen, volgens het berigt van *Houbraken*, in 1641 gesteld; zijn overlijden is niet bekend. — *Balkema* heeft daarin voorzien, en, zonder enig bewijs, 1698 opgegeven. — Ik heb eene bedenking tegen het geboortejaar, dat, mijns inziens, stellig vroeger moet zijn, naar aanleiding eener schilderij, die nimmer is bekend geweest, en welke ik thans (Julij, 1862) voor mij heb, voorstellende *Apollo*, met de negen *Muzen*. Deze zijn, naar den geest van zijn tijd, sierlijk gekleed, en vormen een schilderachtige groep, bij een fontein, met het eigendomlijk teeken van ieders genie, werkzaam; alles, in een schoon Landschap, bevallig te zaam gesteld, zeer uitvoerig, schoon van kleur, meesterlijk behandeld, en waarin partijen zijn als door VAN MIERIS, *den Oude*, geschilderd; een kapitaal stuk, ongeveer 2 el breed en 1 el 2 palm hoog; de beelden 6 palmen groot. Dit uitmuntende stuk is in het bezit gekomen van den Heer F. KAYSER, phothograaf, te *Utrecht*. — Maar nu: het is met zeer groote letters beteekend A. D. VOIS *f.* 1662; en hij zou het dus op 21 jarigen leeftijd geschilderd hebben, wat ik zeer betwijfel. — Uit de aanmerking, op *Rathgeber's Annalen der Niederländischen Kunst*, S. 124, gemaakt, waar hij eene teekening van A. DE VOYS met het jaartal 1649 vermeldt, blijkt, dat die niet van iemand, in 1641 geboren, zijn kan, hetgeen immers ook voor een vroeger geboortejaar pleit. — Hij heeft meer dergelijke stukken en ook gewijde Historiën geschilderd, hetgeen weinig bekend is. Zoo was op de Kunstveiling van den Heer *Guerin*, te 's *Gravenhage*, 1740, onder Nr. 14 van den *Catalogus*: „een kapitaal stuk, verbeeldende de *Opwekking van Lazarus*, met elf figuren, zeer uitvoerig geschilderd door ADRIAAN DE VOIS, zynde weinig zoo kapitaal van hem bekend, *f* 135.” — Op eene *Idem*, van den Heer *Wierman*, *Amsterdam*, 1762, Nr. 52: *De vermaning van Johannes den Dooper, aan Herodes, over de bloedschande met Herodias* enz.; h. 12, br. 15 dm. Amst., met Nr. 53: *Venus, in de gedaante van eene Veldnymph, by Eneas* enz., idem, idem, te zamen *f* 202. Ook deze stukken zijn met den vollen naam van ADRIAAN beteekend, waardoor bij mij de vraag rijst, of de naam ARY wel op zijne stukken te vinden is? — Op eene *Idem*, *Ibid.*, 1765, Nr. 14, een zinnebeeldig stuk: *de Ongerechtigheid zit op een troon*; haar hoofd is bedekt met een tulband, en zij rust met den voet op de wereld; ter regterzijde van haar zit de Gerechtigheid, vergezeld van de Barmhartigheid, op de wolken, en verdere figuren, evenzoo beteekend; h. 18¹/₂, br. 17 dm. *f* 425. — Men meent, dat het *Portret* van een Kunstenaar, door HEM *pinx.*, te *Parijs*, in de *Louvre*, dat van ADAM PYNACKER zou voorstellen. — *Zijn Portret*, door HEM-ZELVEN geschilderd, te halver lijve, rustende met zijn arm op een steenen balustrade, waarop een tapijt; in de andere hand houdt hij zijn palet, staande voor zijn ezel; h. 10¹/₄, br. 8³/₄ dm. Rhijnl.

was in de Verzameling van *Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, onder Nr. 475 van den *Catalogus*, waar staat bijgevoegd: „Geh. te *Leyden*, 1641, en aldaar overleden.”

VOIS. (J. DE) Deze naam is mij, als die eens kunstenaars, slechts éénmaal voorgekomen, onder een *Portret* van den beruchten, ter ondienste hoogst-geleerden *Hadrianus Beverlandus*, *Aet. XXVI*, door hem geschilderd, en door J. VAN MUNNICKHUYSEN fraai gesneden, in f^o. Daar *Van Beverland* in 1664 werd geboren, zookan J. DE VOIS geen zoon zijn van den bekenden AAY DE VOIS, geboren 1641, maar wel een broeder, of, welligt, de vader; doch niets is te dien opzigte zeker. Nu is de vraag, of zulk fraai werk, als het genoemde *Portret*, vervaardigd kan zijn door iemand, van wien geen verdere kunst bekend is, zoodat het, waar-schijnlijk, aan AAY moet worden toegeschreven, en de lettergraveur de A als eene J zal hebben overgenomen, hetgeen, helaas! zoo dikwijls is geschied, in welk geval AAY dit werk op zijn 49. jaar zou verrigt hebben. Ik, voor mij, kan hiertoe wel besluiten, want soort zoekt soort, en zeker zal *Van Beverland*, AAY wel in gezelschap ontmoet, en daardoor aanleiding gegeven hebben tot het vervaardigen van het genoemde *Portret*.

VOLDERS, of VELDEERS, (JAN) een schilder, te *Brussel*, die van 1660-70 werkzaam was, heeft voor kerken, en ook *Portretten* geschilderd. — P. VAN GUNST heeft het *Portret* van Prins *Jan Willem Friso*, van *Oranje*, en *Princes Maria Ludovica van Oranje* naar hem gegraveerd. M. POOL kopieerde het eerste voor de *Hist. der Prinsen van Oranje*, 1715, in 8°. (Lees (J. La Migue) *Histoire du Prince d'Orange et de Nassau*; (Johan Willem Friso) *Leeuwarde*, 1715, 2 vol., in 12°.) Zie *Nagler*. — In den *Catalogus van Portretten van F. Muller*, Nr. 460, staat VELDEERS.

• VOLEUR. (COLIN, of COLARD LE) In de *Archiven te Rijssel*, vindt men, in de oude Graaflijke Rekenkamer der Hertogen van *Bourgondië*, op het jaar 1420-21, het volgende aangeteekend: „A COLIN LE VOLEUR, fils et heretier de feu JEHAN LE VOLEUR, jadis peintre et valet de chambre de feu M. le duc, dernièrement trespassé, — pour ung char, peint bien et notablement, selon l'ordonnance et devise de la duchesse Margherite, que elle fist faire pour son corps, dès l'an MCCCCV, par marcheé et accord. LXVIII escus d'or.” Zie *le Comte de Laborde, les Dues de Bourgogne*, etc. Tom. 1, 2 *Partie, Paris*, 1849, in 8°, bl. 182. — Ik kan niet nalaten, om der Geschiedenis wil, hier nog te melden, dat hij in 1430 en 31 het beroemde Paleis te *Hesdin*, het *Pontainebleau* van dien tijd, heeft beschilderd; en dat hij, in 1432-33, daar tevens als Werktuigkundige heeft gediend moet nog tot bewondering verstrekken, terwijl hij tevens daardoor van nabij heeft vernomen, hoe de Vorsten, tot hofvermaak, van vrolijke boert hielden. Ziehier het relaas, zooals dit in gemeld Werk, op bl. 268, uit de Rekeningen voorkomt. „A COLARD LE VOLEUR, varlet de chambre et peintre de MS. le due, la somme de mil livres, du pris de XL groz, monnoie de Flandres la livre, laquelle MdS. a ordonnée luy estre baillée et délivrée comptant, pour par son commandement et ordonnance et par marcheé à luy fait en tâche avoir fait et fait faire de painterie et autrement en son chastel de *Hesdin* les ouvraiges et devises ey aprez à plain déclairées. C'est assavoir, d'avoir peint la galeric dudit chastel pareillement et de la devise qu'elle estoit paravant bien richement et des plus fines estoffes de painterie que fait a peu. Item avoir fait et renouvelé les ystoires et peinture de trois personnages qui voident eue et moullent les gens quand l'en veult. Et à l'entrée d'icelle Galeric à ung engien pour moullier les dames en marchant par dessus, et ung mirouer où l'en voit plusieurs

abuz; et avec ce fait à l'entrée d'icelle galerie *ung engien*, lequel au touchier aux boucles, ledit engien doit venir frapper au visage de ceulx qui sont dessoubz et broulliez tous noirs ou blancs. Et aussi une fontaine en icelle galerie là où il courra eaue quant l'en voudra et yra tousjours dont elle vient. Item à l'issue d'icelle galerie a *ung aultre engien* que tous ceulx qui passent parmi seront férüz et battus de bonnes boulées sur leurs testes et espaules. Item en la sale devant l'ermite qui fait plouvoir tout par tout comme l'eaue qui vient du ciel, et aussi tonner et néger et aussi esclitrer comme se on le voit au ciel. Item au plus prez de ladicte sale a *ung hermite de bois* pour parler aux gens qui vendront en icelle salle. Item avoir fait faire pavement pour paver icelle salle semblable comme devant estoit la moitié ou environ; et là a une place que quant les gens vont pardessus pour eulx garantir de la pluie, ils cheent du hault en bas en un sac là où ilz sont tous emplumez et très bien broulliez. A faire lesquels ouvraiges MdS. lui a fait livrer bois, charpenterie et maçonnerie pour faire les édifices propices à faire les choses dessus dictes. Item lui a convenu mettre jus et sus, outre la devise avant dicte, la plus grant partie du ciellement d'icelle sale et lambrouchier là où il doit plouvoir, pour ce que trop estoit foible et meschans pour faire les engiens a ce appartenans. Item a fait d'abondance que en icelle galerie a un pont, que quant l'en veult, l'en fait cheoir en l'eaue ceulx qui vont pardessus. Item sont en plusieurs lieux engiens, que quant l'en veult toucher à aucunes touches y estans, on fait cheoir grande habondance d'eaue sur les gens. Item sont en la galerie six personnages, plus que paravant il n'y avoit, qui moillent les gens et par plusieurs manières. Item à l'entrée d'icelle, VIII conduiz pour moullier les dames par dessoubz et trois conduis que quand les gens arrestent par devant ilz sont tous blanchiz et broulliez de farine. Item une fenestre que quant les gens la veulent ouvrir, il y a un personnage pardevant qui moulle les gens et reclot la fenestre à par elle. Item y a un estaplel, ouquel a un livre de balades, que quant l'en y veult lire, les gens se tiennent tous broulliez de noir et tantost qu'ilz regardent dedans aussi sont ilz mouilliez d'eau quant on veult. Et se y a un aultre mirouer là où l'en envoie les gens pour eulx veoir quant ils sont broulliez, et quant ils regardent dessus ilz sont de rechief tous emboulerez de farinc et tous blans. Item y a un personnage de bois qui vient pardessus un bang ou milieu de la galerie et doit tromper et parler par engien et faire un cry de par MS. que tout homme s'en voit hors de la galerie et ceulx qui yront à ce cry seront battus de grands personnages en manière de sots et sottes, lesquels tendront les boulées dessus dictes où il faudra qu'ilz cheent en l'eaue à l'entrée du pont, et ceulx qui ne se voudront partir seront telement moulliez qu'ils ne saront où aler pour eschiver l'eaue. Item y a une fenestre en laquelle est une boiste pendue en l'air, et sur icelle boiste a un huet, lequel fait plusieurs contenances en regardant les gens et fait baillier response de tout ce que on lui veult demander et en peut l'en oir la voix en icelle boiste ou en voirre. Item a paint la sale devant l'ermite où il doit plouvoir, de coulleurs à huille bonnes et helles, de fin or, fin asur et toutes les autres ensuivans et en plusieurs lieux d'en hault, dedans les murs, sont ystoires de grans ymaiges de peinture riches et gentes, et embas paint de tapisserie vive à veoir. Item a fait tout le ciel et lembrouch d'icelle sale tout d'azur et semé de grans estoilles doreés et eslevées de fin or, et les filets des croisiés de fin or, et les natelles et bouchiaux votez de plusieurs couleurs et sont tous les anges pendant ès helles dorez de fin or et argent et bruniz de fin argent, et tous les personnages qui sont à la grant

clefs pendant, sont pains à manière de drap d'or figuré. Et que depuis les divises dessus dictes, MdS. lui ordonna faire tout du long la galerie dessus dicté, au dessoubz du mur d'un pié par embas condnis et aultres engiens qui jecteront eane par tant de lieux qu'il n'est personne en la galerie qu'il sacho luy sauver qu'il ne soit moullié. Et partout dessoubz le pavement aultres conduiz et engiens pour moullier les dames par dessoubz. Et anssi envers les fenestres et tout du long afin quo nul n'y peust estre aseur. Et plusieurs aultres engiens pour espendre eane à foison quant bon samblera, et pour broullier aussi tous ceulx que l'en voudra. Si comme tout ce est à plain contenu et déclairié es lettres patentes, de MdS. le duc snr ce fait, et donné en sa ville de *Brouzelles*, le XIXe jour de février l'an mil IIIe et XXXII cy rendu, avec quittance dudit COLARD LE VOLEUR, do ladicte sommo de VcXLVI L.; et certificacion de Georg Guilbaut, conseillicr, trésorier et gouverneur général de toutes finances d'icellui S. sur les pris et marchié dessus dits. Pour ce, cy à lui payé lesdits . . . mil livres.

VOLEUR, (Jehan le) de vader van COLIN LE VOLEUR. — Zie aldaar.

VOLKEM, (Josse) een Beeldhouwer, voor de Bruiloftsfeesten van Karel den Stoute, in 1468, te *Brugge*, werkzaam. — Zie le Comte de Laborde, *les Ducs de Bourgogne etc.*, Paris, 1849, Tom. I. Register.

VOLKERT KLAASZ. is bij *Immerzeel* vermeld. — *Zijn Portret* komt bij *Van Mander*, in 8°., voor.

VOLKERTSZ. (Dirk) is dezelfde persoon als DIRK VOLKERTZ. COORNHERT.

VOLLENHOVE, (H. van) een kunstschilder, in het begin der XVII. eeuw, te *Utrecht*, werkzaam. SIMON VAN DE PAS heeft, in 1614, *Christus, met de Emmausgangers*, aan tafel zittende, naar hem gegraveerd. — Daar SIMON destijds nog te *Utrecht* bij zijn vader was, mag men aannemen, dat VAN VOLLENHOVE daar ook woondo, hetgeen door een *Extract uit het Register van de Resolutiën der Ed. Mog. Heeren Gedeputeerde Staten 's Lands van Utrecht, Jovis, den 21. December, 1626*, in zijn geheel op ROELAND SAVERY te lezen, bevestigd wordt. — *Nagler* kent hem alleen naar aanleiding der genoemde prent, en zegt: „HERMAN VAN VOLLENHOVEN, schilder, van *Campen*, die omstreeks 1614 werkzaam was;” en verder, dat er nog een jongere kunstenaar, van gelijken naam, heeft bestaan, die in 1619 geboren is, de kunst bij PH. DE KONING heeft geleerd, en in 1675 de meester van TH. VALKENBURG was. — Niets van dat alles is mij immer voorgekomen.

VOLLEVENS, (Johannes) de Oude, is bij *Immerzeel* vermeld. — *Zijn Portret* komt voor in het I. Deel van *Van Gool*.

VOLLEVENS, (Johannes) de Jonge, staat reeds bij *Immerzeel* geboekt. — Ik voeg er bij, dat P. Terwesten, Ms., opgeeft, dat hij, als „Oud-Deken en Hoofdman der Confreriekamer van *Pictura*, te 's *Gravenhage*, in den jare 1758, overleden is.” — In het *Aanhangsel van A. G. Luiseius, Algemeen Woordenboek*, op WYN, (Govert van) vond ik, dat deze weêrgaaloos-wedadige en vermogendo Maassluisnaar zich op zijn 90. jaar, in 1733, door onzen VOLLEVENS deed schilderen, waaronder een eerevers door *Hendrik Schim* is geplaatst. — *Zijn Portret* komt voor bij *Van Gool*, II. Deel.

VOLMARIN (. . .) wordt door *Van Spaan*, *Beschryving van Rotterdam*, bl. 114, opgegeven als een Bataljesbiller, onder de kunstenaars, die vóór 1691 overleden zijn.

VOLSUM. — Zie op VOLXUM. (Jan)

VOLUTO. (STRAZIO) — Zie op FERMOÛT. (GILLIAM)

VOLXUM, of VOLSUM, (Jan, of Jan Baptist van) wordt bij *Immerzeel* vermeld. — P. Bogaerts noemt hem JAN BAPTIST, en zegt, dat er in het *Museum*,

te *Gent*, eene schilderij, onder Nr. 14, van HEM is, voorstellende den Optogt, die heeft plaats gehad bij de plegtigheid der *Inhuldiging van Keyser Carel VI. als Graef van Vlaenderen, op de Vrydagsmarkt, den 18. October, 1717, door den Markies De Prié*. Hij is in 1732 overleden. — Deze zal wel dezelfde schilder zijn, als VOLSUM, van *Gent*, van wien in de *St. Maartenskerk, te Aalst*, een Altaarstuk herust, voorstellende *St. Nicolaas, de afgoden omwerpende*, doch van middelmatige verdienste, zegt *Descamps*, in zijne *Voyage Pittoresque de la Flandre etc. Paris, 1769, in 8°, p. 34*.

VONCK, of VONK. (C. en E. en J.) — c. VONCK is met een paar regels door *Immerzeel* vermeld. — Het komt mij, tot nog toe voor, dat deze drie letters, welligt niet goed gezien, één-en-denzelfden persoon moeten aanduiden, zooals uit het straks volgend Werk hlijken kan. Bevoegde kunstregters hebben uitstekende verdienste aan dezen kunstenaar toegekend, en het zeer hejammerd, dat de meeste zijner schilderijen, die tot eer van dezen meester op zijn naam moesten hlijven hestaan, op dien van HONDEKOETER en SNYDERS verdoopt, verkocht worden, en dat de meeste liefhebbers, die, op den naam af, koopen, als de oorzaak dezer geldelijke speculatie in den handel moeten worden heshouwd. Daardoor komen zijne werken weinig op zijn eigen naam voor. — In de *Galerij, te Dresden*, zag ik twee schilderijen in dat vak, doch die in den *Catalogus* op naam van J (?) VONCK vermeld staan. — Een zeer fraai stuk is in het bezit (1850) van den Heer Mr. Baron *Van Pabst van Bingerden, te Nijmegen*, voorstellende *Een Jongen, die een patrijs in de hand heeft; verder een hangende haas en ander gevogelte, benevens een windhond*; meesterlijk, doorschijnend en krachtig geschilderd, goed van licht en bruin, en aangenaam van koloriet. — Bij de adelijke familie *Van Harinxma thoe Slooten, in Friesland*, herust een kapitaal stuk, *Een Beer, zich verweerende tegen een aantal honden*, die hem met woede aanvallen; het verschieft vertoont een bergachtig landschap; h. 1 el 72 dm., hr. 2 el 17 dm., door E. VONCK f.

VOOGD, (...) een geheel onbekend graveur in zwarte kunst, van wiens werk de volgende prent vermeld wordt: *Een Boerenkamer*; vooraan een zittende hoer, die rookt, regts een, die zijn water loost; links in den achtergrond drie kaartspelers, en een, die rookt. In den onderrand: *Pour chasser ma mélancholie, je veux fumer toute ma vie*; links, TENIERS *fecit*. Op een exemplaar, door *Weigel* vermeld, staat in oud schrift: *VOOGD sculpsit, Anvers*; h, 9 dm. . . str., hr. 6 dm. 5 str. Par. Zeer zeldzaam. Zie diens *Catalog*, Nr. 5983. — Daar D. TENIERS, *de Jonge*, mede, inderdaad, in den trant van zwarte kunst heeft gearheid, zoo wordt gemeend, dat deze prent tot zijn werk behoort en daarhij ook vermeld.

VOOGT (HENDRIK) is, naar waarde, door *Immerzeel* heshreven, doch deze geeft zijn geboortejaar, te *Amsterdam*, niet op, maar zegt wel, dat hij den 4. September, 1839, te *Rome*, is overleden, zooals bij *Van Eynden en Van der Willigen*, in het *Aanhangsel*, staat vermeld, waar is bijgevoegd: „in den ouderdom van omstreeks 64 jaar,” moetende dit doelen op hun vroeger berigt, dat hij in 1766, of 1767 werd gehoren, welk jaartal door de meeste Auteurs overgenomen is. Hier heeft *Van Eynden* zelf eene fout hegaan, want dan zou voogt geen 64, maar 73 jaren bereikt hebben. Dit is zeker het geval, want hij schrijft, dat voogt reeds in 1788 naar *Rome* vertrok, en, in 1789, een *Gezigt van Civita Castellana*, vandaar aan de Maatschappij der Wetenschappen, te *Haarlem*, zond, hetwelk hij dus op zijn 23. jaar geschilderd heeft. — Het jaar van zijn overlijden is goed, want ik heb dit zelf uit het doodberigt, in de *Daghladen* vermeld, aangeteekend, doch er staat wel deugdelijk bij: „in hoogen ouderdom, alhier (*Rome*) overleden,” dat men van een man van 64 jaar niet zeggen zal. — Te

Rome werd bij de *Hollandsche* CLAUDE LORRAIN genocmd. — Hij heeft zeer fraai, zes stuks *historische Landschappen*, met figuren, geëst, met zijn naam beteekend en *Romæ* 1793, 94, 97, kl. in 4°, kl. in 8°, eu in 16°, die bij *Weigel* op 6 Thlr. aangeteekend staan.

VOORDE, (J. C. VAN) een onvermeld kunstenaar, wiens werken zeldzaam voorkomen, en van wien *Gezigten van Haarlem*, op zijn naam staan, zooals voorkomt in den *Catalogus van K. Kaan, Haarlem*, 1852, bl. 2.

VOORDE, (PETER VAN, of VAN DE) een graveur van middelmatige verdienste, wiens werken ik, zoo ver ik ze gezien heb, voor kopijen houd, als: *Prinrees Louisa van Nassau, Gemalin van den Markgraaf van Brandenburg*, omvat door trophcën, met geninssen enz., in 8°, (naar C. VISSCHER?); — en *Paus Clemens X*, in 4°, voorkomende in den *Hollandsche Mercurius, Haarlem*, 1671, XXI. Deel.

VOORDECKER. (*Mejufvrouw*) — Zie op VOORDECKER, (HENRI) *de Jonge*.

VOORDECKER, (FRANÇOIS) kunstschilder, te *Brussel*, door wien, op Tentoonstellingen, Portretten, Landschappen en voorstellingen uit het dagelijksch leven, geleverd zijn; laatstelijk nog op die te *Antwerpen*, 1861, een stuk, genaamd *Déception*. Toen woonde hij in hetzelfde huis als HENRI VOORDECKER, *de Jonge*, te *Brussel*? Is deze dan zijn vader? — Zie nog op VOORDECKER. (FRANS)

VOORDECKER (FRANS) vond ik alleen bij *Nagler* als een schilder van *Brussel* vermeld, omstreeks 1800 geboren, en die zijne studiën aan de *Akademie*, aldaar, volbragt. Eerst vervaardigde hij historische onderwerpen, en verder voorvallen, die hem omringden, waardoor zijne werken van zeer verschillenden aard zijn. Ze zijn meesterlijk, soms breed van penseelsbehandeling, en steeds met de noodige zorg uitgevoerd. — Hij kan wel een zoon van HENRI VOORDECKER, *den Oude*, wezen.

VOORDECKER, (HENRI) *de Oude*. Deze Nestor in zijn vak, de zoo éénigo kunstenaar, die in zijne tafereelen steeds zeer voortreffelijk en natuurlijk Duiven schilderde, is door *Immerzeel* vermeld. Ik moet hier het bericht uit de *Vendragt van Gent*, van 15 December, 1861, doen volgen: „Dezer dagen is, te *Brussel*, de ouderdoms-deken der Belgische Schilders, de Heer H. VOORDECKER, overleden. Hij was 83 (82) jaren oud, en *Ridder der Leopoldsorde*, tengevolge welker hoedanigheid de krijgseer aen zijn lijk werd toegebracht. Bij het graf sprak de Heer NAVEZ, Oud-bestuurder der *Brusselsche Akademie*, eene Redevoering uit.” — *Nagler* heeft zich vergist met zijn doodjaar op 1847 te boeken. — Vermoedelijk zijn HENRI en FRANS VOORDECKER zijne zonen. — *Zijn Portret* is door *Hesse lith.*, in 8°.

VOORDECKER, (HENRI) *de Jonge*, van dien naam, en welligt een zoon van den voorgaande, schildert in hetzelfde vak, zooals ik op de Tentoonstelling van 1848, te *Utrecht*, *eenige Duiven aan een open venster*, eu op een *Idem*, te *Antwerpen*, in 1861, *het inwendige van een Duivenhok* heb gezien. — In den Brief van 9 Julij, 1848, die de eerste schilderij begeleidde, en in mijn bezit, zegt hij, dat de andere bijgaande schilderij, een *Fruïtstuk*, door zijne dochter, *Mejufvrouw VOORDECKER*, te *Brussel*, is geschilderd, om mede geplaatst te worden. — Het was zeer natuurlijk en goed van penseelsbehandeling.

VOORHOUT (JOHANNES) staat, naar waarde, bij *Immerzeel* geboekt. — In hoe-verro hij in het portretteren geslaagd is, kan men zien uit het fraaije *Portret van Do. J. Colerus*, met veel bijwerk, door J. OOLE fecit, in mezzo-tinto, plano in 16°, naar zijne schilderij. — Er wordt nog een schilder van dien naam vermeld, die op gelijke wijze de kunst beoefende, en door den een als zijn zoon, door den ander als zijn broeder opgegeven is; ik heb echter geen afdoende bescheiden dienaangaande gevonden. — *Zijn Portret*, hem nog jeugdig voorstellende, door hem-zelven als schilder afgebeeld; b. 34, br. 29 dm. Rhijnl., was in de Verzam-

ling van *Van der Marck*, te *Leyden*, in 1773, verkocht te *Amsterdam*. — Een *Idem*, borststuk, in ovaal, met bijwerk, SE IPSE *pinx.* A. VAN HALEN sc., in mezzotinto, in 4°. Een *Idem* komt bij *Houbraken* en *Descamps* voor.

VOORMAN. (D. BATAVUS) Van dezen kunstenaar vindt men, van 1816 tot 1822, op de Tentoonstellingen te *Amsterdam*, Historiële stukken, Portretten, Huislijke voorstellingen enz., door HEM geschilderd.

VOORT, (AERT VAN DER) een beeldhouwer, bij de Bruiloftsfeesten van Karel deu Stoute, in 1468, te *Brugge*, werkzaam. — Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne etc., Paris, 1849, Tom. I.; Register.*

VOORT. (CORNELIS VAN DER) Deze vermaarde portretschilder is door *Immerzeel*, als te *Amsterdam* geboren, geboekt. — *Nagler* zegt, in 1580, te *Antwerpen*, doch zonder enig bewijs. — *Van Mander*, die hem, als te *Amsterdam* wonende, vermeldt, zegt wel: „zoo ik 't wèl heb, is hy van *Antwerpen* geboortig;” dus onzeker; doch in de daarbij gevoegde *Noot* van *De Jongh*, wien wij het verdere bericht over VAN DER VOORT verschuldigd zijn, en dat door *Nagler* is overgenomen, staat bepaald, dat hij te *Amsterdam* werd geboren. Dit blijft bij mij vooralsnog op den voorgrond staan. — WILLEM DELFF heeft het fraaije *Portret van Do. Jacobus Roldanus*, naar zijne schilderij, in f^o., gegraveerd.

VOORT (JAN VAN DER) wordt, door *Nagler*, als een Landschapschilder vermeld, die in de XVII. eeuw werkzaam was. — Zijne schilderijen zijn met eene vaste hand uitgevoerd, doch komen zeldzaam voor.

VOORT, (MICHIEL VAN DER) *de Oude*. — Zie de volgende.

VOORT, (MICHIEL VAN DER) *de Jonge*. Aldus is ook de naam van zijn vader, en niet VERVOORT, zooals bij *Immerzeel* en anderen staat vermeld, ofschoon het veelal in de gewone zamenleving, vooral in *België*, gebruikelijk is, VERVOORT te zeggen. Hij was de zoon van „MICHIEL, en van *Elisabeth Verberckt*, geboren te *Antwerpen*, 18 Augustus, 1704, en heeft in naem en daed gevolgd zijnen vader genaemd *den Ouden*. In het jaer 1718 ging hij van de school zijns vaders bij den ervaren beeldhouwer PETRUS DOMINICUS PALMIER over, om de leerjaren te doen. Hij behaalde in den jare 1724 de derde Medalje in de Akademie van *St. Lucas* tot *Parijs*. VAN DER VOORT is ongetrouwd gebleven en wrogt zeer luttel, levende van de inkomsten van zijn gewonnen geld, aengelegd op een tontine.” — Zie *Jaerboek der Gilde van St. Lucas der Stad Antwerpen enz.; door J. B. van der Straelen; Ibid., 1855, in 8°, bl. 265.*

VOORT, (MICHIEL FRANÇOIS VAN DER) zoon van den schilder JOSEPH VAN DER VOORT en van *Maria Catharina Cnuyt*, werd te *Antwerpen* gedoopt, 28 April, 1714; de vermaarde beeldhouwer MICHIEL VAN DER VOORT, *de Oude*, was zijn doopheffer. — Hij komt het eerst voor als Deken van het *St. Lucasgild*, aldaar, in 1752, welke betrekking hij tot 1762 vervulde, en alstoen zijn ontslag nam. Hij is, den 3. September, 1737, gehuwd met *Maria Cockx*, bij wie hij zeven kinderen verwekte, en is te *Antwerpen*, den 28. Maart, 1777, overleden. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers, 1857*, waar men tevens eene schilderij, Basrelief, in het graauw geschilderd, zijnde eene *Zinnebeeldige voorstelling op de Abdij van St. Michiel*, te *Antwerpen*, door kindertjes enz. uitgedrukt, beschreven vindt. Gewoonlijk wordt hij onder den naam van MICHIEL VERVOORT, of VAN DER VOORT, *de Jonge*, aangeduid, en bijgevolg heeft *Bryan-Stanley* regt, te vragen, of niet M. VAN DER VOORT voor een-en-denzelfden persoon met MICHIEL VERVOORT moet gehouden worden. — In het *Musée d'Anvers, par W. Burger, Bruxelles, 1862*, p. 94, is VAN DER WOORT eene drukfout, blijkens het *Register*, waar de naam goed staat vermeld. — Hij heeft ook zeer fraai geëst, welke platen zeldzaam voor-

komen en waarvan bekend zijn de *Vijf kinderen in een Landschap, op muzijk-instrumenten spelende*; geestig geëtt en met zijn naam beteekend; h. 3 dm. 9 str., br. 5 dm. 3 str. Par. Zie *Catalogue de II. Detmold*, door Weigel; Leipzig, 1857, Nr. 598.

VORST (R. V.) staat als graveur vermeld onder het portret van *D. Kenelmus Digbi, Eques*, Astroloog in *Engeland*, tijdens Koning Karel I, door A. VAN DYCK geschilderd; doch dit is eene fout van den lettergraveur, daar het werk is van ROBERT VAN VOERST.

VORSTERMAN, of VORSTERMANS, (LUCAS) staat bij *Immerzeel* te boek gesteld. — Algemeen wordt zijne geboorte als te *Antwerpen*, in 1578, geschied, opgegeven. Ik moet hier dienaangaande eene bedenking maken, die bij mij zwaar weegt, te weten: A. VAN DYCK, die hem van zeer nabij kende, heeft vervaardigd een geheel door hem geëtt *Portret van VORSTERMAN*, in f^o, waaronder LUCAS VORSTERMANS, *Calcographus Antwerpiae in Geldria natus*. Wordt hier de Antwerpsche graveur niet duidelijk als een geboren Gelderschman vermeld? Zoowel toen, als nu, zou men die geboorteplaats wel achterwege gelaten hebben, indien het niet algemeen bekend ware geweest, dat hij niet te *Antwerpen* werd geboren. Wel is waar, de VORSTERMANS waren reeds vroeg in *Antwerpen* bekend, blijkens het volgende Werk: *Leenrechten naer Costumen ende Ordonnantien 's Lands van Vlaendren: ende sonderlinghe van den Castele te Ghendt. Tantwerpen, by Willem Vorsterman in 't jaer 1528, den 20. van Meye*, in 4°. Waarschijnlijk, is bij de oorlogswede een tak uit *Belyjē* naar *Gelderland* geweken, en later weêr teruggekeerd. Verder wordt die bedenking nog meer versterkt, door dat een schilder, met name VORSTERMANS, de weduwe van een Bommelschen Burgemeester huwde, en de ouders waren van JOHANNES VORSTERMANS, in 1643, te *Bommel* geboren. Blijkt hier niet duidelijk uit, dat men *Gelderland* voor den geboortegrond van de bekende kunstenaars VORSTERMANS moet beschouwen? Voorts is mij gebleken, dat zijne afbeeldingen en de prenten, waarop zijn naam als graveur, met groote kapitale letters, voorkomt, met VORSTERMANS beteekend zijn. Ook bij *De Bie* vindt men zijn naam zoo geschreven. — Het is eene waarheid, dat de Graveerschool onder hem eene hervorming heeft ondergaan, en dat zijne prenten, als het ware, meer met de stift zijn geschilderd, waardoor bij de kleur, het licht en bruin, der tafereelen heeft weêrgegeven, welk een en ander zijne voorgangers meer naar vaste regelen, in 't koper bragten, een lof, die hem toekomt, en eenigermate als den voorlooper van den grooten CORNELIS VISSCHER, in dat vak, aanduidt. — Bij *Nagler* staan 132 stuks zijner graveerwerken, met de verschillende drukken, beschreven, waaronder 70 stuks *Portretten*, 47 stuks *Gevijde* en *Kerklijke tafereelen*, en 15 stuks *Verschillende Ouderwerpen*. — Behalve zijn genoemd *Portret*, heeft VAN DYCK hem nogmaals, doch, zoo het mij toeschijnt, meer bejaard geschilderd; door zijn zoon, LUCAS VORSTERMANS *Junior sculptis et exaudit*, in f^o, waaronder: LUCAS VORSTERMANS. *Desine Lijsippos iactare animosa vetustas — Ille vir, hic exaudit spirantia mollius æra*. Een *Idem*, F. VAN DEN WYNGAERDE *sc.*, naar J. LIVENS. De Teekening en de Prent waren in den *Catalogus (Teekeningen, Nr. 1771) van Van der Marek*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, alsmede een geteekend *Idem*, door A. VAN DYCK, onder Nr. 1770.

VORSTERMAN, of VORSTERMANS, (LUCAS) *de Jonge*, werd door *Immerzeel* in een paar regels herdacht. — Het is waar, dat hij in het graven de hoogte van zijn vader niet heeft bereikt, „maar daar zijn van zijne gravuren, waarvan de beste met die van zijn vader verwisseld kunnen worden,” zegt *Nagler*. Bij dien Auteur vindt men 18 stuks zijner werken vermeld, en deze leidt uit de jaar-

merken af, dat hij na 1675 niet meer zal hebben geleefd. — Ik moet hierbij voegen, dat zijn grootste werk, als het ware, onbekend is, te weten de gravure, die uit verscheiden bladen bestaat, voorstellende *Filips IV., den Eed van getrouwheid van de Staten van Brabant en Vlaanderen ontvangende*. Om deze prent behoort een rand, zaamgesteld uit 116 *Portretten* van bij die gebeurtenis betrokken personen. Al deze prenten zijn genoegzaam verloren gegaan. Zie de beschrijving daarvan op CHATEL. (FRANÇOIS DU) — In de Kunstverzameling van J. en P. Bisschop, te Rotterdam, was *Een Rhyngesigt*, door L. VORSTERMAN pinx., h. 8 $\frac{1}{2}$, br. 10 $\frac{1}{2}$ dm. Rhijnl. Zie *Catalogus van Hoet*, II, bl. 529. — Zoo men hier niet aan eene fout mag denken, welke LUCAS heeft dit dan geschilderd?

VORSTERMAN. (O.) Deze schilder, van wien geene levensberigten te vinden zijn, is alleen bekend door eene prent, voorstellende *Een Jongeling*, in een mantel, met vederen op de baret, en die op de fluit speelt, waaronder een vers: *Veel hebben vermaeck op dit of dat te speelen enz.*; O. VORSTERMAN pinx., L. VORSTERMAN cum. priv. Regts, boven het monogram, V. O. en V. L.; (dus andersom); h. 9 dm. 1 str., br. 7 dm. Par. — Zie *Nagler*.

VORSTERMANS, (JOHANNES) van *Bommel*, is bij *Immerzeel* vermeld. — Mijns inziens, kan hij wel tot het geslacht van den Belgischen LUCAS VORSTERMAN, *den Oude*. — Zie aldaar — behooren. — Zijn sterfjaar is niet bekend, doch *Balkema*, wiens onuitputlijke bronnen nimmer worden aangewezen, stelt daarvoor 1699. — Ik ken van hem eene ets, voorkomende in het Werk: *Pest-Basilicus, en verduysterde Liefde in des werelts laten avond-stondt enz.*; Door *Christ. de Cock van Kerckwyck, Dr. en Prof. Med. in der Stad en Illustre School van 's Hertogenbosch*; *Ibid.*, by *S. du Mont*, 1668, in 4°, waar, in de Voorrede, JOHANNES VORSTERMANS als maker dezer prent vermeld staat; zij stelt voor, den natuursch, wien, op de gevaarlijke aardsche wegen, door de Deugd de rechte weg tot de ware liefde wordt aangewezen; op den voorgrond is een oude, met eene lichtende lantaarn als *Diogenes* afgebeeld, en hij nacht voorgesteld; geestig, krachtig en fraai bewerkt.

VOS (A.) is mij als een bekwaam teekenaar van Bloemen voorgekomen in den *Catalogus* der Kunstnalenschap van VINCENT VAN DER VINNE, verkocht te *Haarlem*, in Maart, 1816. *Kunstboek* II, Nr. 3: *Twee Anemonen*, op één blad, door A. VOS.

VOS. (H. G.) *Jun.* Deze schilder en lithograaf is door *Immerzeel* vermeld. — *Nagler* zegt, dat hij te *Antwerpen* werkzaam was, en in 1810 werd geboren. Dit zal zeker wel *Amsterdam* moeten zijn. Zou deze, en die reeds op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1816, *Een Mansportret*, door G. VOS, *Junior*, te *Amsterdam*, en in later jaren nog, onder anderen, *Een Stadsgezicht binnen Amsterdam*, in 1822, leverde, niet één-en-dezelfde persoon, en vroeger dan in 1810 geboren zijn?

VOS, (J.) een portretschilder, blijkens de Afbeelding van *Hendrik Hooft Daniëlsz.*, voorkomende op een *Eergedenkteeken*, door J. ELFFERS delin., N. VAN DER MEER, Jr., sculp., 1787, gr. in f^o.

VOS. (J.) Ik vond eene schilderij beschreven in den *Catalogus* van F. J. Mensart, eersten Opzigtter van 's Rijks-Museum, te *Amsterdam*, aldaar verkocht, in 1824, onder Nr. 175: *Eene tafel, waarop onderscheiden Vruchten*, door J. VOS; h. 5 plm. 4 dm., br. 6 plm. 6 dm.

VOS, (JAN) vond ik onder Nr. 171 van den *Catalogus* eener Kunstverkoopung, in de tweede helft der voorgaande eeuw gehouden, als den schilder van *Een boomrijk Landschap*, fraai en natuurlijk behandeld, vermeld.

VOS. (J. W.) Deze verdienstlijke kunstenaar, te 's *Gravenhage* geboren, is een leerling van J. A. DAIWAILLE. Hij was een der medewerkers aan de Prenten van het *Rijks-Museum*, te 's *Gravenhage*, en is later naar *Kopenhagen* vertrokken, waar hij tot gelijk doel voor het Museum werkzaam was. Teruggekeerd, is hij, te *Amsterdam*, in 1833, het slagtoffer der cholera geworden, ruim 30 jaren oud. — Op de Tentoonstelling van 1826, zond hij een *Mansportret*, en, een *Idem van een Kurassier*. — Hij heeft het bekende Werk van LEONARDO DA VINCI, *Traité de la Peinture* etc., dat reeds eene vertaling uit het Italiaansch was, in het Hollandsch overgezet, en, te *Amsterdam*, in 1827, in 8°, uitgegeven.

VOS. (ANTH. DE) Slechts éénmaal is mij graveerwerk van hem voorgekomen, zijnde het *Portret van Dus. Theodorus Kolvius*, overleden te *Dordrecht*, A^o. 1687, met een zezeregelig vers van J. Terwen, Med. Doet.; beteekend P. VAN DER HULST *pinxit*. ANTH. DE VOS *sculpsit*, gr. in f^o; zeldzaam. In deze prent is in hoogo mató de kracht overdreven, waardoor hij getracht heeft, de halve tinten te verzachten, die te zwaar van snede zijn; echter maakt zij, bij de eerste beschouwing, een zeker effect. Het zou mij niet verwonderen, als het werk van een kunstliefhebber was. — Zie nog op HULST. (P. VAN DER)

VOS. (B. DE) *Descamps*, in zijn *Voyage Pittoresque de Flandre etc.*; *Paris*, 1769, in 8°, blz. 174, noemt eene schilderij, *De Aanbidding der Wijzen*, welke hij in de St. Augustinus-kerk, te *Antwerpen*, heeft gezien, door B. DE VOS geschilderd, er bijvoegende, dat zij eenige verdienste bezit, maar dat de hoofden, vooral der Koningen, van eene slechte keus en uitwerking zijn. — Zou men hier aan SIMON DE VOS mogen denken? ik geloof neen, — want er kan wel een B. DE VOS geweest zijn, — en nog te minder, daar *Descamps* goed kon zien, en dit werk wel van dat van meer bekende schilders van dien naam heeft weten te onderscheiden.

VOS, (CORNELIS DE) *de Oude*, staat met een paar regels bij *Immerzeel* vermeld. Men stelt zijne geboorte, die gezegd wordt, te *Hulst* te hebben plaats gehad, omstreeks 1585; zijn vader was JAN DE VOS, en zijne moeder *Isabelle van den Broeck*. — Men vindt CORNELIS DE VOS, meesterszone, in 1600, in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, als leerling van DAVID REMEUS, in 1608, als Meester, en in 1619—1620 als Deken ingeschreven, terwijl in 1615 de vermaarde SIMON DE VOS, — Zie aldaar. — zijn naamgenoot, doch (zoo gezegd wordt) geen bloedverwant, bij hem als leerling werd ingeschreven, en de laatsto aanteekening tot 1643 loopt. Hieruit blijkt, dat zijn vader ook schilder was. — Hij is den 17. Mei, 1617, gehuwd met *Susanna Cock*, bij wie hij zes kinderen verwekte; hij overleed 9 Mei, 1651, en zijne vrouw 29 Junij, 1668; beiden zijn, nabij de Kapel van St. Lucas, in de O. L. V. Kerk, te *Antwerpen*, begraven. — De werken van onzen DE VOS verstrekken tot sieraad zijner eeuw. In het *Museum*, te *Antwerpen*, zijn 13 stuks (de Vleugeldeuren er bij geteld) van zijne werken, zoowel Portretten als Historische tafereelen, aanwezig, waaronder dat van *De Aanbidding der Wijzen*, zijn roem bevestigd heeft. Zie *Catalogue*, 1857. — In de O. L. V. Kerk, aldaar, is thans aanwezig *De Afslating van het Kruis*, alsmede de Portretten van JAN DE WAELE en van zijne vrouw, *Geertruida de Jode*, die vroeger de *St. Andreaaskerk*, aldaar, versierden. — Hij was zeer bevriend met A. VAN DYCK, die zijn *Portret* schilderde, door L. VORSTERMAN se., in f^o.

VOS. (CORNELIS DE) *Nagler* zegt, dat deze hem bekend is uit de Beschrijving van het *Museum*, te *Antwerpen*, door de schilderij van de *Familie Snoeck* enz.; en dat hij in 1690, te *Hulst* geboren, en te *Antwerpen*, in 1751, overleden is. Gemelde schilderij wordt noch in den *Catalogus* van 1849, noch in dien van 1857, op dezen naam, maar wel op dien van CORNELIS DE VOS, *de Oude*, fecit.

A^o. 1630, gevonden, en is, bijgevolg, 60 jaren vroeger dan het geboortejaar van den hierbedoelden CORNELIS geschilderd. Deze is het, die door *Nagler*, welligt uit *Pilkington*, die geen anderen naam noemt, werd overgenomen, doch deze zegt, geboren te *Aalst*, in 1690, en verder, dat hij bij zijn vader studeerde, die de zoon was van den bij hem voorafgaanden PAULUS DE VOS, geboren 1600, (dus werd hij nog vader op zijn 90. jaar?); dat hij later naar *Italië* trok, en, teruggekeerd, zich te *Antwerpen* vestigde, waar hij in 1751 overleed. — Hij schilderde Historiën en Portretten, waarmeê hij naam heeft gemaakt. — Uit een en ander blijkt, dat deze CORNELIS nog nader zal moeten worden toegelicht, alvorens men hem voor goed onder de kunstenaars kan opnemen.

VOS. (E. DE) *Een zittend Gezelschap van drie mannen en twee vrouwen, in een Landschap, rustende en musicerende*; een hunner heeft een haas bij zich enz., uitvoerig op perkament geteekend; h. 8, br. 9 dm., door E. DE VOS, komt voor in den *Catalogus van Barchman Wuytiers, Utrecht, 1792, bl. 107.*

VOS. (GUILIELMUS DE) — Zie op VOS. (WILLEM DE)

VOS. (JACOB DE) Dezen in de kunstwereld alom bekenden *Nestor* heeft *Immerzeel*, met belangstelling, geboekt. — Ik moet daar eene verbetering bijvoegen, namelijk, dat hij den. 28 Januarij, 1833, niet 96, maar ruim 97 jaren oud, is overleden, als zijnde hij den 3. December, 1735, te *Amsterdam*, geboren. — Het bedrag zijner nagelaten Kunst, in Julij en October, 1833, in het *Huis met de Hoofden*, te *Amsterdam* verkocht, beliep van de Schilderijen *f* 22,746,25; dat der teekeningen *f* 80,000, en dat der Prenten en Prentwerken *f* 17,790, te zamen *f* 121,520,25. Uit deze som kan men de hooge waarde van zijn Kabinet afleiden, en zoo die Kunst thans aan de markt kwam, zou zij wel drie à viermaal meer opbrengen, terwijl de beroemde HOBBEМА, toen door den Baron *Van Brienen van de Grootte Lindt* voor *f* 11,400 gekocht, nu zeker *f* 50,000 gelden zou, welk stuk nog bij diens erven in het ouderlijk huis (*Heerengracht, over de Drie Koningstraat*) berust. — *Het Woelend water, bij regen en wind*, door A. VAN EVERDINGEN, werd voor *f* 1200 door den Makelaar *Brondgeest* gekocht, en is thans, zoo gemeend wordt, in het Kabinet van den Baron *Rotschild*, te *Parijs*. — Deze prijsverhouding zou op de Teekeningen nog van grooter invloed zijn geweest.

VOS, (JACOB DE) JACOBSZON, *Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw*, Lid der 4. Klasse van het voormalig Kon. Nederlandsch Instituut, is de zoon van JACOB DE VOS, *Willemszoon*, geboren te *Amsterdam*, 28 Maart, 1803. — De naam van DE VOS wordt meer dan eene eeuw, onafgebroken, in 's Rijks hoofdstad onder de eerste beschermers en bevorderaars der Beeldende Kunsten geteld, en door Stads- en Landgenooten als zoodanig hoog gewaardeerd. Reeds zijn oudoom, JACOB DE VOS, — Zie aldaar. — de *Nestor* in de knnstkennis van zijn tijd, bezat eene Verzameling, die een Europeschen naam verwierf, terwijl zijn ijver voor de Kunst op zijn Neef en diens Zoon, onzen JACOB, als het ware is overgegaan, die in liefde daarvoor steeds den ouden roem in den ruimsten zin handhaaft en bevordert. Zijn Schilderijen-kabinet, van den keurigsten smaak, bestaat uit echt kunstwerk van het eerste water, en hierin heeft hij alleen opgenomen, wat aan zijn kunstgevoel aangenaam is; daardoor hebben ook eenige werken van buitenlandsche kunstenaars er eene plaats in verkregen. Het aantal is te groot, om hier te noemen, en daarom wil ik er slechts eenige van aanstippen, waaruit men in zijne verbeelding de waarde van het geheel kan afleiden, als: van LOUIS GALLAIT, *het Sterfbed van LEONARD DA VINCI*; en, *La Réverie*; — *Les Enfants d'Édouard*, door PAUL DE LA ROCHE, waarvoor 10,000 frs. is betaald. — Van DECAMPS, *de Turkische Koopman*, en eene *Sablonnière*, een schoon stuk, mede met 10,000 frs

betaald. — POITEVIN, uit de Galcrij van wijlen Z. M. Koning Willem II. — VAN HENDRIK LEYS, *De Cathedralraal te Antwerpen*, en, *Eerste Prediking na den Beeldenstorm*. — VAN DE NOTER, een *Keuken uit de XVII. eeuw*, inderdaad, eene juiste en ware afbeelding; — een stuk van F. VERHEYDEN enz. — Onder de huislijke tafereelen munten uit die van TRAYER, — BERANGER, — ED. FRÈRE, — PLASSAN, — GULLEMIN, — PENTENKOPEN, — FAUVELET, — FICHEL, — J. C. COMTE enz. — Uit de Hollandsche School N. PIENEMAN, REMBRANDT *in zijne schilderkamer*, — B. C. KOEKKOEK, een zeer schoon stuk, — SCHELFHOUT, — WALDORP, — BRONGEEST, — CORNET, *de Verzoening van Tromp en De Ruyter*; — BISSCHOP, — H. J. SCHOLTE, JAMIN enz. — Uit de Duitse School prijken hier, onder anderen, een *Landschap van LESSING*, en, *Een Bank van Leening*, door D'UNCKER, die de hoogste belangstelling wekt. — Voor wat ik beven aanvoerde, — dat de Heer DE VOS, in ruimen zin, den bloei der Beeldende Kunsten handhaaft en bevordert, en dit, wat de Nederlandsche School aangaat, voorbeeldeloos door daden bewijst, — is het hier de plaats, om te zeggen, waarin dat bevorderen eigenlijk gelegen is, namelijk, door de hand te reiken aan veelbelovende kunstenaars, die gaarne aan het historische vak hunne krachten wenschen te beproeven, of door andere, daarin reeds met lof bekende talenten, insgelijks aan te moedigen, om er in voort te gaan. Hiertoe was eene nieuwe opvatting noodig, tencinde dit groote doel, waarin, als het ware, in onze Schilderschool eene gaping bestaat, niet door theorie, maar door praktijk te verwezenlijken. Tot dat einde heeft hij in den tuin zijner woning eene kleine *Kunstgalerij*, doelmatig en met smaak gekozen, doen bouwen. De wanden dier Galerij beslaan *tien afdeelingen*, als doorgaande vaste vakken, die elk weder in vakken voor iedere schilderij, belijst, zijn verdeeld. De onderwerpen werden uit de *Geschiedenis der Nederlanden* genomen, en wel zulke, waarin beroemde vaderlanders door persoonlijke daden hebben nitgeblonken, en waarmede zij zich beroemd hebben gemaakt. Daartoe is de Heer Mr. J. van Lennep hem behulpzaam geweest, beginnende met het jaar 40, en eindigende met de Inhuldiging van Willem III. — Reeds in 1850, was een aantal kunstenaars uitgenoodigd, om de opgegeven onderwerpen, van tijd tot tijd, voor hem te schilderen, en dit is zoodanig voortgezet, dat in Julij, 1862, reeds *twee honderden-vier stukken*, tot aan den Rijswijkschen Vrede, in orde gerangschikt waren, terwijl het uitzigt bestaat, dat, in ditzelfde jaar, de *acht en-veertig stukken*, die nog onderhanden zijn, mede zullen kunnen worden geplaatst; dus te zamen *twee honderd en twee en vijftig* stuks Nederlandsch-historische schilderijen, uit den boezem der Nederlandsche School voortgebracht. Het is treffend, hier dat overzicht onzer roemrijke Geschiedenis te kunnen genieten. Nu ligt het in den aard dezer zaak, dat andere kunstminnaars de onderwerpen, die hen dáár bekoren, voor zich, op groote schaal, kunnen doen vervaardigen, waardoor het beoogde doel kan worden bereikt. Hoeveel schoons en hoeveel historische waarheid wordt hier aangetroffen, terwijl het tot hooge eer strekt der gezamenlijke talenten, dat zij in alles met ijver hebben medegewerkt, om dit *Pantheon van Neêrlands roem*, met zoo groote opofferingen van den edelen Stichter, tot stand te helpen brengen. In hoe verre dit de algemeene aandacht trok, en tot navolging spoort, blijkt uit de Maatschappij *Felix Meritis*, te Amsterdam, die hare zalen door de leden Kunstenaars-zelve in dien stijl, met tafereelen, oek van grooter omvang, heeft versierd, doch minder feiten van personen, maar meer den toestand van *Nederland*, sedert de vroegste tot in later tijden, in alle bedrijven afgebeeld, voorstellende. Deze zijn in 1862 geplaatst. — De verzameling Teekeningen bestaat uit verscheidene afdeelingen, welke men éénig mag noemen, als: een Kunstboek, met Teekeningen

van REMBRANDT, beginnende met luchtige schetsen en steeds meer afgewerkte, tot zelfs kapitale teekeningen, in waarheid, een zeldzame kunstschat, zooals men dien zeker nergens vereenigd zal zien. — Een aantal geteekende Portretten door A. VAN DYCK, waaronder er voorkomen van zijne bekende kunsthroeders, die uitgaan in prent. — Onder de Landschappen van oude heroemde Meesters, als van KAREL DU JARDIN, BERCHEM enz., komt vooral in aanmerking dat van PH. DE KONINGH, in het bezit van zijn Oudoom geweest, hetwelk hij weder voor f 1200, alsmede een van A. VAN DE VELDE, 1671, wat hij voor f 1050 magtig geworden is. — Schoone Zecën van W. VAN DE VELDE, — L. BACKHUYSEN enz. — Onder de kunst dezer eeuw, munten uit de Teekeningen van DECAMPS. — Vier Schetsen van PAUL DE LA ROCHE, voor zijne beroemde schilderijen, *Het ombrengen van Hendrik, Hertog van Guise*, enz. — Uit de Hollandsche School zijn van alle bekende meesters van hunne fraaije werken in dit Kabinet aanwezig. Als eene bijzonderheid moet ik nog vermelden een kapitaal *Bloemstuk*, door G. J. J. VAN OS, zeker, het fraaiste, wat hij ooit in teekening heeft gemaakt; ja, men moet het zien, om zich te kunnen overtuigen, wat met waterverw kan worden gewrocht. — Ook de Beeldhouwkunst vindt in den Heer DE VOS een hevrorderaar, hlijkens een schoon, levensgroot beeld, in marmer, voorstellende *De getrouwe Vriendschap*, door den Heer L. ROYER vervaardigd, en dat een der zalen zijner woning op de *Heerengracht, over de Bergstraat, Buurt R. R.*, Nr. 269, te *Amsterdam*, versiert.

VOS, (JACOB DE) *Willemszoon*, is reeds, naar waarde, door *Immerzeel* geboekt. Het is hier de plaats, om, tot slot, ten opzichte van dezen zoo algemeen hooggeachten Vaderlander nog mede te deelen, dat hij de zoon was van den geleerden, en door vele belangrijke schriften lofflijk hekenden Leeraar der Doopsgezinden, te *Amsterdam*, *Willem de Vos*, waar hij den 5. December, 1774, werd geboren; den 23 Julij, 1844, is hij te *Bloemendaal*, hij *Haarlem*, overleden, en den 27. daaraanvolgende, in de *Nieuwekerk*, te *Amsterdam*, hegraven. — *Nagler* vergist zich, met zijn overlijden in 1847 te stellen. — Zijn verlies werd op het gebied van Kunsten en Wetenschappen zeer hetreurd, getuige Prof. *M. Siegenbeek*, die de Jaarlijksche Vergadering der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde, te *Leyden*, den 19. Junij, 1845, opende met eene treffende aanspraak over de groote verdiensten van hun ontslapen medelid, welk stuk voorkomt in de *Verhandelingen* dier Maatschappij. Eveneens schetste de Heer *J. van Hall*, den 26. Maart, 1845, in de Algemeene Vergadering van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, te *Amsterdam*, in korte trekken, 'smans levensloop, uitgebreide kundigheden en blakenden ijver, om nuttig mede te werken tot verheffing der Schoone Kunsten in zijn Land. — Gedrukt in het *Proces-Verbaal* van het *Kon. Nederl. Instituut*. — Zijne hoofdstelling, dat door hem „de teekenpen boven het penseel werd gewaardeerd,” was, zegt *Van Hall*, de oorzaak, dat hij, als het ware, zich steeds in een kampstrijd met de Hollandsche Schilderschool zag gesteld. „Het is zoo, — zegt hij verder, — de voorkeur, welke hij in dit opzigt somtijds aan vreemden hoven landgenooten moest toekennen, was aan de laatsten niet altijd even aangenaam; maar DE VOS sprak op grond van zijne overtuiging, en was altijd gereed, met het potlood in de hand, reden van zijn afkeurend oordeel te geven, en, in weinige, maar siks en krachtig ter neêrgestelde trekken, aan te toonen, wáár en in wat opzigt de kunstenaar had gedwaald. Geen keur van kleuren, geen bevallige verdeling van licht en bruin kon bij DE VOS goed maken, wat aan juistheid van teekening ontbrak. Dat de man, die zóó dacht, de Beeldhouwkunst en de Graveerstift op hoogen prijs stelde, dat hij een afschuw had, van

alles, wat, als bloot werktuiglijk, den edelen naam van Kunst onwaardig was, behoeft naauwlijks gezegd te worden.... De Muziek vond in hem mede een be-minnaar en kenner. Ook bij haar strekte hem zijn klassieke geest tot rigt-snoer." Reeds werd DE VOS, in diezelfde Vergadering van 1843, begroet „als een man van den besten wil en de uitgebreidste kennis," als „de ware ophouder van enen Stam, die toen reeds — meer dan eene halve eeuw — aan geleerdheid en fraaije kunsten was toegewijd." — Een te zijner eere blijvend aandenken is, dat, door zijne onvermoeide pogingen bij 's Rijks Bestuur, eene Graveerschool, te *Amsterdam*, thans in vollen bloei, werd gesticht. — Hij heeft meermalen de pen over de Beeldende Kunsten gevoerd, en, onder anderen, de hooge verdienste van CORNELIS TROOST met die van WILLIAM HOGARTH vergeleken, en in gemeld *Instituut* voorgedragen. Hierover zegt *Collot d'Escurey*, in *Holland's Roem*, III. dl., blz. 204, als toehoorder: „men is inderdaad geneigd, uit te roepen: Ook wij missen geen HOGARTH! Mogt eens de Heer DE VOS kunnen besluiten, zijne gehouden Voorlezing bij het *Instituut* aan het kunstlievend publiek, door den druk, mede te deelen, hoezeer zou bij hetzelfde aan zich verplichten; hoe meer van nabij zouden wij dan met onzen TROOST bekend raken, en over zijne verdiensten kunnen oordeelen, wanneer wij hem door zoo eene kundige hand met HOGARTH vergeleken zagen!"

VOS, (JAN DE) vader van CORNELIS DE VOS, den Oude. — Zie aldaar.

VOS, (JAN DE) schilder van *Antwerpen*, bloeide van 1650—1670. Hij heeft schoone Portretten geschilderd, waarvan er eenige in gravure uitgaan, als: *R. Heggerus. Pastor.* A^o. 1656. J. D. VOS pinx. J. SUYDERHOEF sc.; ovaal, gr. in f^o. — *Ad. Beeckerts a Thienen*, balve figuur, IDEM sc., in f^o. — en *J. Coccejus, Theol. Prof.*, halve figuur, IDEM sc., in f^o.

VOS, (JOHAN DE) *Th. Schrevelius, Beschryving van Haerlem, Ibid.*, 1648, in 4°, bl. 391, over de Haarlemsche beeldhouwers sprekende, zegt: „En die noch in leven is JOHAN DE VOS de Bode, die boven andere stukken, noch onlanghs geïnaect heeft twee Beelden uyt steen ghehouwen, de *Heer van Somerdyck met syn Huysvrouw, in devotie*, met een *Tafel tussehen beyde*, daer 't volck of schriekt, uytgebeeldt heeft."

VOS (MARCUS DE) was, in 1675, als beeldhouwer, te *Brussel*, werkzaam. In het Koor van de Hoofdkerk, te *Mechelen*, is het *Grafgedenkteeken* van den Aartsbisschop, *Alphonse de Berges*, alsook de *Predikstoel*, in de *St. Augustinus-kerk*, te *Brussel*, van zijne hand. — In het *Boogschuttershuis*, aldaar, zijn veel zinnbeeldige figuren, en een *Groep, met Romulus en Remus*, door hem vervaardigd. Hij leefde nog in 1717. Zie *Nagler*. — Hij heeft, met JAN VAN DELEN, voor het *Kramersgild*, bij den verbouw van het *Vossenhuys*, te *Brussel*, in 1698, de een de beeldhouwwerken voor den *Voorgevel*, en de ander die voor de *Vergaderzaal* vervaardigd, zooals uit de Rekeningen van dat *Gild*, A^o. 1699, blijkt: „Item betaelt aen Sr. MARCUS DE VOS, meester beeltsnyder, voor syn beeltsnydery, op rekeninge, II^m III^c R." Zie *A. Henne et A. Wauters, Histoire de Bruxelles*, III. p. 75, en verder: „Betaelt aen Sr. J. VAN DELEN, architect en beelthouwer van het *Hoff*, de somme van IX^c guldens, soo in voldoeninge van twee *marbre schouwen*, te dienste van desen ambochte geleverd, de beeltsnyderye dienende tot cieraet boven de deuren ende schouwe op dese *Ambachts-camer*; de modellen gemaect tot plecken van de stegie op deselve camer, als voor den directeur ende ingenieuren van den *voorgevel*." Zie *Messenger des Sciences historiques, etc., Gand*, 1858, pag. 99.

VOS, (MARTEN DE) *de Oude*, is, naar waarde, door *Immerzeel* geboekt. Ik

voeg er bij, dat hij omstreeks 1561 is gehuwd met *Johanna le Boucq*, bij wie hij vijf kinderen verwekte, waarvan het jongste zijnen naam voerde. Hij werd als meesterszoon, in 1558, in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, ingeschreven. Ook vindt men aldaar, dat de vermaarde WENCESLAUS COEBERGER, als zijn leerling, in 1573, ingeschreven is. Den 18. September, 1566, maakte hij zijn testament, hetwelk hij den 10. October, 1603, bekrachtigde. Hij overleed den 4. December, 1603, oud 72 jaren, en werd in de *St. Lueaskapel*, in de O. L. V. Kerk, te *Antwerpen*, begraven. Op de Grafzerk, thans vernield, waren de wapens van hem en zijne vrouw, die den 17. December, 1626, oud 89 jaren, overleed, uitgehouwen. Het wapen was „de gueules à la fasce d'argent, accompagnée de trois roses du même.” Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, waar men tevens 30 stuks zijner schilderwerken beschreven vindt. — De gravuren, naar zijne schilderijen en teekeningen, beloopten 600 stuks, waarvan men een aantal bij *Nagler* vindt vermeld. — In de *Galerij*, te *Florence*, berust zijn *Portret*, door HEM-ZELVEN geschilderd. Hiernaar heeft G. B. CECCHI een *Idem* gegraveerd, in 4°. — In die, te *Weenen*, een *Idem*, door HEM-ZELVEN geschilderd, borststuk, levensgroot. — In de Verzameling *Portretten* van H. HONDIUS komt zijn *Portret* voor, met een Latijnsch vers, kl. in f^o. — Hetzelfde, andersom gewend, E. DE BOULONNOIS sc., in 4°. (uit BULLART) — Een *Idem*, borstbeeld, in medaljon, met zinnebeeldig bijwerk, oud 60 jaar; J. HEINZ inv., E. SADELER sc., in f^o., waarbij zijn zinspreuk: *Puro astu et labore*. — Een *Idem*, A. VAN DYCK pinx. L. VORSTERMAN sculp., in f^o. — Een *Idem*, in de Verzameling van H. Hondius, S. FRISIUS sc. — Ook bij *Van Mander* in 8°. en *Descamps* komt een *Idem* voor.

VOS, (MARTEN DE) de *Jonge*, was de jongste zoon van MARTEN DE VOS, den *Oude*, — Zie aldaar. — en van *Johanna le Boucq*, en werd te *Antwerpen* gedoopt, 12 Augustus, 1576. — Hij heeft, waarschijnlijk, de kunst bij zijn vader geleerd, en werd in 1607, in het *St. Lucasgild*, aldaar, ingeschreven.

VOS (PAULUS DE) is bij *Immerzeel* vermeld, als in het begin der XVII. eeuw, te *Hulst*, in *Vlaanderen*, geboren. Dit is echter zoo niet, maar wel, aldaar, in het laatst der XVI. eeuw, en hij was de broeder van CORNELIS DE VOS, den *Oude*, — Zie aldaar. — voor wien hij den 26. Mei, 1629, te *Antwerpen*, bij den doop van diens jongsten zoon, CORNELIS, als peter optrad. Bovendien vond ik in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, ingeschreven: „PAULUS DE VOS, ontfangen by DAVID REMEUS, 1606, Schilder,” doch er staat ook een „PAULUS DE VOS, ontfangen by DANIEL VERHOEVEN, 1605, Schilder;” en „PAULUS DE VOS, ontfangen by EDEWARDUS SNAYERS, 1627, Meester 1633, stierf 1632, Schilder.” — Volgens den *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, p. 227, zou het deze PAULUS moeten zijn, die bij REMEUS heeft geleerd. — Zijne werken zijn zoo fraai als van SNYDERS, doch niet zoo krachtig van kleur, en veelal in vorstlijke landpaleizen geplaatst. Daar zijne stukken meest met P. DE VOS beteekend zijn, hebben eenige schrijvers, als *Füssly* en *Descamps*, bij vergissing, de historïele onderwerpen, door PETER geschilderd, aan hem toegekend. — Zijn doodjaar wordt op 1654 gesteld. — Zijn *Portret* is door A. VAN DYCK p. et sc. aqua forti. S. A. BOLSWERT perfectit. — Een *Idem*, IDEM pinx. A. LOMMELIN sculp., in f^o.

VOS (PETER DE) was de vader en leermeester van den vermaarden MARTEN DE VOS. — *Van Mander* zegt, in de Uitgave van 1604, bl. 264b., dat hij, „quam in 't Gildt t' *Antwerpen*, A^o. 1519;” en verder in den *Appendix*: „PIETER DE VOS was een Hollander, ick meen van *der Goude*.” — In de Uitgave van 1618, is de tekst van het Werk letterlijk gevolgd, en slechts dit van het aangehaalde in den *Appendix* veranderd in: „is van *Leyden* geweest.” — Is dit nu eene fout, of eene

verbetering door den ongenoemden Corrector van dezen drnk begaan? *De Jongh*, dio den 3. drnk bezorgde, heeft het voor eene verbetering aangenomen, en in den tekst, op MARTEN DE VOS, ingelascht. — Zeker is het, dat het geslacht *De Vos* van oudsher in *Nederland* en tot heden in groot aantal bekend is, even als in *België*, waar, alléu in het *St. Lucasgild*, sedert 1461 tot 1717, niet minder dan 37 Meesters van dien naam zijn ingeschreven, volgens berigt van meergemelden Raadsheer *Mols, Ms.*

VOS, (PIETER DE) *de Jonge*, is door *Van Mander* als broeder van MARTEN DE VOS, *den Oude*, en als „een zeer goed schilder” genoemd. Er wordt vermoed, dat hij zijn broeder ter zijde stond, dewijl diens werken te talrijk zijn, om ze zonder die vreemde hulp te hebben kunnen volvoeren. Hij was nog omstreeks 1590 werkzaam, zegt *Nagler*, die ook eenige gravuren naar hem vermeldt.

VOS. (P. J. W. DE) *Een rotsachtig Landschap*, en, een *dito*, met een waterval, waren op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1826, en de vervaardiger woonde toen in die stad.

VOS (SIMON DE) wordt door *Immerzeel* als een leerling van RUBENS vermeld. Van veel andere kunstenaars wordt ditzelfde, doch zonder eenig bewijs, opgegeven. — Zie daarover op MOERMANS. (JACOB) — Het zal hier met velen hetzelfde geval wel zijn als met de leerlingen van LOUIS DAVID, lieveling van Napoleon I, die slechts in de verste verte onder den invloed van dien beroemden man, gestudeerd hadden, en toch zich steeds noemden *Elèves de DAVID*. — SIMON DE VOS was de zoon van *Hermanus de Vos*, en van *Elisabeth van Oppen*, geboren 1603; hij werd meester in 1620, en overleed 1676. — Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, bl. 226; en op bl. 283 leest men, dat hij in 1627 gehuwd is met *Catharina van Utrecht*, zuster van ADRIAEN VAN UTRECHT, geboren te *Antwerpen*, 31 December, 1592. — Ik vind bij *Mols, Ms.*, dat hij staat vermeld in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, als: „leerling van zyn vader, CORNELIS DE VOS, ingeschreven 1616, en werd meester 16...; hy stierf 1676.” — Dit strookt dus niet met *Hermanus*. — Zie ook op VOS, (CORNELIS) *den Oude*. — De schoone schilderij, *De Aanbidding der Wijzen*, in het *Museum*, te *Antwerpen*, aanwezig, is niet van SIMON, zooals *Nagler* zegt, maar van den genoemden CORNELIS. — Niet alleen in historische stukken, maar ook in Portretten heeft hij fraai werk geleverd. De beroemde Sir JOSHUA REYNOLDS zegt: „SIMON DE VOS was, in het bijzonder, uitmuntend in portretten. To *Antwerpen* is zijn eigen Portret, door hem-zelfen geschilderd. Hij is in het zwart gekleed, leunende op den rug van een stoel, met een rol blaauw papier in de hand, zóó uitvoorig, in den hoogen stijl van CORREGGIO, dat niets dit kan overtreffen.” — In de Kunstverzameling van den Graaf *Despinoy*, verkocht te *Versailles*, 1850, was van SIMON DE VOS, eene *Escarmouche entre les Gueux de bois et les Espagnols*; eene voor de geschiedenis merkwaardige schilderij, die zeer werd geroemd; h. 98, br. 56 dm. Ned. — Zijn Portret is door A. VAN DYCK p., P. PONTIUS sc., in f^o.

VOS. (WILLEM DE) Bij dit Artikel van *Immerzeel* voeg ik alleen, wat *Nagler* berigt, to weten, dat zijn Portret, door hem-zelfen geschilderd, in de *Galerij*, te *Leopoldskroon*, herust. — Zijn Portret is door A. VAN DYCK pinx., S. A. BOLSWERT sculp., in f^o.

VOSMAER, (DANIEL) een onvermeld kuustenaar, die, in het midden der XVII. eeuw, te *Delft*, bloeide, en, meer dan waarschijnlijk, een zoon van JACOB WOUTERSZ. VOSMAER is geweest. — Eene schilderij, voorstellende *De Verwoesting der stad Delft, na het springen van den Kruidtoren in 1654*, is beteekend DANIEL VOSMAER, en daar juist boven: *Den 12. October, 1654*; op dock; b. 69, br. 59 dm.

Ned. — De bekende afbeelding van die ramp door DANIEL VAN DER POEL — Zie aldaar. — is niet gelijk aan deze, en dus heeft VOSMAER het onheil zelf afge- teekend, en wel op minder afstand, maar regts niet zoo uitgebreid als bij VAN DER POEL; ook zijn vele zaken, h. v. de daken, (hier nog meer in hun geheel) anders afgebeeld. Deze schilderij herust te *Rotterdam*, hij de Familie van den Heer Mr. *D. Vosmaer*, die mij dit berigt welwillend heeft meêgedeeld. — Ook was er op eene Kunstveiling van Mr. *Jacob van der Lely*, te *Delft*, 1796: *Een gestoffeerd Landschapje, met hoog geboomte*; h. 14, br. 11 dm. Rhijnl. door D. VOSMAER.

VOSMAER (JACOB WOUTERSZON), is door *Immerzeel* te boek gesteld. Duide- lijker meldt *R. Boitet, Beschryving der Stad Delft, Ibid.*, 1729, in f^o, bl. 778, dat hij, in 1608, uit *Italië*, in zijne geboortestad, *Delft*, terugkomende, slechts 24 jaren oud was, waaruit hlijkt, dat hij in 1584 werd geboren; en dat „hy trouwde, in den jare 1608, *Anna Jansdr. van der Graaff*, en liet verscheidene kinderen na; is naderhand Majoor van de Burgerwagt geworden in welke bediening hy in 1641 is overleden.” Verder vindt men bij dezen Schrijver onderscheiden voorname mannen van dien naam, die tot sieraad van *Delft* hebben verstrekt. — Dewijl de werken van VOSMAER zoo zeldzaam voorkomen, is het mogelijk, dat de kunst door hem meer voor uitspanning, dan als hoofdzaak, beoefend werd. Welligt ook is zijn werk van dien aard, dat de Handel het met een meer winstgevendden naam heeft herdoopt. Ik ben tot dat denkbeeld geleid, dewijl er in de beroemde Verzameling van de Heeren *J. en P. Bisschop*, te *Rotterdam*, in 1752, *Een Bloemstuk* van JACOB VOSMAER, h. 2 vt. 5½ dm., hr. 2 vt. ½ dm. Rhijnl. aan- wezig was, hetgeen, zeker, zeer goed moet geweest zijn, om dáárin eene plaats te hebben kunnen verwerven. Dit is het eenigste zijner werken, mij immer voorgekomen. — DANIEL VOSMAER zal, waarschijnlijk, een zoon van dezen JACOB zijn geweest.

VOSNAGEL (JOHANNES) „was een geboren Hagenaar en een discipel van NICOLAAS WIELING; doch, zoo onbekend het jaar zyner geboorte is, zoo onzeker is ook dat van zyn overlyden, wyl hy als Ingenieur in Staten-dienst gegaan en overleden is.” — Volgens *P. Terwesten, Ms.*

VOUW (JOHANNES DE) is bij *Immerzeel* vermeld. — Volgens *Van Spaan, Beschryving van Rotterdam*, was hij in 1691 nog in leven. — In 1765 werden, te *Amsterdam*, verkocht, „*Twee bergachtige Landschappen*, voor f 25.” — Zie *Catalogus van Terwesten*; — dat goed betaald is, in vergelijking van een *Idem* van SIMON VAN DER DOES voor f 13. — Naar zijne teekening heeft R. DE HOOGHE het *Plan en Gezigt der Stad Rotterdam*, met de wapens der Regering enz., in plaat gebragt. — In den 2. druk van *Schrevelius, Beschryving der Stad Haerlem*, 1754, ¹komen prenten, naar zijne teekening genomen, voor.

VRANCKEN, (MARTIN) een stempelsnijder, goud- en zilverwerker, die, in de tweede helft der XV. eeuw, te *Oudenaerde*, bloeide. In de Archiven van het O. L. V. Gasthuis, aldaar, vindt men in de Rekeningen op het jaar 1471 ver- meld, dat hij het zegel voor de Priorin heeft gegraveerd: „Item betaelt MARTYN VRANKEN, goudsmit, van mynder vrouwen Zeghele, mitsgaders een Sinette te stekene, IJ lib. XIJ sch.” — „1473-74. Item MARTIN VRANCKEN van eenen keeliet (kelk) te maekene van nieus, mits den ouden kellyct ende ander zelvere (zilver) dat ic der todede: van zelvêr betaelt ende van den fautsoene... XV libr. XIJ sch. par.” — Uit het Register van den Staat der eigendommen blijkt, dat hij in 1478 overleden is. Zie op HOEN (JACOP) en ook over dit berigt de bron, aan het slot van PIERARD DELEHAYE. De afbeelding der Zegels en Signetten komt voor op bl. 376 van het aldaar aangehaalde Werk.

VRANCQUART. (JAQUES) — Zie FRANCQUART. (JAQUES)

VRANCX. (SEBASTIAEN) — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op FRANCKEN. (SEBASTIAEN) — Daar deze twee SEBASTIAEN's alleen weinig in geboorte-, doch meer in sterfjaar verschillen, heb ik uit de bijna eensluitende berigten bij *Immerzeel* niet kunnen onderscheiden, of het twee personen zijn geweest. Ook ken ik maar één *Portret* van SEBASTIAEN, en dat door W. HONDIUS gesneden ken ik alleen op naam van F. FRANCK, mede genomen naar A. VAN DYCK. — Ik laat hier nog mijne latere bevindingen volgen, namelijk, dat het bekende *Ruitergevecht tusschen den Heer van Breauté en G. Leckerbeeje, by 's Hertogenbosch, 1600*, in prent uitgaat naar de schilderij van S. VRANCX, bij *Immerzeel* genoemd. — De eerste uitgave is, met de *Opdragt* van den graveur, MICHEL SNYDERS, aan den Baron van *Grobendoncq*, Gouverneur van 's Hertogenbosch, in 1°., zeer zeldzaam, en dezelfde voorstelling *C. Visscher excudebat*, in 1°.. — De bedoelde schilderij, b. 2 vt. 2 dm., br. 3 vt. 1 dm. Rhijnl., was op de Verkoopning van de *Vrouwe van St. Annaland*, 6 November, 1725, te 's Gravenhage, en werd toen met f 125 betaald. Mijns inziens, was ditzelfde stuk reeds vroeger te *Amsterdam* aanwezig, want in het Werk van G. A. Bredero, *Nederduitsche Poëmata, Amsterdam, 1644*, in 8°., komt van dezen een brief voor aan Sr. FRANCISCO BADENS, 1616, waarin hij, op de beleeftste wijze, aan BADENS verzoekt, om het stuk van S. VRANCX, wat hij zijn vader beloofd heeft, te mogen laten copieren, met de verzekering: „dat wy de copy niet uyt ons huys zullen laten gaen, want het geschiedt alleenlyck om de zinnelykheid van myn vader, die 't selfde tot een cieraed op syn plat bewaren wil by zyn juweelen ende schat, ende 't souw my nu wel moghen beuren.” Dit „op syn plat” zal, dunkt mij, hier moeten aanduiden eene teekening, om in portefeuille te bewaren. — Nog vond ik 10 (12) bladen, getiteld: *Variarum gentium ornatus*, — *Klederdragten van onderscheiden Natiën*, — S. VRANCX inv., P. DE JONE sc. et ex., gr. in 4°. — Zie *Drugulin's Catalog, 1. Lieferung, 1862*, blz. 30, Nr. 695. — Verder zijn vele zijner werken in gravure verschenen.

VRANQUE (MAISTRE) vond ik vermeld als „*Peintre, demourant à Malines, pour peindre et faire la figure de mademoiselle Katherine de Bourgogne, fille de Mds., païd comptant VI fr. XV. sc.* — Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne etc., Paris, 1849*, in 8°., Tom. I, p. 97. — Deze kan wel de Stamvader der VRANCX, of FRANCKEN's, zijn geweest.

VRECKOM (AUGUST VAN) wordt door *Nagler* als een schilder van Huislijke tafereelen en Portretten, te *Brussel*, vermeld, die omstreeks 1820 werd geboren.

VREDEMAN. *Fiorillo* zegt, dat JAN SWART — Zie aldaar. — ook onder dezen naam bekend was.

VREDEMAN, (GERART) een Glasschilder, die in het begin der XVII. eeuw, waarschijnlijk, te *Lecwarden*, in *Friesland*, bloeide. — In een *Album* van WYBRANDUS DE OEST, *den Oude, 1603*, — Zie daarover op POELNBURG (CORNELIS) — vond ik het volgende: „*Qui bien se mire, bien se void — Qui bien se void, bien se cognoit — Qui bien se cognoit, peu se prise — Qui peu se prise, Dieu l'avise. — Dieu et mon droit, GERART VREDEMAN Prison Vitterier.*” — Later zag ik, dat hij de zoon was van *Jacques Vredeman*, Musyckmeester der stad *Lecwarden*, en aldaar in 1617 gehuwd. Waarschijnlijk, is hij verwant aan den bekenden JAN VREDEMAN DE VRIES. — Zie *De Navorscher*, XII, bl. 276.

VREDEMAN DE VRIES. — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op VRIES. (JAN VREDEMAN DE)

VREDENBURG, (J. JANSEN) een portretschilder, te *Amsterdam*, van wien op

de Tentoonstelling, aldaar, in 1826, was: *Een Mansportret*, en, in 1836, *een Huislijk Tafereel*, en, *Een oude Man, met een Bijbel*. — Toen woonde hij te Deventer.

VREE (NICOLAAS DE) staat reeds bij *Immerzeel* geboekt, en ik voeg er hier bij, dat *zijn Portret*, met zwart krijt, op blaauw papier, door w. KRYTBAL geteekend, voorkomt in den *Catalogus van Goll van Franckensteyn, Amsterdam*, 1833, blz. 102.

VREEDE (KORNELIS) vond ik, als Kunstschilder, bij *Jan Vos*, in zijne *Gedichten, Amsterdam*, 1726, I, bl. 364, aldus vermeld: „Toen KORNELIS VREEDE den *Kryggsgodt* schilderde. — Hier wordt de Kryggsgod door DE VREE op doek gebrocht. — 't Is wonder: want de VREE verschrikt door 't Kryggsgedrocht. — Waarom geraakt de Kryg hier door de *Vree* aan 't stygen? — De rechte *Vreede* kan men best door *Krygen krygen*.”

VREEM (ANTONY) vond ik bij *Houbraken* als een Dordtsch schilder en leerling van G. SCHALKEN vermeld. Hij werd, omstreeks 1660, te *Dordrecht*, geboren, en is, met goede bekwaamheden, reeds in 1681 overleden.

VRENAY. (JEHAN) In de Archiven van *Doornik* komt in de Stads-Rekeningen van 1398 voor: „A JEHAN VRENAY, peintre, pour son salaire, d'avoir repoint une chibolle, ou *l'image de Nostre Dame*, siet, à la porte *Saint Martin*, et paint *Six hoeses*, avec les fleurons, pumiaux et banieres armoïées des armes du Roy nostre sire et de *Tournai*; dont les trois sont à la *porte de Marvis* et les autres deux à la porte *Saint Martin*, IIIJ. £.” — Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne etc.*; 2 partie; *Paris*, 1849, in 8°, *Introduction*, XCIV.

VREUMINGEN (DIRK JOHANNES VAN) dsz., geboren te *Gouda*, 1818, heeft aldaar de kunst bij A. J. VAN WYNGAERDT geleerd. — Hij schilderde Landschappen, Stads- en Dorpsgezigten. — Slechts eenmaal heb ik op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, 1840, een *Hollandsch Landschap* gezien, dat voor f 80 was te koop.

VRIENDT (DE) is de geslachtsnaam der kunstenaars, die meer bekend zijn onder den naam van FLORIS. — Zie de Stamtafel op FLORIS. (CLAUDIUS)

VRIENDT. (BAPTISTA DE) — Zie FLORIS. (BAPTISTA)

VRIENDT. (CLAUDIUS DE) — Zie FLORIS. (CLAUDIUS)

VRIENDT, (CORNELIS DE) *de Oude*. — Zie FLORIS, (CORNELIS) *de Oude*.

VRIENDT, (CORNELIS DE) *de Jonge*, bijgenaamd FLORIS. — Zie op FLORIS, (CORNELIS) en nog op LUYDINCX. (PAUWELS)

VRIENDT. (CORNELIS DE) — Zie FLORIS, (CORNELIS) zoon van CORNELIS FLORIS, *den Jonge*.

VRIENDT. (FRANS DE) — Zie op FLORIS. (FRANS) — Ik moet daarop nog laten volgen, dat ik later eene hem betreffende merkwaardige historische bijdrage heb gevonden, namelijk, dat er, omstreeks 1552, eene Medalje is geslagen, groot 65 streep middellijn, waarop *zijne beeldtnis*, dijstuk, regts, ter zijde, met rand-schrift: FRANCISCUS FLORUS PICTOR. AE. XXXII; op de keerzijde, zinspelende figuren op den tijd. Deze Medalje is in den volsten zin des woords geheel onbekend en nergens vermeld, en heeft, waarschijnlijk, haar blijvend aanwezig enkel daaraan te danken, dat zij van geen edel metaal is, maar van tin. De bezitter heeft, op mijn verzoek, toegestaan, een afgietsel in hetzelfde metaal er van te nemen, teneinde aan mijn wensch te voldoen, om dit der Koninklijke Akademie van Schoone Kunsten, te *Antwerpen*, voor het Archief, ten geschenke aan te bieden, zijnde zulks door mij, bij een schrijven van 1 November, 1860, geschied. — Hierop heb ik den 3. December, 1860, een antwoord ontvangen, waarin de Directeur, namens het Bestuur dier Akademie, mij schrijft: „niet genoeg te kunnen betuigen, hoezeer UwEd. welwillendheid voor de Antwerpsche

School de dankbaerheid van den Bestuurraed heeft opgewekt, en hoe geerne ik, in 't byzonder, my in de gelegenheid zoude willen bevinden, om UwEd. insgelijks mijne diensten te mogen bewijzen. Ontvang ondertusschen, WelEdelgeboren Heer en Collega, de diepste gevoelens mijner opregte hoogaechting. De Directeur enz. N(ICAISE) DE KEYSER."

VRIENDT (J. DE) vond ik bij Nagler, als een schilder, to *Antwerpen*, vermeld, die omstreeks 1810 werd geboren, en aan de Gentsche Akademie opgeleid. Hij schildert Landschappen en Stadsgezigten.

VRIENDT. (JAN DE) In de *Geschiedenis van Antwerpen* enz., door Mertens en Torfs, III, bl. 527, staat eene oorspronkelijke acte van 1476, waarin voorkomt: „JAN VRIENDT FLORISSONE, als Gezwoorne des Ambachts van de Metsers ende Steenhouwers, to *Antwerpen*” enz. — Hieruit blijkt, dat ik met regt zijndoodjaar op 1538 heb gesteld, terwijl Van Mander dit, zeker bij vergissing, op 1400 plaatst; — Zie op FLORIS. (CLAUDIUS) — en nu eerst kan bij, zooals vermeld wordt, de vader van den beroemden FRANS FLORIS geweest zijn.

VRIENDT. (JAN DE) — Zie FLORIS. (JAN)

VRIENDT. (JAN DE) — Zie FLORIS, (JAN) kleinzoon van CORN. FLORIS, den Jonge.

VRIENDT. (JAN BAPTIST DE) — Zie FLORIS. (BAPTISTA)

VRIENDT. (JACQUES DE) — Zie FLORIS, (JACQUES) broeder van FRANS FLORIS, den Oude.

VRIES. A(DRIAAN?) DE — Ik heb voor mij staan een levensgroot *Portret van David de Moor*, borststuk, duidelijk met grooto letters beteekend, A. DE VRIES *feit, Rotterdam, 1647.* — Het hoofd is zeer levendig van uitdrukking; de witte, gestolpte halskraag kaatst een helder licht in de schaduwpartij van het hoofd terug. De deftige kleeding is zwart, en het geheel van een schoon, krachtig effect, malsch van kleur en vast geteekend, in alles eene gelukkige navolging van HEMBRANDT's school. — Wie is nu die A. DE VRIES? Stellig een Hollander, en, naar mijn inzien, een zoon van den beroemden Haagschen Beeldsnijder ADRIAAN DE VRIES. Deze wordt gezegd, in 1560 te zijn geboren, doch welligt vroeger, en heeft zich in 1604 wel hepaald op het schilderen toegelegd, zegt Van Mander, doch kon bezwaarlijk in 1647 dit portret nog schilderen. — Rathgeber, in zijne *Annalen der Niederländischen Malerei*, u. s. w., *Gotha*, 1844, bl. 124, noemt een dergelijk Portret van een 72 jarigen man, door A. DE VRIES, dat in de Gothasehe Galerij aanwezig is, doch zegt niets verder over den aard van het werk, of van den schilder. — Mechel beschrijft een *Idem* in den *Catalogus* der Galerij, te Weenen, en zegt bepaald, dat het door ADRIAAN DE VRIES, den Haagschen Beeldhouwer, geschilderd is. Het blijkt mij duidelijk, dat Mechel, Van Mander volgende, den maker zóó heeft aangeduid; doch, dewijl hij geen jaarmerk van de schilderij kende, is hij daardoor in eene dwaling geraakt. — Nagler noemt hem afgescheiden van den Beeldsnijder, en zegt, dat hij in 1600 is geboren, doch voert geene bron aan, en noemt verder nog een *idem* portret, dat, in 1837, in de Kunstverzameling van den Graaf P. de Robiano, te Brussel, berustte. Ook zegt hij, dat het genoemde Portret, to *Gotha*, vroeger voor werk van A. VAN DYCK doorging, en de behandeling den leerling van A. VAN DYCK herkennen doet. — Dan moet dit schilderwerk er anders uitzien dan hetwelk ik voor mij had, en dat thans berust onder een aantal familieportretten bij de Douairière Van den Heuvel, geb. Barones Lycklama à Nijholt, to *IJsselstein.* — GREGOR HUBET heeft het *Portret* van J. Boyceau Esc. Sr. de la Baraudière, naar A. DE VRIES, *seulp.* Of dit werk van den genoemden Beeldhouwer is

kan ik niet beslissen. — Daar alleen de voorletter **A** bekend is, en deze, volgens *Nagler*, **ADRIAAN** moet beteekenen, zoo mag men dit wel voor aanneemlijk, maar toch nog niet als stellig zeker beschouwen.

VRIES (**ADRIAAN DE**) is door *Immerzeel* vermeld, die zegt, dat het onderschrift bij de Groep van *Mercurius en Hebe*, door **J. MULLER** gegraveerd, tot blijk dient van den tijd van zijn bloei en van zijne geboorteplaats; doch hij heeft, even als *Nagler*, het woord *Pragæ* vergeten, hetgeen juist tot bewijs moet strekken, dat hij dit kunststnk te *Praag*, in 1593, in 's Keizers dienst zijnde, vervaardigd heeft. — *Immerzeel* zegt verder, dat hij enkele etsen heeft gemaakt. De bekende zijn, als zeer zeldzaam, door *Nagler* beschreven, namelijk: *De Rust der H. Familie, in Egypte*. — *Christus, door Joannes gedoopt*. — *Christus, zittende, met eenige Engelen*. — *Een doode Christus*. — *De H. Maagd, op de halve maan*. — Vijf voorstellingen op één blad: *Een Christushoofd; Maria met het Kind; Venus en Cupido; Een Vanitas*, en *Een Bacchanaal*. — Drie bladen met *Worstelaars*, in verschillende standen. — *Een Groep van twee figuren*, op drie bladen, idem, idem. — *Commodus*, als Gladiator, met de Victorie in de linkerhand, 1582. **DE VRIES** *fe.*, *f^o*. — Dat hij ook geschilderd heeft, leest men bij *Van Mander*, in *8°*, waar zijn *Portret* voorkomt, en dit wordt ook door het *Vers*, onder zijn *Portret*, door *H. Hondius exc.*, kl. in *f^o*, bevestigd. — Zie echter op **VRIES**. (**A. DE**) — Dit *Vers* is niet van *Lampsonius*, gelijk *Immerzeel* zegt; alleen de *Verzen* onder de *Portretten*, in de eerste uitgave, zijn van gemelden auteur, en door *Van Mander* overgenomen in de uitgave van 1604, in *4°*; alsmede in die van 1618, in *4°*; doch in de *8°*-uitgave, door *De Jongh*, komen ook die van later tijd voor, uit de veel vermeerderde uitgaven van *Schilderportretten* door *H. Hondius*, kl. in *f^o*.

VRIES (**DIRCK DE**) was, zegt *Van Mander*, uit *Friesland*. Hij heeft van hem, te zijnen tijde, in *Venetië*, „verscheidene Keukens of Fruitwinkels, op de Venetiaansche wyze aardig gekleurd en wèl geschilderd, schoon en gloeyende,” gezien, „zoodat ik — zegt hij — zyn naam hier niet konde verzwigen.” — Van de afbeelding van zijn *jeugdigen zoon*, die zijn hond wil bestijgen, — meer bekend onder de benaming van *de Hond van GOLTZIUS, sculp.* 1797, en tot de zeldzaamste gravuren, van dezen meester behorende, waarvan de goede afdrukken gewoonlijk met *f* 100 worden betaald — vindt men eene fraaije houtsnede in den *Volks-Almanak tot Nut van 't Algemeen*, 1860.

VRIES. (**H. V. DE**) In den *Catalogus* van *W. Lormier*, 's *Gravenhage*, 1763, vond ik, onder Nr. 308: „*Een Gezelschap van Heeren en Dames*, door **H. DE VRIES** en **JANSON**; h. 3 vt. 4 dm., br. 1 vt. Rhyul. *f* 130.” — Deze naam is mij nimmer als die van een kunstenaar voorgekomen, en ik opper de vraag, of men hier niet aan **HANS VREDEMAN DE VRIES** heeft gedacht? Doch deze kon niet schilderen met **JANSON**, die veel later heeft geleefd.

VRIES, (**J. C. DE**) geboren te *Amsterdam*, 9 Junij, 1804. — Hij heeft de kunst bij **ODEVAERE** en **PAELINCK**, te *Brussel*, geleerd, en het schilderen van *Portretten* en *Binnenhuizen* tot zijn vak gekozen. Na eenige jaren in zijn vaderland werkzaam te zijn geweest, is hij naar *Noord-Amerika* vertrokken, en zich te *Boston* gevestigd hebbende, beoefent hij aldaar de kunst, terwijl hij er zich ook op het schilderen van *Zecstukken* heeft toegelegd. — Medegedeeld berigt.

VRIES (**JAN**, of **HANS VREDEMAN DE**) is bij *Immerzeel* geboekt, en die zegt, geboren te *Leeuwarden*, 1527, hetgeen goed is; maar, dat hij te *Antwerpen*, in 1588, is overleden, is niet goed. *Van Mander* zegt bepaald: „In 't jaar 1604, gaf hy een schoon *Boek* uit van *Gebouwen*, waarin wel 50 stuks voorkomen, hebbende

daaraan gearbeid van 't beleg van *Antwerpen af*, zo nochtans, dat zyne zoons, PAUL EN SALOMON, hem daaraan badden geholpen; hierby gaat eene onderricbtng, zeer klaar en leerzaam." — Dit is, waarsebjnlijk, zijn *Perspectief*, die, in 1604, bij *H. Hondius* verscheen, en waarin zijn *Portret* voorkomt. Dat Werk is door *Samuel Marolois*, in zijne *Geometria etc.*, *Amstelodami, apud J. Janssonium*, 1647, in f^o., opgenomen. En, wat meer is, in 1601 was hij getuige bij het huwelijk van zijn zoon PAULUS, — Zie aldaar. — te *Amsterdam*. Verder, er bestaat van hem een verzoekschrift van 8 February, 1604, (met eene aanbeveling van Prins *Maurits*) om onderwijs aan de Leydsche Hoogeschool te mogen geven in de Bouw- en Doorzigtkunde, aan betwelk niet is voldaan. Zie *De Navorscher*, IV, bl. 192. — Het is waarschijnlijk, dat *Jaques Vredeman*, de vader van GERART VREDEMAN, — Zie aldaar. — ook een zoon van hem was. — Hij was met PIETER KOEK, van *Aelst*, de eerste, die de regels der burgerlijke bouwkunde, met de daaraan verwante sieraden, leerstellig, in de *Nederlanden* heeft ingevoerd;" „hij alleen, zegt *Van Mander*, heeft daartoe wel een getal van 26 boeken geleverd"; terwijl het mij toeschijnt, dat er velen van zijn verloren geraakt. De nog bekende vindt men bij *Nagler* vermeld. Het oudste, mij bekende, *Architectuur* enz. is *getrukt* zu *Antorff*, by *Gcerhardt de Jode*, An^o. 1577, gr. in f^o. Hiervan bestaan onderscheiden uitgaven, als nog met dezelfde platen bij *F. de Wit*, te *Amsterdam*, ook in mijn bezit. — Zijn schilderwerk komt weinig voor, daar hij zijn vernuft meer aan de verfraaijing van gebouwen en andere groote gelegenheidswerken heeft ten koste gelegd, gelijk men bij *Van Mander* leest: „Hier en t' *Antwerpen* was hy doende aen de *Triumph-bogen*, A^o. 1549, doe *Keyser Carel* met syn soon *Philips* daer is gecomen." — Voor dit jaartal is in den druk van 1618, 1569 ingesloopen, en deze fout is door alle Auteurs tot en met *Immerzeel* overgenomen, zonder te bemerken, dat *Karel* toen reeds lang begraven was. — Slechts ééne schilderij is mij voorgekomen in den *Catalogus* van *Hoet*, II, bl. 103: „*Het Triumvirat tot Romem*, met veel deftige gebouwen en veel figuren, door HANS VREDEMAN DE VRIES; h. 4 vt., br. 6 vt. 7 dm. Rhynl. f 60." — Zie nog op VRIES (H. V. DE) — *Zijn Portret* komt voor in de Verzameling van *H. Hondius*, als ook bij *Van Mander*, in 8°., pl. R, Nr. 4. Ik bezit nog een *Idem*, kl. in f^o., zonder naam van graveur. In den *Catalogus van Portretten*, van *F. Muller*, Nr. 5889, staat een *Idem*, waarop men leest: 1604 wt. 77, door *H. Hondius*, kl. in f^o.; achter op is een lofvers gedrukt. Waarschijnlijk, behoort dit t'huis in het genoemde Werk over de *Perspectief*.

VRIES. (JAN EDUARD DE) Het is mij eene aangename taak voor onze beroemde Schilderschool ook een tak van kunst te mogen vermelden, die nog nimmer tot zulken trap van volkomenheid werd gebragt, dat zij onder den rang der Beeldende Kunsten kon opgenomen worden, namelijk, de *Tooneel-schilderkunst*. Bij de oprigting van een vast Tooneel te *Amsterdam*, waren het alleen eenige schermen, die een soort van Romeinsche Hofzaal voorstelden, en bij alle voorstellingen werden gebruikt. Van lieverlede begon men in te zien, dat, tot verhooging der te spelen stukken, de plaats, welke de handeling vereischte, zoo juist mogelijk moest afgebeeld worden, en, dus voortgaande, trachtte men fraaijer Tooneelen, door meer en meer bekwame kunstschilders uit te noodigen, te doen vervaardigen, zoodat, in de laatst verloopen en in het eerste gedeelte dezer eeuw, mannen als NARBIEBS, WALDORP enz., goed geschilderde Tooneelen hebben geleverd, echter met dien verstande, dat zij meestal uit één stel, hetzij straat, landschap, bosch, hof- en andere zalen en vertrekken bestonden, die door hen zoo natuurlijk mogelijk werden geleverd, doch verbazende sommen geld hebben gekost. Echter bleef dit werk voor

hen eene bijzaak, die de deugdelijkheid van hun gewoon schildervak niet bereiken kon. Naar gelang de Schouwburg voor het publiek als eene behoefte werd, was het bij de legio afwisling van tooneelen, en vooral bij balletten, eene hoofdzaak, personen te bekomen, die zich daaraan geheel konden wijden, en er van lieverlede mannen optraden als PFEIFFER, die met kunstgevoel de bestaande Tooneelen in beginsel herschiep, en tot de gewenschte volkomenheid zocht te brengen. De hooge bekwaamheden, voor een en ander in een Tooneelschilder vereischt, vindt men zelden in één persoon vereenigd, daargelaten nog de zoo noodige wetenschappelijke kennis, als grondleer daartoe gevorderd; ja, men moet een volkomen schilder der natuur, en wel zeer vaardig met de teekenpen zijn, om alles in de natuurlijke grootte en het ware karakter weder te geven. Wat toch heeft de Tooneelschilder niet méér dan de gewone Schilder te overwinnen, namelijk, dat, terwijl zijn tafereel in plaats en tijd goed is voorgesteld, steeds door de natuur-zelve — den Speler — de waarheid daarvan wordt verloochend. Intusschen kan de gewone Schilder zijne figuren in verhouding tot zijn tafereel er op plaatsen, en alzoo een natuurlijk geheel geven, waardoor hij zich van die gevaarlijke vijandin, de levende stoffage en de Critiek, bevrijdt. — Men heeft onder meer anderen den beroemden Franschen kunstschilder A. J. GROS luide toegejuicht, toen hij met anderen het gewelf der Beurs, te *Parÿs*, als met gebeeldhouwde figuren had beschilderd, omdat zijn werk van het wezenlijk daar naast gebeeldhouwde niet te onderscheiden was, waarvan ik mij nog in 1834, en toen zeer van nabij, heb mogen overtuigen; bij mijn laatste bezoek, in 1861, bevond ik echter, dat het veel door den tijd had verloren. — Ziedaar de zegepraal dezer kunst, die thans op het Tooneel wordt behaald. Jammer is het, dat zulke kunstgewrochten, als het ware, spoedig verslijten, en ook door de herhaalde opvoering van andere tooneelstukken, of veranderd, of in onbruik geraken, zoodat ze tot andere einden moeten overschilderd worden, en alzoo verloren gaan. Een en ander is dus eene reden te meer, om dit vak in de Geschiedenis der Beeldende Kunsten op te nemen, en de namen der mannen, die daarin schitterenden roem hebben behaald, voor het nageslacht te bewaren. — De man, dien ik hier bedoel, en die deze kunst tot zulk eene hoogte heeft opgevoerd, is JAN EDUARD DE VRIES, zoon van *Willem de Vries*, en van *Catharina Sara Vis*, geboren te *Amsterdam*, den 16. Maart, 1808. Reeds op zijn twaalfde jaar, was hij in het atelier van den Directeur-Decoratieschilder van den Stads-Schouwburg, te *Amsterdam*, F. J. PFEIFFER, werkzaam, en bezocht tevens de Academie aldaar, waar hij in de Bouwkundige School, onder de leiding van den Heer T. F. SUYS, in 1825, de *grootte zilveren Medalje* behaalde. Onvermoeid bedrijvig, stond hij PFEIFFER reeds zóó ter zijde, dat Heeren Commissarissen van den genoemden Schouwburg, bij diens overlijden, den Heer DE VRIES, in 1836, de werkzaamheden van wijlen zijnen meester deden opvatten, terwijl hij nog in hetzelfde jaar tot Theater-Decorateur werd benoemd. Zijn eerste kapitale werk was de decoratie voor de Opera *Brama en Zoloë*, met een Ballet, *Aladin Kiaking*, dat algemeen werd toegejuicht. In 1840, toen de Schouwburg aan bijzondere personen was verpacht, werd hij Mede-Directeur, met zeven ondernemers, welke Compagnieschap bij den dood van den Heer R. Engelman, in 1845, weder ontbonden werd. — In 1842, den 4. Julij, had hij het verlies zijner echtgenoot, C. S. Karels, te betreuren. — In 1846, werden de Heeren M. Westerman en DE VRIES Tooneeldirecteuren, die echter niet weinig tegen kabalen van naijver hadden te worstelen. Intusschen werd aan een Verzoekschrift der voornaamste Acteurs aan de Regering, om het behoud van deze Directie gedaan, gevolg gegeven, en wisten zij zich, trots vele opofferingen, staande te houden, zelfs

z66, dat na den dood van *Westerman*, in 1852, DE VRIES alleen Directeur werd, en toen ook alleen de nog loopende te korten overwinnen moest. — Het was in Mei, 1852, bij de onthulling van het Standbeeld van REMBRANDT, te *Amsterdam*, dat hij, na den afloop der bepaalde feesten, den Schouwburg, prachtig versierd, voor de feestvierende menigte geopend had. Teneinde hen daar met iets hunner waardig te verrassen, had hij de *Nachtwacht* van REMBRANDT — *tableau vivant* — in zijn geheel, volkomen als het tafereel, in treffende gelijkenis zaamgesteld. Toen de gordijn, te midden der feestmuzijk, werd weggeshoven, was het publiek als verplet door de verrassing de wereldberoemde schilderij van den Feestheld, aan het slot der feesten, sprekend voor zich te zien. Het gejuich was uitbundig; de hulde aan het talent van DE VRIES werd algemeen als verdiend geacht, en hij dienzelfden avond tot *Honorair Lid van Arti et Amicitiae* benoemd. Ook van *Natura Artis Magistra*, en van de Rederijkerskamer D. O. G. (Door Oefening Groot) mogt hij eene gelijke onderscheiding ontvangen, zijnde hij reeds in 1837 tot *Lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, benoemd. Nog in datzelfde jaar, den 29. December, vierde hij zijn twaalf- en een half-jarig feest als Directeur van den Schouwburg. Niet alleen door het publiek, dat den Schouwburg vulde, werd de beneficent, onder daverende bravo's, met een frissen Lauwerkranen vereerd, maar ook van de Stedelijke Commissie voor den Schouwburg, dewijl hij zich belangloos zooveel moeite steeds had getroost, ontving hij een keurig geschenk, terwijl het personeel zijnen Directeur een uitmuntenden *Zilveren Beker*, op wiens deksel het Standbeeld van REMBRANDT prijkte, benevens een fraai geciseleerde *Snuifdoos* aanbood. Des avonds werd hem door het Corps Muzikanten eene *Serenade* gebracht. — Zie *Amsterdamsche Courant*, 31 December, 1852. — Bij de inwijding van het Monument voor het Metalen Kruis, in 's Rijks Hoofdstad, 27 Augustus, 1856, werd de Heer DE VRIES ingeroepen, om die feestgelegenheid door zijn talent te helpen verhoogen. Daarna was weder de Schouwburg, vrij voor de Leden van het Metalen Kruis, door hem geopend, en het is nog in elks geheugen, hoe het publiek opgetogen stond over de prachtige decoratie en de versieringen van den Schouwburg, waar het, voor dit feest, door den Heer Mr. J. H. *Burlage*, vervaardigde stuk, *Onthoud uw dag*, onder uitbundig gejuich werd opgevoerd. De Heer DE VRIES mogt toen ondubbelzinnige blijken van hooge goedkeuring ontvangen, en alles had zoo buitengemeen voldaan, dat Z. M. Koning *Willem III.*, in April, 1857, *Amsterdam* bezoekende, werd uitgenoodigd, het Volksstuk, *Onthoud uw dag*, met Hoogsteszelfs tegenwoordigheid wel te willen vereeren, en aan welk verzoek Z. M. ook heeft voldaan. Alles to zamen vormde een echt Nationaal Feest, waarover de Vorst zijne bijzondere tevredenheid te kennen gaf, door den Heer DE VRIES te benoemen tot *Ridder der Orde van de Eikenkroon*. Hoe verheugd allen, die de 's mans hooge verdiensten erkenden, daarover waren, blijkt hieruit, dat hij nog dienzelfden avond eene ovatie van het publiek genoot, terwijl door zijn tooneel-personeel, in der haast, een klein feest op het tooneel verordend werd, waarbij muzijk, koren en verzen te zijner eere werden voorgedragen. Heeren Commissarissen van den Schouwburg en de Koninklijke Commissaris vereerden mede dit huldehutoon met hunne tegenwoordigheid. Eu ziedaar dan nu onzen talentvollen kunstenaar niet door kruipend gunstbejag, maar cervol tot dien trap van eer verheven. Dit werd twee jaren later nog nader bevestigd, „bij gelegenheid zijner benefiet-voorstelling, wegens zijn 40-jarig Jubilé aan het Tooneel, wordende NEM toen andermaal de ondubbelzinnigste blijken van achting en toegenegenheid, zoo van de zijde der Acteurs, als van het publiek, gegeven. Van een vijftigtal voornamen ingezetenen der Hoofdstad, met den Burgemeester

aan het hoofd, ontving hij een *Album* tot aandenken, waarin allen hunne handteekening hadden gesteld, en tevens een aanzienlijk *geschenk in zilver en goud*. Door het geheele personeel, aan den Schouwburg verbonden, werd hem een fraai *zilveren Thee-services*, met inschrift, ten geschenke aangeboden. Bij de overgifte van het eerste werd, namens de welwillende gevers, een vers door den Heer *Peters* uitgesproken, terwijl de Heer *Roobol* ook daarna in dichtmaat, namens het personeel, den Jubilaris geluk wenschte met zijne zoo goed en gelukkig *volbragte loopbaan*." Zie *Utrechtsche Courant*, 18 April, 1859. — Dit is de *stempel* — en nu de *keerzijde*. — Reeds den 18. Mei daaraanvolgende bleek, dat zijn loopbaan te *Amsterdam* was *volbragt*, daar toen, bij Raadsbesluit, de Directie HEM ont-nomen, en aan de Heeren *Roobol* en *Tjasink*, voor drie jaren, werd verleend. Welk eene beweging dit onverwacht besluit bij het publiek veroorzaakte, is destijds in de Dagbladen ruimschoots vermeld; doch de eerste Artisten van den Schouwburg sloten, met hun zeven, een verbond, om den Heer DE VRIES niet te verlaten, en hebben met hem, tot 1860, vele voorstellingen in het *Fransche Vaudevilles-théâtre* gegeven, en kort daarop in de groote Zaal van *Frascati*, binnen weinige weken door HEM in een Tooneel-salon herschapen, met daartoe meesterlijk geschilderde deco-ratiën, terwijl de voorstellingen, waaronder de *Gysbrecht van Amstel*, zes malen opgevoerd, door een groot en aanzienlijk publiek, met ondubbelzinnig gejuich telkenmalc werden begroet. — De Nijld is de schaduw der Eer, zegt de groote *Erasmus van Rotterdam*, en zoo begreep het Bestuur dier bloeiende Koopstad, dat zulks ook met DE VRIES het geval was. Zij maakte van dien toestand gebruik, om HEM, bij de oprigting van een Hollandsch Tooneel- en Duitsch Opera-gezelschap, het Directeurschap aante bieden, en welk vereerend voorstel door hem werd aangenomen, zoodat zijn trouw gebleven personeel met hem, op nieuw, in luister, te *Rotterdam*, in 1860, optrad. Het decoratief van den Schouwburg was daar spoedig herschapen en betooverde, als het ware, het publiek, dat nu ook met zijn tooneel tot den eersten rang wenschte op te klimmen. En, inderdaad, er zijn door HEM stukken gegeven, onder anderen, de *Nova Zembla*, *Medusa*, *Floris en Blanche fleur*, en de *Vliegende Hollander*, die meer dan 20 malen acbtteren werden opgevoerd, terwijl het publiek, om het verwonderlijk-schoone decoratief te zien, letterlijk naar den Schouwburg heenstroomde. Ik wil daarover een berigt uit de *Nieuwe Rott. Courant* van 24 Augustus, 1862, hier overnemen: „Heden avond (23 Augustus) had in den Schouwburg, op den Coolsingel, alhier, de laatste voorstelling plaats van het Melodrama *Moeder, Slavin en Koningsbruid*. Toen de gordijn gevallen was, werd de Heer J. ED. DE VRIES teruggeroepen, om nogmaals de hulde te ontvangen van het publiek, dat weder met onverdeeld genoeg en het fraaije decoratief bewonderd had. Na een driemaal herhaalde fanfare, werd daarop den Heer DE VRIES, door den Heer *Hammecher*, namens eenige kunstvrienden en kunstgenooten, een fraaije *bonheur du jour*, — inmiddels op het tooneel gebragt — ten bewijze van achting voor 's mans verdiensten als Decorateur, aangeboden. Onmiddelijk daarna werder een Lauwerkrans op het tooneel geworpen, waaraan het volgende gedicht van den Heer *W. N. Peypers* was vastgehecht: „*Aan den verdienstelijken Tooneel-Decorateur J. EDUARD DE VRIES*. — Waar ijver, kunst en smaak zich scheppend zamenparen — En 't grootsch geheel ontstaat door vasten wil en kracht, — Dáár voegt den kunstenaar een krans van lauwerblâren, — Hem door erkentenis vereerend toegebragt. — Aan u die kroon, DE VRIES! wiens onvermoeijend pogen — Niet afschrikt van het doel, in weêrwil van 't bezwaar; — Zie rond u! Smaak de vrucht weêr van uw kunstvermogen, — Nog jeugdige en vol vuur, gelijk vóór veertig jaar! — Ga voort, ga immer voort, met onver-

zwakte schreden, — Besteed nog lang uw kracht aan *Rotterdam's Tooncel*; — Voeg aan uw *Ridderkruis de Lauw'ren* van 't heden, — Gewonnen op Uw baan door 't meesterlijk penseel!" — Gepast en als ter bevestiging der waarheid van dit eerbewijs, laat ik hier nog het uittreksel volgen eener beschouwing van den werklijken toestand van het Amsterdamsche Tooneel, na het vertrek van den Heer DE VRIES. — *Amsterdam*, den 27. Mei, 1861. „Al meer en meer begint men in te zien, dat de terzijdestelling van den Heer J. E. DE VRIES eene dwaasheid was. DE VRIES, zci men, indertijd, is geen man van Letteren, en de Directeur van den eersten Schouwburg in het land dient litterarische kundigheden te bezitten. Best, nu hebben wij een Directie, die dat hoofdvereischte zoude bezitten, en hoe zijn wij gevorderd? Voert men betere stukken op, dan toen DE VRIES het tooneel bestuurde? Integendeel. Wordt er op het tooneel voor eene betere uitspraak der taal gezorgd? Nog minder. Vinden onze tooncelschrijvers meer aanmoediging? Verre vandaar. Worden er nieuwe sujetten gevormd, en is het personeel verbeterd en aangevuld? Neen, het is verminderd, en, enkele cervolle uitzonderingen daargelaten, staat het veel lager dan dat der kleine theaters; voeg hierbij, dat de *mise en scène* en het decoratief, bij DE VRIES steeds boven allen lof verheven, thans beneden het middelmatige is afgedaald, en de *élite* der kunst onzen Schouwburg heeft verlaten, en zich te *Rotterdam* om den Heer DE VRIES heeft geschaard, en dan zal men zich een denkbeeld kunnen vormen van de tegenwoordige orde van zaken. Ik heb, in der tijd, wakker mede gestreden, om het bestuur over den Schouwburg aan DE VRIES te ontnemen en in andere handen over te brengen, maar volgaarne wil ik erkennen, dat het mij innig leed doet, aan dien kruistogt te hebben deelgenomen, en vol schaamte doe ik *amende honorable*, terwijl ik den Raad toeroep: als de concessie der tegenwoordige bestuurders is afgelopen, ô geef dan aan DE VRIES de Directie over onzen Schouwburg weêrom: dat is het eenige middel, om te voorkomen den totalen ondergang van ons tooneel enz." — Zie *Dijvoegsel* bij Nr. 125, der *Utrechtsche Courant*, 1861. — Ziedaar den sluizer, die al het geheimzinnige wegens het onverwacht aftreden van den Heer DE VRIES overdekte, thans weggesehoven. Dit is de *keerszijde*, die, even als de *stempel*, te zijner eero geslagen werd. — Ik heb hier opzetlijk dit levensbericht uitvoeriger dan gewoonlijk geschetst, teneinde het tot voorbeeld voor vele kunstenaars te doen strekken, om zich niet, als naar gewoonte, aan dit kunstvak te onttrekken, maar zich toe te leggen, om er, zoo mogelijk, gelijken roem door in te oogsten; want die zijn leven en werken ten nutte van het algemeen hesteedt, zal wel meer op den voorgrond staan, dan hij, die in zijn kamer een schilderijtje, alleen ten nutte van zich-zelven, vervaardigt. Maar even vast staat het, dat do daartoe vereischte studie uitgebreider is dan voorgewoon schilderwerk. — Ik acht mij bevoegd, om daarover te oordeelen, daar ik zelf, na den bouw — niet door mij — van den Schouwburg, te *Utrecht*, in 1820, hiervoor al de Decoratiën, geheel belangloos, voor den stichter, den Heer *C. van Leeuwen*, en zoo tot 1840, — als wanneer de Schouwburg in andere handen overging, — vervaardigd heb. — In 1855 werd hij door den Heer J. ED. DE VRIES aangekocht. — In hoeverre hij, als Decorateur, de natuur weet weder te geven, is mij gebleken uit eene Decoratie in de Opera *Tanhäuser*, waarin de zinsbegoocheling zoo hoog steeg, dat ik alle denkbeeld van decoratie daarbij verloor, en do natuur voor mij waande te zien. Ik beken, dat mij, bij de vele Schouwburgen, welke ik in *Europa* bezocht heb, die to *Dresden*, in 1851, alleen bij de Opera, *De laatste dag te Pompeji*, tot eene gelijke zinsbegoocheling vervoerd heeft. Wat wil men meer van dezo schilderkunst, als zij zich niet de natuurlijke stoffage — het

personeel — zoo voortreffelijk in overeenstemming vertoont? — De zeldzame smaak en praktische kennis, bij het kunsttalent, dat zich in den Heer DE VRIES vereenigt, zal, hoop ik, den grond leggen tot navolging; doch hij heeft slechts één leerling, den Heer JAN DAVID GEERLING GROOTVELD gevormd, die hem sedert jaren bij al zijne groote werken ter zijde staat, en aan wiens talent zijn meester den verdienden lof toezwaait. Zoo behartigt hij de belangen van het geheele personeel, onder zijne directie werkzaam, dat hem dan ook, onpartijdig, wegens zijn vriendschappijken handel en wandel hoogacht. Dus werd door een onafhankelijk persoon, den beroemden Duitschen Zanger *Formes*, in November, 1862, openlijk verklaard: „dat er in *Europa* slechts één Theater-Directeur wordt gevonden, en dit is de Heer J. EDUARD DE VRIES.” — Zijn belanglooze medewerking aan alles, wat tot eer van het Vaderland strekt, heeft hij ook elders betoond, als te *Utrecht*, onderscheiden malen, aan de Schutterij en de aldaar te huis behoorende Afdeling van het Metalen Kruis, namelijk, door haar bij hare feestgelegenheden vrijen toegang tot zijn sierlijk getooiden Schouwburg aan te hieden. Openbare dank werd hem daarvoor toegebracht. „Eene Commissie uit het Kader Onderofficieren en Korporaals van de Schutterij, alhier, heeft zich bij den Heer DE VRIES vervoegd, om den geachten Directeur dank te brengen voor de even welwillende als beleefde wijze, waarop hij het Kader een paar malen tot eene gelegenheidsvoorstelling uitnoodigde, het laatst bij gelegenheid der feesten van het Metalen Kruis. Het Kader hood daarbij den Directeur tevens tot keurig aandenken aan een *Kristallen pokaal*, met zilveren voet, omkleedsel en deksel, met het opschrift: *Aan J. EDUARD DE VRIES, van het Kader Onderofficieren en Korporaals der Schutterij van Utrecht.*” Zie *Utrechtsche Courant*, 19 October, 1861. — Het ligt in den aard der zaak, dat hij, tot vermeerdering zijner Tooneelkennis, zich in *Engeland, Frankrijk, Duitschland, Oostenrijk* en *Hongarije*, van den hoogen stand dezer Theaters zelf ging overtuigen. — De Heer DE VRIES heeft, van tijd tot tijd, ook eenige schilderijen vervaardigd, en een honderdtal uitstekende kunstgewrochten van de eerste en voornaamste meesters verzameld. Dit Kabinet is éénig in zijne soort, dewijl hij, zeer van nabij met de meeste kunstenaars hekend, zelf hunne ateliers bezocht, en zodoende bijzondere gelegenheid had, om tafereelen, welke hij wist en zag, dat naar de natuur waren geschilderd, en die aan zijn gevoel voldeden, als kunstbroeder aan te koopen, waardoor hij eene in zijne soort ongewone kunstverzameling verkregen heeft. Ook bezit hij eene aanzienlijke Verzameling Teekeningen, Prenten en Prentwerken, tevens tot het Decoratief behoorende, waaronder zeer zeldzame voorkomen. — *Zijn Portret* is door zijn vriend L. MORITS geschilderd, alsmede een *Idem*, dat voor een der fraaist-bewerkte van den Heer J. C. HAMBURGER gehouden wordt.

VRIES (JAN REYNIER DE) is bij *Immerzeel* vermeld; ik voeg er hier bij, dat er, behalve Landschappen, ook Portretten en Historiële onderwerpen van zijn penseel in den *Catalogus* van *Hoet* voorkomen. — LINGELBACH heeft eenige zijner landschappen gestoffeerd.

VRIES. (*Mejufvrouw* M. A. F. DE) Op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1820 en 1824, was een *Ecce Homo*, naar GUIDO RENI, in miniatuur; en het *Portret van een Geestlijke*, van hare hand. Toen woonde zij te *Rotterdam*.

VRIES, Jr. (M. C. DE) staat reeds bij *Immerzeel* te boek gesteld, en, ik voeg er bij, dat hij den 14. Januarij, 1807, te *Amsterdam*, werd geboren. Hij heeft de beginselen der kunst bij zijn vader, en later bij den Ridder SIMON, te *Brussel*, geleerd. — Behalve Medaljes, heeft hij ook verscheiden steenen gesneden, waaronder onyxen, met de portretten van sommige Vorsten, en werd daarvoor met

onderscheiding beloond. In 1837, is hij tot *Lid der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, benoemd. — Ik wil hier slechts eenige zijner voornaamste werken vermelden. In 1858, heeft hij een zeer grooten *Gedenkpenning ter herinnering aan de Meerderjarigheid van den Prins van Oranje*, 4. September, 1858, vervaardigd. Daarop vertoont zich de beeldnis van den Prins; randschrift: GUIL. NICOL. ALEX. FERD. CAR. HEND. ARAUS. P. Op de keerzijde, omgeven door de Wapens der Nederlandse Provinciën, alsmede van *Luxemburg* en *Limburg*: „*Neerlandia Principi regio suo majori facto gratulatur. D. IV Septembris MDCCCLVIII.*” De beeldnis is van eene treffende gelijkenis. Den Heer DE VRIES was door den Koning vergund, het Portret van den Prins naar het leven te mogen teekenen; de wapens zijn keurig bewerkt en het geheel levert een nieuw bewijs van de uitstekende bekwaamheid van den Heer DE VRIES, aan wiens kunstvoortbrengselen wij herhaaldelijk den welverdienden lof mogten toebrengen.” Zie *Handelsblad*, 17 Aug., 1858. — In 1860, heeft hij voor de stad *Amsterdam* eene *Medalje ter belooning voor Kunstzaken* vervaardigd. Daarop de *Stedemaagd*, houdende in de rechterhand een Lauwerkrans, waarmede zij de *Kunst* kroont, voorgesteld door een borstbeeld van *Apollo*, op een voetstuk geplaatst; in de linkerhand heeft zij een *Roer*, als zinnebeeld der Stedelijke Regering; daar achter een *Zetel*, met het Stedelijk Wapen. Op de keerzijde, een *Krans*, waaruit eene *Ster* haar stralen schiet; randschrift: *Hulde aan de Kunst*. — Verder las men in het *Handelsblad*, van 26 Maart, 1861: „de Heer M. C. DE VRIES heeft eene Medaljo gemaakt op de *Zamenkomst der Koningen Willem III. en Leopold, te Wiesbaden*. Het randschrift luidt: *Concordiâ res parvæ crescunt*; afsnede: *Rom. XII. vs. 10*; keerzijde, 1860; randschrift: *L'union fait la force*, en, *Door Eendragt verbroederd*. Beide de zijden zijn met zinspelende figuren, wapens en attributen versierd. „De Koning heeft hem voor het aanbieden van een exemplaar dank doen zeggen en met het denkbeeld en de keurige uitvoering geluk gewenseht.”

VRIES, (N. DE) een zeer ervaren metselaarj-schilder, te *Amsterdam*, die roemrijk wordt vermeld door het vervaardigen van den prachtigen *Eerepoort op den Dam*, ter gelegenheid der Blijde Komsto van *Elisabeth*, eenige dochter van *Jacobus I*, Koning van *Groot Brittannië*, Gemalin van *Frederik*, Paltsgraaf van den *Rhijn*, ten jare 1613, begeleid door Prins *Maurits*, waarvoor het gansche ontwerp door den voortreffelijken beeldhouwer HENDRICK DE KEYSER was ontworpen, gelijk men zulks vermeld vindt in de *Blyde Inkomste van H. M. van Groot-Brittanniën* enz., te *Amsterdam*, 1642; *Ibid.*, 1642, in f^o., bl. 9, een zeer zeldzaam Werk, met sehoone platen van PIETER NOLPE; bij dit exemplaar bezit ik tevens de *Groote Cavalcade* door PIETER NOLPE, naar PIETER POTTER, met de afbeeldingen en namen van 132 der aanzienlijkste personen van *Amsterdam*, die op de genoemde prent *Henriette Maria* inhalen, aan den weg bij *Sloterdijk*.

VRIES. (N. DE) Een *Vignet* op een Titel: *Amelia, of de Hertog van Foix; Treurspel*, door J. Nomsz; 3 druk; *Amsterdam*, 1784, in kl. 8°., vermeldt DE VRIES sc. — Later zag ik een *Rijngesigt, met Schaatsenrijders*, in 8°-oblomg, door N. DE VRIES sc., en ik meen, dat deze prent behoort bij eene reeks *idem*, door L. BRASSER sc., naar J. VAN GOYEN en anderen.

VRIES, (PAULUS VREDEMAN DE) Zoon van HANS VREDEMAN DE VRIES, wordt bij *Immerzeel* genoemd, en is, zegt hij, geboren te *Antwerpen*, 1554, en in 1598 overleden. — Het laatste is onaanneemlijk, dewijl *Van Mander*, in 1604, bepaald van PAULUS zegt: „woont noch te *Amsterdam*, en hanteert met alle vlyt dezelve kunst (als zij vader) van Gebouwen en Perspectiven, Tempels en Kerken, zoo

oude als hedendaagsche, en allerlei soort van Gebouwen, in olie-verw te schilderen." Het algemeen vermelde geboortejaar is mede onwaar, blijkens zijn voltrokken huwelijk, te *Amsterdam* : „27 April, 1601. PAULUS VREDEMAN DE VRIESE, van *Antwerpen*, ond 34 jaren, wonende in de Hoogstraet, geassisteerd met JOHAN VREDEMAN DE VRIESE, zyn vader; en *Maeyken Godelet*, van *Antwerpen*, oud 37 jaren, wonende in de Geertruyde-straet, geassisteert met *Magtelt Carbeels*, haer moeyken, en *Sara Godelet*, haer zuster, vertoonde haer vaders consent." Zie *De Navorscher*, V, 1855. Bijblad LXV. — Hieruit blijkt, dat hij in 1567 geboren is.

VRIES. (PIETER VREDEMAN DE) — Zie op VRIES. (SALOMON VREDEMAN DE)

VRIES, (SALOMON VREDEMAN DE) Zoon van HANS VREDEMAN DE VRIES, wordt door *Immerzeel* vermeld, als een zoon, PIETER, nagelaten te hebben, die, in 1587, te 's *Gravenhage*, geboren werd. — *Nagler* berigt hetzelfde, maar zegt, dat PIETER de zoon van PAULUS was. — Hier heeft eene vergissing plaats, welke ik niet weet te herstellen, aangezien *Van Mander* daar niets van zegt, en ook geen geboorte-, maar alleen het sterfjaar van opzen SALOMON, in 1604, opgeteekend heeft.

VRIES, (SIMON DE) of SIMON FRISIUS. Of hij tot het geslacht van *Vredeman de Vries* behoort, is mij niet gebleken. — *Immerzeel* zegt, zonder bewijs, dat hij, in 1580, te *Leeuwarden*, is geboren. — Zijn eerst bekende, hoogst-zeldzame Werk pleit echter zeer daarvoor; het is getiteld: *Lusthof der Schryf-konste. Geschreven en ghesneden door SYMON DE VRIES, van Harlingen. Tot Amst. Ghe-druckt by Willem Janszoon. Anno 1610. Breed gr. 4°., 21 bl.* Daarbij is een tweede, geplaatdruchte, Titel gevoegd: *Lusthof der Schryfconst. Daerinne de Jonckheyt als in een wellustich hof derselver Const aengeboden wert door veele ende verscheyden manieren van Exempelen, zekere fundamenten ende grondregelen, om constig en wel te leeren schryven allerleye aerd van geschriften. Door SYMON WYNHOOTS FRIES, van Harlinghen.* — Hieruit blijkt duidelijk, dat VRIES en FRIES hetzelfde is, en dat hij zijns vaders naam WYNHOUT, als WYNHOOTSZON, er heeft bijgesneden. — Dit is mij medegedeeld door *Jhr. Mr. S. W. H. A. van Beyma thoe Kingma*, te *Leeuwarden*, die daar tevens bijvoegt, dat, ofschoon hij toen te *Harlingen* woonde, *Leeuwarden* stellig als zijne geboorteplaats wordt vermeld; en dat zekere „*Wynolt Bernts*, uitdrager, die, in 1576, te *Leeuwarden* tot Burger werd aangenomen, welligt zijn vader was." — Reeds spoedig daarop verscheen: *Topographia variarum regionum. Inventa a MATHÆO BRIL; æri incisa a SIMONE FRISIO; ab H. Hondio excusa; 1611.* — Hetzelfde Werk later *Ab. C. Jansz. Visscher* A^o. 1651, 25 platen, met Titel, in kl. f^o.-oblong. — Verder deel ik hier eenige oorspronkelijke stukken, betreffende zijne werken, mede, die zijne woonplaats van toen ter tijd aanduiden: „Is SIMON FRISIUS toegeleet thien guldens, eens, voor de exemplaren van de representatie van de acte van de *Presentatie van de Jarretière, geschiet aen syn Excellentie, den vierden February lesleden*, van wegen den Coninck van *Groot-Brittanniën*, daarmede hy hare Ho. Mo. heeft vereert." *Resolutie der Staten-Generaal*, 16 Maart, 1613. — Vier jaren later: „Opte requeste van SIMON FRISIUS wonende hier in den *Haghe*, versoekende octroy voor *Jan Jansz. van Aernhem*, boeckvercoper tot *Amsterdam*, om voer den tyt van 10 jaren, alleen te mogen drucken ende vuytgeven *de Stadt van Sevilla*, by hem in platen gesneden, is het versouck des suppliants affgeslagen. — Is ten versoecke van SIMON FRISIUS wonende alhier in den *Hage*, *Jan Jansz. van Aernhem* boeckvercoper tot *Amsterdam*, geaccordeert octroy, om voer den tyt van 7 jaren te mogen drucken etc." *de Stadt van Sevilla*, by den voorn. SIMON in platen gesneden. Verbiedende" etc. *Resolutiën der Staten-Generaal*, 18 en 19

Aug., 1617, bij *Dodt, Archief*, V. en VII. deel. — Bij *Le Blanc*, vindt men, op SIMON FRISIUS, 46 stuks zijner graverwerken beschreven, waaronder de 25 platen van bovengemeld Werk begrepen zijn. — Voorts heeft hij verscheiden *Portretten van Schilders*, in de uitgaven van H. Hondius behoorende, gegraveerd, waaronder op dat van MICHAEL COCXIUS staat S. FRISIUS *f.* Hij heeft ook geschilderd, als: *Een Stilleven*, en *Een stuk met Vruchten*, die met *f* 26 en *f* 15 zijn betaald. Zie *Catalogus van P. Terwesten*, blz. 41 en 94.

VRIESWOUT, (DIRK JANSZ.) een Peeldhouwer, geboren te 's *Hage*, die zijn Meesterschap van de Confrerickamer dezer Afdceeling, aldaar, in den jare 1683, verkregen heeft. — Uit *P. Terwesten, Ms.*

VROLYK. (JACOBUS ADRIANUS) „Op nog vroegen leeftijd werd de kunstenaarsloopbaan afgebroken van JACOBUS ADRIANUS VROLYK, die den 21. Maart, 1832, te 's *Gravenhage*, overleed, waar hij den 9. Maart, 1834, het licht had gezien. Verdienstlijk leerling van SCHELEHOUT, begaafd met een goed opmerkingsvermogen, en eene groote technische vaardigheid, had hij in het kopiëren van het werk zijns meesters, of dat van SAMUEL VERVEER en JAN WEISSENBRUCH, groote vorderingen gemaakt, en beloofde bij ook als zelfstandig kunstenaar veel goeds.” — Zie *Kunstkronijk*, 1862, bl. 48.

VROMANS. (JACOBUS) Deze wordt door *P. Terwesten, Ms.*, opgegeven als een Haagsch Landschapschilder, die, waarschijnlijk, de kunst bij zijn vader heeft geleerd. — In 1668, is hij als Lid der *Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage*, ingeschreven. — Nog vond ik in de *Resolutiën der Generaliteit*, 14 Februarij, 1689: „J. VROMANS, Constschilder, te *Schiedam*” vermeld, waarschijnlijk, een euzelfde persoon, die zich later te *Schiedam* gevestigd heeft.

VRONENDAAL. (. . .) Slechts ééne schilderij, met dezen naam beteekend, *eenige Visschen, liggende op eene tafel*, h. 54, br. 72 dm. Ned., vond ik op eene Verkoopung in het *Huis met de Hoofden*, te *Amsterdam*, 14 December, 1858, in den *Catalogus*, onder Nr. 138, vermeld.

VROOM (CORNELIS HENDRICKSZ.) wordt in het Artikel HENDRICK CORNELISZEN VROOM, zijn vader, met een paar woorden, als Landschapschilder genoemd. Ik voeg het oordeel van deskundigen over zijne werken hierbij, te weten, dat zij groote overeenkomst hebben met die van J. RUYSDAEL en M. HOBBEEMA, en, ofschoon VROOM ouder is dan zij, zoo wordt er toch menige schilderij van HEM voor werk van deze meesters genoemd. — Eveneens wordt hij met A. VERBOOM verwisseld, van wien schilderijen en teekeningen in den trant van J. NOTH worden gevonden, waardoor men aan de teekeningen van onzen CORNELIS en RUYSDAEL herinnerd wordt. Zie *Nagler*. — Dat hij uitsluitend Landschappen schilderde, wordt door zijn tijd- en stadgenoot, *Theod. Schrevelius, Beschryving van Haerlem; Ibíd.*, 1648, bl. 389 bevestigd: „Onder de Landschapschilders is nog in 't leven CORNELIS VROOM, die in 't syn, syn vader niet en wyekt; men houdt het daer voor, dat hy alsoo uyt-steeckt in syn kunst, dat hy qualyek niemandt syns ghelyck heeft van die nog leven.” — Dit strookt dus met het voorgaande. — Er schijnt eene dwaling te bestaan, of hij historische teekeningen voor tapijtwerken, zooals in *De Navorscher*, XII, bl. 244, wordt gezegd, zou vervaardigd hebben. — Dit is, gelijk het ons daar vermeld wordt, eene vergissing, en werk van zijn vader, HENDRICK CORNELISZEN VROOM. — Zie aldaar, ook over mijn vermoeden, wegens *zijn Portret*.

VROOM (FREDERIK) wordt, even als zijn oudere broeder, door *Immerzeel*, in het leven van zijnen vader, HENDRIK CORNELISZEN VROOM, genoemd. Zijne werken als *Historieschilder* zijn mij nimmer voorgekomen, en bij schijnt ook meer als

Bouwmeester te hehhen uitgemunt, dewijl hij, als zoodanig, in dienst stond van den Prins van Oranje, *Frederik Hendrik*, zegt *De Jongh*, in eene Noot, in zijne uitgave van *Van Mander* in 8°, II, hl. 129.

VROOM, (JACOB) een landschapschilder, die, in het midden der XVII. eeuw, huwde met *Catharina Stalpert van der Wiele*, bij wie hij 3 kinderen verwekte, allen jong gestorven. Zie op STALPERT, (DANIEL) aan het slot.

VROOM (HENDRICK) vond ik hij *Th. Schrevelius*, *Beschryving van Haerlem*; *Ibid.*, 1648, in 4°, bl. 391, als den eersten onder de toen reeds overleden Haarllemsche beeldhouwers genoemd. Waarschijnlijk, is deze de grootvader van den zeeschilder, naar wien hij, zooals aldaar op hl. 387 gezegd wordt, was genoemd.

VROOM (HENDRICK CORNELISZEN) vindt men bij *Immerzeel* gehoekt. Ik voeg er hier bij, dat zijn voornaamste werk, volgens *Van Mander*, — die zijn Werk in 1604 in het licht gaf, — bestond in het maken van Patronen voor tapijten. Eerstgenoemde auteur zegt, dat hij, voor een Engelsch tapijtwerker, *Tien stuks teekeningen* maakte, voorstellende *Zeeslagen tusschen de Engelsche en de Spaansche*, zoogenoemde *onoverwinnlijke*, *Vloot geleverd in 1588*. Waarom den kunstroem van *Holland* niet gehandhaafd, en de bron, *Van Mander*, niet eerst gelezen, die immers zegt: „dat *François Spiering*, een vermaard Tapytsier voor den Engelschen Admiraal, *Milord Karel Houard* aangenomen had, de genoemde voorstellingen te leveren. Hiertoe wilde *Spiering* MIJ gebruiken als tekenaar; dan, vermids het myn werk niet was sehopen te teekenen, hragt ik hem by VROOM, die voor hem op dag-loon teekende, *tien groote stukken* Dit was VROOM, in deeze zyne aangevangene oefening van geen geringe nuttigheid . . . Later kwam hy in *Engeland*, bezocht den gemelden Admiraal, en maakte zich als tekenaar der genoemde Tapyten bekend, waarop deze HEM eene vereering deed, ter waarde van *f* 100 Hollandsch.” — Deze tien Tapijten hebben steeds de Vergaderzaal van het Hoogerhuis, te *Londen*, versierd, doch zijn bij den brand van het Parlementsuis mede vernietigd. Men kan over deze voorstellingen slechts eenigzins oordeelen uit de prenten van JOHN PINE, vergezeld van eene Kaart der *Engelsche Zeekusten*, in 1730, in het licht gegeven. — *Frans Spiering* was een Hollander, die te *Delft* op groote schaal eene Tapijtfabriek had opgerigt, zoodat bijna alle Vorsten zijn Werk begeerden. Zie, onder anderen, daarover hij mij op MANDER, (CAREL VAN) *de Jonge* (II). — *Van Mander*, die zijn Werk in 1604 uitgaf, heeft dus zijn voornaamste schilderwerk niet vermeld, en dit was zeker *De Zeeslag voor Gibraltar*, in 1607, over welk stuk ik hier de plaats gehad hebbende onderhandelingen laat volgen: „Is de heren Staten gethoont seecker stuck schilderye, gemaect tot *Haerlem*, by Mr. VROOM, van *de Zeeslach, geschiedt voor Gibraltar*, onder het commando van *Heemskercken*, vromer memorie, tegen de Spaensche gallioenen, hetweleke by den voors. *Meester* geëstimeert ende gehouden wordt op 2400 gulden. Ende geproponereert wesende, of men 't selve soude mogen coopen om daarmede te vereeren den *Prince van Whalis*, (later *Carel I.*) wiens succeessie seecker ende wiens vriendschap dese landen noodich is, ter somme van 1600 ofte 2000 gulden by soo verre als d'eere van 't lant daarmede soude kunnen bewaert worden, is verstaen dat die heeren Gesandten naer *Engelant* met malcanderen sullen spreken ende overleggen, of oock die voors. schilderye den hoochgemelten *Prince* aengenaem ende met eere van dese lauden sal mogen gepresenteert worden; in gevalle *ja*, datsy metten eygenaer opte coop sullen mogen handelen, op afcortinge van de somme totte vereeringe gedestineert. *Resolutie der Staten Generaal*, 10 April, 1610. — Ontfangen een brief van den amhassadeur *Caron*, waerby geadviseert wordt, dat den *Prince van Whalis* aengenaem

sou syn, by soo verre hy vereert wiert met eenige schoone stukken schilderyen van de beste meesters die in dese landen syn, daerop goetgevonden is, dat de heeren Ambassadeurs naer *Engelant* gaende, naer eenige suleke stukken sullen omme sien. *Resolutie der Staten Generaal*, 12 April, 1610. — Worden nog die heren Gesandten van *Engelant* geauthoriseert, om to eoopen die 2 stukken schilderyen van VROOM, van *Haerlem*, daervan dat eene gisteren ende nu wederom gesien is, wesende de representatie van den *Zeeslach voor Gibraltar*, ende het tweeden eenen *Zeastorm*, omme vereert te worden aen den *prince van Whalis*." *Resolutie*, 13 April, 1610. — Hij schijnt meer voorstellingen, van dien aard, geschilderd te hebben, want in 's *Rijks-Museum*, te *Amsterdam*, berust *Het overzeilen der Spaansche Galeijen voor Gibraltar*, beteekend VROOM, 1617. Zeker was hij een der eersten, die het vak van Zee-, en voornamelijk Schepen schilderen, tot eene toen ongekende hoogto bragt, en dit op de zoo rijke Geschiedenis van ons Zeewezen wist toe te passen, bijzonder wat oorlogstafereelen betreft, hetgeen hem zeer voordeelig was. Dit is ook af te leiden uit de groote som, welke hij voor gemeld stuk verkreeg, welke men thans wel op het vierdubbele der geldswaarde kan schatten, terwijl hij steeds voor de Staten en vreemde Vorsten werkzaam was, die hem ook tijdens den oorlog hunne bescherming verleenden blijkens de volgende Resolutiën: „Is geaeoordeert aen Mr. HENRICK VROOM, voor de *Caerte* by hem gemaect van de *Vloote voor de Philippynen*, in aensieninge van de eosten by hem gedragen, de sommo van 100 £ van 40 grooten Vlaemsch. *Resolutie*, 10 November, 1610. — Is aen HENRICK DE VROME, schilder tot *Haerlem* geaeoordeert, dat hy voorby *Lillo* naer *Antwerpen* sal moegen voeren, een *paczken met schilderien* by hem gemaect voor de *Ertshertogen*. *Resolutie der Staten Generaal*, 27 Juny, 1611, *Dodt, Archief*, V. deel. — Is HEYNDRICK VROOM, schilder tot *Haerlem*, geaeoordeert, dat zyn huysfrouwe een kasken met *drye schilderyen* in syn requeste gemeneionneert, door de vloote voor *Lillo* naar *Antwerpen*, ende voorts naer *Brussel* sal moegen transporteren, ende weder vandaer in dese landen brengen, sonder eenich convoy ofte lieent daervan te betaelen." *Resolutie der Staten Generaal*, 25 Aug., 1614, *Dodt, Archief*, VI. deel. — *Zijn Portret*, met een Latijnsch vers, komt voor in de *Portretten-verzameling van H. Hondius*. Dit zal wel op onze HENDRIK doelen; maar dat bij *Van Mander* in 8°, pl. LL. Nr. 2, met een hoed op, en hetgeen hem veel jonger voorstelt, kan ik niet voor dat van denzelfden persoon aannemen. Is het een VROOM, dan zal dit welligt zijn zoon, CORNELIS, moeten verbeelden.

VROOM. (WILLEM) Van dezen is mij in den *Catalogus van Terwesten*, bl. 79, voorgekomen: „Een kapitaal stuk, zynde de *Inhaling van den Graaf van Brederode, als Heer van Vianen*, vol gewoel en zeer uitvoerig door w. VROOM, f 150." In het *Register* staat WILLEM. — Hieruit mag ik afleiden, dat eene schilderij, voorstellende een *Gezigt op de Stad Vianen*, hangende op de Bovenzaal van het Gemeentehuis, aldaar, van denzelfden schilder zal zijn. Op de vlag van een schip, ter linkerzijde van de schilderij, vindt men den naam, VROOM, en op een schip, ter rechterzijde, 1591. Het eerstgenoemde is, denkelijk, op last van *Walraven*, den tweeden zoon van *Reinout IV.*, die hem in 1590, als Heer van *Vianen* en *Ancyde* opvolgde, geschilderd. Waarschijnlijk, hebben beide stukken op het gewezen Slot *Ameliescyn*, bij *Vianen*, tebuis behoord.

VROOM, (J. C. DE) en J. VAN DAALEM. In de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, 1857, vind ik door *Arnoud Schaepkens*, nopens dezen bouwmeester, het volgende vermeld: „De Franciskaner-kerken van *St. Truyen* en *Maestricht* zijn schoon, in den Renaissanceen bouwstijl, gebouwd. Die van

St. Truyen is vooral merkwaardig door haren fraaijen vorm; die van *Maestricht*, in drie beuken afgedeeld, is sedert eenigen tijd veranderd in een Paleis van Justitie. De bouw dezer kerk in 1708, onder de leiding van de paters J. C. DE VROOM en J. VAN DALEM, van *Maestricht*, volvoerd, maakt het waard, dat hun naam onder de goede bouwmeesters der XVIII. eeuw wordt bewaard."

VROYELINK (...) wordt door *Descamps* een Nederlandsch schilder genoemd, van wien in de O. L. V. Kerk, te *Antwerpen*, eene *Afneming van het Kruis* zou worden gevonden, zegt *Nagler*. — Ik vereenig mij met zijn twijfel, en denk hier aan eene fout in den naam, want deze is mij onder al de werken in de gemelde Kerk, tijdens *Descamps*, niet voorgekomen.

VRY. (O. DE) In den *Catalogus* van het *Koninklijk Museum*, te *Berlijn*, 1832, vermeldt Dr. *Waagen*, onder de Nederlandsche school, *Een Zeestuk*, op den voorgrond met twee oorlogsschepen, in volle zeilen enz., in het graauw (en *camailleu*) geschilderd, beteekend O. DE VRY *fecit*, A^o. 1665 $\frac{2}{10}$; h. 3 vt. $\frac{3}{4}$ dm., br. 4 vt. $5\frac{1}{2}$ dm. Berl. — Ik heb er dat stuk in 1851 niet gevonden; het stond, trouwens, ook niet in den *Catalogus* van 1850 vermeld.

VRYE, (ADRIAAN GERRITZ. DE) een zeer bekwaam glasschilder, die onder de leerlingen van de beroemde CRABETH'EN wordt geteld. Hij was, „afkomstig uit het geslacht van *Ter Gouda*, die verscheiden glazen heeft geschilderd — voor de *St. Janskerk* aldaar, — en meer bekwaamheid had in de kleuring en het bakken, dan in het teekenen, waarom hy de beelden voor bet glas — in de *St. Janskerk*, — *de Spaansche Tiranny* voorstellende, door JOACHIM VAN UTENWAELE, en het bouwkundige zeker door een ander heeft laten teekenen, daar hij zich meer op het schilderen van Wapens toelagde, hetgeen toen ter tijd zeer in zwang was, en veel aftrek had. Zijn werk is, na dat der Gebroeders CRABETH en DIRK VAN ZYL, niet van het minste, en verreweg beter dan dat van de schilders van andere steden. Hij had, na YSENHOUT, het opzigt over de Kerkglazen, welke hij wegens ongelukken herstelde, en stierf, blind geworden, in 1643." Zie C. KRAMM, *De Goudsche Kerkglazen* enz., *Gouda*, 1853, bl. 40; en op VRYE. (DIRK DE)

VRYE. (DIRK DE) *J. W. (alvis)*, in zijne *Beschryving der Stad Gouda*, bl. 337, meldt: „DIRK DE VRYE, van afkomst en geboorte uit der *Goude*, en maagschap van ADRIAAN GERRITZ. DE VRYE, leerde niet alleen de konste by WOUTER CRABETH, maar ook t'*Utrecht*, by een ander meester; reisde meermaals na *Vrankryk*, en verwisselde na de konst-oefeninge het penceel voor het Vroedsehchap-ampt en Burgemeesterschap. Hy stierf in 't jaar 1681." Meer bewijs zal er wel niet noodig zijn, om voor onzen DIRK DE VRYE, in de plaats van wat bij *Descamps*, *Fiorillo*, *Nagler* en anderen beschreven staat, het bovenstaande te lezen; want deze auteurs begrepen, zoo hij een leerling van gemelden meester was, om hem dan reeds in 1530 tot 1581 te moeten laten arbeiden, dus juist eene eeuw te vroeg, zoodat hij niet de vader, gelijk zij zeggen, maar wel de zoon van ADRIAAN GERRITZ. kan zijn geweest. — De genoemde meester was de *kleinzoon* van den beroemden glasschilder van dien naam, wat ook *Walvis* bedoeld heeft, en deze is hun niet bekend. — *Descamps* zegt, dat hij, op het Stadhuis, te *Gouda*, het *Portret van een Burgemeester* met zinnebeeldig bijwerk heeft gezien, hetgeen door DIRK DE VRYE in 1581 (1681) was geschilderd. Het zou mij niet verwonderen, als het zijn eigen Portret was, in het jaar van zijn overlijden, daar geplaatst. Ik heb van deze schilderij nimmer meer iets vernomen.

VRYER, (ABRAHAM DE) een voornaam beeldhouwer en een der Hoofdmannen van het *Beeldhouwers-gebroederschap*, te 's *Gravenhage*, die in het laatst der

XVII. eeuw aldaar bloeide. — Zie op DOBBE. (PIETER VAN) — Hij werd, in 1683, als Meester Beeldhouwer, in de genoemde *Broederschap* ingeschreven. — Uit *P. Terwesten, Ms.*

V. T., of N. T. Een geëtste *Titel*, in 8°., voor een Boekwerk, *Berigt om konstige Lugt- en Waterwerken te maken. Door D. L. Ph. Dr. Te Utrecht, by Joannes Esvell, 1735*, leerde mij dit Monogram kennen. Er is niets fraais in deze prent, die zelfs beneden middelmatige kunstverdienste gebleven is.

VUCHT, of VUGT, (JAN VAN) een kunstschilder, die, in 1598, in *Holland*, werd geboren, en weinig bekend is, zegt *Nagler*. — P. NOLPE graveerde naar hem het *Inwendige eener groote gevangenis*, van Romeinschen bouwtrant, waarin de *Bevrijding van Petrus door den Engel* is voorgesteld. PETER NOLPE sc. J. C. *Vischer exc.* — Ik voeg daarbij, dat in den *Catalogus van P. Terwesten*, bl. 286, voorkomt: *Een groote Kerk*, door JAN VAN VUOT, 1628, f 21. Deze kunst schijnt goed te zijn, dewijl voor kerken van H. VAN VLIET f 24 en f 30 betaald werd.

VUCMUY. (P.) *Het Portret van een Meisje*, met banden, in den trant van N. MAAS, goed geschilderd, is beteekend P. VUCMUY, 1685, zooals mij is meêgedeed.

VUCT, (BERTHILE VAN DER) een kunstschilder, die bij de bruilofsfeesten van *Karel den Stoute*, in 1468, te *Brugge*, tegen 8 sols per dag, werkzaam was. — Zie *le Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc., Paris, 1849; Tom. I*, in het *Register*.

VULDERS (...) „moet een goed Tooneelschilder, te *Amsterdam*, geweest zijn, zeggen *Van Eynden en Van der Willigen*, II, bl. 288, doch wij weten niet anders van hem, dan dat hij in 1789 overleed.”

VUWE, (HENNEQUIN EN WILLEM DE) kunstschilders, die bij de bruilofsfeesten van *Karel den Stoute*, in 1468, te *Brugge*, tegen 8 en 10 sols per dag, werkzaam waren. — Zie *le Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc., Paris, 1849; Tom. I*, in het *Register*.

YGHIL. (SUZANNA CATHARINA) — Zie NYMEGEN. (SUZANNA CATHARINA VAN)

YGENS (PIETER) vond ik als Beeldhouwer, in 1695, in de *Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage*, ingeschreven.

W.

WAAL, of WAEL. (DE) — Zie op WAEL. (DE)

WAAL (JUSTUS DE) vond ik als lid van het Schilderscollegie, te *Utrecht*, in 1800 overleden, in het *Kort Verhaal* enz., door G. VAN DER PUYL, — Zie aldaar. — vermeld. — Zie over zijn etswerk op J. D. W.

WAAL MALEFYT. (J. DE) Zie MALEFYT. (J. DE WAAL)

WAAL. (... VAN DE) Slechts ééne schilderij is mij op dezen naam voorgekomen: „*Een Bacchus*, gloeiend en breed geschilderd; h. 74, br. 55 dm. Ned.;” zij was onder Nr. 33 van den *Catalogus* eener Verkoopng, te *Leeuwarden*, in April, 1846.

WAAL (PHILIP VAN DER) is, waarschijnlijk, een Nederlander, als kunstgraveur omstreeks 1800—1810, te *Parijs*, werkzaam. Hij bield zich onledig met zijne gravuren in den trant der crayons in kleuren te drukken, waarvan *La Madonna della sedia*, in f^o. — *St. Michaël*, naar RAPHAEL, in f^o. — en *Een Christushoofd*, naar OUIDO, in f^o., bekend zijn. — Zie *Nagler*.

WAARD. (ANTONIE DE) Deze historie-, landschap- en portretschilder is reeds door *Immerzeel*, doch zonder vermelding van sterftijd, beschreven. — Hij is in 1751, te 's *Gravenhage*, overleden, en ik vond hem in de *Kamer van Pictura*,

aldaar, in 1719, ingeschreven als lid. Uit *P. Terwesten, Ms.* — In 1752, werd zijne Kunstnalatenschap verkocht, waaronder kopijen door HEM, naar PH. WOUWERMAN, die met *f* 95 en *f* 55 zijn betaald.

WAARD. (C. VAN) Van dezen nog onvermeld teekenaar bestaan eenige historiële en gelegenheidsonderwerpen in prent gebragt, als, onder anderen, bij de komst van *Alexander*, Keizer van *Rusland* in de *Nederlanden*, heeft hij eene zoogenaamde *Eerzuil*, met zinnebeeldig bijwerk, geordonnanceerd, door P. H. L. VAN DER MEULEN *sculp.*; en, *Het beëdigen der Constitutie van Z. K. H. Willem Frederik van Oranje-Nassau, Souverein Vorst van Nederland, op den 30. van Lentemaand, 1814.* N. VAN DER MEER *sculp.*, *J. Numan exc.*, te *Amsterdam*. Deze prent is voor de geschiedenis dier plegtigheid in de Nieuwe kerk, te *Amsterdam*, wèl, doch voor de kunst van weinig waarde. — Nog vond ik den *Titel* van het VI. deel van *Van Ollefen, Stads- en Dorpsbeschryver, Amsterdam, 1793—1801*, in 8°, door HEM *inv.*

WAAS. (AART VAN) — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op WAES. (AERT VAN)

WAEEL (ANTONIUS DE) wordt door *Baldenucci* vermeld, als, omstreeks 1675, te *Rome*, werkzaam, en dat hij de landschappen van B. TORREGGIANI stoffeerde. Hij werd door een bliksemstraal in zijn bed gedood. Zie *Nagler*. — Zou ANTONIUS DE WAEEL, die, in 1552, als leerling bij JAN VAN DALEN, in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, staat ingeschreven, en in 1561 meester werd, niet zijn voorvader zijn?

WAEEL, of WAAL (CORNELIS DE) JANSZ. is door *Immerzeel* vermeld. Voor zijn geboorte en sterfjaar schijnt er geen andere bron bekend te zijn, dan *De Bie*, die bepaald zegt: „is noch in 't leven en woont te *Romen*, oudt 68 jaren.” — Zoo men dit *noch* voor het jaar 1662, het verschijnen van zijn Werk, mag aannemen, dan zou CORNELIS in 1594 geboren zijn. — Zijn sterfjaar is niet bekend. — *Balkema* zegt, zonder enig bewijs: „hij overleed in 1658.” — Daar er in het Register van het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, wel drie CORNELISSEN DE WAEEL staan ingeschreven, als één, die meester werd 16... en aldaar overleed 1661, en nog twee, die beiden in het jaar 1620, de een bij JAN MULDER, en de andere bij CORNELIS STOCK werden ingeschreven, zoo kan wel een dezer twee de hierbedoelde CORNELIS, en de andere in 1658 overleden zijn; *Balkema* is daardoor welligt misleid. — Zeker is het, dat *Raffaello Soprani, Vite de' Pittori Genovesi*, HEM — even als de Abt *Lanzi* zie zijn Register, — onder de nog in 1665 levenden vermeld. — Bij *Nagler* staan 18 nummers zoo van zijne etswerken, als naar zijne teekeningen, door J. B. DE WAEEL en W. HOLLAR geëtst. — Zie over zijn *Portret* op zijn broeder WAEEL. (LUCAS DE)

WAEEL, of WAAL, (JAN DE) *de Oude*. — Zie op WAEEL, (JAN DE) *de Jonge*.

WAEEL, of WAAL, (JAN DE) *de Jonge*. *Immerzeel* meldt, dat hij, in 1558, te *Antwerpen*, werd geboren. — Ik kan hier uit onderstaande bron meer bescheiden bijvoegen. Zijne ouders waren *Corneliszoon*, de tinnenpotverkooper, en *Catharina Moyns* (en niet *Aloyns*.) Hij werd verwant aan het geslacht van GERARD DE JODE, *den Oude*, door zijn huwelijk met diens dochter, *Gertrudis de Jode*, dat den 11. September, 1588, in de Onze-Lieve-Vrouw-kerk, te *Antwerpen*, voltrokken is. In 1594 was hij Deken van het *St. Lucasgild*, en vervulde dezelfde bediening bij den *Ouden Voetboog*, mede aldaar. Hij is den 7. December, 1633, en zijne huisvrouw den 21. October, 1642, overleden; beiden werden begraven in *St. Andriesskerk*, te *Antwerpen*, waar een prachtig *Epitaphium* tot in de eerste jaren dezer eeuw, aan hunne gedachtenis bleef gewijd. Dit gedenkteeken was versierd met drie heerlijke schilderijen, waarvan de middelste de *Nood Gods*, of de *Graflegging onzes Heeren*, de regterdeur, binnenwaarts, het *Portret van JAN*

DE WAEL, buitenwaarts *St. Jan de Evangelist*, de linker, binnenwaarts, *Gertrudis de Jode*, en buitenwaarts haar Beschermheilige voorstelt. Deze tafereelen waren door CORNELIS DE VOS uitgevoerd, en niet door SIMON DE VOS, zooals *Descamps* zegt. Het opschrift van het Gedenkstuk luidt, volgens Pastoor P. *Visschers*, *Verzameling van Grafchriften in St. Andrieskerk*, aldus: *O Christus wiens geboorte en doot Godes gramschap blusten — Dees sielen naer u Woord vergunst in vred' te rusten — Sepulture van den eersamen JAN DE WAEL oudt Deken van St. Lucasgilde en van den ouden Voetboghe. Sterft den 7. December 1633, ende de Eerbare Jouff. we Geertruyt de Jode, syn huysvrouw sterft den 21 October A^o 1642 Ende Catharina Blanckaert docht. van Joue Anne de Wael St 24 Sept. 1643. Bid voor de Sielen.* Het vermeldde schilderstuk is in het begin dezer eeuw door onachtzaamheid voor geringen prijs verkocht. De Portretten bleven eenigen tijd, tot in 1810 en 1814, bekend, en later gelukte het wijlen den Heer *Van den Bosch van Cam*, ze met het middenstuk in eigendom te verkrijgen, en schonk hij dit tafereel, bij uitersten wil, aan de Onze Lieve-Vrouwe-kerk, te *Antwerpen*, waar ze thans in *St. Ursula-kapel* prijken, doch zonder opschrift en wel in dier voege, dat de keerzijde der portretten niet kan gezien worden. Medegedeeld door den Heer *Theod. van Lerijs*, in het *Album der St. Lucasgilde* enz., te *Antwerpen*, 1855, in 4°, bl. 61. — Ik moet hier de opmerking maken, dat de meergemelde Raadsheer *Mols, Ms.*, die dat Gedenkteeken nog in goeden staat „in de *St. Andrieskerk*, boven den ingang der kerkmeesterskamer, te *Antwerpen*” heeft gekend, zegt, dat de *Graflegging van Christus*, door J. H. en F. aan den tweeden stok der u. gehecht, FRANKEN beteekenende, geschilderd is. Dit kan toch niet DE VOS aanduiden. Wie heeft goed gezien? — Deze beteekening komt dus goed overeen met die op een *Christus aan het kruis* van FRANÇOIS FRANCKEN, waarop staat DEM. JON. H. en F. daaraan gehecht, en 1606. Zie *Brulliot*, III, Nr. 284. — In hoeverre zijne aangewezen ouders juist zijn, kan ik niet beslissen; zeker is het, dat er een JAN DE WAEL, *de Oude*, in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, als „Meester, 1556, staat ingeschreven, en JAN DE WAEL, *de Jonge*, Meesterszoon, als leerling by FRANÇOIS FRANCKEN, *den Ouden*, 15... Meester 1584. Deken sedert 18 October, 1594—95. Sterf 1633.” Was dan *de Oude* zijn vader niet? Zeker is het hier, dat zijn vader schilder was. — *Zijn Portret* is door A. VAN DYCK *fecit aqua forti*, in f^o. — *Een idem*, naar IDEM, A. LOMMELIN sc., in f^o. Hetzelfde, *Borststuk*, B. NIESL sc., in 8°.

WAEI, of WAAL, (JAN BAPTIST DE) staat bij *Immerzeel* als de neef van CORNELIS DE WAEL vermeld, doch *Nagler* zegt, dat hij diens zoon was. Verder zegt *Nagler*, dat de geëtste prenten, op den naam van J. N. DE WAEL voorkomende, door *Bartsch* vermeld worden als door een *Oude* en *Jonge* van dien naam vervaardigd te zijn; doch dat hij zich daarin vergist heeft. — *Nagler* beschrijft een reeks van 14 *bladen* en *Titel*, *Voorstellingen* uit het *Italiaansche Volksleven*, waaruit blijkt, dat hij te *Rome* werkzaam is geweest; h. 3 dm., 2—3 str., br. 4 dm. 9—11 str. Par. — Een *Vervolg* van 5 bladen, de *Geschiedenis van den Verloren Zoon*, naar CORNELIS DE WAEL, 1658. Twee stuks er van zijn beteekend JON. BAPT. DE WAEL *fecit.*; h. 7 dm. — 7 dm. 3 str., br. 10 dm. 4 str., — 11 dm. 1 str. — *Een Landschap, met Jagers, eenden in het water schietende*; idem 1658, naar FOUQUIER *pinxit.*; h. 8 dm. 4 str., br. 11 dm. 11 str. — *Mannen, die in eene kamer muziek maken*; hij de deur een hond; niet beteekend, doch gewoonlijk aan de etswerken van J. DE WAEL toegevoegd, in f^o. — *De Misdadiger in de Gevangenis*, in 8°.; J. DE WAEL, staat verkeerd.

WAEI, of WAAL, (LUCAS DE) JANSZ. vindt men bij *Immerzeel* geboekt. Het

algemeen opgegeven geboortejaar, 1591, zou, volgens *De Bie*, die in 1662 schreef, niet juist zijn, daar deze zegt, dat door hem de kunst „noch dagelyckx wordt ghehanteert, binnen *Antwerpen*, plaetse van zyn wooninghe, zynde nu cudt 69 jaren;” zoodat hij alsdan in 1593 zou gehoren zijn. — Ik vond hem in het *St. Lucasgild*, aldaar, met nog een aantal DE WAEEL's ingeschreven: „LUCAS DE WAEEL, meesterszoone, wierd ontfangen als Meester 1623” (of 1628?) — Zijn overlijden wordt meestal in 1676 vermeld; ook is daarvoor 1632, 1646, en bij *Balkema* 1652 opgegeven, dus blijkbaar eene fout. Ik vond ook niet het jaar 1676, door *Nagler* uit *Immerzeel*, en door dezen weder uit *Pilkington* overgenomen, bevestigd. — *Zijn Portret*, zittende, de rechterarm over de leuning van een stoel neêrhangende, en zijn broeder, CORNELIS, achter hem staande, wijzende met de linkerhand op zijn broeder, kniestuk, ANT. VAN DYCK, *Eques, pinxit*, W. HOLLAE fecit, 1646, *J. Meyssens exc.*, in f^o.; eene schoone prent, in mijn bezit. R. GAYWOOD heeft deze prent van zijn meester gekopieërd. De originele schilderij, van dezelfde grootte als de prent, was, in het begin der vorige eeuw, in het Kabinet van Mevrouw *De Rewer*, te 's Gravenhage, en werd, omstreeks het midden dier eeuw, met die geheele Verzameling van 63 stuks, voor f 40,000 aan den *Prins van Hessen* verkocht, en herust thans te *Cassel*.

WAEELKIN, (GEORGE) een schilder van *Brugge*, die in de tweede helft der XV. eeuw werkzaam was. In 1480 werd hij Lid der Broederschap van *St. Lucas*, aldaar. Zie *Nagler*.

WAERDEN, (D.) een schilder, omstreeks 1594 geboren. Hij werkte in den trant van HONTHORST en BLOEMAERT; doch is slechts door de fraaije gravure van C. DANCKERTS, halve figuren, naar zijne teekeningen, voorstellende, bekend. — *Nagler* noemt de *Vijf zinnen*, D. WAERDEN inv., C. DANCKERTS fec. et exc., in 4°. — *Een Man, met een kruik onder den mantel*; niet beteekend. — *De Herder Celadon*, in 8°, en, *de Herderin Asträa*, in 8°.

WAERDT. (QUINTYNUS DE) In het Album van WYBRANDUS DE GEEST, *den Oude*, — Zie aldaar en op POELENBURG, (CORNELIS VAN) — vond ik eene fraaije, gekleurde teekening, een *Ossenkop*, met schilderattributen en gereedschappen, aan sierlijk afhangende linten, voorgesteld, waarbij het volgende vers geschreven staat: „Verhoecht u in *Utrecht* door Schilders feeste — Met vierigen gheeste liefde versterken doet — Ons heer sieur BLOMERT wenst minst en meeste — Opdat vroeckt vol eeste ellick in syn werken spoet — Door u jonste laet u conste aenmerken vroet. — *Konst verheft — En brenckt tot staet* — QUINTYNUS DE WAERDT. — *Den 1 April, A^o. 1610.*” — De daarin voorkomende BLOMERT zal, waarschijnlijk, ABRAHAM BLOEMAERT, van *Utrecht* zijn.

WAERRE, (ARNOULD DE) een schilder, in de XV. eeuw, te *Iperen*, werkzaam. Ook te *Brugge* was van zijn schilderwerk aanwezig, doch dit is welligt verloren gegaan. Zie *Nagler*.

WAES (CORNELIS DE) schilderde en graveerde Veldslagen en werd, zegt *Nagler*, in 1557, te *Antwerpen*, geboren, doch hij is hem alleen bekend wegens 15 bladen en *Titel*, door DE WAES gegraveerd, voorkomende in den *Catalogus* van het *Cabinet-Brisart*, *Gand*, 1849, welke bladen niet beschreven zijn.

WAES, (GILLIS DE) een voornaam metaaldrijver, te *Gent*, die voor den Hertog van *Bourgondië*, in 1384, kostbare werken vervaardigd heeft. Zie *le Comte de Laborde*, *Les Ducs de Bourgogne etc.*, *Paris*, 1849, *Tom I.*; *Introduction*, pag. L.

WAES, (AERT VAN) en niet AERT VAN WAAS, zooals *Immerzeel* schreef, die ook zegt, dat hij een leerling van WOUTER CRABETH was. — Dit moet men als den kleinzoon van den beroemden Glasschilder, die denzelfden naam voerde, verstaan,

en verder, dat zijne geëtste prenten met AERT VAN WAES *fecit* beteekend zijn. Wegens de hooge zeldzaamheid, laat ik hier de beschrijving van eenige dier prenten volgen, als: *Een Herberg*: op den voorgrond, bij een schoorsteen, staat een rookende man, rustende, met op zijn rug de beide handen, waarin hij een pijp heeft: verder twee aan eene tafel, zittende, met kan en pijp in de handen enz.; h. 6 dm. 7 str., br. 4 dm. 6 str. Par.; geestig geëtt. — *Een Schilder, van de Kunst walgende*, bevuilt zijn palet en penseelen, waaronder: *Om dat ick door de Konst niet quam tot myn vermeten* — *Soo heb ick als ghy siet in de penseel ghes.....* 1645, in 4°.; bij *Drugulin*, Nr. 4118, op 16 Thlr. aangeteekend. — *Een Vlaamsche Vruchtenhandelaar*; h. 7 dm., br. 5 dm. 9 str. — *Een Boerengezelschap*. — *Een Bedelaarster*. — *Een staande Boer, met een kind*. — *Een zittende Boer, met een pijp*. — Bij *Verstolk van Soelen* komt, onder Nr. 347 van den *Catalogus*, een *Historisch zinnebeeldig onderwerp* voor, doch dit is beteekend v. m. en wordt door *Weigel*, Nr. 7228, liever aan AERT VAN WAES — Zie bij mij aldaar. — toegekend.

WAESBERG, (SIMON VAN) een schilder, omstreeks 1468, te *Brugge*, werkzaam. Wij weten niet, of er nog werken van hem over zijn, zegt *Nagler*. — Hij is dezelfde, die, in dat jaar, voor het Bruiloftsfeest van *Karel den Stoute*, aldaar, werkte: „Sept jours à 8 sols par jour.” Zie het *Register van Les Ducs de Bourgogne etc. de Laborde*; *Paris*, 1849, *Tom. I*.

WAESBERGE (ABRAHAM) is wel als kunsthandelaar bekend, die, omstreeks 1630—1640, in *Holland* bloeide; doch niet, dat hij ook zelf eenige prenten heeft gegraveerd. Onder anderen wordt *Een rookende Boer*, en, *eene andere, met een glas en kruik*, aan hem toegeschreven, zegt *Nagler*. — Hij kan wel de vader zijn van ISAÏC, bij *Immerzeel* vermeld.

WAEYBACK, (PIETRE) In de Rekeningen *Ms.* van het *O. L. V. Hospitaal*, te *Audenaerde*, vindt men aangeteekend op het jaar „1519—20. Item betaelt PIETRE WAEYBACK, Steenhouwer, van dat hy ghemacekt ende ghesneden heeft een Sacramentshuis in de Capelle van dezen huuse, by coopmenseepen jegens hem daer af ghedaen.... XIII. lib. Par.” — Het is deze kunstenaar, die onder de voornaamste Beeldhouwers voorkomt, bij den bouw van het Stadhuis, te *Audenaerde*. — Zie over deze Rekeningen op HOEN. (JACOB)

WAEYENBERGE, (IONATIUS JOSEPH) beeldhouwer, geboren te *Somergem*, bij *Gent*, heeft aan de Academie, te *Gent*, geleerd en begaf zich vervolgens naar *Parijs*, waar hij proeven van een geoefend talent geleverd heeft. — *Landon, Annales*, IX. 47, geeft zijn gipsen beeld *Psyché*, en verder XVII. 99, een *Genius*, in omtrek. Hij heeft in marmer niets vervaardigd, en is in 1793 overleden. Zie *Nagler*.

WAGEMAKERE, (DOMINICUS DE) een vermaard bouwmeester, door *Immerzeel* genoemd, als in het begin der XVI. eeuw, te *Antwerpen*, bloeiende. — Hij werd den 21. November, 1517, met ROMBOUT VAN MANSDALE, gezegd KELDERMANS — Zie aldaar. — naar *Brussel* ontboden, om daar op de Markt, „op te plaetse daerop plaech te stane een huys, geheeten 't *Broothuys*, aldus genaempt des *Hertogenhuys*,” te voltooyen; „ende alsoe lange als men aen 't voerscreven *Hertogenhuys* wereken sal, ende zy die ordinantiën ende patronen daerof maken zelen, ele van hen jaerlyx hebben sal, die somme van XXX der voerscreven *Philippusguldens*, vallende altyt te *Bamisse*, boven huere vacatien als voeren etc.” Zie *Messenger des Sciences historiques etc.*; *Gand*, 1850, bl. 406. — HERMAN WAGHEMAKER, Zie op JEAN KELDERMANS — kan wel tot zijn voorgelacht behoord hebben.

WAGENAAR, (P.) is bij *Immerzeel* alleen bekend door den *Zwaren brand, te Amstelveen*, naar zijne teekening door J. WYSMAN sculp., 1792. — Ik voeg er bij, dat nog van hem bestaat een *Gezicht van Constantinopelen, genomen uit het Zweedsche Hotel, te Pera*. J. VAN DER STEEN ad viv. pinx. P. WAGENAAR del. C. BROUWER sculp., in f^o-oblong, en, *Zinnebeeldig Grafteeken voor G. J. Nahuys, Prof Theol. en zijne Echtgenoot, één dag na elkander overleden (1781)* door HEM del., C. BROUWER sculp. — *Zinnebeelden der Godsdiens van alle volken*; beteekend P. WAGENAAR Junior, inv. et del. 1781. C. PHILIPS, JACOBSZ. 1781, gr. in 8°.

WAGENAER, (LUCAS JANSZON) een geboren burger van *Enkhuisen*, die, als geleerde, doch meer door de „konst der stierluiden en wetenschap der zeevaart” grooten roem heeft behaald; wegens zijne menigvuldige zeereizen en onderzoekingen, was hij „een seer ervaren Pilot of Stuurman geworden; stelde met er tydt eenige beschrijvingen en kaarten van syn waarnemingen en ondervindingen op papier, die hy ten dienste van alle Seevaarders in 1584 en 85, tot *Leyden*, by C. Plantyn, op syne kosten deedt drukken.” Dit Boek droeg den titel van *Spiegel der Seevaart*, in twee deelen. Het eerste is opgedragen „aen den Prince van Oranje, het tweede, aen de Staeten van *Holland*.” In 1592 verseheen zijn tweede *Zeeboek*, genaamd het *Thresoor der Seevaart*. In 1598, heeft hij ten gerieve der Zeevarenden alles bondig in een 8°-boek uitgegeven. Het groote aandeel, hetwelk hij in de kunst heeft gehad, blijkt uit het See-boek, door *Willem Blaeu*, in 1608, onder den titel van 't *Licht der Seevaart*, uitgegeven, die op het titelblad te zijner eere er bijvoegt: „dat hy dat Licht uit de allerbeste Seeschryvers-geschriften (als LUCAS JANSZ. WAGENAER en meer anderen) eensdeels had vergaderd.” — In 1577, heeft hij de *Afbeelding van Enkhuisen* geteekent en in prent, — alsook nog een *kleine Caerte*, in 1598, van de laatste vergrooting dier Stad, — uitgegeven. Zie E. van den Hoof, *Historie der Stadt Enkhuisen* enz., *Ibid.*, 1666; in 4°, 2 Afd., bl. 23.

WAGNER. (WILLEM GEORGE) Als een vervolg op zijn levensberigt, door *Immerzeel* gegeven, moet ik melden, dat hij den 11. November, 1855, te 's *Gravenhage*, overleden is.

WAKKERDAK, (P. A.) van wien geen andere levensberigten bekend zijn, dan alleen graveerwerken in zwarte kunst, welke hij, omstreeks het jaar 1720, in *Holland* vervaardigd heeft, en die weinig voorkomen, als: *Portret van Kenau Hasselaer*, kl. in f^o. — *Idem van een Man*, naar J. STOLKER, idem. — *Een Man, met een guitar*, halve figuur, naar G. METZU, kl. 4°. — *Een Meid, met een waterkruik, in eene nis*, in 4°. — *Een Jongen, met een slaapmuts op*, in 4°. — *Een Landschap, met ruïnen*, en een spelonk, waaruit water stroomt, en waarbij herders en herderinnen; h. 11 dm., br. 8 dm. 3 str. Par. — *Jagthonden*, in 4°. Zie *Nagler*. — Het *Portret van J. Beukelman*, æt. 47, in 1751, naar P. BRASSER fecit et excudit, duidt aan, dat hij toen nog werkzaam was.

WAL. (JOHANNES VAN DER) — Zie WALL. (JOHANNES VAN DER)

WALCKENBOURG. (LUCAS à) Meer dan waarschijnlijk, is deze met LUCAS VAN VALCKENBURG, ook wel FALCKENBURG geschreven, een-en-dezelfde persoon; doch, zoo het doodjaar 1582, hetgeen voor *den Ouden* LUCAS wordt gesteld, goed is — dat van 1625 is niet aanneemlijk — dan was onze LUCAS de zoon, die in 1625 overleden zal zijn, en aledan zouden de hier voorkomende jaarmerken daarmede strooken; doch meer aanneemlijk schijnt het mij toe, de werken, tot 1594 volvoerd, aan *den Ouden* LUCAS te moeten toeschrijven, en dat kort na dien tijd zijn dood zal hebben plaats gehad. — Ik vond hem als een kunstenaar en vriend van JORIS HOEFNAGEL vermeld, in wiens Werk, *Théâtre des Cités du Monde* prenten

voorkomen, als een *Gezigt van Linz*, aldus beteekend: *Effigiavit* LUCAS A WALCKENBOURG; *Communicavit* OEOGIUS HOEFNAOLIUS. — Een Idem van *Gmunden*, *exarchitypo* LUCAE VAN WALCKENBORCH *effigiavit* GEORGIUS HOEFNAGLIUS, anno 1594. — Hij was geboortig van *Mechelen*, en had zich te *Antwerpen* gevestigd, en ten tijde, dat HOEFNAOEL die stad ontweek, om het verlies van zijne goederen door de Spaansche Furie, volgde hij hem naar *Duitschland*, en vond bescherming bij den Aarts Hertog *Matthias*, die hem in zijne dienst nam, en vertoefde bij eenige jaren te *Linz*, nabij dezen Prins. — Men vindt de namen van LUCAS DE WALCKENBOURO en HOEFNAOEL in de Rekeningen der uitgaven van den Aarts Hertog *Ernst* gedurende zijne reizen van *Weenen* naar *Praag*, en van *Praag* naar *Brussel*, October, 1593, tot Junij 1594, en wel onder het hoofd *Frankfurt*: „Aan meester LUCAS voor een *Gezigt van de Stad Linz*, 30 Thalers.” Verder: „Voor de prenten van HOEFNAGEL 1 Tl. 40 Sols. Voor het binden der prenten van HOEFNAGEL, 30 Sols.” En onder den datum *Brussel*: „Gezonden aan meester LUCAS VAN WALCKENBOURO 240 gulden.” — Zie over dit berigt de Verhandeling van den Heer *Ed. Fetis*, in het *Bulletin de l'Académie royale de Belgique, Brux.*, 1854, in 8°.; tom. XXI, bl. 1008; en bij mij op HOEFNAGEL, (Joris) om zijn bloeitijd juist te doen kennen.

WALDORP. (ANTONIE) Het levensberigt van dien vermaarden schilder van watergezigten is, naar waarde, door *Immerzeel* geboekt. Gaarne had ik sedert dien tijd meerdere bijzonderheden betreffende zijn leven en werken willen vermelden, doch mijn wensch werd dienaangaande niet vervuld, zoodat ik alleen medeel, wat ik vroeger heb aangeteekend. In 1845, is de Heer A. WALDORP benoemd tot *Lid van het* (voormalig) *Koninklijk Nederlandsch Instituut*, 4. Klasse, en door Z. M. den Koning der Belgen tot *Ridder van de Leopoldsorde* verheven. Den 6. December, 1847, op den verjaardag van Z. M. Koning Willem II, werd hij mede onder de *Ridders van den Nederlandschen Leeuw* opgenomen, en den 3 April, 1849, heeft Z. M. Koning Willem III, hem met de *Orde van de Eikenkroon* vereerd.

WALDORP (JAN GERARD) staat bij *Immerzeel* geboekt. Hij heeft ook de etsnaald gehanteerd, als *Joseph in de Gevangenis*, bij lantaarnlicht, den droom van den Schenker en den Bakker uitleggende; beteekend J. O. WALDORP I. et F. 1765; kl. in f^o.; fraai geëtst, zeer zeldzaam, en in mijn bezit. — Het *Portret van J. J. le Sage ten Broeck*, in ovaal gevat; aan een gedenkteeken geplaatst; IDEM f. 1789, in 8°. — *Idem van Pieter van Aardenburg*, Oud-Luit. ter Zee; IDEM fecit, 1791, — en, *L'entrée de St. Maurice*, naar BRANDOUIN. L. B. Coelers exc. Amsterdam, 1792, prijs f 4—15, gr. in f^o., etsdruk, opgekleurd. — Hij heeft zijn *Portret* met O. I. inkt geteekend, in 4°. Zie *Catalogus van Portretten van F. Muller*, Nr. 5922. — Ik bezit een *Idem*, in kleuren geteekend, in 8°.

WALL, (EVERT JORISZ. VAN DE) vond ik als een glasschilder vermeld: „Nye borgher te *Utrecht*, EVERT JORISZ. VAN DE WALL, glassehryver.” *Kameraarsrekening*, 1626—27, bij *Dodt, Archief*, V. deel.

WALL, (JOHANNES VAN DER) en niet VAN DER WAL, zooals *Immerzeel* schreef. — Zie daarover op FARGUE. (PAUL CONSTANTIN LA) — Ook is hij geen Regent van de Haagsche Teekenacademie tot 1786 geweest, want ik vond hem alleen als Lid daarvan, in 1775, op het Register ingeschreven.

WALL (WILLEM HENDRIK VAN DER) is door *Immerzeel* vermeld. Ik voeg er bij, dat ik hem in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, in 1764 als Beeldhouwer vond ingeschreven, en verder, dat hij, aldaar, in 1790, is overleden, nalatende een zoon WILLEM RUTGAART. — Zie aldaar. — De fraaije, door hem vervaardigde beelden

in de R. K. kerk, in het Katharijnensteegje, te *Utrecht*, aanwezig, door *Immerzeel* genoemd, zijn door mij, bij den verbouw en de herstellingen der groote St. Catharijnekerk, aldaar, gedeeltelijk door den storm van 1836 verwoest, (door mij in 1842 voltoerd) op het daarin nieuwgebouwde Orgelkoor, overgebracht en geplaatst.

WALL (WILLEM RUTGAART VAN DER) staat bij *Immerzeel* beschreven, die hem, volgens *Van Eynden en Van der Willigen*, ook RUTGAART noemt. Ik bezit eenige handteekeningen van hem. Ook in het Schildersgild, te *Utrecht*, in 1778, komt hij, doch alleen als WILLEM VAN DER WALL voor, ja, wat meer is, ik vond in gemeld Register: „Wij, Dekens van 't Beeldsnijders-gild, hebben WILLEM VAN DER WALL, op verzoek van den Heer Vroedschap *Van Voorst*, meester gemaakt, mits betalende het geaccordeerde. Actum *Utrecht*, den 27 December, 1795. (get.) G. BACKER, als Deken.” — Het *Portret* van G. Bonnet, Hoogleeraar, te *Utrecht*, door v. d. WALL, *ad viv. del. P. H. JONXIS sculp.*, 1792, in 8°, zal van zijn werk zijn.

WALLE, (EUGENIE VAN DE) eene schilderes, omstreeks 1820, te *Gent*, werkzaam, leverde schoone Landschappen. Zie *Nagler*.

WALLE. (... VAN DER) Eene schilderij, voorstellende „*Jesus de kinderen zegenende*, door VAN DER WALLE, h. 2 vt. 8 dm., br. 3 vt. 6 dm. Rhijnl. f 88;” komt in den *Catalogus van Hoet*, II, bl. 65, voor.

WALLON, of WALOIS, (HUWART) was, omstreeks 1380, tapijtwerker, te *Arras*, die tevens handel dreef, zegt *Nagler*. — Deze zal, meer dan waarschijnlijk, de vader van JEHAN WALOIS — Zie aldaar. — zijn geweest.

WALLON. (JAN) Onder dezen naam komt JAN VAN EYCK somtijds voor.

WALOIS (JEHAN) een beroemd tapijtwerker, te *Arras*, van wien ik, van 1413 tot 1434, in de Rekeningen der Hertogen van Bourgondië, in de Archiven, te *Rijssel*, de volgende werken vond vermeld, als: „A JEHAN WALOIS, pour la vendue et délivrance d'un tapis de haulte lice, fait à *personnaige d'esbattement de chace*, contenant LXX aulnes quarrées à l'aulne, au pris de XVIIJ s. p. monnoie royale chascune aulne, valent LXXVIIJ fr. XV s. — *Item pour la parpaye d'une chambre de tapisserie ouvree à chasse d'ours, de plusieurs contenances, garnie et estoffée.* — *Item pour une aultre chambre de tapisserie palée de couleurs de vert et de blanc, semée de roseaux et à plusieurs ymaiges contenues en plusieurs pieces...* CV francs.” — En in 1434 nog twee tapijten, „l'un des VII Joies de la benoite vierge Marie et l'aultre de la Passion et crucifiement de Nostre Seigneur etc. — *Item pour une chambre faicte à devise de chasse d'ours etc.* Et pour une aultre chambre faicte à devise de *boscaige, d'oyseaulx et verdure à plaisance etc.* Et lesquelles tapisseries MdS. a données et de par lui fait présenter à l'Evesque de *Liege*, son cousin, au duc de *Ghelre*, son frere, et au comte de *Meurs*, aussi son cousin... quant ils ont naguères prins congïé de MdS. en la ville d'*Arras*, la où ils estoient venus pour la accompoigner à la journée qui s'y est tenue pour le fait de la paix etc. XI^eXXXVIIJ £ X s.” — Zie *le Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc., Paris*, 1849; Tom. I, p. 97, 255 en 345.

WALRAVEN. (ISAÄK) Bij het reeds door *Immerzeel* vermelde voeg ik nog, dat hij ook de boetseerkunst heeft beoefend, en wel zóó goed, dat P. *Locquet*, te *Amsterdam*, er van in zijne rijke Verzameling had geplaatst, zooals zulks in zijn *Catalogus van Rariteiten*, 1783, onder Nr. 104, 105 en 106 voorkomt: *Een bevallig Kindje, met een kruis in de hand, zinspelende op het Geloof*; h. 14 dm.; aarde. — *Eene staande Flora*; nevens haar een kindje; h. 18 dm.; aarde, — en, Een

staand beeld, voorstellende *Bacchus*; h. 19 dm.; aarde. — De twee laatste werden door *Hope*, voor *f* 17, gekocht. — Daar het bekend is, dat hij eenige prentjes naar ST. DELLA BELLA, en in diens trant, naar zijn eigen teekeningen, deels met zijn Monogram, en deels met de letters J. W. beteekend, geëst heeft, zoo kan hij ook wel de burin hebben gevoerd. Immers ik bezit eene prent, voorstellende *De Geleerde in zijne kamer*, J. W. *sculpsit*, welk monogram nog niet met zekerheid bekend is, en zou dit even goed dat van onzen J. W. (ALRAVEN) kunnen zijn. Zie hij mij op J. W. — *Zijn Portret*, met eene teekening in de hand, is door J. M. QUINCKHARD geschilderd; h. 11, br. 9³/₄ dm. Rhijnl. Zie den *Catalogus van Van der Marck*, te Leyden, verkocht te Amsterdam, 1773, Nr. 476, alsmede in den *Catalogus der Teekeningen*, een *Idem*, met rood krijt, door J. QUINCKHARD; h. 9, br. 7 dm. — Een *Idem*, door HOUBRAKEN sc., komt voor in *Van Gool*. — Ik bezit *hetzelfde*, andersom, proefdrnk, niet beteekend.

WALRAVEN (?) VAN HAEFTEN. — Zie HAEFTEN. (NICOLAAS (WALRAVEN?) VAN)

WALSCAPELLE, (JACOB) en niet WALTSKAPPELLE, zooals *Immerzeel*, die een paar regels aan hem toewijdt, hem noemt. — Hij was een der voornaamste Bloem- en fruitschilders van zijn tijd, en slaagde in den schildertrant van JAN DAVIDZON DE HEEM zóó volkomen, dat zijne meeste werken werden verdoopt, en op naam van DE HEEM doorgaan, waardoor die op zijn eigen naam zoo zeldzaam voorkomen. In het *Museum*, te *Berlijn*, zag ik een schoon stuk, beteekend JACOB WALSCAPELLE — Tot de bijzonderheden behoort, voorzeker, een kapitaal stuk *Perspectief*, door WALSCAPELLE, *f* 82. Zie *Catalogus van Hoet*, I, bl. 213. Op een zijner stukken is het jaar 1675 gevonden.

WALTER VAN ASSEN. Zie ASSEN. (JAN WALTER VAN)

WALTHER FIAMINGO was, volgens *G. Vasari*, een glasschilder, die to gelijk met GEORG. FIAMINGO, een aantal kunstvoortbrengselen in *Italië* heeft vervaardigd, als in *Toskanen*, voor den Groothertog van *Florence*, een aantal schoone glazen naar de teekeningen van G. VASARI. Zij waren, zooals de benaming *Fiamingo* uitwijst, Vlamingen, en worden door den abt *Lanzi*, *Füssly* en *Vasari* opgegeven. — *Fiorillo* meent, dat de genoemde door *Vasari* de gebroeders DIRK en WOUTER CRABETH zouden zijn, hetgeen *Füssly* ook vermeent te moeten vooronderstellen; latere schrijvers echter, vermoeden, en teregt, dat zij in dien tijd te *Gouda* werkten, en alleen is aangenomen, dat WOUTER voor zijne studie een korten tijd *Italië* heeft bezocht, DIRK alleen *Frankrijk* en *Duitschland*, zoodat al de werken, die in *Italië* door de FIAMINGO's werden vervaardigd, onmogelijk van de CRABETH'EN kunnen zijn. De laatste opmerking dienaangaande, die alles bewijst, en welke men wel vertrouwen kan, is van *Dalleway*, namelijk, dat de Glasschilderkunst in *Italië*, op weinige uitzonderingen na, van geringe beteekenis is, en aldus het aangevoerde van *Füssly* hier geen geloof verdient. Zie *Gessert*, *Geschiede der Glasmahlerci* u. s. w.; *Stuttgart*, 1839, in 8°, bl. 179. *G. Vasari*, *Vies des Peintres etc.*, *Paris*, 1841, in 8°, Tom. IX, bl. 154 en 347, en in het *Register* op GAULTIER, en C. KRAMM, *De Goudsche Glazen enz.*, *Gouda*, 1853, in 8°, bl. 33 en 34.

WALVIS (IONATIUS) is slechts door *Immerzeel* genoemd. Waarom het door *Van Eynden* en *Van der Willigen* gegeven herigt niet overgenomen, die zeggen, dat de naam WALVIS op eene groote schilderij, *Johannes den Dooper* voorstellende, gevonden is, en het kenmerk draagt, dat hij bierin den trant van RAPHAEL, en bijzonder diens koloriet, getracht heeft te volgen. „Dezo schilderij was voorheen en misschien nog in de Kerk van het klooster der Kapucijnen, te *Velp*, bij *Rave-*

stein." — In 1698 was er op eene Kunstveiling, te *Amsterdam*: „Een Elias van WALVIS, f 5-10." — Nu is de vraag, kan deze WALVIS, *Ignatius Walvis* wezen, geboren te *Utrecht*, een zeer geleerd man, die, als pastoor, te *Gouda*, de *Beschrijving der stad Gouda* enz., onder de letters J. W. geschreven, en aldaar in 1713, in 4°. uitgegeven heeft? Hij is in 1712 tot lid van het Utrechtsche kapittel verkozen, en te *Gouda*, in 1714, overleden. Zie *Utrechts Bisdom*, in 8°., III, bl. 462. Ik zou kunnen aannemen, dat het dezelfde persoon is, want hoeveel geestelijke heeren hebben de kunst niet in stille afzondering hoevend, waardoor van hunne werken weinig is bekend; en te meer geloof ik het, daar aan het hoofd van een Eerevers voor genoemd Werk staat: „Groot kenner der Oudheden en liefhebber van kunsten en wetenschappen."

WANDELAAR (JAN) staat hij *Immerzeel* geboekt. — In den *Catalogus*, Teekeningen, van *Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, was, onder Nr. 1789, „Het Portret van JAN WANDELAAR, zeer uitvoerig met zwart kryt, op perkament geteekend; h. 8 $\frac{1}{4}$, br. 6 dm Rhyln." — Een *Idem* komt voor bij *Van Gool*.

WANS, (JAN BAPTIST MARTINE) bijgenaamd CAPITEIN. Een weinig bekend — en dan nog alleen als JAN BAPTIST genoemd — kunstschilder, zoon van *Thomas* en van *Johanna Ferraert*, is, in 1628, te *Antwerpen*, geboren. In 1640 werd hij als leerling bij FRANCISCUS VAN OOSTEN, en in 1656 als meester in het *St. Lucasgild*, aldaar, ingeschreven. Hij huwde, in 1659, met *Cornelia van der Stael*, bij wie hij twee zonen, *Cornelis Norbertus* en *Jan Baptist*, verwekte. De tijd van zijn overlijden is niet bekend. Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, waar men tevens een zeer groot *Landschap*, vroeger aan gemeld Gild toebehoorende, vindt vermeld, met bijvoeging, dat de figuren, later door JAN LEEEMANS, die in 1855 is overleden, geschilderd zijn. — P. EYCKENS, *de Oude*, heeft sommige van zijne Landschappen met figuren en vee gestoffeerd, en van hun gezamenlijk werk, zegt *Descamps*, in zijne *Voyage pittoresque de la Flandre etc. Paris*, 1761, bl. 179, dat in de Kerk der Geschoeide Karmelieten, te *Antwerpen*, de voorstelling van *Elias*, in een vurigen wagen ten Hemel varende, aanwezig was. Ook heeft hij, volgens *Bryan-Stanley*, kopijen vervaardigd naar de schilderijen van A. VAN DYCK.

WAPPEROM. (...) In het Koor der Kerk van *Ouderkerk aan den IJssel* is eene *Graftombe voor den Graaf van Nassau-Ouderkerk* enz. „gemaakt onder toezicht van den kundigen WAPPEROM, vermaard Architect enz., Steenhouwer in 's Hage, in 1753." Zie *Van Ollefen*, *De Nederl. Stads- en Dorpsbeschryver* enz., *Amsterdam*, 1797, in 8°., deel V. — Ik vond hem niet in de *Kamer van Pictura*, te 's Hage, ingeschreven.

WAPPERS. (E.) „De bekende schilder E. WAPPERS, Neef van den Baron G. WAPPERS, is den 6. October, 1856, overleden." *Handelsblad*, 8 October, 1856.

WAPPERS. (GUSTAAF) Deze Europeesch beroemde Antwerpsche kunstenaar is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik zal dit Artikel hier vervolgen, voor zoover zijne werken te mijner kennis gekomen zijn. — In 1842, heeft hij geschilderd *Camoëns*, onder den last van zijn lijden voor de deuren van een prachtig paleis nederzinkende. Dit uitmuntende tafereel was ook op de Tentoonstelling in de *Louvre* te *Parijs* te zien, en hij verwierf daarvoor de *Orde van het Legioen van Eer*. De Antwerpsche Academie bragt hem eene *Serenade*, en de tuin der Academie was geillumineerd, welk een en ander vergezeld ging van een feest te zijner eer. — Het volgende jaar, voleindigde hij zijne *Genoveva van Brabant*, door den Koning der Belgen aan Koningin *Victoria*, van *Engeland*, ten geschenke gezonden. Deze schilderij is zeer geroemd. — Intusschen werd hem, in 1844,

door gemelde Vorstin een tafereel opgedragen, waar vele volksdragten in moesten voorkomen. Hij koos daartoe *Den optogt van het Visschersgild*, gelijk die jaarlijks in de straten van *Antwerpen* plaats heeft. Dit stnk voldeed buitengemeen, zooals H. M., bij haar kortstondig bezoek te *Antwerpen*, hem zelve betnigd heeft. Kort daarop ontving hij een *grooten zilveren Vaas met voetstuk* ten geschenke, waarop staat: *Presented by Victoria R. and H. R. Prince Albert to GUSTAVUS WAPPERS*. Zie *Kunst- en Letterblad, Antwerpen*, 1844, Nr. 10, waar de afbeelding er van voorkomt. — Nog in dat zelfde jaar, werd hem door Koning *Louis Philip*, van *Frankrijk*, een buitengewoon groot tafereel opgedragen, voorstellende *de Verdediging van Rhodus tegen de Turken*, waarbij de Fransche Ridders zich zoo bijzonder hebben onderscheiden, en voor *Versailles* bestemd. — In 1845, werd GUSTAAF WAPPERS door Z. M. Koning *Leopold* van *België* verheven tot Hofschilder en Baron. Hij is de eerste na den grooten RUBENS, die in *België* brieven van Adeldom verkreeg. — In 1846, hebben de Heeren WAPPERS en *Conscience* ieder een eigenhandigen brief ontvangen van den Koning van *Beijeren*, geleidende het Ridderkruis der *Koninklijke Beijersche Orde*, terwijl hij nog in datzelfde jaar tot *Eerelid van de Kunst-Academie*, te *Munchen*, werd benoemd. — In 1847, ontving hij van den Koning van *Pruissen* de *Ridderorde van den Rooden Adelaar*, en bij zijn bezoek te 's *Gravenhage*, in dat jaar, hebben de Nederlandsche kunstenaars aan de Heeren WAPPERS en HERIS, uit erkentelijkheid voor hetgeen zij ten nutte en genoeg van de Noord-Nederlandsche meesters, sedert langen tijd, bij gelegenheid van de Zuid-Nederlandsche Tentoonstellingen, gedaan hadden, openlijk, te *Scheveningen*, hunnen dank betnigd. — In 1850 is hij tot *Lid-Correspondent der 4. Klasse van het Kon. Ned. Instituut*, te *Amsterdam*, benoemd. — De Heer WAPPERS vertrok, in 1853, van *Antwerpen* naar *Parijs*, om zijne groote werken aldaar voort te zetten, en nog in datzelfde jaar, werd hem de vervaardiging van de Portretten der Belgische Prinsen opgedragen, waarvoor hij zich naar *Brussel* begeven moest. — In Februarij, 1855, naar *Parijs* teruggekeerd, werd hij tot *Officier van het Legioen van Eer*, en eene maand daarna tot *Officier der Leopoldsorde* benoemd. — Verder las ik in den *Kunst- en Letterbode*, 1858, Nr. 14. „*Frankrijk*. De Historieschilder G. WAPPERS, die eenige weken lang door jicht is gekweld geworden, heeft, onder zijne pijnen door, toch de gelegenheid gevonden, om een tweetal schilderijen te voltoojen, en welke te *Parijs* in ruime mate de aandacht tot zich trekken. De onderwerpen zijn: 1. *Christophorus Columbus*, die, op zijn sterfbed liggende, zijn zoon onder eede doet beloven, dat deze bem met de ketenen zou doen begraven, welke hij eenmaal gedragen had; 2. *Anna Boleyn*, op het oogenblik vóór hare teregtstelling afscheid nemende van hare dochter. Behalve dezo schilderijen, welker effect en koloriet zeer werden geroemd, ziet men in de werkplaats des schilders een aantal portretten van personen, vooral van vrouwen van hoogen rang, die, naar men zegt, aan de beste voortbrengselen der Vlaamsche School herinneren.” — Het is niet wel mogelijk, de plaatsen op te geven, waar de meesterstukken van dezer beroemden Kunstenaar berusten; gelukkig, dat de meeste eene blijvende bestemming hebben verkregen, doch vele blijven buiten 's lands bewaard. Uit de nalatenschap van wijlen Z. M. Koning *Willem II.*, verkocht te 's *Gravenhage*, Augustus, 1850, is de *Burgemeester Van der Werff, bij het beleg van Leyden*, in het Kabinet van den Heer *Y. D. C. Suermondt*, Oud-Rijks-Muntmeester, te *Utrecht*, voor *f* 3000 overgegaan. Dit is de schilderij, waarmede de Heer WAPPERS, in 1830, zijn roemrijke loopbaan, als bij verrassing, geopend heeft, en *Een voorval uit het leven van Lodewijk XI, Koning van Frankrijk*, algemeen bekend door de twee zoo schoone jonge meisjes,

die zoo bevallig voor den bijna stervenden Koning dansen enz., is in het bezit van den baron *Van Heeckeren van Twickel* voor *f* 2110 gekomen. — De Heer WAPPERS heeft ook zijn teekenstift tot versiering van Boekwerken geleend, als voor dat: *Hoe men schilder wordt*, door *H. Conscience*; 2 druk, Antwerpen, 1844, in 8°, zijnde naar zijne teekening door *H. BROWN* gesneden in hout. — *Zijn Portret* is schoon gegraveerd door *MICHEL VERZWYNEL*, in f^o. — Een *Idem*, *A. J. EHNLE Lith.*, in f^o. *Overleden te Parijs in December 1874. Eenige bijzonderheden over zijn selsche Colorieren 20 Kunstb. 1875*

WARF. (L. VAN DER) Ik heb een Portret voor mij, in 1760 gegraveerd door *A. DURLEU*, in gr. f^o, voorstellende *Wilhelmus Schortinghius*, laatst Predikant, te *Midwolda*, geb. 1700, overl. 1750, in ovaal gevat, waaronder een zesregelig Hollandsch vers van *J. Bolt*, beteekend *L. VAN DER WARF pinxit. J. Spandaw excudit*. Het geheel is van middelmatige kunstverdiensle, en, dewijl het graverwerk wel de minste waarde heeft, zoo kan de schilderij misschien beter geweest zijn, dan ze hier teruggegeven is; immers, de teekening is vrijwel. Het komt mij voor, dat deze beide kunstenaars in *Groningerland* te huis behooren, waar ze, door hunne halve bekwaamheden en de weinige kunstberigten, uit die streek tot ons overgekomen, onvermeld gebleven zijn.

WARNAAR, of WARNAR, (...) is mij voorgekomen als een bekwaam teekenaar in den *Catalogus* van *VINCENT VAN DER VINNE*, verkocht te *Haarlem*, 1816: „Kunstboek B. Nr. 41. *Mars en Venus*, door WARNAAR. — *Idem* D. Nr. 7. *De Herders, te Bethlehem*, in drie bladen, met O. I. inkt, door DENZELVEN. — *Idem* F. Nr. 60. *Twee stuks Zee-triompfen*, met kleuren, door DENZELVEN.” — Later vond ik van zijn werk in de *Kunstnalenenschap* van *G. Hoet*, 's *Gravenhage*, 1760, onder de *Miniaturen in lijsten*, een *Italiaansch Gezigte*, met zwemmende beeldjes, zonderling uitvoerig, door WARNAR, *f* 5-10; en in eene *Idem*, van den Graaf *De Fraula, Brussel*, 1738, onder Nr. 66, van den *Catalogus*: „Een miniatuur, verbeeldende het *Houwelyk van den Pastor Fido*, eene schoone ordonnantie, door WARNIER; b. 8 dm., br. 12¹/₂ dm. Rhijnl. *f* 90,” en Nr. 143. *Eene naakte Vrouw*, die zich baadt, met een Moor, door WARNIER; h. 6¹/₂ dm., br. 4¹/₂ dm. *f* 7.” — *Nagler*, die geen werk van hem noemt, zegt bepaald, dat hij, in de XVII. eeuw, in *Holland*, leefde.

WARNERSEN, of WARNERSOEN, (PETER) wordt, in de eerste helft der XVI. eeuw, als *Briefschilder* en *Vormsnijder*, die tevens eene *Boekdrukkerij* in de *Broederstraat*, in de *Witte Valk*, te *Kampen*, bad, door *Rathgeber*, in zijne *Annalen der Nederlândische Mahlerei* u. s. w.; *Gotha*, 1844, in f^o, bl. 160 vermeld. Hij noemt de volgende boutsneden, allen bij WARNERSEN, aldaar, geprent, als van zijn werk, te weten: vier *Zinnebeeldige vrouwelyke figuren*, waarbij: *Wie volherdet tē einde toe wert salich*. *Math. X.* — *Viervoetige dieren*, die het rad van *Avontuur* draaijen; idem: „*Die staet en̄ beloop der wereld.*” — Eene wanstaltige figuur; idem: *Die Tydt van v, soe is myn nynn.* — *Drie Mannen*, op den voorgrond, in den achtergrond, eene stad; idem: *Regierer, Burgher, vreemde gast* — *Vint hier een yder syne last.* — *Een Man, die eene bij hem zittende vrouw omarmt*; verder op, eene tweede vrouw, die door haar vingers ziet; met veel bijschrift. — *Een oude Man en een jong Wijf*; waarbij: *Een jongē-mans aventuur* — *Dit is een Olde mans vegeuuir.* — *Een jonge Man, en een oud Wijf*; idem: *Kort of, du bist alleen,* — *Den ick vā herten meen.* — *Eene Maagd, in een vertrek, tusschen een oude en jonge man, achter een tafel staande*, waarop speelkaarten en spel-tuigen liggen; idem: *Van die valsche ontrouwe liefde*, en verder met nog veel bijschrift.

WARNIER. (...) Zie WARNAAR. (...)

WARNSINCK. (Ісаѿс) Deze algemeen geachte en vermaarde Bouwmeester is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik wil hier eenige zijner voorname gebouwen en verdere nuttige werkzaamheden, sedert dien tijd, tot zijn, helaas! zoo vroegtijdig versehiden, volvoerd en verrigt, bijvoegen. Te midden zijner veelvuldige hezigheden voor bijzondere personen, werd НЕМ, in 1813, met den Ingenieur *J. G. J. van Gendt*, door de Lands-Regering opgedragen, om in *Engeland* de gevangenissen, en bepaaldelijk de *Cellulaire*, te *Pentonville*, nabij *Londen*, te gaan onderzoeken, waarover hij een breedvoerig Rapport uitbragt, met dit gevolg, dat hun beiden werd opgedragen, de plannen te ontwerpen voor een nieuw *Cellulair Huis van Arrest en Justitie*, te *Amsterdam*. Volgens hnn plan, werd de eerste gevangenis in ons land, onder die benaming, aldaar, gebouwd, waartoe de fondamenteu in 1845 zijn gelegd, waarop het gebouw verder voltooid is. Daarna werd hem door de Regering de vereerende taak opgedragen, om de Hoofdingenieurs en Ingenieurs van den Waterstaat behulpzaam te zijn in alles, wat betrekking had op nieuw te bouwen of te verbeteren oude gevangenhuizen, waardoor al de plannen enz. aan zijne beoordeeling werden onderworpen. Dientengevolge, zijn door hem ontworpen, of onder zijn toezigt gebouwd, of, voor zoover ze nog niet gebouwd zijn, de plannen en verheteringen gemaakt voor de gevangenissen te *Gorinchem*, *Winschoten*, *Appingadam*, *Groningen*, *Leeuwarden*, *Almelo*, *Assen*, *Sneek*, *Deventer*, *Maastricht*, *Utrecht*, *Middelbury*, *Goes*, 's *Hertogenbosch*, *Hoorn*, *Roermonde*, *Dordrecht* en *Tiel*. Bij velen heeft het zich alleen tot inwendige veranderingen en het aanbrengen van eellen bepaald. — In 1843 of 1844, werd zijn bouwkundig ontwerp tot een *Krankzinnigen-gesticht voor Zuid-Holland* bekroond, waartoe reeds het bestek en de begrooting waren opgemaakt, alsmede dat voor een nieuw *Gasthuis*, te *Amsterdam*, die beiden niet zijn uitgevoerd. In 1846, werd hem de verbouwing en vergrooting der *St. Janskerk*, te *Gorinchem*, opgedragen, welke hij ook heeft voltooid; terwijl, in hetzelfde jaar, de kolossale *Stoom-suiker-fabriek* van den Heer *B. Kooy Jz.*, met al de daarhij behorende nevengebouwen, gelegen op *Bickerseiland*, te *Amsterdam*, door НЕМ werd gebouwd. — Verder moeten nog worden genoemd onderscheiden gebouwen, door hem volvoerd, als: in 1852, een *Buitenverblijf* in den *Haarlemmerhout*, voor den Heer *JACOB DE VOS JACOBSZON*. — In 1852, de *Louisa-Bewaarschool*, te *Amsterdam*, in 1854, voltooid. — In 1853 of 1854, het *Weeshuis*, te *Sneek*. — Van 1849—1856 was hij onafgebroken werkzaam voor Jhr. *G. R. G. van Swinderen*, te *Rijs*, in *Gaasterland*, provincie *Friesland*, gelegen, om aldaar een *Stoomgemaal*, *Houtzagerij*, *Schorsmaling*, *Schorsberging* en *Olieslagcrif* te bouwen. Verder zijn vele zaken van minder algemeen belang door hem nog volbragt. — De Heer WARNSINCK paarde bij veel talent eene beschaafde opvoeding, en was, wegens zijn bezadigden handel en wandel, algemeen geacht. Een en ander bleef niet onopgemerkt, terwijl hij reeds in 1840 tot *Lid der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, werd benoemd; daarop volgde, in 1818, zijne benoeming tot *Lid van het Instituut van Ingenieurs*, en nog in datzelfde jaar die tot *Lid der 4. Klasse* van het voormalig *Koninklijk Nederlandsch Instituut*, wordende hij spoedig daarna tot *Secretaris* dier Klasse benoemd; in 1850 tot *Lid van Administratie over de Cellulaire gevangenis*, te *Amsterdam*, en twee jaren daarna tot *Lid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde*, te *Leyden*. De kroon op zijne nuttige werkzaamheden mogt hij van zijne stadgenooten ontvangen, en wel in 1851, toen hij tot *Lid van den Gemeenteraad*, en den 5. September, 1854, toen hij tot *Wethouder* verkozen werd. Het lag in den aard der zaak, dat de Raad der Stad, wegens den grooten omvang van het fabriekage-werk, zeer gezind

was, om den man van talent, voor het belang der Gemeente, in hun midden te behouden. — De Heer ISAËC WARNSINCK is, in Mei, 1849, gehuwd met Mejufvrouw *Jacoba Johanna de Vos*, kleindochter van JACOB DE VOS, *Willemszoon*. Uit dit buwelijk zijn twee kinderen, een zoon en dochter gesproten. — Het was een gevoelig verlies voor zijne geboortestad, *Amsterdam*, toen hij den 22. April, 1857, in den ouderdom van 46 jaren, zijn zooveel-omvattend werkzaam leven eindigde. Er bestaat van hem geene Afbeelding. — Zijne Bibliotheek, alleen uit Bouwkundige Werken, en wat daartoe betrekking heeft, bestaande, is in Maart, 1858, door den Heer *Frederik Muller*, te *Amsterdam*, verkocht, en heeft ruim f 4000 opgebracht.

WART (DERK ANTHONY VAN DE) is door *Immerzeel* vermeld, die alleen van zijn etswerk noemt het *Panorama van Nijmegen*. — Hij heeft ook geëst een *Hollandsch Landschap*, met figuren, waarin hij-zelf zit te teekenen; VAN DE WART fec. 1785, in 4°. Van dit geestig geëstte blad bestaat eene kopij, andersom. — *Herders en herderinnen bij eene fontein*, in 4°., en meer anderen.

WASSEMBERG, (HENDRICK EN STEVEN VAN) beeldhouwers, in 1468, te *Brugge*, werkzaam. — Zie het Register op *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne* etc., *Paris*, 1849, Tom. I.

WASSENAER (N. A.) wordt door *Nagler* als een kunstgraveur, en als welligt ook uitgever, vermeld, in de XVII. eeuw, werkzaam. Zijn naam komt voor op eene prent in f^o., naar J. SAENREDAM, voorstellende de *H. Martha*.

WASSENBERGH. (JAN ABEL) Bij het Artikel van *Immerzeel* voeg ik nog, dat zijn *Portret*, staande voor een schildersezel, waar het *portret van zijn vader* opstaat, SE IPSE pinx. P. TANJE sc. 1751, in 8°., in prent uitgaat.

WATER, (CORNELIS DE) ook als CORNELIUS AQUANUS bekend, was een zeer beroemd goud- en zilversmid en metaaldrijver, te *Leyden*, die, tijdens het beleg van 1574, bloeide. Hij was ook als Stempelsnijder zeer vermaard, en heeft, vermoedelijk, de stempels vervaardigd, voor het tijdens de belegering uitgegeven Papierengeld, of de zoogenaamde Noodmunten. — Bij gelegenheid van *Het vijfde halve Eeuwfeest van het ontzet der stad Leyden*, in 1574, plegtig gevierd den 3. en 4. October, 1824, beschreven door J. Roemer, *Leyden*, 1824, in 8°., was er onder een aantal historische voorwerpen, op dat beleg betrekking hebbende, bij Nr. 97, — Zie blz. 231 — het zeldzaam voorkomende *Portret van CORNELIUS AQUANUS, Antiquarius Lugdunensis*, door H. GOLTZIUS; proefdruk.

WATERLOO. (ANTONI) Deze zoo algemeen beroemde plaat-etser is door *Immerzeel* vermeld, die noch geboorte-, noch sterfjaar opgeeft. De eerste, mij bekende, auteur, die er melding van maakt, is *Descamps*, en deze zegt, geboren in 1618, zijnde dit door hem afgeleid uit de woorden van *Houbraken*: „Om en omtrent deezen tyd wierd geboren de Konstschilder ANTONI WATERLOO; sommigen zeggen, dat hy te *Amsterdam*, de meesten dat hy te *Utrecht* geboren is.” Deze onbepaalde opgave van tijd doelt bij hem op de laatstvoorgaande geboorte van PIETER VAN DER FAES, 1618, en ziedaar, waarom dit jaar door bijna alle vreemde auteurs voor dat der geboorte van WATERLOO staat geboekt. — Dat het jaar 1618 slechts voor zijn geboortetijd gebouwd werd, kan ik bewijzen door hetgeen bij mij alleen bekend is, namelijk, in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht* — Zie daarover op PUYL. (G. VAN DER) — vond ik als Lid ingeschreven: „1619. ANTONI WATERLOO, *Landschapschilder*.” Dat hier aan geene fout te denken valt, blijkt uit de geregelde volgorde, daar de laatst hem voorafgaande is: „1616. JOOST CORNELISZ. DROOGSLOOT, Deken, kunststschilder,” en de na hem volgende „1620. B. DEL TOMBE, als kunstschilder” ingeschreven staat. Hieruit kan men afciden,

dat hij in het laatst der XVI. of in het begin der XVII. eeuw werd geboren, en wel te *Utrecht*, waar hij in het *St. Hiobs-gasthuis* overleden is, en aldaar op dat kerkhof begraven. Men heeft uit dit laatste berigt zijn tot armoede vervallen staat afgeleid, en als ware hij in een pesthuis beland geraakt. Niets van dat alles. Al de gasthuizen, — ik spreek voor *Utrecht* — hebben bij hunne stichting een titel, gelijk bier van *Job*, van als hulp voor aan *Jobs* kwaad lijdenden, aangecommen; doch het hoofddoel was, gasten op te nemen, burgers, die door òt zelf regt te hebben, òf door anderen, die regt daartoe hadden, er in werden opgenomen, terwijl er ook *Proveniers*, die er zich in moesten koopen, werden gehuisvest, alleen onder de hoofdbepaling, dat ze *geboren Burgers* moesten zijn. Ik heb in mijne jeugd, tijdens het Fransche bestuur, nog goeode burgers gekend, waaronder een keekbakker en zijne vrouw, die ziel, op hun ouden dag, voor *f* 8000, als *Proveniers* in het *St. Antonie-gasthuis*, buiten de stad *Utrecht* gelegen, hadden gekocht, en daar uitmuntend burgerlijk en deftig woonden en onderhouden werden. Wie zal zich in *Teylers hof*, te *Haarlem*, niet boven menig burger leven verheven achten? — Dit *St. Jobs-gasthuis* was zeer aanzienlijk, en daarin werden in 1577 de onderhandelingen over de overgave van het Kasteel *Vredenburg* gehouden. Het was met eene *Kapel* en verschillende zalen en vertrekken versierd. Daarin was ook het *St. Lucasgild* gevestigd, waardoor het duidelijk wordt, dat zoovele schilders van bun werk aan het *St. Jobs-gasthuis*, zooals men ook bij *Houbraken* telkenmale leest, iets hebben geschonken of verplicht waren, te moeten inbrengen. Het is voor mij duidelijk, dat *WATERLOO* zich als *Provenier* daarin heeft gevestigd, en, zooals gemeld wordt, ook overleden is. — Nog wordt uit zijne werken voor goed en als zeker afgeleid, dat hij steeds in de omstreken van *Utrecht* al zijne onderwerpen getrouw naar de natuur heeft genomen; dit blijkt ook uit de getuigenis, welke *JAN WEENIX* aan *Houbraken* geeft, „dat hy hem in het byzonder gekend en omgang met hem gehad heeft, over 45 jaren, by gelegenheit, dat hy eenige van zyne stukken met beeldjes en beestjes heeft opgesiert, tot welken einde hy gemelde *WEENIXS* verzogt op zyn woning, gelegen tussehen *Maarssen* en *Breukelen*, buiten *Utrecht*, te komen, daar hy vele jaren agter den anderen gewoont heeft, in ongetrouwen staat. De voordeelen, welke hem de kunst oefening aanbragt, en hetgeen hy van zyne ouders bezat, was maar even genoeg, om borgerlyk van te kunnen leven. Dus hy al wèer een van degenen geweest is, die de *Fortuin* van agteren zagen,” zegt *Houbraken*. Hieruit blijkt wel, dat hij niet zoo gelukkig was als *JAN WEENIX*, die echter toeh van *Amsterdam* naar hem heenging, om zijne schilderijen te stofferen, doch ook niet, dat hij arm was. — Daar zijn doodjaar bij *Nagler* op 1660, 1662 of 1679 wordt gesteld, zal het eerste wel niet waar zijn, want dan had *WEENIX* 16 jaar oud zijnde, reeds voor hem gestoffeerd; zijn overlijden een tiental jaren later te stellen, is aanneemlijker. — Ik voor mij houd onzen *WATERLOO* als nog voor een *Utrechenaar*, en, zoo als ik vertrouwd, is dit uit al het aangevoerde wel af te leiden. Zie nog op *WATERLOO*. (*J. P.*) Later vond ik echter het tegendeel beweerd, namelijk, door den Heer *W. Eekhoff*, Archivaris der Stad *Leeuwarden*, in een stukje, getiteld: *De vrouw van Rembrandt* enz., voorkomende in het Tijdschrift *Europa. Binnen en buitenlandsche Lettervruchten*, *Amsterdam*, 1862. Daarin leest men: „Verder vond ik buiten het gestelde tijdperk tot mijne niet geringe verwondering, dat *ANTONI WATERLOO* schilder, geboortig van *Rijssel*, in *Vlaanderen*, in 1653, tot *Burger* van *Leeuwarden* aangecommen is... De Heer *KRAMM* zal dit artikel dus kunnen verbeteren enz.” — Voor mij vond ik alsnog daar alleen dit merkwaardige in, dat er toen twee kunstenaars van denzelfden naam, een als *Landschapschilder* en een andere

mede als Schilder, gelijktijdig hebben bestaan. Zoo lang er geen overwegende, oorspronkelijke bescheiden, waardoor de mijne als te licht worden bevonden, aan het licht komen, stel ik mijne berigten over WATERLOO op den voorgrond. Het zou niet voor het eerst zijn, dat er twee schilders van denzelfden naam gelijktijdig hebben geleefd, als ALEXANDER VOET van *Antwerpen*, en die van *Keulen*; JACOB VAN CAMPEN van *Haarlem*, en die van *Amersfoort* enz. Werd de geboorte van MEINDERT HOBBEEMA, te *Koevorden*, ons in den *Drentschen Volksalmanak*, 1839, als een heuglijke vonst meêgedeeld, toch werd later zoo goed als bewezen vermeld, dat die eer aan *Amsterdam* was te beurt gevallen. Zie het *Aanhangsel* op mijn Werk, op HOBBEEMA (MEINDERT). — De naam WATERLOO is in *Vlaanderen* even als in *Nederland* zeer bekend, en de gewoone doopnaam ANTONIE zal hier wel tot geen afdoend bewijs moeten verstrekken. Was het die van *Habakuk*, dan zou zulks tot nadenken kunnen leiden. — Zijn volledig etswerk bestaat, volgens *Bartsch*, uit 136 stuks. Later zijn nog twee stuks koperen platen gevonden, die voor zijn vroegste werk gehouden worden. — *R. Weigel*, in zijn *Supplément au Peintre-Graveur de A. Bartsch; Leipzig*, 1843, in 12°, zegt op bl. 77, dat hij niet kan nalaten, te melden, dat er een oud *Titelblad* met beweegbare letters, voor het Werk van WATERLOO gedrukt, bestaat, in f^o, doch dat zeer raar is. *Het geheele werk van den vermaerden Landschapschilder ANTHONI WATERLOO, bestaande in 136 verscheide Landschappen, alle door hem zelf konstig geteekent in 't koper gemaakt. Zeer dienstig voor de landschapschilders en liefhebbers van de Teekenkunst. T' Amsterdam gedrukt, en te bekomen by Cornelis Dankerts, vooraan op de Nieuwendyk, in den Atlas.* De *Atlas* is op den *Titel* afgebeeld. Het is zeer te bejammeren, zegt *Weigel*, dat er nog nimmer een gebonden exemplaar, met dezen *titel* is voorgekomen, om daardoor over de bijwerking van eenige prenten te kunnen oordeelen, of die vóór of na dien tijd, toen *Ottens* uitgever was, en nog goede afdrucken leverde, er in zijn aangebragt. — Ook bij *Basan* zijn 88 platen uitgegeven, onder den *Titel: Suite de quatre-vingt huit Paysages de différente grandeur, composés et gravés à l'eau forte par ANTOINE WATERLOO etc.*, in f^o. Deze latere uitgaven zijn van zeer afgesleten koperen platen getrokken. — Bij *Nagler* vindt men 38 stuks kopiën, waaronder vergrootte, door verscheiden graveurs naar de etsen van WATERLOO genomen. — Zijne schilderijen komen weinig voor; slechts enkele stukken worden in huitenlandsche Museums, en in het *Museum-Boymans*, te *Rotterdam*, waar bij ook schoone teekeningen, bewaard.

WATERLOO, (JOANNES PETRUS) zoon van *Petrus Waterloo* en van *Dorothea Terwey*, werd den 4. October, 1790, te *Amsterdam*, geboren, en voor het beroep zijns vaders, lak- en vernisfabrikant en huisschilder, opgeleid. Hij oefende zich tevens in de beginselen der schilderkunst, zoo door bijzonder onderwijs, als in de Maatschappij *Felix Meritis*, en behaalde een prijs — voor een *Vrouwenbeeld* — bij het Collegie, *Kunst zij ons doel*, aldaar. Verder vormde hij zich zelf door het schilderen van Landschappen, zoowel bij zomer- als wintertijd voorgesteld, en naar de natuur genomen. Op vele Tentoonstellingen zijn zeer goede werken van hem te zien geweest, die bij een aantal zijner stadgenooten gewild zijn, en zelfs in het Kabinet van *Mogge Muilman*, — die in 1834 *Een Landschap* bij zomer-, en in 1835 een *Idem* bij wintertijd, elk met f 300 betaalde, — werden zijne stukken eene plaats waardig gekeurd. Ook heeft hij een aantal Teekeningen voor de Verzamelaars van papieren-kunst vervaardigd. De Heer WATERLOO woont steeds in zijne geboortestad, en is den 13. Junij, 1816, gehuwd met Mejufvrouw *Geertruy Maria Kemp*, den 1. December, 1861, overleden. — Op mijne vraag, of de beroemde

ANTONI WATERLOO tot zijn voorgelacht beoorde, heeft bij mij geantwoord: „ANTONIE WATERLOO was, volgens ik wel gehoord heb van mijne ouders, van mijn voorgelacht, en volgens hun Ed. een *Oudoom mijner grootvader*; verder weet ik niet.”

WATERLOOS, (J.) een kunstgraveur in mezzo-tinto, omstreeks 1680, woonde, waarschijnlijk, te *Amsterdam*. Zijn werk is goed, komt weinig voor en is be-
teekend J. WATERLOOS fecit, als: een *II. Familie*, in 4°. — *Vier zingende Boeren*, in den trant van J. MOLENAER, in 8°. — *Twee Bloemstukken*, vazen, die op eene tafel staan. — *Het Portret* van Ds. *Gualterus Bodaan*, Predikant, overleden te *Amsterdam*, 1688, kl. in f^o. — Hij zal, zeker, wel aan de Belgische Stempelsnijders SIOBERT, DENIS en ANTONIUS WATERLOOS, van *Brussel*, zijn verwant geweest.

WATERLOOS, (SIOBERT en DENIS) graveurs van Zegels en Medaljes; de eerste bloeide van 1600—1624, te *Brussel*; de tweede, waarschijnlijk, aan hem verwant, werd, aldaar, in 1627, geboren, en overleed in 1715. Zie *Messenger des Sciences historiques* etc., *Gand*, 1858, blz. 339. — Waarschijnlijk, zijn beiden verwant aan den bij *Immerzeel* vermelden ANTONIUS WATERLOOS, van *Brussel*.

WATTERSCHOOT, (HENDRIK VAN) een Antwerpsch schilder, was, in de eerste helft der XVIII. eeuw, te *Munchen*, werkzaam. Zijne schilderijen, Veldslagen, Landschappen en Bloemen voorstellende, worden zeer geroemd en overtreffen de werken zijner tijdelijke medestrevers BEICH en F. REICH; doch desniettegenstaande bleef BEICH de gevierde kunstenaar. Somtijds zijn zijne stukken beteekend J. v. w., zegt *Nagler*. WATTERSCHOOT overleed te *Munchen*, in 1748.

WAUMANS. (COENRAAD) Deze kunstgraveur wordt bij *Immerzeel* opgegeven, als, in 1630, te *Antwerpen*, geboren, hetgeen ook door *Bryan* is overgenomen, doch diens Commentator *Stanley* zegt: „Waarschijnlijk, is hij vroeger dan in 1630 geboren, want in 1642 was hij reeds werkzaam; doch ik heb geene bijzonderheden aangaande zijn leven kunnen vinden.” — Alzoo zou *Nagler* regt hebben, met er 1618 voor te boeken, bij welken Auteur tevens 38 stuks zijner werken beschreven staan.

WAUTERS (CHARLES AUGUSTIN) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. — Sedert dien tijd heeft hij zijnen kunstroem door zijn talent steeds gehandhaafd. Het volgende zal daarvan een voldoende bewijs opleveren. Op de Tentoonstelling te *Mechelen* was van zijn penseel „*de Albanees en zijn gezin*”, die, volgens het oordeel van alle kenners, niet alleen het beste voortbrengsel is van dezen uitstekenden kunstenaar, maar een der merkwaardigste stukken van de jonge Belgische School. . . . In het kort, dat schilderstuk moet, meer dan al de vorigen van WAUTERS' penseel, den kunstenaar de onverdeelde goedkeuring der Kunstwereld doen verwerven.” Zie *Kunstkronijk*, 1846, bl. 46. — Verder las ik in de *Eendragt van Gent*, 1860, Nr. 20: „het Staatsbestuur heeft 2000 frs. toegekend aan den Gemeenteraad van *Mechelen*, om de koopkosten te helpen bestrijden eener schilderij van den Heer WAUTERS, verbeeldende: *De Lezing van Montigny's doodvonnis*.” — In 1855 werd hij tot *Lid der Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, benoemd.

WAUTERS. (J.) Eenige Geslachtwapens, met bunne attributen enz., zijn vrij goed door dezen meester gegraveerd, dien ik hier als een Nederlander te boek heb gesteld.

WAVERE. (L. v.) Dezen vond ik vermeld in de *Beschrijving van de St. Maria-kerk*, te *Dantzic*, als vervaardiger van een uitmuntend *Altaar*, dat vroeger in de *St. Antonie-kapel* aldaar beoorde, en thans door verschillende afwislende

bestemmingen in het bezit is van den Aarts Hertog *Deutschmeister Maximiliaan*. Het werk wordt hoog geprezen, en VAN WAVERE — die van *Mechelen* was — heeft niet alleen het kunstige snijwerk gemaakt, maar ook het *Altaarstuk* daarvoor geschilderd, dat in het begin der XVI. eeuw vervaardigd is. Tot de verdere beschrijving der meest-merkwaardige zaken, in gemelde Kerk voorkomende, behoort nog eene uitmuntende *Doopvont* en *hek*, onder het groote orgel geplaatst, van geel koper gegoten, en een omvang hebbende van 62 voet. Een op diepe fondamenten rustende achthoek, in de gedaante eener kolonnade, de doopvont omvattende en insluitende, maakt er den hoofdvorm van uit; drie treden openen den toegang naar de Vont binnen een sierlijk hek, insgelijks van geel koper gegoten. Dit alles werd, in 1554, te *Amsterdam*, of, volgens de meening van anderen, te *Antwerpen* gegoten.

WAYBAC. (PIERRE) — Zie aan het slot van mijn Artikel SCHELDEN. (PAULUS VAN DER)

W. D. Eene w met eene d zamengehecht, en somtijds de d kleiner, is het monogram van den beroemden graveur WILLEM JACOBS DELFF.

WEBBERS. (J.) — Zie WEBBERS. (S.)

WEBBERS (S.) wordt J. WEBBERS door *Immerzeel* genoemd, die dit Artikel letterlijk uit *Bryan* heeft overgenomen. Daar nu deze graveur alleen uit Boekprenten wordt gekend, onder anderen, uit die der *Beschryving van Amsterdam*, enz., te *Amsterdam*, by *Marcus Doornik*, 1665, in 4°, met Franschen en Hollandschen tekst op de prenten, voorkomende, zoo had *Immerzeel*, als Bockhandelaar, te *Amsterdam*, zich dit Artikel niet door een Engelsch auteur moeten laten opdisschen, maar het behoorlijk teregt gebragt hebben, en wel op grond, dat de genoemde prenten beteekend zijn s. WEBBERS *fecit*. — *Nagler* heeft deze fout ook begaan, doch zegt, dat *Füssly* zekeren s. WEBBERS als vervaardiger noemt, en deze heeft dus gelijk.

WEBBERS (ZACHARIAS) is door *Immerzeel* vermeld. Ik voeg er bij, dat hij een leerling is geweest van GERARD DE LAIRESSE. Hij heeft zich ook in de Letteren bewogen, en, onder den bedekten naam van *Jacobus Adolphszoon*, uitgegeven: *De waare oorspronck, voort- en onderganck des Satans*. *Amsterdam*, 1695, in 8°, *Workum*, 1703, in 8°, *Amsterdam*, 1716, 1729, in 8°, een zeldzaam boekje. Hij heeft ook historiële onderwerpen geschilderd, als: *De Hemelvaart van Christus*. Zie *Catalogus van Mevr. Van Warmenhuizen, 's Hage*, 1719, Nr. 11.

WEEDE. (ADRYAEN VAN) Het volgende oorspronkelijke bewijs maakte mij met dezen kunstenaar, die in het begin der XVI. eeuw, te *Utrecht*, bloeide, bekend: „Dat voor ons quam etc. Dirckgen, Peter van Amsterveen die tymmermans wedue, ende ADRYAEN VAN WEEDE, die schilder, horen swager; ende aldaer soe gaven sy over Dirck Gherytssz., die schoenmaker, die eene helfte van der huysinge ende hofstede van voren tot achteren enz., gelegen onder die Schoenmaeckershalle etc. *Schepenbrief*, 1524, Dynsdaechs na den Heiligen Dertiendach.” In het *Hypothecken-Archief*, te *Utrecht*.

WEELY (JAN VAN) wordt door *Van Mander* als een Kunstverzamelaar genoemd. — Zie II. bl. 190 der uitg. in 8°, waar tevens, in eene *Noot*, wordt bijgevoegd, dat deze JAN VAN WEELY was een voornaam juwelier, te *Amsterdam*, die de schilderkunst, echter (zoo men zegt), uit liefhebberij beoefende. „In 1616 naar 's *Hage* onthoden zynde, om met juweelen aan het Hof van den Prins van *Oranje* te komen, werd hy op eene jammerlijke wyze vermoord, door *Jean van Parys* en *Jean de la Vigne*, welke gevat zynde, voor dat gruwelstuk naar verdiensten gestraft en levendig geradbraakt zyn, op den 16. Mei, 1616.” — Zie over

dien moord, *Baudartius, Memorien* enz. VIII. Boek, bl. 39 en volg. De *Sententie* verscheen te 's Gravenhage, bij *Hillebr. Jacobsen*, alsmede de *Sententie met een verhaal van de Executie*, te *Haerlem*, bij *Vincent Casteleyn*, in 1616, in 4°. — Voorts zag nog het licht: *Warachtich verhael van de Confessie van de twee Moorders, Jan de Paris, en Jan de la Vigne*; *Leyden*, *Jan Claesz. van Dorp*, 1616, 4°.

WEENIX, of WEENINX. (*Mejufvrouw* ...) Van deze schilderes vond ik *Bloemstukken* vermeld in de *Catalogussen* van *Hoet* en *Terwesten*, die goed zijn betaald.

WEENIX. (*JACOB*) Dezen naam vond ik vermeld in den *Catalogus* van *A. Gevers Az.*, verkocht te *Rotterdam*, 1827, onder Nr. 13: „*In een aangenaam Landschap hangt aan een Boomstam een doode Zwaan en een Paauw; achter dezelve een prachtige steenen Vaas; bezijden een mand met vruchten en verder bijwerk; fraai geordonneerd en meesterlijk geschilderd in den besten tijd dezes meesters. Doek, door JACOB WEENIX.*” — Deze *JACOB* kan wel de tweede zoon van *JAN BAPTISTA WEENIX* — Zie aldaar. — geweest, en alsdan eerst na 1647 geboren zijn, en welligt de kunst voor uitspanning beoefend hebben.

WEENIX, of WEENINX, (*JAN*) is, naar waarde, door *Immerzeel* geboekt. Alleen wil ik aanmerken, dat hij niet in 1644, maar in 1640 is geboren, en, bij gevolg, bij zijn overlijden, in 1719, den ouderdom van 79 jaren had bereikt. Zie daarover op *WEENIX. (JAN BAPTISTA)* — Voorts blijkt duidelijk, dat hij reeds vroeg te *Utrecht* was gevestigd, en nog in 1668 daar woonde. Dit wordt in de *Redevoering van de Inwyding van het Teeken-collegie* enz. door *A. Hoevenaer*, *Utrecht*, 1778, in 8°, hl. 21, hevestigd: „*JOHAN WEENIX* werd als Lid van het *Schilders-collegie* alhier gevonden op de verzuimlyst der niet-ingeleverde stukken Anno 1664. (aan het *St. Johs-Gasthuis*), en was op den 20. October, 1668, mede onder de Leden, welke over dat verzuim accordeerden, blykens zyn eigenhandig onderteekend *Declaratoir* van dien naam.” — Terwijl ik dit schrijf, lees ik, dat voor een *Stilleven* van dezen voortreffelijken schilder, op de *Kunstveiling* van *Prins Demidoff*, te *Parijs*, in Januarij, 1863, 17,500 *Francs* betaald is. Dit stuk was afkomstig uit het *Kabinet* van den Heer *G. Muller*, te *Amsterdam*. De geheele *Verzameling*, ook van andere onderwerpen van kunst, bragt 776,904 *Francs* op. — Hij heeft ook *Portretten* geschilderd. Ik heb er vier stuks van in orde gemaakt, zijnde dat van den *Vicc-Admiraal Schey*, van twee zijner *Dochters*, en van een nog *jeugdigen Zoon*, in een landschap, versierd met dood wild, allen ten voeten uit, ongeveer 8 palm groot, en met eigenaardig bijwerk, fraai bewerkt. Zij berusten bij de *Familie Westhreenen*, te *Utrecht*. — Zijn *Portret*, door hemzelve geschilderd, in het verschieft een fraai hofgezicht, h. 13, br. 11 dm. Rijnl. werd op de *Kunstveiling* van *D. van Dyl*, te *Amsterdam*, in 1813, onder Nr. 163, verkocht. Dit is, waarschijnlijk, hetzelfde, wat *Van Gool* voor zijn werk heeft gebruikt, en dat destijds bij de dochter van *WEENIX*, met nog veel van zijne kunststukken, bewaard werd. Bij *Descamps* komt een *Idem* voor.

WEENIX, of WEENINX. (*JAN BAPTISTA*) *Immerzeel* heeft, even als de overige auteurs, *Houbraken* voor dit levensherigt gevolgd, en deze heeft slechts één jaartal, 1621, en dit wel voor dat zijner geboorte opgegeven, en al het volgende bij wijze van redencring ingevlochten, te weten: hij trouwde, 18 jaren oud zijnde; — dus 1639; — vier jaren daarna — 1643, — verliet hij zijn vrouw en zoon van 14 maanden, en vertrok naar *Italië*; keerde vier jaren daarna — 1647 — terug; vestigde zich toen te *Utrecht*, en vervolgens op het kasteel *Ter Mey*, bij die *Stad* gelegen, 1657, waar hij, nagenoeg drie jaren er gewoond hebbende, overleed

1660, — nalatende twee zonen, waarvan de oudste, 16 jaren zijnde — dus geboren 1644—, nog leeft — 1719 — en de kunst heeften; dit is dus zijn beroemde zoon JAN. — Blijkbaar heeft *Houbraken* dit alles uit mondelinge opgaven, te goeder trouw, geboekt, en zulks heeft, wat vader en zoon betreft, historisch gezag verkregen. — Uit eene oorspronkelijke Acte, in een Protocol in het *Archief van het Gerecht*, te *Utrecht*, berustende, hlijkt, dat genoegzaam al de hovenstaande tijdsbepalingen eenige verandering moeten ondergaan. Die Acte luidt: „L'an de grace mil six cent et quarante sept, le dix huictieme de juing, stile ancienne, par devant moy Guillaume de Galen notaire publicq par Messeigneurs des courts d'*Utrecht* et d'*Hollande* admis, résident a *Utrecht*, et les témoins dessous nommez, comparut en propre personne JEAN WEENIX demeurant à *Amsterdam*, le quel avecq son bon gré et pure volonté à recognu, d'avoir constitué PIERRE THIEMANS RIEMANS, peintre, estant présentement à *Rouan*, pour et au nom du dict constituant, demander, lever et recevoir de Sr. Louis Bruny, ou la veuve de Sr. Jean Bruny, demeurants au dit *Rouan*, toutes et chascunes effigies, contrefaits, tableaux, peintures et aultres signes par le dict constituant au mois de *Mars*, passé environs cinq ans, laissez et deponnez; donner quittance et acquict, et generalement de faire pour le dict constituant comme faire pourroit, si présent il estoit. Promettant d'avoir pour agréable, ferme, et stable, tout ce que par le dict PIERRE RIEMANS sera fait, soubz obligation selon les droicts. Ainsy fait et passé au comptoir de moy notaire, en présence de Guillaume van der Houve et Guillaume de Galen, le Jeune, comme tesmoins à ce requis. Signé: JOHANNIS WEENIX, G. van der Houve, Guillaume de Galen, G. de Galen, Note.” — Uit dit stuk hlijkt, dat hij den 18. Junij, 1647, zijne woonplaats nog te *Amsterdam* had; en dat hij omstreeks Maart, 1642, reeds naar *Italië* was vertrokken, waaruit volgt, dat hij in 1638 is gehuwd, en zijn zoon JAN niet in 1644, maar in 1640 moet geboren zijn, en deze dus niet 75, maar 79 jaren oud was, toen hij, volgens *Van Gool*, in 1719 stierf. Is het nu zeker, dat hij 18 jaren oud was, toen hij huwde, dan is hij niet in 1621, maar in 1620 geboren, en was hij hijgevolg, tijdens zijn overlijden, in 1660, niet 39, maar 40 jaren oud. Dat hij, in 1664 reeds overleden was, hlijkt uit de volgende aantekening uit een *Register van de Mombekamer*, te *Utrecht*: „*Justina Hondecoeter*, weduwe wylen JO. B. WEENIX, in de Wittevrouwenstraet, ende nagelaten twee kinderen, 31 October, 1664.” — Dit waren beide zonen, zooals *Houbraken* zegt, waarvan de tweede of jongste, eerst na 1647 geboren, welligt JACOB WEENIX — Zie aldaar. — zijn kan. — Verder leeren wij uit die Acte, dat hij, als reizend kunstenaar, zijn Depôt te *Rouaan* had, om los en vrij te zijn, als hij *Italië* wilde verlaten, hetgeen is gebleken, voor hem noodig te zijn geweest. — In 1647, teekende hij alleen JOHANNES, en later, om zijn werk van dat van zijn zoon JAN te onderscheiden, JAN BAPTISTA. — Nog vond ik aangeteekend, dat hij de laatste leermeester van NICOLAAS BERCHEM, zijn neef, geweest is. Zie de *Voorrede van H. de Winter, Beredeneerde Catalogus van alle de Prenten van N. Berchem enz.*, *Amsterdam*, 1767, in 8°. — Zijne kunst blijft steeds in waarde en zeer gezocht. In 1860, werd, op de Verkoop, te *Londen*, van Sir *Culling Eardley*, voor een *Landschap* van J. B. WEENIX f 8880 betaald. — *Immerzeel* noemt slechts twee zijner etsen, doch hier zijn er zeven, uit *Nagler*, en uit *Weigel, Supplément au Bartsch*, heschreven: 1.) *De Stier, met de beide Koeijen*; beteekend J. BAPTA. WEENIX; h. 5 dm. 8 str., br. 3 dm. 4 str. Par. — 2.) *Een Man, met een ronden hoed*, zit op een steen, waarbij een hond, rustende met zijn kop op zijn linkerbeen; niet beteekend; h. 6 dm. 5 str., br. 4 dm. 9 str. — 3.) *Een staande Stier*, in verkorting, van voor te zien, links in

bet verschiet een vierkante toren, eene waterleiding op vijf bogen, gebergte enz.; beteekend; h. 6 dm. 6 str., br. 4 dm. 1 str. Uiterst-zeldzaam. — 4.) *Eene staande Koe*, bijna van voor te zien; in het verschiet bergen, die zich links verheffen; boven in de marge staat, verkeerd, GIO. BATTÀ. WEENIX. A. D. 1649 = *adi 19 Ottobre*, en onder, J. WEENIX; h. 7 dm., br. 4 dm. 9 str. — 5.) *Een Stier en een Ezel, staande in het water*; regts zwemt een hond; links een man en eenige ruïnen; in 8°-oblong., ovaal. — 6.) *De Fontein*; bij het bekken staat een ridder en eene andere figuur, met een hond; regts geleidt een trap naar een prachtig gebouw; beteekend; h. 5 dm. 9 str., br. 4 dm. — Hiervan is een exemplaar in het Britsch Museum. In *Walker's Painters Etchings* komt eene goede kopij voor. — 7.) *Een Gezicht in Italië*; links een klooster, villa's met muren, eene fontein en een beek; geheel op den voorgrond, links, twee kolommen; regts twee pelgrims en een boer, en kapiteelen van kolommen; beteekend; h. 4 dm. 2 str., br. 7 dm. 6 str. Deze ets is van zijn eersten tijd. Nr. 2 en 6 worden door eenige kenners gehouden voor werk van zijn zoon JAN. — *Zijn Portret* is bij *Van der Marck*, te *Leyden*, te *Amsterdam*, 1773, onder Nr. 477 van den *Catalogus*, verkoebt. „Hy is verbeeld met een lange pyp in de eene hand, leunende met den arm op een tafel, met een kleed gedekt; waarop een groene roemer met Rhynebe wyn, een vuurtest en een papiertje met tabak; fraai geschilderd, op doek; h. 16 dm., br. 13½ dm. Rhynl.” — Ook bij *Houbraken* en *Descamps* komt *zijn Portret* voor. — Eene afteekening van het bovengenoemde Huis *Ter Mey* is in mijn bezit.

WEERDT, (ABRAHAM DE, of VAN DER) een Vormsnijder, welligt, zegt *Nagler*, een Hollander van geboorte, die langen tijd te *Neurenberg* — omstreeks 1636—1680 — gewerkt heeft, en vermoedelijk aldaar overleden is. Hij zegt, dat *Heller* hem verkeerdelijk ABH. VAN WERF noemt. — Men vergelijke dit Artikel met dat van VAST. (... VAN DER)

WEERDT (ADRIAAN DE, of VAN DER) is door *Immerzeel* vermeld, als, in 1510, te *Brussel*, geboren, en in 1566, te *Keulen* overleden. *Nagler* zegt daarop, volgens *Merlo*, dat hij, omstreeks 1590, in tamelijk jeugdigen leeftijd, overleden is. — De prent, *Christus als overwinnaar des doods en des duivels; Wy waren kinderen* enz. door JOH. SADELAAR sc., is beteekend A. DE WEERD I. 1577; dit nadert eenigzins tot 1590. Doel er zijn meer berigten over hem medegedeeld, die aanleiding tot tastbare verwarring gegeven hebben, onder anderen, dat hij ook het *Portret* van *Joost van Vondel* — geb. 1587, overl. 1679 — naar JAN LIEVENS, heeft gegraveerd, zooals *Füssly* te boek heeft gesteld. Dit weder-spreekt alles, gelijk door *Merlo*, *Kunst und Künstler in Köln*, *Ibid.*, 1850, teregt, is opgemerkt. — Zie nog op VAST. (... VAN DER)

WEERT (J. DE) is bepaald een andere graveur, dan de bekende JACOB DE WEERT, bij *Immerzeel* en meerdere auteurs vermeld: want ik bezit gravuren naar DAVID RYCKAERT, die, op zijn minst genomen, omstreeks 1640 kunnen vervaardigd zijn. Bovendien is er geen zweem der graveerwijze van ANTONIE WIERIX, in JACOB'S werk zoo kenlijk, in te ontdekken, en hij behoort, mijns inziens, tot de latere Vlaamsche School. Welligt is onze J. DE WEERT van genoemden JACOB een zoon.

WEERTS. (H. M.) Van dezen onvermeldten schilder vond ik: „*Een Cartoes*; daarin ziet men een Borstbeeld, in 't graauw geschilderd, omslingerd met festonnen van verscheiden soorten van bloemen, uitvoerig en natuurlyk geschilderd, in de manier van PATER SEGERS; h. 35, br. 26 dm. Rhynl.,” en door den vermaarden kunsthandelaar *Floquet*, in 1771, met f 10,50 betaald, toen op dezelfde Verkoopding de POTTER'S en RUISDAEL'S voor 6 tot 20 guldeu werden verkoebt.

WEERTSBURG, of WIRTSBURG. (HUBERT VAN) — Zie GOLTZIUS. (HUBERT)

WEESOP (...) wordt door *Fiorillo*, *Geschiede der Mahlerey in Grossbritanniën*, u. s. w., een Nederlander genoemd, die in 1641, en dus kort voor den dood van A. VAN DYCK, naar *Engeland* trok. Hij behoorde tot de beste navolgers van dezen beroemden meester, en wist zich diens stijl zóó eigen te maken, dat er soms van zijne werken met die van VAN DYCK verwisseld zijn. Hij betreunde den dood van *Karel II.* zóó zeer, dat hij *Engeland*, in 1649, heeft verlaten.

WEGNER (J. G.) wordt als een Nederlandsch teekenaar vermeld, in den *Catalogus van J. Vollenhoven*, *Amsterdam*, 1822, waar, onder Nr. 24, voorkomen: *Twee bergachtige Landschappes*, bevallig gestoffeerd en met kleuren geteekend, door J. G. WEGNER.

WEHMEYER, (W. E.) een verdienstlijk kunstgraveur, in den bloei zijner jaren, den 29. Junij, 1854, te *Amsterdam*, oud 36 jaren, overleden, en door de Leden van *Arti et Amicitiae*, den 3. Julij, in de *Westerkerk*, plegtig ter aarde besteld. — Zijn beste werk is ongetwijfeld de reeks Portretten, door den Heer *Buffa* uitgegeven, te *Amsterdam*.

WEIDE. (ROGIER VAN DER) Bij *Immerzeel* vindt men een schraal en verward Artikel over dezen beroemden man, dat noch voor *den Ouden*, noch voor *den Jongen* dienen kan. — Zie bij mij op WEIJDE. (ROGIER VAN DER) *den Oude* en *den Jonge*.

WEIDNER (WILLEM FREDERIK) staat bij *Immerzeel* vermeld. Hij is niet in 1818, maar den 1. April, 1817, te *Haarlem*, geboren. Zijne ouders waren J. W. *Weidner* en E. M. van *Haarlem*; zijn leermeester was M. SAVRY; doch hij heeft zich vervolgens naar de natuur geoefend in het schilderen van bloemen, vruchten en dood wild, die gezegd kunnen worden verdienstlijk te zijn uitgevoerd. Hij is den 16. Julij, 1846, gehuwd met *Maria Magdalena Savry*, en te *Haarlem*, den 18. Maart, 1850, overleden.

WEILAND. (...) Deze naam is mij alleen voorgekomen in den *Catalogus* eener Verkoopng, 1780: *Een Landschap, met naakte beelden*, op doek, door WEILAND.

WEISSENBRUCH (JAN) is door *Immerzeel* op JOHANNES WEISSENBRUCH vermeld. Het is mijne taak, de latere bescheiden, dezen vermaarden kunstenaar en zijne werken betreffende, hier te boek te stellen. Hij is de zoon van *Johan Daniel Weissenbruch* en van *Johanna Ryns Burger*, geboren te 's *Gravenhage*, 18 Maart, 1822. Sedert *Immerzeel* zijn levensberigt te boek stelde, heeft hij voor zijne studiën het grootste gedeelte van ons land, en een klein gedeelte van *België*, doorreisd, en van de ontwikkeling van zijn talent met het beste gevolg doen blijken, waarom hij ook tot verdere aanmoediging het genoegsmogt smaken, dat zijne schilderijen in verscheiden Kabinetten, meerendeels buiten 's lands, werden geplaatst; zelfs wordt gemeend, dat de *Groenmarkt*, te 's *Hage*, in de Koninklijke Akademie, te *Stuttgart*, berust, terwijl een zijner tafereelen, de *St. Mariakerk*, te *Utrecht*, in 1080, als decoratie een der zalen van *Arti et Amicitiae*, te *Amsterdam* versiert. — In 1844, beaalde hij bij het Genootschap *Arti Sacrum en Hierdoor tot hooger*, te *Rotterdam*, de *zilveren Medalje*. — In Februarij, 1846, werd hij tot *Eerelid der Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten*, te *Amsterdam*, en in December, 1853, tot *idem* van het Genootschap *Kunstliefde*, te *Gorinchem*, benoemd. — Bij gelegenheid der Tentoonstelling te 's *Hage*, in 1857, werd de eerste *Stedelijke gouden Medalje* aan HEM en aan den Heer CORNELIS SPRINGER toegekend; het lot, dat HEM gunstig was, besliste. — In Februarij, 1858, werd hij tot *Eerelid* van de *Société Belge, des Aquarellistes te Brussel*, benoemd. — Op eene andere Tentoonstelling aldaar, in 1859, behaalde hij de *Gouden Medalje*, door het Rijk uitgeloofd, en in Februarij van datzelfde jaar, benoemde het Genootschap *Kunst zij ons doel*, te *Haarlem*, hem tot *Eerelid*. Zooveel vereeringen konden in de

Hofstad niet onopgemerkt blijven, zoodat Z. M. Koning Willem III. hem den 21. Maart, 1861, de versierselen van *Officier der Orde van de Eikenkroon* deed toekomen. Spoedig daarop werd hij, in Julij en Augustus, 1862, tot *Eerelid* van de *Société des Artistes Belges*, te Brussel, en van de *Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen*, te Rotterdam, verheven. In het belang der geschiedenis dient vermeld te worden, dat de Heeren JAN WEISSENBRUCH en LAMBERTUS HARDENBERG de Stichters zijn van de *Haagsche Etsklub*, en van het Schilderkundig Genootschap *Pulchri Studio*, te 's Gravenhage. — Hij heeft eigenlijk geen leerlingen gehad; alleen zijn jongere broeder FREDERIK HENDRIK heeft zich, onder zijne leiding, als een gunstig bekend lithograaf, en door zijn min of meerderen invloed op sommige schilders, bij voorbeeld J. J. VAN DER MAATEN, als een verdienstlijk schilder gevormd. — De Heer WEISSENBRUCH heeft op verdienstlijke wijze 34 stuks prenten naar zijne eigen teekeningen, of naar de natuur geëst, die bij de liefhebbers van papieren kunst zeer zijn geacht. Mijn wensch om die, zooals ik gewoon ben, naar de prenten-zelve te beschrijven, werd niet vervuld, waardoor ik de zoo noodige maat niet kan opgeven, en waarover dus in de toekomst veel duisters zal blijven bestaan. Ziehier in tijdsorde de opgave, mij daarvan geworden. — 1.) *Gezigt te Woudrichem*; links een groot gebouw, half door de plaat afgesneden; in het verschiep gebouwen enz.; beteekend J. WEISSENBRUCH *f.* 49. — 2.) *Gezigt op den Trekweg, bij 's Hage*; links een molen van achter te zien enz.; *idem, idem.* — 3.) *Gezigt te Boxtel*; in het midden een gebouwtje, naast eene straat, waarin een Noordbrabantsche Ossenkar; in het verschiep eene markt, met veel figuren; *idem, idem.* — 4.) *Gezigt op den Schenkweg, bij 's Hage, naar den Koepel*, vroeger het atelier van den Heer J. A. VAN DER DRIFT — Zie aldaar. — Regts, de Koepel, meer naar 't midden, twee figuren enz.; *idem, idem.* — 5.) *Gezigt op het Binnenhof, te 's Hage*, gestoffeerd met karren enz.; *idem, idem*, oblong. — 6.) *Gezigt op den Schenkweg*, van den Koepel gezien; een weg met wilgen boomen, in het midden, twee figuren enz.; *idem, idem.* Dit is de weêrgâ van Nr. 4. De vier figuren op deze twee plaatjes stellen de Leden eener toen bestaande Etsklub voor. — Zie op HARDENBERG. (LAMBERTUS) — 7.) *Gezigt in Amsterdam*; links, een oud vervallen hoekhuis; op den voorgrond, eene brug, met figuren, *idem.* — 8.) *De Ingang van een tuin, te 's Hage*; op den voorgrond, links een oud jachthuis, waarin een liggend jacht, door de plaat afgesneden; in het midden, de opening in den muur van den tuin, waarvoor eenige dames; *idem, idem.* — 9.) *Portret van R. CRAEYVANGER*, regts gewend, een hoed op en eene lange pijp in den mond; beteekend J. W. *f.*, op zink geëst. — 10.) *Idem van J. HARTOGENSIS BZN.* bloot-hoofds, bijna van voren. — *Idem.* De weêrgâ van Nr. 9, op *idem.* — 11.) *Eene arme familie*; een zittend vrouwtje, met een kind, op zijde, regts gewend; daar achter een staande man; niet beteekend; op *idem.* — 12.) *Gezigt te Kuilenburg*; een binnenplaats waarachter een hooge, vierkante toren; links, van voren, een heg en huisje; J. W. 50. — 13.) *Portret van J. A. VAN DER DRIFT*, van voren, met den registerarm over den rand van zijn stoel; van onder, het faesimilé; niet beteekend; op zink. — 14.) *Een Antwerpsch Groentevrouwtje*, bij een mand met fruit; *idem* op *idem.* — 15.) *Gezigt op Vreeswijk*; links, op den voorgrond, een dijk, met twee geschoren boomen en een schuit; de rivier de Lek, in het verschiep; J. WEISSENBRUCH *f.* 29 November, 1850; op *idem.* — 16.) *Twee Honden*; de een liggende, en daarachter een zittende, regts een bord; J. W. *f.*, oblong. — 17.) *Gezigt bij Kuilenburg*; regts een paar huisjes met boomen en een heining; in het midden, een karretje; links, de rivier; JAN WEISSENBRUCH *f.* oblong. — 18.) *Het Veer, te Rhenen*; links, het veerhuis, verder stoffage van Heeren en Dames; niet beteekend;

op zink. De plaat is verongelukt. De eerste drukken hiervan zijn eene groote plaat, waarop van boven een *dito* is geëetst door L. HARDENBERG. — 19.) *Gezigt in Nijmegen*; regts, een oud gehouw, waarvoor een vrouwtje; links, een kar met paard en eene leunende vrouw; JAN WEISSENBRUCH *f.* — 20.) *De vier Leestijden*; de Buste van een ouden Monnik, van een Jongman, van een Meisje en van een Kind; J. W. F. ohlong. — 21.) *Een liggende Herdershond*; *idem*, ohlong. — 22.) *Studie van een zittend vrouwtje*, links gewend, te halver lijf; *idem*. — 23.) *Portret van DAVID BLOK*, alleen het hoofd, in een rond; *idem*, en DAVID BLOK. — 24.) *Gezigt aan de Lek*; regts, hoomen, waaronder hiezen; links, daar achter, een schip; JAN WEISSENBRUCH *f.*, ohlong. — 25.) *Studie van een Man*, met een kan in de linker- en een glas in de rechterhand; dwars op een stoel gezeten; in costnum uit REMBRANDTS tijd; J. W. F. — 26.) *Een rustende Jager*, liggende op een heuvel, bijna van achter te zien; *idem*, ohlong. — 27.) *Een Jongen*, met een pet op en klompen aan, van achter te zien, staat op de stoep voor een huis; *idem*. — 28.) *Portretten van JOHANNES en van zijn hroeder FREDERIK HENDRIK WEISSENBRUCH*, heiden met den hoed in de hand, hij een muur; vooraan, een liggende hond; JAN WEISSENBRUCH *f.* — 29.) *Gezigt aan den Leydschendam*; op den voorgrond verscheiden schuiten; in het verschiet, gehouwen, met molen, hooiherg enz.; J. W. naar de natuur geëetst, ohlong. Uitgeslepen en slechts weinig exemplaren er opgedrukt. De eerste druk is eene groote plaat, waarop, in tegenovergestelde rigting, door J. HARTOGENSIS BNZ. een *dito* is geëetst, en beteekend: *Herinnering aan 22 July, 1856, te Leidschendam*. — 30.) *De Wal, te Kuilenburg*; in het midden, een klein oud gehouwtje, met toren; links, op den voorgrond, een staand meisje, kippen enz.; JAN WEISSENBRUCH *f.* ohlong. — 31.) *Gezigt op de kerk, te Nijmegen*; een straatje, waarin aan het einde de kerktoren uitkomt; niet beteekend. — 32.) *Gezigt te Leyden*; een hoekhuis, met openstaande deur en pothuis; van voren, twee vrouwen; J. W. F. — 33.) *Gezigt in Kuilenburg*; een vervallen muur, waarvoor een pomp; verder twee figuren; *idem*. — 34.) *Gezigt te Scheveningen*; een straatje met lage huisjes, waarin een kar, van achter te zien; *idem*, ohlong. — Eindelijk hestaat er nog eene eerste plaat, bijna vierkant, door vier Heeren beëetst, en die aanleiding heeft gegeven tot het oprigten der *Haagsche Etsklub*, als: 1.) *Een Riviergezigt*, met onafgeknotte wilgen; J. W. F. — 2.) *Een Manshoofd*; R. C. (RAEYVANGER) *f.* — 3.) *Een Dwingezigt*, met de zee in het verschiet; J. A. V. D. D. (RIFF) *f.* omgekeerd, en, 4.) *Een Stadswal*; L. H. (ARDENBERG) *f.* 1848. — Verder heeft hij nog eenige proeven vervaardigd in *Diaphanographie*, die echter bijna eenig zijn. — Zijne schoone Lithographiën zijn door den handel te veel bekend, om ze hier nog te vermelden. — *Zijn Portret* is door zijn Neef, IZAAK WEISSENBRUCH, in hout gesneden. — Een *Idem*, gelithographieerd door zijn broeder F. H. — Een *Idem*, geëetst door J. C. VAN DER GRIENT, C. OZN., en het bovengemelde onder Nr. 28.

WEL (J. VAN) wordt vermeld in den *Catalogus van D. van Dyl, Amsterdam, 1813*, onder Nr. 32, hl. 79: *Een Wintergezigt*, rijk gestoffeerd, fraai met O. I. inkt gewasschen, door J. VAN WEL. Deze schijnt een ander te zijn dan ARNOLDUS VAN WELL AZ., reeds bij *Immerzeel* vermeld.

WELL. (ARNOLDUS VAN) AZ. Ik heb hier alleen te doen opmerken, dat *Nagler* dit Artikel uit *Immerzeel* overgenomen heeft, en, bij vergissing, 1792, in plaats van 1772, voor zijn gehoorte-jaar heeft geboekt.

WELLE, (D.) een teekenaar en schilder, omstreeks 1790—1810, te *Leyden*, werkzaam, doch van wien geene levensherigten zijn bekend. J. BEMME AZ. graveerde naar HEM het Portret van den *Luchtschipper Hopman*, in ^o, en een ander hlad, voor-

stellende *De verwoesting van Leyden*, in 1807, door VAN WELLE del., gr. in f°. Deze beide bladen komen in etsdruk en afgewerkt voor. Zie Nagler.

WELLE, (HIERONIMUS) boekdrukker en, waarschijnlijk, ook Vormsnijder, die te Leuven werkzaam was. Het volgende Werk is bij hem verschenen: *Een devote maniere om gheestelyk pelgrimage te treeken tot den Heiligen Lande, als te Jerusalem, Bethleem, ter Jordanen enz.*; Leuven, by HIER. WELLE, 1563, in 12°. Dit Werk bevat 75 Houtsneden. — Een latere uitgave is van 1568. Op den Titel noemt zich de vervaardiger ook JAN PASCHA. Zie Nagler.

WELLE, (H. VAN) een kunstschilder, in de eerste helft der XVIII. eeuw, te 's Gravenhage, of Brussel, werkzaam. Hij teekende Natuur-gezigten en Landschappen. In de Jezuiten-kerk te Brussel, schilderde hij, met MENBAERT, het *Leven der H. Jonkvrouw*, in zeven tafereelen. BERTERHAM graveerde naar HEM een *Gezigt op de Abdy Villers*, voor *Le Grand Théâtre sacré du Brabant*; La Haye, 1734, in f°. Zie Nagler.

WELLEKENS (JAN BAPTIST) is bij Immerzeel geboekt. Ik voeg er bij, dat hij, in 1658, te Aelst, in Vlaenderen, waar zijn vader, Cornelis Wellekens, koopman in lakens en hop was, werd geboren. Reeds zeer vroeg zond deze hem naar zijner vrouws broeder, te Amsterdam, die hem bij een goudsmid bestelde. Aan zijne zucht voor de Kunst werd voldaan, door hem bij ANTHONY DE GREBBER ter opleiding te besteden. Op zijn 18. jaar vertrok hij naar Italië, waar hij elf jaren vertoefde. — In 1687, werd hij, te Venetië, door eene beroerte overvallen, en keerde, na zijne aanvankelijke herstelling, naar Amsterdam terug, waar hij, in 1699, huwde met *Johanna van Hardenbroek*, overleden 1724, terwijl hij den 14. Mei, 1726, mede aldaar overleed. Door en na deze ziekte is hij nimmer meer gezond geweest, zoodat hij de kunst liet varen en zich geheel aan de Poëzij heeft gewijd. Zoodoende zijn er bij ons nagenoeg geene zijner schilderingen bekend. Hij was van de Klerczy en is dat tot aan zijn dood toe gebleven. Zie Kok, *Vaderl. Woordenboek*, in voce.

WELMEER (CHRISTIAAN) is bij Immerzeel vermeld. — *Zijn Portret* komt in het Prentwerk van J. E. MARCUS voor.

WELSING (J.) wordt als teekenaar vermeld in den *Catalogus van Ploos van Amstel*, Amsterdam, 1800, bl. 220: *Een comieq Studiebeeldje, met een flesch in de hand*, siks met de pen en bisschops-inkt geteekend, door J. WELSING.

WELTEN (A.) vond ik, als teekenaar, vermeld in de Kunstverzameling van D. van Dijl, verkoekt, te Amsterdam, 1813, bl. 72 van den *Catalogus*: Eene afteekening van *Het verbranden van 's Lands-Magazijn*, te Amsterdam.

WENLUWE, (HENDRIK VAN) kunstschilder, ten jare 1513, in de Broederschap van *St. Lucas*, te Antwerpen, voorkomende, en een der vele kunstenaars, wier namen der Kunstgeschiedenis zijn ontgaan. Zie Nagler. — Hier zal men aan een HENDRIK VAN LEUWEN, of LEEVEN moeten denken.

WENNE, (A. VAN DER) een onvermeld graveur, van wiens werk een *Portret van Hugo de Groot*, in diens *Jaarboeken*, Amsterdam, 1681, in f°, voorkomt, naar M. MIEREVELT. Het is voor een Boekprent vrij wel, doelt droog gesneden. Nog zag ik een *idem* van *Petrus Valkenier*, naar M. MERIAN pinx., door WENNE gesneden. Hier valt, mijns inziens, niet aan den bekenden ADRIAEN VAN DER VENNE te denken, want deze heeft niet gegraveerd, en was in 1681 reeds 19 jaar dood.

WENTEL. (C. H.) Ik bezit een *Portret* van HEIMAN DULLAERT, gekopieërd naar dat voor diens *Gedichten*, Amsterdam, 1719, 8°, door J. HOUBRAGEN *seulp.*, doch andersom, door C. H. WENTEL *seulp.* Het schijnt mij toe, eene graverproef te zijn, doelt wanneer ze vervaardigd, en wie deze graveur is, weet ik niet op te geven.

WERD (NICOLAËS VAN) vond ik onder de Hollandsche graveurs vermeld, in den *Catalogus* van den Freiherrn *Haller von Hallerstein; Neurnberg*, 1860, bl. 121: *Het Portret van Jac. Böhme*, omgeven door geheimzinnige en zinnebeeldige figuren, *Lucinos a Lhibenuu inv. DESID. STIERHOXT VAN LEIDEN del.*, gr. f^o.; zeer zeldzaam. — Waarschijnlijk, is het Portret door J. C. PHILIPS sculp., in 1744, in 4°., dat voor de Hollandsche vertaling der Werken van dien Silezischen mysticus, overleden in 1624, voorkomt, daarnaar genomen.

WERDEN, of WEERDEN, (JAQUES VAN) was een zeer bekwaam teekenaar van Kasteelen en Landgezigten, gelijk er verscheiden voorkomen in *J. le Roy, Castella et Prætoria Nobilium Brabantie etc.; Lugd. Bat.*, 1699, in f^o.; L. VORSTERMAN *Junior fecit aquâ forti*, in f^o.-plano. Deze prenten zijn betee-kend JAQUES VAN WERDEN, en ook VAN WEERDEN, *Archer et Garde de corps de sa Maje. del.* Zij zijn, even als de stoffage, verdienstlijk geteekend.

WERF (B. (?) VAN DER) is mij alleen bekend als Beeldhouwer, te *Rotterdam*, door een *Portret* in profiel, buste, met een groote bonten muts op, door J. BEMME AZ., in 1804, fraai geteekend en geëtst; zonder naam; h. 125, br. 105 str. Ned., met de marge. Ook komt het voor onder diens etswerken in *Weigel, Kunstlager-Catalog*, Nr. 13613.

WERF, (JACOBUS VAN DER) een landschapschilder, geboren te *Bennebroek*, bij *Haarlem*, en, aldaar, in 1818, overleden. Hij werd in zijn tijd nog al goed voor zijn werk betaald, en heeft een zoon van denzelfden naam nagelaten, die, in 1808, aldaar, geboren werd, zich eerst met rijtuigchilderen onledig hield, en daarna zich aan het kunstvak zijns vaders gewijd heeft.

WERFF (ADRIAAN VAN DER) vindt men, naar waarde, bij *Immerzeel* vermeld. In het belang der Geschiedenis, wil ik een tijdgenoot, den vermaarden Engelschen reiziger, *Edward Wright*, die groote kunstkennis bezat, en hem een bezoek bragt, laten spreken: „Wen we were at *Rotterdam* we went to visit the ingenious and most indefatigably curious artist, Mr. VAN DER WERF (sin'ce dead) and saw severel of his Per ormances: At his chief Perfection was in the finishing part, he would not les us see enything of his Works but what was finished. Cardinal *Ottobeni* had got one of his Pieces at *Rome*, and made signor *Trevisani* do one of the same size fir a Trial in that elaborate way, and they were both expos'd together among other Pictures at publick Faest of one of the convents.” Zie bl. 515, zijner *Some observations made in traveling through France, Italy etc. London*, 1730, in 4°. Hieruit ziet men, hoe hoog zijne kunst, ten tijde van *Wright*, te *Rome*, aangeschreven stond. De Verzameling-Portretten, door HEM in het graauw (*en camaïeu*) voor de gravuren van het Werk van *Larrey, History of England*, geschilderd, en door *Immerzeel* vermeld, zijn nu laatstelijk op de Verkoopung van *Verstolk van Soelen*, in 1847, door den Makelaar *Brondgeest* voor *f* 1100 gekocht. Waar ze beland zijn, weet ik niet, maar wèl, dat de eerste bezitter er van was *Jaques Meyers*, te *Rotterdam*, en dat ze aldaar in 1722, voor *f* 455 zijn verkocht. — Het schijnt, dat hij meer zulke verzamelingen, doch in kleuren, heeft geschilderd: want in den *Catalogue des Tableaux etc. du Comte Despinoy, Versailles*, 1850, komen 18 stuks Portretten voor, allen hoog 30, br. 25 dm. Ned., voorstellende meest *Fransche Vorsten en Vorstinnen*, en daarbij *Hendrik VIII.*, van *Engeland*, met zijne zes *Vrouwen*. — Op de Verkoopung van *A. Gevers Arnoultz.*, *Rotterdam*, 1827, was, onder Nr. 66 van den *Catalogus*: „Een levensgroote Buste, op een Voetstuk, zijnde het *Portret van den Keurvorst van de Paltz*, geboetseerd door den *Ridder A. VAN DER WERFF*.” — Behalve zijn *Portret* in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, vond ik nog de navolgende: in de *Galery*, te *Dresden*,

waar 12 *stuk*s van zijn penseel voorkomen, en daaronder het Portret van VAN DER WERFF en zijne familie; h. 2 vt., br. 1 vt. 10 dm. — In die te *Schwerin*, een *idem*, zittende voor eene tafel, lagchende, het portret zijner vrouw, hetwelk hij in de hand heeft, beschouwende; en de wedergâ, dat van zijne vrouw, die in een Muzijkboek bladert. — Ook in die van *Florence* berust zijn Portret; SE IPSE p. c. COLOMBINI sc. en tevens *Salomons eerste Regt*, welk stuk hoog geroemd wordt. — In de Verzameling van *Van der Marek*, te *Leyden*, verkoelt te *Amsterdam*, 1773, was, onder Nr. 478 van den *Catalogus*: het Portret van A. VAN DER WERFF, door HEM *pinx.*, in ovaal, waarbij op de schilderkunst zinspelende figuren enz.; h. 20³/₄, br. 15 dm. Rhijnl. Waar dit uitmuntend stuk beland is, weet ik niet. — In de beroemde *II. Familie*, bij *De Kat*, in 1808, te *Rotterdam* voor f 5225 verkoelt, welk stuk vroeger in de Verzameling van den Hertog van *Choiseul* berustte, en in het daarvan bekende gegraveerde *Cabinet* is te vinden, stelt *Maria* de Afbeelding van *Mevrouw Van der Werff* voor, zooals in den *Catalogus* der gemelde Verkoopng opgegeven wordt. — Bij *Houbraken*, *Descamps* en anderen komt een *Idem* voor.

WERFF. (PIETER VAN DER) Bij het artikel van *Immerzeel* moet ik nog voegen, dat in den *Catalogus* van *A. Gevers Arnoultz.*, *Rotterdam*, 1827, onder Nr. 10 en 11, voorkomt het Portret van PIETER VAN DER WERFF, door HEM-zelfen, houdende in zijne linkerhand een palet en penseelen; zeer fraai voorgesteld, en versierd met uitmuntend bijwerk. De wedergâ, dat van zijne Vrouw; h. 4 plm. 6. dm., br. 3 plm. 8 dm. Nederl.

WERNE, (CLAUX DE) ook genoemd CLAUX DE VOUZONNE, een der voornaamste beeldhouwers zijner eeuw, woonde te *Dyon*, en was de neef van CLAUX SLUTER. Ten jare 1393, heeft hij versehiden Beelden gemaakt, om te stellen op het terras van het Kruis, in het midden van den Kloostertrans gelegen. — In 1398—99, raadpleegde hij zijn genoemden oom over het vervaardigen van een *L.-Vrouwcn-beeld* en *Crucifix*, voor het Kruis van het groote klooster, en in 1401, heeft hij met zijn oom gehandeld over het maken van een *Graffmonument* voor *Philips den Stoute*, ten bedrage eener somme van 3600 fr. 4 gr., welke handeling, den 11. Julij van genoemd jaar, door Hertog *Jan zonder Vrees* werd goedgekeurd en bekrachtigd. Zie *le Comte de Laborde, les Ducs de Bourgogne etc. Paris*, 1849, in 8°.; *Introduction*, pag. LXXIII. *Table Alphabétique*, p. 580. — Dit werk schijnt voor de voltooiing veel tijd te hebben vereischt, of wel is hij op andere plaatsen gelijktijdig werkzaam geweest, want ik lees in de *Archiven* van *Rijssel*, in de oude Graaflijke Rekenkamer der Hertogen van Bourgondië, op het jaar 1411—1412, het volgende: „A CLAUX DE WERNE, tailleur d'ymages et valet do chambre de M. S., la somme de XX fr. d'or, que MdS. lui a donniez tout pour soy deffraier de la ville de *Paris* où il avait grant pièce sejourné par le commandement et ordonnance de MdS., comme pour ce que MdS. l'avoit envoieé hastivement de *Paris* à *Dyon* pour achever et parfaire la sculpturo de feu M.S. le due, père de MdS., dont Dieux ait l'ame, pour ce par lettres de mandement de MdS., donné le XXV jour de Mars, l'an mil CCCC et XI. XX fr. *Ibid.*, p. 27, waaruit blijkt, dat hij haastelijk uit *Parijs* naar *Dyon* werd gezonden, om het genoemde Monument te voltooijen.

WERY. (...) In de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, (1857,) vindt men door ARNOED SCHAEPKENS over dezen Metaaldrijver het volgende geboekt: „Wij voeren nog een kunstenaar op, WERY, die, in het begin der XVIII. eeuw, te *Maestricht*, bloeide; hij vervaardigde, onder andere werken, voor *St. Servaas*, een zilver Voetstuk, waarop de gemijterde buste van den Patroon

dezer kerk geplaatst is. Van dezelfde hand zijn verscheiden in koper gedreven *kandelaars*, die nog de altaren van St. Servaas en van het Weeshuis versieren; ook bestaat van hem drijfwerk in zilver, voorstellende een *Stads-plein*, waarop een *Obelisk*.

WESSEL, (ADRIAEN VAN) een Hagenaar van geboorte, en een leerling van den beeldhouwer MARTINUS DE MEESTER, dien hij in dat vak zeer nabij kwam; hij is te 's *Hage* overleden. Uit *P. Terwesten, Ms.*, die zijn bloeitijd op het jaar 1696 stelt. — Zie nog op DOEBE. (PIETER VAN)

WESSEM (J. VAN) wordt als teekenaar vermeld in den *Catalogus van Ploos van Amstel, Amsterdam*, 1800, bl. 220: *Een Romeinsche Veldheer, te paard*; met de pen en O. I. inkt, door J. VAN WESSEM. — Hij is reeds door *Van der Willigen*, dl. I, bl. 298, genoemd.

WEST (FERDINANDUS) komt voor op de Lijst der 47 Kunstenaars, die, te 's *Hage*, ten jare 1656, eene nieuwe Kamer van Pictura hebben opgerigt. — Welke soort van kunst hij beoefende, is niet bekend.

WESTENBERG. (PIETER GEORGE) Bij dit artikel van *Immerzeel* heb ik alleen te voegen, dat hij zijne betrekking van Directeur der Verzameling van schilderijen, op het Pavejoen *Welgelegen*, te *Haarlem*, heeft neêrgelegd, en, benevens zijn gezin in October, 1857, naar *Neêrlandsch Indië*, — met het schip *Nederland*, kapitein *Hoekstra* — is vertrokken, teneinde de betrekking te aanvaarden van Bewaarder van het Klein-zegel, te *Batavia*. Zijne echtgenoot is echter met hare oudste dochter weder naar *Holland* teruggekeerd, en sedert Augustus, 1859, te *Amsterdam* woonachtig. — Zie over het *Portret* van wijlen Z. M. *Lodewijk*, koning van *Holland*, op HAGBOLD, (J.) en HODGES. (C. H.) — Is dat nog in zijn bezit?

WESTERBAAN, (JOHAN) *de Oude*. *Immerzeel* zegt, dat geene bijzonderheden van hem zijn bekend. — Ik kan er dan bijvoegen, dat hij voor een Hagenaar wordt gehouden, en te 's *Hage* heeft gewoond, want hij komt voor op de Lijst der 47 Kunstenaars, die, in 1656, eene nieuwe Kamer van Pictura aldaar hebben opgerigt, en dat hij destijds reeds op jaren moet zijn geweest, daar zijn zoon JAN WESTERBAAN, *de Jonge*, mede voorkomt op die lijst. „En alzoo het ter Confreriekamer blykt, dat aldaar A^o. 1657 een door hem geschilderd *Portret van Koning Karel Stuart*, van *Engeland*, bekend is geweest, zoo is 't denkelyk, dat hy een portretschilder geweest zal zyn; zeker is 't nogtans dat hy reeds 1659, 1660 en 1661 als Hoofdman der Confrerie bekend staat, en zulks A^o. 1663 weder is geworden, terwyl hy op de Lyst der confraters van 1665 ook nog als toen leevende Oud-Hoofdman voorkomt; doch na dien tyd of dat jaar niet meerder voorkomende, is hy misschien op 't laatst van 't gemelde jaar, of A^o. 1666, overleden.” Uit het *Ms.* van *P. Terwesten*. — *Nagler* heeft zich vergist, met te zeggen, dat de Gedichten van den Ridder *Jacob Westerbaan* van onzen JAN zouden kunnen wezen.

WESTERBAAN, (JOHAN) *de Jonge*. — Zie op den voorgaande.

WESTERHOUT (ALEXANDER) werd in 1588, te *Utrecht*, geboren, en heeft aldaar de kunst bij JAN VAN DER BURG geleerd. Hij zette zijne kunststudie zes jaren in *Frankrijk* voort, en heeft zich voornamelyk door Glasschilderen bekend gemaakt. Na den dood van ADRIAAN GERRITZS. DE VRYE, 25 Maart, 1643, dio het opzigt over de geschilderde glazen in de St. Janskerk, te *Gouda*, had waargenomen, werd hij tot diens opvolger benoemd, en overleed, aldaar, den 9. December, 1661. DANIEL TOMBERG was zijn leerling. Zie *J. W(alvis)*, *Beschryving van der Goude* enz.; *Ibid.*, 1713, II, bl. 89. — *Nagler* noemt, volgens *Guicciardin*, zekeren ALEXANDER WESTERHOUT als een der eerste Glasschilders van *Antwerpen*, die dan, waarschijnlijk, in de eerste helft der XVI. eeuw heeft gebloeid. — Deze

is mij bij dien Italiaanschen schrijver, noch in de Fransche, noch in de Hollandsche uitgave van zijn Werk voorgekomen.

WESTERHOUT, (ARNOLD VAN) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik moet daarbij voegen, dat hij ook in mezzotint heeft gegraveerd, doch, als het ware, in een staat van ontginning, waardoor hij ver beneden zijn verdienstlijk burin gebleven is. — Bij *Nagler* vind men 54 stuks zijner graveerwerken vermeld. — Ik voeg daarbij nog een zeer zeldzaam Werk, getiteld: *Nic. Galeotti Imagines præpositorum generalium Soc. Jesu, ab ARNOLDO WESTERHOUT delineatæ, cum brevi eorum vite delineatione; Romæ, 1748, fol. maj. — Romæ, 1751. Lat. en Ital., en Romæ, 1756, in fº.*

WESTERHOUT, (BALTHASAR VAN) broeder van ARNOLD, die, vele jaren, te *Praag*, de graveerkunst uitoefende, en aldaar in 1728 overleden is. Zijne meeste werken hebben betrekking tot *Duitschland*. — *Nagler* noemt 15 zijner voornaamste gravuren.

WESTERVELD, (L. VAN) waarschijnlijk, vermaagdschapt aan A. WESTERVELT — Zie aldaar. — Deze wordt vermeld onder de Nederlandscho meesters in den *Catalogus van Louis Metayer, Amsterdam, 1799, bl. 30: Hagar en Ismaël uit het huis van Abraham verdreven; uitvoerig met zwart en rood krijt, geteekend door L. V. WESTERVELD.*

WESTERVELT, (A., of VAN) een onvermeld kunstenaar, van wien ik twee schilderijen heb beschreven gevonden in den *Catalogus van J. W. Barchman Wuytiers, Utrecht, 1792, onder Nr. 68: Twee stuks gezelschappen van Musicerende Heeren en Dames, fraai geschilderd, ovaal formaat.* — Tot welk tijdvak of school ze behooren, is mij niet gebleken, evenmin of de schilder afstamt van den Vlaamschen kunstschilder CLEERHOUT VAN WESTERVELDE, die bloeide in de tweede helft der XV. eeuw. — Later is mij nog voorgekomen „*Een Landschap met Jagers en honden, door A. VAN WESTERVELD.*”

WESTVALINC, (HAINE) een kunstschilder, die 10 dagen werkzaam was voor het groote feest te *Brugge*, in 1468. Zie *le Comte de Laborde, Les ducs de Bourgogne, etc. Paris, 1849; 1. Partie, bl. 581.*

WET, WETTE of WETH. (EMANUEL, JAN EN JACOB DE) — JACOB is door *Immerzeel*, zonder conig nader levensbericht, vermeld. De geslachtsnaam was *Düwett*, en behoort to *Hamburg* te huis, waar EMANUEL werd geboren, die zich, to *Amsterdam*, als leerling van REMBRANDT, vormde in de kunst, en zich, daar gewoonlijk E. DE WETT, noemde. Zijn broeder JAN werd ook to *Hamburg*, in 1630 (doch, volgens anderen, in 1617) geboren; hij heeft mede de kunst bij REMBRANDT geleerd, en langen tijd in *Holland* vertoefd. — Hij noemde zich ook J. DE WETT. — Hij had een zoon, wiens doopnaam niet bekend is, en die zijns broeders werken kopiëerde. — JACOB is, waarschijnlijk, een zoon van JAN, werd, in 1677, to *Keulen*, in het *St. Lucasgild* ingeschreven, en heeft daar langen tijd gewoond. Aan dezen J. DE WET wordt een zeldzame prent toegekend, *Typus Reformationis Coloniensis*, met een daaronder gedrukte verklaring; de plaat is h. 6 dm., br. 9¼ dm. Par. Zie *Nagler*. — Hieruit blijkt, dat het een onzeker pogen is, om het penseel der twee J. DE WETT'S, JAN EN JACOB, te kunnen onderscheiden. Uit het aangevoerde zou men kunnen besluiten, dat de werken die in *Holland* voorkomen, van JAN DE WET zijn, daar JACOB niet als leerling van REMBRANDT wordt vermeld. Ook komt zekere JAN DE WET, door *Houbraken*, in het leven van PH. WOUWERMAN, vermeld, als schilder, kunstkooper en handelend persoon in *Holland* voor. Weinige zijner werken zijn voluit beteekend; echter was op de Verkoopung van Dr. J. Tak, to *Soeterwoude*, bij *Leyden*, in 1781,

onder Nr. 50 van den *Catalogus: Christus 12 jaren oud zynde onder de Schriftgeleerden in den Tempel* enz. „Dit uitmuntend Cabinet schildery is geheel in den trant van REMBRANDT, ook in effect merkwaardig en treffend geschilderd.” Ware voor dit stuk toen niet de som van *f* 300 betaald, ik zou het in den *Catalogus* voor opgesmukt, hebben gehouden; doch wat meer is, voor werken van de eerste meesters werden aldaar, in verhouding, minder prijzen besteed. — Ook zag ik twee groote Teekeningen, met krijt en opgewassen, voorstellende *Christus vijf duizend menschen met weinig brood en visch spijzigende*. Deze zijn duidelijk beteekend JAN DE WET, 1635. Hieruit blijkt dat JAN in 1617, en welligt vroeger geboren is, waardoor het gestelde jaar 1630 dus komt te vervallen.

WEYDE, of WEYDEN, (GOSWIN VAN DER) „was een afstammeling van ROGIER VAN DER WEYDEN, *den Oude*, geboren 1465, die, volgens het *Gildeboek van St. Lucas, te Antwerpen*, tot dat ligchaam behoorde van 1503 tot 1530, en aange-teekend is, als hebbende een Altaarstuk voor de kerk, te *Tongerloo*, geschilderd, voorstellende de *H.Maagd*, thans in de Galerij, te *Brussel*, onder Nr. 593 vermeld. In de hoofden der figuren is weinig leven, doch eenigen daarvan zijn goed van uitdrukking. De vleeschkleur is een weinig zwaarmoedig en grijs, hetgeen, over het algemeen, met uitzondering van het doorschijnend geschilderd landschap, van de uitwerking gezegd worden kan. De Portretten van den Schenker van dit stuk, den Abt *Arnold Streyters*, en andere leden van zijne familie, op de deuren, zijn verdienstlijk. Hierop bevindt zich een opschrift, vermeldende, dat genoemde *Streyters*, in 1535, deze schilderij door GOSWIN VAN DER WEYDEN, 70 jaren oud, die de kunst van zijn *grootvader*, ROGIER, navolgte, heeft doen schilderen. — Dus kan hij wel een zoon van ROGIER VAN DER WEYDEN, *den Jonge*, geweest zijn. — Naar deze schilderij te oordeelen, is het waarschijnlijk, dat een ander stuk in dezelfde Galerij, Nr. 397, hetzelfde onderwerp voorstellende, even als verscheiden anderen van minder belang, van dezelfde hand zijn. Een derde stuk, mede *hetzelfde* voorstellende, in de Verzameling van Prins *Consort*, te *Kensington*, mag, naar mijne meening, aan denzelfden meester worden toegekend.” Zie Dr. G. F. *Waagen, Handbook of the Painting, the German, Flemish and Dutch school* etc.; London, 1860, kl. in 8°, bl. 109. *Item*.; *Stuttgart*, 1862, I. blz. 137, en, *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, bl. 30.

WEYDE, of WEYDEN. (PIETER VAN DER) — Zie op WEYDE, (ROGIER VAN DER) *de Oude*.

WEYDE, of WEYDEN, (ROGIER VAN DER) *de Oude*. Deze beroemde meester, is bij *Inmerzeel* ter loops vermeld. Deze heeft voor zijne geboorte, te *Brussel*, omstreeks het jaar 1480, en voor dat zijns overlijdens 1529 gesteld, en is daarin *Van Mander* gevolgd, zonder de bronnen, in onzen tijd ontdekt, te hebben geraadpleegd, waardoor de misslag van *Van Mander* duidelijk aan het licht gekomen is: want, wat deze auteur voor ROGIER VAN BRUGGE en voor ROGIER VAN DER WEYDEN heeft geboekt, moet op een-en-denzelfden persoon doelen. — Onze ROGIER was een der beroemde discipelen van de VAN EYCK'EN, die, te *Brussel* geboren, langen tijd, te *Brugge*, bij JAN VAN EYCK ingewoond, en daar zijn kunsttalent verkregen heeft, zijnde het destijds zeer in gebruik, zich naar de plaats zijner woning, *Brugge*, te noemen, en daardoor is ROGIER meer onder den naam VAN BRUGGE, dan onder dien van VAN DER WEYDEN bekend, hetgeen *Van Mander* tot de bovenbedoelde dwaling geleid heeft. — Het juiste tijdstip zijner geboorte, te *Brussel*, schijnt niet bekend, doch zijn levensloop staat met meer juistheid in de *Resolutiën* van den Magistraat van *Brussel* aangeteekend. Volgens die *Resolutiën* was hij, in 1436, aan de Stad, met den titel van Schilder,

verbonden, en bijzonder belast met de versiering van dat gedeelte van het Stadhuis, hetgeen toen gebouwd werd. Hij is daarvoor *in natura* betaald, namelijk, door *gratificatiën*, bestaande in stukken laken, om zich te kleeden, en zulks naar de verdeeling van het werk geregeld. In 1436, werd door den Magistraat, uit bezuiniging, besloten, tot opheffing zijner jaarwedde, doch dit zou alleen bij zijn dood plaats vinden. „Item, dat men, na meester ROGIER'S doet, gheenen anderen Scilder aennemēn en sal.” (Zie het rood *Statuetboek*.) En toch was hij in 1449 nog steeds Portretschilder, blijkens de *Registers van Brussel*: „Meester ROGIEREN VAN DER WEYDEN, Portrateur der Stad van Brussel,” en nog veel later, volgens het *Journal der Abten van St. Aubert, te Kamerijk*; — Zie hieronder op het jaar 1459. — zoodat hij zijn talent van 1455—59 uitoefende, in de genoemde stad Brussel, waar hij den 16. Junij, 1464, overleden is. — Hij werd in de St. Gudule-kerk, in het souterrain begraven. „*Magister ROGERUS VAN DER WEYDEN excellens pictor cum uxore, liggen voer St. Catelijnen antaer, onder eenen blaauwen steen.*” Zie *Register der Grafplaatsen in St. Gudule-kerk*. — Zijne vrouw heette *Elisabeth Goffaerts*, die in 1477 overleden is. Op de Graftombe leest men dit opschrift: „*Exanimis saxo recubas, ROGERE, sub isto. — Qui rerum formas pingere doctus eras; — Morte tua Bruzella dolet, quid in arte peritum — Artificem similem non reperire timet. — Ars etiam moeret, tanto viduata magistro, — Cui par pingendi nullus in arte fuit.*” Dat is: Onder dezen steen, ROGIER, rust gij levensloos, — Gij die de vormen der dingen zoo wel wist af te beelden. — Brussel beweent uwen dood en vreest van nimmer een kunstenaar te zullen vinden, aan u gelijk. — Ook de Kunst is ter neêr geslagen, weduwe van zulk een meester, die in het schilderen door niemand ooit is geëvenaard. — De Oude ROGIER verkreeg de meeste vermaardheid van al de leerlingen van JAN VAN EYCK. Hij bleef tot in 1846 algemeen onder den naam van ROGIER VAN BRUGGE bekend, doch in dat jaar werd zijn ware naam het eerst ontdekt door den Heer *Alph. Wauters*, bewaarder der Archiven van Brussel; — Zie *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, waar tevens de beschrijving voorkomt van de *Zeven Sacramenten*, en van de *Aankondiging*, — *Annonciatie* — door hem geschilderd. — Zie over nog eene ontdekte fraaije schilderij, *De Eendragt van Gent*, 1859, N. 20, welk stuk aan onzen kunstenaar schijnt te moeten worden toegekend. — Dr. *Waagen* zegt, dat hij, waarschijnlijk, geboren is in de laatste tien jaren der XIV. eeuw, zeker niet later dan in het begin der XV. eeuw, want zijne vermaardheid als groot meester was reeds zóó ver doorgedrongen, dat Paus *Martinus V.*, die in 1431 overleed, een klein *Altaarstuk*, door ROGIER geschilderd, aan *Juan II.*, Koning van Spanje, ten geschenke gegeven had. Dit werk, van de geoefende hand eens meesters getuigende, berust thans in het Museum, te Berlijn, en stelt voor *De Geboorte*, een *doode Christus in den schoot van Maria*, en de *Verschiĳning aan Maria, na de opstanding*. — In de eerste jaren, toen ROGIER VAN DER WEYDE onder de leiding van JAN VAN EYCK, te Brugge, stond, heeft hij eene menigte schilderijen in waterverw (*tempera*) uit het gemeene leven vervaardigd. In 1436, werd hem de vereerende betrekking van Schilder der Stad Brussel opgedragen. Zijn voornaamste schilderij is een *Altaarstuk*, voor de zaal, waarin de regtsbedeeling, ten Stadhuize, te Brussel, geschiedde, waar op de vleugeldeuren merkwaardige historische feiten, de Justitio betreffende, waren afgebeeld. Dit uitnuntend kunstgewrocht werd door ALBRECHT DURER, bij zijn bezoek te Brussel, gezien, en heeft, ongestoord, op de oorspronkelijke plaats, tot op het laatst der XVII. eeuw bestaan, en is, vermoedelijk, bij den brand van het Stadhuis, tijdens het beleg door de Franschen, in 1695, verloren geraakt. Voor eenige hooggeplaatste personen heeft hij zeer vele werken

volvoerd. *Molanus* zegt, dat *ROGIER* een *Altaartafereel* vervaardigd heeft voor de Kapel die *Willem Edelheere*, en zijne gade, *Aleidis*, ten jare 1443, in den omtrek van het koor van St. Pieterskerk, deden oprigten. *Een triptiek*, vertoonende de *Afneming van het Kruis*, wordt aan onzen schilder toegeschreven, en waarvan de regterdeur den geveer en twee andere lieden voorstelt, voorzien van het Stamwapen van *Edelheere*, versiert nog heden deze kerk, te *Leuven*, zijnde op een gouden grond geschilderd en keurig van uitvoering. Dit tafereel is naar allen schijn van waarheid, het schilderstuk door onzen schrijver, *Molanus*, vermeld. Zie *Edw. van Even*, *Nederlandsche Kunstenaers*, vermeld in de *onuitgegeven Geschiedenis van Leuven van J. Molanus*, † 1585; en de *Dietsche Warande*, van *J. A. Alberdingk Thym*. — Een groot *Altaarstuk*, waarschijnlijk, tusschen de jaren 1440 en 1447 vervaardigd, voor de Kapel van het Hospitaal, te *Beaune*, in *Bourgondië*, door *Nicolaes Rollin*, Kancelier van Philippus den Goede, gesticht, berust in een der vertrekken van genoemd Hospitaal. In het Werk van Dr. *Waagen* vindt men er eene afbeelding van. — In 1439, ging hij naar *Italië*, waar hij een *Altaarstuk* voor *Lionello d'Este*, Heer van *Ferrara*, schilderde, met de voorstellingen der *Afating van het Kruis*, en op de deuren de *Verdrifving van Adam en Eva uit het Paradijs*, hetgeen de hoogste bewondering wegdragen mogt. — In 1440, was hij bij het plegtig Jubilé, te *Rome*, en heeft *Italië* niet verlaten, vóórdat hij *Florence* had bezocht, en bij de *Medicis* bekend werd, waarvan tot bewijs strekt eene schilderij, thans te *Frankfort*, in het *Städel's Instituut*, berustende, ongetwijfeld voor *Pietro* en *Giovanni de Medicis* geschilderd, waarop zijn voorgesteld de patronen van dienzelfden naam, en die van het huis van *Medicis*, de Heilige *Cosmas* en *Damianus*, die de Maagd met het Kind omgeven. Dit stuk is van de teederste uitdrukking en, met zijne andere werken vergeleken, getuigende van eene verbeterde teekenmanier. — Na zijne terugkomst te *Brussel*, vervaardigde hij eene schilderij voor *Peter Bladolin*, Schatmeester van Philips den Goede, die door diens kapittelheer geplaatst werd op het Altaar eener kerk, te *Middelburg*, door hem in 1450 gesticht, en welk stuk thans in het Museum, te *Berlijn*, aanwezig is. — Een ander groot werk, geschilderd van 1454 tot 1459, voor den Bisschop *Johan van Cambray*, is ongelukkig verdwenen. — Op dat jaar vond ik nog de volgende werken, in oorspronkelijke stukken, vermeld, als: „1459. Pour un tableau de peinture fait à Bruxelles, assis en l'église de Chéens. — Le XVI de Juing l'an LV, je Jehan abbé, marchanday à maistre ROGIER DE LE PASTURE (vertaling van ROGIER VAN DER WEYDEN) maistrre ouvrier de peinture de Bruxelles, de faire I tableau de V pieds en quaraire, à II huystoires, de telle divise que l'ouvrage le monstre. Et furent les devises faictes à plusieurs fois, et ossi il fist le dit tableau de VI piez et demi de hault et de V piez de large, pour le bien de lœvre; le quel tableau fut parfait à le Trinité, l'an LIX, se cousta principal IIIJ^{xx} riders d'or, de XLIIJ S. IIIJ d. le piece, monnoie de Chambray, dont il fu tous payez du nostre à plusieurs foiz. Se fu donné à se femme et à ses ouvriers, quant on l'admena, IJ escus d'or de IIIJ L. XX d. Tournois. Se fu admenez Chéens par le kar Gillot Gongnelieu du Roquier, le premier septemaine de Juing l'an LXI. Se cousta en voiture à IIJ cheval, à fardeler à Bruxelles en winages, cauchies (droit de chaussée) et despens dudit cartou (chartier) et de Jennin de Montegui, clerck de Chéens, que furent IX L. XV S. X d., et IJ mencauts d'avaine de XXIJ g. et fu Cheéens admenez le VIIIe. de Juing LIX, et tout payé du nôtre.” — Op den Inventaris des boedels van *Margaretha*, Gouvernante der *Nederlanden*, die in de Archiven, te *Rijssel*, moet aanwezig zijn, en waarvan een gedeelte door *Le Glay* is uitgegeven, vindt

men onder andere kunstzaken het volgende: „IV. *Ung petit tableaul d'ung Dieu de pitié estant es bras de Nostre Dame; ayant deux feulletz, dans chascun desquelz y a ung ange, et dessus lesdits feulletz y a une Annuuciade de blanc et de noir* (in het graauw en camafieu geschilderd.) — *Fait, le tableaul de la main de ROGIER VAN DER WEYDEN et les dits feulletz de celle de maitre HANS.*” (HEMLING) — Nog „VII. *Ung autre petit tableaul de la Trinité, fait de la main de ROUGIER aussi vieulx.*” Deze schilderij was dus in het oog der beëdigde deskundigen wel zeer oud, en dit in 1530. — Verder: „X. *Ung petit tableau d'ung Crucifix et d'ung Saint Grégoire. Fait de la main de ROGIER.* — In *Jules Renouvier's* be kroonde *Histoire de l'origine et des progrès de la Gravure dans les Pays-Bas et en Allemagne, jusqu'à la fin du XV. Siècle etc.; Brux., 1860*, vindt men hem beschreven als den eersten Schilder, die, van 1440—1450, in de Nederlandsche School boven allen uitblonk, en wiens invloed zeer merkbaar in de miniaturen en houtgravuren, die destijds de bockwerken versierden, gevonden wordt; doch er bestaat geen genoegzame zekerheid, of hij-zelf daaraan de hand heeft gelegd, alhoewel er fraaije voorkomen, die, ofschoon naamloos, toch aan hem zouden doen denken. — Nog heb ik gevonden, dat hij ook het glasschilderen beoefend heeft. „In de kapel van het H. Sacrament, in de O. L. V. Kerk, te Antwerpen, zijn glazen, vervaardigd door een glasschilder uit die dagen, ROGIER genoemd. Zij bewijzen, dat ROGIER in zijn tijd heeft uitgemunt, want ze zijn allen door Vorsten vereerd. Het eerste, bij het intreden in de Kapel, is door Jan III, van Portugal, geschonken; het tweede door Maria, Koningin van Hongarije; het derde door Frans I., Koning van Frankrijk; het vierde door Ferdinand, broeder des Keizers, en het vijfde door den Keizer-zelven.” Zie *L'Art de la Peinture sur verre et de la vitrerie, par feu M. Le Vieil; (Paris), 1774, in 1°, bl. 42.* Dit zeldzame Werk is in mijn bezit, en heeft mij bij mijn arbeid steeds tot een der beste bronnen verstrekt. Ofschoon er van zekeren ROGIER sprake is, kan dit geen werk van den Ouden, maar moet het van den Jongen ROGIER VAN DER WEYDEN wezen. *Le Vieil* heeft, natuurlijk, de latere historische teregtwijzingen niet gekend, en zich alleen bij den naam van ROGIER bepaald. — *Gessert*, in zijne *Geschichte der Glasmahlerei* u. s. w., *Stuttgart, 1839*, noemt, op gezag van *Le Vieil*, ROGIER VAN DER WEYDEN als een der beste Glasschilders, zonder erechter de zoo noodige toelichting bij te voegen. — Geen meester der Nederlandsche School, zelfs het geslacht der VAN EVER'EN niet uitgezonderd, heeft zulk een diep ingrijpenden invloed op het gebied der Kunst gehad als ROGIER VAN DER WEYDEN, zegt Dr. Waagen, in zijn *Handbuch* enz., *Stuttgart, 1862, S. 111.* Het was ook door hem, zegt hij, dat de werkelijke rigting der VAN EVER'EN zich uitbreidde in geheel *Deutschland*, en de voornaamste schilders aldaar zijne kunst te Brussel kwamen bestuderen; ja, zelfs bestaat er eene historische aanwijzing, dat de grootste Duitsehe meester der XV. eeuw, MARTEN SCHONAUER, een zijner leerlingen is geweest. — De Graaf de Laborde, *les Dues de Bourgogne, etc. Tom. I. Paris, 1849, Introduction, p. LIX*, maakt ons nit oorspronkelijke Fransche stukken bekend, dat hij daarin onder den naam van ROGIER DE LE PASTRE voorkomt, welke benaming, zegt hij, slechts de vertaling van ROGIER VAN DER WEYDEN is. — Zijn huwelyk blijkt bepaald omstreeks 1424 te hebben plaats gehad, terwijl CORNELIS VAN DER WEYDEN, (CORNELIUS DE PASCUA), van Brussel, geestelijke bij de Carthuizers van Herinnes, bij Inghien, zoon van meester ROGIER, beroemd schilder, was overleden in 1473, ongeveer 48 jaren oud. Zie genoemden *Catalogue d'Invers, 132.* — Ook vond ik aangeteekend, dat, in het begin der regering van Karel den Stoute (1466), in een Register, *Ms.*, van het *St. Jacobs-klooster op Coudenberg*, te Brussel, voor-

komt, *Jan van der Weyden*, zilversmid, en PIETER VAN DER WEYDEN, *scildere*, en *syn wyf*, met de bijvoeging, dat zij beiden zonen van ROGIER VAN DER WEYDEN (dus van den Ouden) zijn geweest. Zie *Messenger des Sciences hist. etc.*; *Gand*, 1860, p. 358. — Verder las ik, bl. 129 van *Louvain monumental etc.*, dat HENDRICK VAN DER WEYDEN, beeldhouwer, in 1425, te *Leuven* woonde, en wel de vader van den Ouden ROGIER wezen kan. — Zie verder over hem de *Annales de l'Académie d'Archéologie de Belgique*, *Anvers*, 1849, *Tom. VI.* — Dr. F. G. Waagen, *Handbook of Painting of the German, Flemish and Dutch School etc.*; *London*, *Murry*, 1860, in 8°., en *Idem, Idem, Stuttgart*, 1862. — *Le Comte de Laborde*, *Les Ducs de Bourgogne etc. Paris*, 1849, in 8°.; *Tom. I. Introduction.* — Ik bezit van zijn *Portret*, met het vers van *Lampsonius*, een exemplaar met de gesneden en met de drukletters, waarop hij *ROGERO Bruxellensi Pictor*, genoemd wordt. Hiernaar is dat bij *Van Mander* in 8°. op pl. G, Nr. 3, genomen.

WEYDE, of WEYDEN, (ROGIER VAN DER) de *Jonge*, was de zoon en leerling van den Ouden ROGIER, zooals bepaald door *Sandart* wordt gezegd. Doch, behalve dit, weten wij weinig meer, zegt Dr. *Waagen* in zijn *Handbook of Painting etc.*, *London*, 1860, dan dat hij van de Kunst leefde, zeer goedhartig was, en te *Brussel*, in 1529, hoog bejaard aan de zoogenaamde Engelsche zweetziekte overleden is. — „Daar *Van Mander* hem somtijds met zijn vader verwart, en *Wauters*, en *Cavalcaselle*, naar hem, zijn bestaan ontkennen, kan ik mij met deze meeningen niet vereenigen, zegt Dr. *Waagen*; zie mijne rede in het *Kunstblatt*, 1847, p. 170, terwijl *Passavant* ook van mijn gevoelen is; zie zijn *christliche Kunst in Spaniën*, S. 134.” — Hij is met zijn eerste werk den trant van zijn vader zeer nabij gekomen. Later evenwel was de evenredigheid zijner beelden niet zoo lang, de vormen waren meer gevuld, zijne teekening was meer gekuischt, hetgeen in 't bijzonder op de handen en voeten is toegepast. Hij schijnt zich bepaald aan voorstellingen uit het lijden van Christus, van de bedroefde Maagd en der Discipelen des Heeren te hebben gewijd, en meest al de stukken, die, naar alle waarschijnlijkheid, aan hem moeten worden toegekend, leveren deze soort van voorstellingen op. Zijn voornaamste werk is een oorspronkelijk stuk voor de O. L. V. Kerk, te *Leuven*, thans in de *Sacristij van St. Laurens*, in het *Escuriaal*, in *Spanje*, berustende, voorstellende de *Afneeming van het Kruis*, bestaande uit tien figuren, levensgrootte. Er bestaan nog twee gelijke voorstellingen van deze schilderij: de eene in de Galerij, te *Madrid*, Nr. 1046 (doch daar als werk van den Ouden vermeld), en de andere in die te *Berlijn*, Nr. 534, beteekend met het jaar 1488. — Nog wordt door *Passavant* eene kleine *Kruisiging*, in de Galerij te *Madrid* aanwezig, aan hem toegeschreven. — Eene *Afslating van het Kruis* in het *Liverpool's Instituut*. — Een *Idem*, in de Verzameling van Prins Consort, te *Kensington*, bij *Londen*. — Een *Ecce Homo* en *Mater dolorosa*, mede aldaar. — Een *Idem*, in de Verzameling van den Heer *Green* of *Hadley*, bij *Barnet*. — Eene *Graflegging*, in de Verzameling van Sir *Culling Eardley*, te *Belvedere*, bij *Eriih*. — Eene *Afslating van het Kruis*, in de Koninklijke Galerij, te *Napels*, en eene *Idem*, te *Brussel*. — *Het hoofd eener weenende Vrouw*, te *Brussel*; (onder de werken van den Ouden ROGIER vermeld). — Waarschijnlijk, was *GOSWIN* zijn zoon. — Zie over zijn vermoedelijk Glasschilderwerk, op *ROGIER, den Oude*.

WEYDMANS, (N.) schilder en graveur, die, in de eerste helft der XVII. eeuw, in *Nederland*, werkzaam was. Zijne prenten komen zelden voor, en zijn: 1.) *Een Man en Vrouw, aan eene tafel brassende*; regts, in den achtergrond, spelers, door een venster ziet men Bijbelsche voorstellingen: *Sicut autem erat in diebus Noe etc.*; in 4°,

niet beteekend. — 2.) *Een Kwakzalver*, een wond aan het hoofd eener vrouw onderzoekende; links een boer, die haar hoofd vasthoudt; halve figur: *Loopt! loopt met groot verblyden*, enz. n. WEYDMANS inv. et fec., in 4°. — In *Walker's Painters etchings* staat eene kopij naar deze prent. — 3.) *Een vrouw, die een beschonken man geleidt; Och liever Gyb laet ons tuyswaerts gaengen* enz. IDEM, idem, in 8°. — Zie *Nagler* en nog op WEYTMANS. (W.)

WEYERMAN. (JACOB, of JAN) — *Bryan-Stanley* zegt JAN, en *Nagler* JACOB. — Zie op WEYERMAN. (JACOB CAMPO)

WEYERMAN. (JACOB) — Zie WEYERMAN. (JACOB CAMPO)

WEYERMAN (JACOB CAMPO) wordt door *Houbraken*, onder eene reeks van schilders, in het voorbijgaan, als J. WEYERMAN, gebentnaamt *Campaviva*, vermeld, als een bloem en fruitschilder, terwijl daarbij de zonderlinge eigenschappen van dezen beruchten man worden geboekt. Die tekst heeft vreemde Autens, als *Bryan-Stanley*, *Nagler* enz., aanleiding gegeven, JACOB CAMPO voor een anderen persoon te houden, terwijl zij den bij *Houbraken* genoemden alleen JACOB noemen, waardoor zij dezen, volgens de tijdelijke rangschikking, omstreeks 1636 doen geboren worden, en in 1681 laten sterven. — *Nagler* voegt er, ten overvloede, nog bij, dat deze den genoemden Bentnaam voerde. Het is echter voor mij nog niet uitgemaakt, dat het een-en-dezelfde persoon zou zijn. — *Immerzeel* heeft hem, to regt, wegens zijn wangedrag, in den hoogsten graad, veracht, en zegt tevens, dat, onder anderen, ook de *Schouwborg* van *Houbraken*, „in zijn ellendigen stijl is omgewerkt.” Doch mijne vraag is: aan wien ligt de schuld, aan hem, die zóó schrijft, of aan hem, die zulk geschrijf koopt? CAMPO trok de aandacht van het publiek, en zij, die zelve niet voor de waarheid durfden uitkomen, bedienden zich van zijne pen, waar hij goed bij stond. Zijn stijl is laag en gemeen, dat is waar; maar de rijkdom van gedachten, in echt-sarcastische kritiek gehuld, is zoo groot, dat men zich moet verwonderen, en over zijn juist en veelomvattenden geest, en over zijn uitstekend lettergeheugen. Hij was een genio in ongelukigen toot, doch waarmede een dozijn gewone dichters en letterkundigen gelukkiger zouden kunnen worden uitgedost. — Hij schijnt ook volksoploopen te hebben veroorzaakt: zoo lees ik in de *Navorscher*, VI. Jaarg., dat de bekende prent naar C. TROOST, de *Ambassadeur van de Laberlotte*, „is de afbeelding van een onzedelijke grap, door den schilder CAMPO WEYERMAN en consorten in den Haarlemmerhout bedroven, en waardoor hij uit *Haarlem* werd gebannen. Men had de posteriora van een makker als een gezigt besebilderd en liet dit achterdeel, met het hemd als tulband opgeworpen en in ééngewrongen, vergezeld door trompetgeschal, uit het bovenvenster eener herberg zien, en voor den Ambassadeur van Laberlotte doorgaan. De ontdekking van den schildersgrap beleedigde de verzamelde menigte, en gaf aanleiding tot wraakneming, zoodat verbanning volgde, vermoedelijk als straf, zoo het heette, wegens verstoring der rust van de ingezetenen.” — In 1729 woonde hij op *Meer-en-Hoef*, tusschen *Utrecht* en *Amsterdam*. Zie II. deel, bl. 152 van zijn Werk. — Tot zijne Geschriften behooren de volgende, als in 4°: *De Rotterdamsche Hermes*, één deel. — *De Amsterdamsche Hermes*, 2 deelen. — *De Ontleeder der Gebreken*, 2 deelen. — *De Echo des Werelds*, 2 deelen. — *De vrolyke Tuchtheer*, 1 deel. — *De vrolyke Kluisenaar*, 1 deel. — *De verrezziende Heremyt*. — *De Naakte Waarheit*. — *De Historie des Pausdoms*, 3 deelen, en *Aanhangsel* 1 deel. — *Mozes Markus*, 1 deel. — *De Adelaar*, 1 deel. — *Blyspellén*, benevens den sleutel en eenige vertaalde Gezangen uit *Anakreon*, 1 deel. — *De Levensbyzonderheden der Ned. Kunstschilders*, 4 deelen. — *Letterlicvende, Zeedekundige, Historische, Stichtelyke*

Betrachtungen, 1 deel. — *De Laplandsche Tovertrommel*, 1 deel. — *Verdeediging voor * * **, 1 deel. — *Mercurius Actionnist, benevens verscheide Bruiloftsgezangen*. — *Teegen-ontleeder*. — En in 8°, 't *Zamenspraak der Dooden*, 2 deelen. — *Aanmerkingen over 't zamenspraaken tusschen een Geneesheer en zyn lyders*. — *Vertoog over de Koffy enz.* — *Het Leven van Alexander VI. en Cæsar Borgia*, 2 deelen. — *Verdediging tegen Alexander le Roux*. — *Het Leven van den kolonel Charters*. — *Een vertoog over drie beruchte Vrysteden*. — *De Levensbyzonderheden van Laureys Arminius, Robert Hennebo, Jacob Veenhuysen enz.* — *Twee vertoogen over de Zonden enz.* — *Drie Blyspellen, gedrukt te Breda*, 2 deelen. — *Het levensbedryf van den gewaanden Goudmaker, den Baron van Syberg*. — *De Voorlooper van den Antwerpsechen Kourantier*. — *Don Francisco Bitterheilig en Dona Maria Mandol*. — *De steen der Wyzen*. — *Voorlooper der Kronyk der Bankrottiers, 1738*. — *Vermakelyk Waagenpraatje*. — *Bedenkingen over Spreuken XVIII. over Romeinen I. 27. (?)* — Zyn avontuurlijk leven is, in 1756, en een herdruk, te 's Gravenhage, in 1763 verschenen, kl. in 8°, waarvan eene Duitsehe overzetting, te Leipzig, in 1764, het licht heeft gezien. — Ik bezit zyn *Portret*, huste op eene verhevenheid, met veel bijwerk, door C. TROOST del. en waarnaar A. V. L. B. — Zie aldaar. — de gravure heeft gemaakt, in 4°. — Een *Idem*, in ovaal, IDEM pinx., J. HOUBRAKEN sc., in 4°. De kopij, andersom, in zwarte kunst, (door JAN DE GROOT?) waaronder: „*Dit 's CAMPO WEYERMAN, die zelf vol van gebreken, — Zyn tyd te veel versleet, met anderen te steeken*. — Ook bij *Descamps* komt een *Idem* voor.

WEYERSBERG. (J.) Het *Portret* van J. C. *Stahlschmidt* door HEM pinx., L. PORTMAN sculp., in 8°, in 1804, te Amsterdam uitgegeven, geeft mij aanleiding, HEM hier te hoek te stellen.

WEYMAN (CLAES) en zyn broeder JAN, met MELCHIOR WEYMAN, die zeker tot zijne familie behoort, waren reeds als voorname Glasschilders, in het laatst der XV. en in het begin der XVI. eeuw, te Utrecht, bekend, blijkens de volgende oorspronkelijke bewijzen, uit de *Kameraars-rekening der stad Utrecht* ontleend. Hieruit ontdek ik, dat de stad Utrecht den roem van *Adriaen Floriszoon*, — later Paus *Adriaan VI.* — toen Deken en Vice-kanselier der Universiteit van *Leuven*, als haar burger hoog heeft gewaardeerd. „Item CLAES WEYMAN heeft der stad gemaect twee glazen, ende staen in den *Haghe*, cost ses gulden. — Item die Stadt van Utrecht heeft gescent meyster *Aryaen Florisz.*, Deken te *Loven*, vier glazen in zyn capel, in zyn nye huysinge, costen 8 Ryns gulden. — Item CLAES WEYMAN een glas totten *Carthusers*, huyten *Utrecht*, dat die Stadt gescent heeft, hondert voet, facit 125 ponden. — Item des Donredags na XIIJ dach heeft die Stadt gescent een glas tot meyster *Christiaen*, Canoniek tot Oudemunster t' *Utrecht*, in syn huysinghe, ende cost 8 Ryns gulden.” *Kameraars-rekening der Stad Utrecht*, 1506, 1507, 1520 en 1521, bij *Dodt, Archief*, III. deel.

WEYMAN. (JAN) „Item JAN WEYMAN heeft die Stadt van Utrecht vier gebacken glazen gemaect totten *Domdeken*, elc glas IJ gulden.” *Kameraarsrekening, der Stad Utrecht*, 1506. — Zie *Dodt, Archief*, III. deel, en verder op WEYMAN. (CLAES)

WEYMAN. (MELCHIOR) „Item MELCHIOR WEYMAN, opten huysse tot *Cappel*, competerende den *Weeshuysse* alhier (*Utrecht*) gemaect 4 glazen, den by de *Magistraet* deser stadt aldaer geschonken zyn, 14 £.” *Kameraarsrekening der Stad Utrecht*, 1509. — Zie verder op WEYMAN. (CLAES)

WEYTMANS. (W.) „*Een Viool-speeldertje* van W. WEYTMANS. — *Een Luyt-speelstertje* van DITO, zynde een weërgâ, te zamen f 35.” Zie *Catalogus* enz. van *Hoet*, I, bl. 130. — Zou men hier aan N. WEYDMANS — Zie aldaar. — en aan

MATHEUS WYTMAN, bij *Immerzeel* vermeld, als aan een-en-denzelfden persoon moeten denken?

WEYTS (DIRICS) wordt, in 1450, als schilder in de Broederschap van *St. Lucas*, te *Brugge*, vermeld. Zie *le Comte de Laborde, Les Dues de Bourgogne etc.; Paris*, 1849. *See. partie; Tom. I. bl. 581.*

WEZ (ARNOULD DE) wordt door *F. Bogaerts* vermeld als tot de Belgische kunstenaars te behooren, en geboren te *Oppenois*, bij *St. Omer*, in 1724, te *Rijssel* overleden. Hij heeft *Italië* bezocht en het historische vak beoefend.

W. G. Een onbekend Monogram, waarvan de σ aan den laatsten stok der *w* is gehecht. Het komt voor op eene luchtig-geëtste prent, voorstellende *den Apostel Paulus*, bijna van voor te zien, rustende met de hand op een zwaard; vóór hem een opengeslagen boek, in 4°. Op het gezigt af, zou ik het voor werk der XVIII. eeuw houden.

W. H. Een mij onbekend Monogram, staande op een aardig geëtt prentje, kopij naar *JAN LUYKEN*, beteekend *w. n. out 13 j.*, genomen naar dat in de *Stichtelyke Rymen* enz., door *Jan Huygen*, met *Konstplaten door JAN LUYKEN* enz.; *Amsterdam*, by *J. ter Beek*; zonder jaartal, in 8°.

WHITEHAND, (RONERT) een kunstgraveur, die eenige fraaije prenten heeft vervaardigd voor het Werk van *J. le Roy, Custella et Pratoria Nobilium Brabantiae* etc. *Lugd. Bat.*, 1699, in f^o, waarvan er één op blz. 118 voorkomt.

WICHEREN. (JOHAN JOEKES GABRIEL VAN) Deze vermaarde Friesche portretschilder is door *Immerzeel* vermeld. — Hij heeft zich in zijne geboortestad *Leeuwarden*, tot 1829, steeds onder de leiding van zijn meester *w. n. van der Kooi* gevormd, en vertrok naar *Groningen*, waar hij, tot 1838, vertoefde en zeer veel portretten van onderscheiden familiën, uit alle standen, schilderde. In dat jaar keerde hij naar *Leeuwarden* terug, en is daar, na den dood zijns vaders, ongetrouwd, nog gevestigd. De Heer van *Wicheren* smaakt het genoeg, dat zijn talent zeer wordt gevierd; hij is onafgebroken werkzaam met het schilderen van Portretten, ook uit de eerste standen, die de algemeene goedkeuring mogen verwerven, en, inderdaad, het penseel van zijn meester tot eer zouden verstrekken. Hij heeft ook het *Portret van Z. M. den Koning, als Admiraal*, levensgroot, voor *Jonkhr. Mr. C. van Eysinga* geschilderd, hetgeen na diens overlijden, in 1860, een geschenk is geworden, om de Vergaderzaal der Gedeputeerde Staten, te *Leeuwarden*, er mee te versieren. In *Julij*, 1862, heeft hij een *Idem van Z. M. Koning Willem II*, als *Veldmaarschalk*, levensgroot geschilderd, in een prachtig vergulde, met de Koninklijke kroon gedekte lijst, aan den Commissaris des Konings voor dezelfde Vergaderzaal ten geschenke aangeboden. „Het is, niet minder dan het vorige, een wezenlijk kunststuk, dat, zoowel door keurige en krachtige penseelsbehandeling, als door gelukkige opvatting uitnunt, en het talent en de vrijgevigheid beiden van den vervaardiger tot groote eer verstrekt.” Zie *Handelsblad*, 14 *Julij*, 1862. — Reeds in *Augustus*, daaraanvolgende, vernam ik, dat zulks bij *Z. M. den Koning* niet onopgemerkt was gebleven, die hem vereerde met de *Ridderorde van de Eikenkroon*, welke onderscheiding zijne stadgenooten zoodanig op prijs stelden, dat de *Toonkunstenaars*, op den 5. *Augustus*, hem eene *Serenade* bij fakkellicht hebben gebragt. — De verdere onderscheidingen, die hem reeds vroeger mochten te beurt vallen, bestonden, op 5 *Junij*, 1841, in de benoeming tot *Lid van verdienste* van het *Kunstgenootschap Pictura*, te *Groningen*. — In 1844 behaalde hij, bij de eerste Tentoonstelling van *Kunst en Nijverheid*, te *Leeuwarden*, op een ingezonden Portret, de *zilveren Medalje*. — De Heer van *Wicheren* is *Vice-President* der *Maatschappij ter bevordering*

van *Schilder- en Teekenkunst*, in *Friesland*, gevestigd te *Leeuwarden*; bij de Stads Teekenschool lid der *Commissie*, en bekleedt thans bij die *Commissie* de betrekking van *President*.

WICHTERNE (FRANCE VAN DER) en CAVAEL (JACOB), beide kunstschilders, te *Iperen*, die op het laatst der XIV. en in het begin der XV. eeuw, aldaar werkzaam waren, zooals zulks door den Heer *Diegerick*, te *Brugge*, is ontdekt, die, in 1853, het volgende mededeelde: „Op den IIIJ dagh van *Marte*, in 't jaer M ende CCCC., ter beede van Mr. *Heinric van Spiere* bi zinen brieve, FRANCE VAN DER WICHTERNE, scildere, was onthouden bider ghemeenre camere ten dienste van der steide, als van der scilderi in de steide van JACOB CAVAEL, ende op de zelve voorme ende maniere dat hier of onthouden was, ende alzoo 't hiervoorne van JACOB vors. ghescreven staet, ende verbond hem ende consenteerde te doene al 't zelve dat JACOB vors. hem verbond te doene. Upt welcke hem geconsenteert ende ghegheven waren jaerlycs de sergeanten cleederen van der steide, alsoo 't den vors. JACOB ghedaen was.”

WIELAND. (JOHAN) — *Zijn Portret*, met O. I. inkt geteekend, vond ik onder Nr. 1839 der *Nederlandsche Schilders-portretten*, in den *Catalogus*, Teekeningen enz. van *Van der Marck*, verkocht te *Amsterdam*, 1773. — Meer dan waarschijnlijk, is het een-en-dezelfde persoön, door mij op WEILAND (...) vermeld. Welke lezing is nu goed?

WIELICH. (MATTHEUS VAN?) *P. Terwesten*, in zijn *Ms.*, noemt hem een bekwam beeldhouwer en leerling van MARTINUS DE MEESTER, die in 1694 bloeide. Hij zegt, dat WIELICH een geboren Hagenaar was, doch weet niet waar, en wanneer hij is overleden.

WIELING (NICOLAAS) is door *Immerzeel* geboekt. — Ik voeg er bij, dat hij, in 1661, als *Lid der Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage*, staat ingeschreven.

WIENER (JACOB) is reeds door *Immerzeel* te boek gesteld. Ik zal eenige verbeteringen en de verdere werken van dezen voortreffelijken stempelgraveur, mij daartoe verstrekt, hier doen volgen. Hij is niet te *Venlo*, maar te *Hörstgen*, in *Pruissen*, den 2. Maart, 1815, geboren, terwijl zijne ouders zich, een jaar daarna, te *Venlo* vestigden. Toen hij 13 jaren oud was, begon hij zijne studie bij L. BARUCH, te *Aken*, en heeft die van 1837—1840, te *Parijs*, onder LEVESQUE voortgezet, waarna hij zich te *Brussel* vestigde. Aan den Heer JACOB WIENER, als het ware de schepper van een nieuw historisch terrein, moet de hulde van den Numismaticus toegebracht worden, daar hij de afbeeldingen der voornaamste Europeische Monumenten, zoowel uit- als inwendig, op eene ongelooflijk nauwkeurige wijze in zijne Medaljes teruggeeft, die dan ook met bewondering en gretig worden ontvangen door het publiek. Onder meerderen van anderen aard, zijn er Medaljes der voornaamste Belgische Monumenten, ten getale van 20 stuks reeds door hem vervaardigd, waaronder de groote Medalje op het *Jubilé de Liège*, het Inwendige van de *St. Maartenskerk*, te *Luik*. — Een Idem, *mort de l'Evêque Van Bommel*, het Inwendige van de *St. Pauluskerk*, te *Luik*. — *Eerste Steenlegging der kerk van Laken*, het uitwendige, 33 streep Ned. middellijn. — De Medalje, door de Stad *Keulen*, haren Archivaris aangeboden, *het Stadhuis van Keulen*. — Een Gedenkpenning op den bouw der *Kerk*, te *Remagen*, aan den Rijn, uit- en inwendig. — Een Idem, *de Overdekking der Beurs*, te *Antwerpen*, door de stad *Antwerpen*, den Heer *Marcellis* aangeboden enz. — Het zoo gunstig slagen in deze onderneming spoorde hem aan, om zich geheel aan dezen tak van fraaije kunst te wijden, en hij besloot, eene groote Galerij aan te leggen, die de voornaamste Monumenten van *Europa* in stempelslag moet bevatten, en

waarvan bereids de volgende zijn voltooid, als: *De Cathedraal van St. Paul, te Londen.* — *Idem van die te Keulen;* — *van St. Marcus, te Venetië.* — *De Munsterkerk, te Aken.* — *De Cathedraal, te York.* — *Idem te Winchester.* — De Commissie der Algemeene Tentoonstelling, te *Parijs*, 1855, heeft HEM het graveren van onderscheiden stempels voor Medaljes, voorstellende Gezigten op het in- en uitwendige van het *Nijverheids-Paleis*, opgedragen. — Zijn talent werd door hooggeplaatste Personen zeer gewaardeerd, als door II. H. M. M. Louis Philippe van *Frankrijk*, door den Koning van *Pruissen*, en nog laatstelijk door den Koning-Regent van *Portugal*, die hem tot *Ridder der Koninklijke Orde van Christus*, benoemde. Van H. K. H. Madame Adcleide van *Frankrijk* heeft hij eene kostbare dockspeld ten geschenke ontvangen, terwijl hem, in 1855, het Diploma als *Honorair-Corresponderend lid der Keizerlijke Akademie van Schoone Kunsten, te St. Petersburg*, toegezonden werd. — In 1858, mogt hij de eer genieten, door den Paus met eene kostbare *Cameé* te worden vereerd, als een blijk van erkenning der verdienste van JACON WIENER. Zie *Handelsblad*, 24 Februarij, 1858. — De Heer JACOB WIENER is gehuwd met Mejufvrouw *Minette Newton*, van *Londen*. Hij heeft twee leerlingen gevormd, te weten zijne broeders LEOPOLD WIENER, stempelsnijder aan de Munt van *België*, en KAREL WIENER, die zijne verder studio te *Parijs* heeft volbragt, en thans te *Londen* gevestigd is.

WIENRAG. (. . .) Zoo wordt door *Nagler* de bij *Immerzeel* beschreven WYTRACK genoemd.

WIERING. (K.) De afbeelding van den *Hoofdtoren, te Hoorn, door het onweder in brand geraakt, op den 10. Maart, 1750*, is door HEM naar het loven geteckend en door s. FOKKE *sculp.*, in 8°.

WIERINGA, (JAN) de vader van den bij *Immerzeel* vermelden GERARDUS, heeft veel bekwaamheid in de kunst getoond, en in zijne woonplaats, *Groningen*, eenigo zeer goede behangsels geschilderd. Hij overleed, aldaar, ten jare 1780, in den ouderdom van 71 jaar.

WIERINGA, (N.) een portretschilder, die, in het midden der XVII. eeuw, waarschijnlijk, in *Friesland* bloeide. — Bij den Heer *A. J. Bruinsma, te Leeuwarden*, berust, onder diens familieportretten, *Een Man en Vrouw*, levensgrootte, dijsstukken, die gezegd worden, uitmuntend en keurig geschilderd te zijn. Het eene is beteekend N. WIERINGA *fecit* 1649. — Dezo is, waarschijnlijk, een voorvader van GERARDUS, bij *Immerzeel* vermeld.

WIERINGEN. (CORNELIS VAN) — Zie KLAASZEN VAN WIERINGEN. (CORNELIS)

WIERINGEN. (CORNELIS VAN) Dit Artikel bij *Immerzeel*, en dat van CORNELIS KLAASZEN VAN WIERINGEN, — Zie aldaar. — moet op oen-en-denzelfden persoon doelen, en is abusivelijk ingeslopen; alleen moet voor beiden worden gelezen: overleden te *Haarlem*, in het jaar 1635. — De aanleiding daartoe, ligt, waarschijnlijk, in het verschil der lezing van zijn Monogram, daar velen de twee letters CC. niet in vinden, die er echter in staan, daar ééno c. met eene v zóó is vereenigd, dat er eene w uit ontstaat, gelijk zulks voorkomt op de prenten, in mijn bezit. — Hij heeft ook geëitst, als: *Een Landschap, met water en gebouwen*, aan beide zijden; regts trappen, die naar een gebouw leiden; WIERINGEN *inven.*; h. 5 dm. 3 str., br. 6 dm. 2 str. Par. — *Een Dijkgezicht, met sluizen en schepen*; idem, idem; h. 3 dm. 9 str., br. 6 dm. 2 str. — Een reeks van 4 stuks *Watergezigten*, met figuren; idem, idem, in 4°. Zie *Nagler*.

WIERIX, WIRICX, WIERX of WYRINCX. (JAN, JERONIMUS en ANTONIE) Dezo drie broeders, in de kunstwereld als beroemde graveurs bekend, zijn door *Immerzeel* vermeld, als geboren te *Amsterdam*, in 1550, 1551 en 1552. Hetzelfde zegt

ook *Brulliot*; doch *Nagler* geeft daarvoor op 1548, 1549 en 1550. Dit een en ander moet, door de nasporingen van den Heer *L. Alvin*, eene wijziging ondergaan, gelijk hij dit grondig heeft uit één gezet in zijn Werk: *L'Enfance de Jésus. Tableaux Flamands. Poème tiré des Compositions de JEROME WIERIX; par L. Alvin. Avec 14 planches et une notice biographique sur les trois frères WIERIX, Graveurs du XVI. siècle. Paris, chez Auguste Aubry, 1860, in kl. 8°.* *Alvin* vraagt, op welke gronden *Nagler* deze gehoortejaren heeft bepaald? want het is eene dwaling, welke hij met allen, die over deze drie broeders hebben geschreven, deelt, en die ook de Werken, beteekend *J. H. W.*, aan *JERONIMUS* toekennen, terwijl deze inderdaad van *JAN*, de oudste der drie broeders, afkomstig zijn. Ook volgens den een en den ander zijn de drie broeders in achtereenvolgende jaren geboren. Er bestaat een zeer gemakkelijk middel, om de jaren te kunnen bepalen der geboorte van *JAN* en *JERONIMUS*, namelijk, er bestaan verscheiden graveerwerken uit hunne eerste jeugd, waarop zij met zorg het jaartal en hunnen ouderdom hebben gesteld. Was *JAN*, in 1564, 15 jaar oud, en gaf hij zich een ouderdom van 16 jaren, in 1566, zoo kan men het jaar 1550, als dat der geboorte van den oudste stellen. — *JERONIMUS* was 12 jaar oud, in 1566, en werd alzoo geboren in 1554. — Welligt waren deze twaalf jaren op een of twee maanden verstreken, in dat geval zou men zijne geboorte op 1553 moeten brengen, en dit is, inderdaad, het jaartal, op de grafzerk van dien graveur, in de *St. Jacobskerk*, te *Antwerpen*, aanwezig. — Voor *ANTONIE* bestaat, hij ons weten, geen oorspronkelijk bewijs, waarop, met eenigen grond, eene meening kan gehouden worden, maar, daar hij de jongste is, zoo kan hij bezwaarlijk vóór 1555 gehoren zijn. Hij is in 1590, als graveur, in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, ingeschreven. — De geboorteplaats is niet minder onjuist, dan het jaartal opgegeven. *JAN* woonde, in 1582, te *Antwerpen*, gelijk blijkt uit eene acte van 31 Decemher, toen hij het burgerregt aldaar verkreeg. Dit document berust in het Archief aldaar, en daarin staat aangeteekend: *JAN WIERIX*, geboren van *Breda*. Het zou op nieuw tot dwaling leiden, zegt *Alvin*, wanneer men *JERONIMUS* en *ANTONIE*, zonder stellige hewijzen, als *Antwerpenaars* wilde beschouwen; doch, dewijl *JAN* te *Breda* werd gehoren, blijft het aanneemlijker, om zijne beide broeders liever dáár, dan, zonder bewijs, te *Amsterdam* het levenslicht te doen zien. Het is mogelijk, dat zij dáár hebben gewoond, vóór zij zich te *Antwerpen* vestigden; echter is geen hunner werken beteekend met *Amsterdam*. — Dit is zonder twijfel, dat *JAN* en *JERONIMUS*, in 1570, te *Antwerpen*, voor *Chr. Plantyn* werkzaam waren, hlijkens het Werk, getiteld: *Humanae Salutis Monumenta etc.*, in 1571, aldaar, verschenen. Volgens dit fraaije Werk van *Arias Montanus*, in 8°, waarvan ik een exemplaar hezit, had ik reeds vroeger geboekt, dat de beteekening op de prenten *JH. W.* niet die van *JERONIMUS* is, maar van *JAN*, (*I(o) H(ANNES)*) dus stellig van *JERONIMUS* onderscheiden, hetwelk ik door het bovengemelde van *Alvin* bevestigd vind. In datzelfde Werk is duidelijk uit de gravuren te onderscheiden, wat door *JAN* en wat door *JERONIMUS* is gegraveerd. *JAN* heeft daarin steeds de *JH. W.* gehezigd, en *JERONIMUS* met de volgende verschillende Monogrammen heteekend, als *J. W.*, *JR. W.*, *HJ. W.*, *HJR. W.* en *HR. W.* Ik voeg hier nog bij, dat, wanneer het Monogram van *JAN*, te weten *JH. W.* met een liggend *Pijltje* is vergezeld, dit aanduidt dat deze gravuren naar zijn eigen vinding en teekening gesneden zijn. Deze opmerking is genomen uit het Werk over de *Monogrammen*, *Ms.*, door *CORNELIS VAN DEN BERG*, — Zie bij *Immerzeel*. — en in mijn bezit. De overige prenten in het hewuste Werk zijn, even schoon, door *ABRAHAM DE BRUYN*, *CRISPIAN VAN DEN BROECKE*, en hoogst zeldzaam door

PIETER HUYNS, alle naar de teekeningen van PIETER VAN DER BORCHT gegraveerd. — Naar alle waarschijnlijkheid, behooren de WIERIXEN tot eene familie van graveurs; want hoe is anders zulk eene buitengewoon vroege rijpheid der twee oudsten uit te leggen? Zij moeten reeds van hunne vroegste jeugd, met de burin in de hand, alleen door een vader, die hen alles, wat tot het eerste materieel en de ontwikkeling van werk en studie zoo noo lig is, verschaft, op dien weg zijn geleid. — Van JAN, zegt *Aloin*, zien wij, op zijn twaalfde jaar, eene kopij naar ALBRECHT DURER, *de lijdende Mensch*, en op zijn veertiende, onder meer anderen, naar dien meester, *de Ridder met den Dood* zoo getrouw gevolgd, dat, had hij deze niet met zijn naam en het jaartal beteekend, de hefhebbers wel zouden kunnen bedrogen worden. JERONIMUS toonde nog meer vluheid dan de oudste, daar er zes kopijen naar DURER bekend zijn, welke hij als kind van 12 jaar vervaardigd heeft. — Bij *Nagler* vindt men vele bijzonderheden aangaande deze drie broeders, en eene opgave van 82 gravuren van JAN, 400 van JERONIMUS, en 131 van ANTONIE; doch, zegt *Aloin*, die opgave bevat slechts een derde gedeelte der prenten, welke wij kennen van deze graveurs. Het Prentkabinet van de Keizerlijke Bibliotheek, te *Parijs*, bezit bij de 1100 stuks; daarbij 180 *Portretten*, ook naar hunne eigen teekening gegraveerd. De meeste zijn van eene kleine afmeting, doch ook eenige bijna op levensgrootte, als: *Hendrik III, Koning van Frankrijk*, en *Philips II, van Spanje*, door JERONIMUS; — *Hendrik IV, en Michel de l'Hospital* door JAN. — Verder zegt hij, dat zij dikwijls hunne prenten beteekenden, als vervolg op hun naam, met *invenit et scalpsit* en dan *excudit*. Een groot aantal prenten voeren, onder anderen, deze woorden: *Cum gratiâ et privilegio Buschere, of Signi Buschere*. Deze naam is somtijds door dien van *Piemans* vervangen. *Nagler* is hierdoor in eene zonderlinge misvatting geraakt, die deze *Buschere* en *Piemans* voor twee uitgevers aanziet, welke hij voor de elkaer opvolgende bezitters van deze platen houdt, terwijl hij de uitgaven van de *Buschere* als de besten aanwijst. De waarheid is, dat deze twee personen de hoogste ambtsbedieningen van dien tijd bekleedden: *Jonchim de Buschere* was geheimschrijver van den Raad van *Brabant*, en als zoodanig teekende hij de Koninklijke oetroyen en privilegiën, door den Aartshertog verleend. In 1602, heeft JERONIMUS WIERIX *de Wapens* van het geslacht *De Buschere*, en JAN, in 1603, het *Portret* van den geheimschrijver gegraveerd, waar rondom staat: *Joachimus de Buscher S. S. P. P. Albert et Isabel. Archid. Austr. in Consilio Secret.* — Het is zonderling, dat de Heer *Aloin* zich hier eene zoo vreemdsoortige uitweiding veroorlooft, om *Nagler* terecht te wijzen. Ik, voor mij, meen, het nangevoerde van *Nagler* voor juist gezien te durven aannemen, want er heeft werkelijk een *Joos de Boscher* als uitgever van Prenten, naar H. NOL, PETRUS FERRET enz., in mijn bezit, op het einde der XVI. eeuw bestaam; doch hij *Nugler*, die denzelfden bedoelt, is daarvoor *Buschere* ingeslopen; of, wellicht, heeft hij prenten gezien, waarop die naam zoo voorkam, hetgeen volstrekt niet vreemd zou zijn, want bij het *Portret* van *Karel den Grooten*, door JERONIMUS WIERIX sculp., zegt *Nagler*, dat er *Buschere* exe. op staat. Misschien find de genoemde Geheimschrijver do eer, tot het geslacht van den gemelden Kunsthandelaar te behooren. — De Heer *Aloin* vermeent, met zekerheid, het *Portret* van JAN WIERIX op 53-jarigen leeftijd, door de juiste overeenkomst op twee zijner gravuren, ontdekt te hebben. Op de eene prent staat in de marge, de legende: *Mentio. lusâ. risaq. rapimur. aeternum. eruciantî;* en onder de tweede prent: *Sub hoc capite aules christiane, delicias sperare antes sequi sub hoc iudice.* — De tijd van het overlijden der gebroeders WIERIX is, even als die

Uitsluitend
uit een
brief van
Wierix
to. Hendrik
aan Pieter
in 1603
Parallel
geschreven
in 1603
degen wa.
king-elf
grote
in die de
zijn na
Hendrik
naam van
in 1603
hem, en
en het
ander
toe de
Zet ik in
geen de
platen
hem
het
H. Wierix
sacris
Luit
dat die
h. door
Hendrik
van
van
1603
Hendrik
in 1603
bed. 1603
nu 159

hunner geboorte, onbekend; alleen het inschrift in de St. Jacobs-kerk, te *Antwerpen*, boven vermeld, geeft het overlijden van JERONIMUS, in November, 1619, op. — Ik kan hier nog het volgende bijvoegen, namelijk, de Heer *Alex. Pinchart* heeft, in den *Messenger des Sciences historiques etc.*, *Gand*, 1858, bl. 333, eene oorspronkelijke bijdrage geleverd, die ons met iets uit het bijzonder leven van JERONIMUS WIERIX bekend maakt, te weten met een misslag, door dezen in drift, na het overmatig gebruik van wijn, aan eene waardin begaan, die echter later overleed, waardoor hij in hechtenis genomen werd. In het antwoord op zijn Verzoekschrift om gratie, komt het volgende voor: „Philips etc. doen te wetene, alle jeghenwoordighe ende toecomende, dat wy ontfangen hebben die ootmoedighe supplicatie van JHERONYMUS WYRINX, jonckman ongehoudt, van den ouderdom van *vierentwintig jaren*, ofte daeromtrent, prentsnyder van zynder consten ende poirter deser onse stad van *Antwerpen*, als nu ghevanghen by den Schouteth der voerschreve onser stad, inhoudende, hoedat hy suppliant omtrent den lesten dach Octobri XVcLXXVIIJ is ghecomen (wesende wel by drancke) ten huysen van *Frederick van Hove*, cuyper van zynder ambachte, met twee schelvisschen, begeerende deselve ghesoeden te hebben, met eenen pot biers, waertoe de voornoemde suppliant ghenoeyt hadde een van der ghebueren. Waernaer is gheschied, alsdat de weerdinne van de voerschreeven huysen (ghenoempt *Clara van den Hove*) hem weygheringhe maecte van te tappen, segghende totten voerschreven suppliant: *Betaelt d' oude schult, soe wil ick u weder oppenneyeuws borghen*; doer welcke woerde de voerschreven suppliant hem zeer was stoorende als ghefoullert wesende van zynder eeren, fame ende renommée, *als wesende van goeden eerlycken ende treffelycken ouders ende borgers deser onser voerschreven stad*, gemerckt dat den persoon die hy ghenoeyt hadde zulcx moeste hooren.” Toen volgden hooge woorden, en hij nam een pints bierkan en wierp dien naar de waardin, die ongelukkig een wond aan het hoofd bekwam, doch die niet zoo gevaarlijk was, dewyl zij nog bijna zes weken hare gewone werkzaamheden kon verrigten. JERONIMUS was zeer getroffen door die daad, bezorgde alle geneeskundige hulp, maar binnen zes weken overleed zij. Al de geneeskundigen, die haar bijgestaan en na haren dood verder onderzocht hebben, verklaarden, dat „de vernoemde *Clara* van deselve quetsure nyet en is ghestorven, maer van zekere catarren enz. . . . al desen nyet jeghenstaende vreest de voornoemde suppliant dat de voerschreven officier jeghens hem rigoureseuvelyck zoude moghen doen procederen, ten ware hem hierop verleent worde onse gratie ende ghenade, alsoe hy seeght, om dewelcke hy ons ootmoedelyck ghebeden heeft enz. Ghegheven in onser stad van *Antwerpen*, in de maent van Meert MDLXXX.” En verder daarover: „Van dat JERONIMUS WIERINX plaetsnyder, geapprehendeert was ter oersaecke van dat hy met eender pinten sulcx gewont hadde in t hooft van *Clara, uxor Fredericx van Hove*, cuypere, dat dezelve daeroff deser wereld was overleden is, vuyt crachte van de open brieven van remissie, hem by den *Hove* verleent op ten XXIIJ Meert a^o. XVcLXXX, van den voerschreven gevanckenisse gerelaxeert.” — Uit dit relaas zien wij voor goed uitgemaakt, dat de ouders der WIERIX'EN *Antwerpenaars* waren, en dus dat de drie gebroeders kunstenaars te *Antwerpen* geboren zijn; dat onze JERONIMUS aldaar in 1554 het licht zag, alzoohij in December 1578 in hechtenis kwam, en bij die gelegenheid zijn ouderdom vermeld staat, zoodat hij 15 maanden in de gevangenis heeft geboet. Nu is het stellig, dat de werken, die vroegere jaartallen voeren, met geene mogelijkheid door onzen JERONIMUS kunnen zijn gegraveerd en dus van den vader, of van een ander van dien naam, moeten wezen. Dat de oude WIERIX graveur was,

is wel als zeker aan te nemen. — Ten slotte voeg ik er nog bij, dat mij de naam *WIERIX* reeds in het midden der XV. eeuw is voorgekomen, als: *Maria Wierix*, garde des Batards du Duc (de *Bourgogne*). — Zie het Register van de *Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc. Paris, 1849, Tom. 1.*

WIERTS. (ANTOINE JOSEPH) Dit merkwaardig genie van zijn tijd is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld, dien het echter niet mogt gelukken, met de vroegere levensbijzonderheden van dezen grooten kunstenaar bekend te worden. Zulks zou bij mij hetzelfde geval geweest zijn, zoo ik niet eenige aanwijzingen dienaangaande had gevonden in den *Catalogue raisonné du Musée-WIERTS, précédé d'une biographie du peintre, par le Dr. L. Watteau; Bruxelles, 1861, in 8°,* welke ik hier wil aanduiden, ofschoon noch de plaats, noch het jaar zijner geboorte, noch de namen zijner ouders er in worden gevonden, terwijl al het verder vermelde aan zijne tijdgenooten is ontleend. Dit is echter belangrijk, dewijl er uit blijkt, dat hij zijne vorming geheel aan zich-zelfen te danken heeft. Bij de bespiegelende inleiding over zijn oorspronkelijk genie, vond ik, dat hij reeds op zijn vierde jaar schreef, of liever onafgebroken al de voorwerpen, die zijn oog bereikten, door de teeken- of schrijfsen, met een ongelooflijke gemakelijkheid, afteekende. Op zijn tiende jaar schilderde hij portretten, zonder ooit eenige lessen gehad te hebben, dan die door vlijt en inspanning met eene vurige begeerte, door het genie geleid, werden verkregen. Twaalf jaren oud zijnde, deed hij eene belangrijke vondst in de houtsnêgravure, en drukte toen zelf zijne werken, te weten, *Een kozak te paard*, en *Kene II. Maagd*, in RAPHAËL's trant. Omstreeks dien tijd, werd hij het eerst geroepen, om eenig werk uit te voeren, namelijk, een herbergier moest op een uithangbord *een zwart paard* geschilderd hebben. „Zoo iets moet met olie verf geschieden, en die heb ik niet,“ zei de jongeling. „Wat dat betreft, hernam de waard, die zal ik u wel bezorgen.“ Eenige dagen na dit onderhoud, kwam de hospes met een goed stel olieverwen in mosselschelpen terug. WIERTS zette zich nu aan het werk, en de punt van zijn penseel raakte voor het eerst die tooverkleuren aan, waarmede hij zooveel roemrijke overwinningen behaalde, en snelde als een gevleugeld genie langs de geschetste lijnen. Het *zwarte paard* werd de bewondering der dorpingen. De meer-beschaafden durfden te voorzeggen, dat de jonge WIERTS, zoo hij door de omstandigheden begunstigd werd, wel de eerste schilder van uithangborden in het land kon worden. — Deze voorzegging is volkomen vervuld, want geen kunstenaar heeft, even als de heer WIERTS, het voorregt, een Museum van zijn eigen werken te bezitten, dat een Europeeschen naam verworven heeft en blijvend zijn zal, met het *Uithangbord: MUSÉE-WIERTS*. Dit Museum bevat 42 stuks geschilderde tafereelen, waarbij er zijn van reusachtige grootte. Het moge meer dan overbodig beschouwd worden, enkel de namen der voorstellingen te noemen, dewijl daarbij, om er eenig denkbeeld van te kunnen vormen, eene beschrijving noodig zou wezen van den wijsgeerigen blik, dien WIERTS in het maatschappelijk leven van het voorleden, van het heden en der toekomst heeft geworpen; doch dit een en ander is in den gemelden *Catalogus* uitvoerig behandeld. Over den indruk, dien de aanblik van dit Museum op den beschouwer maakt, zegt *Watteau*, bl. 119, dat een bezoeker, die zulks beter schildert, dan wij het kunnen doen, op een der bladen van het *Vreemdelingen-Register*, zijne bewondering in de volgende woorden heeft geuit: „Lorsque j'entrai, pour la première fois, dans le Musée de M. WIERTS, la salle était complètement vide de public. L'inattitude, l'étonnement, et je ne sais quoi d'imposant, de grand, me saisirent tout à la fois. Mon esprit n'avait pu ni analyser, ni comparer, ni juger, que déjà la double impression d'un

sentiment d'admiration et de respect, m'avait envahi. J'étais seul dans ce lieu, j'échappais donc complètement aux exigences de la politesse; néanmoins, ma main se porta instinctivement à mon chapeau, et je saluai les œuvres renfermées dans ce temple, avec une sorte d'attendrissement respectueux. Par une sorte d'intuition rapide comme l'éclair, j'avais senti tout ce qu'il avait fallu d'ardeurs et luttés, pour faire revivre sur la toile tous ces géants de ces grandes épopées humaines. Je le dis en conscience: ce n'étaient point seulement mes yeux qui suivaient effarouchés les emmêlements de ces terribles batailles, où le Bien et le Mal — tous deux vieux comme le monde, — s'étreignent dans des convulsions immortelles! Non; mes oreilles elles mêmes s'emplissaient de bruits étranges; j'entendais sonner du baut des sphères les clairs des archanges; j'entendais le rétentissement du fer contre le fer, le sifflement des serpents, et, dominant tous ces bruits, la grande harmonie que produisent les mondes en roulant à travers l'immensité de l'espace! Voilà, incomplètement, les impressions que je ressentis en pénétrant dans le Musée de M. WIERTS. Et je ne songeais point après cela, à comparer ce que je venais de voir aux différents ateliers visités dans le cours de mes voyages. Ailleurs j'avais vu de belles œuvres renfermées dans des demeures opulentes. Sous les pieds des visiteurs s'étaient de riches tapis d'Orient. Partout des meubles antiques, des curiosités artistiques de toutes sortes, de riches tapisseries, de vieilles armures, le tout magiquement disposé pour saisir l'œil ébloui du visiteur. Ici rien: quatre murs, un toit. Mais le soleil qui pénétrait au travers des carreaux dépolis du toit, éclairait sur les murs de splendides chefs d'œuvre." — Ik kan niet nalaten, hier het slotwoord van een mij bekenden bezoeker nog bij te voegen: „Doch geprezen of gelaakt — geëerd of miskend — WIERTS kan, rondziende op zijn grootsche scheppingen, met *Horatius* uitroepen: „Non omnis moriar, multa pars mei Vitabit libitinam." Zie blz. 112 van de *Schetsen met de pen van A. v. H.; Amsterdam, Gebr. van Es*, 1861, in 8°. — In 1861, zag ik in dit Museum ook beeldhouwwerken en gips-modellen, door hem vervaardigd. — Later heeft hij daar tentoongesteld de groepen: *De geboorte der Drieten, De Worstelingen, Het Licht*, allen bestemd, om in marmer te worden uitgevoerd. Zie *De Eendragt*, van *Gent*, 1862, Nr. 5. — De Heer WIERTS is even oorspronkelijk met de pen, als met zijn penseel, en heeft, doch alleen als hij kritiek en voorlichting noodig acht, eenige Werken geschreven, zooals in 1846 van hem werd aangekondigd: *De la Peinture historique et religieuse du dix-neuvième siècle*; in 1848, *Peintre, Peinture et Critique*; in 1851, *La critique en matière de peinture est-elle possible?* en een boogst-belangrijk Werk: *Peinture mate, procédé nouveau; par A. W. Bruxelles*, (1859) *A. Lacrois*, in 8°. Volgens deze vinding, geheel van die *al fresco* afgescheiden, heeft hij reeds groote schilderijen vervaardigd, wier doorschijnendheid en frischheid van kleuren zoozeer verhoogd zijn, dat die der olieverf daarbij niet halen kan. Hij zegt daarin, zieh tot de jeugdige kunstenaars wendende: „Ainsi notre procédé vous épargnera bien des sacrifices; vous n'userez pas votre jeunesse, votre intelligence, votre vie à un exercice pénible et ridicule; vous aurez toujours prête à vous obéir, toujours prête à suivre les ordres de la volonté, une matière docile, soumise, facile à manier, facile à se plier à tous les caprices de l'imagination, à toutes les inspirations du génie."

WIERTS (J. H.) vond ik nergens genoemd dan in den *Catalogus* der Teekeningen van *J. Kleinenbergh, Leyden*, 1841, bl. 46 en 47, Nr. 54 en 74: *Een Meisje, een mand op het hoofd dragende*, door J. H. WIERTS, en, *Een Bruidspaar*, door DENZELVEN.

WIERTZ (HENRICUS FRANCISCUS) is, naar waarde, door *Immerzeel* beschreven. Ik voeg daarbij, dat hij, in 1858, in zijne woonplaats, *Nijmegen*, overleden is.

WIGERST. (A. F.) Ik bezit twee Teekeningen in kleuren, in 4°, ontwerpen voor zolderstukken, met mythologische voorstellingen, vrijwèl door dezen meester geteekend. Het schijnt mij toe, Friesche kunst te zijn.

WIGMANA (GERARD) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Ik kan er nog bijvoegen, wat mij door Jonkhr. Mr. S. W. H. A. *Beyma thoe Kingma* is meêgedeeld, namelijk, dat GERARDUS WIGMANA, kunstschilder, te *Amsterdam*, gehuwd was met *Petronella Maria van der Lely*, dochter van *Frederik*, en van *Johanna Bruinsma*, te *Leeuwarden*, en dat beiden reeds in 1741 waren overleden. — Zie nog, in het *Aanhangsel* op mijn Werk, op LELY. (JARICH GERRITS VAN DER) — Hij heeft ook geëist, *Saturnus*, met een kind, dat schreeuwt, op zijn schoot; in 4°. — Dit ziet er alles behalve Rafaëlachtig uit, ofschoon hij steeds voorgaf, dien meester in alles te volgen, waardoor hij dan ook den bijnaam van den *Frieschen Raphaël* bekomen heeft. — Hij schreef een Bockje, getiteld: *Schets der Schilderkunst*. Zie *Catalogus van Brentano, Amsterdam, 1822, I, bl. 61.* — *Zijn Portret, SE IJSE pinx., 1721, is door B. PICART sculp., 1727, in 4°.*

WILC. (JOAN, of GIO. à) Zie WYCKERSLOOT. (JOHAN VAN)

WILANT, (J. J.) een weinig bekend graveur, die, waarschijnlijk, in het begin der XVIII. eeuw, bloeide, te *Amsterdam*. Ik zag van hem de volgende Portretten: *Henr. Vos*, Lutherseh Predikant, te *Amsterdam, obiit 1708, et. 66*, naar J. F. BÖDEKKER, in 4°.; en, *Johannes Colererus, idem, te Ibid., naar DENZELDEN*, in 4°. De aard van graveren getuigt van eene vaste, geoeffende hand, doch is overigens van middelmatige verdienste.

WILDE, of DEWILDE. (A. DE) Een Historie- en Gezelschapsschilder, omstreeks 1840, te *Antwerpen* werkzaam, zegt *Nagler*.

WILDE, (B. DE) een bekwaam beeldhouwer, te *Amersfoort*, waar hij op het einde der XVIII. eeuw overleden is.

WILDE (FRANS DE) is mij alleen bekend door eenige, zeer kleine, geëtste prenten, van weinig kunstwaarde, die, waarschijnlijk, door hem als liefhebber, in het begin der XVIII. eeuw, te *Amsterdam*, vervaardigd zijn, als: *De Fabel van den Wolf en den Hond.* — *Venus, zittende op eene schulp, op Zee.* — *De Engel verschijnt aan Abraham, F. DE WILDE fec. 1705.* — *Een Landschap; Idem.* — *Gezigten van een Zeehaven.* — *Gezicht van Chalon.*

WILDE. (J. DE) *Houbraken* noemt hem een braaf portretschilder, dien hij in tijdsorde op WYBRANDUS DE GEEST, zijn tijd- en landgenoot, volgen doet; derhalve zal hij nog in de XVI. eeuw geboren zijn. — *Nagler* heeft zich zeer vergist met dezen J. DE WILDE, voor *Jacob de Wilde*, vader van *Maria de Wilde*, — Zie aldaar. — te boek te stellen, die echter dagteekent van veel later tijd. — Het is meer dan waarschijnlijk, dat JAN WILLEM VAN DER WILDE, — Zie aldaar. — dezelfde persoon is, die door *Houbraken* bij vergissing DE WILDE werd genoemd.

WILDE. (JACOB DE) — Zie op WILDE. (J. DE)

WILDE, (MARIA DE) *Jacobsdochter*, wordt door *Immerzeel* genoemd. — Het komt mij voor, dat de werken dezer dame, waardoor zij een blijvenden naam in *Europa* heeft verworven, hier wel volledig mogen worden opgegeven. Haar vader, *Jacob de Wilde*, was een aanzienlijk ingezetene der stad *Amsterdam*, Kommissaris tot de hoofdelijke betaling ter Admiraliteit, en een vermaard Oudheidkundige, die eene uitgebreide Verzameling bezat, waarnaar *Maria* vele voorwerpen afgeteekend, en, op eene vrije wijze, fraai in het koper geëist, in het licht gegeven heeft, als: *Jac. de Wilde, Selecta numismata antiqua. Amstelod., 1692,*

in 4°. — *Jac. de Wilde, Signa antiqua e Museo Jacobi de Wilde, veterum poëtarum carminibus illustr. et per MARIAM, filiam æri inscripta; Amst., 1700, in 4°. — Gemmæ selectæ antiquæ e Museo Jacobi de Wilde (rei maritimæ, quæ Amstelodami curatur, a rationibus) quinquaginta tabulis, et per possessorum conjecturis, veterumque poëtarum carminibus illustrate. Amst., sumptibus auctoris, 1703, in 4°. — De beroemde Hoogleeraar *Adrianus Reland* heeft de schoone regterhand van deze kunstrijke Jonkvrouw, in een uitmuntend fraai Latijnsch gedicht, geteekend, en de Nederlandsche dichter *Johan Pluimer* volgde des Hoogleeraars gedachten in de volgende regels: „*Wy bootsen slechts de schaduw na, — MARIA van uw ryke gaven, — Terwijl ik in verwondring staâ, — Dat uw vernuft zoo hoog kan draven: — Gy etst en teekent naar de kunst, — En beeld- en muntwerk lang verscholen, — Waardoor gy wint der Kenn'ren gunst, — De Aeloudheid uit gebergte en helen, — Die eeuwen lang geen zonlicht zag, — Zet gy in eenen held'ren dag.*” *Reland's* gedicht, *Artifici dexteræ pulcherrimæ virginis MARIE WILDIAE sacrum*, is mede te vinden in *Reland's* nagelaten Lat. gedichten, uitgegeven door *Perrenot*. — Zie *Van Eynden* en *Van der Willigen*. — Ik bezit haar *Portret*, door haar-ZELVE fraai geëst; bijna van voren te zien, met los gekruld haar en afhangende lokken om haren hals en boezem; achter haar een gordijn, en het uitzigt op een hof, in ovaal gevat; daaronder *MARIA DE WILDE, Jacobi filia, Amatrix artium*. De B R K W F zijn trekletters, die meer als proef, (gelijk er nog, kopjes, handen enz. in de marge voorkomen,) moeten beschouwd worden. — Een *Idem*, kniestuk, staande, rijk gekleed, in een prachtig gebouw, waaronder een Latijnsch vers van *D. Hoogstratanus*; *PET. SCHENK fec. et exc. Amsterd.*, in f^o, zwarte kunst. — Een *Idem*, regts gewend, in ovaal, met bijwerk in den achtergrond; *Aetatis suæ XVII.*; onder, een achtregelig Latijnsch vers van *D. Hoogstratanus*, beteekend *P. VAN DEN BERG fec. et L. M. Q. huic opellae adjunxit*, in 4°. Dit *Portret* lijkt meer naar eene vrouw, dan naar een meisje. *Nagler* noemt, hij vergissing, *P. VAN DER BEROE*, als den etsers van dit portret.*

WILDE (JAN WILLEM VAN DER) zal een-en-dezelfde persoon moeten zijn, die bij *Immerzeel*, op *J. DE WILDE*, als „een Vries van geboorte, en een goed portretschilder,” staat geboekt, en wel volgens een berigt van den Archivaris der stad *Leeuwarden*, *W. Eekhoff*, in het Tijdschrift *Europa*, 1862, luidende: *JAN WILLEM VAN DER WILDE*, geb. te *Leiden*, werd burger en trouwde hier, in het jaar 1617, met *Sytske Jooste dochter*, wed. *Simon Fredrix*. — Zie nog op *WILDE. (J. DE)*

WILDENBERG, (L. VAN DEN) of *VANDENWILDENBERG*, een zeer bekwaam lithograaf, die deel heeft aan de volgende Werken: *Portraits des Peintres les plus célèbres, dessinés sur pierre par G. SIMONAU et L. VANDENWILDENBERG; avec Notices par P. Barella; Louvain, 1833, in 8°. — Lithographies d'après les principaux tableaux de la collection du Prince Auguste d'Arenberg, publ. par Ch. Spruyt; 54 pladen; door SPRUYT, MADOU, L. VAN WILDENBERG etc. Bruxelles, 1829, gr. in f^o.*

WILDENS (JAN) is door *Immerzeel* vermeld, die, even als met alle andere auteurs het geval is, zijn geboorte- en sterftijd verschillend opgegeven heeft. Uit echte bronnen, in den *Catalogue du Musée d'Anvers*, 1857, vermeld, kan ik beiden hier juist bepalen. *JAN WILDENS* is, in 1584, te *Antwerpen*, geboren. In 1591 werd hij, oud 7 jaar, als leerling bij *PETER VERHULST* ingeschreven, en reeds in 1604 als vrij meester in het *St. Lucasgild*, onder de benaming van *HANS WILDENS, scilder, den sone, in den Roetaert.*” (naam van zijn woonhuis.) Den 12. November, 1619, trad hij, oud 35 jaren, in het huwelijk met *Maria Stalpoert*, oud 18 jaren, bij wie hij twee zonen verwekte, *Jan Baptiste*, geboren 7 Augustus

tus, 1620, en JEREMIAS, geboren 27 September, 1621; terwijl hij den 29. Mei, 1624, zijne jeugdige vrouw verloor. Het was door haar, dat RUBENS, ten tweedemaal, in 1630, in het huwelijk tredende met *Helena Fourment*, die aan haar verwant was, de neef van WILDENS werd. Hieruit leeren wij, dat alle praatjes van najver, tusschen hem en RUBENS vermeld, uit de lucht zijn gegrepen; daarenboven RUBENS benoemde HEM, met P. SNYDERS en J. MOERMAN, tot uitvoerder van zijn uitersten wil, en belastte hen met het beheer zijner nalatenschap.— WILDENS is, den 16. October, 1653, te *Antwerpen*, overleden, oud zijnde 69 jaren, en ligt in het Koor der Onze-Lieve-Vrouwe-kerk, aldaar, bij zijne huisvrouw begraven. Op de zerk leest men het volgende Grafchrift: *D. O. M. Begravenisse van de eersamen JOANNES WILDENS schilder Sterf den 16 October A^o. 1653 out 69 jaer ende Jouffrau Maria Stalpaert, syn huisvrouw sterf den 29 Mey A^o. 1624 ende JEREMIAS WILDENS Jonckman haerlieder soon out 32 jaer sterf den 30 December a^o. 1653. Bid voor de Sielen. Zie Theod. van Lerijs, in het Album der St. Lucasgilde, Antwerpen, 1855, in 4°., bl. 65. — A. VAN DYCK heeft zijn portret geschilderd, dat door P. PONTIUS is gegraveerd, in f^o. — G. C. KILIAN heeft deze Afbeelding gekopieerd; die bij *Descamps* en anderen voorkomt, is daarnaar genomen.*

WILDENS, (JEREMIAS) Zoon van JAN en van *Maria Stalpaert*, werd den 27. September, 1621, te *Antwerpen*, geboren. Hij heeft de schilderkunst beoefend, en ik vond hem in het *St. Lucasgild*, aldaar, ingeschreven: „JEREMIAS WILDENS, zoone van JAN, wierd meester schilder 1647, stierf 1653.” — Ongehuwd zijnde, is hij zijn vader, ongeveer tien weken daarna, in het graf gevolgd. Zie het Grafchrift op zijn vader.

WILDRIK, (*Mejufvrouw R. S.*) te *Ruurlo*. Een gezicht op het dorp *Ruurlo*, bij ochtendstond, en *Bloem- en Fruitstukken* waren van haar op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1840.

WILHELMINA, (FREDERICA SOPHIA) *Princes van Oranje*. Zie op ORANJE. (FREDERICA SOPHIA WILHELMINA, *Princes van*)

WILHELMUS en WILLEM vond ik als schilders op de Lijst der Schepenen, te 's *Hertogenbosch*; de eerste op het jaar 1372 tot 1396, en de tweede op 1449 vermeld. — Zie *J. Oudenhoven, Beschryving van 's Hertogenbosch, Ibid.*, 1670, in 4°., bl. 65 en 69.

WILKENS (THEONORUS) is door *Immerzeel*, als landschapschilder, te *Amsterdam* vermeld; ik voeg daarbij, wat *Nagler* zegt, namelijk, dat hij omstreeks 1748 aldaar is overleden. — Zijn Roomsche Bentnaam was *Goeden wil*.

WILLAERTS (ABRAHAM) is door *Immerzeel*, in navolging van *De Bie*, vermeld, als een zoon van ADAM, in 1613, te *Utrecht* geboren. Dit is bepaald eene vergissing, dewijl ik hem in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, vond ingeschreven: „1624. ABRAHAM WILLAERTS. Deken, Kunstschilder.” Zulks zal toch bezwaarlijk hebben plaats gehad, als leerling van elf jaren, en nog veel minder als Deken, die uit de oudste leden gekozen werd. Dientengevolg moet zijn geboortejaar veel vroeger worden gesteld. Reeds in 1638, vereerde hij aan het *St. Jobs-gasthuis*, te *Utrecht*, *De moeilijke vertroosting van Jobs huisvrouw*, welk stuk door HEM geschilderd was.

WILLAERTS (ADAM) wordt door *Immerzeel* vermeld, als geboren te *Antwerpen*, 1577, en overleden, te *Utrecht*, 1640. Zijne bron, *De Bie*, meldt daar niets van, maar het onderschrift bij zijn Portret zegt, geboren te *Antwerpen*, 1577, en dat hij tegenwoordig te *Utrecht* woonde. Dit zou dus op het jaar 1631, het verschijnen van *De Bie's Werk*, betrekking hebben. Doch neen; dat doelt op 1649,

toen ditzelfde portret voor het eerst door JOAN MEYSSENS — Zie aldaar. — uitgegeven werd. — Hij heeft een hoogen ouderdom bereikt, dewijl nog „anno 1666 ADAM WILLAERTS op de *Lyst der Regenten van het St. Jobs-gasthuis*, te *Utrecht*, staat vermeld.” Zie *Hoevenaar*, *Inwyding van het Teeken-Collegie der Stad Utrecht*, *Ibid.*, 1778, in 8°, hl. 18. — Dat hij in 1659 nog leefde, daarover zie men op zijn zoon WILLAERTS. (ISAËC) — *Nagler* verkeert dus geheel in dwaling, met hem geen langer leven dan tot 1626 toe te schrijven. — In 1611, was hij reeds te *Utrecht* gevestigd, dewijl hij voorkomt onder de verzoekers aan de Regering, om het St. Lucasgild van het Zadelmakersgild te scheiden; ook vond ik hem op dat jaar als Deken vermeld, tot in 1637, en die veel dienst aan het Gild bewezen heeft. — Vreemd mag het schijnen, dat hij niet in het St. Lucasgild, te *Antwerpen*, voorkomt; doch wel zekere „LEONARD AMBROSIVS WILLAERTS, leerling in 1675, by en als meester schilder 1696;” benevens nog „GABRIËL WILLAERTS meesterszoon, ontvangen 1666,” waarschijnlijk, als meester. Zou dus onze ADAM niet reeds vroeg met zijne ouders naar *Utrecht* vertrokken zijn, en dáár de kunst hebben geleerd? In de *Kameraarsrekening* der Stad *Utrecht*, vond ik de volgende door hem verrigte werken: „Geordonneert den Secretaris Heurnius, te betalen aen ADAM WILLAERTS 90 guld., voor een *Schilderye*, die hy gemaect heeft voor des Capittels schoorsteen;” (van St. Jan) en verder in het *Raadsdagelyksboek*, 24 Mei 1619: „Belieft het accoort by de Heeren Burgemeesters ende eenige van de Vroetschap gemaect met ADAM WILLAERTS, schilder, nopende het schilderen van *Zeven vendelen schutteryen*, ende alle materialen van gout ende anders daertoe gedaen, (soo hooftman Weede het zyne selfs heeft laten schilderen), also dat hy in plaetse van 426 gulden hebben sal 350 gulden, des hy mede op de trommelen 't Stadtswapen schilderen sal.” — In het *Museum*, te *Antwerpen*, herust van hem een historieel onderwerp: *Feest door den Aarts-hertog Albrecht en Isabelle te Teroueren gegeven*; en in den *Catalogus van S. Tierens*, 's *Hage*, 1743, komt, onder Nr. 260, voor: „*De Gedeputeerdens van den Staat, in het jaar 1620, uit haar jagt gaande, om den vlugtenden Koning van Boheme, by Ninwegen te recipieren*, door ADAM WILLAERTS; h. 1 vt. 11 $\frac{1}{2}$ dm., br. 3 vt. 3 dm. Rhyul. f 46.”

WILLAERTS, of WILLAERT. (ADRIAEN) — *Nagler* zegt, dat *Frenzel*, in den *Catalogus van Sternberg*, IV., Nr. 4787, WILLAERTS een beroemd Vlaamsch kunstenaar noemt, wiens *Portret* in houtsnede, in ovaal, met zinspelende figuren is omvat; *Venet. apr. di Aut. Gandanor*. 1559, in 8°. — Ik vond in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven: „1611, ADRIAEN WILLAERTS, kunstschilder.” Zou deze doopnaam niet doen denken aan verwantschap met het Utrechtsche Schildersgeslacht van dien naam, dat, welligt, tijdens de Spaansche beroerten, *Vlaanderen* verliet en zich te *Utrecht* vestigde?

WILLAERTS, (CORNELIS) de vermoedelijke zoon van ADAM, vond ik in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven: „1622. CORNELIS WILLAERTS kunstschilder.” — Er wordt gemeend, dat hij in het vak van ADAM WILLAERTS arbeidde, doch in 1636 heeft hij het *St. Jobs-gasthuis* met een fraai Landschap van zijn penseel vereerd. — Reeds in 1450, vond ik zekeren CORNELIS WILLAERT, schilder, van *Brugge*, in het *Register van le Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc.*; *Paris*, 1849, *Tom. 1*, vermeld.

WILLAERTS, of WILLAERT, (CORNELIS) een schilder, te *Brugge*, omstreeks 1450, werkzaam. Hij is de oudste meester van dien naam, wiens werken welligt onbekend zijn, zegt *Nagler*. — Zie het voorgaande Artikel.

WILLAERT, (ISAAC) een zoon van ADAM, die te *Utrecht* de kunst beoefend

heeft. Als zoodanig, vond ik hem vermeld in het *Resolutie-boek van het Dolhuis*, 16 *Marlis*, 1659, daar „aan een dezer zonen van ADAM WILLAERTS werd opgedragen de schilderijen van *visschen*, bij ORMEA geschilderd, ende aan dezen Dolhuys vereerd, met *beelden en schepen* te stofferen,” hetwelk hij heeft volvoerd, en daarvoor staat op de *Rekening* van 1659: „ISAACQ WILLAERTS, van het schilderen van verscheydene *scheepgens* ende *figuren* in 2 schilderyen betaalt 10 Gld.” Het schijnt veelal de gewoonte te zijn geweest, dat kunstenaars aan openbare Gestichten van hun werk ten geschenke gaven, want er werd op 1 Julij van datzelfde jaar „voorgesteld, datter verscheydene Meesters waren, die schilderyen in 't Huys hadden vereert; of men niet in recompense van dien deselve eens behoorde te traeteren. Is verstaen, dat men op woensdagh aanstaende des middachs deselve in 't Huys sal doen versoecken, ende daertoe mede de Regenten van het voorsz. Huys.” Dit heeft werkelijk plaats gehad, want op de *Rekening* van 1659 komt voor, aan „de Wed. van Willem de Ridder, voor een tonneken wyn, als de schilders getraecteert werden, betaelt gld. 12—12.” Verder heeft hij voor de Stad het volgende verrigt: „Item ISAACQ WILLAERTS, voor werck aen de schilderijen van de *Jerusalems reysigers* in de Groene Camer, 185 gulden.” *Kameraars-rekening van Utrecht*, 1667, bij *Dodt, Archief*, deel III. — Deze schilderijen zijn vijf in getal, waarvan twee, elk met 12 portretten, borststukken, door JOHANS VAN SCHOORL — waarbij *zijn eigen Portret*, — geschilderd; deze zijn de oudste; dan een met 4, en twee stuks met 5 portretten, waarvan de schilder onzeker is. In 1834 heb ik al deze merkwaardige schilderijen, die zeer veel hadden geleden, geheel in orde gemaakt; zij zijn thans op het Stedelijk Museum van Oudheden, te *Utrecht*, geplaatst.

WILLAERTS. (X. B. en J. S.) In 1846 zag ik een *Zeegezicht, bij een landhoofd, met huizen* enz., zeer schoon, zilverachtig, krachtig geschilderd en uitmuntend gestoffeerd. Op de vlag van een schip staat x. n. w. — *Nagler* noemt eene gelijksoortige schilderij, in 1838, in de Verzameling van den schilder WILHELM TISCHBEIN, met den naam J. S. WILLAERTS beteekend, en in den *Catalogus* wordt gezegd, dat men gelooft, hi-ronder A. WILLAERTS te moeten verstaan. *Nagler* gelooft, dat J. S. de naam van een onbekend kunstenaar is, en ik meen, dat mijn x. n. daar insgelijks toe behoort.

WILLAM den Maerte. — Zie op DIRCSKIN. (...)

WILLEBOORTS, of WILLEBORFS. (THOMAS) — Zie op BOSSAERT, of BOS-SCHART. — Later zijn mij verscheiden oorspronkelijke bewijzen voorgekomen, die ons zijn talent meer van nabij doen kennen, namelijk, in *De Ordonnantieboeken van Prins Frederik Hendrik*, over de jaren 1637—1650, door den Heer C. Vosmaer, in de *Kunstkronyk*, 1861, bl. 37 medegedeeld: „Syn Hoogheyt ordonneert enz. te betalen aen THOMAS WILLEBOORTS, schilder tot *Antwerpen*, de som van 1000 Car. guld., voor 2 schilderyen, d' eene van *Pido*, en d' andere van *Venus en Adonis*, by hem gemaect en gelovert. 's *Hage*, 13 April 1642. — s. n. ordonn. enz. te betalen aen THOMAS WILLEBOORTS, schilder tot *Antwerpen*, de som van f 1381, voor 6 stuks schilderyen, by hem door last van s. n. tot *Antwerpen* gekocht. Gedaan in 't leger tot *Bodberch*, 9 July, 1642. — s. n. ordonn. te betalen, aen THOMAS WILLEBOORTS, schilder tot *Antwerpen*, de som van f 1200 over twee stuken schildery by hem gemaect en gelevert, wesendo het eene van *Mars en Venus*, en het andere van *Flora*. 's *Hage*, 20 Feb. 1645. — Aen s. n. gelevert door *Smets Castel*, synde het eene gemaect by WILLEBOORTS, schilder tot *Antwerpen* en het andere een met *Crans en bloemen*, voor f 600. 's *Graveuhage*, 22 Maert, 1646 — THOMAS WILLEBOORTS, schilder van *Antwerpen*, de som van f 1500, voor gemaecte

2 stuks schilderyen, te weten: *f* 1000 voor de schildery van *Eneus en Dido*, totte schouw in de Nieuwe Sael, in 't Noordeynde, en *f* 400 voor het stuck, synde een *Mariabeeld en Kinderkens*. Item noch voor het schildery van een *Maria Beeldeken* in de schildery van PATER ZEGERS *f* 100, makende te zamen de voorn. *f* 1500. 's Gravenhage, 22 Maert, 1646. — s. h. ordonn. enz. aen THOMAS WILLEBOORTS, schilder tot Antwerpen, te betalen *f* 2100 voor dry stucken schilderyen, te weten een van *Europa*, een van de *Bootschap Maria*, ende een van *Andromeda*. 's Gravenhage, 11 Jan., 1647. Item aen THOMAS WILLEBOORTS, schilder tot Antwerpen, de som van *f* 1500. — ADRIAAN VAN UTRECHT, schilder *f* 400. — en PAULUS DE VOS, schilder, *f* 50 over eenige stucken schilderye by haer ten dienste van s. h. gemaect en geleverd. 15 Juny 1648." — De genoemde schilderij, *Mars en Venus*, schijnt, in 1797, in *Duitschland* aanwezig te zijn geweest, want ik bezit eene groote prent, TH. WILLEBORT pinx. *Punktirt von GEBHARDT. Herausgegeben in Dessau*, 1797. Zij stelt voor eene *Snederij*, waarin er twee werkzaam zijn, *Venus in zittende houding, het harnas van Mars vasthechtende; Cupido rijdt op zijn zwaard*, als op een stokpaard; eene zeer bevallige afbeelding.

WILLEBORTS. (JAN) Deze wordt, bij vergissing, door Dr. *Waagen*, in zijn *Handbuch der Geschichte der Malerei; Stuttgart*, 1862, opgegeven, als, met JAN FYT, eene *Rust van Diana* te hebben geschilderd, welk stuk in de Keizerlijke Galerij, te *Weenen*, berust; doch daar staat het in den *Catalogus* op naam van JAN FYT en THOMAS WILLEBORT vermeld.

WILLEM II. *Koning der Nederlanden*, de beroemdste kunstminnaar van zijn tijd, is door *Immerzeel* vermeld. Ik laat daarop volgen, dat deze Ridderlijke Vorst den 6. December, 1792, te 's Gravenhage, is geboren, en de doopnamen van WILLEM FREDERIK GEORGE LODEWYK bekomen heeft; dat hoogstdezelve, tot innigen rouw van zijn volk, den 17. Maart, 1849, te *Tilburg*, is overleden, en den 4. April, plegtstatig, in den vorstlijken grafkelder, in de Nieuwe kerk, te *Delft*, is bijgezet. — Op den 4. September, 1840, den geboortedag van zijn eersten Kleinzoon, werd de eerste steen gelegd voor den aanbouw der algemeen bekende *Gothische Kunstzaal*, later door bijgebouwen, in het *Noord-einde*, te 's Hage, tot een uitgestrekt Kunst-Museum gevormd. Hierin berustte een schat van kunst, uit alle Scholen, die eene Europesche vermaardheid verwierf, en, inderdaad, met opregte kunstliefde verzameld was. Mij is verzekerd, dat wijle Z. M. dikwijls herhaalde, dat alle pracht en rijkdom, welke hij als Prins in *Europa* gezien had, niet kon balen bij Kunst-kabinetten, en hij wenschte eenmaal zoo gelukkig te zijn, zelf eene Kunstverzameling te mogen bezitten. Deze schat is ecbter met hem daaruit verdwenen. Reeds werd den 12. Augustus, 1850, en het overige klein gedeelte, den 9. September, 1851, in die Zaal verkocht. Op de eerste veiling hebben de *Schilderijen f* 1,105,605, de *Beeldhouwerken f* 24,575 en de *Teekeningen f* 91,963 opgebragt, te zamen *f* 1,222,143. Ik heb die Verkoopung bijgewoond, en het zeldzame schouwspel gezien, hoe dekern van Europa's kunstkenneren als hommels in den korf kwamen azen. De strijd tusschen de Makelaars *Pleschanoff*, voor *Rusland*, en *Mawson*, voor *Lord Herfort*, om de twee *Portretten*, door van DYCK, te bekomen, duurde meer dan 20 minuten, en *f* 63.600 was het laatste bod voor genoemden Lord. Alles, wat goed was, werd hoog betaald, zelfs zóó, dat de graaf *de Nieuwerkerke, Directeur generaal des Fransche Museën*, den 19. October, 1850, in zijn Verslag aan den Minister van Binnenlandsche Zaken meldde, dat hij niets anders dan eenige Teekeningen van oude Italiaansche meesters, zelfs tot hooge prijzen, voor 's Rijks Museum, was kunnen magtig worden. Zie *Revue de Belgique, Litt. et Beaux-*

arts, Tom. VI. Septembre, (Bruzelles) 1850 — Het ware te wenschen geweest, dat Z. M. met meer langzamen tred verzameld had, zoodat zijn Opvolger op dien voet zou hebben kunnen voortgaan, zoo was het eenmaal een schoon Museum van Buitenlandsche kunst in ons land, en een blijvend en nuttig geheel geworden. — Onder het aantal Portretten, die er van Z. M. nitgaan, bezit ik er een in het *groot Costuum van het Guldenvlies*, in 8°, niet in den handel.

WILLEM V. *Prins van Oranje*. — Zie op ORANJE. (WILLEM V., *Prins van*)

WILLEMART (PHILIP ALBERT) wordt door *Merlo*, *Kunst und Künstler in Köln*, *Ibid.*, 1850, bl. 514, als schilder vermeld, in het Schildersgild, te *Keulen*, in 1671, aangenomen. — *Nagler* zegt, dat deze meester, waarschijnlijk, een Hollander was.

WILLEMS, (FLORENT) door *Immerzeel* opgegeven, als te *Brussel* gevestigd, werd omstreeks 1816 geboren, en heeft zijne vermaardheid dermate gehandhaafd, dat zijn werk op de Tentoonstelling, te *Brussel*, in 1851, namelijk de voorstelling eener *Openbare Verkoop van Schilderijen*, in 1650, hem, den 1. November, 1851, de versierselen der *Leopoldsorde* verwerven deed. — Op de Wereldtentoonstelling, te *Parijs*, 1855, heeft ook hij Nederlands ouden kunstroom helpen schragen, waardoor hij tot den rang van *Officier* der gemelde Orde bevorderd werd. In 1857, had hij 4 Schilderijen voltooid, die de aandacht van ware kunstkenneren trokken, voorstellende: *Ik was daar!* een oud soldaat, die een tafereel beschouwt, verbeeldende een veldslag, waaraan hij deel genomen had. — *Behaagzucht*. — *De Kas*, en, *De Verschijning*.

WILLEMSSEN (JAN) vindt men vermeld bij *Immerzeel*, die tevens zegt, dat men dezen niet moet verwarren met een naamgenoot, die in Bouw- en Werktuigkundige voorstellingen naam heeft gemaakt, en, in 1800, woonde te *Amsterdam*. — Ik moet hier nog op laten volgen, dat hij als Bouw- en Werktuigkundige erkende verdiensten bezat, en dit te meer, daar hij als liefhebber, door eigen studie, zich tot de kennis dier vakken gevormd had. Met door hem uit Kurk vervaardigde bouwvallen, in den trant van *ROZA*, *CHICI* en *MEVER*, heeft hij uitgemunt. Daaronder is merkwaardig het *Valkenhof*, te *Nymegen*, als voortbrengsel van kunst op verscheidende Tentoonstellingen bekroond. — Hij was de eerste in ons land, die eene *Kaart van Gellerland*, en een *Idem van Deekhuizen*, bij *Arnhem*, 1825, benevens eenige afbeeldingen van buitenplaatsen, als *Sonsbeek*, *Rozendaal*, *Angerestein* enz., naar zijne teekeningen, zelf op steen geëist en daarvan afdrucken geleverd heeft. Ik moet doen opmerken, dat op de gemelde Kaarten, door den lettergraveur, bij vergissing, J. WILLEMSX geschreven is. — Hij heeft bij het Bouwkundig Genootschap te *Arnhem*, de eerste *Gouden Medulje* behaald. — In het maatschappelijk leven was zijn werkkring groot. In zijne geboortestad, *Amsterdam*, werd hij, in 1805, tot Luitenant bij de gewapende burgermagt aangesteld, en trok, als Kapitein, te veld, terwijl hij, bij een eervol ontslag, tevens zijne benoeming ontving tot Burgemeester van *Velp*, *Dieren* en *Rheden*. In 1820 werd hij aangesteld tot Arrondissements-IJker, te *Zutphen*, als hebbende veel tot verbetering der inhouds- en lengte maten, balansen enz. toegebracht, welke betrekking hij tot aan zijn dood, in 1859, bekleedde, hebbende den ouderdom van 77 jaren bereikt. — De Heer JAN WILLEMSX was gehuwd met Mevrouw *J. Monjee*, en heeft twee zonen nagelaten. — Zijne kleine, doch nette Verzameling van kunst, vooral van gravuren en etsen, is op zijn oudsten zoon overgegaan, die tot 2 à 3000 stuks, grootendeels afkomstig van zijn schoonvader, wijlen den Heer *A. van Eyndhoven*, te *Amsterdam*, vermeerderd, en bij den Heer *Quirinus Willemsen*, op den *Huize Delta*, bij *Zutphen*, aanwezig is. — Zijn tweede zoon, *Johannes Albertus Willemsen*, is Boek- en Kunsthandelaar te *Zutphen*.

WILLEMSSEN, (S.) een kunstgraveur en, vermoedelijk, een tijdgenoot van D. TENIERS, zooals de prent: *De Verzoeking van den H. Antonius*, s. WILLEMSSEN sc. *Abr. Teniers exc.* in 4°., schijnt aan te duiden. Ook zag ik daarvan een exemplaar zonder adres.

WILLEMSZ. (ADRIAEN) vond ik als kunstenaar, te *Utrecht*, vermeld: „Nye borghers: ADRIAEN WILLEMSZ. schilder.” *Kameraarsrekening*, 1607—1608, bij *Dodt, Archief*, IV. deel.

WILLEMSZ. (HEYNRICK CORLINCK) Uit de volgende aantekening leeren wij dien Glasschilder kennen, als in de eerste helft der XVI. eeuw, te *Utrecht*, werkzaam: „Dat voor ons quam etc. HEYNRICK CORLINCK WILLEMSZ. die glaesseryver, ende *Willemtgen*, zyn wyff, belyden ende bekenden enz. voor hoer ende voor hoeren effgenamen enz., aen handen der eerweerdigen heeren, heeren Thomas van Nyckereken, deken tsunte Johans ende choerbisschop t*Utrecht*, ende den houder 'sbrieffs by zynen blyckenden wille der segelen ende openen brieffs, daer desen tegenwoordigen brieff” enzv. *Transportbrief*, 1544, Donderdag, 27 November, in het *Hypothecken-archief*, te *Utrecht*.

WILLEMSZ., (JOSEPHUS) een weinig bekend kunstenaar, van wien ik, op bl. 185 van den *Catalogus* van *Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, de volgende boetseerwerken vond vermeld: „Drie stuks, zynde *Melpomene*, *Thalia*, en een zittende *Venus*, verzeld van *Cupido*, alle fraai en konstig geboetseerd.”

WILLEMSZ., (KORNELIS) kunstschilder, te *Haarlem*, en eerste leermeester van MARTEN HEEMSKERK, die op het laatst der XV. en in het begin der XVI. eeuw heeft gebloeid. Hij had twee zonen, LUCAS en FLORIS, die beiden redelijk-goede schilders zijn geweest, en *Italië*, vooral *Rome* en andere plaatsen bezocht hebben, zooals *Van Mander* ons berigt. — *Nagler* meent, dat, volgens *Van Mander*, de Portretschilder KORNELIS van *Gouda*, en onze WILLEMSZ., een-en-dezelfde persoon moet zijn. Doch WILLEMSZ. wordt als de meester, en KORNELIS van *Gouda* als de leerling van HEEMSKERK door *Van Mander* opgegeven. Zie I; bl. 155 en 244.

WILLERS, (A. C.) een onvermeld portretschilder, die bloeide in de tweede helft der XVII. eeuw. Ik zag van zijn werk het *Portret van Antonius Hulsius*, Professor, te *Leyden*, en van zijne huisvrouw, *Maria Rumphff*, dijstukken, met handen, levensgrootte, als bedaagde lieden, door A. C. WILLERS fe., en op dat der vrouw met 1687 beteekend. Daar *Hulsius* in 1669, op zijn 54. jaar, van *Breda* naar *Leyden* werd beroepen, en hij daar in 1685 is overleden, zoo kan, mijns inziens, de schilder dáár ook wel tehuis behooren. Ze zijn in den trant van NICOLAES MAES geschilderd, fiks en goed geteekend, doch verw-achtig van kleur.

WILLIGEN. (ADRIAAN VAN DER) Deze zeer verdienstlijke vaderlander is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld; doch gaarne had ik daarbij aangewezen gezien de hooge waarde van het alom bekende Werk: *Geschiedenis der Vaderlandsche Schilderkunst sedert de helft der XVIII. eeuw*; 4 deelen, 1816—1840, grootendeels door hem bewerkt; want niemand beter dan *Immerzeel*, die, als zijn opvolger, de eerste is geweest, heeft het belangrijke er van kunnen beseffen. Ik moet hier dan bijvoegen, dat genoemd Werk, in geenen deele eene compilatie is uit andere auteurs getrokken, maar, in zijn geheel, genoegzaam oorspronkelijke bijdragen voor de Geschiedenis der kunst bevat, hetgeen geen gemakkelijke taak is geweest, en waartoe veel zelfstudie vereischt werd. Bovendien waren in zijn tijd de bronnen niet zoo vrij en toegankelijk als in de laatste 25 jaren het geval was, en waardoor zooveel historische feiten, tot verbetering der Kunstgeschiedenis, zijn aan het licht gebracht. Dat dichterlijke of geletterde pennenc, die veelal eene soortgelijke taak maar al te gemakkelijk op zich nemen, doch daartoe ten eenen-

male ongeschikt zijn, en meestal compileren, zonder de geschiedenis en Werken der Beeldende Kunsten te kennen of kritisch te kunnen beoordeelen, ziet men uit hunne Werken voldingend bewezen. Onze bereisde en onafhankelijke schrijver, die met zijne andere tijdgenooten tot aan de levende kunstenaars, bij het sluiten van *Van Gool's Werk*, 1751, reikte, was juist de man, om het vervolg der Geschiedenis op te vatten, welke taak hij zoo gelukkig, tot eer en roem der Nederlanden, en tot een vereerend Gedenkteeken voor den naam van VAN DER WILLIGEN, heeft volbragt. — Ik moet hier ook bijvoegen, dat hij zijne uitmuntende Verzameling van Hollandsche Dichtwerken en Tooneelspelen, bij testament, aan de Stads-Bibliotheek, te *Haarlem*, heeft vermaakt. Het overige gedeelte zijner Boekerij en aanzienlijke Verzameling, die vrij merkwaardige stukken bevatte, is nog in zijn geheel, namelijk, de Verzameling Schilderijen door oude en hedendaagsche meesters, Teekeningen en Prenten. Onder de schilderijen, door oude meesters, bevindt zich eene zeer onde, te weten: een *Triptychon*, waarschijnlijk gediend hebbende voor een *Epitaaf*, en naar het schijnt niet later dan uit de eerste helft der XV. eeuw, afkomstig uit het geslacht van *Oem van Wyngaerden*. Zie verder hierover den *Algemeene Konst- en Letterbode*, 1839, Nr. 41, bl. 205. — Onder de Prenten komen zeer oude voor, als, door HANS WALTER VAN ASSEN, HIERONYMUS en MATTHIAS COCQ enz. — Maar tot de hoogste zeldzaamheden behoort de groote Verzameling van geteekende en gegraveerde *Portretten van Kunstenaars*, die, welligt, om de zeldzame exemplaren, éénig mag genoemd worden. Dit alles berust nog in hetzelfde huis, te *Haarlem*, bij zijn erfgenaam, zijn neef, den Heer Med. Dr. *Adriaan van der Willigen, Pieterszoon*, wiens vader, jonger broeder van zijn oom, Predikant te *Thiel* was, terwijl hij diens oudste zoon is. Deze Heer blijft steeds met ijver volharden, om die Verzameling nog gedurig te vermeerderen, vooral die der *Portretten van kunstenaars*. Verder verdient mede vermelding de uitgebreide Verzameling *Portretten van Genees-, Heel- en Natuurkundigen*; zij is, na die van den Heer C. W. H. *Kaathoven*, Med. Dr. te *Leyden*, welligt, de grootste hier te lande, en door hem-zelfen blyeengebragt. Een dien-aangaande mij medegedeeld berigt behoort hier als eene historische teregtwijzing te volgen, namelijk: de Heer P. *Muller* zegt in de *Voorrede* tot zijne Bescrijving van den *Catalogus van Portretten*, blz. XXXVIII, dat de Heer A. van der Willigen, Ps. deze Verzameling gekocht had, op de Verkoopning van Dr. C. H. à *Roy*, te *Amsterdam*; doch dit is niet zoo, want zijne Verzameling is door hem begonnen en wordt nog voortgezet. *Thomas Joseph Pettigrew*, part 13 van zijn *Medical Portrait-Gallery* (1838) zegt, dat de geheele Collectie van Dr. à *Roy* zich toen bevond bij Mr. *Diamond*. — Verder bevinden zich nog in zijne Verzameling, *Portretten van Centenarissen* en andere *Curiosa*, tot zijn vak behoorende, gelijk mede eenige oude schilderijen en fraaie exemplaren van *Delftsch aardewerk*. — De Heer A. van der Willigen, Ps. is gehuwd met Meisjfvrouw *Gertruida van Voorthuysen*, van *Amsterdam*, bij wie hij drie dochters en twee zonen verwekte. De oudste zoon is thans (1863) 10 jaren oud.

WILLIQUIN, schilder van *Iperen*, bij gelegenheid der bruiloft van *Karel den Stoute*, tijdens diens blijde inkomst te *Brugge*, in 1468, drie dagen werkzaam: „à raison de 10 Sols par jour.” — Zie het *Register* van *Les Ducs de Bourgogne etc. par le comte de Laborde*; *Paris*, 1849, in 8°.

WILS. (JAN) Zie *Immuerzeel*, en bij mij op VILTZ. (JAN)

WILS. (PIETER) In de eerste, zeldzame uitgave van het *Oetroy van de Schermer, mitsgoders Cavel-Conditiën ende Caerte*; *Alkmaar*, by Th. *Psz. Baart*, 1635, in 4°, is de kaart geteckend door Mr. PIETER WILS, laudmeter.

WILSCHUT. (HUGO VAN DORRE) — Zie DORRE WILSCHUT. (HUGO VAN)

WILT, of WIELT. (J. T.) Nagler zegt, dat deze, volgens *Füssly*, een teekenaar genoemd wordt, naar wien P. PHILIPPE 2 bladen, voorstellende *Raadsvergaderingen*, heeft gegraveerd. Hieronder, zegt hij, schijnt J. TORENVLIET te schuilen. — Ontwifelbaar is dit het geval, want deze twee platen, in gr.^f., komen voor in de Fransehe en Hollandsehe uitgave van het Werk *Verblyf van Carel II. in Holland*, in mijn bezit. — Zie op TORENVLIET. (JACOB) Onder de eene staat J. T. dooreengeslingerd en VLIET in.; en op de tweede *idem*, doch VIET in., — Hier heeft men WIELT van gemaakt, door te t. aan VIET te hechten; zoodoende beging de lettergraveur hier weêr een grove fout.

WILT (FERDINAND?) VAN DER) wordt niet onder de leden der Delftsehe familie van THOMAS VAN DER WILT — Zie aldaar. — genoemd, en, daar hij een tijdgenoot van THOMAS was, en door niets bekend is, dan alleen door eenige prenten, met zijn naam beteekend, zoo rijst bij mij de vraag, of de T. en F. wel goed op zijne Werken zijn onderscheiden, en of het geen T moet zijn; andere auteurs, als Nagler deelden die onzekerheid, terwijl genoemde auteur zegt, dat L. de Laborde, F. VAN DER WILT met TH. VAN DER WILT verwisseld heeft. — Dit is zeker het geval, dewijl deze zijn bron opgeeft, te weten, *Brulliot*, doch die noemt alleen THOMAS VAN DER WILT als den bekenden schilder en graveur in mezzotinto. *Basan* en *Zani* hebben het eerst FERDINAND van de F. gemaakt. De lettergraveurs hebben in zulke gevallen lastige verwarringen veroorzaakt. Op eene zwarte kunstprent, door J. BROUWER *fecit*, 1688, in ^f°, staat F. VAN DER WILT *pinxit*. De volgende zwarte kunstprent gaat op zijn naam uit: Ds. *Josias van de Kapelle, ætatis 59, A^o. 1691*, met het vers van L. van Beke, naar W. V. (AILLANT), zegt F. Muller, *Catalogus van Portretten*, onder Nr. 2847, door F. V. D. WILT, in ^f°. — Dit moet zijn naar WILLEM VERHEUL — Zie aldaar. — Deze prent is, waarschijnlijk, eene eerigzins verkleinde kopij, naar de gravure van JOH. VERKOLJE.

WILT (THOMAS VAN DER) is reeds door *Immerzeel* vermeld; ik voeg er bij, dat zijne ouders waren *Willem van der Wilt* en *Emmerentie Jansdr. van der Staf*. Hij werd geboren in het dorp *Piershil*, in het land van *Putten*, 29 October, 1659. Zie *Boitet, Beschryving van Delft*, 1729, in ^f°, bl. 528 en 790. — Hij is gehuwd geweest met *Johanna Biddaff*. Men vindt alleen van een zoon WILLEM — Zie aldaar. — doch van geen FERDINAND melding gemaakt. Dat hij, in 1727, nog werkzaam was, blijkt uit *Boitet*, die zegt, dat hij toen een schoon, groot stuk, met *Portretten van het Chirurijns-gild*, te *Delft*, voltooide, dat op de Ontleedkamer, aldaar, berustte, en, welligt, nog te *Delft* aanwezig zal zijn. Ik vond zijn overlijden, op 73jarigen leeftijd, in 1733, vermeld. Hij heeft ook historische schilderijen vervaardigd. — Nagler noemt twee zwarte kunstprenten van hem; *eene jonge naakte Dame*, met een spiegel, die zich kapt; balve figuur, T. VAN DER WILT *fec. et excud.* A^o. 1687, in ^f°. — *Eene Vrouw, met een geldstuk in de regterhand*, hetwelk zij bij het licht beschouwt; halve figuur; van onder staat de naam, wit op zwarten grond; in 4°. Nagler zegt, dat L. de Laborde (*Hist. de la Gravure en manière noire* p. 184) alleen zekeren F. VAN DER WILT noemt, dien hij met THOMAS verwisselt, en wiens werken hij ook aan F. toeschrijft. — *Zijn Portret*, door hem-zelfen, is door T. H. J. (ELGERSMA) in kleuren geteekend, in ^f°. Zie *Catalogus van Portretten van F. Muller*, Nr. 1603.

WILT, (WILLEM VAN DER) Zoon van THOMAS VAN DER WILT, en van *Johanna Biddaff*. Hij werd door zijn vader in de kunst onderwezen, waardoor hij teekenaar en schilder geworden is. De platen voor het Natuurkundig Werk van *Leeuwenhoek*, en voor het Penningkundig Werk van *Gerard van Loon*, zijn naar

zijne teekeningen gegraveerd. — Volgens zijne tijdgenooten, was hij zulk een teekenaar, „dat 'er weinig zyn weêrgâ waren.” — Hij is in den bloei van zijn leven, naauwlijks 36 jaren oud, den 24. Januarij, 1727, overleden. Zie de bron op zijn vader THOMAS vermeld.

WINCKAERT, (JAN CASYN) kunstschilder en verlichter van den Hertog van Bourgondië, in 1474, in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*; — voorts een beeldhouwer van dienzelfden naam, doch in 1456 ingeschreven. Zie het Register van de *Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc., Paris, 1849; Tom. I.*

WINDEN (H. VAN DER) een kunstgraveur, die, zegt *Nagler*, stadsgezigten naar J. DE BEYER zou hebben gegraveerd.

WINGARD, (ANTONIE) een landschapschilder, die, volgens *Nagler*, door *Guicciardyn* onder de bekwame Antwerpsehe kunstenaars opgegeven is. — In mijn exemplaar komt hij niet voor.

WINGEN, (JOOST EN JEREMIAS VAN) staan beiden bij *Immerzeel* geboekt. Het opgegeven geboortejaar, 1544, te *Brussel*, volgens *Van Mander*, en zijn overlijden te *Frankfort*, in 1603, oud 61 jaar, strookt niet, en zal 1605 moeten zijn. — *Van Mander* zegt: „Hij liet een zoon na, die ook zyn leerling was, oud omtrent 18 jaren, en genaamd JEREMIAS VAN WINGEN.” — Bijgevolg, zou deze niet, zooals *Immerzeel* zegt, te *Brussel*, in 1578, maar in 1587 zijn geboren. Is zijn sterfjaar, te *Frankfort*, 1648, oud 70 jaren, goed door *Saundart* opgegeven, dan moet zijn geboortetijd wêer op 1578 worden gebracht, en was hij, bij den dood zijns vaders, omtrent 27 jaren oud. Zeker blijkt het niet, wie van beide auteurs het meest gefaald heeft, en ik vraag, of 18 geen drukfout is, en 28 zijn moet? — *Zijn Portret* (s. FRISIUS sc.?) in 4°, komt in de *Portretverzameling* van H. *Hondius*, bij *Van Mander* en *Saundart*, voor.

WINGENDORP, (G.) een teekenaar en graveur van wien weinig vermeld is. *Füssly* heeft, mijns inziens, regt, om hem voor een Hollandsch kunstenaar te moeten houden, die, welligt, ook in *Kopenhage* is werkzaam geweest. — Hij heeft in ons land veel Boekprenten gemaakt, die goed gesneden zijn. De *Titel en Prenten* in het Werkje *Beschryving van de Artillerie*, door T. N. *Brinck, Capn. van de Artillerie, ten dienste der Vereenigde Nederlanden; 's Gravenhage, by Gerrit Rammazeyn*, 1681, in 8°, in mijn bezit, zijn G. WINGENDORP sc. en G. W. J. beteekend; Nr. 15 schijnt door hem te zijn g. öst. Hij heeft het *Portret* van den beroemden Deenschen Geneesheer *Olaus Wormius*, overleden 1654, oud 66 jaren, gegraveerd naar de schilderij van CAREL VAN MANDER (*den Jonge*), aldaar geschilderd, en dit heeft aanleiding gegeven tot de vraag, of hij niet in *Denemarken* te huis behoort. Doch dit *Portret* is zeker in ons land gegraveerd, want het komt voor in de *Musei Wormiani Historia; Lugd. Bat., ex officina Elseviriana*, 1655, in 4°, en voert het jaartal, 1654, at. 66. Het *Titelblad* is niet van J., zooals *Nagler* zegt, maar ook door G. WINGENDORP sculp. De beteekening met J heb ik nergens gezien. Verder is nog van zijn werk: de *Titel* voor *Aur. Theod. Macrobi Opera cum Notis; Lugd. Bat.*, 1670, in 8°, en *Dissertationes historice et politicæ G. Hornii, Lugd. Bat.*, 1668, in 8°, en 12°, alleen met WINGENDORP sc. beteekend; dat stellig werk van G. is, blijkens een *Idem* voor het Werk *C. Plinii Ceciliî Secundi etc. Joh. Veenhusio; Brem., Lugd. Bat., et Roterod.*, 1669, in 8°, met G. WINGENDORP sculp. beteekend, als zijnde van dezelfde hand.

WINKEL. (P. VAN) Van dezen plaatetser komen prenten voor in T. *Schrevelius, Beschryving der Stad Haerlem*; enz. Tweede druk, *Ibid.*, 1754, II deelen, als: 't *Huis te Brederode*, ten deele nog in welstand, in 8°-oblong, beteekend p. v. WINKEL fecit.

WINKEL, (PHILIP VAN DEN) een kunstschilder, omstreeks 1450, te *Brugge*, werkzaam. Zijne werken, zegt *Nagler*, zijn verloren geraakt, of onder de menigte oude schilderijen onbekend geworden.

WINSHEM. (JACOB VAN) — Zie op LOCHTEREN. (HENRIC VAN)

WINTER. (ABRAHAM HENDRIK) *Immerzeel* zegt, dat hij de kunst alleen als liefhebber beoefent. Dit zij verre; hij deed niets, dan voor geld, want het was zijn bestaan; hij gaf zelfs teekeningen en was onderwijzer aan 's Rijks Veeartsenij-school, te *Utrecht*. Hij huwde met Mevrouw *Van der Grind*, die hem eenig fortuin aanbragt, doch dit was voor hem niet genoeg, want in 1860 verliet hij vrouw en kinderen, de boedel werd voor schuld verkocht en men vernam, dat hij, in 1861, overleden is. — Hij heeft 12 *Paarden-studien*, gr. in f^o, gelithographieerd, bij *Caramelli*, te *Utrecht*, uitgegeven, en 24 *elsen* vervaardigd, met Paarden, Koeijen, Bokken, Schapen, Honden, Dierenkoppen enz., met zijn naam, of A. H. W., aan elkaer gehecht, en 1820, 1822 enz. beteekend; in 4°. en 8°.

WINTER. (F. D.) De naam van dezen stempelsnijder staat op eene Medalje, *Willem III. Koning van Engeland*; dus zou hij in de tweede helft der XVII. eeuw, waarschijnlijk, in *Holland* hebben gebleeid.

WINTER, of WYNTER, (HENDRIK) een nog onvermeld kunstgraveur, die, in het midden der XVII. eeuw, en, waarschijnlijk, aan ANTONIE DE WINTER — Zie aldaar. — verwant, te *Utrecht* bloeide. Daarvoor pleit zijn hoofdwerk, eene zeer groote prent, in 2 bladen, voorstellende *Trajectum ad Rhenum triumphans*, met alle mogelijke zinbeelden, en afbeeldingen der Steden in de provincie *Utrecht*, alsmede honderden Wapens van Stichtenaars enz. Het geheel is ontworpen door Jonkhr. E. MEYSTER *inventor*, te *Utrecht*, HENR. WINTER *sculp.* — *Gezigt in de Donkerk, te Utrecht*, bij gelegenheid eener feestlijke Oratie, 1668; J. VENNEKOOL *del.*, H. WINTER *sc.*, in f^o. — Nog bezit ik de zeldzame prent, voorstellende *De Huldiging van Johan Huydecoper, als Heer van Maarsveen*, daar de Schout hem een Eerebeker aanbiedt enz.; vol figuren, ten voeten uit, in eene zaal van het Regthuis afgebeeld; HEN. WINTER *sculpsit*, in f^o. plano, benevens het *Portret van Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, in ovaal; HEN. WYNTER *sculp.*, in 4°.

WINTER, (ADRIAAN DE) een teekenaar en graveur, omstreeks 1675—1700 werkzaam. Er zijn Kaarten, Titelbladen en andere onderwerpen van hem bekend, doch meest zonder naam. — *Nagler* noemt, volgens *Füssly*, de volgende werken: *De nieuwe Hollandsche Scheepsbouw; Amsterdam, by Joh. van Keulen*, 1680, in 4°. — *Les Délices de la Hollande; Amst.*, 1685, in 12°. — *G. Leti, Teatro Belgico, Amst.*, 1690, in f^o. — *Die Rcisen des A. Olearius*, met 2 geschiedkundige voorstellingen, naar RUNDT gegraveerd, *Hamburg*, 1696, in f^o. — *Menschelyke bedryven, bestaande in Regering, Kunsten en Ambachten*, in 100 figuren, door A. J. 1695. — *Gefloroneerde en dooreengeslingerde Naanletteren of Cijfers*, 13 bl. kl. in f^o. — *Verscheiden Italiaunsche en Fransche lofwerken*, 12 bl. — Ook het *Portret van Fred. Swetgius* wordt aan hem toegekend; verder eene reeks van 6 *Landschappen, met figuren*, waarvan er 4 de *Vier Jaargetijden* genoemd worden; beteekend A. WINTER en H. SAFTLEVEN. — Daar van deze laatste alleen de beteckening A. WINTER opgegeven wordt, zoo vraag ik, of al de genoemde prenten niet veel eer aan ANTONIE WINTER — Zie aldaar. — moeten worden toegekend?

WINTER, of enkel WINTER. (ANTONIE DE) Mijne vraag is, of deze onvermelde kunstgraveur niet een-en-dezelfde persoon is als de voorgaande? immers, kan dit wel het geval zijn, want ik bezit van ANT. WINTER de *Nieuwe Plattegrond-kaart van Utrecht op zijn schoonst en sterkst*, gelijk die uit het brein van Jonkhr. E. MEYSTER, te *Utrecht*, is gevloeid, te vinden in zijne *Gerymde Bedenkingen, of*

ontwerp om *Utrecht op zijn schoonst en sterrikt te vergrooten* enz. *T' Utrecht*, 1670, in 4°. — De prent, benevens het *Portret* van genoemden Auteur, in de *Gekroonde berynde Policy* enz., *Ibid.*, 1668, houd ik mede voor werk van onzen ANTONIE. — Verder vond ik, dat de prenten in *De Vermakelyke Avonturier* enz., 1695, en de *Afbeelding der Graftombe van Joseph van Gend*, in de *Domkerk*, te *Utrecht*, voorkomende in *Bizot, Medalische Historie van Holland* enz.; *Amsterdam*, 1690, in 4°, beteekend zijn A. DE WINTER fecit. Uit een en ander besluit ik, dat hij te *Utrecht* te huis behoorde, en welligt een zoon was van, of stellig vermaagschapt aan HENDEIK WINTER, — Zie aldaar. — wiens graveerwijze zooveel overeenkomst met die van ANTONIE heeft.

WINTER. (JELLIS DE) *Immerzeel* zegt, zonder eenigo tijdsbepaling, dat hij, 70 jaren oud, overleden is. — *Nagler* zegt, geboren te *Leeuwarden*, 1650, en overleden te *Amsterdam*, 1720.

WINTER (MORISSES) werd, in 1450, als schilder in de Broederschap van *St. Lucas*, te *Brugge* aangenomen. Meer, zegt *Nagler*, is er van hem niet bekend.

WINTEROY. (N. VAN) Van dezen schilder, uit *Tilburg*, was, in 1825, op de Tentoonstelling, te *Haarlem*, *De Onthoofding van Joannes den Dooper*.

WISSINCK, (HENRIC VAN) schilder van *Leuven*, die voor de blijde inkomst van *Karel den Stouten*, in 1468, zes dagen werkzaam was, tegen 7 stuivers daags. Hij vestigde zich vervolgens te *Brugge*, want ik vond hem in de Broederschap van *St. Lucas*, aldaar, van 1470—1480, vermeld, zegt *de Laborde*, in het *Register op zijn Ducs de Bourgogne etc.*, *Paris*, 1849; *Tom. I.*

WISSING (WILLEM) is, naar waarde, door *Immerzeel* geboekt. Ik moet er echter eene teregtwijzing bijvoegen, namelijk, dat hij niet op het Landhuis van den Graaf van *Esscx*, buiten *Londen*, maar, den 10. Februarij, 1687, op de Baronie *Burleigh* van den Graaf van *Exeter*, — in het Graafschap *Northampton*, ruim 22 uren van *Londen* gelegen, — overleden is. — Zijn *Portret*, EE IJSE p., is door J. SMITH sc., in zwarte kunst, in f^o.; waaronder: GUILIELMUS WISSINGUS, *inter pictores sui saeculi celeberrimos, nulli secundus, artis suae non exiguum decus et ornamentum. Immodicis brevis est aetas.* Dat is: *Ongemeene vernuftien leven niet lang.* — Een *Idem* komt bij *Walpole* voor.

WIT, (FRANCISCUS DE) was een historiegchilder, van *Gent*, zegt *Houbraken*, II, bl. 348, doch werd meest *Apollo* genoemd, omdat hij ook dichter was, maar in beide kunstvakken slecht. In de Roomsehe Schilderibent verkreeg hij den naam van *Febus*.

WIT, (FREDERIK DE) ook WIDT en WITT genoemd, was een kunstgraveur en handelaar, te *Amsterdam*. Er hebben drie kunstenaars van dien naam bestaan. De oudste rigtte in 1648 eene werkplaats op, en verspreidde in het bijzonder Landkaarten, welke hij zelf teekende, en, met de Wapens der Landen versierd, drukken deed. In 1698, droeg hij de zaak aan zijn zoon over, die als een grondig Mathematieus zijne kaarten naauwkeurig herzag, en ze daardoor grooten afrek deed krijgen. Het aantal *Land- en Zeekaarten*, door deze beide DE WIT'EN uitgegeven, blijkt, uit een *Catalogus* van hun Magazijn, van 1706, over de 400 stuks te belooopen, en is tot aan den dood van den zoon nog steeds vermeerderd. In genoemd jaar deed de zoon van den laatste, bereids deellhebber in de zaak, haar aan C. Mortier en J. Covens over. Zie *Nagler*.

WIT (IZAAK DE) JANSZ. staat bij *Immerzeel* vermeld. — Zijn *Portret* is door J. VISSER BENDER delin. et sculp., ovaal, kl. in 8°.

WIT, (JACOB DE) de RUBENS van zijn tijd genoemd, is, naar waarde, door *Immerzeel* te boek gesteld. Ik kan er nog eenige historische bijzonderheden aan toe-

voegen. De hoofdreden, waarom JACOB, tot verdere voortzetting van het historïele vak, bij voorkeur naar *Antwerpen* ging, was, omdat hij daar een Oom had, Sieur *Jacomo de Wit*, zijnde een rijke wijnkooper, die tevens als kunstliefhebber een groot schilderïenkabinet van de voornaamste meesters bezat, dat, volgens den *Catalogus*, 218 stuks bevatte, en later, 15 Mei, 1741, aldaar werd verkocht. Hij was 15 jaren oud, toen hij in het St. Lucasgild, te *Antwerpen*, werd ingeschreven: „JACOB DE WIT, ontfangen by JACOB VAN DAL, 1710, werd meester 1714.” — Er is welligt geen kunstenaar geweest, die meer dan hij zich duur betalen liet, en daardoor een groot vermogen heeft nagelaten. Hij beleefde den tijd, dat alles door de Onschuld, (Kindertjes) zinnebeeldig moest worden voorgesteld, en zijn talent in dat vak mogt toen ééniġ genoemd worden. Hij was de man van de heerschendo mode, en deze ging zóóver, dat men de binnenkamers liet verbouwen, om vakken en zolderingen door zijne hand te doen versieren. Een vriend van hem, zoo het heette, had ook een paneel voor een schoorsteenstuk voor eene kamer, op zijn buitenplaats *Ouderhoek*, bij *Nieuwersluis*, aan de *Vecht*, gelegen, doen maken, en verzocht DE WIT, om eenige dagen aldaar vriendschapplijk te komen doorbrengen, als wanneer hij dan tevens, nu en dan, het paneel beschilderen kon. DE WIT nam dit aan en volbragt alles naar wensch. Vóór het afscheid, zei de gastheer: „Vriend DE WIT, nu moet gij mij eens zeggen, wat ik u daarvoor schuldig ben,” en DE WIT antwoordde: „zes honderd guldens.” „Maar, vriend, gij hebt dit hier als gast, en in nog geen zes dagen, geschilderd.” — DE WIT zeide hierop: „Ik heb er 22 jaren aan gewerkt.” — Nog zoo'n staaltje. Een kunstliefhebber, te *Amsterdam*, kocht van hem twee teekeningen. Ze te huis nog eens met genoegen beschouwende, bemerkte de kooper, dat DE WIT vergeten had, *zijn naam* er op te zetten. Na eenige dagen, komt DE WIT voorbij zijn woonhuis; hij roept hem in, met verzoek, het verzuim op de teekeningen te willen herstellen. DE WIT doet dit dadelijk, doch eischt daarvoor twee ducaten! Beide deze voorvallen zijn mij, in mijne jeugd, te *Amsterdam*, verhaald, door een zeer oud kunstliefhebber, die, in zijne jeugd, DE WIT had gekend. — Bij *Wagenaar, Beschryving van Amsterdam*, in f^o., II, bl. 22, lees ik, dat de versieringen der *Raadkamer* van het Stadhuis (thans *Palais*) aldaar door JACOB DE WIT, in 1736—1738, aangebragt zijn, en f 13,275,50 hebben gekost. Hieronder is de *Verkiezing der Zeventig Oudsten*, br. 45 vt., h. 19¹/₂ vt. Amst. — Wat de *Jezuïten-kerk*, te *Antwerpen*, betreft, deze sebjnt de hoofdbron zijner studie te zijn geweest. Ik vind daaromtrent het volgende vermeld. In de *Bourgondische Bibliotheek*, te *Brussel*, berust een Handschrift, onder den titel van: *Anecdotes pittoresques, ou nouvelle Description des Eglises etc. d'Anvers, ainsi que des Monumens de Peinture, de Sculpture et d'Architecture qu'on y trouve encore, le tout examiné sur les lieux et remis dans un meilleur ordre*, in f^o., 155 blz. Dit *Ms.*, is afkomstig van *François Jean Joseph Mols*, zoon van den Raadsheer *François Mols* (door mij meermalen aangehaald), en werd in 1775 behoorlijk in orde gebragt, naar de onuitgegeven beschrijving, die, omstreeks 1748, in het *Vlaamsch* is opgesteld door JACOB DE WIT, oorspronklijk van *Antwerpen*, doch geboren te *Amsterdam*, en aldaar, in 1715, overleden. Zie *De la Peinture sur verre aux Pays-Bas etc., par le Baron De Reiffenberg; Bruxelles*, 1832, in 4°., bl. 28, waar men tevens vindt vermeld, dat in den *Catalogus* van *J. B. Verdussen*, wiens boeken in 1776 zijn verkocht, op bl. 336, Nr. 14, twee *Mss.*, in 4°., onder bovenstaanden titel voorkomen. Alzoo heeft DE WIT, te midden der studiën, ook zijn tusschentijd nuttig besteed. Doch als dit *Ms.* in 1748 door hem is opgesteld, dan heeft hij het, te *Amsterdam*, uit zijne vroegere, te *Antwerpen* gemaakte

aanteekeningen in orde gebracht.—Na de verwoesting der Jezuïten-kerk, bij den brand van 18 Julij, 1718, kregen de door hem, in 1711 en 1712, gemaakte teekeningen met krijt, naar 36 plafondstukken, door RUBENS geschilderd, eene bijzondere waarde, en werden naar overdrukken, waardoor de prenten juist als de schilderijen zijn, door JAN PUNT, — Zie aldaar. — van 1747—1763, gegraveerd. In de Voorrede van dat Werk wordt beloofd, dat er nog 3 ontbrekende later zullen volgen; ik heb ze echter niet in mijn exemplaar, en geloof ook niet, dat ze verschenen zijn. Ziehier den titel: *De Plafonds of Gallery-stukken uit de Kerk der P. P. Jesuïten, te Antwerpen, geschilderd door P. P. RUBENS, geteekend door J. DE WIT, en op koper gebracht door JAN PUNT. Amsterdam, 1751, in 1°. oblong, met Frontespice en 36 gr. pl. Mijn exemplaar heeft eene evengroote Titelprent, als de andere platen, met het Portret van RUBENS, en Kindertjes, die zijn Monument onthullen enz.; J. DE WIT inv. et del. J. PUNT fecit, 1763. Deze prent is dus twaalf jaren later dan de voorgaande titel verschenen. — Ik moet hier nog bijvoegen, dat er reeds vroeger eenige afbeeldingen dezer Zolderstukken door PREISLER zijn geteekend en geëst, en onder dezen titel uitgegeven: (P. P. RUBENS et ANT. VAN DYCK). *Que olim in R. R. P. P. Soc. Jesu Antverpiensium Templo fuerunt etc.; excusio a JO. JUST. PREISLERO. Norimbergæ, apud G. Mart. Preislerum, 1735, in 4°, 18 stuks. Ik vond ook exemplaren met 20 stuks vermeld. „Deze Plafonds in de gewezen Jesuiten-kerk, te Antwerpen — zegt Mols, Ms., — zijn by aecoord aan RUBENS aanbesteed voor f 7000, en onder die voorwaarde, dat RUBENS de schetsen zelf moest schilderen, en by het vervaardigen van de groote stukken eenige van zyne beste discipelen mogt gebruiken aan dat werk.” — DE WIT heeft ook fraai geëst. Nagler noemt 10 stuks naar deze Zolderstukken, doch dit zullen de omtrekken in etsdruk zijn, zoo als op twee der gravuren van PUNT staat vermeld: J. DE WIT delinearit aq. forti. — Verder nog de II. Gregorius, met andere Heiligen, naar RUBENS; J. D. WIT, in 1°. — De Madonna, met het Kind; buste; J. DE WIT fec., in 4°. — Drie Geniussen, hij eene pyramide; J. DE WIT inv. et fec., in 1°. — Een groep Kinderen, zinnebeeldige beteekenis; IDEM fec., in 8°. — Amor, onder een boom rustende, waaraan eene draperie bevestigd is; J. D. (DE WIT) fec.; h. 3 du. 9 str., br. 4 du. 9 str. Par. — Vier stuks (vroeger op één blad gedrukt) spelende kindertjes, de vier Jaargetijden voorstellende; J. DE WIT fec. et exc.; in 1°. oblong. Latere drukken met het adres van P. Fouquet en Basan. — Twee bladen met zwevende Genietjes; vier op één blad, naar Zolderstukken; idem, idem, in 1°. Latere drukken met laatstgemeld adres. — Ik bezit nog de Vier Jaargetijden, door 4 Kindertjes voorgesteld; links een vaas enz. J. DE WIT fecit; h. 134 str., br. 187 str. Ned. — Zijn Portret, zittende voor zijn schilders-ezel, enz., J. M. QUINCARD pinx., was bij Van der Murck, te Leyden, verkocht te Amsterdam, 1773, Nr. 480 van den Catalogus, en onder Nr. 1792 en 1793 der Teekeningen, een Idem, door IDEM, 1751, del., waarbaar de prent, door J. HOUBRAGEN sculp., voor het Werk van Van Gool. — Hetzelfde bij Descamps. — Ik bezit nog een fraai, met zwart krijt geteekend Idem, gr. in 4°, waarop staat: „JACON DE WIT, Historieschilder van Amsterdam, Aetatis 26.” Een schoon jongman.**

WITDOECK, of WITDOUC. (JAN, of HANS) Bij het Artikel van Immerzeel kan ik nog voegen, dat hij den 24. Junij, 1642, in de St. Andrieskerk, te Antwerpen in den eelt is getreden met Catharina Gommaerts, dochter van Jacob en van Barbara de Prins. Zie de Eendragt, van Gent, 1860, Nr. 13. — Zijn naam is somtijds door de lettergraveurs anders geschreven, zoo als ik de Buste van een Romeinseh Keizer bezit, klein leven, beteekend RUBENS del., WITDOUCK sculp., 1623.

WITEVELDE, WITTEVELDE of WYTEVELDE, (CLEERBAUT VAN) vond ik als „vry schildere binnen de stede van *Ghent*,” in het midden der XV. eeuw, vermeld. Hij werd in vele gevallen geroepen, om de oude Kerkscbilderijen en andere versieringen, vóór het gebruik der olieverw geschilderd, met olieverw op te werken, (daar de schitterende kleuren dezer nieuwe kunst de bewondering der volkeren wegdroegen), en dit wel op zulke voorwaarden, — door de Kerkmeesters zeer streng bedongen, — dat hij voor de deugdelijkheid van zijn werk 20 jaren lang borg stellen moest; onder die borgen was PIETER VAN WYTEVELDE, zijn broeder, en BAUDUIN VAN WYTEVELDE — Zie aldaar. — Oom van CLEERBAUT. De acte van 25 September, 1456, en 28 April, 1460, is te vinden in de *Registres écheveaux de Gand*. Zie *Messenger des Sciences historiques* etc.; *Gand*, 1859, bl. 178 en 251, waar tevens, bl. 203, blijkt, dat zijne finantiën schraal waren, zoodat de Dekken van *St. Lucas*, te *Gent*, hem tot betaling van zijne achterstallige schulden, den 17. December, 1454, in regten heeft geroepen, zijnde „de somme van IIIJ lib. VIIJ s. gr., over de reste van den coope van den vors. ambochte, ende bovendien eene zilverine scale van een trooyscher marc, gheamelgiert met wapene van den vors. ambochte, alsoo 't costume es” enz. Hieruit blijkt, dat ieder, die lid van dit Gild werd, behalve het vaste Gildegeld, een blijvend geschenk geven moest. Zoo hebben de leden bij feesten enz. uit zilveren *St. Lucasschalen* gedronken.

WITEVELDE. (BAUDUIN) Zie op WYTEVELDE. (BAUDUIN VAN)

WITH. (ARTUS DE) Dezen beeldhouwer van *Amsterdam* vond ik vermeld als den vervaardiger van de marmeren *Graftombe* voor den Vice-admiraal *Abraham van der Hulst*, in 1666, in een Zeeslag tegen de Engelschen gesneuveld, en die in de *Oudekerk*, te *Amsterdam*, werd opgerigt. — Zie *De Navorscher*, IX, bl. 234.

WITHOUCK. (JAN) — Zie WITDOECK. (JAN)

WITMONT, (H.) een tot hiertoe onvermeld meester, die met het penseel op witte paneelen, zeer uitvoerig, Zeeën, met Schepen, bij wijze van teekeningen met de pen, vervaardigd heeft. — Ik zag van zijn fraai werk twee stuks *Zeeslagen*, tusschen de Engelsche en Hollandsche Vloot; beteekend H. WITMONT, 1665; h. 80 dm., br. 1 el 10 dm. Nederl.

WITSEN, (JONAS) zoon van *Jonas Jonasz. Witsen*, werd uit dat vermaarde geslacht, den 6. Augustus, 1705, te *Amsterdam*, geboren, en bekleedde vele aanzienlijke betrekkingen, waaronder ook, in 1765, het Burgemeesterschap. Hij erfde de beroemde Kunstverzameling van zijn vader, was een groot kenner der teekenkunst, en de voornaamste hersteller van de vervallen Teekenschool, te *Amsterdam*, welke hij de eer aandeed, om er in genoemd jaar, het Opperbestuur over te aanvaarden. In den aangehaalden *Catalogus*, op NICOLAAS WITSEN, *Jonaszoon*, — Zie aldaar. — komt voor: *Een Landschap, met drie hengelaars, aan een water*, door J. WITSEN Junior. Ik heb uit deze voorletter opgemaakt, dat dit ongetwijfeld JONAS moet beduiden, dewijl in de Geslachtlijst der *Witsen's* geen J. voorkomt, als alleen de zoon van JONAS, die *Junior* schrijven kon.

WITSEN, (NICOLAAS) *Cornelisz.* wordt door *Inmerzeel* alleen als Plaatsnijder genoemd, en verder heeft hij niet aan den beroemden man van dien naam gedacht. In den *Catalogus van Leyden van Vlaardingen*, 1811, bl. 158, komt voor: „*Een Doodshoofd, staande op eene Grafzerk*, N. WITSEN 1659, — en, *twee stuks Winteren een Zomergezigt*; bij boerendorpen, eenige visschers in een schuitje, geëst door DENZELVEN, en 2 *Opdragtitels*, 6 stuks, op 6 bladen.” — Dit is, waarschijnlijk, werk van een liefhebber, want waarom zijn die prenten anders zoo zeldzaam? — Maar wie is nu deze N. WITSEN? Algemeen wordt er de beroemde Staatsman

NICOLAAS WITSEN, *Corneliszoon*, zoon van Mr. *Cornelis (Jansz.) Witsen* en van *Catharina Opsy*, of *Opsie*, geboren te *Amsterdam*, 1641, voor gehouden, en alsdan zou hij de genoemde prentjes op 18jarigen leeftijd vervaardigd hebben. Dit is aanneemlijk, want hij was een toonbeeld voor kunst en wetenschap, en zal in zijne jeugd, voor uitspanning, deze proeven hebben gemaakt. Ook is de etskunst verder in zijn geslacht beoefend, blijkens het werk van zijn naamgenoot, die volgt. Hij huwde, den 27. December, 1674, met *Catharina Hoehvied*, bij wie hij een zoon, *Cornelis*, en twee dochters, doch volgens anderen vier kinderen verwekte, en is, den 10. Augustus, 1717, overleden. In de kerk te *Egmond aan den Hoef*, is een marmeren Gedenkteeken te zijner eere geplaatst. *Zijne Afbeelding*, met wapen en zinspreuk, *Labor omnia vincit*, is tweemaal in stempelslag gebragt. Zie *Van Loon, Ned. Historieopemingen*, III, bl. 470. Zijn wapen is: parti I.: veld rood, met een halve zilveren *Lelie*; 2.: veld azuur, met een zilveren *kruis*. Helnteeken, twee uitgespreide *Vleuyels*. — *Zijn Portret* is door een ongenoemde op 36, een *Idem* door M. VAN MUSSCHER op 47, en een *Idem* door P. SCHENCK op 60jarigen leeftijd geschilderd en in prent gebragt door J. V. MUNNICKHUYSEN (?) J. HOUBRAGEN en gemelden SCHENCK. — Een *Idem*, Buste op een trophée, A. SCHOONEBEEK s., in 8°, Titelprent. — Men leze vooral de geschiedkundige bijdrage over dezen grooten man van Mr. J. T. Bodet Nijenhuis, *Verspreide bijzonderheden over Mr. Nicolaas Witsen, Burgemeester van Amsterdam*, geplaatst in *Nijhoff's Bijdragen voor Vaderl. Geschiedenis* enz. X. deel, *Arnhem*, 1856. Moeijelijk zal men in de geschiedenis een tweeden WITSEN vinden, die zoo in alle opzigten een groot man mag worden genoemd.

WITSEN, (NICOLAAS) *Jonaszoon*. Ik kan hier als eene bijzonderheid mededeelen, dat in den *Catalogus van Mr. J. van Buuren, Baillaw van Noordwykerhout* enz., te *Leyden*, verkocht te 's *Hage*, 1808, bl. 218, voorkomt: „Een extra raar geëst Werkje door den Hr. N. WITSEN, zoon van den Burgemeester Witsen, 20 stuks compleet, zijnde *Geschiedenissen uit 't 1ste. boek van de Metamorphosis van Ovidius*.” Toen deze aantekening door den aanzienlijken Verzamelaar werd geschreven, was die zoon welligt nog in leven, zoodat hier aan geen vergissing te denken valt, en hij geen zoon van den beroemden NICOLAAS WITSEN *Cornelisz.* kan zijn, dewijl deze maar één zoon, *Cornelis*, heeft nagelaten, en vóór hem vind ik geen NICOLAAS in de geslachtslijst vermeld; maar wel later een NICOLAAS WITSEN *Jonaszoon*, die, in 1707, te *Amsterdam*, geboren werd, wiens vader, *JONAS*, — Zie aldaar. — Burgemeester was, en die mede de etskunst zal hebben beoefend.

WITTE (CORNELIUS DE) „was een broeder van PIETER DE WITTE, ook PETER CANDIDO genoemd, zoo ik meen, (zegt *Van Mander*) CORNELIS geheeten, die, in 1573, tot de Lyfwaecht van den Hertog van *Florence* behoorde, en, toen ik er my bevond, aanving, Landschappen te schilderen, waarin hy, hoewel spade begonnen, al goede vorderingen gemaakt heeft.”

WITTE, (GASPAR DE) een zeer vermaard Landschapschilder, die door *Fiorillo* voor een broeder van PIETER DE WITTE gehouden werd, is, in 1620, te *Antwerpen*, geboren. — Dit kan wel zijn, en hij dus een zoon van PIETER DE WITTE — Zie aldaar. — wezen. Ik vond in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, ingeschreven: „JASPAR DE WITTE, meesterszoone, schilder, ontvangen 1650. — Sterf 1681.” — Dus is hij als schilder ontvangen, nadat hij zich in *Italië*, naar CLAUDE LORRAIN, in het schilderen van Landschappen met ruïnen, waarin hij uitmuntte, gevormd had. Dat hij, in 1657, te *Antwerpen* woonde, is mij gebleken uit de Lijst der *Sodales* van de H. Maagd, waarop hij onder de *Consuleurs* dier Broederschap voorkomt. Zie *Het Leven van de H. Rosalia* enz. (door P. Adr. Poorters, *Antwerpen*, 1657,)

in 8°. — *De Bie* heeft een gedicht tot lof zijner kunst gemaakt, waarbij *zijn Portret*; A. GOEBOU *pinx.*; RICH. COLLIN *sculp.*, 1662, in 4°. Daar onder staat bepaald, dat hij te *Antwerpen* geboren is.

WITTE. (JAN DE) Deze en NICOLAËS VAN ORLEY waren voorname kunstschilders, te *Brussel*, die op de lijst der bannelingen, met verbeurdverklaring van goederen, tijdens het schrikbewind van den Hertog van Alva, werden gevonden. Zij verlieten die stad, op het einde van 1566, en werden door Hertog *Christophorus van Wurtemberg* uitgenoodigd, de laatste hand te leggen aan zijn bijna voltooid Paleis *Stoutgard*, waar zij, twee jaren lang, tot aan den dood des Hertogs, de plafonds beschilderden en patronen vervaardigden voor de tapijten, die de zalen moesten versieren. Van een en ander is niets meer te vinden, want het oude Paleis werd tot een nieuw verbouwd. Voorts hebben zij *Wurtemberg* verlaten, en bevonden zich in 1569 te *Keulen*; terwijl het schijnt, dat VAN ORLEY zich daar niet veilig achtte en verder op ging. DE WITTE, met het penseel in de hand, toonde, dat hij geen beeldstormer, maar voor de kerken aldaar werkzaam was. Hij bragt het zoover, dat hij lid van het Schildersgild en burger werd, en is daar vervolgens gehuwd. Zijn nageslacht is te *Keulen* gebleven. Zie *Messenger des Sciences historiques etc., Gand*, 1862, p. 283.

WITTE. (LIEVEN DE) — Zie op ANVERSA. (HUGO DA)

WITTE, (PIETER DE) *de Oude*, ook PIETER CANDIDO genaamd. Deze beroemde historieschilder is reeds door *Inmerzeel* vermeld. — Ik voeg er nog bij, dat hij een zoon, WILLEM, geboren te *Munchen*, 1585, heeft nagelaten, die den titel van Hofschilder van den Keurvorst verwierf. Dat CANDIDO in dienst trad van den Keurvorst van Beieren, is bekend, doch minder, dat hij voor dien Vorst de volgende werken heeft geschilderd, weshalve ik hier zal mededeelen, wat door den Geschiedschrijver *Mannlich*, deel I, bl. 467, wordt gemeld, en door *Fiorillo*, in eene Noot op PETER DE WITTE, is overgenomen, namelijk, dat men het mag betreuren, dat de 1500 schreden lange Galerij in den *Hoftuin*, door 85 open bogen verlicht, en geheel met oorspronkelijk schilderwerk van PIEPER CANDITS vinding en uitvoering versierd, tegenwoordig wit overpleisterd is. De daaronder sedert vele jaren verteerde schilderijen stelden de heldendaden voor van den grooten *Otto von Wittelsbach*, en het vertrek van Keizer *Lodewijk IV.*, ten jare 1327, naar *Rome*, om daar de Keizerskroon te ontvangen enz. — De Tapijten (*Gobelins*), die door uit *Holland ontboden werklieden* naar deze schilderijen vervaardigd, en later door CARL GUSTAV AMBLING in het koper gebragt zijn, hebben dit groote werk voor eene geheele vergetelheid bewaard. De genoemde graveur CARL GUSTAV AB AMBLING, geboren te *Neuremberg*, 1651, is, in 1702, te *Munchen*, overleden. Of de Tapijten, een Hollandsch produkt, nog worden bewaard, is mij nergens gebleken. — Zijne schilderijen komen weinig voor. Het eenige, wat ik in openbare Galerijen heb gezien, was te *Berlijn*, een Kabinetstukje, *Maria-Boodschap door den Engel*, in een hemelglorie voorgesteld enz. Dit behoort, zeker, tot zijne goede werken, als zijnde goed geteekend, vol uitdrukking en aangenaam van kleur. In de kapel van *Allenöting*, in de Lieve-Vrouwe-kerk, te *Munchen*, berust, boven de *Tombe van Arsatie*, eene schilderij van PIETER CANDIT, voorstellende *verscheiden Heiligen*, zoo mannen als vrouwen; voorts in de Kerk der *Recolletten*, eene *St. Ursula, met eene menigte Maagden*, door DENZELFDEN. Zie bl. 42 en 58 van het *Abrégé de tout ce qu'il y a de remarquable à voir à Munich, etc. par l'abbé Bermiller; Munich*, 1789, in 8°.

WITTE, (PIETER DE) een andere dan de bovenstaande van dien naam, en ook PETER CANDIDO genoemd. Hij was een kunstschilder van *Antwerpen*, en bloeide

in de eerste helft der XVII. eeuw. In de Archiven van het Onze-Lieve-Vrouwe-gasthuis, te *Audenaerde*, vindt men, in de Rekeningen, op het jaar 1636, vermeld, dat hij *elf stuks schilderijen* voor de kapel aldaar vervaardigd heeft. — „Item an PIETER DE WITTE, schildere tot *Antwerpen*, van *elf stucken schilderye*, IIIJe XLIIIJ lib. 1637. — Item voor een *stuck schilderye*, wesende de Altaertafele, IIIJe IIIJ^{xx} lib. Par. Zie over dit berigt de aangehaalde bron aan het slot van het Artikel DELEHAYE. (PIERARD) — Het zal deze PIETER zijn, dien ik in het *St. Lucasgild*, te *Antwerpen*, vond ingeschreven: „PEETER DE WITTE, schilder, ontfangen by PEETER VERHULST, 1597. Meester, 1610; sterf 1652.” — Hier vraagt *Mols, Ms.*: „daar PEETER DE WITTE (ZONN VAN PEETER), ontfangen als Meester 1646, stierf 1652, of dit doodjaar voor den vader of voor den zoon gelden moet?” — Ik geloof, dat men deze PIETER'S voor zoon en kleinzoon van de eerste PIETER DE WITTE, ook CANDIDO genoemd, zal moeten houden.

WITTE, (PIETER DE) genaamd PETRUS ALBIS, zegt *Nagler*, werd, in 1620, te *Antwerpen*, of *Amsterdam*, geboren, en heeft in *Italië* zijne studie naar CLAUDE LORRAIN gevolgd. Hij behoort tot de geestigste kunstenaars van zijn tijd, even als zijn broeder GASPAR, die op gelijke wijze Landschappen schilderde. Deze PIETER, zegt *Nagler*, moet van een ouderen PIETER onderscheiden worden, die ook Landschappen, met voorvallen uit het volksleven, schilderde, gelijk *Descamps* berigt, „doch is welligt met P. DE WITTE, ook CANDIDO genaamd, een-en dezelfde persoon?” — Gewis niet, want dien hij ALBUS noemt, zal de zoon zijn van den door mij vermelden PIETER DE WITTE, — Zie aldaar. — en deze is een ander, dan de genoemde CANDIDO. — *Immerzeel* noemt PIETER, verkeerdelijk, DE WIT. Hij is te *Rome* overleden, en in de kerk van *Santa Cruce* begraven.

WITTEBROOT, (MARTIN) beeldhouwer van *Brugge*, was in de tweede helft der XVI. eeuw, te *Audenaerde*, werkzaam. In de Archiven van het O. L. Vrouwe-gasthuis, aldaar, vindt men in de Rekeningen van 1568, dat hij eene overeenkomst en aanneming heeft aangegaan, tot het maken en leveren van een *Tabernakel* en een *Portaal*, voor 488 Livres Par. „Item ghecoofmanscript met M. MARTIN WITTEBROOT, beeldsnyder van *Brugghe*, den *Sacramentshuis* te leveren, ghemaect in de Capelle van dese Hospitacle van ziecke; materialen, stoffen, in zuleker wyse naer d'uytgeven ende bewys van den patroon, hem dies ghelevert, ter somme IIIc XLVIJ lib. Par. Item ghecoofmanscript een *Portael*, om in de salette, ter somme van C. lib. ende XL sch. Par.” — Er wordt bij gemeld, dat de modelteekeningen daarvoor door FRANS FLORIS vervaardigd zijn. — Zie over dit berigt de aangehaalde bron aan het slot van het Artikel DELEHAYE, (PIERARD) en HOEN. (JACOP)

WITTE (GASPAR VAN) is reeds, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld, zooals ik hem dat, gelijk ook met betrekking tot zijn zoon, LODEWYK, heb medegedeeld. Later heb ik de oorzaak der naamsverandering in dien van VANVITELLI gevonden, en zulks op GASPAR VAN KALF — Zie aldaar. — opgegeven. In *Italië* werd hij ook VANVITEL *degli occhiali* genoemd, dat is, *met de Bril*, die, waarschijnlijk, door zijn miniatuurwerken, een behoefte voor zijne oogen was geworden en destijds zeer zelden voorkwam. — Zijn Roomsche bentnaam was *Pictors*. — Hij beteekende zijne stukken ook wel met o. v. w. Zijne werken zijn in ons land hoogst zeldzaam, en ik ben in de gelegenheid gesteld, daaromtrent eene merkwaardige bijzonderheid hier mede te deelen, namelijk, in het Geslacht der Graven van *Bylandt* zijn, sedert eene reeks van jaren aanwezig *vier stuks schilderijen*, die steeds voor werk van CANALETTI werden gehouden; echter zijn ze, bij het schoonmaken, beteekend gevonden VAN WITTEL. Zij stellen voor: 1.) *St. Pieters-*

kerk, te Rome. — 2.) *Het Colosseum, te Rome.* — 3.) *Een Gezigt* (Villa, welligt van *Borghese*) buiten Rome, en 4.) *Het St. Marcusplein, te Venetië*, elk h. 45 dm., br. 2 el 5 dm., Ned. Allen zijn schoon en frisch van kleur, meesterlijk en uitvoerig geschilderd. Deze stukken werden het erfdeel van den Graaf van *Bylandt*, Kamerheer des Konings, en berustten vroeger op het landgoed dier familie, *Boschdaal*, onder *Princenhage*, bij *Breda*, doch zijn later overgegaan in handen van den Heer Lodewyk Graaf van *Bylandt*, Groot-Ceremoniemeester des Konings, te 's *Gravenhage*.

WITTEL. (LODEWYK VAN) Bij dit mijn Artikel, aan *Immerzeel* nicêgedeed, voeg ik nog, dat de reden zijner naamsverandering op zijn vader GASPAR — Zie aldaar. — staat vermeld. — *Nagler* zegt, op VANVITELLI, dat hij ook geëst heeft, als: *Acquedotto del real Palazzo di Caserta*; VANVITELLI *fec.*; 3 bl., gr. in 4°. — In het Werk, bij *Immerzeel* vermeld, komt zijn *Portret* ook voor.

W. O. Ik bezit een klein, zeer goed geëst *Landschap*, met in het midden vier opgaande boomen, regts eene schuur, links een slaghek bij een weg, die op den voorgrond uitloopt, in het verschieft korenland en een kerktoeren; beteekend w. o. *inv. et fec.*, 1795; h. 94, br. 105 str. Ned., met de marge. In dit exemplaar zijn loodlijnige krassen afgedrukt, even alsof de plaat afgekeurd ware, of wel zijn zij er door eene onvoorziene inbijting in teweeggebragt. Niets is mij verder van den verdienstlijken vervaardiger bekend.

WOESTINE, (ROGIER VAN DER) als een Gentsch schilder, veelal onder den naam van ROGIER de *Schildere* voorkomende, doch uit de *Schepenboeken* en *Rekeningen* der stad *Gent*, van 1386—1416, blijkt duidelijk, dat zijn geslachtsnaam VAN DER WOESTINE is, en dat men dus dezen ROUER van *Gent* wel te onderscheiden heeft van ROGIER VAN DER WEYDE, die veel onder den naam van ROGIER van *Brussel* voorkomt. Zijn vader was SIGER, of ZEGHREN VAN DER WOESTINE, die mede als ZEGHEREN, den *Scildere*, in gemelde *Rekeningen* van 1352—1369 geboekt staat, en wiens werk meestal in lijmverwen geschilderd is. — ROGIER heeft tot meester gehad PEETER VAN DER KALCHOVENE, onder wien hij, gedurende 23 jaren, aan het prachtig *Verhemelte* in de Onze-Lieve-Vrouw-kerk, te *Doornik*, werkzaam was. Hij is een geboren burger van *Gent* geweest, en heeft daar gewoond, zooals blijkt uit het *Schepen-register*, waarin tevens zijn vader en huisvrouw voorkomt: „Kenlic sy etc., dat ROGIER VAN DER WOESTINEN, fs. SEGHERS ende *Lisbette Boens*, syn wetfelic wyf etc., kenden ende lyden, dat sy hebben vercocht wel ende redelic PIETREN VAN BEBEVELT (ook *Schilder*), een huus staende op hoech poert, daer de vors. ROGIER al nu woont. Actum 17 Julii, 1412.” Fol. LXXXVIII. Zie verder over deze belangrijke berigten, door den Heer *Edmond de Busscher*, den *Messenger des Sciences hist. etc.*; *Gand*, 1859, p. 151 en 239.

WOESTINE. (ZEGHER VAN DER) — Zie op zijn zoon WOESTINE. (ROGIER VAN DER)

WOLF, (JACOB DE) een schilder van *Groningen*, onder de bekwame historie-schilders van zijn tijd genoemd, is echter niet naar verdienste bekend, zegt *Nagler*. Hij leefde eenzaam, en overleed in 1685. De dichter *L. Smids* heeft bijschriften voor zijne schilderijen gemaakt.

WOLFAERTS, (ARNOLDUS) welligt de vader van den bekenden ARTUS WOLFAERTS, — Zie aldaar. — bij *Immerzeel* geboekt. Hij heeft de kunst beoefend, want ik vond hem ingeschreven in het *Gildeboek* van *St. Lucas*, te *Antwerpen*: „ARNOLDUS WOLFAERTS, ontfangen by FRANCISCUS FRANCKEN, den *Jonge*. Meester 1617. Sterft 1640.” — In dezelfde Registers vindt men reeds zeer vroeg aange-teekend zekeren „HENDRIK WOLFAERTS, ontfangen als Meester, 1465.” — Zie over zijn vermoedelijk *Portret*, op den hier volgende.

WOLFAERT, of WOLFART, (ARTUS) staat bij *Immerzeel* vermeld. — Ik ken maar één *Portret van hem*, door A. VAN DYCK *pinx.*, CORN. GALLE (*de Oude*) *sculp.*, in f°. — Is dit nu van den bij *Immerzeel* beschreven ARTUS? Ik moet zeggen, neen, want die is geboren in 1625, en zijn *Portret* reeds in 1645 in prent verschenen, bij *W. Hendriex*, als een man van middelbaren leeftijd; en kan dus geen jongman van 18 à 20 jaren voorstellen, toen hij geschilderd werd. — *Nagler* wil ook uit den naam WOLFART, onder de prent to lezen, eerder het portret van den vader dan dat van den zoon zien; ook maakt hij de opmerking, dat WOLFAERT DO ZOON, WOLFAERTSZOON geschreven zou hebben, zoodat wij den *vader*, als historisch schilder, van den *zoon*, als genre- en landschapsschilder, moeten onderscheiden. Dit blijft dus nog voor nadere toelichting vatbaar. — Ik vraag, of de naam ARTUS ook soms ARNOLD moet zijn, daar dit niet het éénige portret zou wezen, waar een fout ingeslopen is. Vergelijkt de verschillende uitgaven van VAN DYKS *Constkamer* enz., en men zal verscheiden veranderingen in de onderschriften bespeuren. In dat geval, zou dit het *Portret* van ARNOLDUS WOLFAERT — Zie aldaar. — kunnen zijn.

WOLFERΓ, WOLFERSZ., of WOLFAERT, (B.) een zeer bekwaam schilder van Landschappen, met figuren en beesten gestoffeerd, zoo als er mij verscheiden in *Catalogussen* zijn voorgekomen, onder anderen in dien van den Nuntius *Molinari*, verkocht te *Brussel*, 15 Julij, 1763, onder Nr. 54 der *Hollandsche schilderijen*: „*Twee Landschappen*, met menschen en beesten, met veel kracht en oordeel geschilderd door B. WOLFERΓ;” h. 23, br. 18 dm. Par., die met f 60 werden betaald.

WOLFF, (...) een kunstenaar, die een vermaarden naam heeft verworven, door bij uitnemendheid op glas te etsen, en welko zeldzame, zoo kunstig bewerkte pokalen en roemers, algemeen met den naam van *Wolffsglazen* bestempeld zijn. — „WOLFF, volgens sommigen van *Utrecht* geboortig, heeft gewoond te 's *Gravenhage*, van beroep schilder, doch van geringen naam. Hij was een zonderling man. Vóór, of omstreeks den jare 1787 in het huwelijk getreden zijnde, had hij noch geldelijk vermogen, noch maatschappelijk bestaan, zoodat hij, om in zijno dringende levensbehoefen te voorzien, er niets betor op wist, dan do meubelen, welko hij lij zijn trouwen gekregen had, voor zijne deur uit te stallen, en, even als een uitdrager, aan de gaanden en komenden uit te venten. Doch dit middel was spoedig uitgeput, en toen kwam hij als gezelschap in de werkplaats van DIRK VAN DER AA, destijds een beroemd rijtuig- en beeldjes-schilder, te 's *Hage*. Daar leerde hij vaardig *Kinderbeeldjes* en *Beesten* teekenen, en paste die kunst, met behulp van de diamantstift, op drinkglazen toe, waarin hij een middel van bestaan vond. Hij was zoo gemeenzaam met die kunst geworden, dat hij, (volgens de verzekering van een oud man, die hem gekend heeft) in gezelschap van anderen, vaak met een kort pijpje in den mond, en over allerlei voorvallen pratende, zijno kinderbeeldjes of beestjes op het glas stipte. Hij is vroeg overleden, want zijn leermeester VAN DER AA, die in 1809 stierf, heeft hem nog lang overleefd.” Zie *De Navorscher*, III, 1853, bl. 217. — De vinding zijner kunst bestond dus hierin: op meest alle dergelijke glazen, met figuren, worden gewoonlijk de voorwerpen geëtsd, gepointilleerd, gesneden of geslepen, altijd in navolging van geplaatdrukte prenten, dit wil zeggen, dat alle schaduwpartijen, halve tinten enz. eveneens in het glas gewerkt, als die met de burin, etsnaald, poinçon enz. in de koperen plaat gesneden worden, en in dier voege verkrijgt men de schaduwlijnen. WOLFF heeft de tegenovergestelde uitwerking, die zulk eene behandeling op glas voortbrengt, goed begrepen; want, iuderdaad, ziju het

wittelijnen of tinten op een donkeren grond, en dus zou het onzin wezen; doch, om er nu eenige natuurlijkheid aan bij te zetten, heeft hij juist andersom gewerkt: — want, even als Prins ROBERT in de graveerkunst uitgedacht heeft, om het licht op de ruwe plaat te graveren, of liever te schrapen, welke kunst den naam van *mezzo-tinto* — zwarte kunst — heeft bekomen, — zoo heeft WOLFF zijne glazen zeer fijn bewerkt, waardoor eerst de volle uitwerking van zijn arbeid kan gezien worden, als de roemer is gevuld met rooden wijn, die de schaduwpartijen doet uitkomen. — Zijne glazen worden in Kunstverzamelingen zeer gewaardeerd. Er waren 14 stuks bij Mr. J. van Buren, *Bailliuw van Noordwykerhout*, te Leyden, verkocht te Amsterdam, 1808; zie bl. 247 van den *Catalogus*.

WOLFF (BENJAMIN) is, naar waarde, door Immerzeel vermeld. Ik moet het berigt van *Van Eynden en Van der Willigen*, IV. deel, hier bijvoegen, te weten: voor de bekomen betrekking als Opzigtcr bij 's Rijks-Museum, te Amsterdam, vermaakte hij aan Z. M. onzen Koning en Hoogstdeszelfs Gemalin, ten blijk van dankbaarheid, twee der drie groote schilderijen, door hem vervaardigd en nagelaten, ter keuze van Hoogstdezelve; daarvan werden dan ook gekozen twee, met de voorstellingen uit de *Geschiedenis van Sophonisba*; doch om de buitengewone grootte, heeft men ze tot hertoe (1840) opgerold bewaard." — Ik moet verder, in het belang der Geschiedenis, van een Europeesch beroemd werk nog het volgende meêdeelen: hij schijnt het eerst in het hezit te zijn geweest van de koperen platen enz., in de manier van *Prentteekeningen*, door C. PI.OOS VAN AMSTEL, *Jac. Cornz.* gevonden en vervaardigd. Dit is mij voorgekomen in de *Naamlijst van Nederduitsche Boeken* enz., bij (en door) *A. R. Saakes*, 1804, in 8°, III. deel, Junij, 1802, bl. 332, waar men de gewone aanduiding vindt, en daarbij hijgevoegd: „Dit Werk, hetwelk sinds het overlijden van wijlen den Auteur niet is uitgegeven, wordt sedert korten tijd weder het kunstminnend publiek aangeboden; en wel vermeerderd met vier capitale stukken, tot hetzelfde behoorende, en welke wijlen de auteur bij deszelfs leeftijd niet heeft uitgegeven, om dit Werk na zijnen dood des te volmaakter en waardiger te maken. Deze vier stukken zijn: 1.) Naar de vermaarde teekening door A. VAN OSTADE, bekend onder den naam van het *Bakermantje*, in couleuren. — 2.) Naar *dito Meester, kleiner*, ook in kleuren. — 3.) *Een Landschap*, in manier van zwart krijt, naar V. D. ECKHOUT. — 4.) *Een Zeegèzigtje*, gewasschen, naar W. V. D. VELDE. *De prijs van het complete werk f 300.* — N.B. *De laatste vier* zijn ook apart te bekomen, even als ook elke prent van het Werk. De uitgever erkent geen stukken, tot dit Werk behoorende, voor origineel, als met het gewone teeken voorzien, waarmede wijle de auteur die gemerkt heeft. (Diens wapen in eene schuinsche rigting gecartoucheerd.) Het wordt thans uitgegeven bij B. WOLFF, *Kunstschilder*, in de tweede Hoogstraat, bij de Walekerk, Nr. 29, te Amsterdam."

WOLFFARTSZ. (GERYT) in de *Thesauriers-rekening der stad Haarlem*, bl. 36, verso, vindt men het volgende aangeteekend: „A^o. 1455. GERYT WOLFFAERTSZ schildert het *Wapen der stad in de Stads banier*." — Zie *Jacobus Koning, Verhandeling over de Boekdrukkunst* enz. *Haarlem*, 1816, in 8°, bl. 360.

WOLFSEN, (ALEYDA) eene kunstenaress, die in de tweede helft der XVII. eeuw bloeide, en uitnuntende Familieportretten schilderde, gelijk ik er van gezien heb, en die voor werk als van CONSTANTYN NETSCHER doorgaan. Onder de familieportretten, bernstende bij den Heer Mr. A. VER HUELL, te Arnhem, bevindt zich dat van *Jan Baptist Bartoletta van den Heuvel*, Heer van Rijnenburg, en van zijne echtgenoot, *Geertrui Dorothea van Golstein*, schoon en malsch door haar geschild-

derd. — Ook vond ik eene *Pomona* van hare hand in den *Catalogus* van de *Wed. Warmenhuisen, Vrouwe van Bennebroek, 's Hage*, 1719, onder Nr. 31, vermeld.

WOLFOET, (VICTOR) *de Jonge*. Een der werken van dezen Meester is het eerst door *Descamps*, in zijn *Voyage pittoresque etc., Paris*, 1763, bl. 112, medegedeeld. Sprekende van de *St. Jacobskerk*, te *Antwerpen*, zegt hij: In de tweed. Kapel na die van *RUBENS*, is het marmeren Altaar versierd met eene schilderij, *De Visitatie*, geschilderd door *VICTOR*, leerling van *RUBENS*; men herkent er die school in, maar het is koud van kleur en zwart in de schaduwen. — Dit berigt is oorzaak, dat deze schilderij voor werk van den meer bekenden *JAN VICTOR* is doorgegaan; doch diens gloeiende en geheel in den trant van *REMBRANDT* geschilderde stukken hebben steeds bij doordenkende kenners, aangaande deze twee zoo zeer uiteenlopende Schilderscholen, twijfel doen ontstaan, om niet alles voor werk van één meester te houden. — Zie daarover op *VICTORS*. (*JOHANNES* en *JACOBO*) — Eerst sedert kort, zijn wij uit dezen maalstroom geraakt door de navorschingen van den Heer *T. van Lerijs*, in zijne *Notice des œuvres d'art de l'Eglise Saint-Jaques, à Anvers*, 1835, bl. 129, die ons berigt, dat de genoemde schilderij, *De Visitatie van O. L. Vrouw*, door *VICTOR WOLFOET*, leerling van *RUBENS*, in 1639 geschilderd is. Bovendien heeft de ijverige Archivaris, de Heer *P. Génard*, gevonden, dat *VICTOR WOLFOET, de Jonge*, gedoopt is in de O.-L.-V. kerk, te *Antwerpen*, 4 Mei, 1612, en de zoon was van *VICTOR WOLFOET, den Oude*, schilder, en van *Brigitte Voorwerx*. — Deze *Oude VICTOR* had, als meester van het *St. Lucasgild*, aldaar, in 1599, als leerling ontvangen *ELIE MIENENS*. — Hij heeft, waarschijnlijk, het eerst bij zijn vader geleerd, en werd, in 1644, meester in genoemd *Gild*. Meer bewijs zal er wel niet noodig zijn, om onzen *Hollandschen* geslachtsnaam *VICTOR* van den *Belgischen* doopnaam te onderscheiden. — Dat hij zich als meester in het *St. Lucasgild* heeft doen inschrijven, is mogelijk; maar als leerling van *RUBENS* niet. — Zie daarover op *MOERMANS*. (*JACOB*) — Het was mij reeds lang bekend, dat er bij *Jonkhr. H. J. Heerma van Beyma thoe Kingma*, Burgemeester van *Frankeradeel*, op *Kingma-Stat*, te *Zweins*, onder meerdere schilderijen berust *De Togt van Mozes door de Roode Zee*, op paneel, v. *WOLFOET pinx.*; doch ik maakte zwarigheid, dien naam, zoo onbekend, aan te nemen; door een en ander is thans bewezen, dat die goed opgegeven werd.

WOLSCHOLDT. (HENDRIK) Het is niet bekend, waar deze beeldhouwer werd geboren, maar wel, dat hij te 's *Gravenhage* heeft gewoond; ook blijkt uit de *Gildeboeken*, dat hij, ten jare 1665, als een medelid dier *Confreriekamer* voorkomt en ook aldaar overleden is. — Berigt van *P. Terwesten, Ms.*

WOLTERBEEK, (PIETER) een kunstliehebber, te *Amsterdam*, die zeer fraai in waterverw, Landschappen schilderde. *Weygel* heeft er twee stuks van vermeld. Hij werd, waarschijnlijk, in 1790 geboren en overleed in 1843. Zijne nagelaten rijke Verzameling papierenkunst is, in 1845, te *Amsterdam*, verkocht.

WOLTERS (HENRIËTE) is bij *Immerzeel* vermeld. — *Haar Portret* is zeer fraai door HAAR-ZELVE geschilderd, en door *J. Houbakken sculp.*, in 4°. Deze prent is zooveel in de breedte afgenomen, dat zij een 8°. formaat bekomen heeft, en achter *pinx.* is er 1732 bijgevoegd. — Bij *Van Gool* en *Descamps* komt een *Idem*, daarnaar genomen, voor.

WOLTERS (HERMAN) werd, zonder sterftijd, reeds bij *Immerzeel* te boek gesteld. — Hij is, in 1755 of 1756, te *Haarlem*, in het *Proveniershuis*, waar hij zich met zijne vrouw had ingekocht, overleden.

WOLTERS. (STEFANUS) Ik bezit een zeer fraai *Portret van STEFFAN WOLTERS*,

Amator Artium, dijstuk, links gewend, houdende met de rechterhand een afhangelenden mantel; P. (?) KNELIER *pinx.*, J. VERKOLJE *fec. et exc.* A^o. 1684, in f^o. — Deze zou wel de vader van HERMANUS kunnen zijn, en welligt de kunst, als liefhebber, beoefend hebben.

WOLUWE (JAN VAN) vond ik als schilder vermeld, die door de Hertogin Jeanne, in de tweede helft der XIV. eeuw gebezigd werd, om het Paleis Coudenberg, te Brussel, met schilderwerk te versieren, en verscheiden Manuscripten barer Bibliotheek met miniaturen te verrijken. Zie *Message des Sciences hist. etc.; Gand*, 1860, p. 351.

WONDER (PIETER CHRISTOFFEL) vindt men bij *Immerzeel* te boek gesteld. Ik moet zijn geboortetijd, 10 Januarij, 1780, door genoemden auteur opgegeven, voor goed verklaren, omdat ik de door WONDER-zelven ingevulde tabel, ter dienste van *Immerzeel* opgemaakt, waarop die voorkomt, gezien heb, en waardoor het jaar 1777, door andere auteurs daarvoor opgegeven, komt te vervallen. Zijn vader was *Johan Jacob Wonder*, gesproken uit een oud, deftig Utrechtsch geslacht, waarvan er reeds in 1444 Raden dier Stad waren, als, onder meerderen, *Harman Wonder*, die tevens als *Ouderman* en *Wantsnyder* vermeld staat, waaruit ik met grond afeid, dat deze zijn voorvader is geweest, dewijl *Johan Jacob* hetzelfde vak van Lederbereider en Handschoenmaker uitoefende. Zijne moeder was *Anna Geertruy Bergfeld*, geboren te *Lennepe*, in het Hertogdom *Berg*. In dit huwelijk zijn verwekt twee zonen, onze kunstenaar en des vaders naamgenoot, die, op 38jarigen ouderdom, in *Suriname*, is overleden, benevens acht dochters. — Het was onze WONDER en JAN KOBELL, die met de Heeren A. J. VAN MANSVELT, F. C. KNOLL en W. A. HAANEBRINK, liefhebbers en beoefenaars der kunst, in 1807, een nieuw Teekengezelschap oprigten, dat toen reeds 31 Leden telde, en welk gezelschap in 1814 de benaming van Genootschap, onder de Zinspreuk *Kunstliefde*, aannam, waardoor de grondslagen voor den bloei der kunst in het *Sticht* zijn gelegd. WONDER bleef steeds Directeur, tot zijn vertrek naar *Engeland*, in Mei, 1823. De aanleidende oorzaak van zijn vertrek was niet, dat hij geen genoegzaam werk te *Utrecht* vond, integendeel, hij was de algemeen geachte en gewaardeerde kunstenaar; maar zijn talent behaagde den vreemden zoodanig, dat Lord en Lady *Murray*, van *Londen*, die hem meermalen te *Utrecht* bezochten, hem tevens een goed fortuin voorspiegelden, indien hij naar *Londen* overstak, waartoe zij hem dan ook in 1823 overhaalden. Spoedig daarop keerde hij terug, om zijne zaken te regelen, en in het voorjaar van 1824 vestigde hij zich voor goed in Englands hoofdstad, waar hij tot 1831 verbleven is. Hij heeft daar belangrijke werken volvoerd en veel personen van den Engelschen adel, in gezelschapstukken, in TERBURG's trant, afgebeeld, welke ik meest gezien heb, en die zeker voortreffelijk zijn uitgevoerd; vooral stoffen wist hij uitmuntend te schilderen. Dusdanige familiestukken zijn aldaar op de Tentoonstelling te zien geweest, en het zal genoeg zijn, uit de *Times* en *Morning-post* van 12 Februarij, 1829, over te nemen, wat betrekkelijk de werken van den Heer P. C. WONDER, uit *Londen*, werd gezegd: „Zij gelooven, dat de kunst de natuur niet beter kan nabootsen; hij vereenigt de fraaije wijze van behandeling der Hollandsche School met het coloriet der oude meesters.” — Hij heeft voor Lord *Murray*, in zijn tusschentijd, een groot stuk vervaardigd, voorstellende eene *Kunstgalerij*, waarin al de voornaamste schilderijen uit bijzondere kabinetten, en de eigenaars dier stukken, met verdere liefhebbers der kunst, in onderhoudende groepen, goed-gelijkend zijn afgebeeld. Deze personen zijn allen van den eersten adel uit *Engeland*, die zich wel hebben willen verledigen, om aan het verzoek van Lady *Murray*, — de bevalligheid

en het vernuft van het Engelsche hof — te voldoen. Dit stuk, genaamd de *Murray-Gallery*, is, in Junij 1856, voor 500 £, te *Londen*, verkocht. — In 1832, is hij in zijne geboortestad teruggekeerd, waar hij steeds een werkzaam doch zeer afgetrokken leven leidde. Hij heeft echter zijn echt Hollandsch penseel niet uit *Londen* teruggebracht, maar zijne latero tafereelen zijn met een Engelsch kunstwaas, als het ware, overtogen. De kunst was hier te lande in eene rigting voorwaarts gegaan, waarmeê hij zich niet kon vereenigen. Hij geraakte dus, zoodoende, geheel op zich-zelf, als zijnde overigens ook te oud, om den stroom te volgen. — In de Maand Julij, 1852, eindigde hij, zeer onverwacht, zijn werkzame loopbaan, te *Amsterdam*. — WONDER was, in waarheid, een opregt, eenvoudig, nederig, eerlijk christen, bezielde met onverzettelijke beginselen, een Lutheraan waardig, die veel had te kampen met de nieuwe, weelderige wereld, welke hij steeds berispte, vooral, wanneer hij zag, dat iemand zich boven zijnen stand verhief. Terwijl velen zijne aanvallen daarover zochten te vermijden, waren zijne vermaningen toch uit eene zuivero waarheidsbron gevloeid. — Zijne nagelaten kunst enz. is den 6. April, 1853, te *Utrecht*, verkocht. — Tot een blijvend aandenken van zijn laatsten penseelarbeid, berusten in het Luthersche Wees-, Oude Mannen- en Vrouwenhuis, te *Utrecht*, de *Portretten* van de Stichters dezer liefdadigo inrigting, namelijk, van den WelEerw. Heer *J. Decker Zimmerman* en van den Heer *J. P. Dorselen*, welk laatste stuk hij, in 1842, als een geschenk daaraan heeft vereerd. Het is opmerkelijk, dat dit hetzelfde huis is, destijds een Koffijhuis, het *Keizerswapen* genaamd, waar het bovengemelde Teekengezelschap werd opgericht. — Het fraaije *Portret* van *J. Bleuland*, kniestuk, in professoraal gewaad, wordt in diens Anatomisch-Museum, te *Utrecht*, bewaard. — WONDER heeft 4 prentjes fraai geëtst, alle portretten, borststukken, zonder marge, als: 1.) *Zijn eigen Portret*, van voor te zien, met een hoed op, zittende te teekenen; h. 92, br. 81 str. Ned.; beteekend r. c. w. *J.* — 2.) *Mozes Edrehy*, een Joodsch Theol., Professor, geboren te *Marocco*, woonachtig te *Jerusalen*, die om de drie jaren in ons land kwam, teneinde dan tevens Oostersch reukwater te verkoopen; en dio, in 1816, te *Utrecht* zijnde, door verscheiden kunstenaars, om zijn fraai hoofd, geschilderd is; idem, idem, idem. — 3.) *Laurens van Schaik*, van voor te zien, met de hand aan het hoofd, rustendo op de leuning van een stoel, b. 113, br. 90 str.; idem. Deze was een knecht, die, in 1820, na 50 jaren trouwe dienst, (reeds bij zijne ouders) overleden is. — 4.) *Eene zittende oude Vrouw*, met een sleutel in de linkerhand; idem, idem, idem. Deze was de bewaardster van het grooto huis van *Van Amerongen*, op de Wittevronwenstraat, hoek van de Rietsteeg, te *Utrecht*, door Koning Lodewijk gekocht, waarvan WONDER later een bovengedeelte in huur had; het is den 28. November, 1814, voor een gedeelte verbrand, welk ongeval WONDER veel veelies veroorzaakte; een klein gedeelte is er van overgebleven, en het overige tot tuin ingerigt. — *Zijn Portret*, levensgrootte, dijstuk, zittende, gewend, op een stoel, met den arm op de leuning rustende, werd door MIJ, vóór zijn tweede vertrek naar *Engeland*, geschilderd, en blijft mij tot een blijvend aandenken van hem, die, geheel belangloos, mijn meester geweest is in de schilderkunst. — Een *Idem*, zeer jong, door HEM-ZELVEN geschilderd, borststuk, het hoofd 90 streep groot, is beteekend r. c. w. 1799. — *Een Portretje*, ter zijde, is door HEM, den 9. Julij, 1852, met potlood geteekend, en, na zijn dood, in steendruk uitgegeven. — Nog een *Portret* vanen door HEM, op 25jarigen leeftijd, berust bij den Heer *A. Cock*, te *Utrecht*, die tevens, ter gedachtenis van zijnen vriend, met wien hij in de laatste 15 jaren van diens leven een hartlijk verkeer had gehad, eene *korte Levensschets van r. c. WONDEN*;

eene bijdrage, aan de nagedachtenis van wijle dien Kunstschilder gewijd; Utrecht, 1852, 30 blz. uitgegeven heeft, terwijl hij een jaar daarna eene *Alphabetische lijst van de geboorte- en sterfjaren der voornaamste oude Nederlandsche Kunst-schilders en Beeldhouwers enz.*; Utrecht, Doorman, 1853, naar een Handschrift van WONDER, mede het licht heeft doen zien.

WORM, (NICOLAAS VAN DER) een onvermeld kunstenaar, die, in de tweede helft der XVIII. eeuw, waarschijnlijk, te Leiden, bloeide. Bij den vermaarden Kunstverzamelaar Mr. J. van Buren, Bailliuw van Noordwykerhout, aldaar, werden, op bl. 184 van den *Catalogus*, verkocht, te 's Gravenhage, in 1808: „27 stuks geëtste prenten door NICOLAAS VAN DER WORM, alle naar originele teekeningen van CHRISTINA CHALON, in deze Collectie berustende; zijnde alle drukken op Chineesch papier.” — Weigel, in zijn *Kunstlager-Catalog*, 1846, Nr. 15781, noemt zijn werk compleet in 20 bl. in f^o, 4°. en 8°, waarbij er voorkomen ook naar anderen dan CHALON, en bij zegt, dat dit werk van een onbekend kunstenaar is. Hij heeft dus het bovenstaande niet gekend. — WORM heeft ook versehiden prenten gemaakt van de *Stedevaart, te Leyden*, door het Tooneelgezelschap *Veniam pro Laude*, gehouden in 1774 en 1775, ter gelegenheid van *Leyden's* verlossing en oprigting der Hoogeschool, naar de teekeningen van A. DELFOS en P. C. LA FARGUE, waarbij J. le Francq van Berkhey eene zinnebeeldige verklaring schreef en uitgaf te *Leyden*, 1776, in 8°.

WOUD. (JAN CORNELIS) Zie WOUDANUS. (JAN CORNELIS)

WOUDANUS, (JAN CORNELIS) een teekenaar en graveur, die, in de tweede helft der XVI. eeuw, in Holland, bloeide. Ik heb voor mij liggen het *Amphitheatrum anatomicum, te Leyden*, waar op het cadaver les wordt gegeven, beteekend JOHANNI CORNELII WOUDAN, *delineavit. Jacobus Marcii divulgavit. Lugd. Bat.*, in gr. f^o. plano, welke prent vrij goed is uitgevoerd. — Op het *Portret*, Nr. 8, van DAVID JORIS, door CORNELIS VAN SICHEM *sculp.*, in f^o., staat J. en C. daaropgehecht en WOU; Zie *Tooneel der Hoofd-ketteren enz.*, Middelburg, by N. Goeree, 1666, in f^o. De eerste uitgave verseheen, met Latijnsehen titel, te *Arnhem*, in 1609, en dus is die afbeelding naar eene oudere genomen. — Nagler zegt, dat bij het *Portret van Jos. Justus Scaliger*, in 1607, zou hebben gegraveerd; ik vond dit wel op dat jaar door D. B. gegraveerd, in 4°. Zie *Catalogus van Portretten van F. Muller*, Nr. 2720.

WOUDE. (J. v. D.) Eene prent, de zeventien Nederlandsche Provinciën, zinnebeeldig voorgesteld, met de steden Amsterdam en Antwerpen, naar J. v. D. WOUDE in f^o., komt voor in den *Catalogus van Dr. G. Munnicks van Cleeff, Utrecht*, 1860, bl. 5.

WOUTER en SIMON. — Zie op SIMON en WOUTER.

WOUTER, (JEAN FRANÇOIS DE) kunstschilder, geboren te Brussel, leerde ik kennen uit een *Verzoekschrift*, in 1787, aan de Staten van Brabant ingediend, tot het bekomen van eene honorabele betrekking, teneinde in de behoeften van zijn gezin te kunnen voorzien, en wel uit hoofde zijner hooge afkomst, als van *De Merode* enz. — Zie *Archives des Arts etc. par A. Pinchart; Gand*, 1860, I. p. 55.

WOUTERS (GOMAR) staat bij *Immerzeel* vermeld. — Volgens *Houbraken*, zou hij te Rome, waar hij de kunst beoefende, den Bentnaam van *Ridder* bekomen hebben. Dat hij inderdaad Ridder was, zou ik wel kunnen gelooven, daar hijzelf op eene zeer groote, geëtste prent, „*Piazza Navona* etc. in 1693, te Rome bij *Giac. de Rossi* versehenen, beteekend heeft G. WOUTERS *cavalier delin. et sculp.*

WOUTERS, (J. L.) een kunstgraveur, van wien werk voorkomt in den *Nieuwen Almanach der Schilders* enz.; *Gent*, 1777; II. in 8°.

WOUTERS, of WOUTIERS, (MICHELINA) eene schilderes, die zich, in de eerste helft der XVII. eeuw, door Portretten heeft bekend gemaakt, onder anderen, door dat van *Andreas Cantelmus, Regis Scotiae Generalis* etc., djistik, in wapenrusting; in het verschieft een veldslag; MICH. WOUTERS *pinx.*, P. PONTIUS *sc. et exc.* 1643, gr. in f^o. Zie *Nagler*.

WOUTERSZ. (JAN) een glasschilder, te *Utrecht*, die mij uit de volgende aanteekening bekend werd: „Item JAN WOUTERSZ. glasmaker, voor *een glas met Wapen*, aan *Auto. van Berck* geschoncken; 15 gulden.” *Kameraarsrekening van Utrecht*, 1648, bij *Dodt, Archief*, III. deel.

WOUWER. (CARSTIAEN VAN DE) In de *Huwelijksaanteekeningen, te Amsterdam*, komt voor op het jaar „1588, 6 Feb. CARSTIAAN VAN DE WOUWER, van *Antwerpen*, figuursnyder, oud 24 jaren, woont op de *Zeedyk*, met *Margriet van den Kerckhove*, mede van *Antwerpen*, Wede. van *Hans Pietersz.*” Zie *De Navorscher*, 1858, VIII. bl. 320.

WOUWERMAN. Zie het *Aanhangsel*.

W. P. S. Op eene schilderij, voorstellende: „*Jephtha ontmoet zijne dochter*, door w. p. s. geschilderd, is een vers gemaakt door *Jan Vos*. Zie zijne *Gedichten*, *Amsterdam*, 1726, I. bl. 370.

WREE, (JAN BAPTISTA DE) een bekwaam beeldhouwer, die, in de tweede helft der XVII. eeuw, te *Antwerpen*, bloeide. In het *Register van St. Lucas*, aldaar, staat hij, op 1683, als Hoofdman vermeld, en in den *Inventaris der goederen van dat Gild*, in 1718 opgemaakt, komt voor: *een gemeden Beeld van de Wree*. Zie *Van der Straeten, Jaerboek van St. Lucas, te Antwerpen; Ibid.*, 1855, bl. 175 en 230. — In de *Cathedraal*, aldaar, was nog in 1771 een *Marmeren Altaar*, aan *Aubertus* en *Victor* gewijd, door DE WREE vervaardigd, en in de *St. Walburgis kerk*, mede aldaar, is het *Altaar* der kapel van het II. Sacrament, met twee marmeren beelden versierd van zijne hand. Zie *Beschryving van de Schilderkonste ende Beeldhouwery in de kerken te Antwerpen enz. Ibid.*, 1771, in 12°., bl. 7 en 33. — *F. Bogacrts*, I, bl. 151 zegt, dat hij in 1699 nog in leven was, maar voert daarvoor geen bewijs aan.

WRITS. (WILLEM) Als eenvoudig Amsterdamsch burger verdient hij eene eerste plaats onder de mannen, die de practische wetenschappen ter algemeene kennis hunner stadgenooten, — en hij wel het eerst — hebben gebragt. Als beroemd Werktuigkundige, heeft hij, in 1787, met slechts 40 leden, een Genootschap, onder de Zinspreuk: *Pelix Meritis*, opgerigt, waarvoor tot dat einde het gebouw, te *Amsterdam*, in 1788, tot stand kwam. Hij was een bekwaam teekenaar en plaatetser. Men viudt van hem 6 stuks *Gezigten van Hollandsche Dorpen*, en eene reeks van 6 stuks *Idem van den Vechtstroom*, naar J. DE BEYER. — 2 stuks *Idem van Hilversum*. — *De Trekenakademie, te Amsterdam*, — en, in den *Atlas van de voornaamste Afbeeldingen der Stad Amsterdam voor Kinderen; Ibid.*, bij *H. Molenijzer*, in 1°.-oblong, komen 11 stuks voor, door HEM *ad vivum del. et fecit*, 1770—1772, en 3 naar J. DE BEYER. Onder zijne etsen zijn er, die, inderdaad, fraai mogen worden genoemd. — *Zijn Portret*, in ovaal gevat, is door w. HENDRIKS *del.*, u. n. CLAESSENS *sculp.*, in 8°. Ik bezit ook dat vóór de letter.

WTENBROEK. (MOSES) — Zie UYTENBROUCK. (MOSES VAN)

WTENWAEL. — Zie UYTENWAAL.

WTENWEERDE. — Zie UYTENWEERDE.

WTHOECK, of WTHOUCK. (HEYNDRIK) — Zie UITHOECK. (HEYNDRIK)

WUBBELS (JAN) was een leerling van J. M. COK. Hij teekende en schilderde

Zeegezigten en was als Opzigter over het Kunstkabinet van den ouden Heer *Hope*, in het door dezen gebouwde Lusthuis (Paviljoen), bij *Haarlem*, geplaatst. Deze schilderijen zijn, in 1794, naar *Engeland* gevoerd. Zie *Van Eynden en Van der Willigen*, II. bl. 414.

WUCHTERS, WUGTERS, of WOGTER (ABRAHAM) wordt door *Nagler* vermeld als de zwager van CAREL VAN MANDER, *den Jonge*, die met hem, waarschijnlijk, in 1636 of 1639 naar *Kopenhagen* vertrok. Hij bekleedde 25 jaren de betrekking van Deensch Hofschilder, doch vertrok, in 1664, met verlof vandaar, en zette zijne kunst te *Soroë* voort. Uit een Privilegie blijkt echter, dat Koning Christiaan V. hem steeds „zijn conterfeiter en geliefden ABRAHAM WUGTERS” noemen bleef. — Na 1680, schijnt hij niet lang meer geleefd te hebben. Hij schilderde Portretten en Historiële onderwerpen, en heeft ook gegraveerd. — Uit het hoofd van mijn Artikel blijkt, dat zijn naamspelling zeer onzeker is; doch ik, voor mij ben van oordeel, dat men WACHTER moet schrijven, en wel op grond, dat de tweede uitgave van *Van Mander's Schilderbouck*, 1617, bij *Jacob Pietersz. Wachter*, te *Amsterdam*, verscheen, en *Van Mander*, niet de zoon van genoemden schrijver maar de kleinzoon, bij mij op CAREL VAN MANDER (III) vermeld, met eene jufvrouw *Wachter* gehuwd kan zijn, wiens broeder of bloedverwant D. WUCHTERS — Zie aldaar. — wel de zwager van onzen VAN MANDER kan zijn geweest, of dat WUCHTERS eene zuster van VAN MANDER huwde. — Intusschen is het zeker, dat destijds de kunstenaars met Boek- en Plaatdruckers enz., als het ware, ééne maatschappij vormden, terwijl het bovendien veel voor de zekerheid mijner meening zou bijdragen, wanneer men wist of de *Wachter's*, even als de *Van Mander's*, tot de Doopsgezinde Gemeente hebben behoord.

WUCHTERS (D.) wordt door *Nagler*, volgens den *Catalogus* van het *Museum*, te *Berlijn*, onder de Nederlandsche School, Tjdvak 1510—1600, vermeld, en hij noemt eene schilderij graauw in graauw geschilderd, voorstellende *De Koningin van Scheba geschenken aan Salomo brengende*; h. 1 vt. 4 dm., br. 1 vt. 8 dm. *Berlin*; beteekend D. W. — Hier is noch zekerheid aangaande de spelling van den geslachtsnaam, noch tijd uit af te leiden. Hij kan wel de zwager van CAREL VAN MANDER (III) zijn geweest. — Zie daarover op WUCHTERS. (ABRAHAM) — Ik heb deze schilderij daar, in 1851, niet gezien; in den *Catalogus* van 1850 komt zij niet, maar wèl in dien van 1832 voor.

WULFFAERT (ADRIANUS) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. De aldaar genoemde groote schilderij, voorstellende *De dood van den grooten Zeeheld De Ruiter*, die door Z. M. den Koning, in 1839, te 's *Hage* werd aangekocht, is door dien Vorst, in Maart, 1844, aan de Adelborsten te *Medemblik*, uit erkentlijkheid voor hunne vaderlandsliefde in de bijdragen tot de toen alom bekende geldleening, ten geschenke gegeven.

WULFHAGEN, (FRANS) een schilder uit het voormalig Hertogdom *Bremen*, en een leerling van REMBRANDT, die in den trant zijns meesters schilderde. Hij bloeide omstreeks 1660.

WULFRAAT. (MARGARETA) Ik voeg bij het artikel van *Immerzeel* alleen, dat haar *Portret* voorkomt bij *Van Gool*.

WULFRAAT, (MATHTYS) staat bij *Immerzeel* geboekt. — Om der Kunstgeschiedenis wil, moet ik hier eene onaangenaamheid aanhalen, welke hij wegens eene schilderij gehad heeft, en die zóó hoog is geloopen, dat de Hoofdofficier der Stad *Amsterdam* haar als eene Criminele actie beschouwde en eisch en conclusie tegen hem nam. Ik heb, namelijk, voor mij liggen den tweeden druk van een stuk, te *Amsterdam*, bij *Pieter Sceperus, Boekverkooper, op den Dam*, 1696, 4 blz.

in f^o, verschenen, beginnende: *Memorie aen de Ed. Achtb. Heeren Schepenen der Stad Amsterdam overgegeven, uyt den naeme ofte van wegen MATTHYS WULFRAET, Kunstschilder, gedaegde over pretense pasquilleuse schildery, of soogenoemde injuriën, opende tegen den Heer François de Vicq, Hoofst officier derselve stad, r. o. eyscher.* De hoofdzaak komt hierop neêr, dat *Christiaan Casteleyn* voor zich een goed gelijkend Portret van zekeren *Matthys Verhaeg* wenschte te hebben in eene schilderij, zoo als hij dat dacht te laten schilderen, en bij gelegenheid WULFRAAT daartoe deed besluiten, onder beding van daarvoor *f* 20 te moeten hebben. WULFRAAT voerde het verlangde stuk uit; en alles liep in vrede af. „Wyders is het sodanig, dat des gedaegdes dochtertje van omtrent 15 à 16 jaren, door haer vader eenigsints in de schilderkunst onderwesen, om sich daer in te oefenen, twee copytjes van het voorsz. stukje heeft gemaect.” Deze kopijen werden verkocht aan *Thomas van Kessel*, herbergier, die er een van overdeed aan den Coffijschenker *Willem Verhoeven*, die bet eenige weken in zijn koffijkamer ophing, „en om de vermaerdheid van den voorn. *Verhaeg* en deszelfs goede gelykenisse, een menigte van aenschouwers, tot merklyk voordeel van den hospes, derwaerts gelokt en getrokken heeft. Tot der tyd dat den Heer officier te raede geworden is, het gedachte stukje vandaer te doen afhalen.” Het stuk-zelf stelde voor: een *Binnenhuis*, met *Verhaeg* en een vrouwmensch, met een wynroemer in de hand, waarvan niet kon worden bewezen, dat zy „uyt eenige oneerlyke gebaerden of anders, een snol of hoer vertoont; noch oock dat de drie teirlingen sessen leggende, hoogloopers of valse dobbelsteenen souden verheelden, die met quick of andere bedrieglyke paste opgevuld zyn geweest; dewyl de steenen soo wel casueel *Sessen* kunnen leggen als *Ezels*.” Verder een verkeerbord, en geld op tafel, „dat niemand kan seggen, dat het eens anders geld, of met valsch dobbelen gewonnen was.” — Uit alles blijkt, dat de Heer *Verhaeg*, — daar hij mij voorkomt geen model te zijn geweest, om voor geld te zitten, — wegens zijn handel en wandel, eens langs dien weg door *Casteleyn* aan de kaak is gesteld, terwijl *Verhaeg* door den Officier in bescherming werd genomen, want uit het slot der *Memorie* sehijnt te blijken, dat deze de zaak te ver en zonder gegrond regt vervolgd heeft. Het stuk is geteckend MATTHYS WULFRAET, doch, wat er verder van die zaak geworden is, bleef mij onbekend. De domme vervolging, welke WULFRAAT ondervond, is een bewijs te meer der willekeurige regtsbedeeling in die dagen, en kan als eene bijlage verstrekken tot de onregtvaardige behandeling, ook J. TOBRENTIUS aangedaan. — *Zijn Portret, met dat van een zijner vrienden*, lagchende, staande voor een nis of venster, was in de Verzameling van *Van der Marek*, te *Leyden*. „De schilder, een blaauwe muts met een bonten rand op, en een nachttrok aan hebbende, houdt de eene hand voor het lijf, en wijst met de andere op iets naar buiten, waarbij de verkorte houding meesterachtig waargenomen is. De vriend komt ter zijde, als over de schouders kijken, en schuift met de eene hand een gordijn weg. Door NEM-ZELVEN zeer fraai en uitvoerig geschilderd, op pancel; h. 15½, br. 12½ dm. Rhijnl.” Zie bl. 167 van den *Catalogus; Amsterdam, 1773*. — Bij *Houbraken* en *Descamps* komt een *Idem* voor. — Zou dit vreemdsoortig Portret, met dat van zijn vriend, geen hetrekking hebben op de bovenvermelde regterlyke vervolging, en die vriend *Casteleyn* moeten voorstellen, terwijl zij het bedoelde feit achter een gordijn besehouwen, hetwelk zij later, na afloop der zaak, wegschuiven en *De Vicq* uithalgen?

WYCK. (JAN) Op het berigt van *Immerzeel* moet ik nog laten volgen, dat hij ook een Werk over de *Jagt en Valkerij* heeft nitgegeven. — *Zijn Portret*

is in 1685, door G. KNELLER *pinx.*, en in 1730, door J. FABER *sculp.*, in f^o. — Een *Idem*, met dat van zijn vader THOMAS. — Zie aldaar.

WYCK (THOMAS) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld, welke auteur mede opgeeft, dat zijn etswerk, volgens *Bartsch*, uit 21 stuks bestaat. — *R. Weigel*, in zijn *Supplément au Bartsch etc.*, *Leipzig*, 1843, brengt dit getal tot 26. De laatste is een borststuk van een *Boer*, met een hoed op, regts, van ter zijde te zien, de mond tot lagchen openende; regts de helft eener vrouwenbuste; h. 2 dm. 2-3 str., br. 1 dm. 8-9 str. Par. Deze geestige ets wordt mede aan D. RYCKAERT, aan P. SNAYERS en ook aan JAN STEEN toegeschreven. — *Zijn Portret* en dat *zijner vrouw* is door FRANS HALS geschilderd. Zie *W. Burger, Musées de la Hollande, Paris*, 1858, I. p. 98. — Een *Idem* is door A. BANNERMAN *sc.*, met dat van zijn zoon JAN, op ééne plaat, voor de 4°. uitgave van *Walpole*.

WYCK, (JAN VAN DER) bijgenaamd VAN BATTEL, was als Decoratieschilder, te *Mechelen*, in de eerste helft der XVI. eeuw, voor veel Vorsten werkzaam, en bekwam, in 1549 of 1550, den titel van Schilder van Keizer Karel V. Hij, met JAN VAN LATHEN, waren uitsluitend belast, om alles, wat in kunstzaken, ten koste van het Hof, te *Brussel*, verrigt moest worden, te vervaardigen. Hij heeft ook veel manuscripten geënlumineerd. Zie verder de oorspronkelijke bescheiden in den *Messageur des Sciences hist.* etc.; *Gand*, 1858, bl. 87.

WYCKERSLOOT. (JOHANNES VAN) Nadat ik dit Artikel aan *Immerzeel* had meêgedeeld, zijn mij nog meer bescheiden nopens dezeu Utrechtschen schilder voorgekomen. Hij teekende eene acte, waarin hij *Seigneur* JOH. WYCKERSLOOTH wordt genoemd. Zie op LIN. (HERMAN VAN) — Hierdoor vervalt het woordje VAN nog niet, waarmede het portret van *A. van Brienens*, door *Immerzeel* vermeld, beteckend is, terwijl weder onder andere Portretten, door HEM geschilderd, staat GIO. à WIIC, of JOAN à WIIC. *pinx.*, die in de *Batavia Sacra* van *Van Heussen en Van Rijn*, in f^o., voorkomen. Of hij tot den geestelijken stand behoorde, gelijk ik wel vermoed, kan ik echter niet met zekerheid zeggen; wel vond ik in een Handschrift, *Register der ingeschreven Leden van de H. Hiëronymus-school, te Utrecht*: „A^o. 1651, *Johannes Wyckersloot, Pastoor te Weesep*, en aldaar overleden.” Deze zal wel dezelfde zijn, die bij *Van Rijn, Utrechts-Bisdom*, in f^o., bl. 77 voorkomt: „*Johannes van Wyckersloot*, ook een Utrechenaar en volkomen Bacelier in de Godgeleerdheid, wierd als Kapellaan (in de St. Jacobskerk, te *Utrecht*) geplaatst.” — Ik heb deze schilderij aan wijlen den Baron *Van Wyckersloot*, Bisschop van *Curium*, wiens moeder eene *Van Brienens* was, en die haar wenschte te bezitten, bezorgd, en toen gevraagd, of er ook een Schilder van zijn naam bij hem bekend stond, doch hij antwoordde mij, daarvan niets te weten. — Er gaat eene zeldzame prent uit: *Amersfoortsche feestelyke groote Steentreckinge*, naar GIO. WYCKERSLOOT; *S. v. Lamsweerde exc.*, gr. in f^o. oblong.

WYDTMANS, (N.) een kunstgraveur, van wien uitgaat een *Plattegrond der Stad Gorinchem*, waarboven eene strook: *Het gezicht op die Stadt*, voorstellende, N. WYDTMANS *fec.* 1600, in 3 bl., gr. f^o. — Zou hij aan MATHEUS WYTMAN — Zie aldaar. — verwant kunnen zijn? — Ook is het waarschijnlijk, dat W. WEYTMANS — Zie aldaar. — met dezen N. WYDTMANS een-en-dezelfde persoon wezen kan.

WYELANT. (GUILLAUME) In de Archiven van *Rijssel*, vindt men, in de oude Graaflijke Rekenkamer der Hertogen van *Bourgondië*, op het jaar 1467—68, het volgende aangeteekend: „Item à GUILLAUME WYELANT, aussi enlumineur, pour LX ystoires, et de plusieurs couleurs, qu'il a faites au second volume des *Ystoires des nobles Princes de Haynau*, au pris de XXIIJ sols chascune ystoire

l'une, XIII l'autre, font LXXIJ I." Zie *le Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne*, etc. Tom 1, 2. partie; Paris, 1849, in 8°, p. 503.

WYENHOVEN. (PIETER VAN) De geleerde Belgische Archivaris *Gachard*, geeft in zijn geschrift, *de Abdieatie van Karel V.*, de volgende geschiedkundige bijzonderheden: „Reeds sedert eenigen tijd, bewoonde *Karel* niet meer het oude Paleis der Hertogen van Brabant; hij had het verlaten, om zijn verblijf te vestigen in een klein huis, aan het uiteinde van het Park, nabij de Leuvense straat. De Koningin Maria had dit huis in 1551 gekocht van Philibert de Mastaing, Heer van Sassegny, waarschijnlijk, met geen ander doel, dan om den tot het Paleis behoorenden grond te vergrooten. Het bestond uit een hoofdgebouw, in den nieuweren smaak aangelegd, en in een tuin. In de maand Januarij, 1554, liet de Keizer, — die het naar zijn smaak vond en geheel beantwoordende aan zijn voornemen, om zich in het stille burgerlijke leven terug te trekken, — er eenige verfraaijingen en veranderingen aan maken, onder het opzigt van den bouwmeester PIETER VAN WYENHOVEN. Deze nederige woning had ééne verdieping, welke men door middel van een trap van tien à twaalf treden bereikte. De vertrekken van *Karel* bestonden uit twee deelen, elk twintig à vijf en twintig voet in het vierkant groot, waarvan het eene tot zaal, het andere tot binnenvertrek diende. Op zijn verlangen, waren zij groen geschilderd, en de muren zoowel als de vensters met zijn Wapenschild, en het devies *Plus oultre*, versierd. Een gang had gemeenschap van zijne kamer met eene kleine kapel, waar de dienst voor hem werd verrigt. De andere vertrekken waren bestemd voor de personen, die in zijne vertrouwlijke dienst stonden, henevens voor *Jean de Poupet*, Heer van *Chaulx*, zijn keldermeester.” — Ik heb mij deze uitweiding veroorloofd, omdat dit klein geheel, ten gebruike voor dezen Vorst ingerigt, tot de eenige mij bekeude werken van den in zijn tijd voornamen Bouwmeester behoort.

WYERS, (JAN) een beeldhouwer, te *Utrecht*, over wien ik het volgende aangeekend vond: „Item betaelt JAN WYERS, beeltsnyder, van de *sneê buyten om 't Fronica* met 't wagenshot te snyden, 34 st. *Rekening van St. Nicolaïkerk* 1563—64; bij *Dodt, Archief*, VI deel, p. 338.

WYK. (THOMAS en JAN) — Zie op WYCK. (THOMAS en JAN)

WYLLEBORTS. (THOMAS) — Zie op BOSSAERT en WILLEBOORTS. (THOMAS)

WYNANTS, (JAN) en niet WYNANDS, zooals *Immerzeel* schreef, die alleen vermeldt, dat in 's *Rijks Museum*, te *Amsterdam*, drie, en in het *Koninklijk Kabinet*, te 's *Gravenhage*, twee van zijne schilderijen aanwezig zijn. Ik moet over een der parelen van Hollands kunstkroon, ééuig in hare soort, hier wat meer medeelen. Behalve in de meeste Rijks-museums van *Europa*, bevinden zich meesterstukken van zijne hand bij Sir *Robert Peel*, die er een in 1826 voor 255 guinjes aankocht, en nog een *idem*. — In *Bridgewater-Galerie*, vijf stukken. — Bij lord *Ashburton* een, dat hem 300 £ kostte. — Bij Graaf *Radnor*, een, beekend 1662. — Bij *H. Beekford*, een, krachtig van kleur en van zijn besten tijd. — In *Alton Tower*, een *idem*. — Het stuk uit de *Galerij* van den *Hertog van Berry*, berust thans bij *Ch. Heus*, te *Londen*. — Het laatst-bekende jaartal op een zijner tafereelen, in de *Galerij*, te *Wenen*, is 1674. — In de *Verzameling* van *Th. Patureau*, verkocht te *Parijs*, 1857, waren van JAN WYNANTS twee schilderijen, beiden door A. VAN DE VELDE gestoffeerd. De eene getiteld: *La sortie de la Bergerie*, in 1851, in het *Kabinet* van *Van Saecghem*, te *Brussel*, werd door den Heer *Meunier* met 7600 francs betaald; en de andere, een *Landschap*, door Z. M. den Keizer der Franschen, voor 4500 fres. gekocht. — Noch zijn geboorte-, noch zijn sterftijd is met eenige zekerheid vermeld. Alleen vindt

men bij *Van Eynden en Van der Willigen*, dat „hij in het *Schilders-Gildeboek*, te *Haarlem*, wordt gevonden, als ingeschreven te zijn in het jaar 1677.” — Maar hoe? dit kan noch als leerling, noch als meester wezen, want in beide gevallen moest dit vroeger plaats gehad hebben, wilde hij zijn bedrijf daar mogen uitoefenen of leerlingen kunnen aannemen. Zou het soms het tijdstip van zijn overlijden zijn, of welligt op een zoon van dienzelfden naam doelen?

WYNEN (OSWALD) is hij *Immerzeel* vermeld, doch *Nagler*, die, hij vergissing, VAN WYNEN schrijft, zegt tevens, gehören te *Heusden*, 1739, en overleden te *Amsterdam*, en verder, dat hij een leerling van JAN VAN HUYSUM was. Dit is onaanneemlijk, dewijl deze in 1749 overleden is. — Hij nam echter de werken van dien grooten meester tot leiddraad en is daarin vrij goed geslaagd.

WYNENDALE (ARENT VAN) vond ik op de Lijst der burgers van de Stad *Gent*, die in 1585 getaxeerd werden, om de gedwongen heffing van 600,000 ponden tournois te betalen: „ARENT VAN WYNENDALE, Schilder, 8 R T.” Zie *Ph. Blommaert, Levensschets van* LUCAS D' HEERE; *Gent*, 1853, in 8°, bl. 24.

WYNGAERDE. (ANTONIE VAN DEN) Deze voorname Belgische kunstenaar is mij alleen bekend geworden als Schilder in dienst van Koning Philips II., van *Spanje*, door een Verzoekschrift aan de Gouvernante Margaretha van Parma, ingeleverd in Januarij, 1561, om met al zijne schilderijen, verdere goederen, vrouw en kinderen, onder vrij geleide, ter dienst van Z. M., naar *Spanje* te mogen trekken. Dat er werkelijk van zijne kunst aldaar moet bestaan hebben, blijkt uit de Galerij van het Paleis *Prado*, waar, in 1582, verscheidene schilderijen van den Vlaamschen schilder ANTONIE DE LAS VINAS, aanwezig waren, voorstellende de *Zeeuwsche eilanden*, met de steden, havens enz. Zie *Messenger des Sciences hist. etc.; Gand*, 1861, p. 90.

WYNGAERDE, of WYNGARDE. (FRANCISCUS VAN, of VAN DEN) *Immerzeel* zegt, dat hij, omstreeks 1612, te *Antwerpen*, leefde, en *Nagler*, dat hij in dit jaar aldaar geboren werd. Deze meent, dat hij omstreeks 1660 overleden is. Tevens vindt men bij laatstgenoemden auteur 28 stuks zijner etswerken vermeld. — Ik voeg er nog hij, dat de *Veldslagen*, voorkomende in *F. Strada, Nederl. Oorloghen enz., t' Antwerpen, by J. Cnobbaert*, 1645, in f^o., zijn door HEM fecit, in f^o. plano. — Er gaat een fraai *Portret* van hem uit, zittende op een stoel, en met den rechterarm over de rugleuning rustende, bijna van voor te zien; achter hem een *Gezicht op de stad Antwerpen*; beteekend VINCENTUS CASTELLANUS *delineatus*, W. HOLLAR fecit, F. VAN DEN WYNGARDE excudit, in f^o. waaronder FRANCISCUS VAN WYNGARDE *Calcographus*.

WYNKEL, (P. VAN) een Landschapschilder, van wien geene levensberigten zijn bekend. Hij heeft een klein Landschap, in 4°. geëst. Zie *Nagler*.

WYNS, (N.) een Bloemschilder, geboren te *Brussel*, die, volgens *F. Bogaerts*, I, bl. 124, op het einde der XVII. eeuw werkzaam was.

WYNTER (AUGUSTIN) vond ik in den *Messenger des Sciences hist. etc.; Gand*, 1858, bl. 339, vermeld als zilversmid en wapengraaveur, die, in 1530, te *Brussel*, bleide.

WYNTER. (HENDRIK) — Zie WINTER. (HENDRIK)

WYPART, of WYPARTZ. (ANTONIE) In de *Rekeningen* van den Bisschop van *Luik* leest men: „19 Februarij, 1587, geschilderde glazen door den Glasschilder ANTONIE WYPART volvoerd, en aan de Abdy van *Robertmont* geschonken, 70 Brabantsche florynen.” Zie *Messenger des Sciences hist. etc.; Gand*, 1858, hl. 340—342.

WYS, (D. of D. DE) een stempelgraveur van middelmatige verdienste, die

arbeidde in het begin der XVIII. eeuw. In de *Beschryving der Nederl. Historiepenningen*, I, bl. 22, 31 en 60, vindt men drie stuks van zijn werk beschreven. Zie Dr. *Wap, Astrea*, 1854, bl. 196.

WYSMAN, (J.) een onvermeld kunstgraver, van wiens werk ik verscheiden prenten bezit, onder anderen, de portretten van Ds. *J. O. Meyer*, ovaal, in f^o. in kleurdruk. — Generaal *Daandels* en *J. G. H. Hahn*, in ovaal, in 8°. — *Een Paardenwed bij eene stad*; PH. WOUWERMAN pinx., door HEM del. et sculp, in f^o. oblong. — Hij woonde en overleed te *Amsterdam*, waar zijne nagelaten aanzienlijke kunst, in 1828, is verkocht.

WYT, (JACOBUS) moet in zijn tijd een hoogst bekwaam kunstenaar zijn geweest, dewijl hij Hofschilder van Keizer *Karel V.* was, en hem in 1546, tijdens den oorlog in *Duitschland* vergezeld heeft. Zie *Ursachen des Deutschen Kriegs unter Kaiser Carl des fünften, von Frederik Portledern*; *Gotha*, 1645, in f^o, II, blz. 333. Het is bekend, dat het werkzame personeel van de omgeving des Keizers veelal Nederlanders waren, wier namen in dat Werk met Hoogduitsche letters, zoo als die van M. JACOBUS WYT, *Mahler*, tot onderscheiding der vreemden, die met Fransche drukletters zijn geschreven, voorkomen.

WYTEVELDE, of WITEVELDE, (BOUDIN VAN) een voornaam Schilder en Beeldhouwer, die, in het midden der XV. eeuw, te *Gent*, bloeide, en door *Immerzeel* ter loops wordt vermeld. Ik moet er bijvoegen, dat, in de Schepenrekeningen van *Gent*, verscheiden groote werken voorkomen, door hem, en ook één, met JAN DE SCOENERE volvoerd. „Kenlic zy allen lieden dat JAN DE SCOENERE ende BOUDIN VAN WYTEVELDE commen syn voer Scepenen van der Keere in *Ghent*, ende kenden ghenomen hebbende te maken jeghen eerwcerdegheer Vrouwe in Gode der abdesse van den *Nieuwenbossche* een *Autaer-tafle*, daer of zy van der somme ende betalinghe eens zyn, up dese conditie, dat de voornoemde JAN DE SCOENERE leveren sal BOUDINE vorseit, t' allen tyden als hy 's te doene sal hebben omme t' vergulde vanderselver tafel, 't goud datmer toe orbueren sal, oft t' ghelt, omme 't selve goud mede te coopene. Ende immer dat geheellie ende al vullerverne onthier ende halfvastene eerstcomende. Ende insghelycx twee dueren derselver tafle toebelhorende ghewrocht van *Pourtrayturen* onthier ende Paesschen, of daer hy van eenich van beeden in ghebreke ware, dat hy trecken sal in 's ammans chastelet. Ende insgelycx belooft voors. BOUDIN up dat de voorn. JAN hem zine leveringhe vulcomt zo vorsecreven es, dezelve *Tafle* gheheel vulmaect alsoo 't behoort te leverne in de langhe weke voor *Sinxene* eerstcommende, ende (dat) up te treckene in 's ammans. Ende wel verstaende, ware JAN in gebreke van ziner leveringhe te doene zo vorseit es, so soude hy onghelouden syn van ghelyken eenighe leveringhe te doene. Actum 10 Decembris, 1443." Verder nog dat hij voor „den ambachte van der *Volderie*, binnen *Gent*, belooft te leveren ende stofferen IJ *Autaertafelen*, toebelhorende den voorzeiden *Ambachte* enz." Actum 29 Novembris, 1451." Zie verder den *Messageur des Sciences hist.* etc.; *Gand*, 1859, bl. 167—169. — Uit de eerste overeenkomst blijkt, dat men destijds nog op gouden gronden schilderde. — In de Archiven van *Rijssel*, vindt men, in de oude Graaflijke Rekenkamer der Hertogen van *Bourgondië*, op het jaar 1456—57, het volgende aangeteekend: „A BAUDUIN WITEVELDE, peintre, pour avoir paint aux armes de MS. et estoffes de couleurs, ainsi qu'il appartient, deux bannerettes ou penons mis sur les deux tourelles de la porte faisant yssue derrière sur l'eau, de nouvel réparées, tant pour son œuvre manuel, comme pour or et les couleurs à ce servants, XXXIJ sc. Zie *le Comte de Laborde, Les Ducs de Bourgogne etc., Tom. I. Sec. partie; Paris*, 1849, in 8°,

pag. 470. — Hij was de oom van CLEERBAUT VAN WITEVELDE; — Zie aldaar. — ook vond ik hem in de daar opgegeven bron, hlz. 168, vermeld.

WYTFELT. (GERYT JANSZ. VAN) In de *Kameraarsrekening der Stad Utrecht*, leest men, op het jaar 1538—39: „GERYT JANSZ. VAN WYTFELT, scilder, betaelt die somme van X ponden ende X scell., wt saecke hy nae Pynxteren van Stadswegen tegens die *wtfairt van onse alreghenedichste Keyserinne* etc. hoochloflycker memorien, die in den *Dom* gehouden worde, gescildert ende gemaect heeft ten getale van LXX. wapenen, waervan hy verdient heeft van elcx drie scellingen.”

WYTMAN, (MATHEUS) wordt door *Immerzeel* opgegeven als in 1650, te *Gorinchem*, geboren. Ik vond hem reeds in het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*, ingeschreven: „1667. MATHEUS WYTMANS, Lid, Konstschilder.” — Zie nog op WYDTMANS. (N.)

X.

XAVERY. (ALBERT) „In een Lusthof, bij het dorp *Zeist*, — bij *Utrecht* — ziet men twee levensgrootte *Stroombeelden*, door ALBERT XAVERY. Of deze aan JAN BAPTIST verwant was, bleek ons niet,” zegt *A. van der Willigen*, IV, hl. 138.

XAVERY, (FRANCISCUS) zoon van den verdienstlijken beeldhouwer JAN BAPTIST XAVERY, een Hagenaar van geboorte, werd in de kunst onderwezen door zijn Oom, GERARD JOSEPHUS XAVERY en daarna bij JACOB DE WIT, te *Amsterdam*. Hij schilderde in eene hevallige manier Landschappen, met heeldjes en beestjes gestoffeerd, en is vervolgens van 's *Gravenhage* naar *Amsterdam*, of elders, vertrokken. Volgens *P. Terwesten, Ms.*, die hem ook op het jaar 1768, als lid van de *Kamer van Pictura*, te 's *Hage*, ingeschreven, vermeld. — Hij heeft zich te *Rotterdam* gevestigd, waar hij een ruim hestaan vond in het beschilderen van Waaijers, een heerschende mode van dien tijd, die aan veel kunstenaars werk verschafte, dat goed werd hetaald.

XAVERY, (GERARDUS JOSEPHUS) een Antwerpenaar van geboorte, doch onbekend in welk jaar, alsmede wie zijn meester is geweest. Hij schilderde Portretten, Jagtstukken, Basreliefs, doch meest Bloemen, volgens *P. Terwesten, Ms.*, die hem den hroeder noemt van den heroemden beeldhouwer JAN BAPTIST XAVERY, geboren (te *Antwerpen*) 1697, „doch in verre na zoo een Meester niet in zyne kunst, als deszelfs broeder, de heeldhouwer, zynde te 's *Gravenhage* overleden, in het jaar 1752 of 1753;” dus niet in 1742, zooals *Immerzeel* zegt. — In 1741 vond ik hem als Lid van de *Kamer van Pictura*, te 's *Gravenhage*, ingeschreven. — In den *Catalogus* van *J. O. Husly, Amsterdam*, 1798, waren, onder Nr. 18: „*Twee stuks galante stukjes, zijnde Arlequinades*, hevallig in den smaak van WATTEAU geschilderd, door G. J. XAVERY, yder h. 17., hr. 13 dm. Amst.” — Hij heeft ook geëst. De volgende etsen zijn bij *P. Schenck*, te *Amsterdam*, verschenen, als: *Portret van H. Velse*; G. J. XAVERY fecit; met een Hollandsch vers: „*De Stut der Weduwe en Wees*,” enz., in 4°. — *Het Italiaansche Tooneel*, voorstellende liefdesgevallen, met Hollandsche en Fransche verzen van *Van Halcn*; 17 bladen, met Titel, in 4°. — *Het nieuw geopende Italiaansche Tooneel*; met *Arlequinades*; met idem verzen, 17 hl., idem in 4°. — *Aardige verzameling van Koorddansers, Goochelaars, Kunstspringers* enz., 16 hl., in 4°. — P. TANJÉ heeft, in 1747, het fraaije *Portret van den Griffier Fagel*, naar zijne teekening, gegraveerd, in f^o. — *Nagler* noemt nog een idem van *C. Bynkershoek*, doch dit is mij niet bekend.

XAVERY (JACOB) is bij *Immerzeel* vermeld. — *Nagler* zegt, dat hij, in 1736

te 's *Gravenhage*, is geboren, en, in 1769, met zijne familie naar *Parijs* vertrok, doch dat het jaar van zijn overlijden niet is bekend. — Daar hij steeds te *Amsterdam* heeft gewoond, en na daar een goed fortuin te hebben gemaakt, is het aanneemlijk, dat hij na den dood van zijn magtigen beschermer, GERRET BRAAMCAMP, tot het besluit is gekomen, om zich te *Parijs* te vestigen, want bij dien Heer waren niet minder dan 24 *stuks schilderijen* van zijne hand, waaronder het *Portret* van BRAAMCAMP, door de prent van R. VINKELES *sculp.*, 1766, bekend; dat van JACOB CRESANT, behalve nog verscheiden zalen en andere tafereelen, die tot BRAAMCAMP's woonhuis, genaamd *Sweedensijk*, behoorden, en welk huis, na diens dood, in 1771, voor *f* 136,000 is verkocht. — Het *Portret* van de gevierde danseres *Monti*, met omgevend bijwerk, is fraai door J. HOUBRAKEN, in 1768, gr. f^o., naar zijne schilderij gegraveerd.

XAVERY (JAN BAPTIST) is, naar waarde, door *Immerzeel* te boek gesteld. Ik kan niet nalaten, hier nog bij te voegen twee *Graftombes*, door zijn genie zoo schoon volvoerd, namelijk, die voor den grooten *Memmo*, Baron van *Coehoorn*, Generaal der Artillerie in dienst der *Vereenigde Nederlanden*, door veel deskundigen ver boven den beroemden *Vauban*, de regterhand van Lodewijk XIV., gesteld, en die in 1704, oud 63 jaar, overleden is. Zijne familie heeft in de kerk van het dorp *Wykel*, door onzen XAVERY, dit voor ons land zoo vereerend Gedenkteeken doen oprigten, waartoe de Staten van *Friesland* eene som van *f* 10,000 hadden geschonken. DANIEL MOROT heeft er eene Afbeelding van in plaat gebragt, terwijl er nog een door J. E. MARCUS *sculp.*, in 1819, werd uitgegeven. — De andere Tombe is die voor den Frieschen Edelman *Sicco van Gostinga*, Grietman van *Franekeradeel*, Gedeputeerde te velde, Gezant van den Staat in *Frankrijk* enz., overleden 20 September, 1731, en voor zijne vrouw *Jannetta Isabella Barones thoe Swartzenberg en Holandsberg*, overleden 25 Januarij, 1735, op last der kinderen door J. B. XAVERY vervaardigd, en in de kerk van het dorp *Dongjum*, in *Friesland*, geplaatst. Eene afbeelding en beschrijving dier Graftombe vindt men in den *Nieuwen Frieschen Volksalmanak*, voor 1856, bl. 79.

XAVERY. (PIETER en P. R.) Of deze tweeledige beteekening, die, met gelijk-tijdige jaartallen, op beeldhouwerk voorkomt, voor een-en-denzelfden persoon moet gelden, of wel dat het broeders of neven zijn geweest, is mij nog niet duidelijk gebleken. Bij de beteekening P. R. in den *Catalogus* van J. R. Krauht, 's *Hage*, 1771, en in dien van *Van der Marck*, te *Leyden*, verkocht te *Amsterdam*, 1773, heb ik vermeld gevonden den *Oude*. Zeker is het, dat door dezen XAVERY reeds werk in ons land vervaardigd en beteekend is, lang voor de geboorte van den beroemden JAN BAPTIST XAVERY, 1697, want *Van Mieris*, *Beschryving van Leyden*, I, 386, zegt, dat op het gebouw over de *Papengracht* het *Wapen der Stad Leyden*, aan de beide zijden, versierd is met zittende beelden, voorstellende de *Gerechtigheid* en de *Voorzigtigheid*, in 1672, door XAVERY gemaakt. — In *Utrecht* bernsten veel van deze bootseerwerken, en ik vermeen, dat die allen uit de Verzameling van het beroemde Buitenverblijf *Zyde-baten*, bij *Utrecht*, — Zie daarover mijn historisch berigt in den *Utrechtschen Volks-Almanak*, 1851, — afkomstig zijn. — Ik bezit een fraai gebootseerde en gebakken groep, voorstellende *Maria*, met het *Kind-Jesus* en *Joseph*, ongeveer 33 Nederl. duimen hoog en breed; beteekend P. R. XAVERY *inv.*, 1672. — Voorts drie *stuks* van de *Vijf zinnen*, nit het gemeene leven luimig voorgesteld, beteekend P. XAVERY *inv.* 1672; h. ongeveer 30 dm., idem. — Bij den Heer J. RYNBOUT, te *Utrecht*, berusten mede drie groepen, met voorstellingen uit het gemeene leven, eveneens beteekend. — Zie nog op AVRY. (...)

XAVERY. (T.) „*Een Herderin, met verscheiden beesten, in een Landschap, een watertje doorwadende, naar N. BERCHEM, door T. XAVERY, 1761, f 8—15,*” vond ik in den *Catalogus der Teekeningen van G. Braamcamp, 1771, te Amsterdam, onder Nr. 57, vermeld.*

Y.

YEURDIGUE. (...) In de Kapel van St. Anna, te Loo, tusschen Furnes en IJperen gelegen, is het Altaarstuk, voorstellende *St. Anna, die de H. Maagd lezen leert*, door YEURDIGUE geschilderd. Het heeft verdienste, terwijl in de *Sezuitenkerk, te Duinkerken, zich twee groote Landschappen van zijne hand bevinden.* Hij was een leerling van CORBÉEN en doofstom. — Zie *J. R. Descamps, Voyage pittoresque de la Flandre, etc.; Paris, 1769, in 8°, p. 271 en 316.*

YKENS, of EYCKENS, (CAROLUS) staat bij mij op KAREL EYCKENS geboekt. Later zie ik, dat „CAROLUS EYCKENS, of YKENS, in 1719, waarscbijnlijk te Brussel geboren: waar CAROLUS FRANCISCUS YKENS, zijnen vader en eersten leermeester getrouwd was. Hij beteekende C. EYCKENS fecit, schoon dat hij op de Chronologie als YKENS is aangeteekend. CAROLUS EYCKENS was binnen het Convent der E.E. P.P. Beggaerden, te Antwerpen, aangenomen, om, zyne kosten daar koopende, gerustelyker zyne kunst te oefenen, hebbende daer eene ruyme schilderkamer, waerin hy heeft gewrogt „*de meesterstukken, die den refter van deze religieusen vereieren.*” Hij is, aldaar, den 1 Mey, 1753, aan eene beroerte overleden, en in de Kerk van dat Convent begraven. — Zie *J. B. van der Straelen, Jaerboek der Gilde van St. Lucas binnen de Stad Antwerpen, etc. Ibid., 1855, bl. 255.*

YKENS, of EYCKENS, (CATHARINA) bet negende kind van PIETER YKENS of EYCKENS, den Jonge, en van Maria Anne van Bredael, schilderde, met veel talent, Bloem- en Frnitstukken, zoo als ik in den *Catalogus van het Koninklijk Museum, te Madrid, 1850, onder Nr. 1326—1334 van haar penseel vind vermeld.*

YKENS, (PIETER) de Jonge. — Zie EYCKENS, (PIETER) de Jonge. — Later zag ik, in den *Catalogue du Musée d'Anvers, 1857, dat hij, in 1648, te Antwerpen, is geboren, en daar in 1695 overleed.* Hij huwde, in 1672, met Maria Anna, dochter van PIETER VAN BREDAEL, en was de zoon van den schilder JAN YKENS en de vader van CATHARINA YKENS. — Zie aldaar.

YPEREN. (JAN THOMAS VAN) — Zie op THOMAS. (JAN)

YPEREN, (LAURENS VAN) gezegd *de Vlaming*, een beeldsnijder, die, met en onder hoofdleiding van PHILIPPOT VIART, van Rouaan, het fraaije Koorgestoelte in de Cathedraal, aldaar, in 1460, vervaardigde. Zie *le Comte de Laborde, Essai d'un Catalogue des Artistes originaires des Pays-Bas, etc. Paris, 1849, in 8°.*

YPEREN, (URBANUS VAN) een geboren Hagenaar, en een der 47 kunstenaars, die, in 1656, eene *Nieuwe Kamer van Pictura*, te 's Hage hebben opgerigt. „Zoo als aangeteekend staat, was hy een discipel van JOHANNES MYTENS, en ook Portretschilder, zynde, A^o. 1657, ter Confreriekamer van hem gebragt en bekend geweest een *Mansportret*, met een kan in de hand.” Aanteekening van *Pieter Terwesten, Ms.*

YSSEL (CH. VAN DER) vond ik als lid van het Schilderscollegie, te Utrecht, in 1778, ingeschreven. Hij schilderde veel behangsels en andere onderwerpen tot buissieraad, doch ze waren van weinig verdienste. In één ding was hij een meester, en wel waardig te vermelden, te weten, hij wist losse, platte, uitgezaagde voorwerpen zoo bedrieglijk te schilderen, dat er velen door bedrogen werden, en een ieder, te Utrecht, iets dergelyks begeerde van zijne hand. Ik

heb levensgrootte figuren, zoo mannen als vrouwen, gezien, die in portalen of gangen en tuinen, op juist gekozen dag geplaatst, bedrieglijk waren geschilderd. — Om over zijne decoratiën, met zinnebeeldige onderwerpen, te oordeelen, zie men plaat 2, door J. v. HILTROP *sculp.*, in de *Gedagtenis van Utrechts Academievreugde*, in July, 1766, in 8°, bl. 102.

YSSELSTEYN. (A. F.) In het *Journael of dagelycksch Verhael van den handel der Franschen in de steden van Utrecht en Woerden* enz., Amsterdam, 1674, bl. 49, vond ik vermeld, dat op Zaterdag, den 20. Julij, 1672, „de schilder YSSELSTEIN aen den Majoor quam klagen, dat een schuyt met hoenderen naer Amsterdam soude varen, versoekende dat deselvige mochte geplundert worden, door dien men de Hollanders geen eetbare waren beboorde toe te senden, waarop de schuyt daarna geplundert is.” Dus wel een Franschgezinde, of een fortuinzoeker. — Zijne kunst, die hier te lande weinig bekend is, moet in meesterlijk geschilderde Stillevens bestaan, zegt *Nagler*. — In de Koninklijke Academie, te *Schleissheim*, berust eene zeer schoone schilderij, voorstellende *Een doode Haan, Vogel* enz. op eene tafel, geschilderd door A. F. YSSELSTEIN.

YSENHOUT, (...) een zeer bekwaam glasschilder, te *Gouda*, „wien het eerst de zorg en het opzigt over de Glazen, na den dood der Gebroeders CRABETH werd toevertrouwd.” Zie *C. Kramm, de Goudsche glazen* enz., *Gouda*, 1853, bl. 41.

YVER (PIETER) is, met een paar regels, als graveur, bij *Immerzeel* geboekt. Ik moet hier melden, dat bij een leerling was van B. PICART; dat hij een uitgebreiden kunsthandel van 1730—1770, te *Amsterdam*, dreef, die eene Europeesche vermaardheid verkreeg, te meer, daar bij eene vermeerderde en verbeterde beschrijving der Etswerken van REMBRANDT op den *Catalogue raisonné* etc., par *Helle et Glomy*, *Paris*, 1751, in 8°, heeft geleverd, onder den Titel van: *Supplément au Catalogue raisonné de M. M. Gersaint, Helle et Glomy* etc. Par PIERRE YVER. *A Amsterdam, chez Pierre Yver, Marchand de Tableaux et d'Estampes*, 1756, in 8°. Hiernaar heeft *A. Bartsch* zijn zoo vermaarden, geheel omgewerkten *Catalogue de l'œuvre de REMBRANDT*, *Vienne*, 1797, 2 vol. in 8°, uitgegeven. Een *Supplément* van den Chevalier *De Claussin* volgde, en dadelijk daarop eene door hem bewerkte geheel nieuwe uitgave, *Parys*, 1824—1828, in 8°, om het Werk van den verdienstlijken *Bartsch* te verdringen, zegt *Nagler*. — Zijn zoon JAN is, omstreeks 1747, te *Amsterdam*, geboren, en heeft mede de kunst beoefend, doch naast zijn vader heeft hij eene zeldzame knustkennis verkregen, zich als Makelaar in dat vak, te *Amsterdam*, een beroemden naam gemaakt, en, zeer bemiddeld zijnde, eene keurige en rijke Verzameling prentkunst nagelaten, die den 25. Maart, 1816, te *Amsterdam*, werd verkocht. — Ik bezit het *Portret* van JAN, ter zijde, in ovaal; *sa. aa. BODDAERT, gebore LE JOLLE. R. VINKELES sculp.*, in 12°.

YVOY. — Zie D'HANGESF *gezegd* YVOY, bij *Immerzeel*, ofschoon het, zooals hij zelf schreef, YVOY moet zijn.

Z.

ZAAGMOLEN, of SAAGEMOOLEN, (MARTINUS) is reeds bij *Immerzeel* geboekt. Ik voeg er bij, dat hij ook de meester van MICHEL VAN MUSSCHER was. Daar zijne schilderijen hoogst zeldzaam zijn, wil ik er eene vermelden, zoo als die onder Nr. 81 van den *Catalogus* van *J. A. van Kinschot, Delft*, 1767, voorkomt: „Een kapitaal stuk, verbeeldende *de Villing van Bragadinus, Gouverneur der stadt Fama Augusta*, door M. SAAGEMOOLEN, 1658; b. 3 vt. 8 dm.. br. 3 vt. 3 dm.” die *f* 36,75 heeft opgebracht, wat veel is te noemen in verhouding tot andere

goede kunst, aldaar geveild, als *twee stuks* van JAN BOTH, die slechts met *f* 41 werden betaald, en zoo meer. — Hij heeft ook geëst, een *Mansbuste* met een pelsmuts en korten baard, van voor te zien, in 12°, heteekend m. z. Op een exemplaar, in het bezit van *Nagler*, staat geschreven MART. ZAGMOLEN.

ZACHARIAS VAN ALKMAAR. — Zie ALKMAAR. (ZACHARIAS VAN)

ZACHTLEEVEN, of ZAFITLEVEN. — Zie SAFTLEVEN.

ZAENREDAM. — Zie SAENREDAM.

ZAGERE (FRANÇOIS DE) wordt door *F. Bogaerts*, I, bl. 154, opgegeven alseen in de XVIII. eeuw in *België* hloeiende beeldhouwer, gehuwd met *Catharina Guillyn*.

ZALM. (A.) — Zie bij *Immerzeel* op SALM (A.) en bij mij op SALM. (... VAN)

ZANDE, (MICHEL VAN DEN) een onvermeld Hollandsch kuistschilder, in het begin der XVII. eeuw, te *Milaan* wonende, leert men uit de slechte behandeling van zijn leerling FRANÇOIS DE KNIBBERCH — Zie aldaar. — kennen. Zie nog op ZANDEN. (... VAN DER) en in het *Aanhangsel* op CUYLENBURCH. (ARENT WOLFERTSZ. VAN)

ZANDEN. (... VAN DER) In de nalatenschap van *Ignatio van Bree* en jufv. *Cécilienne Jaegers*, zijne huisvrouw, verkocht te *Antwerpen*, 30 Mei, 1741, was, onder Nr. 41 van den *Catalogus*, een *Landschapje* door VAN DER ZANDEN *f* 18. — Zou dit soms werk van MICHEL VAN DEN ZANDE — Zie aldaar. — kunnen zijn?

ZANDFOORT. (WILLEM VAN) — In de *Thesauriersrekeningen der Stad Haarlem*, bl. 42, vindt men het volgende aangeteekend: „A^o. 1466. Meester WILLEM VAN ZANDFOORT, de steenhouwer, maakte in dit jaar de *Beelden*, en in 1467 de *Leeuwen*, die aan het Raad- of Stadhuis werden geplaatst.” — Zie *J. Koning, Verhandeling over de Boekdrukkunst* enz.; *Haarlem*, 1816, in 8°, bl. 360.

ZANTVOORT. — Zie SANTVOORT.

ZEELANDER (ABRAHAM LION) is bij *Immerzeel* vermeld. Ik moet daarop laten volgen, dat hij den 16. December, 1856, oud 67 jaren, in zijre geboortestad, *Amsterdam*, overleden is. Hij had in Julij, 1850, wegens zijne bijzondere hekwzaamheid in de Graveerkunst, de *Ridderorde van de Eikenkroon*, verworven. *Zijn Portret* door H. W. CASPARI *del.*, komt in het bekende Prentwerk van J. E. MARCUS *sc. voor*.

ZEELANDER (PIETER DE) vond ik in de Roomsche schilderboeken met den bijnaam *Kaper* vermeld. — Zie *Houbraken*, II, bl. 351, die zegt dat hij „zee en scheepschilder was.”

ZEEMAN, (A.) een hekwzaam kunstenaar, van wien geene levensberigten voorkomen, en die mij alleen door geëteste hoekprenten is bekend. Onder een aantal *Titels*, *Vignetten* enz. zijn de werken van *C. Bruin*, *Zuid-Hollandsche* en *Noord-Hollandsche Arcadia* enz.; *Amsterdam*, 1730, en *Ibid.*, 1732, in 8°, met een aantal kleine afbeeldingen van *Kasteelen*, *Dorpen* enz. versierd; vooral de *Titels*, door hem *inv. et fecit* mag men fraai noemen. Naar aanleiding eener Boekprent, in f^o, *Hoe zij* (de *Negers*) *Visschen vangen*, waarhij een admiraal en scheepsvolk, met zee en schepen, zijn afgebeeld, zou ik daarin den trant van REINIER ZEEMAN's etswerk zien, die ook wel zijn grootvader kan zijn geweest.

ZEEMAN, (JOOST) een kunstschilder, te *Workum*, in *Friesland*, gevestigd. Hij kan wel een kleinzoon van ENOCH ZEEMAN — Zie bij *Immerzeel* — geweest zijn. Hij schijnt goed geteekend te hebben. — Ik hezit eene gravure door D. VEELWAARD, voorstellende een rijk met zinnebeeldige figuren versierd *bewijs van Lidmaatschap tot Nut van 't Algemeen*, *Dep. Workum*, door J. ZEEMAN *inv. et delin.*, 1807. — Hij was de eerste leermeester van DOUWE DE HOOP.

ZEEMAN (REINIER) is, naar waarde, door *Immerzeel* vermeld. Zijn geboorte-

jaar, (te *Amsterdam*) 1612, wordt door anderen op 1616 bepaald, doch ik ben het met *Nagler* eens, dat dit slechts eene opgave van vermoeden is, en men alleen met zekerheid kan zeggen, dat hij omstreeks 1656, te *Amsterdam*, heeft gewoond, zooals op een der Titels van eene reeks van 8 bladen staat: „*Faits par M. ZEEMAN à Amsterdam, A^o. 1656.*” Ook dit adres bewijst niet, dat hij in *Frankrijk*, evenmin als een *Engelsch adres*, dat hij in *Engeland* is werkzaam geweest. Verder vindt men bij *Nagler* 177 stuks prenten, met al de verschillende adressen vermeld, terwijl *Bartsch* er 154, en wel, zooals hij meende, volledig heeft beschreven; doch dit zijn later ontdekte, die er door *Weigel* in zijn *Supplément au Peintre-Graveur de A. Bartsch, Leipzig, 1843*, kl in 8°, zijn bijgevoegd. — *Zijn Portret*, staande, kniestuk, regts gewend, met een fluweelen muts op, leunende op een stoel, houdende eene teekening, zijnde eene *Zee met schepen*, in de rechterhand; SE IPSE *pinx.*, J. FABER *sc.*, zwarte kunst, in f^l.

ZEGELAAR (GERRIT) is door *Immerzeel* te boek gesteld. Ik ben door bijzondere mededeelingen in staat gesteld, om een verbeterd levensbericht van hem te geven. — GERRIT ZEGELAAR werd geboren te *Loenen*, aan de *Vecht*, bij *Utrecht*, den 16. Julij, 1719. Zijne ouders waren *Hendrick Zegelaar* en *Johanna Terbrugge*. Hij is, in 1757, gehuwd met Mejufvrouw *Maria van der Steen*, in 1801 gestorven. GERRIT is den 24. Junij, 1794, te *Wageningen*, overleden, en daar ook begraven. Hij was stom en doof, even als zijn vrouws-broeder, waardoor zij in staat was, hem zijn geloofsbelijdenis te leeren, welke hij dan ook heeft afgelegd. Hij heeft mede te *Amsterdam* gewoond, blykens het adres op een brief van 12 September, 1773: „*Aan GERRIT ZEGELAAR, Konstschilder, in de Leliestraat, te Amsterdam.*” — Van zijn werk heb ik te *Utrecht* gezien vijf schilderingen, de *vijsf Zinnen*, door figuren uit het burgerlijk leven voorgesteld, ongeveer 3 palm groot, die goed geteekend en flink geschilderd waren. — Ik bezit *zijn Portret* op een koper plaatje, door HEM-ZELVEN geschilderd, met een muts op en een blauwe kamerjapon aan, hoog en breed ongeveer 1 palm. Er moet nog een *Idem* bestaan, waarop *J. de Wilde*, in 1743, een hoogdravend vers heeft gemaakt.

ZEGERMAN, (JAN) een kunstschilder, in 1611, lid van het *St. Lucasgild*, te *Utrecht*. Hij behoorde tot de Commissie, die het *Zadelaarsgild* van het *Schildersgild* afscheidde, welk plan door de Regering in dat jaar werd aangenomen en dientengevolge vastgesteld.

ZEGHER, (...) een kunstschilder, die, in het midden der XVI. eeuw, te *Audenaerde*, bloeide. In de Archiven van het O. L. Vrouwe Gasthuis, aldaar vindt men in de *Rekningen*, op het jaar 1549, dat hij geschilderd heeft drie *Crucifixen*, eene *St. Barbara*, *St. Maria Magdalena*, *St. Elisabeth* en *St. Agneta*; dus leest men: „Item betaelt ZEGHER de seildere, van gheschildert te hebben drie *Crucifixen*, *St. Baerbele*, *St. Maria Magdalene*, *St. Lysbette* en *St. Agnecten*, ende andere *tavreelen* gheschildert, midts oec vernissyt onse Vrouwe beelde boven den authaer, tsamen by bespreke XX lib. XI. sch.” Zie over dit bericht de aangehaalde bron aan het slot van het Artikel DELEHAYE. (PIERARD)

ZEGHIERS, of ZEGERS. — Zie SEGHIERS.

ZEGHIERS, of ZEGERS. (HERCULES) — Zie SEGHIERS. (HERCULES) — *Nagler* zegt, dat hij, omstreeks 1625, te *Utrecht*, geboren werd.

ZEHENDER. (ABRAHAM) Er bestaat een *Plattegrond van de Stad Middelburg*, met 32 *Wapens* der leden van de Regering dier Stad, door ABRAHAM ZEHENDER, 1739. — Deze was, waarschijnlijk, een lid der *Duitsche schilderfamilie* van dien naam.

ZELE. (JAN VAN) — Zie op SELE (JAN VAN) en op ZIJLL, (JAN VAN) *Hendrickszoon*.

ZEPPEL (CHRISTIAAN) was, zoo als gemeend wordt, een Hagenaar van geboorte, volgens *P. Terwesten, Ms.*, die hem op het jaar 1769 heeft geboekt, en er bijvoegt, dat hij een discipel was van *den Ouden HAAG*; dat hij het vak van Portretschilderen uitoefende, en zich zeer bedreven in het herstellen van oude schilderijen heeft betoond.

ZETTER. (P. DE) Van dezen kunstenaar vond ik het Portret van den Godgeleerde *F. Bassecourt*, naar H. MEERMANS gegraveerd, in f^o.

ZEURNER (...) hield zich onledig met, op eene vreemdsoortige wijze, Landschappen en Stadsgezigten af te beelden, namelijk, op spiegelglas, waarvan het gedeelte voor de lucht verzilverd en al het verdere verguld is; daarop heeft hij, op eene fraaije wijze, de voorstellingen geëst, en ze dan van achter gedekt, welke bewerking, door het veranderen van het licht, op de verschillende afstanden van den beschouwer, een vreemd effect maakt. — Ik heb, onder meer andere gezigten, in *Amsterdam* genomen, gezien, het *Huiszittenhuis*, vrij groot, dat keurig bewerkt was.

ZEYL, (ROELOF VAN) een onvermeld en echter zeer bekwaam kunstenaar, van wiens werk ik voor mij heb liggen eene uitmuntende gravure van WILLEM VAN DE PAS, met de uiterste zorg naar zijne teekening vervaardigd, voorstellende de *Boetvaardige Magdalena*, te halver lijf, regts, ter zijde gezien, in een landschap, bij een grot. Zij is in eene biddende houding, voorovergebogen, lezende in een opengeslagen boek, en rustende met hare handen op een doodshoofd enz. Van onder staat een achtregelig Latijnsch vers, met de Opdragt: *Lamberto ab Hemelescors*, door WILHELMUS PASSÆUS sculptor. *Crisp. Pass. ex.*, beteekend ROELOF à ZEYL *invenit*, gr. f^o. oblong. — Van zulk eene bekwame hand zal wel meer werk, hoewel onbeteekend, aanwezig zijn, en hij, welligt, de kunst alleen tot uitspanning beoefend hebben, waardoor niet zelden zulke talenten voor de Geschiedenis, als het ware, verloren zijn gegaan. Uit het gemelde kan men afleiden, dat hij, in het begin der XVII. eeuw, waarschijnlijk, te *Utrecht*, waar dit geslacht als te huis behoorde, heeft gebloeid, dewijl CRISPYN en WILEM, vader en zoon, beiden omstreeks dien tijd daar woonachtig waren.

ZIEREELS, of ZIERENEELS, (F.) een schilder, uit de *Meijery van 's Hertogenbosch*, die in de *Roomsche Bent*, te *Rome*, den bijnaam van *Lely* verkreeg. In 1674, was hij daar. Zie *Houbraken*, II, bl. 349, III, bl. 102.

ZIERICKZEE (MARTEN) wordt door *Guicciardin*, *Beschryvinghe der Nederlanden* enz., onder de schilders der stad *Amsterdam* genoemd, en wel met R. VAN YPEREN en L. HEREBOUT tegelijk.

ZIERICKZEE (THOMAS VAN) behoorde onder het aantal leerlingen van FRANS FLORIS, door *Van Mander*, II, bl. 231, als een bekwaam kunstenaar vermeld.

ZIERNEL. (Jo.) Eene prent, voorstellende de *Gorcumsche Martelaars*, ALB. CLOUET sc., in gr. f^o, naar JO. ZIERNEL, kwam onder Nr. 77, bl. 4, van den *Catalogus van Munnicks van Cleeff*, te *Utrecht*, 1860, voor.

ZIESEL, (GEORGES FREDERIK) zoon van *Jan Michiel*, en van *Catharina van Colen*, geboren te *Hoogstraten*, in *Kempensland*, 1756. Aangaande zijne jeugd en zijn meester is niets bekend; men weet alleen, dat hij, als wees, bij zijn voogd, *Norbert Pineda*, in 1770, te *Antwerpen*, kwam. Hij huwde, 6 Februarij, 1780, met *Susanna Catharina Abri*, bij wie hij geen kinderen verwekte. Zij is den 10. October, 1805, overleden. — Hij schilderde op eene verdienstlijke wijze Bloemen en Vruchten, leidde een vroom en afgetrokken leven, en was echter zeer bevriend met P. FAES, den bloemschilder, B. P. ONMEGANCK en FRANÇOIS MARC SMITS, die ZIESEL's portret schilderde, dat nog wordt bewaard. Hij is

den 26. Junij, 1809, te *Antwerpen*, overleden, waar tevens een zijner werken aanwezig is. Zie *Supplément au Catalogue du Musée d'Anvers*, 1863.

ZIESENIS. (JOHAN GEORG.) „Niet alleen om des naams wille van eenig Nederlandsch kunstenaar van dien naam, maar ook om dat deze vermaarde portretschilder te 's *Gravenhage*, in den jare 1768, werd ontboden, om den *Prins* Erfstadhouder *Willem V.* en diens koninklijke *gemalin* te portretteeren, hetwelk hy na genoegen volbragt en veele portretten daarvan voor gemelde Vorst, als voor eenige Collegiën en voorname personen aldaar, gemaakt en geleverd heeft, zooals er één van ter *Confretriekamer van Pictura*, door Regenten derselve is aangekocht, voorhanden is, en vervolgens met een goede goudbeurs naar *Hannover* vertrokken.” Uit *P. Terwesten*, *Ms.* — Ik vond hem, in 1768, als Lid van de *Kamer van Pictura*, te 's *Haage*, ingeschreven. Hij werd te *Hannover*, in 1716, geboren, en is, aldaar, in 1777, overleden. Meer dan waarschijnlijk, behoort ANTHONIE ZIESENIS, door *Immerzeel* vermeld, tot zijn geslacht.

ZILO. (ADAM) — Zie SILO. (ADAM)

ZING. (A.) — „*Een bergachtig Landschap, met eenig geboomte, en een stil watertje*, zonachtig en uitvoerig met de pen en O. I. inkt geteekend door A. ZING,” komt onder de Teekeningen van Nederlandsche Meesters in den *Catalogus* van *P. Vouquet*, *Amsterdam*, 1801, op bl. 45 voor. — Ik geloof, dat het werk van ADRIAAN ZINGO, een Duitsch kunstenaar, zal zijn.

ZINGER, of SENGER, (HANS) wordt door *Van Mander* ook „HANS DE DITSCHER” genoemd. Hy was uit *Hessen*, en vestigde zich te *Antwerpen*, waar hy, in 1543, in het *St. Lucasgild* is ingeschreven. Van hem, zegt hij, is eene geheele kamer in een huis, in de Keizerstraat, aldaar, met *Landschappen* in waterverw geschilder. Hy teekende veel voor de Tapytwerkers, doch kon niet wel in den verkeerden of averegtschen dag schilderen.” — Hij heeft ook fraaije houtsnēprenten vervaardigd. — *Nagler* geeft twee Monogrammen op, bij HANS ZINGER, welke hij bij *Brulliot*, I, 2556, b en II, 1284, aanwijst. Doch die voert weder *Heller* als bron aan, en bij dezen wordt geen naam genoemd. — Zijn Monogram is geheel anders dan het daar aangewezen, zijnde eene H, aan de beide boveindeinden der stokken een scherpenhoek buitenwaarts vermdende; op den dwarsstok is eene kleinere S in het midden gehecht. Zoo komt het voor bij HANS SENGER'S naam, in den *Abeling*. Zie over dit *Ms.* op MANDERE. (PIETER)

ZOEST, of SOEST, (GERARD) (VAN?) een zeer bekwaam Hollandsch portretschilder, die zich tijdens de regering van *Willem III.*, Koning van *Engeland* (1689—1702), te *Londen* vestigde. — Het Portret van den Engelschen Rijkskanselier *Clarendon* is door B. PICAART, naar hem *sculp.*, gr. in 4°.

ZOEST. (P. VAN) — Zie SOEST. (P. VAN)

ZOMER. (BERNARD EN PAULUS VAN) — Zie op SOMER. (BERNARD EN PAULUS VAN)

ZOMER. (JAN PIETERSZ.) Deze in de kunst zeer bedreven handelaar is, met een paar regels, bij *Immerzeel* herdacht. — Uit vele bescheiden is mij gebleken, dat hij een eerste kenner en opspoorder van prentkunst is geweest, die menig verdienstlijk kunstenaarswerk in het ware daglicht heeft gebragt, hetgeen daarna door velen met goed gevolg is voortgezet. — Hij werd den 10. Maart, 1641, te *Amsterdam*, geboren, en is daar, den 18. Mei, 1726, overleden. Hij dreef een uitgebreiden handel in Schilderijen, Teekeningen en Prenten, en bezat zelf eene zeer schoone en rijke Kunstverzameling, blijkens den Titel van den *Catalogus van 't heertyke Konst-kabinet van teekeningen en prenten, by een vergadert door den Konstvermaarden JAN PIETERSZ. ZOMER, in Amsterdam, fraai met zijn Portret en sierlijk zinspelend bijwerk, door A. V. HALEN inv. et sculp.*, zwarte kunst, in

80. — Hij had een levendig en geestig karakter, en kon de kunst ophemelen, dat er geen voorbeeld van was. Bij zijn vriend *J. Goerée*, *Mengelpoezy*, *Amsterdam*, 1734; II, bl. 172, lezen wij een vers op zijn Portret gemaakt: „*Dit is JAN PIET de Makelaar, — In de kunst een kakelaar, — In de kunst een JAN DE DOOPER, — By den duist'ren nacht een looper: — Die rinkinker in zyn hart — Leeft hier in het wit en zwart.*” Doch datzelfde Portret, *A. BOONE pinx.* 1715, *N. VERKOLJE fecit et exc.* 1717, gr. in f^o, is met een deftig zesregelig vers door *S. Feytema* versierd, en dit vers werd van deze prent weggeveegd, en na zijn overlijden met een idem vers van *J. Goerée* vereerd, waarvan de laatste regels luiden: „*Al is dees ZOMER weg, de Kunst blyft op de been, — Want zo 't aan Zomers schort? hier krygt j' er twee voor een.*” Dit doelt daarop, dat in de eerste drukken het blaadje, met een naakt Vrouwebeeldje, betwelk hij in de hand houdt, hier is weggenomen, en zijn Portret door *AQUILA (J. VAN HALEN) fecit*, gr. in 4°, waarbij zijn zinspreuk: *Ars hæc mea vita*, verkleind daarnaar genomen, er is bijgegraveerd, zoodat hij zijn eigen portret vertoont. Deze afbeelding is ook voor den bovengenoemden Titel genomen. Dit originele Portret, door *N. VAN BLOMME pinx.*, *AQUILA sc.*, is in het bezit van den Heer Med. Dr. *A. v. d. Willigen Pz.*, te *Haarlem*. — Zijne kunst heeft hij met een bogtig stempeltje, waarop *J. P. z.*, gemerkt.

ZOMEREN (*HENRICK VAN*) vond ik bij *Houbraken*, in het levensberigt van *ADRIAAN BROUWER*, als schilder van Historiën, Landschappen en Bloemen, te *Amsterdam*, vermeld. Zijn vader, die in zijne jeugd mede de kunst beoefend heeft, was kastelein in het *Schild van Frankrijk*, aldaar, en dreef tevens handel in schilderijen, bij wien *BROUWER* toen belandde, en aan het schilderen werd gezet.

ZOOLEMAKER. (*J. F.*) — Zie bij *Immerzeel* op *SOULEMAKER. (J. F.)*

ZOOMEREN. (*BERNAERT VAN*) Deze nog onvermelde kunstenaar moet niet verward worden met den schilder *BERNARD VAN SOMER*, — Zie aldaar. — daar hij mij alleen is voorgekomen als graveur van een Titel, in f^o, in bouwkundigen stijl, met beelden, wapenen en hunne tenances enz. versierd, doch van middelmatige verdienste, voor het Werk: *Tweede druck van den Eersten bouck der Ordonnantien, Statuten, Edicten ende Placcaerten, soo van weghen der Keys. ende Kon. Maj. als heurlieder Doorl. voors. Graven ende Graefneden (sic) van Vlaendere enz. Te Ghendt, by Anne van den Steene, weduwe van Michiel du Latiry*, 1639, in f^o; beteekend *BERNAERT VAN ZOOMEREN sculp.* De eerste druk schijnt van 1629 te zijn, want dit jaartal is nog zichtbaar op het adres. Het zal dus wel geen betoog behoeven, dat deze geheel in *Vlaanderen* tehuis beboort, terwijl zijn bloeitijd uit het bovenstaande is af te leiden. Welligt, bestaan er meer dan deze en nog onopgemerkte prenten van hem, die misschien beter, doch niet beteekend zijn.

ZORG, (*JAN PIETERSZ.*) een kunstschilder, omstreeks 1641, te *Amsterdam*, geboren, die tevens kunstmakelaar was, en in 1726 is overleden. Men schrijft de afbeelding *Vue de Leyden*, een wintergezig, met schaatsenrijders en verder ijsvermaak, door *J. BACHELY sculp.* *P. ZORGUE pinx.* aan dezen *JAN ZORG* toe. Ik bezit die fraaije prent bij *Le Bas* uitgegeven, en twijfel ook niet aan die meening.

ZORGH, of ZORG. (*HENDRIK MARTENSZ.*) Deze vermaarde schilder, die, in den stijl van *A. VAN OSTADE*, fraai werk heeft geleverd, was de zoon van *Marten Rokes*, marktschipper van *Rotterdam* op *Dordrecht*. Door goede en getrouwe zorg, aan zijne betrekking verbonden, was hij meer onder den naam van *ZORG* dan onder dien van *ROKES* bekend. Zie over de proeven zijner strikte eerlijk-

heid *Houbraken*. — Op HENDRIK'S geboortejaar, te *Rotterdam*, 1621, maakt *Nagler*, in eene Noot, de opmerking, dat er in het *Museum*, te *Berlijn*, eene schilderij van zoro berust van 1631, zoodat hij vroeger moet geboren zijn. — Dr. *Waagen* spreekt nergens van dit stuk; ook is er geen schilderij van zoro in gemeld Museum bekend. Jammer, dat deze opmerking niet naauwkeuriger is toegelicht: ik, voor mij, geloof, dat men aan eene drukfout bij *Nagler* moet denken, en 1651 lezen. — Bij *Houbraken* en *Descamps*, komt zijn *Portret* voor.

ZOUKERS (JOHAN) heeft te 's *Haage* gewoond, en schilderde Landschapjes en Gezigten in miniatuur, die zeer gewild waren. Hij werd ten jare 1679 verkozen tot Secretaris der *Confreriekamer van Pictura*, te 's *Haage*. — Berigt van *P. Terwesten*, *Ms.*

ZOUTMAN. (PIETER) — Zie SOUTMAN. (PIETER)

ZURCHER, (A. en J. C.) vader en zoon, hebben, als kunstgraveurs, hun bedrijf te *Amsterdam* uitgeoefend. A., de vader, was zelf teekenaar; eene sierlijke en zinspelende toepassing op de Provincie *Holland* is door hem geteekend en door W. J. STRONCK *sculp.*, in f^o.; en het beste, wat ik van zijn werk heb gezien, is een Boekprent, in f^o. oblong, *Gezicht van eene verblyfplaats der inwoners van Port des Français in den Vischtijd*. — De zoon was in 1828 nog in leven, en heeft voor mij eenige bouwkundige platen gegraveerd; hij woonde toen aan den *Overtoom*, buiten *Amsterdam*.

ZURMUHLEN, (B.) een kunstschilder, te *Amsterdam*, van wien men op de Tentoonstellingen, aldaar, van 1818—31, onderscheiden Landschappen, Zeegezigten enz. heeft kunnen zien.

ZUSEL. (. . .) Van dezen kunstenaar zijn geene levensberigten bekend. In het Kabinet van *Van Saccghem*, te *Brussel*, was van hem tot in 1851 een schoon *Bloemstuk*.

ZUSTERMANS. (JUSTUS) — Zie SUSTERMANS. (JUSTUS)

ZUSTRIS, ook ZUSTERMAN. — Zie SUSTRIS en LOMBARDUS en ook SUAVIUS.

ZUTMAN (HENDRIK) was de zoon van een Beeldhouwer, te *Luik*, die, omstreeks 1550, als goudsmid en kunstrijver uitmuntte, en van wien in de *St. Pauluskerk*, aldaar, berust een *Borstbeeld van St. Lambert*, een meesterstuk van zijn werk. Zijn zoon was mede kunstrijver. De familie *Zutman* telt meer kunstrijvers, daar er reeds in 1450 zekere LAMBERT ZUTMAN, goudsmid en kunstrijver, te *Luik* woonde. Zie *Nagler*.

ZUYLEN, (JAN VAN) een portretschilder, in de eerste helft der XVII. eeuw, te *Utrecht*, werkzaam. — S. A. VAN LANZWEERDE heeft een prent van MENARD LANZWEERDE naar VAN ZUYLEN gegraveerd. Zie *Nagler*.

ZWAERDECROON, (BERNHARD) een kunstschilder, te *Utrecht*, die mij uit de navolgende Acte bekend werd: „Op hyden, 18 January, 1645, compareerde enz. BERNHARD ZWAERDECROON, schilder alhier, ende *Wilhelmina Zwaerdecroon*, echtelnyden, enz. Verelarende do een den anderen reciproec gemaeckt te hebben enz. den lyftocht van alle de goederen enz. Verelarende voorts de voorn. *Wilhelmina Zwaerdecroon*, dien onverminderd, te legateren aen *Grietyen Zwaerdecroon*, hare schoonzuster, de goude brasseletten, ringen ende andere juwelen, die haer by den voornoemden haren man by consummatie hares houwelyeks vereert syn enz. Aldus enz. (get.) BERNARDO ZWAERDECROON, *Willemyna Zwaerdecroon*.” Uit het *Protocol van den Notaris H. Ruysch*, berustende in het Archief van het Geregt, te *Utrecht*.

ZWAGERS. (FRANS) — Zie bij *Immerzeel* en bij mij op SWAGERS. (FRANS)

ZWANART, (PIETER) een schilder, omstreeks 1460—1490, te *Brugge*, werkzaam. — Zijne werken, zegt *Nagler*, schijnen onbekend.

ZWANENBURG. — Zie SWANENBURG.

ZWANENBURG. (IZAÄK) — Zie SWANENBURG. (ISAÄK KLAASSEN)

ZWANNE, (WILLIM UP DE) schilder, bij de blijde inkomst van Karel van Bourgondië, in 1468, te *Brugge*, 13 dagen werkzaam à acht stuivers daags. Zie het *Register van Les Ducs de Bourgogne etc., par le Comte de Laborde; Paris, 1849, Tom. I., en 1851, Tom. II.*

ZWART, (ALBERT GERRITS) geboren te *Buitenpost*, in *Friesland*, heeft zijn eerste kunstonderwijs van W. P. RUWEREMA, en daarna bij W. B. VAN DER KOOI genoten. Hij schilderde levensgrootte Portretten, waarvan er bij vele voorname familiën, te *Leeuwarden*, berusten, en waar hij, zoo gemeend wordt, in 1833, overleden is.

ZWARTEN, (CLAES DE) schilder van *Iperen*, werkte, in 1468, drie dagen, à 10 stuivers daags, voor de blijde inkomst van Karel van Bourgondië, te *Brugge*. Zie *Register van Les Ducs de Bourgogne etc. par le Comte de Laborde; Paris, 1849, Tom. I., en 1851, Tom. II.*

ZWEDER. (...) In de *Thesauriers-rekeningen* der Stad *Haarlem*, bl. 154 en 181, leest men het volgende: „A^o. 1429. ZWEDER, de schilder, teekende de modellen voor de kleeding der Regering en andere voorname stedelijke ambtenaren; en in 1435 schilderde en stoffeerde hij de twee beelden, die binnen en buiten de Houtpoort werden geplaatst.” — Zie de aangehaalde bron op HEYNRICZOEN. (PIETER)

ZWOLL. (J. VAN) — Zie ANCKER VAN ZWOL (J.) en COLONIA (JOHANNES DE) — Later zag ik, dat *Jules Renouvier*, in zijne, in 1859, gekroonde Verhandeling, *Histoire de l'origine et des progrès de la Gravure dans les Pays-Bas et en Allemagne etc.; Bruxelles, 1860, in 8°.*, beiden ook voor een-en-denzelfden persoon verklaart.

ZYDERVELD. (W.) Op de Tentoonstelling, te *Amsterdam*, in 1824, was van hem *Een Boerenbinnenhuis*, en, *Eene lezende oude Vrouw*, die de aandacht trokken. — Destijds woonde hij aldaar.

ZYL, (B. VAN) een kunstgraveur, in het begin der XVIII. eeuw bloeiende. Het portret van *Corn. Kuyk van Mierop*, Predikant, te 's *Gravenhage*, overleden 1718, op 39 jarigen leeftijd, door VOLLEVENS geschilderd, is door B. VAN ZYL sculp., in f^o.

ZYL, of ZEYL. (ROELOF VAN) *Füssly* noemt hem een schilder, naar wien, zegt *Nagler*, W. DE PASSE een *Magdalenabeeld* zou hebben gegraveerd. — Zie op ZEYL. (ROELOF VAN)

ZYLL. (DIRK VAN) Deze Utrechtsche glasschilder is door *Immerzeel* vermeld. Ik moet daar eene teregtwijzing bijvoegen, namelijk, dat VAN ZYLL geen vijf, maar drie glazen in de St. Janskerk, te *Gouda* geschilderd heeft, als Nr. 9, *De Offerande van den Priester Zacharias*; — Nr. 11, *de Geboorte van Joannes den Dooper*; — en Nr. 13, *Jezus, 12 jaren oud, zittende onder de Leeraren in den Tempel, te Jerusalem*; — doch niet Nr. 10, *De Boodschap van den Engel aan Maria*, door D. TOMBERG pinx., 1655, en Nr. 17, *Johannes de Dooper, Koning Herodes over zijne bloedschande bestraffende*, door een onbekend glasschilder van *Antwerpen*, in 1556, gemaakt, en heiden door *Immerzeel* toegekend aan VAN ZYLL. — *Nagler* heeft zich ook vergist, door te zeggen, dat die drie glazen door DIRK VAN ZYLL van 1551—1562 vervaardigd zijn; want in 1552 is deze kerk door brand verwoest. De bedoelde glazen voeren de jaartallen 1560—1562. Vóór dien brand kan er in de kerk wel schilderwerk van JAN VAN ZYLL, *Hendrickszoon*. — Zie aldaar. — geweest zijn. Zie C. KRAMM, *De Goudsche glazen enz., Gouda, 1853, in 8°.*

86-85124

GETTY RESEARCH INSTITUTE

3 3125 01095 4887

